

(G. H. 1154.2)

LL
Q78 dei S

M. FABII QUINTILIANI
DE
INSTITUTIONE ORATORIA

LIBRI DUODECIM

AD CODICUM VETERUM FIDEM

RECENSUIT

ET

ANNOTATIONE

EXPLANAVIT

GEORG. LUDOVICUS SPALDING A. M.

GYMN. BEROL. PROFESSOR ET ACAD. REGIAE
SODALIS.

REC. 183320
7-3320

VOLUMEN IV.

CONTINENS LIBROS X—XII.

LIPSIAE, 1816.

SUMTIBUS FRID. CHRIST. GUIL. VOGELII.

214.272

LAW LIBRARY

UNIVERSITY OF TORONTO

P R A E F A T I O
P H I L I P P I B U T T M A N N I.

Quod ego non putaveram unquam futurum, ut Quintiliano, cui nunc demum iustum obligisse editorem laetabantur eruditi, edendi operam et ipse navarem aliquando, id facere me coëgit casus mihi, dum vivo, omnium prope acerbissimus. Nam cum G. L. Spaldingium operi, cui ille per viginti fere annos optimas horas singulari ac paene inenarrabili cum studio impendisset, profligato jam et propemodum ad finem perducto subita mors die VII Jun. MDCCCXI eripuisset: me potissimum amicorum ejus destinabat voluntas, qui calamum sumerem ipso mortis die ab eo depositum, et perfectore suo orbatum opus, quoad proprium pateretur iudicium, ipsius more et modo abolverem. Demandatum negotium libenter suscepi, non quod ad hunc praecipue scriptorem accuratius atque adeo cum editoris cura tractandum meorum me studiorum ratio duxisset: sed quod per intimam multorum anorum cum Spaldingio familiaritatem necessitudinemque, quam in maxima felicitatis meae

parte pono, ita virum pernosse atque in ingenii studiorumque ejus habitum insinuassee me videbar, ut, quam ille in expoliendo scriptore viam institisset, eam ego persequi facilius commodiusque possem; et, quidni proloquar, quod pectus jubet? quod certo sciebam, ipsum mihi, si fatum praefagisset, partes suas traditurum fuisse.

Opinabamur omnes, quibus cum Spaldingio vivere contigerat, telam eum plane pertexuisse praeter exiguam extremi voluminis partem. Et pertexuerat sane, si summam rei spectes. Commentarium et criticum et exegeticum elaboratum reliquit usque ad libri XII. c. 3. §. 7. Quem dum accuratius inspicio, facile intellexi, nondum talem ab auctoris manu exiisse, qualem ille emissurus in publicum fuisset. Quippe et singula prima fuderat manus, tot mutatis additisque, ut nisi diligentiore calamo exarata typothetae tradi non possent, et multas animadversiones ut inchoatas et imperfectas notaverat Spaldingius ipse, non pauca denique textum et apparatus criticum comparanti occurrebant ejusmodi, quae iterum scribens emendasset vir omnium prope, quos novimus, accuratissimus. Haec igitur describendi, perficiendi emendandique operam ego susceperam, et, quo in opere primarium ille

vitæ suæ munus exegisset, id meis ipsius ad-
junxeram laboribus, qui neque deponi possent
nec deminui; a quibus non ita multum su-
perfore otii videbam negotio, quod summa
cum fide et religione exequi ipsa decessoris
auctoritas cogebat. Mox illa inciderunt tem-
pora, per quae constat maximorum minimorum
negotiorum tenorem interruptum substituisse
aliquamdiu. Plura non attinet afferre ad excu-
sandam tarditatem meam, qui, quod intra men-
sium aliquot spatium peracturum me sperassem,
nunc demum, inito quinto post Spaldingii obi-
tum anno, peregerim.

Novi apparatus critici inde a tertii volumi-
nis editione nihil editori accesserat præter duo
codices non adeo magni quidem pretii, quos
tamen paratos negligere noluit. Quippe vir il-
lustrissimus et doctissimus H. F. de Diez, in cu-
jus ditissimo rerum ad nostras litteras pertinen-
tium thesauro primas partes occupat supellex
Santenii litteraria, quique hujus usum bonis
permittere in laude sua ponit, Spaldingio inde
tum libellum obtulit varias lectiones Quinti-
liani ex codice aliquo excerptas continentem,
tum Florilegium ab antiqua manu in membra-
nis scriptum, sententiasque ex Latinorum scri-
ptorum operibus collectas exhibens. Horum
librorum alter, quem hoc signo *Exc. Sant.* no-

tavit Spaldingius, ignotas aliunde scripturas non offert, sed ita fere cum codice Guelferbytano conspirantes omnes, ut ex hoc ipso eas manasse pro comperto prope habeam; alter, quem *Floril. Sant.* nominat Spaldingius, haud raro quidem ab omnium librorum scriptura recedit, ita tamen ut variationes ab illo ipso, qui flores hos excerpserat, aut sedulo, quo rotundiores exirent sententiae, aut neglectu etiam quodam admissas fere esse, facile appareat. Tamen, ut de hoc ipso constaret, Spaldingii secutus exemplum diligenter inde singula et ipse enotavi. Nam in ceteris quoque decessoris morem servavi: quem cum ipse non satis explicuerit, paucis attingam. Nimirum statuerat ab initio editionem dare communi tantum usui aptam, quam tamen parvo, quem tum fors obtulerat, apparatu ita exornaret, ut posset inde augeri penus critica illa, quae apud Burmannum et Gesnerum prostat. Hinc factum est, ut tam parca appareat in primo volumine notatio critica: quippe ex omnibus iis, quae Burmannus habet, nihil repetebat Spaldingius nisi quo ad constituendam confirmandamque suam scripturam opus videretur. Mox crescente codicum copia, cum jam velut se invito criticam sibi evadere editionem videret, quod tum utique ratio suadebat, fecit: memoratis suorum codicum lectio-

nibus, Burmannianos etiam, qui cum quaque concordarent, libros annotavit, ut statim hic lectori consuleretur; illas autem variationes a Burmanno Gesnerove jam notatas, quibus nova nulla auctoritas accederet, quarumque usum perspiceret nullum, in suam quoque editionem congerere detrectavit. Atque ad hanc plenitatem, quae quamvis lectori docto criticoque sufficeret, non tamen futuris editoribus aut rerum antiquarum indagatoribus supervacuas illas redderet editiones, priora etiam volumina supplementis augere aliquando constituerat. Haec itaque nunc restat provincia, quam et ipsam mihi traditam ego tum quidem non recusavi, nunc recusare invitus cogor; quippe qui expertus nunc intelligam, quantum mihi natu jam grandiori ille labor temporis sit consumpturus, neque tamen omittere mea debeam, quae proprio ductus studio dudum mihi in his litteris pro virili elaboranda proposui. Hoc igitur opto, ut ex juvenibus idoneus aliquis huic succedat operi, *quintumque*, quod studiosi adhuc expectant, *volumen*, supplementa et indices complectens, digna et Quintiliano et Spaldingio cura perficiat. Cujusmodi viro apud me praesto sunt ex apparatus Spaldingii volumina aliqua codicum collationes; continentia, editiones priores, chartaeque aliquot editoris,

praecipue autem ejusdem manu adscriptae priorum tomorum exemplis notationes, in quibus permulta sunt, quae hujus operis lectoribus invideri nullo modo debeant.

Illam vero consilii, quod in primo operis volumine sequebatur Spaldingius, diversitas aliud etiam incommodum peperit, quod, quamvis non grave, mancam tamen aliquatenus universam viri optimi operam effecit. Nam cum ei ad manum non essent multae ex saeculi XVI editionibus, nec nisi admodum paucarum exiguus usus factus esset in Burmanni et decessorum ejus commentariis, fieri non potuit, quin multis eum locis receptae seu vulgatae scripturae fons et ex alia in aliam transitus plane lateret. Neque tamen id admodum curabat Spaldingius in tali qualem tum parabat editione. Mox augefcente vetustorum librorum numero cum accuratius exponendum esset de plurimis varietatibus, aucta est etiam sensim necessitas illi criticorum desiderio satisfaciendi; quod tamen quomodo fieri posset, in tanta illius aevi editionum raritate non apparebat. Igitur etiam tum iis quas habebat opibus contentus Spaldingius, quoties mutatam aliquam invenisset jam antiquitus scripturam, id saltem ubique diligenter notavit, in quoniam *suorum librorum* primo quaeque appareret. Sunt autem illi

libri ejusmodi fere, quos nihil primitus dare fatis constat, ut Basil. 1541. Gryph. Stoer. Hunc defectum explere ego neque potui, neque, si potuissem, in tam exigua, quae mihi demandata fuerat, muneris parte operae pretium fuisset. Tenui itaque ad finem usque decessoris morem. Non tamen injuria a supplementorum illorum confectore requiretur, ut illarum, quibus ille caruit, editionum, de quibus prae ceteris indico Basil. I. (1527.), ed. Vidovaei (Parif. 1527. 1538.), Vascofani (Parif. 1538. 1549.), Ascensianam 1531. cum notis Philandri, et omnium maxime *Gallandianas* inde ab a. 1538., copiam sibi e Germaniae bibliothecis compareret. De *Codice* autem *Turicensi*, quod e Spaldingii ad Vol. I. praefatione constat, iterum moneo, collationem ab Ulrico factam incipere a tertio demum libro. Igitur cum Sulzbergeri libellus ibidem memoratus varietatem librorum 1 et 2 non plenam, sed hic illic tantum excerptam praebeat, illorum etiam plena parari debet collatio.

Jam, quamvis omnia, quae sive augendis sive corrigendis Spaldingii ad priores libros commentariis inserviunt, supplemento illi referrentur commodius: non tamen alienum videtur, hic quaedam proferre, quae post obitum

illius ad me pervenerunt. In quibus primo loco illa pono, quae in locum quemdam primi libri meo quidem iudicio ingeniose pariter ac vere a se notata mecum per litteras communicavit vir in hoc litterarum genere celeberrimus C. G. Schützius. Verba Quintiliani haec sunt I, 1, 27. „Cum vero jam ductus (litterarum) sequi coeperit (puer), non inutile erit „eas tabellae quam optime insculpi, ut per illos „velut sulcos ducatur stilus. Nam neque errabit, quemadmodum in ceris (continebitur enim utrinque marginibus) neque extra praescriptum poterit egredi; et celerius „ac saepius sequendo certa vestigia formabit „articulos; neque egebit adjutorio manum „suam manu superimposita regentis.“ Ad haec cum Spaldingius annotarit, quid hoc *neque extra praescriptum poterit egredi* differret ab illo *neque errabit*, dicere se non posse, esse tamen in omnibus codd.: offendiculum removit Schützius verbis sic distinguendis: *Nam neque errabit, quemadmodum in ceris (continebitur enim utrinque marginibus neque extra praescriptum poterit egredi), et celerius ac saepius sequendo certa vestigia formabit articulos.* In quibus postremis neglectam a Spaldingio scripturam, quam cum plerisque libris Cod. Turic. pro hoc

formabit exhibet, *firmabit*, unice veram esse monet idem Schützius, cum *firma* puero manus quaeratur, dum *certa* sequitur illa vestigia, istud autem *formabit* commodum sensum hoc loco non praebeat.

His duo subjungam loca feliciter, opinor, tentata a Gustavo Sarpio in libello, quem inscripsit *Analectorum ad G. L. Spaldingii M. Fabium Quintilianum specimen. Hallis 1815. 8.* Alter est 1, 9, 3. Quod opus (fabellas Aesopi variando exprimere) etiam *consummatis professoribus difficile qui commode tractaverit, cuicumque discendo sufficiet: ubi consummatis profectibus, quos ille reponit firmatos ex altero loco 10, 5, 14. (dum adolescit profectus, — — cum est consummatus)* suffragor plane, ablativos tamen potius quam dativos agnoscens. Verior etiam, si modo veri sunt gradus, in altero loco videtur conjectura, ubi cum vulgatum sit *ita arbos, labos, vapos etiam et clamos, ac lases aetatis fuerunt*, e varia lectione *et as pro aetatis* hanc ille extudit scripturam, *ac lases et asa fuerunt*. Quae ut merito laudamus, ita non possumus non monere, cetera quae libellus ille contineat, si levioris momenti nonnulla exceperis, ejusmodi esse omnia, ut viro- rum doctorum oculis subjecta valde miremur.

Nam quae vel grammaticam vel aliam ob causam ad mutandum textum conjectata, aut quae eodem ex genere observata sunt, in iis plane desideramus subactum illud grammatici iudicium, sine quo in his litteris effici nihil potest. Quod ne durius dixisse videar, ponam hic specimina quaedam. Velut, cum in his verbis (1, 1, 56.) *Prosequitur haec memoria* (sententiarum ad imitationem scribendi propositarum) *in senectutem, et impressa animo rudi usque ad mores proficiet*, satis dilucide a Spaldingio explicitis, Sarpinus voce *usque* significari vult *semper* sive *per totam vitam*, in eoque usu confirmando Ahnelovenum et Spaldingium non veretur admonere Horatiani illius *tamen usque recurret*, alia se praeterire dicens exempla „quae sint ὅσα ψάμαθός τε κόνης τε“: qui si vel lexica inspexisset, profariae orationis exempla nonnisi paucissima, si locos ipsos, nulla invenisset. Sed fac, ita Cicerones etiam et Quintilianos locutos esse: ne illud quidem attendit vir doctus, particulas *usque ad* sic junctas nullis machinis distineri posse. Paulo superius in ejusdem capituli §. 24. 25. Quintilianus litterarum nomina et seriem prius quam formas docere pueros vetat; obstare enim *hoc agnitioni earum, non intendentibus mox animum ad ipsos ductus, dum antecedentem*

memoriam sequuntur. Haeserat in extremis verbis Spaldingius diffusus verae Gedoyni explicationi, quam in nostro demum volumine ad 10, 7, 10. agnovit. Haerenti hic itidem Sarpio quis id vitio vertat? Sed quis ferat emendantem *dum antecedentem memoria sequuntur*, et haec ita explicantem „dum antecedentem litteram memoria, nec sequentem „intuitu sequuntur“? Quod quid sit, aut, si quid est, quomodo ex more illo litterarum nomina prius quam formas discendi enalci queat, non facile aliquis dixerit; neque, quicquid est, deteriori illud oratione proferri potuit. Quale autem istud viri iudicium est, cum in perverfissima illa loquendi forma 1, 4, 5. *quae (musica) vel sola omni studiorum genere plus habeat operis quam ostentationis*, facillimam certissimamque *in ante omni inferentium medelam respuit, et ablativum comparandi, quamvis statim subjiciatur quam*, agnoscens hunc approbare conatur adhibito ablativo aestimandi, qualis est in hisce: „*una* „*(um Eine)* plures tribus antiquarunt, quam „*jusserunt*“, et „*uno die (um Einen Tag)* plus „*vixi, quam vivendum fuit*“, similibusque? Quid porro intolerabilius quam quod in difficili illo de cognominum origine loco 1, 4, 25., quem corruptum magis etiam corruptit,

posita post vocem *Scauri* majore interpunctione novum sensum ita inchoat: *Taliaque et ex casu nascentium: hinc Agrippa etc. erunt: ut taliaque sit pro talia quoque*, in quo securus utitur valde lubricis virorum doctorum ad Vell. 1, 8, 2. Flor. 4, 2, 95. disputationibus; quae ut alio adhibitae certissimae sint, sunt tamen a Quintiliano et ab hoc potissimum loco, ubi particula *et* intercedit, alienissimae. Quae singula ideo monuimus, ut appareret, virum hunc, qui multos fortasse antiquorum libros, quos perlegerit diligenter, acute inventis juvare queat, tamen qualem in hoc quidem opusculo cognovimus, neutiquam uni scriptori, certe non Quintiliano, toti sospitando idoneum esse, neque ab illo nos expectare, quae plurima adhuc post optimorum virorum curas in his libris expolienda supersint.

Ceterum quoniam de alio severe judicantem severius etiam de se ipso judicare oportet: eorum quidem, quae vel emendando vel explanando scriptori nostra attulit opera, censorem hoc loco inepte agerem ipse: illud tamen non possum reticere, cum alias, tum in hoc imprimis opere expertum me esse, quam parum sim latini sermonis peritus. Quippe saepius, ubi ex interiore sermonis scientia ap-

probari lectori iudicium nostrum debebat, ejusmodi aut parum aut nihil in promptu fuit; quin etiam nonnullis de locis tacendum omnino putavi, cum certi nihil ex mea aliorumve observatione suppeteret. Hanc porro incitiam satis vel dictio nostra arguet ita negligens interdum, ut hic illic incuria fuderit, quae sermonis norma et usus respuat: illa tamen una cum tyopthetae mendis ejicere per locorum distantiam non licuit. Haec itaque aequorum lectorum iudicio permitto, ex graviore tantum illo genere quaedam hic statim corrigens, et alia simul vel a me vel ab amicis de locis quibusdam observata adjiciens. Nam longiora quaedam additamenta, quae ad Spaldingii tantum animadversiones pertinent, *Addendorum* nomine inscripta extremo subjunxi volumini, eoque in locis ipsis lectores relegavi.

12, 5, 12. *qui subito*. Monere debebam de anacolutho quod est in hoc *qui*, velut in priori etiam parte fuerit *alii sunt, qui se — transtulerunt*: lene tamen illud videtur, ut voculam *qui* tentari nolim, per quam oratio, qui nunc ejus est tenor, nescio quomodo melius videtur procedere.

12, 4, 2. in not. exeg. post verba *instar senum simus* adde: immo doctiores etiam, cum plura saecula historia complectatur, vita senis nonnisi unum.

12, 5, 1. *animi praestantia, quam.* Verissima videtur Heindorfii observatio scribere *quem* jubentis.

12, 6, 6. *tenerisque — nitentem.* Ipse nunc transeo in improbatam mihi antea sententiam, participiumque *nitentem* a verbo *niti* repeto. *Nititur* enim revera juvenis; sed *teneris* adhuc *viribus*, quae non sint operi paulo graviori suffecturae.

12, 9, 20. *idque est tutius stilo.* Plane dormitavi in hoc loco, quem ita cepi, quasi de cogitatione *stilo* juvanda loqueretur Qu. Sed ablativus *stilo* pendet a comparativo. Hoc autem dicit scriptor, quae cogitata tantum sint, facilius postea et omitti et alio transferri, quam quae *stilo* praeparata.

12, 10, 12. 13. *molliorem. Postea.* Continuanda haec erant media tantum distinctione interposita.

12, 10, 14. Non recte vel exiguam de verbo *concupierant* dubitationem expressi. Nam qui *concupivit* idem *cupit*, qui *concupierat* idem *cupiebat*. Inchoativa forma *concupiscebat* minus hic esset idonea.

12, 10, 25. *quia hanc ejus terrae fidem Menander eludit.* Ipsum Menandri locum indicavit mihi eruditissimus idem atque suavissimus senex, J. G. Schneider, prostantem inter fragmenta ex ejus Γεωργῶν, servatumque a Stob. Serm. 55.

Ἄγρὸν εὐσεβέστερον γεωργεῖν οὐδένα

Οἶμαι. Φέρει γὰρ ὅσα θεοῖς ἄνθρ καλὰ,

Κιττὸν, δάφνην· κριθὰς τ' ἐὰν σπείρω, πάνυ
Δίκαιος ἀπέδωκεν ὑπόσας ἂν καταβάλω.

Quorum versuum ultimum posui ex emendatione Tou-
pii in Epist. crit. p. 55. Lips. Paulo liberius autem
Quintilianus, quod de suo agro dicit homo pauper in
comoedia attica, in Atticam universam dilatavit.

12, 10, 49. *dum rem contineant*. Sero verior, quae
mihi quidem videtur, loci emendatio occurrit, ut le-
gamus *dum re contineantur*. Nam illam quam de con-
cinnitate movi difficultatem non magni esse momenti
sentio. Heindorfius conjecit *dum rem contingant*, quod
meo commento minime postpono.

12, 10, 60. *ut amnis*. In nota pro *ipse orator* scri-
bere debebam *ipse hic dicendi modus*.

12, 10, 64. *et copia verborum, atque*. Oblitus sum
observare, aut voculam *et* abjiciendam aut pro *atque*
iterum scribendum esse *et*; nisi altius latet corruptela,
cujus index est diversa etiam scriptura in libris vetustis.
In proximis autem haec quoque verba *hunc ut deum*
homines intuebuntur diverso caractere notare debebam:
nam, ut monet Heindorfius, locis his Homericis alium
Qu. immiscuit ex Odyssæa 9, 169 — 173. ubi ipse Ulysses
de homine facundo haec, Ἐρχόμενον δ' ἀνὰ ἄστῳ
θεὸν ὡς εἰσορόωσιν.

12, 10, 68. In textu versu ult. pro *iis* dare volui
his, vulgata in not. crit. relegata. Vid. not. exeg.

12, 10, 76. *Luceat—haec.* Non animadverti, femininum hoc non habere quo referatur. Sed facilis medela: legendum enim *Luceant.*

12, 10, 79. *copia habet modum.* Heindorfius suspicatur fuisse *habeat*; non quod hic indicativus commodus non sit, sed quod non commode repetatur idem in seqq. *et nitor ille cultum virilem* cet. Verissima autem ejusdem est observatio in proximis distinctionem post *magna, sublimia, cet.* delere jubentis, ut, quod primo ubique loco positum est, instar subjecti sit: *magna erunt non nimia*, et sic porro.

12, 11, 3. *illa qualiacunque mala.* In gratiam nunc redeo cum Gedoyno, qui hoc uno nomine reprehendi debuit, quod vocem *qualiacunque* non expressit, in ipso sensu me oculatior. „Cependant on ne pouvoit pas lui „reprocher qu'il plaidât mal, mais seulement moins „bien.“ Hunc sensum non effecisset, nisi *mala* adjective et praedicati loco cepisset. Recte ille quidem. Sic pronomen *illa* transit in substantivi vicem, eique adhaeret hoc *qualiacunque*, non jam a pervulgata sua significatione recedens. „Neque illa in quibus deficiebat, qualiacunque fuerint, erant mala, sed minora.“

12, 11, 15. Vix intelligas quid velit nota mea critica. Pro *nostrum* repone *nostra scriptura.*

M. FABII QUINTILIANI
ORATORIAE
INSTITUTIONIS
LIBRI XII.

ARGUMENTUM LIBRI X.

De Legendis Auctoribus C. 1. — 4 Facilitas paratur scribendo, legendo, dicendo. — 14 Copia verborum paranda; sed cum iudicio; quod fit audiendo et legendo. — 15 eadem via exempla quoque dicendi accipimus. — 19 quid auditio praestet; — 20 quid lectio. — 22 qui et quomodo legendi: — 24 orationes et contrariae et pro eadem causa diversae. — 26 Cautum iudicium. in optimis etiam scriptoribus adhibendum. — 30 Usus poetarum, — 34 historicorum, — 36 philosophorum. — 46 De lectione veterum et novorum in univrsam. — 51 Poetae. Homerus. — 52 Hesiodus. — 53 Antimachus. — 54 Panyasis. Apollonius. — 55 Pisander, Nicander, Euphoriion, Tyrtaeus. — 58 Callimachus. Philetas. — 60 Archilochus. — 61 Pindarus. — 62 Siesichorus. — 63 Alcaeus. — 64 Simonides. — 66 Aristophanes, Eupolis, Cratinus. Aeschylus. — 68 Sophocles, Euripides. — 72 Menander, Philemon. — 73 Historici. Thucydides. Herodotus. — 75 Theopompus, Philistus, Ephorus, Clitarachus, Timagenes. — 76 Oratores. Demosthenes. — 77 Aeschines. Hyperides. — 78 Lysias. — 79 Isocrates. — 80 Demetrius Phalereus. — 81 Philosophi. Plato. — 82 Xenophon. — 83 Aristoteles. Theophrastus. — 84 Stoici. — 86 Romani Poetae. Virgilius. — 87 Maecius. Lucretius. Varro Atacinus. — 88 Ennius. Ovidius. — 89 Cornelius Severus. — 90 Valerius Flaccus. Sallustius Bassus. Rabirius. Pedo. Lucanus. — 92 Domitianus Caes. — 94 Tibullus, Propertius, Ovidius, Gallus. Lucilius, Horatius, Persius. — 95 Varro. — 96 Iambographi et Lyrici: Catullus, Bibaculus, Horatius, Caesius Bassus. — 98 Accius. Pacuvius. Varius. Ovidii Medea. Pomponius Secundus. — 100 Plautus, Caecilius, Terentius, Afranius. — 104 Historici. Sallustius, Livius. Servilius Nonianus. Aufidius Bassus. — 112 Oratores. Ci-

ARGUMENTUM LIBRI X.

cero. — 113 Pollio. Messala. — 114 Jul. Caesar. — 115 Coelius. Calvus. — 117 Ser. Sulpicius. Cassius Severus. — 118 Domitius Afer. Julius Africanus. — 119 Trachalus. Vibius Crispus. — 122 Julius Secundus. — 124 Philosophi. Cicero. Brutus. Celsus. Plancus. Cuius. — 131 Seneca. C. 2. De Imitatione. — 3 Imitatio necessaria; — 13 nec tamen satis imitari; contendendum etiam ad melius faciendum. — 18 iudicio opus, ne omnia imitemur, et ne in pejus vertamus. — 21 vires etiam consulendae. — 26 suo quodque loco imitandum. — 28 Imitatio non fit in verbis tantum. C. 3. De scribendo. — 4 Utilitas. — 10 scribendum cum mora et diligentia; — 15 neque tamen nimia morositate; — 17 sed ratione adhibita. — 22 non dictandum. — 30 Secretum studiis quaerendum: lucubratio. — 33 Ceris optime scribitur. C. 4. De Emendando. C. 5. Quae scribenda. — 3 Vertenda Graeca in latinum. — 9 Latina etiam convertenda et varianda. — 15 Quaestiones, Ἰστορίαι; loci communes. — 16 Declamationes. Dialogi. Carmina. 20 In veris causis exercendum. — 23 Ratio declamatorum. C. 6. De cogitatione. C. 7. De facultate dicendi ex tempore: — 4 quam necessaria: — 23 quomodo paratur: — 33 quomodo conservetur.

M. FABII QUINTILIANI

D E

ORATORIA

INSTITUTIONE

LIBER DECIMUS.

876I. Sed haec eloquendi praecepta, sicut cogitationi sunt necessaria, ita non satis ad vim dicendi valent, nisi illis firma quaedam

Inscriptio hujus libri in Turic. Flor. Guelf. haec: *De copia verborum. Quae legenda. Qui graecorum maxime legendi* (posiremum sic Guelf. et a sec. manu Turic.; reliqui duo *elegendi*). *Qui Romanorum. De imitatione. Quomodo scribendum. Quomodo emendandum.* (Turic. enim dandum) *Quae maxime scribenda. De cogitatione. Quomodo ex* (Guelf. et a sec. manu Turic. et) *temporalis* (Turic. *tempora vel*) *facilitas* (Guelf. *facultas*) *paretur et continuatur* (Turic. a sec. manu *continuetur*. Guelf. *continetur*. lege: *contineatur*. vid. 10, 7, 18. 24.). Nihil horum in excusis, nec ullus praeterea codex auctor eorum memoratur, nisi quod in illis *de copia verborum* exc. Gibf. Obr. Gesn., nec e Camp. quidquam notavi. Caret inscriptione et Goth.

1. *cogitationi*. Sic Turic. Flor. Guelf. Exc. Santen. Tarv. cum Jenf. Reliqui *cognitioni*, jubente etiam Regio, sed dant Goth. Vall. Camp. Languct. Sic 10, 3, 19. *cognitioni* Steph. pro *cogitationi*. *firma quaedam*. Turic. Flor. *forma quadam*. Ille a sec. manu, Guelf. Exc. Sant. Camp. *formae quaedam* cum Goth. Voss. 2. Vall. et edd. ante Ald. Reposuit

1. De hac proprie disputat c. hujus libri 6. Nos hodie *meditationem* dicimus, et noster 4, 5, 2. „nihil *cogitati*

*praemeditati*que“. Cf. et 2, 11, 4. Opponit *vim dicendi* huic *cogitationi*.

facilitas, quae apud Graecos ἔξις nominatur, accesserit: ad quam *scribendo* plus, an *legendo*, an *dicendo* conferatur, solere quaeri scio. Quod esset diligenti nobis examinan-⁸⁷⁷ dum cura, si qualibet earum rerum possemus una esse contenti. Verum ita sunt inter se connexa et indiscreta omnia, ut, si quid ex his defuerit, frustra sit in ceteris laboratum. Nam neque solida atque robusta fuerit unquam eloquentia, nisi multo stilo vires acceperit: et citra lectionis exemplum labor ille,

nostrum Regius e §. 59. ubi Turic. item *formam*, Flor. Guelf. rectam scripturam.

ἔξις. Turic. *ex his*, a sec. manu *lexis*, et sic Flor. Guelf. (hic graec. lit.) Camp. Goth. Jenf. (tac. Gesn.) cum Voff. 2. et edd. ante Gryph. *accesserit:*

ad quam. Sic Guelf. Goth. Exc. Sant. Jenf. (tac. Gesn.) Camp. Tarv. cum Voff. 2. Alm. et edd. ante Locat. quae cum reliquis omittit *ad*, expungente Regio. Sed Turic. Flor. *accefferat ad q.* Ille a sec. manu *accefferit*.

conferatur. Turic. Flor. *conferuntur* cum Alm. Sed Guelf. *consequantur*. Tarv. *consequemur*. Reliqui *consequamur*.

Nostrum e conjectura. *Plus* igitur capiebant pro *magis*; an jungebant gerundiis istis, ut *plus scriberetur* cet.? Hoc quidem contortum, illud non latinum.

diligenti nobis. Ita Camp. Andr. Ald. Bad. uterque et aliquot ap. Burm. edd. Reliqui *diligentius nobis*, facili corruptela.

ex cura, si. Sic Turic. Guelf. Exc. Sant. Camp. cum Bodl. Bal. Goth. Voff. 2. et edd. ante Basil. acc. Obr. Aliquot horum incidunt ante *cura*, ut ea regat genitivum; male. Turic. (a pr. man.) Flor. *ex citra si* cum Alm. Reliqui omittunt.

2. *sunt inter*. Turic. Flor. *sint inter*. *quid ex his defuerit*. Turic. *qui flex h. d.* a sec. manu *qui flexus vel hisdem defuerint*, ut et Guelf. nisi quod *sine vel* et quod *iisdem*, cum Bodl. Voff. 2. Jenf. (err. Gesn.) et edd. ante Basil. Sed Camp. *qui flexus hisdem d.* Flor. *qui flexus his defuerint et sic Goth.* (err. Gesn.) *atque rob.* Guelf. Goth. (tac. Gesn.) *ac r.* An fuit *aut rob.*?

carens rectore, fluit: qui autem scierit, quo quaeque sint modo dicenda, nisi tamen in procinctu, paratamque ad omnes casus, habuerit eloquentiam, velut clausis thesauris incubabit. Non autem ut quidque praecipue 3 necessarium est, sic ad efficiendum oratorem maximi protinus erit momenti. Nam certe cum sit in eloquendo positum oratoris officium, *dicere* ante omnia est; atque hinc initium ejus artis fuisse manifestum est; proximam deinde *imitationem*, novissimam *scri-*

qui autem scierit. Turic. (a prima manu) Flor. *autem qui scivit.* Guelf. *q. a. sciunt.* Apud Ricciium textus ita exhibetur: *fluitabit.* *Etiam qui sciet,* monente etiam Landfidelio *fluitabit* praestare prae illo *fluit.* Ex his indiciis scribam *fluitat* (s. *fluitabit*): *et qui scierit.* Ita concinnius etiam *neque — et — et —.* *quo quaeque sint modo.*

Sic Turic. Guelf. Camp. Goth. (tac. Gesn.). *quo quaeque modo* s. Jenf. (tac. Gesn.) cum edd. ante Ald. *quae quoque* s. m. Turic. (a m. pr.) Flor. Reliqui *quo sint quaeque* m.

tamen. Sic Turic. (a pr. m.) Flor. cum Alm. et Ricc. Reliqui *tanquam.* *paratamque.* Turic. (a pr. m.) Flor. cum Alm. Reliqui *paratam quidem.*

clausis thesauris. Flor. *clausos thesauros.*

3. *quidque.* Turic. Flor. Guelf. Camp. *quicquid* cum Alm. Sed Goth. *quicque* (err. Gesn.).

2. *fluit.* Observat Gesn. hoc dici pro *fluitando*, *fluctuando* et ponit exempli loco Martial. 4, 66, 14. „Nec mersa est pelago, nec fluit ulla ratis“, quae sane fracta intelligitur, ut lacerae ejus tabulae fluitent per undas. Subit tamen dubitatio, an hic quoque *fluitat* noster scripserit, sicuti est 7 praef. 3. loco plane gemino. Cf.

not. crit. Etiam in thesauro suo Gesn. hoc uno *fluendi* sic usurpato exemplo defungi cogitur. Forcellinus ipsum quoque ignorat. Similius quid nostro habet 9, 4, 129.

clausis thesauris incubabit. cf. Georg. 2, 507. *defossoque incubat auro.*

3. *imitationem.* Apparet loco ipso, quo hoc ponitur,

4 *bendi quoque diligentiam.* Sed ut perveniri ad summa, nisi ex principiis non potest: ita procedente jam opere minima incipiunt esse, quae prima sunt. Verum nos non, quomodo instituendus orator, hoc loco dicimus: nam id quidem aut satis, aut certe uti potuimus, dictum est: sed athleta, qui omnes jam per-

4. *perveniri.* Turic. Flor. *pervenire.* ad *summa.*
Camp. Goth. Jenf. (tac. Gesn.) *ad summam* cum Voss. 2. et edd. ante Basil. Cf. 1 Pro. 20. 10, 4, 9. *jam opere minima.* Turic. Flor. Guelf. Exc. Sant. Tacv. Jenf. j. o. *jam m.* Expunxit Regius. An fuit *procedente etiam opere jam m.?* *quomodo instituendus.* Sic Turic. Flor. Guelf. Camp. cum Goth. Voss. 2. et edd. ante Basil. Reliqui inferunt *fit.* *sed athleta.* Turic. *f. adhleta.* Flor. *f. adhleta* cum Alm. a sec. manu uterque *f. ut a.* et sic reliqui omnes et scripti et excusi ante Ald. acc. Bad. Ille cum reliquis *f. ut athletam.* *omnes.* Sic Basil. *omnis* Turic. Flor. Sed a sec. manu uterque *omnia* cum reliquis.

intelligi debere *lectionem*; quae quomodo comprehendi possit et significari *imitatione*, fateor me parum assequi. Nec quisquam haesit in loco. Fortasse consuetudine frequentatum fuit, ut, cum imitationis causa susciperetur lectio optimorum scriptorum, ipsa quoque haec tractandi libros industria imitatio appellaretur. Ita opus illud Dionysii Hal. quo veterum oratorum iudicia proponit, cujusque nonnisi aliquot partes reliquae factae sunt, inscriptum fuisse videtur *de imitatione*, quo indice memoratur a Scholiaste Hermogenis τὸ περὶ μιμήσεως. Vid. Taylori Lectt. Lyf. p. (Rsk.) 162.

4. *quomodo instituendus.* Quod recentiores hic necessario interponere sibi visi sunt *fit*, differtur et post *praeparandus* demum comparet; quanquam duriore hyperbato, sed quo brevitatem et acumen quaesierit noster.

omnes — numeros. Palae-
strici *numeri* iterum dicuntur a nostro 12, 2, 12. cf. 9, 4, 8. iteni 2, 8, 13. ubi positus Senecae locus praeter *nexus* „magni luctatoris“ etiam *numeros* habet. Adde Juvenal. 6, 249. ubi femina „*omnes* implet *numeros*“ palae-
stricos, cui loco non male Forcellinus confert alterum ejusdem 5, 122., in quo structorem men-
sae „volanti cultello“ et „chi-

didicerit a praeceptore numeros, quo genere exercitationis ad certamina praeparandus sit. 878 Igitur eum, qui res invenire et disponere sciet, verba quoque et eligendi et collocandi rationem perceperit, instruamus qua ratione, quod didicit, facere quam optime, quam

numeros, quo. Sic Basil. (ex Philandri, ut videtur, conjectura) cum Ricc. *num muro quae Turic.* (a pr. m.). *numeroque Flor.* Reliqui *nimirum quo.* Gallaeus (cf. 2, 11, 4. 6, 3. 47. 9, 4, 155.) glossam accusat *nimirum — praeparandus sit.* Burmannus *nimirum* gravatur; rectissime, Ceteri acquiescunt. Satisfactum spero nostra scriptura Morgensternio, qui codd. desitutus probabilem eruerat suo ingenio rationem: „sed ut *athleta*, qui omnia jam perdidicerit, a praeceptore eruditur, quo — praeparandus sit; ita“ cet.

genere exere. Turic. Flor. Guelf. inferunt et.

Igitur eum. Sic Turic. a pr. m. Flor. Basil. cum Alm. Gryph. (1536.). Priores quidem duo capituli prope incipientis modo dirimunt ab antecedentibus. Reliqui *ita eum*, respiciendo ad ut suum ante *athlet.* *eligendi.* Turic. Flor. *elicendi* (cf. 5, 14, 29. 9, 2, 97. 9, 4, 113.).

qua ratione, quod didicit. Turic. Flor. Guelf. Camp. *qua in oratione quod* (ita pronomen Turic. *quam* Flor. *quae* Guelf. Camp. cum Turic. sec. manu et reliquis) *dicere* cum Bodl. Alm. Goth. Voss. 2. et edd. ante Stoer. nisi quod *quae in or.* Gryph. Basil. Sed nostrum jam Vascofa. 1542. fol. et aliquot ap. Burm. Posui *quod did.* pro reliquorum *quae d.* cum Philandro et Turicensi. *optime, quam.* Sic Turic. Flor. Camp. Goth. Jenf. (tac. Gesn.) cum edd. ante Stoer. Reliqui inferunt et. Guelf. *quam optime* omittit.

ronomonta“ secare altilia dicit, „donec peragat dicta magistri Omnia.“ *Numeros* rectissime hic et legunt et interpretantur praeceptores nostrates Melanthon, Velcurio, Stigelius in ed. Riccii.

verba — perceperit. Accusativum in *verba* cave referas ad *perceperit*; pendet ille a

gerundiis *eligendi*, quo omnis elocutionis doctrina demonstratur, et *collocandi*, quo compositionis. Eleganter enim totum operis sui tractatum comprehendit hisce: „qui — sciet — perceperit.“

instruamus. Non opus est cum Gallaeo hic reponere *instruamus* (quo ipso ingrata

5 facillime possit. Num ergo dubium est, quin
 ei velut opes sint quaedam parandae, quibus
 uti, ubicunque desideratum erit, possit? Eae
 6 constant *copia rerum ac verborum*. Sed res
 propriae sunt cujusque causae, aut paucis
 communes: verba in universas paranda: quae
 si in rebus singulis essent singula, minorem
 curam postularent: nam cuncta sese cum ipsis
 protinus rebus offerrent. Sed cum sint alii
 alia aut magis propria, aut magis ornata, aut
 plus efficientia, aut melius sonantia, debent
 esse non solum nota omnia, sed in promptu,
 atque, ut ita dicam, in conspectu, ut, cum

5. Num. Camp. Non cum Goth. et edd. ante Burm.
 Noftrum et Turic. Flor. Guelf. cum Alm. cf. 5, 10, 102.

parandae, quibus. Turic. Flor. Guelf. *paranda e quib.*
 cum Goth. Jenf. *parandae e q.* Ald. *uti, ubicunque.*
 Turic. *ubique cumque.* Flor. Guelf. Camp. omittunt *uti* cum
 Goth. Voff. 2. et edd. ante Basil. *possit?* Eae con-
 stant. Turic. Flor. *posite constantia.* Ille a sec. manu *possit e*
 („vel est“ additur a conferente) *constantia*, hic idem, sed
posfit una S. Cum Turicensis sec. manu Guelf. ut et Goth.
 sed Voff. 2. *p. est constantia.* Camp. *p. occurrere constanti.*
 Ald. *p. ei occurrere* (absque *const.*). Jenf. *p. ei constare* cum
 edd. ante Basil. Hoc ut rotundius malit Burm. omisso *uti*,
 et cum *e* ante *quibus*. Sed desituit gravitatem praecipientis,
 quae prodit se in ingressu illo loci universi: *Eae constant.*

6. *si in rebus.* Sic Turic. Flor. Camp. cum Goth. Alm.
 et edd. ante Basil. Reliqui omittunt *in*, suadente jam Regio.
Sed res — offerrent om. Guelf. *minorem curam.* Flor.
 (a pr. m.) *in aurem coram.* Alm. *Maurem coram.* cf. prooem.
 tert. vol. p. V. *offerrent.* Turic. (a pr. m.) *offerent.*
 Goth. *offerunt.* *atque, ut.* Turic. Flor. (a pr. m.
 uterque) *inserunt id.*

fit repetitio verbi quod erat accipias pro ea ratione instrua-
 modo in instituendus); si mus qua. cf. de instr. 8, 6, 2.
 instruamus qua ratione dictum

se iudicio dicentis ostenderint, facilis ex his optimorum sit electio. Et quae idem signifi- 7
carent solitos scio ediscere, quo facilius et
occurreret unum ex pluribus, et, cum essent
879 usi aliquo, si breve intra spatium rursus de-
sideraretur, effugiendae repetitionis gratia

7. *Et quae idem significarent.* Turic. Flor. (a pr. m.)
e. q. i. significarentur. Camp. *e. q. i. significent.* Nobiscum
faciunt Guelf. Goth. Vall. Voss. 2. item Alm. nisi quod et
omittere narratur, me quidem incredulo, cum edd. ante
Basil. sed Bad. sec. *At q. cet.* Mox, e Philandri, opinor, con-
jectura, *Equidem scio quosdam collecta quae idem s. vocabula.*

solitos scio ediscere. Turic. *solitos ediscere* (a sec. m.)
solitos edicere. Flor. *solito se discere.* (a sec. facit cum Turi-
censis prima.) Guelf. *solitos se dicere.* Camp. *soliti saepe*
dicere. Goth. *solitos saepe dicere* cum Voss. 2. Vall. Ald.
Sed Jenf. *solitos scio dicere* cum rell. ante Bad. qui (in utra-
que) *solitos scio discere.* Reliqui hinc cum Turic. eximunt
scio, quod supra posuerant. Nihil facilius quam hinc excidisse
scio. [Vid. infra Addenda.] *occurreret.* Camp.
occurrat cum Ald. *essent usi.* Turic. *essent usui.*

Flor. Guelf. Camp. (hic et quoque omittit post *plur.*) *esset*
usui cum Goth. Voss. 2. Alm. (quanquam e duobus postre-
mis *esset* non affertur) et edd. ante Basil. *aliquo.*
Camp. *aliquid.* Goth. *aliquod* cum Voss. 2. et edd. ante Basil.

si. Camp. omittit cum Goth. *spatium.* Turic.
Flor. Guelf. *semet ipsum* cum Goth. Voss. 2. Vall. Jenf.
et edd. ante Ald. exc. Camp. qui cum hoc et Bad. sec.
semet ipsos. Sed Badius nostrum ex superscripta correctione
Vallensis. Qui vetustam scripturam tueri cupiat, ut sit voca-
bulum post se prius positum rursus ponendum, et modo pro
breve legatur *brevi*; nunquam tamen probabit *intra* sic posse
dici pro *post*. Vera igitur censenda emendatio et mira cor-
ruptela interim notanda. Unus Bad. sec. post *intra* de suo
addit *tempus* cum marg. Vidovaei. *desideraretur.* Turic.
Flor. *desideratur* cum Goth. Jenf. et edd. ante Ald. Sed Bad.
pr. *desideretur.* Camp. Ald. *considerant.* Bad. sec. *considere-*
rent cum marg. Vidov.

sumerent aliud, quo idem intelligi posset. Quod cum est puerile et cujusdā infelicis operae, tum etiā utile parum: turbam enim modo congregat, ex qua sine discrimine occupet proximum quodque. Nobis autem *copia cum iudicio* paranda est, vim orandi, non circulatoriam volubilitatem spectantibus. Id autem consequemur *optima legendo atque audiendo*. Non enim solum nomina ipsa rerum cognoscemus hac cura, sed cui quod-

quo idem. Turic. Flor. Guelf. *quod i.* cum Jenf. *quod* (absque *i.*) Camp. *posset*. Camp. *potest*: item *sumunt modo pro sumerent*. *turbam enim*. Turic. Flor. (hic a sec. man.) Guelf. (posteriores divisim) *turbamentum* cum Palat. Gebhardi, unde is eruit *purgamentum*, amator talium, recte notante Burmanno, cui eadem de homine sentit fratris filius ad Prop. 1, 1, 11. Cf. 10, 7, 26. Inde erant *cenuriones* illi 4, 2, 124. Flor. *turba amen*.

3. *volubilitatem*. Turic. Guelf. Camp. *voluptatem* cum Bodl. Bal. et edd. ante Basil. Nostrum huic in Vall. superscriptum narrat Badius, sed vindicant Flor. Goth. item, ut suspicor, Alm. — *consequemur*. Flor. Guelf. Camp. *consequimur* cum Alm. Colb. Voss. 2. (sed Goth. *sequimur*) Vall. Jenf. Tarv. *enim solum*. Sic Turic. Flor. Guelf. Camp. Goth. Jenf. (err. et tac. Gesn. etfi Goth. *sola*) cum edd. ante Basil. Reliqui *f. e.* *cui quodque loco sit*

7. *infelicis operae*. cf. 8. Pro. 28. et 11, 2, 49. „haec rara infelicitas.“

occupet. Potest quaeri, quod sit verbi subjectum? Oratorem fortasse rectissime intelliges, ut sit ἀπὸ νομοῦ dictum et quasi pro *occupes*. Nam ut artificium illud ipsum, quod puerile dixerat parumque utile, hic subjecti

adhuc loco sit, nemo probabit; quanquam est sane in *congregat*. Fuit cum proximum *quodque* nominativum interpretarer, et *occupet* pro *occurrat, praeveniat*. Sed hoc insolens nec perspicuum.

8. *spectantibus*. An *sectantibus*? cf. 8, 5, 25. Sed hic minus necessaria videtur mutatio; simile nostro 5, 12, 22.

que loco sit aptissimum. Omnibus enim fere 9
 verbis, praeter pauca, quae sunt parum vere-
 cunda, in oratione locus est. Nam scriptores
 quidem iamborum veterisque comoediae etiam
 in illis saepe laudantur: sed nobis nostrum
 opus interim tueri sat est. Omnia verba, ex-
 ceptis de quibus dixi, sunt alicubi optima:
 nam et humilibus interim et vulgaribus opus,
 et quae nitidiore in parte videntur fordida,
 ubi res poscit, proprie dicuntur. Haec ut 10

aptissimum. Turic. Flor. quod quoque locis ita *potissimum*.
 Ille a sec. man. q. q. l. i. *potissimum*. Guelf. quid quoque loci
sita potissimum. In pronominiibus varie erratur.

9. *scriptores quidem iamb.* Sic Flor. Basil. Gryph. Gibs.
 Obr. Burmanni aliquot et Bipont. Omittunt *quidem* Turic.
 Guelf. Camp. cum Goth. Voss. 2. et edd. ante Basil. Reliqui
s. quidam i. interim tueri sat. Turic. (a pr. m.)
inter inveteris at. Flor. item in *veteris at.* Hic a loc. item
in veteri sat. Basil. pro *interim tueri* non sine ratione aliqua
intueri; cf. 5 Pro. 4. Sed *sat* Turic. Flor. Guelf. Reliqui
fatis. cf. 8, 5, 53. *nam.* Turic. Flor. Guelf. omittunt
 cum Alm. Goth. Voss. 2. et edd. ante Basil. Facillime exci-
 debat. *vulgaribus opus.* Sic Turic. Guelf. Camp.
 Goth. Jenf. (tac. Gesn.) cum edd. ante Basil. Reliqui *inferunt*
est: Ald. hoc post *opus.* *nitidiore.* Sic Basil. Gryph.
 (1536.). Sed Turic. *tidiozem.* Flor. *tediorē*, subjecta mox
 a ab alia manu. Ex Alm. *tidioze.* Guelf. *utiliore* cum Bodl.
 Bal. et edd. ante Ald. nisi quod Camp. *occultiore.* Reliqui
cultiore cum Goth. Voss. 2. cf. 8, 3, 16.

9. *quae sunt parum vere-*
cunda. cf. 8, 5, 38 seq.

scriptores — iamb. Quate-
 nus phallica continentur iam-
 bis, et illa Archilochi et
 Hipponactis rabies proprium
 habet iambum, quem vel ex

Horatianis epodis novimus,
 quam sit pudicus.

interim tueri. vid. not. crit.
nitidiore in parte. cf. §. 33.
 „vel historico — nitore.“ 44.
 „nitidi — generis — amato-
 tores.“

sciamus, atque eorum non significationem modo, sed formas etiam mensurasque norimus et, ubicunque erunt posita, an convenient, nisi multa lectione atque auditione assequi nullo modo possumus; cum omnem sermonem auribus primum accipiamus. Propter quod infantes a mutis nutricibus jussu regum in solitudine educati, etiam si verba quaedam⁸⁸⁰ emisisse traduntur, tamen loquendi facultate
 11 caruerunt. Sunt autem alia hujus naturae, ut idem pluribus vocibus declarent, ita ut nihil significationis, quo potius utaris, intersit: ut *ensis* et *gladius*: alia, quae etiam si propria

10. *sciamus*. Flor. *scimus*. *et. ubicunque*. Sic Turic. Flor. Guelf. Camp. cum Goth. et edd. ante Basil. nisi quod Bad. sec. *ut et u.* Reliqui *ut u.* *an conv.* Sic Camp. Reliqui omittunt *an.* *atque auditione*. Camp. *aut a.* cum Obr. *nullo modo*. Sic Turic. Flor. cum Alm. Reliqui *non*, quod ipsum omittit Guelf. *possumus*. Turic. Flor. *possimus*. *omnem*. Turic. Flor. *omne ni*. Ille a sec. man. *omne enim*. Guelf. *omnem enim* cum Basil. Quid lateat non exputo.
caruerunt. Turic. Flor. *caruerint*.

11. *declarent*. Turic. Flor. (a pr. m. uterque) *declariant*. *alia, quae*. Turic. Flor. Guelf. Camp. *aliave*.

10. Recte hic Regius admonet Pfammetchi regis patiori tradentis infantes, capri- no ubere nutriendos, qui mox *becos* pronunciant; apud Herod. 2, 2. add. Schol. Apollon. 4, 262. Lutat. in Statii Theb. 4, 275. et Claudian. in Eutrop. II, 251 — 54. Cujus historiae cum memor hic

profecto fuerit Qu. suspicor *mutas nutrices* dictas ab eo esse pro bestiis. Cf. 1, 10, 7. Gesnerus hic „Notum ceteroquin est“ ait „surdos a „natura ob id ipsum mutos „eosdem esse, quod loquentes „alios non audiant: idemque „accidere, si qui sint, 2η 10- „Σ 26π-015.“

rerum aliquarum sint nomina, τροπικῶς quasi tamen ad eundem intellectum feruntur, ut *ferrum* et *mucro*. Nam per abusionem *ficarios* etiam omnes vocamus, qui caedem telo quocumque commiserint. Alia circuitu verborum plurium ostendimus: quale est, *Et pressi copia lactis*. Plurima vero mutatione figuramus, *Scio*, *Non ignoro*, et, *Non me fugit*, et, *Non me praeterit*, et, *Quis nescit?* et, *Nemini dubium est*. Sed etiam ex proximo mutuari licet. Nam et *intelligo*, et *sentio*,

quasi. Sic Jenf. Tarv. *quare* Turic. Flor. Guelf. cum Alm. Sed edd. reliquae ante Bad. sec. (acc. Basil.) hoc ponunt post *tamen*; male; praeter Camp. qui omittit cum ceteris. *tropicos* autem latt. litt. mei codd. et aliquot edd. vett.

12. *commiserint*. *Alia*. Turic. Flor. *commiserit in talia*; a sec. m. ille *commiserint talia*, hic *commiserit talia*. Postremum vocab. sic Guelf. Camp. cum Goth. Voss. 2. et edd. ante Ald. Correxerit Riegus et repositum nostrum jam in Vall. *fugit*, et, *Non*. Sic Turic. Flor. Reliqui omittunt *et*.

Quis. Turic. Flor. Guelf. *qui* cum Goth. Voss. 2.

nescit? et. Flor. (a pr. m.) *nescite*. Reliqui omittunt *et*.

13. *licet*. Turic. Flor. Guelf. Camp. *libet*. Quamvis praeclari auctores non persuadent.

11. τροπικῶς *quasi*. Neque enim jam verus tropus in hisce agnoscitur usu nimium vulgaris.

suppressa et facile a legente subaudienda. cf. ad 2, 11, 7. 9, 4, 84.

Et pressi. Virg. Ecl. 1, 81.

feruntur. Mire dictum; malim *referuntur* vel *vertuntur*, et praestet conjunctivus in verbo.

13. *ex proximo*. Non modo, quae significant eadem, verba possunt sibi invicem succedere, sed etiam in quibus levis est significationis differentia. Hoc enim est *ex proximo*. Locum non intellexit Gedoynus.

ferrum et *mucro*. cf. 8, 6. 20.

12. *Nam* — *ficarios*. Cave ad proximam sententiam referas *nam*. Interjacet alia, sed

et *video*, saepe idem valent, quod *scio*. Quorum nobis ubertatem ac divitias dabit lectio, ut non solum quomodo occurrent, sed etiam
 14 quomodo oportet, utamur. Non semper enim haec inter se idem faciunt: nec sicut de intellectu animi recte dixerim, *video*, ita de visu oculorum, *intelligo*: nec ut *mucro* gladium
 15 sic *mucronem* gladius ostendit. Sed ut copia verborum sic paratur, ita non verborum tantum gratia legendum vel audiendum est. Nam 88:

ut non. Sic Turic. Flor. Guelf. Camp. cum Alm. Goth. Voff. 2. et edd. ante Basil. Reliqui inferunt *his. occurrent.* Sic Turic. Flor. (a pr. m. uterque). Reliqui *occurrerint. oportet.* A Gryphio inde ante Gesn. edd. *oporteat.*

14. *visu.* Turic. Flor. (a pr. m. uterque) Guelf. *usu* cum Alm. Goth. Voff. 2. Per se quidem potius est, sed hic ob relationem ad „*intellectum animi*“ praestare videtur nostrum.

15. *copia v. sic paratur.* Turic. (a sec. quidem manu fit) Flor. *copiosus v. sic paratus*, mox et Guelf. Camp. nisi quod *fit*, cum Goth. Voff. 2. Alm. et edd. ante Basil. Error orsus a *paratus*, qualia menda sunt frequentissima (cf. §. 8, 5, 3. 9, 4, 125. item hic §. 21.), cui primitus accommodatum *copiosus*, mox etiam *fit*, pro quo *sic* in vet. lacinia quasi remansit, per quam ex fuga retraheretur vera scriptura, a Philandro haud dubie, ut multa, velut hic §. 4, praeclare restituta.

14. *inter se idem faciunt.* i. e. possunt impune reciprocari.

visu oculorum. cf. not. crit.
mucronem gladius. „Quin
 „nec *mucro* semper *gladium*.
 „Quis enim nili fatuus dixerit, *I puer, affer mihi mucronem*, cum *gladium* sibi

„dari postulat? Scilicet in
 „ipsis etiam tropis verum
 „inesse debet; recteque poeta
 „*mucrone perentum* aliquem
 „dicit: neque enim profecto
 „*capulo*. In hoc quidem
 „exemplo vix quisquam peccat;
 „cat; utinam nec in aliis.“
 Gesnerus.

omnium, quaecunque docemus, hoc sunt exempla potentiora etiam ipsis, quae traduntur, artibus, cum eo, qui discit, perductus est, ut intelligere ea sine demonstrante, et sequi jam suis viribus possit: quia, quae doctor praecepit, orator ostendit. Alia vero audientes, alia legentes magis adjuvant. Excitat, qui dicit, spiritu ipso, nec imagine et ambitu rerum, sed rebus incendit. Vivunt omnia

hoc sunt. Turic. *hec f.* Flor. Guelf. Camp. *haec f.* cum Goth. (tac. Gesn.) Voss. 2. (sed hic a sec. m. nostrum) Alm. et edd. ante Ald. Regius correxit, non sine ingenio, cf. 2, 21, 14. item hic §. 34. ubi „haec potentiora“ Turic. Flor. (a sec. m. uterq.) Guelf. Camp. cum Goth. Voss. 2. Jenf. Tarv. corrigente etiam Regio. *praecepit.* Sic Turic. Flor. Guelf. cum Jenf. (tac. Gesn.) Tarv. Reliqui *praecepit.* Pro doctor autem decor Goth. Voss. 2. par nobile. cf. 9, 4, 86. item hic §. 27.

16. *aud. al. leg.* Sic Turic. Flor. Guelf. Camp. Goth. (tac. Gesn.) cum Voss. 2. Reliqui *leg. al. aud.* *omnia enim.* Hoc ordine Turic. Flor. Guelf. Camp. Reliqui *e. o.* Tertio loco positum *enim* vid. 5, 11, 37.

15. *docemus.* Suspicabar fuisse *docemur.* Neque enim valde aptum, ut se suosque in docendo socios hic respiciat solos. Quid hominibus in genere accidat, ostendendum est. Ii quidem discunt omnes, non docent. Quia tamen mox est *qui discit*, retinenda nunc videtur vulgata.

hoc — quia. Haec inter se invicem referuntur, quasi *propterea — quod.* Nulla autem ratio *hoc* struendi cum comparativo *potentiora* quasi dictum pro tanto.

artibus. Cf. not. ad 2, 15, 4. p. 344. it. 8, 3, 2. 11, 1, 54. Apparet hic, pluralem dici de pluribus illis praeceptis, quibus continetur tota ars. Annotarant hoc Stigelius et Landfidelius.

16. *ambitu rerum.* Huic ego locutioni insolentiori non concilior loco Pliniano, quo mollire eam studet Gesnerus, H. N. 15, 50. l. 39. ubi aliquod lauri genus cum dictum est esse in *ambitu* nominum, deinde complura ejus vocabula recensentur. Inde Ges-

enim, et moventur, excipimusque nova illa, velut nascentia, cum favore ac sollicitudine. Nec fortuna modo iudicii, sed etiam ipsorum, 17 qui orant, periculo afficimur. Praeter haec, vox et actio decora, commoda, ut quisque

sollicitudine. Turic. Flor. Goth. (tac. Gesn.) Camp. *solitudine.* cf. 9, 2, 20. 6, 1, 18.

17. *vox et actio.* Flor. (a pr. m.) omittit et. *commoda, ut quisque.* Turic. Flor. *commodat aut quisquisque.* a sec. m. uterque — *quid quisque.* et sic Bodl. Sed Guelf. Jenf. (tac. Gesn.) *commodat ut quid quisque* cum edd. ante Ald. *commendat ut quid quisque* Camp. cum Goth. Voff. 2. Vall. Bal. Bad. sec. Cervic. item Ald. sed hic sine *ut.* Bad. pr. *commendatur quid quisque* ex Regii praecepto. Alii aliter. Nostrum, in mea quidem supellectili, primum comparet in marg. Choueti, recte erutum e vetustissimis; unde male deflexit Obr. hisce: *accommodata ad quid quisque;* Ricc. *accommodata ut quid quisque;* item Besinius de Rat. emend. leg. conjiciens *commodabit quid quisque.*

nerus efficit, ambitum esse pro *descriptione* sive *periphrasi.* Facilius feram *habitu,* quam et ipsum satis nove dictum. Pertinet tamen ad omne tegumentum exterius; ut est ap. Cic. de Orat. 3, 52. „*habitus* orationis et quasi color“. Noster 6, 3, 26. 9, 4, 54. „*habitus oris*“. Landfidelius *ambitum* interpretatur „artificiosam comprehensionem atque explicationem rerum ad aucupandam gratiam“. Respondet utique *imagini* hic sive *ambitus* sive *habitus,* opponunturque simul *rebus ipsis.* Modo *spiritus* est calor et vehementia dicentis, non quidem, ut Melanthonis

fert ratio, *vita;* nec satis probo Stigelium, qui *motum* ait esse orationis „qui sit ex „jure sententiarum et schemate.“

17. *Praeter haec — docent.* Plurimis brevissimisque incisis faciendis elegantem sensum patefacere conatus sum, quod quidem viris doctissimis parum probari non ignoro, qui talia adjuncta perspicuitatis, veteribus incognita, iisdem necessaria negant. Attamen sic, ut feci, a Qu. ipso haec fuisse diremta intelligo, ipsaque nascente ex hac interfunctione elegantia doceor; quae ut primo quoque aspectu unicuique pateret lectori, ad-

locus postulabit, pronunciandi, vel potentissima in dicendo, ratio, et, ut semel dicam, pariter omnia, docent. In lectione certius iudicium, quod audienti frequenter aut suus cuique favor, aut ille laudantium clamor extorquet. Pudet enim dissentire, et velut 18

postulabit. Turic. Flor. *postulavit* cum Bodl. Ricc.

et, ut. Camp. *est* omisso *ut.* *docent.* Camp.

docet cum Goth. (Voss. 2. nostrum, cf. §. 15.) Locat. (err. Burm.) eoque recentioribus ante Leid. Pessime. *audienti.*

Turic. *audiendi.* cf. 4, 5, 6. 6, 3, 20. *cuique.* Camp.

Goth. Jenf. (tac. Gesn.) *cujusque* cum edd. ante Basil.

18. *velut.* Turic. Flor. Guelf. Camp. *illud* cum Goth.

Bodl. Alm. Voss. 2. et edd. ante Ald. *ab illis* Ald. Bad. uterque ex emendatione Regii. Nostrum in Basil. prima, de Philandri, puto, conjectura verissima. Mox §. 19. Flor. *et velud.*

miniculis istis ab arte libraria petitis uti licuit, opinor. Scilicet omne hoc pronuntiatio erat doctura, si audissemus Fabium. Appositum *decora* utrique et *actioni* et *voci* redditur; actio autem, id quod male negat Stigelius, h. l. disjungitur a pronuntiatione. Illud *vel potentissima in dicendo* parentheti vice fungitur, quo protinus causa indicetur, quare tantum sit momentum ad animum excitandum in iis quae audimus, non legimus; quo in genere non minima vis est particulae *vel.* Ad *potentiss.* cf. 4, 5, 8. 5, 7, 37. Ad *ut semel dicam* 5, 13, 3. *Et* ante *ut semel dicam* tertio sane loco comparet (cf. prooem. Vol. 3.

p. extr.), sed neque inter *decora* et *commoda* poni copula poterat, quia illa disjunctisset *vocem* ab *actione*, neque hic compendifieri eadem, quia debebat finem imponere et insertum illud *ut* — *dicam* quasi praecurrere. Qui *docet* singulari numero scripserunt, aliud agebant; *omnia* non, quod est, nominativum interpretantes, sed accusativum.

extorquet i. e. aufert, ne quis interpretetur „certum aliquod iudicium reddere adigit.“ cf. 4, 5, 6. Jucunda autem est Hieronymi narratio a Gesnero posita neque nostris lectoribus invidenda. Epist. ad Nepotianum de vita Clericorum fol. 16, b. Erasmi.

tacita quadam verecundia inhihemur plus nobis credere, cum interim et vitiosa pluribus placeant, et a corrogatis laudentur etiam quae
 19 non placent. Sed e contrario quoque accidit, ut optime dictis gratiam prava iudicia non referant. Lectio libera est, nec actionis impetu transcurrit: sed repetere saepius licet, 88. sive dubites, sive memoriae affigere velis. Repetamus autem et tractemus, et ut cibos

tacita. Turic. Flor. tanta. cf. 9, 4, 15. *placeant* — *laudentur.* Turic. Flor. Guelf. Camp. *placent* — *laudantur* cum Goth. Voss. 2. et edd. ante Ald. Correxerit Regius. In Flor. tamen *laud.* non memoratur, in Tuic. a pr. m. *laudentur*, vestigium veri.

19. *impetu.* Turic. Flor. Guelf. Camp. *impetus.*

memoriae aff. Sic Mss. et excusi ante Basil. Reliqui inferunt *penitus.* *Repetamus.* Turic. Flor. Guelf. Camp. *repetimus* cum Goth. Voss. 2. et edd. ante Basil. Sed *tractemus*

Vol. IV, 1. p. 262. Ed. Bened. „Praeceptor quondam „meus, Gregorius Nazianzenus, rogatus a me, ut „exponeret, quid sibi vellet „in Luca Sabbathum δευτεροβόρωτον, eleganter lusit, Docebo te, inquit, super hac „re in Ecclesia, in qua mihi „omni populo acclamante, „cogeris invitus scire quod „nescis: aut certe si solus „tacueris, solus ab omnibus „stultitiae condemnaberis. Nil „tamen tam facile, quam vilem „plebeculam et indoctam condemnationem linguae volubilitate „decipere, quae quidquid non „intelligit plus miratur.“ *Laudantium clamorem* cf. ad

4, 2, 37. ubi *corrogatos ad laudandum* invenies ipsos in *disposita ad clamorem multitudinis.* De hoc autem recitantium ambitu bene hic exponit Landfidelius e Plinii maxime epist. 2, 14. item Juvenal. 1. init. Horat. Epist. 2, 2, 67. 68. Claudian. 74, 17. 18. ed. Gesu. Martial. passim. Cf. Qu. 11, 5, 121.

18. *vitiosa pluribus.* Conferantur haec ad 1, 6, 44. *interim* hic quidem non est pro *interdum*, sed suo significato et quasi valens *tamen.*

19. *prava iudicia.* cf. 5, 7, 18.

tractemus. Non dubito quin fuerit a Qu. *retractemus.*

manfos ac prope liquefactos demittimus, quo facilius digerantur, ita lectio non cruda, sed multa iteratione mollita et velut confecta, memoriae imitationique tradatur. Ac diu non nisi optimus quisque, et qui credentem sibi minime fallat, legendus est, sed diligenter, ac paene ad scribendi sollicitudinem: nec per partes modo scrutanda omnia, sed perlectus liber utique ex integro resumendus, praecipue oratio, cujus virtutes frequenter ex industria quoque occultantur. Saepe enim praeparat, dissimulat, insidiatur orator, eaque in prima

inuentur Turic. Flor. Reliqui et hoc corrumpunt in indicativum. In *demittimus* praepositionis *I* litteram dant Mff. et excusi ante Gryph.

manfos. Turic. (a pr. m.) *mensae.* Flor. (a pr. m.) *menses.* *iteratione.* Turic. Flor. Guelf. *alteratione* cum Alm. Pal. Gebh. qui vocabulum mirifice amplectitur, recte castigatus a Burmanno, artificium propriae in hisce ad cibos spectantibus orationis demonstrante.

20. *sibi.* Turic. (a pr. m.) Flor. *five.* *scrutanda.* Turic. Flor. (a pr. m. uterq.) *scrutandi* cum Alm. *scrutando* Guelf. *praecipue.* Sic Turic. Guelf. Camp. cum Alm. Goth. Voff. 2. et edd. ante Basil. Reliqui *praecipueque.*

21. *dissimulat, insidiatur orator, eaque.* Turic. Flor. (quam hic primam vocem non videtur mutare) *dissimulatim*

cf. 2, 4, 13. ubi Flor. Ambr. 2. *retractatam,* Ambr. 1. *tractatam.* jam significatu usurpant. cf. Qu. 11, 3, 19.

20. *scribendi sollicitudinem.* Non opus corrigente Lochmanno *scribentis,* quanquam hoc ipsum in interpretatione ponit Melanthon.

praecipue oratio „et maxime si liber ille sit oratio „quaedam clari alicujus patroni.“ Gesner.

parte actionis dicit, quae sunt in summa profutura. Itaque suo loco minus placent, adhuc nobis, quare dicta sint, ignorantibus: ideo-
 22 que erunt cognitae omnibus repetenda. Illud vero utilissimum, nosse eas causas, quarum orationes in manus sumserimus: et quoties 883 continget, utrinque habitas legere actiones: ut Demosthenis atque Aeschinis inter se contrarias: et Servii Sulpicii atque Messalae,

insidiatis oratore atque cum Alm. ex quo duo postrema non memorantur: a sec. in. uterque — insidias (Flor. insidiat) orator atque. et sic Guelf. Goth. cum Voss. 2. Bodl. et edd. ante Basil. Sed Camp. dissimulat in insidias orator atque. Nostrium ex correctione verissima, qualis §. 15. Longe deterius Obr. dissimulat interim insidias o. e., minimeque probanda Burm. conj. dissimulat vim insidiens o. e. sunt in. Basil. Stoer. Chouet. Leid. inferunt forte, quod rectissime codd. auctoribus eiecit Gibl. monens, non debere temere oratoribus verba excidere; quae ratio nunc vulgo negligitur. dicta sunt. Jenf. (tac. Gesn.) d. sunt cum edd. recentt. ante Basil.

22. *Illud.* Turic. Flor. Guelf. *Illud*, per errorem iungendi cum proximis; cf. 5, 9, 13. *et Servii Sulpicii atque.* Sic Turic. Flor. Guelf. Goth. (err. Gesn.) Camp. Basil. Reliqui *ut S. S. et. Modo ante Aesch.* Flor. Guelf. Camp. Goth. Jenf. (tac. Gesn.) *et* cum edd. ante Basil. non Turic. Sed Camp. ante *Cass.* omittit *et.* Minutae hae *et, atque,* voculae non inconsulto sunt dispositae: iterum positum *ut* ante *Serv.* inepti fuerit tumoris. Praeterea monendum, in

21. *actionis.* Plane pro oratione etiam scripta: cf. ad 4, 1, 32.

22. *Ser. Sulp. atque Messalae.* cf. 6, 1, 20. Si in loco nostri 4, 2, 106. *pro Aufidia* liceret mutare in *contra Aufidiam*, salva res esset; sed obstat fragmentum Festi p. Dacer.

2. in quo et ipso Ser. Sulpicii pro Aufidia memoratur et est particula *pro* in ipsis, ut quidem docemur, MS. ductibus, loco alioqui mutilo. An igitur tantae oblivionis accusare sustinebimus nostrum, ut illo libri sexti loco aberraverit, cum scribere vel-

quorum alter pro Aufidia, contra dixit alter: et Pollionis et Cassii reo Asprenate, aliasque plurimas. Quin etiam, si minus pares vide-²³ buntur, aliquae tamen ad cognoscendam litium quaestionem recte requirentur: ut contra Ciceronis orationes, Tuberonis in Liga-

Turic. pro *Servii Sulpicii* a pr. m. fuisse *servi sulpici*; e Flor. *servi*, nec postmodo correctum, afferri; sicut mox Turic. a pr. m. *cassii*: cf. 3, 5, 17. et praef. nostr. to. 1. p. 75. Sed videtur in hac quaestione neglecta Charisii (p. Putsch. 10. 11.) ipsiusque Varronis (ib. 59. 60.) auctoritas. reo *Asprenate*. Turic. Flor. (a sec. m. uterque; ille quidem a pr. *asprnatae*) reos *asprnatus est*, et sic Guelf. Camp. qui et modo *Cassius* cum Goth. (tac. Gesn.) Voff. 2. Sed Goth. reus *asprnatus est* cum edd. multis: neque ulla rectum habet ante Basil. Ipsa autem cum plurimis peccat transponendo liquidam in nomine: cf. 11, 1, 57.

23. *cognoscendam*. Turic. Flor. (a pr. m. uterq.) *nos cogendam*. Guelf. *ignoscendam*. Tuberonis. Turic. Flor. Guelf. *tu vero nisi*. in *Ligar*. Sic Turic. Flor. Guelf. Camp. Goth. Jenf. (tac. Gesn.) cum edd. ante Basil.

let „*M. Valerius Messala* contra Aufidiam“? Est enim sane magis consentaneum, ut prius *alter* hic respiciat ad priorem. Interim si quis cupiat videre hominem mediocriter doctum, insultantem se peritiori, jubebo legere notam Capperonerii vellicantis Burmannum; rei ipsius difficultatem ne attingentis quidem; quare factum bene, quod ille laceffenti non pepercit Epist. p. 17.

Poll. et Cass. reo Aspr. cf. dicta ad 6, 3, 78. et in prooem. Vol. II. p. 8. add. Ptolemaeus Flavius in Con-

jectaneis 58. (Lamp. Grut. I. p. 977.)

23. *minus pares* — *Tuberonis* — *Hortensii*. „*Tubero* — „transiit a causis agendis ad „jus civile; maxime post- „quam Q. Ligarium accusa- „vit, nec obtinuit —. Ser- „mone — antiquo usus affecta- „vit scribere, et ideo parum „ejus libri grati habentur.“ Pomp. de or. jur. Digest. 1, 2, 2, 46. Vid. et Qu. 11, 1, 78. 80. — „Dicebat melius, „quam scripsit, Hortensius.“ Cic. Orat. 38. v. et Qu. 11, 5, 8.

rium, et Hortensii pro Verre. Quin etiam, easdem causas ut quisque egerit, utile erit scire. Nam de domo Ciceronis dixit Cali-

Reliqui inferunt *Q.* *Hortensii.* Turic. Flor. *hortensii*, a sec. m. uterque *hortensium*, et sic Guelf. Mox Turic. *verri*.

Quin etiam, easd. Turic. Flor. Guelf. Camp. *quis e. e.* cum Goth. Voss. 2. Jenf. Tary. Correxerit Regius, sed jam in Vall. repositum. *ut quisque egerit, utile erit.* Turic.

Flor. Guelf. Camp. *utrisque erit* cum Goth. Voss. 2. Bodl. (Alm. turbare dicitur) Jenf. Tary. Regius ingeniose jam tentavit, quanquam recipiente nemine, *quis e. e. c. utrinque egerit, utile erit scire*; sed post varias emendationes nostra demum in Basil. ex praeclara conj., nisi fallor, Philandri, qui Regianam ad verum ipsum deduxit. *ut quisque* quantivis est pretii. *de domo.* Sic Turic. Flor. Guelf. (nisi quod hic omittit *domo*) Camp. Goth. Voss. 2. et edd. ante Ald. acc. Obr. Reliqui *pro d.* corrigente Regio. *Calidius.*

Turic. Flor. *callidus.* Camp. *callidio.* cf. Cic. de Inv. 2, 9. ed. Burm. et Schütz. Retineo hic et ubique simplicem liquidam. Sic enim et 11, 3, 123. Flor. (Turic. et Ambr. 2. a Burm. qui ibi duplici nomen scribit, recedere non narratur) Guelf. Goth. (tac. Gesn.) *Calidio*; sed Voss. 1. 3. *Calido*; et mox ibid. §. 155. Guelf. Goth. (tac. Gesn.) *Calidio*; sed Turic. Flor. *calio.* Ambr. 2. non memoratur. Item 12, 10,

Quin etiam, easdem. Vide mihi ne in exquisitorum quidem vocabulorum usu caventem sibi ab iteratione nostrum; nam modo erat *quin etiam* (cf. 9, 4, 131. 9, 3, 78.): nec anaphoram hic ullam potuit affectare.

de domo Ciceronis — Calidius. Hunc oratorem, quoque eloquendi genere usus fuerit, cognoscas e Ciceronis Bruto 79. 80. Meminerunt ejusdem Caes. B. C. 1, 2. Festus in Sufes, Eusebius in Chronico anno 1960, item

noster 11, 3, 155. 12, 10, 11. 39. Noster autem locus nihil facit momenti in ista orationis Ciceronianae, quam nunc legimus pro domo, causa. Neque enim dubitatur, quin ad pontifices de domo sua dixerit Cicero: vid. ad Att. 4, 2. Orationem *de domo* (non *pro d.*) inscriptam memorant Aquila Romanus et Julius Rufinianus, cf. Wolf. in praef. quatuor orationibus (Berl. 1801. 8.) praemissa p. 15. it. Marcland. ib. p. 68.

dius: et pro Milone orationem Brutus exercitationis gratia scripsit, etiamsi egisse eum Cornelius Celsus falso existimat. Et Pollio et 24
 384 Messala defenderunt eosdem, et nobis pueris insignes pro Voluseno Catulo, Domitii Afri, Crispi Passieni, Decimi Laelii orationes ferebantur. Neque id statim legenti persuasum sit, omnia, quae magni auctores dixerint,

11. Guelf. Goth. (tac. Gesn.) Camp. *Calidii*, sed Turic. *calidi*. Flor. *callidi*. Denique 12, 10, 39. Flor. Guelf. Goth. (tac. Gesn.) Colb. *Calidio*; Turic. non memoratur; Ambross. duo deficiunt in his extremis; edd. sibi non constant. *et pro Mil.* Goth. omittit. *egisse eum.* Flor. *e. eam.*

24. *et Mess.* Sic Turic. Flor. Guelf. Camp. Goth. Jenf. (tac. Gesn.) cum edd. ante Basil. Reliqui *ac M.* *insignes pro.* Turic. Flor. Guelf. Camp. Goth. Jenf. (tac. Gesn.) inferunt *at* cum Voss. 2. et edd. ante Ald. Sed Bad. pr. *tres*, quod in Vall. repositum narrat. Vidimus *at* (5, 10, 9.) compendio scribi pro *alia*, *aliae*; hoc autem librariorum errore interdum succedere voci *illae* (5, 14, 29.). An igitur fuerit hic *illae*? ut intelligantur celebratissimae quaedam orationes, notae lectoribus. Supprimere vocem, quod fecit Regius, nimiae videtur levitatis. *magni.* Turic. *omni.* Flor. *omnis.* a sec. m. uterque *omnes*, et sic Guelf. Camp. cum Goth. Voss. 2. Colb. et edd. ante Basil. Egregia emendatione et hic profecto Philander reposuit verum, cujus semina in vetustissima scriptura. Nihili enim quae pro altero urget Burm. quanquam praeferebat nostrum. Levius quod vetustissimi duo a pr. m. *auctoris*, et Turic. *dixerit.* Goth. Jenf. (tac. Gesn.) *dixerunt* cum edd. posterr. ante Basil.

pro Milone — Brutus. cf. 3, 6, 93. it. prooem. Vol. II. p. 6. Attende Celsum in eo errantem, quod satis notum ei fuisse nobis videri poterat. Peditanus idem quod Qu. narrat.

24. *Et Pollio et Messala.* Suspicio *et — et* dictum ut *tam — quam.* *insignes pro.* cf. not. crit. *ferebantur.* Huic verbo non utique inest falsitatis insinulatio; cf. 10, 7, 30.

utique esse perfecta. Nam et labuntur aliquando, et oneri cedunt, et indulgent ingeniorum suorum voluptati: nec semper intendunt animum: nonnunquam fatigantur: cum Ciceroni dormire interim Demosthenes, Ho-
 25 ratio vero etiam Homerus ipse videatur. Summi enim sunt, homines tamen: acciditque

animum: nonnunquam. Sic Turic. Flor. Guelf. Camp. Goth. Jenf. (tac. Gesn.) cum edd. ante Basil. acc. Obr. Reliqui inferunt *et Demosthenes, Horatio vero.* Turic. *d. oratio v., a sec. m. demosthenis oratio rerum,* et sic Guelf. Camp. Goth. Jenf. (tac. Gesn.) cum edd. ante Bad. qui, recte ajens dormire superiores in h. l. verum restituit; male tamen omisso *vero,* quod loco reddit Basil. cf. ad 7, 4, 3.

25. *acciditque.* Turic. Flor. Guelf. *occ.* Camp. *acced.*

Sic enim rectissime Burmanus: „*feriebantur* i. e. celebrantur, et in manibus hominum et ore erant. Ita Suet. „Caes. 20. *vulgo ferrentur hi* „*verfus.* Non Bibulo quidquam cet. c. 55. *inter quos* „*temere quaedam feruntur.* „c. 56. *feruntur et a puero* „*et ab adolescente quaedam* „*scripta.* Terent. Eun. 2, 3. „*audieras? Gn. saepe; et fer-* „*tur in primis: et sic passim* „*ita ferunt.*“

labuntur aliquando. „No- „*ster cap. seq. (§. 15.) nam et* „*magnis quoque auctoribus* „*excidunt vitiosa* cet.“ Almeloven.

Ciceroni dormire — Homerus. Cic. Orat. 29. „Tantum „*abest ut nostra miremur, ut* „*usque eo difficiles ac morosi*

„*simus, ut nobis non satis-* „*faciat ipse Demosthenes: qui* „*quanquam unus eminet inter* „*omnes in omni genere dicen-* „*di, tamen non semper implet* „*aures meas.* Ita sunt avidae „*et capaces et semper aliquid* „*immensum infinitumque desi-* „*derant.*“ Horat. ad Pis. 359. „— Indignor quandoque bo- „*nus dormitat Homerus.*“ Apparet uno *dormitandi* verbo defunctum Qu. in utroque auctore, quanquam solus eo Horatius usus erat. cf. 12, 1, 22.

25. *homines tamen.* „For- „*mula solennis, de qua Burm.* „*ad Petro. 75. ubi etiam Te-* „*rentianum illud homo sum* „*initio Heautontimorumeni a* „*communi huc trahentium* „*errore vindicat.*“ Gesn. Cf.

his, qui, quidquid apud illos reperietur, dicendi legem putant, ut deteriora imitentur, (id enim est facilius) ac se abunde similes putent, si vitia magnorum consequantur.

835 Modeste tamen et circumsperto iudicio de 26 tantis viris pronunciandum est, ne, quod plerisque accidit, damnent quae non intelligunt. Ac si necesse est in alteram errare partem, omnia eorum legentibus placere, quam multa displicere, maluerim. Plurimum dicit ora- 27 tori conferre Theophrastus lectionem poetarum: multique ejus iudicium sequuntur: neque immerito. Namque ab his in rebus spiritus, et in verbis sublimitas, et in affectibus motus omnis, et in personis decor petitur,

his. Sic Turic. (a sec. m. *hos*) Flor. Guelf. Camp. Reliqui *iis.* cf. 9, 4, 79. 110. 6, 4, 4. *reperietur.* Sic Turic. (a pr. m. *reperietur*). *reperierunt* Flor. cum Basil. *reperitur* Guelf. Camp. cum Ald. Obr. Basil. marg. Reliqui *repererunt.*

26. *Modeste.* Turic. Flor. (a pr. m. *uterque*) *modesta.*
Ac si. Guelf. *At si* cum Goth. *displicere.* Flor.
 Camp. *displicere.* Guelf. *despicere* cum marg. Basil.
maluerim. Turic. Guelf. *maluerint.*

27. *his in.* Sic Turic. Flor. Camp. Goth. Jenf. (tac. Gesn.)
 Tarv. cum Voss. 2. Reliqui *inferunt et suadente* Regio.

et Ruhnk. ad Rutil. Lup. „VII. sumtum, de Callima-
 p. 114. Heindorf. ad Plat. „cho Grammatico, audaci et
 Soph. 30. „inepto Homeri correctore,

25. 26. *accidit — putant —* „putat Fabrett. ad Columm.
putent — accidit. cf. ad §. 25. „Traj. p. 51. “ Ahmelov.
 sec. loc. ita mox 28. 29. *quae-* 27. *Theophrastus.* cf. 9,
dam — quaedam — quaedam. 4, 33.
 26. *alteram.* cf. 5, 10, 69. *in personis decor.* cf. 6, 1,
damnent quae non intelli- 25. 8, 3, 22. 4, 2, 19. 11,
gunt. „Hoc ex Strabone lib. 1, 44.

praecipueque velut attrita quotidiano actu forenfi ingenia, optime rerum talium blanditia reparantur. Idéoque in hac lectione
 28 Cicero requiescendum putat. Meminerimus tamen, non per omnia poëtas esse oratori sequendos, nec libertate verborum, nec licentia figurarum; genus ostentationi comparatum, et praeter id, quod solam petit voluptatem, et eam, fingendo non falsa modo, sed etiam quaedam incredibilia, sectatur, patrocínio

blanditia. Turic. (a pr. m.) *blanditatum* cum Alm. *blanditia tum* Flor. (cf. 9, 4, 143. it. hic 34.). *reparantur.* Jenf. Tarv. *reperiantur* cum Voff. 2. non Goth. (cf. §. 15. item 50.). Correxít Regius.

28. *figurarum; genus.* Sic Turic. Flor. (quanquam in hoc verba tantum *totumque illud* deesse narrantur) Guelf. Camp. cum Goth. Voff. 2. Alm. et edd. ante Basil. Reliqui (Philandro, suspicor, suadente) inferunt *totumque illud studiorum. comparatum, et.* Sic Turic. Flor. Guelf. Camp. cum Goth. et edd. ante Gryph. Reliqui omittunt *et.* *et eam.* Sic Jenf. (tac. Gesn.) cum edd. poster. ante Basil. *etiam eam* Turic. Guelf. Goth. (tac. Gesn.) Camp. *eamque etiam* Flor. cum Basil. Reliqui *eamque. sectatur.* Turic. (a pr. m.) *sectator.*

velut attrita quotidiano.
 „Hoc est, quod Petronius c. 5.
 „vult: *Interdum subducta foro*
 „*det pagina versum,* ubi v.
 „quæ notavimus.“ Burmann.
Cicero — putat. Pro Arch.
 6. „Quæres a nobis, Grati,
 „cur tantopere hoc nomine“
 (poëtarum) „delectemur?
 „Quia suppeditat nobis, ubi
 „et animus ex hoc forenfi
 „streptu reficiatur, et aures
 „convicio defessæ conquiescant. An tu existimas, aut

„suppetere nobis posse, quod
 „quotidie dicamus, in tanta
 „varietate rerum, nisi animus
 „nostros doctrina excollamus: aut ferre animos
 „tantam posse contentionem,
 „nisi eos doctrina eadem relaxemus?“

28. *genus.* intellige *poeticum,* non *poetarum.* Minus hoc durum videbitur, si reputes, *genera dicendi* sæpe dici a nostro; nec aliud esse, videri saltem rhetori, poësin.

quoque aliquo juvari: quod alligata ad 29
certam pedum necessitatem non semper uti
propriis possit, sed depulsa recta via, necessa-
rio ad eloquendi quaedam deverticula confu-
giat: nec mutare quaedam modo verba, sed
extendere, corripere, convertere, dividere
cogatur: nos vero armatos stare in acie, et
886 summis de rebus decernere, et ad victoriam

juvari: quod. Vall. Bad. juvari poscit: quod.

alligata — possit — depulsa recta — confugiat — cogatur.
Sic Turic. Flor. (nisi quod hic *alligatam*) Guelf. Sed Jenf.
Tarv. *alligata — poscit* (hoc et Vall. Bad. et aliquot edd.
ap. Burm.) — *repulsi a recta — confugiant — cogantur.*
Reliqui (quorum et Camp.) *alligati — possint — depulsi a*
recta — confugiant — cogantur. Hinc recedunt eatenus Goth.
(err. Gesn.) Voss. 2. quod *alligata — possit.* Ald. *repulsi a.*
Basil. *alligatum — possit — depulsum a — confugiat — cogatur*
consulto accommodans ad *genus. uti propriis.* Sic
Flor. Camp. Goth. Jenf. (tac. Gesn.) cum edd. ante Basil.
in propriis Turic. Guelf. Reliqui *propriis uti. mutare*
quaedam. Turic. Flor. (a pr. m. uterq.) *m. que.*

Simile quid, etsi nostro mol-
lius, 10, 7, 31. Ad *compara-*
ratum subaudies *esse* referes-
que ad *meminerimus.*

29. *certam pedum necessita-*
tem. cf. 1, 8, 14.

alligata — depulsa. Fe-
minina haec participiorum
sunt ab oblivione et grata, si
cui ita appellare lubet, negli-
gentia ejus, qui *genus* qui-
dem, quod modo posuerat,
nollet, utpote neutrum, diu-
tius usurpare, et per synesin
intelligeret poesin (cf. 9, 2,
79.), sicuti mox est *historia.*
Nimiae enim fortasse fuerit
audaciae criticae, si quis

modo pro *genus — compara-*
tum reponat *gentem — com-*
paratam. Saepe *gens* abit in
genus et genitivus *figurarum*
attrahebat *genus;* cui deinde
accommodaretur participium;
cf. §. 31. Si essent illa par-
ticipia masculina pluralia *alli-*
gati — depulsi in vetustissimis
libris, cum Badio interpre-
tarer *genus* subaudiendo *ho-*
minum (ut ap. Virg. Georg. 1,
63. nostrum 1, 1, 8.), et ap-
positionis loco haberem, sub-
jectum voci *poetas.* Cf. not.
crit.

depulsa recta via. cf. 2, 5,
9. *recto itinere lapsi.*

30 niti. Neque ego arma squalere situ ac rubigine
 velim, sed fulgorem inesse, qui terreat, qua-
 lis est ferri, quo mens simul visusque prae-
 stringitur: non qualis auri argentique, im-
 31 bellis, et potius habenti periculofus. Historia

niti. Neque. Sic Turic. Flor. Guelf. Camp. cum Goth. Voss. 2. Vall. Alm. et edd. ante Ald. acc. Stocr. Chouet. Leid. probantibus Badio, Capper. (sed sua loquacitate), Gesnero; improbante Gibsono, cujus mira illa (§. 21.) eruditio cito decoxit. Reliqui inferunt *decet*, Regio magis subaudiente quam interponi iubente.

30. *ego.* Turic. Flor. Guelf. Camp. *ergo* cum Alm. Palat. Gebh. cf. 6, 3, 79. 9, 3, 70. Drakenb. ad Liv. 37, 53, 11.
squalere. Turic. Flor. *squalore* cum Jenf. Tarv. Correxerit Regius. *rubigine.* Turic. (a pr. m.) *robigine.*
velim. Turic. *verim.* Flor. Guelf. *verum.* *fulgorem inesse, qui.* Turic. Flor. (hic *fulgure*) *fulgore nimis seque* cum Goth. Voss. 2. (sed ex hoc *qui*). *fulgore minus seque* Guelf. *fulgore sepe* Camp. *fulgore munisse qui* Jenf. cum edd. poster. ante Ald. *fulgore munita esse qui* Ald. Bad. ex conj. Regii. Nostrium in Basil. Reliqui *his* inferunt post *fulg.* *qualis est.* Flor. (a pr. m.) omittit *est.* *praestringitur.* Sic Flor. *perstringitur* Turic. Guelf. Camp. cum Goth. Alm. Basil. Gesn. Bip. Reliqui *perstringatur.* Disputant Burm. et Gesn. de *perstr.* an *praestr.* Hodie nemo dubitat: vid. Drakenb. ad Liv. 40, 58, 4. Cf. §. 92. ubi Guelf. *praestringit*, Goth. (tac. Gesn.) Camp. *perstringitur* cum Voss. 2. Bodl. Andr. Roll. Verum autem Turic. Flor. et reliqui. In nostro loco Voss. 2. omnia haec *ferri — qualis auri* omittit (cf. 27. it. 52.).

30. *fulgorem — qui terreat.* cf. 8, 3, 3. 5.

habenti periculofus. Ablegat Gesn. ad Curt. 3, 10 extr. „aciem hostium auro purpura-
 „que fulgentem intueri jubet,
 „praedam non arma gestan-
 „tem“; Freinshemius ibi ad

Liv. 9, 17, 16. „(Darium
 „Alexander) inter purpuram
 „atque aurum, oneratum for-
 „tunae apparatus suae, prae-
 „dam verius quam hostem
 „devicit“ et sua ad Flor. 1,
 16, 7. commentata.

quoque alere orationem quodam uberi jucundoque succo potest. Verum et ipsa sic est legenda, ut sciamus, plerasque ejus virtutes oratori esse vitandas. Est enim proxima poëtis, et quodammodo carmen solutum: et scribitur ad narrandum, non ad probandum: totumque opus non ad actum rei, pugnamque praesentem, sed ad memoriam posteritatis, et ingenii famam componitur: ideoque et verbis remotioribus, et liberioribus figuris narrandi taedium evitat. Itaque, ut dixi, neque illa 52

31. *quodam uberi*. Turic. Flor. Guelf. *q. moveri*. Reliqui *q. molli*. Nostrium e conjectura. Sic mox 35. Turic. *mutes* post *Xenophontem*. *succo*. Flor. Guelf. *succo* cum Goth. Praefertur a nonnullis, animadvertente jam Gesn. cf. Forcell. in v. *et scribitur*. Turic. Flor. (a pr. m. uterq.) *est et scribantur* (cum Alm. non memorato tamen *est*) a sec. *est et scribuntur*, et sic Guelf. cum Goth. Voss. 2. et edd. ante Basil. exc. Camp. qui *est et scribitur*. Quid lateat frustra quaero. Nam si maxime reposueris *et res scribuntur*, ad vetustam scripturam ne sic quidem accedes.

ad actum. Turic. *ad tutum*. Flor. *a tactum*. Ille a sec. m. *ad intuitum*, et sic Guelf. Camp. cum Goth. Voss. 2. et edd. ante Basil. acc. Obr. *remotioribus, et liberioribus*. Sic Flor. (a sec. m.) Camp. Goth. (tac. Gesn.) cum Voss. 2.

31. *uberi — succo*. cf. Plin. H. N. 15, 4. l. 9. pag. Hard. 685. „caryotae — succo uberis, pinguis“ Saepissime *pinguis succus* dicitur.

poëtis. Suspicio legendum *poësi*.

et scribitur. cf. not. crit. *ad actum — pugnam*. Forum designatur, velut 7, 2, 41. 5, 12, 17. Cic. de Orat. 1, 34. Brut. 9. quae quidem

loca, cum multis nostri, ubi *pugnae forensis* mentio, huc magis existimo pertinere quam illud *κρημα* et *ἀγώνισμα* Thucydidis, quo hinc dimittimur a Gesnero, Pliniique locum Epist. 5, 8, 11.

verbis remotioribus. ab usu, ut 4, 2, 36. 8, 2, 12: 8 Pro. 18.

52. *ut dixi*. 4, 2, 45.

Sallustiana brevitās, qua nihil apud aures vacuas atque eruditas potest esse perfectius, apud occupatum variis cogitationibus iudicem, et saepius ineruditum, captanda nobis est: neque illa *Livii lactea ubertas* satis docebit eum, qui non speciem expositionis, sed
 53 fidem quaerit. Adde, quod M. Tullius ne Thucydidem quidem aut Xenophontem utiles

Basil. Gryph. (1536.). *remetioribus e. l.* Turic. Flor. (hic a pr. m.) *temetioribus e. l.* Guelf. Reliqui *lib. et rem.* nostrum probante Burmanno.

32. *qua.* Turic. Flor. Guelf. *quia* cum Jenf. (tac. Gesn.) Tarrv. et edd. poster. ante Ald. Sed Voff. 2. omittit haec: *apud vacuas — perfectius* (cf. 30. it. 41.). *potest esse perfectius.* Turic. *potus esse perfectius.* Flor. (a pr. m.) *potius esse perfectius.* Ille a sec. m. *potest esse perfectum*, et sic Guelf. Nobis vetustam scripturam considerantibus videtur legendum *potius et perfectius.* *Livii.* Turic. (a pr. m.) Flor. *levi.* *docebit.* Goth. *decebit* cum Voff. 2. edd. ante Basil. exc. Camp. Ald. *expositionis.* Goth. (err. Gesn.) *compositionis* cum Voff. 2.

33. *Adde, quod.* Turic. Flor. *audeo. quia* (cum Alm.) a sec. m. uterque *audio quia.* Guelf. *audio qui.* Goth. *audio quod* cum Voff. 2. et edd. ante Ald. exc. Camp. qui *Addo quod* cum marg. Basil. Hujus autem contextum (multum licere sibi rato, qui coniecit) habet: *Quod dicere fortius audeo, quia.* Quod non debebat probare Burm. si maxime ex libris esset: vid. 12, 1, 4. *ne Thuc.* Turic. Flor. Guelf. *nec Th.* Jenf. (tac. Gesn.) et edd. poster. ante Bad. *neque Th.* item *nec X.* Guelf.

potest esse perfectius. vid. Not. Crit.

Livii lactea ubertas. cf. 2, 5, 19.

expositionis. cf. 3, 9, 7.

33. *Tullius — Thucydidem — Xenophontem.* Loca Ciceronis sunt in Orat. 9. 12. 19.

Addit Gesnerus Brut. 83. De opt. gen. Oratt. 5 extr.; sed de Demosthene Thucydidis studioso Lucian. adv. ind. §. 4. p. Reiz. 102.: saepissime autem uti exemplis Thucydideis utrumque Dionysium, et Halicarnasseum et Longinum.

oratori putat, quanquam illum *bellicum canere*,
 887 hujus ore *Musas esse locutas* existimet. Licet
 tamen nobis in digressionibus uti vel historico
 nonnunquam nitore, dum in his, de quibus
 erit quaestio, meminerimus non athletarum
 toris, sed militum lacertis opus esse: nec ver-
 ficolorem illam, qua Demetrius Phalereus
 dicebatur uti, vestem bene ad forensem pul-
 verem facere. Est et alius ex historiis usus, 54
 et is quidem maximus, sed non ad praesentem
 pertinens locum, ex cognitione rerum exem-
 plorumque, quibus imprimis instructus esse
 debet orator, ne omnia testimonia expectet a

illum — canere. Turic. i. — *canerem*, a sec. m. i. — *ca-
 nozem*, et sic Guelf. Goth. (err. Gesn.) Camp. Sed Jenf.
illius — canorem cum edd. ante Gryph. his. Sic
 Turic. Guelf. Camp. Reliqui *iis*, cf. §. 25. *toris —
 lacertis.* Sic Flor. Reliqui *toros — lacertos*. Nos, indicio
 Florentini usi, *opus*, quod omnes omittunt, de conjectura
 addidimus. *nec versic.* Turic. Flor. Guelf. *ne v.* et
 mox Guelf. *Valerius*.

34. *ne omnia.* Turic. Flor. Guelf. Camp. Goth. Jenf. (tac.
 Gesn.) *nec o.* cum Voff. 2. et edd. ante Bad. acc. Basil.

expectet. Sic Flor. Camp. cum Goth. Voff. 2. Basil.
 Obr. et aliquot edd. ap. Burm. *expectat* Turic. Guelf. cum
 Alm. (cf. 27. it. 45.). Hoc erat ab illo *nec pro ne.* Locat.

*in his, de quibus erit quae-
 stio.* Opponuntur digressio-
 nibus et sunt *qua de re agitur*;
 cf. 3, 11, 18.

toris — lacertis. „Vid. quae
 „de gladiatoria illa sagina
 „Lipf. Saturn. Serm. 1, 14.“
 Gesner. Cf. 10, 5, 17. it. 8
 Pro. 18.

versicolorem — vestem. „Quis

„illa de Demetrio metaphora
 „usus sit, nondum invenie-
 „bam.“ Gesner. Vid. interim
 8 Pro. 20.

ad — pulverem facere. cf. 4,
 2, 55. not.

34. *ex cognitione — exem-
 plorum.* cf. lib. 5. c. 11. et
 quidem propter verba *hos
 potentiora* cet. §. 37.

litigatore; sed pleraque ex vetustate diligenter sibi cognita sumat, hoc potentiora, quod ea
 35 sola criminibus odii et gratiae vacant. A philosophorum vero lectione ut essent multa nobis petenda, vitio factum est alio oratorum, qui quidem illis optima sui operis parte cefferunt. Nam et de justis, honestis, utilibus; iisque quae sint istis contraria, et de rebus divinis maxime dicunt, et argumentantur acriter: et altercationibus atque interrogatio-883

Ven. Rusc. *expetet*. Reliqui *expetat*. Poterat dicere *petat*: *expetat* non item. *gratiae*. Turic. Flor. Guelf. Camp. Tarv. *gratia* cum Goth. Voss. 2. Jenf. Correx. et Regius.

35. *multa nobis*. Sic Turic. Flor. Reliqui *n. m.* *est alio oratorum*. Turic. Flor. *e. alia o.* cum Alm. (sed illi et *vitia* modo pro *vitio*). *e. alias o.* Guelf. Camp. Goth. Voss. 2. et edd. ante Basil. Reliqui *est orat.* Nostrium e conjectura.

orat. qui. Turic. (a sec. m.) Guelf. Camp. Tarv. *o. quae* cum Goth. Voss. 2. Jenf. Tarv. Nobiscum facit Alm. quoque.

cefferunt. Turic. Flor. Guelf. Camp. Tarv. *consentur* cum Alm. Goth. Voss. 2. (quanquam *consentur* ex eo Burm.) Vall. et edd. ante Ald. Correx. e conj. Regius.

iisque quae sint istis c. Turic. *iis quaeque s. i.* Flor. *que* (adhaerens voci *util.*) *s. i. c.* Guelf. *hisque q. s. his c.* Camp. *iisque q. s. c.* cum Goth. Voss. 2. et edd. ante Basil. Reliqui *quaeque sunt his* (Basil. *istis*) *c.* Turic. Flor. (a pr. m.) *contrarii*.

et altercat. Turic. (a sec. m.) *ex a.* cum Goth. Voss. 2. Jenf. Tarv. *et ex a.* Guelf.

35. *vitio — alio oratorum*. non male ille quidem. *Aliud* Vide Prooem. tot. operis autem vitium appellare videtur noster, quia modo pravam historicorum et poetarum imitationem reprehenderat: nisi forte malis pro eo philosophorum cum oratoribus conjunctione cap. 15-20. §. 24.), vel *aliquo*.

nibus oratorem futurum optime Socratici prae-
parant. Sed his quoque adhibendum est ³⁶
simile iudicium, ut etiam cum in rebus ver-
semur iisdem, non tamen eandem esse con-
ditionem sciamus litium ac disputationum,
fori et auditorii, praeceptorum et periculo-
rum. Credo exacturos plerosque, cum tan- ³⁷
tum esse utilitatis in legendo iudicemus, ut
id quoque adjungamus operi, qui sint, quae
in quoque auctore praecipua virtus. Sed

36. *disputationum.* Jenf. (tac. Gesn.) Tarv. *dispositionum.*
Post hanc §. in Guelf. haec novi capituli inscriptio: *Qui*
auctores legendi sint. Sed in Goth. (tac. Gesn.) *Qui prae-*
cipue auctores sint legendi cum Voss. 2. nisi quod ex hoc sunt.

37. *Credo exact.* Guelf. inserit *et. male.* *sint, quae.*
Sic Turic. Flor. Guelf. Camp. cum Goth. Voss. 2. Alm. et edd.
ante Basil. Reliqui inserunt *legendi*, Philandro, ut suspicor,
auctore; nequaquam necessario. Nisi forte dicas, cum in-
ferior versus in idem quod modo erat, *legendò*, verbum in-
ciderit, omissam ab aberrante librario hanc, quam recen-
tiores addunt, vocem; equidem tale quid accidisse non credo.
quoque auctore. Turic. Flor. Guelf. Camp. Goth. Jenf.

Socratici. Dialogos Plato-
nis, Xenophontis, Aeschinis
maxime designasse putandus
est noster; non eorum qui
sectas novas condiderunt, quo
nomine Gesnerus ponit Aca-
demicos, quorum mentionem
etiam Cicero habeat in praef.
Paradoxon. cf. 5, 7, 28. 11,
27. 12, 1, 10. Almelov. et
Ciceronis admonet de Fin. 2,
1. qui tamen et ipse Arcefi-
lam appellat.

36. *litium ac disputationum.*
cf. 7, 3, 12. 11, 1, 35. 70.

praeceptorum et periculo-
rum. Hoc posterius dici pro
iudiciis non adeo insolens.
cf. 12, 7, 11. 4, 2, 122. Cic.
pro Leg. Man. 1. Pro Arch.
2. 6. Nepos in Phoc. 2. Ad-
ditis quibusdam vocabulis
magis rem desinientibus etiam
frequentius. Almelov. monet,
hoc modo (§. 16.) dictum *for-*
fortunam iudicii. In voce *prae-*
ceptorum neutrum genus nemo
non agnosceret.

37. *qui sint.* i. e. ii, quos
maxime legendos censeam
auctores.

persequi singulos, infiniti fuerit operis.
 58 Quippe cum in Bruto M. Tullius tot millibus
 versuum de Romanis tantum oratoribus lo-
 quatur, et tamen de omnibus aetatis suae,
 quibuscum vivebat, exceptis Caesare atque

(tac. Gesn.) Tarv. a. q. cum edd. ante Gryph. exc. Bad. sec. cf. 4, 2, 128. Neque tamen certo dicam, an necessario transpositum sit.

58. *quibuscum vivebat.* Turic. *quidque continebit.* a sec. m. *quid quisque continebat.* Flor. *quod quid convivabit.* Guelf. *quid quisque conviverebat* cum Goth. (err. Gesu.) Voss. 2. Vall. nisi quod hic quidem *convivebat* dare narratur. Sed Camp. *quibusque conviverebat* cum Bad. sec. *quidem quisque convivebat* Jenf. Tarv. Loc. Rulc. *quidem quisque conviverebat* Venet. Nostrum ab Aldo inde obtinet, nisi quod Obr. *quid quisque condiderat*, improbante recte Burmanno. Regius legi vult *qua quisque convivebat* sensu, nisi fallor, hoc, ut unusquisque ad pejorem dicendi rationem Ciceronis aetate defluerit, quasi dormitando i. e. *convivendo*. Robustior enim sententia, si oratores ipsos accipis conviventes, quam si iudices oratorum, ut videtur intellexisse Badius, qui improbat rationem Regianam; recte ille. Burmannus vulgatae tautologiam gravatus optet: *qui cum maxime vivebant.* Gesnerus, idem esse negans in alicujus aetate, et iis hominibus *quibuscum vivat* (praeterquam quod in critica nota tentat aetatis suae quidem, *quique tum vivebant*; et id quidem manifestae iterationis) recte reponi censet *quisque* (pro *quibusque*) *conviverebat*; nihil ob stare putans, quod *convivere* notione *convivendi* usurpavit noster 5, 9, 14. 7, 3, 31. (addo 1, 6, 44.). Hanc ego difficultatem non adeo parvam censeo; nec satis comminiscor quid loco faciam. Ex Turic. illa scriptura for-

38. *tot millibus versuum.*
 cf. 7, 1, 37.

exceptis — *Marcello.* vid. Cic. Brut. 71 — 75. Cum errasse dictus esset noster in Ed. Leidensi, Burmannus, si forte Hortensii in Bruto facta mentio hujus accusationis ar-

gumentum urgeatur, negat illum recte posse accendi iis, qui Ciceronis aetate maxime vigerent, quippe qui obierit a. u. c. 704. et aliquanto ante, quam in foro floruerit Cicero, celebrari desierit. De loco nostro vid. not. crit.

Marcello, silentium egerit: quis erit modus, si et illos, et qui postea fuerunt, et Graecos omnes, et philosophos? Fuit igitur brevitatis 39 illa tutissima, quae apud Livium in epistola ad filium scripta, *legendos Demosthenem atque* 889 *Ciceronem: tum ita, ut quisque esset Demostheni et Ciceroni simillimus.* Non est tamen 40 dissimulanda nostri quoque iudicii summa.

tasse eruas *quisque* (i. e. *quibusque*) *consuevit.* Sed praeterquam quod secunda modo manus habet *quisque*, alterum illud, quod in vetustissima scriptura comparet, U, nullum in nostra emendatione momentum facit; male quidem. Nec certo exemplo docere contingit *consueisse hominibus dici pro consuetudinem cum iis contraxisse.* Illam autem *ταυτολεγίας* accusationem juxta cum Gesnero deprecor, et comparo Plin. Ep. 4, 27, 5. *vivit cum Spurrina, vivit cum Antonio.*

philosophos? Fu. Sic (nisi quod Turic. Flor. a pr. m. uterque *philosophis*) Turic. Flor. Guelf. Camp. cum Alm. Goth. Voss. 2. et edd. ante Ald. qui inserit *persequemur* (cum Regius vellet *persequamur*), Bad. uterque *persequar.* A Basil. inde *et poetas persequi velim.*

39. *Fuit.* Sic Turic. Flor. Guelf. Camp. cum Goth. Voss. 2. Jenf. Tarv. Reliqui *Fuerit*, suadente Regio. *quae apud.* Sic Turic. Flor. Guelf. Camp. cum Goth. Jenf. Tarv. Reliqui inserunt *est.*

40. *tamen.* Turic. Guelf. Camp. omittunt cum Goth. Voss. 2. et edd. ante Bad. Miror, sed gaudeo, si habet Flor. Fortasse *sed* intercidit post *simillimus.*

si — philosophos. Repetendum *persequar* ex illis „singulis, persequi“: duriuscula sane, sed, ut Badius ait, non inveniusta verbi ellipsi: cf. 5, 12 extr. ubi ne erat quidem quod certo ex prioribus subaudires; sed, vicissim, proverbialis locutio, qualis hic non potest agnosci. Quare

Tom. IV.

autem *poetas* hic non recenset, de quibus tamen et ipsi dicturus est, equidem non dixerim.

39. *Livium.* cf. 8, 2, 18.

40. *nostri — iudicii summa.* ita ut ne singulis suas rationes subjiciam, neque longiore disputatione utar.

C

Paucos et vix ullum ex his, qui vetustatem pertulerunt, existimo posse reperiri, quin iudicium adhibentibus allaturus sit utilitatis aliquid, cum se Cicero ab illis quoque vetustissimis auctoribus, ingeniosis quidem, sed arte carentibus, plurimum fateatur adju-
41 tum. Nec multo aliud de novis sentio. Quo-

et vix ullum. Sic Camp. cum Goth. Voss. 2. et edd. ante Basil. Sed Turic. Flor. Guelf. *enim vexillum.* Reliqui enim *vel potius v. u.* Alm. quoque *vel pot.* omittere narratur.

his. Sic Turic. Flor. Guelf. Camp. Reliqui *iis.* cf. §. 53.

quin. Sic cum Obrechtio scripsi pro librorum omnium *qui*, cui a Locat. inde (acc. Camp.) addunt *non* post *adhib.*, quod abest a Turic. Flor. Guelf. Voss. 2. Alm. Goth. Jenf. (tac. Gesn.) Tarv. Pro *adhibentibus* Jenf. eoque posterr. ante Ald. dant *adeuntibus.* Nullus autem ita Codex.

41. *aliud.* Sic Turic. Flor. Guelf. Camp. cum Voss. 2. Goth. Alm. et edd. ante Basil. Reliqui *aliter.* Non erat quod mutaretur, etsi *multo aliter* apud Varronem legitur, *multo aliud* dictum alibi demonstrare non contingit. Sed *multo optimum* noster 9, 4, 26. *multo foedissimum* ib. §. 72. et Plin. major saepissime, ubi plerumque *longe*; item noster hic §. 53. *quanto aliud.* Nec quisquam dubitabit, sentio, sic struere. *novis.* Turic. Guelf. Camp. *nobis* cum edd. ante Obr. Sed Flor. Goth. item Camerar. (referente Gesn.) nostrum: cf. 4, 2, 114. Capper. operose docet, quoties B et V confusae. *Quotus.* Turic. *quot.* Idem a sec. m.

ingeniosis — arte carentibus. cf. 1, 8, 3. Apparet, opinor, hic aliquid interesse inter *hos qui — pertulerunt* et *vetustissimos illos.* Nempe *ingeniosos* illos *arte carentes* sejungere mihi Qu. videtur ab *his* cet. Non jam sunt ii in omnium manibus, non celebrantur, igitur ne *vetustatem* quidem *pertulerunt*, locutione petita a vinis quae durent. cf. 2, 4, 9.

ubi illustrat eam Pseudo-Turnebus: sed haec in Lexica nunc relata sunt. *Hi* igitur *qui — pertulerunt* sunt, quos dicunt critici et rhetores *antiquos, veteres*, de quibus vide nos ad 3, 5, 12. (Sic Plin. Ep. 9, 22. Propertium accenset *veteribus*: cf. et Horat. Ep. 2, 1, 34 sqq.). *Hos* quoque dixit quasi demonstrans eos, qui vulgo terantur.

tus enim quisque inveniri tam demens potest, qui ne minima quidem alicujus certe fiducia partis memoriam posteritatis speraverit? qui si quis est, intra primos statim versus deprehendetur, et citius nos dimittet, quam ut ejus nobis magno temporis detrimento constet

Flor. Camp. *quod* cum Goth. Vall. Voss. 2. et edd. ante Bad., qui e conjectura *quid*, et sic Guelf. Locum propter caliginem non asterisci sed solis splendore indigere satis urbane Regius ait. Nostrum, nisi fallor, a Philandro.

inveniri tam demens potest, qui. Turic. (nisi quod hic *inveritande*) Flor. *in veritate mens potens quod* (pronomem in Turic. eo compendio scriptum, quod saepe pro *qui*); a sec. m. uterque *in veritate tumens potensque* (quanquam enclitica e Turic. non refertur) et sic Guelf. Camp. cum Goth. Voss. 2. et edd. ante Basil. *fuert adeo timens posteritatis qui* Obr., quam mutationem cum nostra scriptura, a Philandro profecta reposita, comparando intelliges, non quidem quid vir viro praefet (neque enim hoc proverbio uti velim in Obrecht) sed aliud esse tentare locum, aliud perfanare. *minima.*

Goth. Voss. 2. *nimia* (cf. §. 32. item 42.) *certe.* Turic. Flor. *ceteri.* Ille a sec. m. *ceterae*, et sic Guelf. cum Goth. Voss. 2. (ni fallor, Vall.) et edd. ante Ald. Reliqui *certae* cum Camp. Nostrum Vidov. et Vascol. (nisi forte per errorem hunc nominat Gesn.), probatum Gesnero. *scientiae* Obr. male ingeniosus. *posteritatis speraverit.* Turic.

attis f. Flor. *attidis peraverit:* a sec. m. uterque *artis f.* et sic Guelf. Camp. cum Goth. Voss. 2. Bodl. et edd. ante Basil. acc. Obr., qui et modo *partiri* pro *partis*, ubi Burni. malit *fortiri*; mihi *partiri* francogallicum videtur (*partager*), non latinum. Ex Alm. referunt *artus f.* Burnmannum quidem miror hujus loci medicinam expectantem. *quam ut.*

Turic. Flor. Guelf. Camp. *q. et.*

41. *memoriam posteritatis speraverit* i. e. nomen suum inter scriptores librorum professus sit, vel omnino aliquem librum ediderit. Nimiae sane simplicitatis hoc videri potest in nostro, quam ei excussisset profecto hodierna scribentium sedulitas, si potuisset cognoscere, *posteritatis memoriam* nequaquam cogitantium, sed Soliorum obolum.

42 experimentum. Sed non quidquid ad aliquam 890
 partem scientiae pertinet, protinus ad facien-
 dam etiam *φράσιν*, de qua loquimur, accom-
 modatum. Verum antequam de singulis lo-
 43 quar, pauca in univcrsum de varietate opi-
 nionum dicenda sunt. Nam quidam solos
 veteres legendos putant, neque in ullis aliis
 esse naturalem eloquentiam, et robur viris
 ° dignum, arbitrantur: alios recens haec lasciv-
 ia, deliciaeque, et omnia ad voluptatem
 multitudinis imperitae composita, delectant.
 44 Ipsorum etiam, qui rectum dicendi genus

42. *scientiae pertinet.* Voss. 2. *sententiae p.* Goth. nil aliud nisi omittit *pertinet* (cf. §. 41. item 74.). *φράσιν.* Multis modis inquinatur hoc vocabulum in libris, neque in meis ante Tarv. incorruptum apparet. Suspicio autem fuisse *fac. et. ad φρ.* cum in Turic. sit *adfarifin*, a sec. m. *affaresin.* *accommodatum.* Verum. Sic Turic. Flor. Guelf. Camp. cum Goth. Voss. 2. et edd. ante Basil. Reliqui inferunt *est.* *loquar.* Obr. omittit nullo, quantum video, auctore (nam iterationem, *loquimur, loquar, ferre didicimus*); sed et mox §. 43. *arbitrantur.*

43. *lascivia.* Turic. (a pr. m.) *las quia.* Flor. (a pr. m.) *quia* (cf. ad prooem. Vol. 3. p. IV.). *deliciaeque.* Turic. Flor. *deliciaeque* cum Goth. Voss. 2. Vall. et edd. ante Basil. exc. Camp. consulto etiam positum, suspicante Badio.

44. *Ipsorum.* Turic. Flor. *ipso* cum Ahn. Sed Guelf. Camp. *ipfos* cum Goth. Voss. 2. et edd. ante Ald. Reliqui

42. *φράσιν.* 8, 1, 1. hic §. 37. add. Senec. patr. p. 198. ubi opponitur *lexi.* Item Jo. Chrysof. 4. *περὶ ἰερωσύνης* et Schaeferum in indice subjecto libello Dionysii de Comp. — De *faciendo* vid. 10, 3, 5.

43. *recens haec lascivia.* cf. 2, 5, 22. *delicias* vide 1, 3, 9. Improbatur autem Qu. et qui ad unam aetatem sive antiquiorem sive recentem se astringunt, et quos nonnisi unum ex tribus dicendi generibus (cf. 2, 17, 8.) delectat,

sequi volunt, alii pressa demum et tenuia, et quae minimum ab usu quotidiano recedant, sana et vere Attica putant: quosdam elatior ingenii vis, et magis concitata, et alti spiritus plena capit: sunt etiam lenis, et nitidi, et compositi generis non pauci amatores. De qua differentia differam diligentius, cum de genere dicendi quaerendum erit. Interim summatim, quid et a qua lectione petere

sunt cum maxima post *volunt* interpunctione, de conj. Regii. Nostrum et ipsum e conjectura (cf. 5, 10, 91. not. crit. et 20, 7, 4. Sic et 11, 2, 41. Guelf. *jurisconsulto*). Eximendus igitur hic locus numero quem posui ad 4, 3, 16. item alter 11, 1, 32. *tenuia, et quae min.* Turic. Flor. *tenui atque m.* Ille a sec. m. *tenuia atque quae m.* et sic Guelf. Camp. Goth. Jenf. (tac. Gese.) cum Voss. 2. et edd. ante Basil. *alti spiritus plena.* Turic. *alia spurtius p.* Flor. *alios spurtius p.*, a sec. m. ille *alias spurtitiis p.* hic *alios spurtitiis p.* cum hoc facientibus Goth. (nisi quod *spurtius*; err. Gese.) Voss. 2. Vall. cum illo Guelf. Bodl. et edd. ante Ald., qui primus a Regio corrigente sumpsit *spiritus*. Basil. 1. *plena spiritus* (omisso *alias*) et sic rell. praeter Obr. qui habet *acris f. p.* Nostrum e Burmanni conj. *etiam lenis*. Sic Turic. Flor. Guelf. Camp. Goth. Jenf. (tac. Gese.) cum Alm. Voss. 2. et edd. ante Basil. Reliqui *et l.*

summatim. Turic. Flor. *sumat* cum Alm. a sec. m. uterque *summa*, et sic Guelf. Camp. Goth. Jenf. (tac. Gese.) cum Voss. 2. et edd. ante Basil. nisi quod Bad. *summam*.

quid et a qua. Turic. Flor. Guelf. Camp. Goth. Jenf. (tac. Gese.) *quia et a qua* cum Voss. 2. et edd. ante Basil. (Bad. quidem *quam et a q.*). Reliqui *quid a qua* praeter Gryph. (1536) et Vidov. qui habent *quid a quaque* (cf. 1, 6, 16.), et

44. *magis concitata* illustrat Capper. τῶ γοργῶ et τῆ γοργότῆτι, de quibus Hermog. περὶ τῶν ἰδεῶν 2, 1. p. Sturm. 373 sqq. *altum* autem *spiritum* Burm. Ovidii locò Trist. 4, 1, 74. *„Altior humano spiritus*

„ille malo est,“ et Flori 2, 2, 27. *„spirantibus altius Poenis“* ubi vid. et Dukerum. Apud nostrum est *altamens* 6 Pro. 7. *sublimis spiritus* 10, 5, 4.

differam diligentius. 12, 10,

63 — 70.

possint, qui confirmare facultatem dicendi
 45 volunt, attingam. Paucos enim, qui sunt
 eminentissimi, excerpere in animo est. facile
 est autem studiosis, qui sint his simillimi, 89^r
 judicare: ne quisquam queratur, omissos
 forte aliquos, quos ipse valde probet. Fateor
 enim plures legendos esse, quam qui a me
 nominabuntur. Sed nunc genera ipsa lectio-
 num, quae praecipue convenire intendenti-
 bus, ut oratores fiant, existimem, perfe-
 46 quor. Igitur, ut Aratus *ab Jove incipiendum*

Obr. qui nostrum. *petere* mox a Turic. Guelf. omittitur et re-
 currit post *confirmare*, non infrequenti transponendi errore.
 Quod mss. et edd. ante Bad. (exc. Camp.) dant *possit*, malit for-
 tasse aliquis reponere *volet* pro *volunt*; sed nihil necesse est.

45. *enim, qui sunt.* Turic. (a pr. m.) Flor. omittunt *qui*
 cum Alm. Ille a sec. m. *sunt enim*, et sic Guelf. Camp. cum
 Voss. 2. (Goth. non memoratur) et edd. ante Basil. Hoc
 quoque a sec. m. in Turic. quod Guelf. Camp. et edd. ante
 Ald. inferunt *et* ante *excepere*. Parenthesi signanda succur-
 runt loco inde ab Aldo, qui et *paucis* pro *paucos* solus.
 Philander haud dubie, inferendo *qui*, sanavit. *sunt his.*
 Turic. Guelf. *sunt his* cum Goth. Voss. 2. Jenf. Tarv.

omissos. Turic. Flor. Guelf. *amissos.* cf. 8, 4, 29. 6, 2, 2.

aliquos, quos. Turic. Flor. Guelf. omittunt *quos* cum Goth.
 Voss. 2. Nobiscum facere narratur Alm. (cf. §. 34. item
 46.). A Basil. inde inferunt *eorum*, vitandi cacophoni gra-
 tia, sine auctore. *plures.* Turic. Flor. *plurimis* cum

Alm. a sec. m. uterque *plurimos* et sic Guelf. Camp. cum Obr.
 Fuit antiquitus *pluris.* *qui a me.* Turic. Flor. *quia*

cum Alm. Illi a sec. m. *qui*, et sic Guelf. Camp. cum Goth.
 Voss. 2. et edd. ante Basil. acc. Obr. *nominabuntur.*

Turic. Flor. *nominabantur* cum Alm. *nominantur* Goth. Voss. 2.
 cf. 95. *persequor.* Sic Turic. (hic a pr. m. *persecor*)

Flor. Camp. cum Goth. Reliqui *persequar.*

facultatem dicendi. cf. §. 1.
 quare fortasse hic malis *facili-*
tatem.

46. *Aratus ab Jove.* „Noto
 „initio Φαινομένων, Ἐκ Διὸς
 „ἀρχώμεθα. Illud Homeri-

putat, ita nos rite coepturi ab *Homero* videmur. Hic enim, quemadmodum *ex oceano* dicit ipse *annium vim fontiumque cursus initium capere*, omnibus eloquentiae partibus exemplum et ortum dedit. Hunc nemo in magnis rebus sublimitate, in parvis proprietate superaverit. Idem laetus ac pressus, jucundus et gravis, tum copia, tum brevitate mirabilis: nec poetica modo, sed oratoria virtute eminentissimus. Nam ut de laudibus, 47 exhortationibus, consolationibus taceam: nonne vel nonus liber, quo missa ad Achil-

46. *Hic enim.* Turic. (a pr. m.) Flor. Camp. *Hinc e. ex oceano.* Turic. *ex aceono*, a sec. m. et cicero. *vim.* Turic. Flor. Goth. (tac. Gefn.) Camp. omittunt cum Voss. 2. *magnis rebus.* Sic Turic. Flor. Camp. cum Alm. Bodl. Colb. Goth. Voss. 2. et edd. ante Gryph. Reliqui omittunt *rebus.* *superaverit.* Flor. (a sec. m.) Guelf. *superavit* cum Goth. et edd. ante Basil. exc. Camp. *pressus.* Guelf. *depressus* cum Jenf. (non Goth. err. Gefn.) et edd. posterr. ante Bad. sec. item Alm. quod miror (cf. §. 45. item 65.). *poëtica.* Guelf. *poëtice* cum Voss. 5.

47. *consolationibus.* Turic. Flor. (a sec. m. uterque) Goth. Jenf. (tac. Gefn.) Camp. addunt *que* in fine cum edd. ante Basil. *nonus.* Turic. Flor. Guelf. Camp. *unus* cum Alm. Bodl. Voss. 5. Modo *non* pro *nonne* Goth. (tac. Gefn.) cum Voss. 2. Bodl. *quo missa.* Turic. Flor.

„cum *ex oceano* est II. O, 195.
 „Εξ οὔπερ πάντες ποταμοὶ καὶ
 „πάνσα θάλασσα, καὶ πᾶσαι κρή-
 „ναι, καὶ φρεῖατα πάντα νάου-
 „σιν. — Ceterum de Homero
 „omnium doctrinarum fonte
 „v. Fabr. B. G. 2, 6.“ Gefner.
 Vid. et Dionys. Hal. Vol.
 (Rsk.) 5. p. 187. (Ὅμηρος) ἐξ
 οὔ πως πάντες ποταμοὶ καὶ πᾶσα

θάλασσα καὶ πᾶσαι κρήναι.
laetus — pressus. Cf. 5, 14,
 33., 8 Pro. 23. item 4, 2,
 117. Recte revincit Cortium
 Gefn. *elatus* suadentem ad
 Plin. Ep. 1, 8, 5., nec Francii
 conjectura *latus* probanda.
 47. *vel — vel — vel.* cf. 2,
 20, 2. ut et hic mox §. 48.
 item 11, 2, 50.

lem legatio continetur, vel in primo inter
duces illa contentio, vel dictae in secundo
sententiae, omnes litium ac consiliorum ex-
48 plicant artes? Affectus quidem, vel illos
mites, vel hos concitatos, nemo erit tam in-
doctus, qui non in sua potestate hunc aucto-
rem habuisse fateatur. Age vero, non utrius-892

(a pr. m. uterq.) *qui omiffa.* *dictae in secundo.*
Turic. Flor. (hic nonnisi a pr. m.) *d. in dicendo in f. cum*
Alm.

48. *non* (ante *utriusque*). Sic Turic. Flor. Guelf. Camp.
cum Goth. Voss. 1. 2. Reliqui *nonne*. Cf. Goerenz. ad Cic.
Legg. p. 245. 285. Modo (§. 47.) *non* soli Goth. et Camp.
neque §. 50. ulli. Addunt in post nostram vocem edd. a
Badio inde exc. Bas. Obr. *utriusque.* Turic. Flor.

artes. cf. §. 15. Neque enim tam *artificia* hic ea voce indicari arbitror, quam *praecepta rhetorica*, propter id quod adjicitur *explicant*.

48. *illos mites* — *hos concitatos.* i. e. ἡσυχὰς καὶ παύσυχ. cf. 6, 2, 8. 9. „Hoc autem de Home. „ro iudicium Fabius hausisse „videtur ex Dionys. Halic.“ Capper. Conferendus sane ad omnem hunc scriptorum recensum Dionys. ed. Rsk. t. 5. p. 415 — 436. Eodem enim fere procedit ordine Dionysus, si modo is catalogi auctor, quo et Quintilianus; ut appareat utrumque sectae fuisse Aristarchae in elegendis quos imitationi proponerent scriptoribus. Quid autem differant in hoc loco veteres Grammatici, velut in par-

tibus Antimacho dandis Euphorion, satis exploratum nunc est VV. DD. industria, quos demonstravimus ad 1, 4, 5. quibus mox accessit Wyttenbachius in vita summi magistri. Locum de Antimacho probe et erudite pertractavit Schellenbergius in Reliquiis Antimacheis (Hal. Sax. 1786. 8.). Ubi aliquid reconditius proponendum erit ex horum copia, monebo, in reliquis lectore ad hos fontes, itemque ad Bibl. Fabricianam ab Harlete auctam ablegato.

hunc auctorem. Insolentius, ni fallor, de poeta. cf. 2, 15, 36. et mox §. 49. „hoc „poeta.“ Neque enim huc facit Cic. pro Muren. 14. „iugeniosus poeta et auctor valde „bonus.“

que operis ingressus in paucissimis versibus legem prooemiorum, non dico, servavit, sed constituit? Nam benevolum auditorem invocatione Dearum, quas praesidere vatibus creditum est, et intentum proposita rerum magnitudine, et docilem summa celeriter comprehensa facit. Narrare vero quis brevius, quam qui mortem nuntiat Patrocli, quis significantius potest, quam qui Curetum Aetolorumque praelium exponit? Jam simili-

(hic a pr. m.) *utrisque*. Vocem hic omittit Bad. *operis ingressus*. Sic Guelf. Goth. Voss. 5. Vall. Jenf. cum edd. posterr. ante Ald. quo acc. Basil. o. *si i*. Turic. Flor. hic quidem a sec. manu o. *sui i*. et sic Camp. cum Voss. 1. 2. (contra ac Goth.) Ald. *sui utriusque operis ingressu* Bad. *sui o. ingressu* Gryph. cum reliquis exc. Obr. qui omittit *sui*.

in pauc. Sic Mss. (de Goth. tac. Gesn.) et excusi ante Bad. qui omittit praepositionem cum reliquis exc. Basil. Obr.

Nam benev. Sic Turic. Flor. (hic a pr. m.) Camp. Reliqui inferunt et. *creditum*. Turic. Flor. (hic a pr. m.) *creditur m̄*.

49. *significantius*. Turic. Flor. (hic a pr. m.) *significantibus*.

ingressus — constituit. Fortasse displiceat (et gravatur hoc Badius in nota) quod persona hic imponitur ipsi *ingressui*, qui *servavit, constituerit*, deinde etiam „benevolum, intentum, docilem „*faciat auditorem*“, malitque aliquis hoc tribui Homero poetae; et sic sane procedit vulgata scriptura, quam tamen nequaquam praestant veteres libri.

49. *mortem — Patrocli*. „Il. „σ, 20. Specimen brevitatis

„haec verba laudat Plinius „quoque Epist. 4, 11, 12.“ Gesner. *Curetum Aetolorumque praelium est* Il. 1, 530. et mox Priami rogatio ω, 486. *significantius*. cf. 1, 7, 32. 12, 10, 21. Francogallum Capperonnerium hic ἐμφατικώτερον suum ingerere sane non miror.

Jam similitudines — ita multa, ut. Hanc structuram, quam contra omnes libros mutare conati sunt editores, equidem verbo finito carere

tudines, amplificationes, exempla, digressus, signa rerum et argumenta, ceteraque quae probandi ac refutandi sunt, ita multa, ut etiam, qui de artibus scripserunt, plurimi harum rerum testimonium ab hoc poëta petant.

50 Nam epilogus quidem quis unquam poterit illis Priami rogantis Achillem precibus aequari? Quid? in verbis, sententiis, figuris, dispositione totius operis, nonne humani ingenii modum excedit? ut magni sit viri, virtutes ejus non aemulatione, quod fieri non potest,

ceteraque quae. Sic mss. omnes et edd. ante Ald. Hic cum reliquis ante Gesn. omittit *quae*, jubente Regio. Gesnerus *cetera quaeque.* Verbum autem *sunt* omnes jungunt sequentibus *ita multa.* *plurimi.* Turic. Flor. *plurime*, a sec. ille manu *plurima*, et sic reliqui. Nostrum e conjectura. *harum.* Sic Turic. Flor. Camp. cum Alm. Reliqui *earum.* *testimonium.* Sic Turic. Flor.; a sec. m. uterque *testimonia*, et sic reliqui.

50. *epilogus.* Turic. et *philochus.* Flor. et *epilogus.* Camp. et *epilogus* cum Voss. 2. Goth. et edd. ante Basil.

quis. Turic. (a pr. m.) *quas.* An forte mox pro *aequari* fuit *aequare*? *Priam. rog. Ach. Guelf. rog. Ach. Pr.* cum Goth. et edd. ante Basil. accedente Obr. exc. Camp. quod probat Gesnerus. *excedit.* Guelf. *excessit* cum Voss. 3. Jenf. et edd. poster. ante Basil. acc. Obr. *viri.* Turic. Flor. (hic a pr. m.) omittunt cum Alm.

existimo, idque sine vitio. *Sunt* refero ad relativum *quae*: sunt enim ea *probandi et refutandi*, intellige *instrumenta*. Sic enumerantur per nominativos quaecumque peti possunt ex Homero. Et de his quidem nominativis absolutis cf. 5, 14, 31. *Signa et argumenta* conjunctim applicanda

sunt genitivo *rerum*, et designantur ea, de quibus egerat libro 5, c. 9. 10. Quod copula *quae* annexa est voci *cetera* in fine positae, non recedit ab usu veterum; vid. prooemium nostrum voluminis tertii p. XII. Ad *testimonium* cf. 1, 8, 12.

sed intellectu sequi. Verum hic omnes sine 51
 dubio, et in omni genere eloquentiae procul
 a se reliquit; epicos tamen praecipue: videli-
 cet quia clarissima in materia simili comparatio
 est. Raro assurgit *Hesiodus*, magnaue pars ejus 52
 in nominibus est occupata; tamen utiles circa
 praecepta sententiae, levitasque verborum et
 compositionis probabilis: daturque ei palma
 in illo medio genere dicendi. Contra in *An-* 53

51. *epicos*. Sic Turic. Flor. cum Bodl. Alm. Voss. 2.
 (contra ac Goth.) Basil. et marg. Gryph. *Epicuros* Voss. 3.
 Reliqui *heroicos*. Tot tantisque auctoribus obtemperare
 debui, quamvis deterritus silentio eorum, qui plurimi acer-
 rimique hujus loci investigatores vulgata scriptura acqvie-
 verunt. Sunt ii sane illud secuti, quod metrorum genera
 hic diremta existimabant, cum praesertim Hesiodum protinus
 Homero subijci viderent. Sed qui Antimacho secundas datas
 refert, is epicorum profecto numero eximit Hesiodum, quem,
 si heroicorum census ageretur, diserte aut praeserri aut post-
 haberi Antimacho oportebat. Nec „*similis materia*“ potest
 ad metrum trahi. cf. §. 88. *clarissima*. Turic. *du-*
rissima. *simili*. Turic. Flor. Camp. *similis* cum
 Goth. Voss. 2. Bodl. et edd. ante Gryph. *similitudinis* Guelf.

52. *levitasque*. Sic Turic. cum Jenf. et edd. posterr. ante
 Ald. acc. Capper. probante, non imitante Gesnero. Reliqui
lenitasque, quibus falso eximere Goth. videtur Gesnerus. cf.
 9, 4, 144. 2, 5, 9. Accedit, monentibus Capper. et Gesn.,
 testimonium Dionysii, apud quem p. Rsk. 419. est *λείότητος*
ἐνομάτων de Hesiodo; cf. et §. 121. *probabilis* Turic.
 Camp. omittunt. *daturque*. Turic. *datur quae*, a sec.
 m. omittitur *quae*, et sic Goth. Jenf. (tac. Gesn. qui hoc ipsum
 optabat) Voss. 2. Vall. Camp. cum edd. ante Ald. acc. Bad.
 pr. Mox *palam* Turic. pro *palma*. *medio*. Flor.

51. *epicos*. cf. not. crit.

52. *utiles circa praecepta*
sententiae. Exempli causa
 Pseudo-Turnebus demonstrat
 locum Ciceronis Famill. 6,

18. „Lepta suavissimus edi-
 „scat Hesiodum; et habeat in
 „ore Τῆς δ' ἀρετῆς ἰδρωτα.“
 in illo med. gen. dic. cf. 2,
 17, 8. item hic §. 80.

timacho vis et gravitas, et minime vulgare eloquendi genus habet laudem. Sed quamvis⁸⁹³ ei secundas fere Grammaticorum consensus deferat; et affectibus, et jucunditate, et dispositione, et omnino arte deficitur, ut plane manifesto appareat, quanto sit aliud proximum esse, aliud secundum. *Panyasin* ex utroque mixtum putant in eloquendo, neutriusque aequare virtutes: alterum tamen ab

(a sec. m.) Guelf. Goth. Jenf. (tac. Gefn.) *mediocri* cum edd. ante Basil. cf. §. 80. ubi *mediocri* Flor. (a sec. m.) Goth. Voff. 1. 3. foli.

53. *secundum*. Turic. Flor. (hic a pr. m.) omittunt cum Alm.

54. *neutriusque*. Sic Turic. Flor. Camp. (quanquam hic *ne utriusque*) cum Ald. Primus a sec. m. ascriptum supra habet *una pars*. Reliqui omittunt encliticam; et recentiores plerique virgulam, quam ego post *eloquendo*, post *putant* exhibent.

53. *secundas* — *secundum*. Cum *secundas* a Grammaticis fere tulisse dicitur Antimachus, nemini nisi Homero comparatus esse putandus est. Nec aliter intelligitur illa *proximi* et *secundi* differentia, quam ut *proximus* sit inter quem et primum nihil interest, quamvis longo inde intervallo diremptum, *secundus* qui nonnisi unum gradum descendit ab illius praestantia. Hoc Gefnerus docuit advocandis verbis Horatii: „Jovi nil — „viget simile aut *secundum*, „*proximos* illi tamen occupavit Pallas honores.“ Non erat igitur quare haereret in

loco et contrariam verborum interpretationem tentaret Schellenbergius l. c. p. 38. 39. Rem conficit versus notissimus Virgilii Aen. 5, 320. „longo sed *proximus* inter-„vallo.“ Nec majore encomio Virgilium donat noster §. 86. et Plin. Ep. 7, 20, 4. *Secundae* possunt dari ei, qui non sit *secundus*, sed tantum *proximus*. [Vid. Addenda.]

54. *Panyasin*, Heracleae auctorem, de quo vide imprimis Heynium in Indice auctorum ab Apollodoro laudatorum. Si quaeris, ex quo tandem utroque in eloquendo mixtum putarint ve-

eo materia, alterum disponendi ratione superari. *Apollonius* in ordinem a grammaticis datum non venit, quia Aristarchus atque Aristophanes, poëtarum iudices, neminem sui temporis in numerum redegerunt: non tamen contemnendum edidit opus aequali quadam mediocritate. *Arati* materia motu caret, ut 55 in qua nulla varietas, nullus affectus, nulla persona, nulla cujusquam sit oratio: sufficit

judices. Turic. *judicium* cum Alm. Sed a. sec. m. *juditio*, et sic Camp. nisi quod per C. *edidit.* Turic. Flor. (hic a pr. m.) *reddit* cum Goth. Voff. 2. *reddidit* ex Alm. affertur.

55. *varietas, null. aff. nulla.* Turic. Flor. (hic a pr. m.) omittunt cum Alm. Jenuf. (tac. Gefn.) et edd. posterr. ante Ald. *nulla cujusquam.* Sic Turic. Flor. Guelf.

(nisi quod *cujuspiam*) Camp. (sed *cujusque*) cum Goth. Voff. 2. 3. Alm. Ald. et aliquot edd. ap. Burm. quibus accedit Gefn. Roll. ex Harl. ed. Reliqui omittunt *nulla* et dirimunt *cui usquam*, Regio monente et Badio causante, esse quidem apud Aratum personas, sed non loquentes.

teres Panyasin, Hesiodum respondeo intelligi et Antimachum. Hoc is qui similia hisce prodit Dionysius dubitari vetat. Recensito enim Homero, Hesiodo, Antimacho haec subjicit: Πανύασις — τὰς — ἀμφοῖν ἀρετὰς ἠνέγκατο. Spectari autem virtutes eloquendi apparet iis, quae memorantur in praecedentibus istis duobus: Ἡσίοδος μὲν — ἐφρόντισεν — ὀνομάτων λειότητος καὶ συνθέσεως ἐμμελοῦς —, Ἀντίμαχος δ' — ἀγωνιστικῆς τραχύτητος καὶ τοῦ συνήθους τῆς ἐξάλλαγῆς (minime vulgare eloquendi genus Qu.). Superat

igitur Panyasis materia Hesiodum, disponendi ratione (πράγματείχ καὶ οἰκονομίχ) Antimachum. Quanquam Graecus praeceptor utriusque hac parte praefert Panyasin.

aequali quadam mediocritate. ἀπτωτον appellat Longinus 35, 6. *judicio* inter eruditos vulgato, ut videtur, in quo non acquiescit Heynius Opusc. I. p. 81. Idem fere noster 3, 5, 32. „dum „timent, ne aliquando cadant, „semper jacent“. item 2, 4, 9. „dum satis putant — virtutibus carent.“

tamen operi, cui se parem credidit. Admirabilis in suo genere *Theocritus*, sed musa illa rustica et pastoralis non forum modo, verum⁸⁹⁴
 56 ipsam etiam urbem reformidat. Audire videor undique congerentes nomina plurimorum poëtarum. Quid? Herculis acta non bene *Pisandros*? Quid? *Nicandrum* frustra secuti *Macer* atque *Virgilius*? Quid? *Euphorionem* transibimus? quem nisi probasset *Virgilius*, idem nunquam certe conditorum *Chalcidico*

operi. Turic. Flor. (hic a pr. m.) *operis.* *parem credidit.* Guelf. *aequalem c. parem* cum Voss. 1. 3. p. c. vel *aequalem* Jenf. cum edd. posterr. ante Ald. *Theocritus.* Turic. *te cus.* Flor. *tecus.* Ille a sec. m. *textus*, hic nostrum. Mox pro *sed* uterque *et.* *pastoralis.* Turic. *postularis*, a sec. m. *popularis*, et sic Camp. *pasturalis* Flor.

56. *Pisandros? Nicandrum.* Sic Turic. Flor. cum Alm. Reliqui inferunt *Quid?* Guelf. dat *Menandrum.* Ex Voss. 3. refertur *Neandrum.* *Virgilius?* — *Virgilius.* Interjecta hisce cum altero ipso nomine onittunt Turic. Flor.

56. *Pisandros.* Camiro, oppido Rhodi oriundus, Heraclaeae, epici carminis deperditi auctor. De eo vide luculentam disputationem Heynii in Exc. 1. ad Virg. lib. 2.

Nicandrum — Macer atque Virgilius. De Macro cf. 6, 3, 95. quibus add. J. H. Voss. ad Tibull. praef. p. X. *Virgilium* expressisse Nicandri carmen hinc discimus, nec memini qui praeter nostrum prodant. Erat quidem in promptu Georgicon opus Nicandri, laepissime illud ad partes vocatum ab Athenaeo,

quo uti posset *Virgilius*. Sed velim ex hisce deperditi carminis reliquiis aliquid ostendi, in quo imitantem agnoscamus poetam Latinum. Macrobius in Saturnaliorum opere *Nicandrum* quidem non recenset inter Graecos eos, ex quibus profecerit *Virgilius*. Ubi vero expressum a *Virgilio* *Nicandrum* agnoverunt VV. DD. Theriaca exemplo illi fuisse apparet: cf. Heyn. in Prooemio ad *Virgilii* Georg.

Euphorionem — probasset Virgilius. Ecl. 10, 50. Recte monet J. H. Vossius, aliorum

verfu carminum feciffet in Bucolicis mentionem. Quid? Horatius frustra *Tyrtaeum* Homero subjungit? Nec fane quisquam est tam 57 procul a cognitione eorum remotus, ut non indicem certe ex bibliotheca fumentum transferre in libros fuos poffit. Nec ignoro igitur quos tranfeo, nec utique damno, ut qui dixerim effe in omnibus utilitatis aliquid: fed ad illos jam perfectis conftitutisque viribus

(hic a pr. m.) cum Alm. Voff. (quoto quidem non additur, nec credo horum ullum carere hisce). Mox qui habent ifta poft *Euphor.* inferunt *frustra* Guelf. Flor. Camp. cum Goth. et edd. ante Gryph.

in *Bucolicis*. Guelf. omittit cum Voff. 1. 3. Obr.

Tyrtaeum. Flor. (oblitterata prima manu) *dirceum*. Guelf. Camp. Goth. Jenf. (tac. Gefn.) *Dyrcheum*, *Dircheum*, *Dircaeum*, cum Voff. 2. Vall. et edd. ante Ald.

57. *damno*. Turic. Flor. *magno*: a fec. m. ille non agnovi, et mox quod pro ut qui; hic noftrum. *fed ad illos j. perfectis*. Turic. Flor. (a pr. m. uterq.) *fed illos j. perfectos*.

magis fententiam hic proditam a Quintiliano quam fuam. Neque enim ipfe agnofcit, Euphorionem magni factum a Virgilio, fed Virgilii auctoritate obtrufam ejus lectionem ab iis, qui docti videri velent. Et fatis profecto apparet, hos, qui velut invito ingerantur commemorandi fcriptores minus placuiffe nofiro: ait enim „nec utique „damno“. De Euphorione autem qui cupiat tam veterum quam recentiorum judicia cognofcere, adibit Harletem

in Bibl. Fabr. 1, 594. Quantum Ciceroni fordebat, tantum Tiberio probabatur hic grammaticus et poeta Chalcide oriundus, Euboeae oppido. Cum Cicerone in eo judicando fentit Lucianus de Conscr. Hift. 57.

Horatius — *Tyrtaeum*. Ep. ad Pif. 401.

57. *indicem*. Alius eft *index*, quales fingulis libris infcribuntur vel applicantur, alius libellus recensum continens complurium fcriptorum, velut apud L. Senecam Epif.

58 revertemur. Quod in coenis grandibus saepe facimus, ut, cum optimis satiati sumus, varietas tamen nobis ex vilioribus grata sit. Tunc et elegiam vacabit in manus sumere, cuius princeps habetur *Callimachus*: secundas confessione plurimorum *Philetas* occupavit. Sed⁸⁹⁵ dum assequimur illam firmam, ut dixi, facilitatem, optimis assuescendum est: et multa magis quam multorum lectione formanda mens, et ducendus color. Itaque ex tri-

58. *Quod in.* Sic Turic. Flor. Guelf. cum Voss. 1. 2. 3. Goth. Reliqui inferunt *etiam*, aliquot *et*. Camp. et hoc omittit et *in.* *in coenis.* Turic. Flor. *ingeniis* cum Alm. *in scenis* Voss. 3. *grandibus.* Turic. *grandiis*, a sec. m. *grandia.* Guelf. *grandis.* *ut, cum.* Turic. Flor. (hic a pr. m.) omittunt *ut.* Guelf. *et cum.* *sumus.* Sic Turic. Flor. Floril. Sant. Camp. cum Goth. Voss. 2. Alm. Reliqui conjunctivum.

grata sit. Tunc et elegiam vacabit. Turic. *gratia si tam certe licere jam vacavit*, a sec. m. *grata si tamen — vacabit.* Flor. (oblitterata fere prima manu) *gratia* (mox *gratia*) *fit. Tum et elegantiam licere jam* (postrema duo mox deletur) *vocabit* (mox *vacabit*). Etiam Alm. *Tum certe licere jam.* *confessione.* Turic. Flor. Camp. — *es.*

Philetas. Guelf. *Philatas* cum Voss. 1. 3. Ante Gesnerum fere *Philaetas*.

59. *assequimur.* Flor. a sec. m. *adsequatur.* *et multa.* Turic. a pr. m. *ut m.* *duc. color.* Sic Turic. Flor.

39. *index philosophorum*, et Plin. Epist. 3, 5, 2. ubi *indicis vice se functurum* ait. *Indices* unius cujusdam scriptoris a Romanis criticis factos vide Gell. 3, 3.

58. *et elegiam.* cf. 1, 3, 6.

Philetas. Cous, grammaticus et poeta, Ptolemaei

Philadelphi praeceptor, Propertio saepe memoratus et cum Callimacho conjunctus, nec tamen nisi fragmentis nobis innotescens.

59. *ut dixi.* cf. §. 1.

ex tribus. Duos reliquos recte Ruhnkenius l. c. p. 99. designat Simonidem et Hip-

bus receptis Aristarchi iudicio scriptoribus iam-
borum, ad ἔξιϋ maxime pertinebit unus
Archilochus. Summa in hoc vis elocutionis, 60
cum validae, tum breves vibrantesque senten-
tiae, plurimum sanguinis atque nervorum,
adeo ut videatur quibusdam, quod quoquam
minor est, materiae esse, non ingenii vitium.
Novem vero Lyricorum longe *Pindarus* prin- 61
ceps, spiritus magnificentia, sententiis, figuris,
beatissima rerum verborumque copia, velut
quodam eloquentiae flumine: propter quae
Horatius eum merito credidit nemini imita-

Camp. Goth. Jenf. (tac. Gesn.) cum Voss. 2. et edd. ante
Basil. Reliqui inserunt *est*. In Guelf. *multo m. quia. m. l.*
formandus et duc. cum Jenf. (tac. Gesn.) et edd. posterr.
ante Stoer. nisi quod hae *formanda mens*. Voss. 1. 3. mutili
in h. l., si recte memorantur, ceterum consentientes cum
Guelf. *multa m. quam m. l. formandus et duc.* Basil. In Goth.
festinanda pro *formanda*. ad ἔξιϋ. Turic. Flor. Camp.
ad haec cum Goth. Voss. 2. Alm. Vall. (err. Burm.) Ald.
Bad. *ad exitum* Guelf. cum Jenf. et edd. post. ante Ald.
Nostrum egregie reposuit Philander. Modo Turic. a sec. m.
praeceptis, cum a pr. *raeceptis*.

60. *quibusdam*. Turic. *quibās*. *quod quoquam*.
Turic. (a sec. m.) *q. quoque*. E Flor. *quo que*, sed a sec. m.
quod quidem, et sic Guelf. Goth. (tac. Gesn.) Camp. cum edd.
ante Basil. *ingenii vitium*. Turic. *ingentivum*.

61. *copia, velut quodam*. Turic. *c. q.* Nostrum Goth.
(tac. Gesn.) Camp. cum Voss. 2. Reliqui inserunt *et* post *cop*.

ponactem. ἔξιϋ cf. ad §. 1.
Archilochus a Cicerone prin-
cipe loco positus Orat. 1.; qui-
bus add. quae exhibet Fabric.
Harl. Vol. 2. p. 106 sqq.

60. *vibrantesque sententiae*.
Potestatem verbi intransitivam
vide 9, 4, 55. Cic. Brut. 95,
6. Translatam, ut hic, 11, 3,
120. 12, 9, 3.

61. *Horatius*. Carm. 4, 2.

62 bilem. *Stefichorum*, quam sit ingenio val-
 idus, materiae quoque ostendunt, maxima
 bella et clarissimos caentem duces, et epici
 carminis onera lyra sustinentem. Reddit enim⁸⁹⁶
 personis in agendo simul loquendoque debi-
 tam dignitatem: ac, si tenuisset modum, vi-
 detur aemulari proximus Homerum potuisse:
 sed redundat, atque effunditur: quod ut est
 63 reprehendendum, ita copiae vitium est. *Al-
 caeus* in parte operis *aureo plectro* merito

62. *Stefichorum*. Turic. *iste fichorus*. Flor. *Stefichorus*
 cum Locat. et edd. post. ante Gibf. exc. Bad. Gryph. (1544)
 et Stephano aliquotque praeterea, quibus obsecutus est Gibf.
Sterfichorus Camp. cum Voss. 1. 3. *Terpsichorus* Guelf. Jenf.
 (err. Gesn.) Tarv. *caentem — sustinentem*. Turic.
caente — sustentem, a sec. m. *caente — sustinente*, et sic
 Camp. cum Goth. Voss. 2. Vall. et edd. post. ante Ald.
caente — sustinentem Flor. *caentem — sustinente* Jenf. (err.
 Gesn.) Nobiscum facit Guelf. Tarv. et rell. edd., etiam
 nominativum dantes in *Stef*. *simul loquendoque*. Turic.
simul quando, a sec. m. *simul quandoque*, et sic Flor.
 a pr. m. *est reprehend.* Turic. Flor. inferunt *respexit*
 cum Alm. Pro repr. Voss. 3. *respondendum*. cf. 3, 5, 15.

62. *Stefichorum*. Omnium
 maxime cum hoc iudicio con-
 spirat Dionys. Hal. l. c. p. 421.
 Ὅρα δὲ καὶ Στησίχορον ἐν τε
 τοῖς ἐκατέρου τῶν προειρημένων
 (Pindari et Simonidis) πλεο-
 νεκτήμασι κατορθοῦντα, οὐ μὴν
 ἀλλὰ καὶ ἐν ἐκείνοις λείπονται
 κρατοῦντα· λέγω δὲ τῆς μεγα-
 λοπρεπείας τῶν κατὰ τὰς ὑπο-
 θέσεις (materiae) πραγμάτων,
 ἐν οἷς τὰ ἤθη καὶ τὰ ἀξιώματα
 τῶν προσώπων (personis debi-
 tam dignitatem) τετήρηκεν.
 Himerensis fuit, aetatis Pha-

larideae, cujus graves *Came-
 nas* laudat Horatius quoque
 4, 9, 8. Ingeniosissime nostri
 nomen Aristidi reddit Taylorus
 in Lett. I. yf. p. 242. Quod au-
 tem *epici carminis onera lyra*
Stef. sustinere dicit Qu., id
 rectissime Propertio accom-
 modat Wyttenbachius Bibl.
 Crit. III, 4. p. 49.

copiae vitium. cf. 2, 4, 4.
 12, 10, 15.

63. *Alcaeus — — aptior*.
 cf. nott. crit.

donatur, qua tyrannos infectatus multum etiam moribus confert: in eloquendo quoque brevis et magnificus, et diligens, et plerumque Homero similis: sed in lusus et amores descendit, majoribus tamen aptior.

65. *qua.* Turic. Flor. (a sec. m. uterq.) Goth. Jenf. (tac. Gefn.) Camp. *quia* cum Voff. 1. et edd. ante Gryph. exc. Ald. qui nostrum, et Basil. qui dat *qui*, et sic Guelf.

infectatus. Sic Turic. Flor. Guelf. Camp. cum Goth. Voff. 2. Alm. Bodl. et edd. ante Ald. acc. Basil. Reliqui *infectatur.* *etiam moribus.* Turic. a sec. m. *et de amoribus.*

confert. In Turic. *confestim.* *eloquendo.* Guelf. *eloquentia.*

diligens. Turic. *dicendi* cum Alm. non Flor. (cf. §. 46. item 89.). Mox copulam *et* ante *plerumque* habent Turic. Camp. cum Alm., reliqui omittunt. *ple-*

rumque. Flor. Guelf. *plurimumque* cum Basil. Gryph. Obr. *plurimum* Camp. cum Andr. Ald. Sed omittunt vocem Jenf. Tarv. Venet. (err. et tac. Gibl.) cum edd. ante Ald. acc. Bad.

Homero. Turic. et a pr. m. Flor. *orationis* cum Alm. Voff. 3. *Horatio* Ald. *sed in lusus.* Turic. Flor. (hic

a pr. m.) *sed et ejus fit* cum Alm. *sed ethous fit* Turic. a sec. m. *sed et lufit* Voff. 1. 3. *sed in lufos* Guelf. *sed in luxus*

Tarv. *sed et in lufus* Bestius conjicit in De ratione emend. leges. *et amores.* Turic. Flor. Guelf. Goth. Jenf.

(tac. Gefn.) inferunt *in* cum edd. ante Basil. exc. Camp. acc. Obr. *aptior.* Guelf. *altior* cum Voff. 3.

Haec de Alcaeo inquinata esse a mutantibus, apparet. Pro Homero, quod nunc vulgo legitur, repones *oratori*, si contuleris Dionysium l. c. p. 422. *πολλαχού γούν τὸ μέτρον τις εἰ περιέλοι, ῥητορικὴν ἂν εὖροι πολιτείαν*, pro quorum extremis aut cum Sylburgio legendum *πολιτικὴν α. ε. ῥητορείαν*, aut pro *πολιτείαν* reponendum *πραγματείαν*. Mox illud *et ejus fit* nihil fere continere potest nisi haec: *et Teius fit*, cui longe aptius applicatur veterum prope omnium scriptura „et „in amores descendit“. Habebit igitur locus ita: „in elo- „quendo quoque brevis et magnificus et plerumque oratori „similis: sed et Teius fit et in amores descendit, majoribus „tamen aptior.“ Quid significant ea quae sic eruo, unusquisque facile agnoscat; an ita a modesto solutae orationis scriptore, qualis est noster, dici potuerint, merito dubitabitur. Exempla quidem hunc in modum de Anacreontico poeseos

64 *Simonides, tenuis alioqui, sermone proprio et iucunditate quadam commendari potest: prae-*

genere loquendi asserere non contingit; nisi quod notus est locus Ciceronis Tuscul. 4, 35. „Fortis vir in sua republica „cognitus quae de juvenum amore scripsit Alcaeus? nam „Anacreontis quidem tota poësis est amatoria.“ Coniunguntur vulgo Alcaeus et Anacreon, ut in illo Aristophanis fragmento p. Brunck. 258. Ἄϊσον δὴ μοι σολιόν τι λαβῶν Ἀλκαίου κάνακρέοντος. Max. Tyr. in defensione Anacreontis Disp. 8. p. Dav. prioris ed. 96. τὴν τοῦ Τηΐου σοφιστοῦ τέχνην appellat; quanquam sentio quid intersit. Debebat omnis amatoria poësis ostendi appellata Τηΐα. Neque enim sufficit Horat. 1, 17, 18. (*sic Teia*). Addam protinus quae huc faciunt aliorum de Alcaeo prodita. *Aureum plectrum*, quo donatur poëta, ab Horatio accipit Carm. 2, 13, 26.; cuius iudicium firmare hic nosse putandus est. Alcaei ipsius verba quaedam obversata utrique Romanorum, quae est Meierotto- nis suspicio (cf. Dubia p. 156), minus fit probabile. Adde de eodem Horat. Carm. 1, 32, 6 — 12. 4, 9, 6. „In parte „operis“ laudari Alcaeam interpretaberis, ut aliquoties monui, *ob partem, de parte*. Huic autem parti, quae insectando tyrannos locum faciebat sententiis virtutem commendantibus (*multum confert meribus*), opponitur altera, lectioni nequaquam assumenda, de puerorum amoribus. Neque enim *sed* referes ad *eloquendum* modo, ubi *plerumque* quidem Homero, vel oratori, sit *similis*, sed in amores quoque descendat; verum ad omnem eius poësin, quae partim sit admirabilis, partim levis, nec digna viri gravis cura (cf. §. 58.). Gemina Alcaei in eloquendo laus est apud Dionysium: Ἀλκαίου δὲ σιόπει τὸ μεγαλοφῶνές καὶ βραχὺ καὶ ἡδὺ μετὰ δεινότητος, ἔτι δὲ καὶ τοὺς σχηματισμοὺς μετὰ σαφηνείας. [Vid. Addenda.]

64. *Simonides, tenuis*. Turic. *simo id est enim*. Flor. (a pr. m.) *S. enim*. Alm. omittere dicitur sec. vocem.

sermone. Turic. *sermones*. An fuit olim *sermonis proprietate et iuc.*? Neque enim satis placet *iucunditate quadam* ita sine genitivo structum, et ne ablativus quidem ille nudus *sermone proprio*. *praecipua*. Turic. Flor. Guelf. Camp.

64. *Simonides, tenuis alioqui*. Non memini, qui praeterea sic sentiat de Simonide. Dionysius quidem haec l. c. p. 420. Σιμωνίδου δὲ παρατήρει τὴν ἐκλογὴν τῶν ὀνομα-

cupia tamen ejus in commovenda miseratione virtus, ut quidam in hac eum parte omnibus ejus operis auctoribus praeferant. Antiqua 65 comoedia cum sinceram illam sermonis Attici gratiam prope sola retinet, tum facundissimae

praecipue cum edd. ante Ald. acc. Bad. pr. An fuit *praecipua est?* Modo *potest* omittit Guelf. *commovenda miseratione.* Turic. Flor. (hic a pr. m.) *c. miserationis.* Ille a sec. m. *commovendo miserationis*, et sic Camp. Facile corrigas *miserationes*; sed contorta oratio. *ejus operis.* Sic Turic. Flor. Camp. Reliqui *ejusdem.* Alm. omittiere dicitur.

65. *Attici gratiam.* Flor. (a pr. m.) *ad gratiam. facundissimae.* Turic. (a pr. m.) Flor. *secundissimae* cum Goth. Voff. 2. et edd. ante Basil. exc. Camp.

των, τῆς συνθέσεως τὴν ἀκριβειαν· πρὸς τούτοις, καθ' ὃ βελτίων εὐρίσκεται καὶ Πινδάρου, τὸ οἰκτιρῆσθαι μὴ μεγαλοπρεπῶς, ὡς ἐκεῖνος, ἀλλὰ παθητικῶς. (Extrema transponendo fanavi: est enim in libris ἀλλ' ὡς ἐκεῖνος παθ.) Quae hic de οἰκτισμῶ ejus produntur et a Qu. de commovenda miseratione, spectant ad Θρήνους, in quo opere excelluit Simonides, habuitque aemulum, sed imparem Pindarum: cf. Schneider. in fragm. Pind. p. 20. Aeschylum quoque vicit idem laudandis iis, qui in victoria Marathonica occubuerant; qua de re propositum fuit praemium in ludis Olympicis. Sic enim auctor vitae Aeschyli: Ἀπῆρε δὲ (Αἰσχύλος) ὡς Ἰέρωνα — ἐν τῶ εἰς τοῦς ἐν Μαραθῶνι τεθνηκότας

ἐλεγείῳ ἠσσηθεῖς Σιμωνίδῃ· τὸ γὰρ ἐλέγειον πολὺ τῆς περὶ τὸ συμπαθῆς λεπτότητος μετέχειν θέλει, ὃ τοῦ Αἰσχύλου, ὡς ἔφαμεν, ἐστὶν ἀλλότριον. Vid. et Pausan. 6, 9, 2. Threni in obritos ruina conclavis Scopadas aliquod fragmentum servatur a Stobaeo Serm. 103. collatis Phavorini verbis eodem sermone excitatis paulo inferius: vid. Jacobs. ad Simonidis fr. 2. Cf. nostr. 11, 2, 14 — 16. Qualis autem vis fuerit Simonidis in miseratione movenda, exemplum habemus praeclarum lamentationem Danaes apud Dionysium de structura extr. Ceterum in illo μὴ μεγαλοπρεπῶς inesse aliqua tenuitatis significatio.

65. *Antiqua comoedia* — *habet.* Scabri quid inesse sen-

libertatis, etsi est infectandis vitiis praecipua, plurimum tamen virium etiam in ceteris partibus habet. Nam et grandis, et elegans, et venusta: et nescio an nulla, post Homerum⁸⁹⁷ tamen, quem, ut Achillem, semper excipi par est, aut similior sit oratoribus, aut ad oratores⁶⁶ faciendos aptior. Plures ejus auctores: *Aristophanes* tamen, et *Eupolis*, *Cratinus*que praecipui. Tragoedias primum in lucem *Aeschylus* protulit, sublimis et gravis, et grandiloquus saepe usque ad vitium, sed rudis in plerisque et incompositus: propter quod correctas ejus fabulas in certamen deferre

est infectandis. Sic Turic. Flor. Guelf. Camp. cum Goth. Voff. 2. Jenf. Tavv. Ald. Reliqui inferunt in. *venusta.* Turic. Flor. (hic a pr. m.) *vetusta.* Haereo sane in recepta, desiderans tenue illud quod inter *elegans* et *venustum* intercedere potest discrimen. Neque tamen *vetusta* laudabili significatione quomodo dici potuerit, comminiscor. *an nulla.* Hoc dedi ex conjectura; libri enim *an ulla*, nisi quod Turic. Flor. (hic a pr. m.) *an illa* cum Basil. cf. 9, 4, 1. 11, 3, 97. *quem.* Turic. *quae.*

66. *propter quod correctas.* Turic. Flor. (a pr. m. uterq.)

tio huic structurac, in qua necesse est ad genitivum illum *fac. libertatis* graecam formam *εῖσα* intelligamus. Nemo enim, opinor, *gratiam* trahet ad *fac. lib.*, in qua ratione *retinet* debebat esse post *libert. venusta.* cf. not. crit.

Achillem — *excipi par est.*
 „Quem excipit Homerus v. g.
 „in laude Nirei in Boeotia
 „180. Νιρεὺς δὲ κάλλιστος
 „ἀνὴρ ὑπὸ Ἴλιον ἦλθεν Τῶν

„ἄλλων Δαναῶν μετ' ἀμύμονα
 „Πηλείωνα.“ Gelfn. Ad pronomen *nulla* optime subaudiatur *poësis*, non *comoedia.*

66. *correctas ejus fabulas.*
 De correctis veterum fabulis, et hoc, quod prodit Quintilianus, an recte narratum videri possit, nuper egerunt viri doctissimi Boeckhius et Godofr. Hermannus [ille in libello de Aeschyli, Sophoclis, Euripidis quae superfunt tra-

posterioribus poetis Athenienses permisere, suntque eo modo multi coronati. Sed longe 67 clarius illustraverunt hoc opus *Sophocles* atque *Euripides*: quorum in dispari dicendi via uter sit poeta melior, inter plurimos quaeritur. Idque ego sane, quoniam ad praesentem

p. quia rectas (postremum Flor. solus corrigit) cum Alm. Sed Camp. *quod p. correptas.* *posterioribus.* Guelf. *posterioris; qui et modo pleris.* *permisere, suntque.* Turic. *permiserunt quae, a sec. m. quod.* Camp. *permiserunt f. q.*

67. *dicendi.* Turic. Flor. (hic a pr. m.) *discendi.*

uter. Turic. Flor. *uterque, ille a sec. m. uter quidem* cum Camp. hic nostrum. Vocem omittit Voss. 1. *ego sane, quoniam.* Turic. Flor. (hic a pr. m.) *eo f. q.* Guelf.

goediis; hic in commentatione luci tum quidem destinata, sed nondum edita] quorum alter recte fidem abrogare videtur nostro, nemine praeterea simile quidquam prodente. Et quoties turbantem aliquid deprehendimus Fabium in rerum veterum memoria! Cf. 2, 15, 30. 2, 16, 4. 3, 6, 49. 3, 7, 19. 4, 1, 68. 73. 5, 10, 5. 17. 6, 1, 20. (adde 10, 1, 22.) 6, 3, 67. 6, 5, 8. 7, 1, 14. 8, 3, 34. 8, 4, 28. 9, 3, 8. 39. 9, 4, 101. vide et 10, 7, 27. Id quidem aliorum quoque testimoniis confirmatur, Aeschyli etiam mortui fabulas victoriam reportasse, qua de re Philostratus suo more Ἀθηναῖοι ait ἐκάλουν (αὐτὸν) καὶ τεθνεῶτα εἰς Διονύσια· τὰ γὰρ τοῦ Αἰσχύλου ψηφισαμένων ἀνε-

διδάσκοντο καὶ ἐνία ἐν καινῆς (Vit. Apollon. 6, 6.). cf. Petit. Legg. Att. p. 62. Fabric. Harl. II. p. 163. Addit Boeckhii (p. 52.) locum Suidae v. Εὐφορίων, ubi hic Aeschyli filius narratur τοῦ πατρὸς — εἰς μῆπω ἦν ἐπιδειξόμενος, τετρανίς νικῆσαι. Unum quidem correctae fabulae Aeschyleae exemplum per ingeniosam conjecturam affert idem Boeckhii (p. 132.). Suspiciatur enim, Sophoclis satyricam fabulam, Ἀχαιῶν σύλλογον sive σύνδειπνον esse correctum ex Aeschyli priore, cuius rei argumentum sit summa illa loci ab Athenaeo positi similitudo l. 1. p. 17. C. D. — Stigelius sui seculi cruditis hominibus hoc de Aeschylo iudicium probari negat.

materiam nihil pertinet, injudicatum relinquo. Illud quidem nemo non fateatur necesse est, iis, qui se ad agendum comparant, utiliorem
 68 longe fore Euripidem. Namque is et in sermone (quod ipsum reprehendunt, quibus gravitas et cothurnus et sonus Sophoclis vide-
 898 tur esse sublimior) magis accedit oratorio generi: et sententiis densus, et in iis, quae a sapientibus tradita sunt, paene ipsis par, et dicendo ac respondendo cuilibet eorum, qui fuerunt in foro disertissimi, comparandus; in affectibus vero cum omnibus mirus, tum in iis, qui miseratione constant, facile praeci-

ego quia et sic Obr. *ego om.* Camp. *fore Euripidem.*
 Sic Turic. Reliqui *E. f.* Hic quidem Turic. *Euripiden.*

68. *et in sermone.* Flor. *qui et f.*, a sec. m. *et vi et f.* et sic Turic. Camp. cum Bodl. Ald. Omittunt in Guelf. cum Goth. Voss. 2. et rell. edd. ante Basil. acc. Obr. Si posset probari hic *vim et sermonem* (cf. 5, 10, 55.) opponendi usus, placeret sane talis ratio praecepta, in qua scabrities est conjungendi hasce locutiones: „*et — accedit —* „*et — comparandus*“ sine verbo finito in altera parte.

ipsum reprehendunt. Turic. *i. quod reprehendet.* Flor. *i. qui reprehendet*, a sec. m. *reprehendit.* Camp. *i. reprehenderet.* Modo pro *quod* Guelf. Goth. Jenf. (tac. Gesn.) *quo* cum edd. posterr. ante Basil. acc. Obr. *sublimior) magis.* Turic. Flor. inferunt *erit.* *et dicendo.* Sic Turic. Flor. (hic a pr. m.). Reliqui inferunt *in.* Mox Turic. Camp. Goth. *atque.* Guelf. *et.* Mox pro *cuilibet* Guelf. *civiliter* cum Jenf. (tac. Gesn.) Tarv. *qui miseratione.* Turic. Flor. inferunt *in.* *constant.* Turic. (a pr. m.) *constat.*

68. *sententiis densus.* cf. in locutione §. 102. item 2, 5, 8.

facile praecipuus. Aristoteles quoque *πολλὰ αἰτ* (Εὐρι-

πίδου τραγωδίας) εἰς δυστυχίαν τελευτῶσι — καὶ ὁ Εὐριπίδης, εἰ καὶ τὰ ἄλλα μὴ εἰς οἰκονομεῖ, ἀλλὰ τραγικώτατός γε τῶν ποιητῶν φαίνεται. Reliqua de

puus. Hunc et admiratus maxime est, ut 69
 saepe testatur, et secutus, quanquam in opere
 diverso, *Menander*: qui vel unus, meo quidem
 iudicio, diligenter lectus, ad cuncta, quae
 praecipimus, efficienda sufficiat: ita omnem
 vitae imaginem expressit; tanta in eo inve-
 niendi copia, et eloquendi facultas; ita est
 omnibus rebus, personis, affectibus accom-
 modatus. Nec nihil profecto viderunt, qui 70
 orationes, quae *Charisii* nomine eduntur, a

69. *praecipuus* — *maxime*. Turic. *praecipus et admiratus*
niratus m. a sec. m. *praecipuus et admirandus m.* et sic Bodl.
 cum Jenf. et edd. posterr. ante Basil. Sed Flor. *p. et ad-*
mirandus miseratus m. a sec. m. *p. e. admiratus m.* et sic
 Camp. Nobiscum faciunt Guelf. et Goth. nisi quod omit-
 tunt et. *testatur*. Turic. Flor. (hic a pr. m.) *pre-*
statur. *et secutus*. Turic. Flor. (a sec. m. uterq.)
 Camp. inserunt *eum cum* Goth. Voff. 2. et edd. ante Basil.

efficienda. Quos Codd. Gibsonus *effingenda* dare ait,
 neque ipse indicavit, neque vidi ullos, MSS. duntaxat;
 nam edd. sane dant a Basil. ante Gibf. cf. 5, 12, 21. Placuisse
 hoc Gibsono nec miror nec probo.

70. *eduntur, a*. Turic. Flor. (hic a pr. m.) *adductura*.
 Ex Alm. *adducuntur*.

hujus tragici sapientia et elo-
 quentia in vulgus nota; et
 copiose illustravit Valckenar-
 rius in Diatribe.

69. *Hunc* — *Menander*.
 Imitationis vestigia et ipsi de-
 prehendimus, de qua saepe
 monet Valckenarius; cf. Fabr.
 Bibl. Gr. Harl. II. p. 456.
 Ubi admirationem testetur,
 fragmenta nobis relicta non
 ostendunt. Sed Philemonis
 est in eam sententiam illud in
 Anthologia Epigrammatum
 nobis servatum: *Εἰ ταῖς ἀλη-*

θείαισιν οἱ τεθνηκότες Αἰσθησιν
εἶχον ἄνδρες, ὡς φασὶν τινες,
Ἄπηγζάμην ἄν, ὡστ' ἰδεῖν Εὐ-
ριπίδην. (Cleric. p. 364. Ja-
 cobf. ad Anthol. to. II, 1.
 p. 187.)

vitae imaginem expressit.
 Notissima vox Aristophanis
 Byz. Ὡ Μένανδρε καὶ βίε, πύ-
 τερος ἄρ' ὑμῶν πότερον ἐμιμή-
 σατο; et Manilii (5, 470.)
 „Menander Qui vitam osten-
 „dit vitae.“

70. *Charisii nomine*. Frag-
 menta ejus aliquot servavit

Menandro scriptas putant. Sed mihi longe magis orator probari in opere suo videtur, nisi forte aut illa mala iudicia, quae Epitrepontes, Epicleros, Locri habent, aut medi-

putant. Sic Turic. Flor. Guelf. Camp. Goth. Jenf. (tac. Gefn.) cum Voff. 5. et edd. ante Stoer. acc. Obr. Reliqui *putent.* *illa mala.* Turic. *alia m.* cum Bodl. Voff. 1. 5. (sed Guelf. *alia* solum, omisso *mala*) Jenf. et edd. post. ante Basil. *illa civilia* Obr. *Epitrep.* — *Locri.* Sic latinis litt. Flor. Camp. Guelf. (in ultimo quidem *Λακροὶ* hic dare videtur) Goth. (nisi quod ultimum *lectos*, err. Gefn., cum edd. ante Stoer. exc. Bad. pr. qui *Locre* et Basil. qui *Locros*, de Jenf. item err. Gefn.). Mox edd. *lochos* et ab Obr. inde graecis litt. Hic tamen vitiose *ἐπιτρέποντες*. Illud quoque a Basil. inde plerorumque est vitium, *epitrepontas* accusativum facientium et reliqua eodem casu accipientium, (nam et *ἐπικλήρους* Basil.) quod vitavit Obr. Is effinxit *λαχρὸς* (*puerpera*), cujusmodi nulla memoratur alibi Menandru. Mei quidem Flor. Camp. et reliqui *Locre*, quod e Voff. 2. et Vall. afferunt, cum ipse diligenter alterum notarim e Goth. nisi forte error est meus, debentis designare Guelf. dantem *lectos*. E Turic. nihil ponitur, quasi consentiente plane cum Burni, graeca emendatissima dante; quod contra esse suspicor. Gesnerus primus auctore Fabricio in bibl. *Λακροὶ* dedit; ego malui, per levem mutationem e *Locre*, Romana retinere elementa. *meditationes.* Obr. *illae dictiones.*

Rutilius Lupus v. polyptoton, profopopoeia, antitheton; ubi primo loco (p. 37.) videndus Ruhnk. Cf. Cic. Brut. 83. Fuit aequalis Demetrii Phalerei.

orator probari etc. „In „opere suo h. e. in ipsis co- „moediis orator probatur Me- „nander.“ Ita Gesnerus; qui simul rectissime monet, inesse ironiam, quam plerumque inducit formula *nisi forte*. Ne-

que vox *mala* alteri *iudicia* conjungenda est tanquam faciens unum subjectum, sed est adjectivum pro attributo vel praedicato. Turpiter autem se dedit Pavius in libro de Graecis *mala* haec *iudicia* interpretatus posthabitu Menandrum Philemoni. Jam qualia sint ea, quae memorantur *iudicia*, etsi facile in argumentis τῶν Ἐπιτρεπόντων, quam comoediam Sidonius

tationes in Pſophodee, Nomothete, Hypobolimaeco non omnibus oratoris numeris ſunt abſolutae. Ego tamen plus adhuc quiddam 71

Pſophod. — *Hypob.* Flor. Camp. (hic tamen *Sophode*) *Sophocle enomothete hippobolimeo* (ultimo in Flor. ſupraſcriptum γ, item *Hypobolime* Camp.) cum Guelf. Goth. (tac. Geſn.) quanquam variante in quibusdam litteris ſcriptura, velut quod Guelf. dat *enomotheti*, Goth. *enomothetae*. Noſtra ex hiſce quam recte eruatur, apparet; neque attinuit imitari eos qui graecis litteris nuntur. Turic. ne hic quidem memorari miror. *oratoris.* Sic Turic. Flor. Guelf. Camp. Goth. Jenſ. (tac. Geſn.) cum Voſſ. 1. 2. et edd. ante Bad. Reliqui *oratorii*. Hos imitari religio fuit, cum *oratorii numeri* apud Qu. quidem nihil plane poſſint indicare, niſi compositionis artificium (cf. 9, 4, 57.), quod hinc prorfus eſt alienum. Noſtrum ipſum eſt quidem non adeo conſuetum, ſed facile ferre poſſe videtur, quod ſolitae illi locutioni *omnibus numeris abſolutae* hic adjicitur, cujus tandem artificii *numeros* accipere debeamus. Nec convenientius erat *orationis* hic ponere, quanquam *eloquentiae* fortaiſſe praeferendum. In hoc loco *niſi forte* — *abſolutae* laborat et infelices conjecturas tentat Stigelius.

Apollinaris Hecyrae Terentianae ſimilem ait, τῆς Ἐπικλήρου (cf. 7, 1, 14.), poteſt animo concipi, in fragmentis quidem nobis relictis non apparet. *Meditationes* autem ſunt μελέται, orationes de re non judiciali, cujuſmodi dixeris illam ἔῃσιν, diſertiſſimam profecto et ſpiritus generoſi plenam, quam habemus inter fragmenta ex Hypobolimaeco reliqua p. ed. Clerici 184 ſeq. cui add. Bentl. in emendatt. Phileleutheri p. 64. multa dexterrime ſanantem; item Toup. Epiſt. p. 33.

De ipſa quidem hac fabula vide nos ad 1, 10, 18. Poterat autem haec ipſa Menandrei operis pars, quae meditationibus cernitur, accommodatior dici declamatoribus quam patronis. Fabularum quae hic recenſentur tituli aliis quoque ſcriptoribus commemorati poſſunt inſpici apud Fabricium ab Harlete auctum Vol. 2. p. 463 ſqq. *Nomotheten* ut noſter ſingulari numero designat Athenaeus p. 247. plurali Ammonius v. Ἀρχίου.

oratoris. cf. not. crit.

collaturum eum declamatoribus puto, quoniam his necesse est, secundum conditionem controversiarum plures subire personas, patrum, filiorum, militum, rusticorum, divitum, pauperum, irascentium, deprecantium, mitium, asperorum. In quibus omnibus mire
 72 custoditur ab hoc poëta decor. Atque ille quidem omnibus ejusdem operis auctoribus abstulit nomen, et fulgore quodam suae claritatis tenebras obduxit. Habent tamen alii quoque Comici, si cum venia leguntur, quae-

71. *eum*. Sic Turic. Flor. cum Alm. Voss. 2. cum Goth. Omittunt vocem Camp. et edd. a Gryph. ante Obr. Reliqui *esse*. *filiorum, militum*. Sic Turic. Flor. Camp. cum Alm. Reliqui inferunt *maritorum*, improbante recte Burm. qui monet in reliquis omnibus paria induci, quod hic repente deficiat. Saltem debebat esse *coelibum, maritorum*.

custoditur. Turic. Flor. *custodietur*. *decor*. Sic Turic. Flor. Guelf. Camp. cum Goth. Voss. 2. 3. et edd. ante Gryph. Reliqui *decorum* (cf. 11, 3, 177.) quod non quidem (ut censebat Badius, referente Burmanno, neque enim in meo exemplo invenio) facit caudam hexametris, ut nec *archipiratae*, censente, mirum, sic ipso Burmanno; cf. 11, 2, 1.

72. *operis auctoribus*. Turic. Flor. (hic quidem a pr. m.) *operibus* cum Alm. *tenebras* Guelf. omittit cum Voss. 1. *obduxit*. Turic. *adduxit*. Camp. *induxit*. *Habent tamen*. Turic. *t. h.* *leguntur*. Sic Turic. Flor. reliqui *leguntur*.

71. *declamatoribus* — *necesse* — *subire personas*. cf. 3, 8, 51. 6, 2, 36. 4, 1, 47. 11, 1, 55.

decor. cf. §. 27. et 11, 1, 41.

72. *si cum venia leguntur*. Fateor me, quid sit *legere*

cum venia, ignorare. Cuinam datur haec venia? Legenti an scriptori legendo? Posterius probat Gesnerus in Thefauro Lat. memor hujus, quem hic transcurrerat, loci: *excusando si quid minus probabile occurrat*. Sed quae haec

dam, quae possis decerpere: et praecipue *Philemon*, qui ut pravis sui temporis iudiciis
 900 Menandro saepe praelatus est, ita consensu
 tamen omnium meruit credi secundus. Histo- 73
 riam multi scripsere praeclare, sed nemo du-
 bitat longe duos ceteris praeferendos, quo-
 rum diversa virtus laudem paene est parem

possis. Guelf. *possunt.* Voss. 1. 3. *possint.* Goth. *possit.*
decerpere. Guelf. *decernere* cum Voss. 1. 3. *pravis.*
 Turic. Flor. Camp. *prave* cum Goth. Voss. 2. Colb. (non
 Vall. ut Burm.) et edd. ante Ald. Error est a confusione
 litterarum I et E, qualis modo in *locre.* Guelf. omisso *ut*
 (cum Voss. 1.) dat *quamvis* pro nostro. Multi excusi *quam-*
vis pro *ut.* *judiciis.* Flor. (a pr. m.) Rusc. *judicis.*
 Guelf. omittit cum Voss. 3. *tamen.* Sic Turic. Flor.
 Camp. cum Goth. Voss. 2. Vall. Alm. et edd. ante Bad. acc.
 Basil. Reliqui omittunt, quorum est Guelf. *credi sec.*
 Flor. (a sec. m.) *c. esse f.* cum Jenf. (err. Genu.) et edd.
 ante Bad. Sed Guelf. *esse f.*

73. *multi scripsere.* Turic. *multis scribere*, a sec. m. *in*
multis scribere. *longe duos.* Sic Turic. Flor. Guelf.
 Camp. Goth. Jenf. (tac. Genu.) cum edd. ante Gryph. Reli-
 qui *d. l.* *parem.* Turic. Flor. (hic a pr. m.) *priorem.*

est ratio addendi hoc de ani-
 mo ad indulgentiam compo-
 sito, qui bona quaedam in
 hisce scriptoribus sit inven-
 turus? Qui indulget vitiosis,
 is sane multa poterit probare;
 sed verendum erit, ne plura
 quam opus sit. An accipie-
 mus *veniam* legendorum ta-
 lium a praeceptore discenti
 concessam? At hoc plane jeju-
 num; neque enim plus inven-
 niet boni qui volente magi-
 stro leget, quam qui nolente.
 Longe aptius erat, si *cum de-*
lectu dixisset, vel *cum cautione,*

vel ut §. 116. *cum iudicio.*
 An forte hoc inerit, si repo-
 fueris *cum verecundia*? [Mihi
 tamen satisfacit Gesneri ratio.
 Nam venia utique et indul-
 gentia opus est, si quis cete-
 ros comicos, a Menandro ob-
 scuratos, legere animum in-
 ducat. Qui igitur a vitiis
 illorum non absterretur, is
 inveniet, quae excerpere etiam
 volet. BUTTM.]

Philemon. cf. 3, 7, 18.

meruit. impetravit, non
dignus fuit: cf. 9, 2, 98.

consecuta. Densus, et brevis, et semper instans sibi *Thucydides*: dulcis, et candidus, et fufus *Herodotus*: ille concitatis, hic remissis affectibus melior; ille concionibus, hic fer-
 74 monibus; ille vi, hic voluptate. *Theopompus* his proximus, ut in historia praedictis minor, ita oratori magis similis: ut qui, antequam est ad hoc opus sollicitatus, diu fuerit orator. *Philistus* quoque meretur, qui turbae quam-
 901 vis bonorum post eos auctorum eximatur, imitator Thucydidis, et ut multo infirmior, ita aliquatenus lucidior. *Ephorus*, ut Isocrati

fusus. Turic. (a sec. m.) Guelf. Camp. *effusus* cum Goth. Voff. 2. Bodl. et edd. ante Gryph. *ille concitatis — melior.* Turic. Flor. (hic a pr. m.) omittunt cum Alm.

vi. Guelf. *ut* cum Voff. 1. *voluptate.* Turic. Flor. (uterq. a sec. m.) *voluntate* cum Jenf. (tac. Gesn.) et edd. post. ante Ald. ῥώμη — Θεουκιδίδης· ἡδονῆ — διενεργούτα τὸν Ἡρόδοτον. Dionys. l. c.

74. *ad hoc.* Turic. *ab hoc*: cf. 3, 6, 53. Mox §. 80. *ab hoc* pro *ob hoc* Flor. (a pr. m.) Camp. Jenf. Tarv.

qui turbae. Turic. *qui turpe*, a sec. m. *quid turpe.* Camp. *quid turbae* cum Voff. 2. (non Goth. cf. §. 42. it. 82.) Guelf. *qui tubae.* *eos.* Sic Turic. Flor. Guelf. Voff. 2. Reliqui *hos.* *eximatur.* Turic. (a sec. m.) Guelf. Camp. *existimatur* cum Goth. Voff. 2. et edd. ante Ald.

73. *Thucydides — Herodotus.* Hic quoque Dionysium l. c. p. 424 sqq. conferre operae pretium fuerit, cui cum fere iudicio consentiat noster, eloquendi virtute profecto non est posthabendus.

candidus. cf. §. 32.

74. *praedictis.* cf. 8, 3, 83.

sollicitatus, ab Isocrate magistro: vide Cic. de Or. 2, 13. item ut in Ephoro: cf. 2, 8, 11.

meretur. Hic quidem alio quam modo (72.) significatu; et plane structum sicut *dignus*, quod alias me legere non memini.

aliquatenus. Suspicion fuisse *aliquanto.*

vifum, calcaribus eget. *Clitarchi* probatur ingenium, fides infamatur. Longo post in- 75
tervallo temporis natus *Timagenes* hoc est vel ipfo probabilis, quod intermiſſam historias ſcribendi induſtriam nova laude reparavit. *Xenophon* non excidit mihi, ſed inter philoſophos reddendus eſt. Sequitur oratorum 76
ingens manus, ut cum decem ſimul Athenis aetas una tulerit. Quorum longe princeps *Demofthenes*, ac paene lex orandi fuit: tanta vis in eo, tam denſa omnia, ita quibusdam

75. *Timagenes*. Turic. Flor. (hic a ſec. m. t antepoſit) *imagines*. hoc eſt vel. Turic. hoc e vel. Camp. h. v. Guelf. Goth. Jenſ. (tac. Gefn.) v. h. cum Voſſ. 2. et edd. ante Gryph. Reliqui v. h. eſt. ſed inter. Turic. Flor. inferunt mihi, iterum poſitum.

76. ut cum. Sic Turic. Flor. Goth. Jenſ. (tac. Gefn.) cum Voſſ. 2. 3. et edd. ante Gryph. exc. Camp. qui omittit cum. Sed Guelf. ut tum. Reliqui omittunt ut. lex orandi. Turic. *lexoran*.

Clitarchi — infamatur. Hic (reliqui enim hic commemorati notiores ſunt, quam ut mea oratione indigeant) comitatus Alexandrum mox ejus res expoſuit. Fidem ſcriptoris cum noſtro elevat Cicero Brut. 11. et quamvis ingenioſum judicio in elocutione deſtitutum notat Longinus 3, 7. item Demetr. de Eloc. extr. Vide et Heynium de fontibus Diodori in fronte Diod. Bip. p. 84. 85. In *Philifto* cf. Cic. ad Q. fr. 2, 13. ubi paene puſillum *Thucydidem* appellat.

75. *Timagenes*. cf. 1, 10, 10.

76. ut cum. cf. 9, 1, 3. tam denſa omnia. Hoc denſi vel crebri vocabulum frequentat in hiſce; vid. §. 68. 73. 102. 106. cf. 2, 5, 8. Sic et πυκνόν eſt ap. Dionyſ. Vol. (Reiſk.) 5. p. 463. 470. item συγκεκοσμημένα λέξις p. 538. Hermogenes de Formis p. 470. ταῖς πυκνότησι τῶν ἐννοιῶν.

quibusdam nervis. Eadem comparandi forma §. 82. *quandam* — *deam*. §. 81. *quodam* *Delphico* — *oraculo*.

nervis intenta sunt, tam nihil otiosum, is dicendi modus, ut nec quod desit in eo, nec
 77 quod redundet invenias. Plenior *Aeschines*, et magis fufus, et grandiori similis, quo minus strictus est: carnis tamen plus habet,⁹⁰² minus lacertorum. Dulcis imprimis et acutus *Hyperides*: sed minoribus caufis, ut non

invenias. Turic. Flor. (hic a pr. m.) *invenies.*

77. *Plenior.* Turic. *pleniora*, a sec. m. *planiora*. cf. 9, 4, 54. *minus lacertorum.* Sic Turic. Flor. Camp. Goth. Jenf. (tac. Gefn.) cum edd. ante Basil. Reliqui *l. m. minoribus caufis.* Turic. Flor. (hic a pr. m.) omittunt cum Alm. a quo *sed* quoque abesse narrant.

77. *Plenior.* Recte contra Barthium ad Stat. Theb. 8, 685. defendit nostram vocem Burmannus, ne reponatur, quod vult ille, *planior*. Neque enim quidquam magis proprie opponitur *stricto* et *gracili* quam *plenum*, velut, indicante Burm., Ovid. art. am. 2, 661. „Dic habilem, „quaecunque brevis, quae „turgida, plenam.“ et Rem. 327. „Turgida, si plena est, „si fusca est, nigra vocetur.“ Qu. Declam. 7. p. Bip. 140. „solidum plenumque corpus.“ Ubi *plus carnis*, ibi *plenius corpus*.

Hyperides. Qui hoc de minoribus caufis Hyperidis ingenio accommodatis diferte dicat praeter nostrum, non invenio. Eo tamen tendunt fere quae leguntur apud Dionysium (p. 454 seq.), Her-

mogenem (p. 420. 491.), Longinum c. 54., Ciceronem de Or. 5, 7. Or. 26. 51. De Lyfia quidem sic censet Dionysius p. 488. 542. et Cicero de opt. gen. Oratt c. 5. extr. Dolendum est autem, illam quam Dionysius promissit Hyperidis, Demosthenis et Aeschelinis censuram desiderari: vid. p. 451. 629. Funeris ejus laudationis fragmentum a Stobaeo servatum p. 618. (ed. Gefn.) merito certatim laudant VV. DD. In quo pro hisce ὁμῶς δὲ χρὴ Σαχρῆεῖν καὶ τῆς λύπης παραινεῖν εἰς τὸ ἐνδεχόμενον legendum suspicor — τῆ λύπῃ π. aut τῆς λύπης παραινεῖν —. Si Libanio credimus, Hyperideam esse, non Demostheneam, orationem περὶ τῶν πρὸς Ἀλέξανδρον συνσηκῶν, fatis illa ostendit leniorem quam est Demosthenis characterem.

dixerim utilior, magis par. His aetate *Lyfius* 78 major, subtilis atque elegans, et quo nihil, si oratori satis effet docere, quaeras perfectius: nihil enim est inane, nihil arcessitum; puro tamen fonti, quam magno flumini propior. *Ifocrates* in diverso genere dicendi nitidus et 79 comtus, et palaestrae, quam pugnae magis accommodatus, omnes dicendi Veneres sectatus est; nec immerito: auditoriis enim se, non iudiciis compararat: in inventione facilis, honesti studiosus: in compositione adeo diligens, ut cura ejus reprehendatur. Neque 80 ego in his, de quibus locutus sum, has solas virtutes, sed has praecipuas puto: nec ceteros parum fuisse magnos. Quin etiam *Phalerea*

78. *effet.* Turic. Camp. *est.* Reliqui *sit.* Nostrum e conjectura: cf. 1, 8, 5.

79. *in diverso.* Turic. Flor. (hic a pr. m.) *judici verso.*
auditoriis. Turic. Flor. (hic a pr. m.) *auditoris.* Guelf.
Auditoribus. Voss. 3. *auditoris.* *se, non.* Turic. *venit.*
 Flor. *venum,* a sec. m. nil nisi *non.* *judiciis.* Turic.
 Flor. (hic a pr. m.) *judicis.* *compararat.* Turic.
 Flor. Guelf. Camp. *comparat* cum Goth. Voss. 2. et edd. ante
 Ald. (exc. Loc. Ven.) acc. Leid. Gisl. Obr.

80. *locutus sum.* Sic Turic. Camp. Reliqui *f. l.*
Phalerea illum. Sic Voss. 1. 3. *phalere attillum* Turic., a sec.
 m. p. *atilius,* item *demetrii.* Reliqui *Phalereum illum.* Guelf.

78. *satis effet.* At non est: ipso nostri, non tamen adeo congruit, ut possit Quintilianus inde expressus videri. cf. 4, 5, 6.

79. *Ifocrates.* Non opus Est copiosius praeterea de erit cum Capperounerio apponere locum Dionysii (p. 452.), (p. 534 — 585), multa et qui etsi non alienus ab hoc, ipsum continens huc facientia.

illum *Demetrium*, quanquam is primus inclinasse eloquentiam dicitur, multum ingenii habuisse et facundiae fateor, vel ob hoc memoria dignum, quod ultimus est fere ex Atti-903

- 81 Philosophorum, ex quibus plurimum se traxisse eloquentiae M. Tullius confitetur, quis dubitet *Platonem* esse praecipuum, sive acumine differendi, sive eloquendi facultate divina quadam et Homericam? multum enim supra profanam orationem; et quam pedestrem Graeci vocant, surgit: ut mihi non hominis ingenio, sed quodam Delphico videatur oraculo instinctus. Quid ego commemorem

Camp. *Phalerium i. is primus.* Turic. Flor. *is primum. eloquentiam.* Turic. Flor. (hic a pr. m.) *eloquentiae. medio.* Flor. (a sec. m.) *Guelf. mediocri cum Voss. 1. 3. 81. traxisse.* Turic. Flor. (a pr. m. uterq.) *transisse. dubitet Platonem.* Turic. Flor. Camp. *inserunt et. Guelf. dubitat P. quodam.* Turic. Flor. (hic a pr. m.) *quaedam. oraculo instinctus.* Turic. Flor. *o. de instructus.* Ille a sec. m. *o. dei instructus, hic de instinctus.* Camp. *o. dei instinctus.* Ex Alm. nil nisi *instructus.*

80. *Demetrius — is primus inclinasse — dicitur.* cf. Cic. Brut. 9. „Hic primus inflexit orationem.“
praefert — Cicero. „Respicit, puto, quod jam observatum Almeloventio, ad Orat. 27., qui et alia quoque illius, elogia citat ex de Orat. 2, 23., et Offic. 1, 1.“ Gesnerus. — Adde Leg. 3, 6. Fin. 5, 19. De medio genere dicendi cf. §. 52.

81. *M. Tullius confitetur.* cf. Orat. 3. „Fateor me oratorem, si modo sim, aut etiam quicumque sim, non ex rhetorum officinis, sed ex Academiae spatiis extitisse.“

et quam pedestrem. Parum placet conjunctio *et*, cujus nullam hic idoneam vim agnosco.

Delphico—oraculo. Laudant Cic. Brut. 51. ubi cum Jove

Xenophontis illam jucunditatem in affectatam, sed quam nulla consequi affectatio possit? ut ipsae sermonem finxisset Gratiae videantur, et, quod de Pericle veteris comoediae testimonium est, in hunc transferri iustissime possit, in labris ejus sedisse quandam persuadendi deam. Quid reliquorum *Socraticorum* elegantiam? Quid *Aristotelem*? quem dubito scientia rerum, an scriptorum copia, an eloquendi suavitate, an inventionum acumine, an varietate operum, clariorem putem. Nam in

82. *illam jucunditatem.* Sic Turic. Flor. Guelf. Goth. Jenf. (tac. Gesu.) Camp. cum edd. ante Gryph. Reliqui *j. i. consequi affectatio possit.* Sic Turic. Flor. (uterque tamen *adf.*) Camp. *possit affectatio sequi* Guelf. cum Voff. 1. 3. *a. conf. p.* Goth. Jenf. cum edd. ante Basil. Reliqui *p. a. c. sermonem finxisset G.* Sic Turic. Flor. *f. g. f.* Goth. Camp. Ald. Bad. *fluxisset f. g.* Guelf. *ipse f. graecis f. videatur* Jenf. cum edd. ante Ald. quod recte improbat Badius, qui et *ipsi* non male scribi posse monet. Singularem *videatur* et Turic. (a sec. m.) et Goth. *de Per. — testimonium.* Guelf. *de veteri peride t.*, item *comoediae* omittente Voff. 1. *peride* autem dante Voff. 3. *labris.* Turic. Flor. (hic a pr. m.) *laboribus* cum Alm. E Voff. 2. *laboris*; nil tale Goth. (cf. §. 74. it. 86.)

83. *elegantiam.* Turic. Flor. *elegantium.* Ille a sec. m. *elegantium*, hic nostrum. *eloq. suavitate.* Turic. Flor.

comparatur Plato. Adde Cic. Legg. 2, 7. de Or. 3, 4. Valde similis sententiae figura de Legg. 1, 22. „praeccepti „tanta vis — ut ea non ho- „mini cuiquam, sed Delphico „deo tribueretur.“

82. *vet. comoed. testim.* Locus est notissimus Eupolidis in

Δήμοις comoedia. Cf. Plin. Ep. 1, 20. ibique Gesn. Vide et nos ad Qu. 2, 16, 19. ubi ponitur locus Aristophaneus, ad quem ipsos hosce Eupolidis versus profert scholiastes. Ciceroni commemorantur in Bruto c. 9. 15.

Theophrasto tam est loquendi nitor ille divinus, ut ex eo nomen quoque traxisse dicatur.
 84 Minus indulgere eloquentiae *Stoici* veteres: sed cum honesta suaserunt, tum in colligendo probandoque, quae instituerant, plurimum valuerunt: rebus tamen acuti magis, quam; id quod sane non affectant, oratione magnifici.

(hic a pr. m.) *e. usus f.* cum Goth. Voss. 2. *e. vis f.* Alm. *e. usu f.* Guelf. cum Voss. 3. Jenf. Tavv. *loquendi nitor.* Sic Turic. Flor. (hic a pr. m.) cum Alm. *Omittit est* Guelf. dans *eloq.* Sed *loquendi* totum desiderat Veneta, Reliqui *eloquendi n.*

84. *Stoici.* Turic. *hystori*, a sec. m. *hystorici.* Flor. *hystoriae*; sed et *eloquentiae* omittit a pr. m.; a sec. ipsam nostram reponit scripturam. *colligendo.* Turic. Flor. (a pr. m. uterq.) *coligendo.* Hic a sec. *eligendo*, et sic Jenf. cum edd. post. ante Ald. acc. Bad. Colon. Paris. Colin. *probandoque, quae.* Turic. om. *quae*, Guelf. encliticam cum Voss. 3. *probandoque quod* Goth. Jenf. (tac. Gefn.) Camp. cum edd. ante Ald. acc. Bad. Placet. *instituerant.* Turic. Flor. (a pr. m. uterq.) *institueram.* *valuerunt.* Guelf. om. cum Voss. 3. *sane.* Turic. Flor. (hic a pr. m.) *sene.* *affectant.* Turic. Flor. *adfecti tacuerunt.* Ille a sec. m. *affecti tacuerunt*, hic nostrum ipsum. Camp. *affectaverunt.* Goth. *affectarunt* cum Basil. et edd. post. ante Obr. acc. Roll.

85. *magnifici.* *Idem.* Guelf. inserit *Quid romanorum?* cum Jenf. (err. Gefn.) et edd. post. ante Ald. *qui romanorum* inserit Voss. 3.

83. *loquendi nitor.* Cum variandi causa, tum quia magis sermone familiari quam scriptis meruisse hoc nomen videtur Theophrastus, *loquendi* quam *eloquendi* maluisse Quintilianum suspicor: cf. 9, 4, 147. Miras loquendi delicias sectatum vides apud nostrum 3, 1, 2. sed et vestitus culusque apud Athenaeum 1. p. 21. a. indicante Almelenio. De nomine, quod suum Tyrtami mutavit, cf. Diog. Laërt. 5, 38. — Facilius aliquanto fuerit, si *protam est* scribatur *tantus est*.

84. *Stoici* — *colligendo probandoque.* cf. 2, 20, 7.

Idem nobis per Romanos quoque auctores 85
 ordo ducendus est. Itaque ut apud illos Ho-
 merus, sic apud nos *Virgilius* auspiciatissimum
 dederit exordium, omnium ejus generis poë-
 tarum, Graecorum nostrorumque, hand du-
 bie proximus. Utor enim verbis iisdem, quae 86
 ex Afro Domitio juvenis excepi: qui mihi
 interroganti, quem Homero crederet maxime
 accedere, *Secundus*, inquit, *est Virgilius*,
propior tamen primo, quam tertio. Et hercule
 ut illi naturae coelesti atque immortalis cesserit-

Homerus, sic. Turic. Flor. (hic quidem *fit*) *homeros*
fit f. a pr. uterque m. Graecam formam retinet Turic. et
 habet Alm. *apud nos Virg.* Turic. omittit *nos*,
 mox pro eo reponit *Romanos*, et idem pro *nos* Camp. A pr.
 m. Flor. omittit *apud.* *nostrorumque, haud.* Sic Turic.
 Flor. Guelf. Camp. Goth. Jenf. (tac. Gcsn.) cum Alm. Voff.
 1. 2. 5. et edd. ante Ald. acc. Basil. Reliqui Regio jubente
 inferunt *illi*.

86. *Utor.* Sic Turic. Flor. *Ut* Guelf. cum Voff. 3. Re-
 liqui *Utar.* *ex Afro.* Praepositionem a pr. m. omittunt
 Turic. Flor. *quae* desiderare narratur Alm. *ab A.* Jenf. cum
 edd. post. ante Basil. *excepi.* Sic Turic. Camp. cum
 Alm. Voff. 1. 3. et edd. ante Basil. (nisi quod Veneta *cepi*).
 Turic. Flor. (a pr. m. uterq.) *excipi.* Reliqui *accepi.* Malim
 sine praepos. *quae Afro — elicui.* *hercule.* Sic Turic.
 Flor. Guelf. Goth. (tac. Gcsn.) Camp. cf. 5, 12, 16. 10, 2,
 5. Reliqui *hercle.* *ut illi.* Turic. Flor. (hic a pr. m.)
cum i. cum Goth. *coelesti atque immortalis.* Guelf.
c. atque divinae cum Voff. 2. (cf. §. 82. it. 88.) Sed Camp.
divinae atque c. cum Ald. Basil. (nisi quod haec *divine at*)

86. *Utor enim.* Quare pro-
 ximum appellavit, tuetur se
 auctoritate Domitii; nec opus
 igitur *utar* scribere cum re-
 centioribus, cum nihil novi
 mox proferat.

quae ex Afro — excepi.
 Parum tersa oratio. cf. not.
 crit. In *accedendo* cf. 6,
 2, 35.
ut — cesserimus, ita. Cave
 conjunctivum repetas ab *ut*;

mus, ita curae et diligentiae vel ideo in hoc plus est, quod ei fuit magis laborandum: et quantum eminentibus vincimur, fortasse⁹⁰⁵ 87 aequalitate pensamus. Ceteri omnes longe sequentur. Nam *Macer* et *Lucretius* legendi quidem, sed non ut phrasin, id est, corpus eloquentiae faciant: elegantes in sua quisque materia, sed alter humilis, alter difficilis.

cf. 5, 10, 91. et hic §. 95. Sic et 10, 1, 5. ergo (cum edd. post. ante Ald.) pro igitur; item 10, 4, 4. ideo. Turic. Flor. (hic a pr. m.) idoneo. quantum. Guelf. quanto plus cum Jenf. et edd. post. ante Ald. acc. Basil. quanto Ald. Obr. eminentibus. Sic Turic. Flor. Camp. cum Alm. Reliqui eminentioribus.

87. longe. Turic. omittit. sequentur. Camp. Obr. sequuntur; male. Lucretius legendi. Turic. L. loquendi. Flor. (a pr. m.) L. ejus loquendi. phrasin, id est, corpus. Turic. pars in idem c. Flor. (a pr. m.) pars in i. e. c. Guelf. ph. i. e. ut c. cum Jenf. (tac. Gefn.) et edd. post. ante Bad. elegantes. Turic. Flor. (hic a pr. m.) legentes cum Alm. humilis. Flor. luminis.

est indefinite positus pro eo: cedendum est. Usus autem satis frequens Latinorum in comparandis suis et Graecorum aliorumve virtutibus, gentem suam suosque cives prima pluralis numeri persona designandi: cf. §. 93. 99. 107. Ita Tacitus Ann. 1, 50. 2, 3. bis. Agitur ipsorum qui scribunt res, cum decertat Romanus cum alius populi cive.

aequalitate. „Aequalitatem „interpretor aequabilitatem.“ Gefnerus. Cf. §. 54. „aequali „quadam mediocritate.“ Virgilius nunquam infra se descendit, quod Homero tacite

quidem hic imputatur. Cf. etiam dicta nobis de nomine aequalius ad 3, 8, 60.

87. *Macer* et *Lucretius*. cf. §. 56. item de Lucretio 1, 4, 4. unde apparet, quare difficilis appelletur: vid. et not. nostr. ad 1, 8, 8. Recte autem Burm. monet, idem operis propositum respicientem Ovidium *sublimem* appellare Lucretium Amor. 1, 15, 23. Eadem causa Statio Sylv. 2, 7, 76. est „dat furor ar- „duus Lucreti.“ Humilis igitur *Macer* propter herbarum proprietates, quas carmine confectatur.

Atacinus Varro in iis, per quae nomen est affecutus, interpret operis alieni, non spernendus quidem, verum ad augendam facultatem dicendi parum locuples. *Ennium*, sicut 88
906 sacros vetustate lucos, adoremus, in quibus grandia et antiqua robora jam non tantam habent speciem, quantam religionem. Propiores alii, atque ad hoc, de quo loquimur, magis utiles. Lascivus quidem in heroicis quoque

verum ad augendam. Turic. Flor. (a pr. m. uterq.) *verus augendam.*

88. *vetustate lucos.* Turic. Flor. (a pr. m. uterq.) *vetus tamen locus.* Ille a sec. m. *vetustatem locutos.*

alii, atque ad hoc, de quo loquimur. Ita Guelf. cum Alm. Voss. 1, 3. Basil. *aliasque ad hoc de qua loquamur* Turic. a sec. m. *a. atque ad hanc de qua loquimur*, et sic Flor. Camp. cum Goth. Voss. 2. Locat. Venet. Rusc. *ad hanc atque de qua l.* Jenf. Tarv. *alii ad hanc phrasin de qua l.* Ald. Reliqui *a. a. a. hanc phrasin de qua l.*

heroicis. Turic. Flor. (a pr. m. uterq.) *erois.* Ex Alm. *ereis.* Quid sit quod e Voss. 3. quasi varians scriptura ipsum nostrum profertur *heroicis*, non exputo. Fateor mihi aliquam de nostra scriptura suspicionem subnafei (cf. §. 51.). An et hic fuit *epicis*? Nisi materiam magis quam metrum respexisset noster, non profecto lasciviam notasset, quam nemo in versu hexametro erat miraturus, cum tot sint satirarum hexametri nequitiis referti. An voluit aliquam Heroidum mentionem injicere? Non puto. Neque

Atacinus Varro. Scribo simplici T. contra quidem libros plerosque, sed auctore Horatio Serm. 1, 10, 46. Cf. Qu. 1, 5, 18. sed imprimis Ruhnk. Ep. Cr. p. 199 — 201.

88. *Ennium — religionem.* Miranda elocutionis in nostro proprietates et majestas. Cf. nos ad 1, 8, '8.

heroicis. cf. not. crit. De *Ovidio* nota omnia, dignus tamen imprimis, cujus de hoc poeta prodita conferantur, Seneca pater Controv. 2, 10. Philippus quidem Melanthon natura gravem et tetricum hic agnoscit Qu., cui *Ovidius partibus modo laudandus* sit visus; esse enim *totum laudandum.*

89 *Ovidius*, et nimium amator ingenii sui: laudandus tamen partibus. *Cornelius* autem *Severus*, etiamsi verificator quam poëta melior, si tamen, ut est dictum, ad exemplar primi libri bellum Siculum perscripisset, vindicaret

enim in elegiis quisquam luxuriantis ingenii delicias magnopere improbabat, si maxime alienas a matronarum heroicarum dignitate. *Epica* profecto metamorphoses potuerunt appellari, quarum noster alibi quoque tetigit levitatem et lusus 4, 1, 77. *tamen partibus*. Sic Turic. Flor. cum Alm. Basil. Sed a sec. in. Flor. t. *parcius*, et sic Camp. cum Goth. et edd. a Jenf. ad Basil. *laudandis partibus* siue conjunctione Guelf. E Voss. 5. *laudandus partibus*. Voss. 2. *laudandus in partibus* (cf. 86. it. 89.). Reliqui t. in p. Praepositio omittitur etiam 9, 9, 111.

89. *etiamsi*. Turic. *etiam sit*. Guelf. etiam sic cum Voss. 3. Fateor mihi terfiozem videri orationem, si reponatur *etiamsi sit*, propter illud quod mox iufertur alterum *si tamen*. Camp. et *si*. *exemplar*. Turic. *exempla*. Goth. *exemplum* cum Vall. (cujus cum nulla ap. Badium sit mentio, suspicor esse in Voss. 2. cf. §. 88. item 91.). *perscripisset*. Turic. (a pr. m.) *praescripisset*.

89. *Cornelius* — *Severus*. Cf. Voss. de Historr. Latt. p. 109. Si propter locum de Cicerone a Seneca patre prolatum, Suaf. 6., Jos. Scaliger conjectabat, pro *Siculum* in nostro reponendum esse *civile* bellum; poterat vicissim, id quod monent Colomesius et Gesnerus, Aetnae illa descriptio, quam adhuc terimus, commemorata Senecae filio epist. 79. suspicionem injicere particulae ex illo opere *Siculae expeditionis* decerptae. Carminis Severiani titulum

non memorat scholiastes Persii ad 1, 95.

etiamsi. cf. not. crit.

ut est dictum. Nihil ego hic significari existimo nisi communem et pervulgatum inter homines istius vel superioris temporis sermonem, qui de opere Severi ita judicaverint. Non opus igitur requirere, a quo tandem *hoc dictum sit*, multo minus etiam memoriam torquere, ut is in opere Quintilianeo locus inveniatur. Neque enim solet ita sua dicta designare.

sibi jure secundum locum. Sed eum consummari mors immatura non passa est: puerilia tamen ejus opera et maximam indolem ostendunt et admirabilem, praecipue in aetate illa, recti generis voluntatem. Multum in *Valerio* 90 *Flacco* nuper amissimus. Vehemens et poeticum ingenium *Saleji Bassi* fuit, nec ipsum

Sed eum. Flor. *ferrenum*. Guelf. *Uarrenum*. Voss. 1. 3. *farrenum*. Alm. *Terrenum*. Basil. *Varenum* cum Gryph. marg. Steph. Ricc. „Latere hic poetam aliquem certum „mihi est; sed quia ille raptus in prima aetate, paucis forte „notus et memoratus fuit. *Varenum* si legatur, forte“ (fortasse) „ille fuit, vel ipsi gentilis, quem a Cicerone defensus „saepe apud Fabium nostrum legimus. *Varenum* accusatum a Bithynis memorat Plinius 7, c. 6. sed quem hic „intelligi vix puto.“ Burmann. „Cum Gothanus et primae „editiones consentiant, et praeterea videantur haec Severo „Cornelio convenire, ut de quo modo dixerit, eum ad „exemplar primi libri bellum Siculum non perscripisse: nescio „an opus sit quaerere, quod forte“ (fortasse) „nusquam est.“ Gesner. Turicensem, summae auctoritatis librum, commemorari non video (cf. 63. item prooemium nostrum tertio volumini praemissum p. 4. 5.). A Mediolanensibus duobus nihil opis expectandum, quorum uterque mutilus est in nostro loco. Nec tamen dubito, quin verum viderit Burmannus. Eum quem modo *versificatorem* appellarat tantis profecto laudibus Qu. non mactavit. Quis vel Bentlejus vel Ruhnkenius vel Porsonus nobis eum demonstraturus est, qui hic delitescit?

admirabilem. Sic Turic. Flor. Camp. cum Goth. Voss. 2. Alm. Bodl. et edd. ante Basil. Reliqui *mirabilem*.

90. *Saleji.* Flor. *fali.* Camp. *Salei* cum Rusc. Ald.

secundum locum. Inter epicos Latinos a Virgilio.

Sed eum cet. cf. not. crit.

90. in *Valerio Flacco*. Cf. Fabr. Bibl. Lat. ed. Ern. Vol. 2. p. 250 seqq. Maligne hic laudatum poetam crimi-

natur is, qui multa in hoc super poetis judicio Quintiliano reprehendit, Caspar Barthius Advers. 56, 11. item ad Stat. Theb. 6, 93. 10, 700.

ingenium Saleji Bassi. cf.

senectute maturum. *Rabirius* ac *Pedo* non
907 indigni cognitione, si vacet. *Lucanus* ardens,

Bad. Basil. Sed Goth. *Salii* cum Jenf. Tarv. Voff. 2. Palat. Gebh. *Syllae* Guelf. cum Voff. 1. 3. quanquam hi *file*.

senectute maturum. Turic. *f. ma turbi*, a sec. m. *senectus maturavit* cum Barthii cod. Bodl. Anderana, et sic haud dubie Palat. Gebh. Sed Flor. (a pr. m.) *f. turbit*. Colinaei et Vidovaei edd. *f. maturuit* et hoc inesse suspicor Turic. et Flor. In hac autem scriptura an sit reprehensio, qualem vulgo agnoscunt in recepta, merito dubitatur. Res manifesta foret, si pro *ipsum* legeretur *ipsa*, ut ne ipsa quidem senectus attulisse ejus ingenio maturitatem diceretur. Nunc, quae est Gebhardi sententia, potest sane intelligi immaturae tantum mortis significatio, et habet „nec ipsum“ quo referatur, si memineris, illum sive Varennum sive Cornelium Severum ante diem mortuum modo narrari, idemque in Valerio Flacco ostendi. Fatendum tamen, ingratum esse asyndeton in verbo *maturuit*, orationem autem tersiorem et molliorem in recepta; quanquam vel ipsa haec, propter illud *nec ipsum*, potest nonnisi in juventute extinctum Salejum testari. Quo tamen ordine recensetur, totusque dicentis de eo habitus is fere est, ut colligas, non valde laudabilem ei visum Salejum. In

nos ad 6, Pro. 3. p. 425. De *senectute maturum* consule not. crit.

Rabirius. Hic, qui carmine persecutus est bellum Achaicum, aliquot scriptoribus cum eximia laude memoratur, velut Ovidio (Pont. 4, 16, 5.) et Vellejo 2, 36. et L. Senecae (Benef. 6, 3.). Cf. Voff. de Historr. Lat. 1, 21. Nihil ejus reliquum.

Pedo. cf. 6, 3, 61. Ejusdem Thesida, quae et ipsa intercidit, demonstrat Ovid.

Pont, 4, 10, 71. Versus de navigatione Germanici profert M. Seneca Suafor. 1. Cf. idem Voff. de Poett. Lat. p. 52.

Lucanus. Nota de hoc omnia. Alii historicis eum potius quam poetis annumerant. Serv. ad Aeneid. 1, 386. „Lucanus ideo in numero „poetarum esse non meruit, „quia videtur historiam com- „posuisse, non poema.“ Cf. interpr. ad Petron. 118. et nos ad 3, 8, 23. Sed hic consule not. crit.

et concitatus, et sententiis clarissimus; et, ut dicam quod sentio, magis oratoribus quam poëtis annumerandus. Hos nominavimus, ⁹¹ quia Germanicum Augustum ab institutis studiis deflexit cura terrarum, parumque diis ⁹⁰⁸ visum est, esse eum maximum poëtarum. Quid tamen his ipsis ejus operibus, in quae,

Epist. ad Tryph. 1. pro *maturuisse* Flor. (a pr. m.) Guelf. Jenf. (tac. Gesn.) Tarv. Ald. *maturavisse*. *annumerandus*. Turic. *mitandus*, a sec. m. *imitandus*, et sic Flor. Guelf. Goth. (tac. Gesn.) Camp. cum Alm. Bodl. Bal. Voss. 1. 2. 3. Vall. Bad. Basil. Gryph. marg. item Vasc. marg. Steph. Obr. *numerandus* Jenf. (tac. Gesn.) cum edd. post. ante Gryph. Quam scripturam Regio probatam Badius (cui accedere Gallaeum narrat Burmannus) recte ferendam negat, vel enim *inter oratores vel oratoribus annumerandus* scribendum fuisse. Praefert igitur quod dant Mss. cui firmando adhibet Gallaeus locum 10, 2, 21; non male ille. Quanquam, fateor, tertius aliquanto magisque explere animum lectoris videtur, quod nunc legimus, ita tamen ut in hac ratione scribere malim, *sed*, ut dicam quod sentio. “ Quomodo autem haec scriptura, si ipsa fuit Quintiliani, abire potuerit in eam, quam praeferunt antiquissimi quique libri, non exputo. Est tamen praeterea, quod avertat a vulgata: fit enim clausula hexametri plena in hac; quod secus est in *imitandus*. Acutioribus itaque locum hunc relinquo.

91. *parumque diis*. Turic. Flor. (hic a pr. m.) *parum quae his*. Alm. *parumque his*, et sic Camp. Sed Guelf. omittit encliticam cum Voss. 3. Scribendum censeo *dis*, monosyllabo. *tamen his*. Sic Turic. Flor. Camp. Reliqui *t. iis*. Guelf. *his om*.

91. *Germanicum Augustum*. 4 Pro. 3. Poetas, qui eum diu est cum viderunt VV. DD. adulati sint hoc nomine, refert Dodwellus Annal. Quintil. §. 14. hosce: Sil. Ital. 3, 618 — 20. Valer. Flacc. 1, 12. Martial. 8, 82.

de Germanici Arateis hic nequaquam esse cogitandum, sed solum demonstrari Domitianum imperatorem, de cuius poetica laude vide nos ad

donato imperio, juvenis secesserat, sublimius, doctius, omnibus denique numeris praestantius? Quis enim caneret bella melius, quam qui sic gerit? Quem praesidentes studiis deae propius audirent? Cui magis suas artes aperiret familiare numen Minerva?

donato. Sic Turic. Flor. Guelf. cum Goth. (non Jenf. err. Gesn.) Bodl. Voff. 1. 3. Basil. Gesn. Bip. Sed pro *in quae donato* Voff. 2. *iniquae donatus*, quorum prius et Goth. (tac. Gesn.) cf. §. 89. item 109. Sed suspicor male excerptum Voff. 2. Editorum primus Camp. *donatus* et sic reliqui.

secesserat. Hoc e Lipsii conjectura (ad Tacit. Hist. 4, 86.) dedi post Gesn. Bip. Libri omnes *successerat*. Cf. Drakenb. ad Liv. 2, 50, 3.

gerit. Sic Turic. Flor. Guelf. Goth. (tac. Gesn.) Vall. Camp. Ald. et edd. post. ante Burm. acc. Bip. Reliqui *egerit*. Burmannus, curiosus insolentioris verbi, appellat Gronovium in Obff. 2, 3. p. 178. docentem exemplis, *agere* quoque *bellum* dici ab antiquis, (add. Oudend. ad Suet. Caes. 45.) nec attendit (id quod negat etiam) bellorum, quae, quoad rei publicae praest, adhuc gerat Domitianus, fieri mentionem, non eorum quae *egerit*. Gesnerus, recta probans, librum suum securius inspexit. Probabat Regius Codd. scripturam *gerit*, non suam emendationem reponebat. Cf. Drakenb. ad Liv. Epit. 49. p. 957.

deae propius. Turic. *ea propriis*; a sec. m. *eo propius*. Flor. (a pr. m.) *ea p.* cum Alm.

familia rennum minerva. Sic Flor. Basil. Sed Turic. *familia rennum minerva*;

donato imperio. „Donato
„imperio militari, condonato
„tum suspicionibus fratris,
„tum suo in optimarum artium
„studia amori, in opera poe-
„tica, h. e. ad ea elaboranda,
„a strepitu rerum gerendarum
„secesserat Domitianus.“ Ges-
ner. Illustrantur haec locis
Taciti et Suetonii supra a me
citatis. Valde geminus Quinti-
lianico adulandi color est
apud Statium Achill. 1, 15.

16. „— cui geminae florent
„vatumque ducumque Certa-
„tim laurus: olim dolet altera
„vinci.“

praesidentes studiis deas tam
prope audientes imperatorem
recte Gesnerus refert ad agone-
nem musicum, quem instituit
ille auctore Suet. Dom. 4.
Cf. Stat. Sylv. 3, 5, 28.
31 — 33. et nostr. 9, 4, 11.

familia rennum Minerva.
Se enim Minervae filium jacta-

Dicent haec plenius futura secula. Nunc enim 92
 ceterarum fulgore virtutum laus ista prae-
 stringitur. Nos tamen sacra litterarum colen-
 tes feras, Caesar, si non tacitum hoc prae-
 terimus, et Virgiliano certe versu testamur,

Inter victrices hederam tibi serpere lauros.

Elegia quoque Graecos provocamus, cujus 93
 mihi tersus atque elegans maxime videtur
 auctor *Tibullus*. Sunt qui *Propertium* malint.
Ovidius utroque lascivior: sicut durior *Gal-
 lus*. Satira quidem tota nostra est, in qua

a sec. m. *familiarem ennium minervae*. Guelf. f. *nomen Mi-
 nerva*. Stoer. Chouet. Leid. f. *nomen Minervae*. Reliqui
 f. *numen Minervae*, quorum et Bal.

92. *Dicent*. Turic. (a sec. m.) Guelf. *dicunt*.

secula om. Turic. *ceterarum*. Camp. *exterarum*.

feras. Guelf. *feres* cum Voss. 1. 5. *tacitum*.

Turic. Flor. (a pr. m. uterq.) *tantum*. Ille a sec. *totum*, quod
 possit blandiri. *praeterimus*. Guelf. *praeteribimus*.

93. *quoque Graecos*. Sic MSS. quos vidi omnes (negli-
 gentibus fere iis qui contulerunt) quo acc. Voss. 2. et Vall.
 cum edd. ante Ald. Regius transposuit *C. q.*, et sic reliqui.

Satira. Quid h. l. scripturae dent Codd. parum disco.
 Turic. quidem et Flor. videntur *Satyra* cum Burm. At Guelf.

bat Domitianus, quam in
 rem narrat Philostratus Vit.
 Apoll. 7, 12. periisse quen-
 dam, ἐπειδὴ δούω ἐν Τάραντι,
 οὐ ἤρχε, μὴ προσέθικε ταῖς δη-
 μοσίαις εὐχαῖς, ὅτι Δομιτιανὸς
 Ἄθηνᾶς εἶη παῖς.

Inter victrices. Virg. Ecl.
 8, 15. de Pollione.

93. *Elegia quoque*. H. e.
 non epico solum carmine.

Gallus. Cf. 1, 5, 8. Pro-
 dita de eo erudite collegit
 J. H. Vossius ad Virg. Ecl.
 6, 64. Copiosius habes ex-
 posita ap. Fabr. Bibl. Lat. ed.
 Ern. I. p. 425 — 50.

tota nostra est. Idem pro-
 fitetur Diomedes Gramin. 3,

482. Putsch.

primus insignem laudem adeptus *Lucilius* quosdam ita deditos sibi adhuc habet amato-⁹⁰⁹res, ut eum non ejusdem modo operis auctoribus, sed omnibus poëtis praeferre non dubi-⁹⁴tent. Ego quantum ab illis, tantum ab Ho-

Goth. Camp. cum Gesn. per I. Vulgo sane per Y. Cf. 9, 3, 9. et Drakenb. ad Liv. 7, 2, 7. Sed mox §. 95. Turic. *faturn egenus*, quanquam a sec. m. *satyrae genus*, ut et reliqui, nisi quod post Gesn. per I. *adeptus Lucilius*. Sic Turic. Basil. Reliqui inferunt *est*. *Luc. quosdam*. Sic Guelf. Basil. (cum Voss. 1. 3.) quanquam priorum quidem uterque interpuncto antè, et majuscula littera Q. Turic. Flor. (a pr. m. uterq.) *L. quodam*. Reliqui *L. qui quosdam*. *amatores* Basil. sola omittit. Blanditur saue.

Lucilius. Vix erit cui hic nostro primum loco objiciatur. Ipsi aliquoties a Qu. commemoratum vidimus. Cupidum notitia locorum de eo tractantium instruet Fabr. ab Ern. auctus III. p. 230. 31. add. J. G. Vossium de poëtis lat. p. 9. 12. Agentem saepissime et verbosissime de hoc operis sui decessore Horatium habes Serm. I, 4 et 10. II, 1. Qui hic a nostro improbatur versus Horatianus est I, 4, 11.; neque dubium, quin illa *tollendi* ratio sit in expungendo et reprehendendo, non in assumendo, eligendo, probando, ut censuere aliquot post Acronem et Porphyriorem VV. DD., quorum est hic etiam Gedoynus; vid. Turneb. Advers. 15, 9. et Burm. ad h. l. Horatius,

cum *lutulentus fluat* *Lucilius*, mirandum esse negat, si *sit quod tollere ex eo velis*. Quod sane iudicium, ut parum memor est Qu. lectorum sibi in auctoribus (cf. 8, 4, 28.), debilitavit immutando, cum faciat dicentem Horatium „*aliquid esse quod tollere possis*.“ Sed ipsa ea notatio veteris poetae, tanquam qui flueret *lutulentus*, movebat stomachum nostro. *Eruditionem* *Lucilii* maxime in praeceptis linguam spectantibus agnosces, qualia tractavimus 1, 6, 8. (et ibi *eruditissimum* appellat noster) 1, 7, 15. 19. Nec Horatius diffitetur 1, 10, 64 — 66. „*fuerit Lucilius — limatior — Quam rudis et Graecis intacti carminis auctor*.“ Cf. nos ad 1, 5, 25. [Vid. Addenda.]

ratio dissentio, qui *Lucilium fluere lutulentum*, et, *esse aliquid, quod tollere possis*, putat. Nam eruditio in eo mira, et libertas, atque inde acerbitas, et abunde *salis*. Multo est terfior ac purus magis *Horatius*, et ad notandos hominum mores praecipuus. Multum et verae gloriae, quamvis uno libro, *Persius*

94. *lutulentum*. Guelf. *luculenter* cum Voss. 1. *luculentum* Voss. 3. suspicor 2, nam sic Goth. (tac. Gesn.) Camp. Sed Jenf. (tac. eod.) *lutulenter* cum edd. ante Ald. Nam eruditio. Sic Turic. Flor. Camp. cum Goth. Voss. 2. et edd. ante Basil. Reliqui inserunt *et. abunde*. Turic. Flor. (hic quidem a pr. m. et hab.) Camp. *abundantia* cum Alm. cf. 4, 5, 15. *Multo est*. Turic. *multum et est*. Flor. Camp. *multum etiam est*. Guelf. *Multum est* cum Alm. Voss. 3. et edd. ante Ald. Sed Goth. *multo etiam est* cum Voss. 2. Nostrum et in Voss. 1. ut quidem videtur, est turbante aliquid Burmanno. Mirum profecto, quod vetustissimi libri *abunde* non dant, quod sua quidem se commendat latinitate. An fuit „acerbitas et *abundantia, salis multum etiam*“? Sed ei, qui hoc probarit, docendum fuerit, quid sit *abundantia* sic per se posita, deinde defendenda affectatio structurae in ultimis istis *salis multum etiam*. Quod mox recurrit *multum*, in nostro non magnopere moror (cf. §. 42.); et amplificatio ista comparativi „*multo terfior*“ nimia, fateor, mihi videtur in Quintiliano, non magno quidem Horatii admiratore. *ad notandos hominum mores*. Turic. *non labor ejus amore* cum Alm. Sed Flor. (cf. ad §. 89.) Guelf.

94. *Multum et verae gloriae*. Non uno modo accipi potest conjunctio *et*, ut vel adiungat modo *Persium* Horatio, vel, id quod praefero, valeat *et quidem*, hac sententia: „*multum gloriae et quidem verae gloriae*.“ Est autem conjunctio in omnibus, quantum video, libris. — *meruit*. cf. ad §. 72. — *Persium*, cujus

tenebrae vix poterant delectare nostrum, cur tanta laude prosequatur, nondum satis intellico. Neque enim nunc de ipso quaero, verum de Quintiliano eum judicante. Idem quod noster de Persio sentit Martialis loco notissimo 4, 29, 7. 8. „*Saepe in libro memoratur Persius uno, Quam levis in tota Marsus*

meruit. Sunt clari hodieque, et qui olim nomi-

nisi labor ejus amore cum Goth. Voss. 1. 2. 3. et edd. ante Ald. exc. Camp. qui manifesto nostram dat scripturam. Haec igitur, quam merito praetulit Regius, ubi inventam, quamquam aliquot exemplaria appellaus, non testatus, nobis nunc ab editione principe sola commendatur (in qua hic quidem aliquid consulto mutatum non credo, cf. 6, 3, 47. et 9, 4, 113. ubi profecto aliquid interpretationi dedit Camp.); nisi forte fidele est illud Gibsoni in Britannicis suis silentium. „Sunt tamen, qui legant *et in scribendo labor ejus amore praecipuus*: sed non procedit, de lyrico enim, in quo de „amore labor sit, paulo post dicit.“ Badius. Non male ille; qui *in scribendo*, i. e. describendo, *amore* junxisse videtur. Postrema ejus parum intelligo. Quid enim de *amoris labore* in paucissimis istis, quae mox sequuntur, de lyrico genere? Reliqui in vocibus *nisi* — *amore* agnoscunt eam sententiam, quae supra legitur 6, 3, 3. ubi nostrum locum designabat Burmannus, me quidem frustra quaerente. Poterat ea rectissime poni a Qu. agente de Cicerone suo, de Horatio nequaquam; cf. proximam notam et malignam mox ejusdem laudem, item 1, 3, 6. Quod qui spectet, eruat fortasse e Turic. scriptura „non enim labor ejus amore“ i. e. tuto pronunciare possum, *non enim* cet. Nihili tamen hoc collatum ad nostrae lectionis proprietatem et veritatem et elegantiam, quae unice digna est Quintiliano nec potuit profecto sic sponte nasci. Quomodo ea lateat in illis Turicensis ductibus, difficile dictu, quamquam nec despero peritum criticum et diplomaticum hoc demonstraturum, si praesertim ad obscuratam scriptionem mature accesserit molesta corrigentis fedulitas, qui illa ex sexto libro huc obtorto collo attraxerit, nixus maxime voce *praecipuus*. *hodieque*. Camp. *hodie quoque* cum Goth. Voss. 2. et edd. ante Gryph. Burmannus ablegat ad Gronovii notam in Liv. 1, 26, 13. unde a Drakenborchio dimittimur ad Liv. 5, 27, 1. *nominabuntur*. Turic. Flor. (hic a pr. m.) *nominabantur*. cf. 45.

„Amazonide“; ubi an Mar-
sus sit is, de quo egimus ad
6, 3, 102. plurimis locis Mar-
tiali ob epigrammatum elegan-
tiam laudatus, merito dubi-
tatur.

Sunt — *nominabuntur*. cf.
3, 1, 21. unde hujus quoque
loci interpretationem pete, si
forte haeres. Neque enim
dubium, quin utrobique idem
testari voluerit Qu. Qui sint

nabuntur. Alterum illud etiam prius satirae 95
genus, sed non sola carminum varietate mix-
tum condidit *Terentius Varro*, vir Romano-
rum eruditissimus. Plurimos hic libros et
doctissimos composuit, peritissimus linguae
Latinae, et omnis antiquitatis, et rerum Grae-
carum, nostrarumque, plus tamen scientiae
collaturus, quam eloquentiae. Iambus non 96

95. *etiam — sed.* Sic libri omnes et mei et aliorum
ante Ald. qui recepit Regianam emendationem *est et — quod*,
cum omnibus rell. exc. Basil. *est etiam dare* narratur Alm.
me quidem incredulo, cum nihil tale sit in Flor. (cf. §. 94.).
quod pro sed, nisi ipse dormitavi, habet Camp. *doctissi-*
mos. Guelf. *eruditissimos* cum Voss. 3. Vide permutatas
eiusdem potestatis voces §. 86. 98. *Graecarum.* Turic.
(a sec. m.) *gestarum.* *collaturus, quam eloquentiae.*
Turic. Flor. (hic a pr. m.) omittunt, cum Alm.

autem, quorum hic nomina
reticeat noster, non est dictu
facile, ut nec altero loco
quisquam divinavit. Juve-
nalem, cujus fere in mentem
venire solet interpretibus, hic
non intelligi, satis liquet, si
vera sunt quae disputavimus
in praef. nostra to. I. p. 32
seqq. Intra satirae autem
scriptores omnem hanc quae
nunc sit censuram coercitam
esse, nemo attentior neget;
quare nec Martialem cum Al-
melovenio significatum cre-
dam.

95. *Alterum illud — con-*
didit Terentius Varro. Hanc
quae est vetus, scripturam
probaus Gesnerus interpreta-
tur *prius* quasi dictum pro
Tom. II.

praestantius, cum Casauboni
ratio (de Sat. 2, 2. pag. Ramb.
199.) vocandi Varronianam
Satiram *priorem*, quia Ennium
auctorem habeat, Lucilio ma-
jorem, nimis diserte pugnare
videatur iis quae §. 93. dicat
Fabius. Hoc quidem mihi
adeo manifestum non fit, nec
tamen magis quam Gesnerus
fido vocabulo *prius* tanquam
incorrupto. Ipse dubitat, an
ex compendio *posterius perius*
ortum sit. Quid si *proprium*
fuit, ut respiceret Qu. ad sig-
nificatum illum primum *sa-*
turae, quo leges dicuntur
rogari *per saturam* i. e. *miscel-*
lae? (Vid. Novell. 4, 1, 45.)
In qua ratione *sed* locum op-
time inveniret; poterat enim

sane a Romanis celebratus est, ut proprium opus; quibusdam interpositus: ejus acerbitas in *Catullo*, *Bibaculo*, *Horatio*: quanquam⁹¹¹ illi epodos intervenire reperiatur. At Lyrico-

96. *opus; quibusdam.* Sic Turic. Flor. (hic a pr. m.) Guelf. Reliqui inferunt a. Voss. 5. et hoc et *quib.* omittere narratur. *Horatio.* Guelf. macro. mire. *illi.* Guelf. *illa* cum Voss. 1. 3. *ille* Jenuf. (tac. Gesn.) cum edd. poster. ante Ald. *intervenire rep.* Guelf. cum Voss. 1. *intervenit rep.* Turic. Flor. *interve* (cf. 115.) *non rep.*, a sec. uterque m. *intervenire non r.* et sic reliqui omnes ante Gryph. qui meorum primus omittit *non* de conjectura Regii, cum posterioribus exc. Gesn. Bip. Accedunt quos in transcurfu evolvi codd. Italici *non* dantes omnes. Recte omitti sententia non magis ostendit quam ipsi vetustissimorum libb. ductus. Nam syllaba *re* hausta a sequentis vocabuli initio, *ni* vel solum *n* a librario accipiebatur *non* (cf. 10, 2, 24. et levioere etiam occasione *non* existens hic §. 98.). Argumento est Guelf. quoque scriptura. Qui vero cum Gesnero et Boettigero (ad Horat. p. 279.) tueri cupiat *non*, ei saltem *illis* reponendum erit pro *illi*, ut intelligantur Catullus et Bibaculus, non prior solus; quanquam ne sic quidem existit sententia loco idonea. Ecce autem iterum, vel centies potius, Crispinus Gallaeus, qui a *quibusdam* — *reperiatur* tanquam glossam proferibit; cf. §. 4. *reperiatur.* Turic. Flor. (hic a pr. m.) *reperiatur.* Sic 99. *referentur* uterque horum a pr. m., cum Ahn. *At.* Turic. (a pr. m.)

videri mixtura ista maxime diverforum carminum consociatione effecta. Casaubonianam loci nostri interpretationem sequitur Dacrius in commentatione de Satira inserta tertio Vol. Acad. Inscriptt. probatus ille Gedoyno in versione francogallica. De Satira Varroniana cf. 1, 4, 4. Heinrichius, Kiloniensis philologus (Explanatt. Horatian. prooem. 1803. Januar. 4.) *peregrinum* suadet pro *pius*,

voculam *quod* librorum auctoritate confirmari putans.

96. *ut proprium opus.* Quale inter Graecos condiderunt Archilochus, Hipponax, Simonides; cf. §. 59.

quibusdam interpositus i. e. aliis metris mixtus est a quibusdam Romanis.

Bibaculo. Cf. 3, 6, 17. item Voss. de Poetis. De acerbitate *iambi* cf. 9, 4, 141.

quanquam — *reperiatur.* Cui hic intervenire epodos dici-

rum idem *Horatius* fere solus legi dignus. Nam et infurgit aliquando, et plenus est jucunditatis et gratiae, et variis figuris et verbis felicissime audax. Si quendam adjicere velis, is erit *Caesius Bassus*, quem nuper vidimus:

a. Guelf. omittit cum Voss. 1. 3. Nec Locat. *An* (ut Burm. ait), sed *At*. Illud autem Rusc. *legi*. Guelf. *lege*. Goth. (tac. Gesn.) omittit *solus*. Nam et inf. Guelf. omittit *et*. figuris et verbis. Jenf. (tac. Gesn.) v. e. f. cum edd. poster. ante Ald. felicissime. Turic. (a sec. m.) ferocissime cum Eodl. Bal. Jenf. Tarv. quendam. Sic Guelf. quidem Turic. cum Voss. 1. Reliqui quem. An forte erat quem tamen? adjicere. Turic. adicere (cf. 9. 3, 19. 3, 6, 10.) Flor. ac dicere, a sec. m. addicere.

is erit. Turic. Camp. cum Goth. Voss. 2. omittunt is, Flor. (a pr. m.) utranque vocem, Jenf. solum erit, cum edd. poster. ante Ald. Caesius. Turic. Flor. celsius. Tarv. Ald. cessius. vidimus. Flor. (a pr. m.) videmus.

tur, is neque Horatius est neque, id quod etiam alienius, Catullus; sed intelligendus iambus, qui cum subjungit sibi epodon, jam non purus est et videtur alius ab eo, quod proprium appellatum erat opus. Epodos, minor versus accedens alteri, invento Archilochi narratur frequentari coeptus; vid. Hephaest. p. 70. Terent. Maur. p. Putsch. 2422.

infurgit aliquando. Malignam hujusmodi laudem Horatii multi indignati non tamen eo pervenerunt ineptiarum, ut cum C. Barthio pro aliquando reponi vellent aquilae modo. Neque ego Burmanno accedam geminanti sua interpretatione adverbium quasi partite positum „ali-

„quando infurgit, aliquando „jucunditatis plenus est“: sic enim Graecorum virtutes, quorum Pindarus, Alcaeus, Stesichorus sublimitate, lenitate et jucunditate Anacreon Simonidesque praesiterint, ab Horatio consociatas hic commendari. Quod vereor ne sit ambitiosius pro Horatio interpretari.

verbis. Fateor parum plenam mihi videri hanc orationem, quae sic simpliciter verba ponit, nullo comitante appposito; nam huc quoque variis trahere, etiam magis jejunum. Suspicio autem, variis reponendum esse pro variis.

quendam. v. not. crit.

Caesius Bassus. Hic eodem quo et Plinius major, Vesuvii

sed eum longe praecedunt ingenia viventium.

- 97 Tragoediae scriptores veterum *Accius* atque⁹¹²
Pacuvius clarissimi gravitate sententiarum,
 verborum pondere, auctoritate personarum.
 Ceterum nitor, et summa in excolendis ope-
 ribus manus, magis videri potest temporibus,
 quam ipsis defuisse. Virium tamen Accio plus
 98 tribuitur: Pacuvium videri doctiorem, qui
 esse docti affectant, volunt. Jam *Varii Thyest-*

97. *veterum*. Sic Flor. cum Alm. (cf. 95.) Gryph. (1556.)
 Basil. Sed Guelf. *Verum*. Reliqui omittunt, quorum et
 Turic. esse miror. *clarissimi*. Turic. Flor. *gravissimus*.
verborum. Camp. *verborumque* cum Goth. et edd. ante
 Basil. acc. Gryph. *pondere, auctoritate*. Sic Turic.
 Flor. (hic a pr. m.) Guelf. Camp. Goth. Jenf. (tac. Gesn.)
 cum Alm. Tarv. Reliqui inserunt *et*. *manus*. Turic.
manu. Guelf. *magnis*. Hoc quidem pro *magis* dare narran-
 tur Voss. 1. 3. *videri doctiorem*. Guelf. *vendicare d.*
 cum marg. Basil. Ex Voss. 1. 3. *venderet doctiorem*.

98. *Varii Thyestes cuilibet*. Flor. *variis tuo testis c.* Guelf.
Varrus c. Goth. (tac. Gesn.) *varus c.* cum Vail. Voss. 1. 2. 3.
 Colbert. Basil. et aliquot Burmanni; cf. 3, 8, 45.

incendio periit, teste Probo
 apud Scholiasten Persii. Ap-
 parent congruentia temporum.
 Persius sextam ei inscripsit
 satirarum suarum.

longe—viventium. Miror,
 si eum quem solum Horatio
 adjicere possis „longe praec-
 „cedunt ingenia viventium“.
 Videbantur ne ipsa quidem
 digna, quae cognoscerentur,
 cum Horatius „solus legi
 „dignus“ esset. Horum qui-
 dem aliquem, qui Quintiliano

obversaretur, Statium fuisse
 suspicor, cujus in Silvis sunt
 Lyrica.

97. *veterum*. Respicit hoc
 ad illud, quod mox est in
 Vario et Ovidio *Jam*, et in
 subsequenibus, *quos viderim*.
 Cf. 1, 3, 3.

Accio — Pacuvium. Horat.
 Epist. 2. 1, 55. „— auferet
 „Pacuvius *docti* famam senis,
 „*Accius alti*.“ De Pacuvio
 idem sentientem vid. Cic.
 Orat. 11. init.

stes cuilibet Graecarum comparari potest. *Ovidii Medea* videtur mihi ostendere, quantum ille vir praestare potuerit, si ingenio suo temperare quam indulgere maluisset. Eorum quos viderim, longe princeps *Pomponius Secundus*, quem senes parum tragicum putabant, 913 eruditione ac nitore praestare confitebantur.

Graecarum. Sic Turic. Flor. (hic a pr. m.) cum Alm. probante jam, nec recipiente Burmanno, qui recte vulgatam repetit inde, quod *Jam Varus* fuerit in quibusdam codd. Sic enim scribendum in Burmanni nota, pro *Jam Variis*, quod sphaema non debebat propagare corrector ille Capper. Reliqui *Craecorum.* potest. Guelf. valet cum Voss. 1.

cf. §. 95. Sic et mox 102. Voss. 1. *nominaſſe* pro *dixiſſe*, quanquam sine sensu. *ille vir.* Sic Turic. Camp. Reliqui v. i. *temperare — indulgere.* Turic. *operari —*

indulgere. Offecit o praecedens verbo *temperare*, mox istud *operari* formae *iudulgere*. Alm. *operum — i.* Basil. *imperare — i.* quod aliquatenus tuetur Burm. ad partes vocato Senecae patris loco Controv. l. 1. praef. „Nemo (Latrone) „plus ingenio suo *imperavit*, nemo plus *indulſit*“ hinc alieno.

ſenes parum tragicum. Turic. *ſ. quem p. tradicum*, a sec. m. *ſ. pindarum traicum*, et *Pindarum* quidem Jenſ. Tarv. Invenit et procuravit monſtrum jam Regius. *ſ. non p.* Guelf. cum Voss. 3. Equidem pro illo Turic. *quem* reſoſuerim *quidem*; cf. 96.

98. *Ovidii Medea.* Cf. 8, 5, 6. De hoc ſibi nimium indulgente cf. §. 88.

Pomponius Secundus. Cf. 8, 3, 51. Quos ſe vel alios *vidiſſe*, eos horum pueritiam vel adoleſcentiam vivendo attingiſſe ſignificat, ut modo §. 96. 118. 3, 1, 18. Sic et „qui a nobis *auditus eſt*“ 102. *Senes* igitur tum, cum ipſe juvenis eſſet Qu., faven-

tes illi veteribus ſuis et animati fere ut ii, quos redarguendos ſibi ſumit Horatii epiſtola ſecundi libri prima, „parum tragicum“ eſſe judicabant Pomponium, quippe qui nimium concederet nitorei cuidam novitio. Horatius item comparandus mox in Comicis judicandis, ut et Gellius 15, 24. Ad *ſenes parum* cf. not. crit.

- 99 In comoedia maxime claudicamus; licet Varro *Mufas*, Aelii Stilonis sententia, *Plautino* dicat *sermone locuturas fuisse, si Latine loqui vellent*; licet *Caecilium* veteres laudibus ferant; licet *Terentii scripta* ad Scipionem Africanum referantur: quae tamen sunt in hoc genere elegantissima, et plus adhuc habitura gratiae, si intra versus trimetros stetissent.
- 100 Vix levem consequimur umbram, adeo ut

99. *Varro Musas*. Sic Turic. Flor. Camp. cum Goth. Voss. 2. et edd. ante Stoer. exc. Basil. acc. Roll. Reliqui hic inserunt *dicat*, quod nos cum illis infra post *Plautino*. Quae ratio (agnita illa, nisi dormitavi, a Guelf. ipso) faciliior sane et minus implicita. *Musas, Aelii Stilonis sententiae*. Turic. *musa sepi stilonis f.*, a sec. m. *musas epistilonis sententiae*. Flor. m. *epistilonis f.* Guelf. m. *elisteionis f.* Camp. m. *Epistolouis f.* et sic Goth. Jenf. (err. Gesn.) cum edd. ante Basil. nisi quod excusi plerique *Aep.*, Ald. autem diremtim *Epi Stol.* Litteram I *Stiloni* post Hadr. Junium hoc docentem primus dedit Burm. Ex Voss. 3. afferunt *Eliftilonis*. Burmannus malit *ex Aelii St. sententia*. Remanent tamen in vulgata ipsa ambages, et malis: *V. ex Ae. St. f. Musas P. dicat f.* E nostra certe morosior aliquis possit eruere, Varronem dixisse, *Musas sententias* quidem ab Aelio Stilone, sermonem a Plauto mutaturas. Nemo tamen, opinor, dixit: *sententia alicujus loqui pro eo: cogitata et sensa ejus proloqui*. Turic. (a pr. m.) *locutura*. *Terentii*. Flor. *ferenti*.

tamen. Turic. (a pr. m.) *tam*.

100. *levem*. Turic. *legem*, a sec. m. *legem gentes*. Flor. *lenem*.

99. *Aelii Stilonis*. cf. 1, 5,
61. Sed et hic not. crit.

plus — intra versus trimetros. Au tuo labori parcebas ita judicando, Fabi? Aristophanem ad tam simplicem numerum astringere noluisse puto. Sed hunc fortasse tam

Menandro, quam Sophoclem Euripidi postponebat noster, oratori formando scilicet intentus. Nostri iudicium prorsus improbat Bentlejus in schediafmate de metris Terentianis. — De *Scipione*, cui Terentiana ascripta fuerint, cf. Sueton. in vita Terentii.

mihī sermo ipse Romanus non recipere videatur illam solis concessam Atticis venerem, quando eam ne Graeci quidem in alio genere linguae obtinuerint. Togatis excellit *Africanus*, utinamque non inquinasset argumenta puerorum foedis amoribus, mores suos fassus. At non historia cesserim Graecis, nec oppo-¹⁰¹

quando. Turic. Camp. *quoniam.* Flor. *quum.* Goth. Jenf. (tac. Gesn.) *cum* cum edd. ante Ald. An fuit antiquitus *quoniam* sine *eam*? *obtinuerint.* Guelf. *obtinuerunt.* Placet: sed solus. Idem *linguae* omittit, pro quo Flor. *linguae quae.* *Africanus.* Turic. *africanus.*

utinamque. Turic. Flor. (hic a pr. m.) *utinam.* cf. 6, 3, 5. 9, 3, 1.

101. *non historia.* Sic Turic. Flor. Guelf. Goth. Jenf. (tac. Gesn.) Camp. Tarv. Transposuit Reginus, quem secuti recentiores omnes. Nostri acrius est in negatione, velut illud Virgīlii Georg. 4, 530. *At non Cyrene*, quanquam ibi desit verbum. *cesserim.* Alm. omittit; nec aliter Turic. quantum notantem capio Ulricum V. C. Sed manifesto *cesserit* Flor. (cf. 97.) cum reliquis omnibus. Nos primi expressimus emendationem Burmanni „ut sint jactantis Fabii „verba, qui antea fassus erat, *claudicare* Romanos in comœdia. et hoc convenit sequenti *verear.*“ Rectus casus *historia*, qui est in vulgata, et improprius est et languet. Vide tamen, an reponendum fuerit *cesserimus.* cf. 86. item 10, 7, 29. ubi Guelf. *fecerim* pro *fecerimus.*

100. *obtinuerint*, v. not. crit.

mores suos fassus. Cf. Aufon. Epigr. 72, 4. Agnosco hic frugi hominem rhetorem nostrum, nec adeo me deliciae artis capiunt, ut, quod hodie solent plerique, indigner testantem sensus suos et

aliquid virtuti concedentem. Idem optimus Gesnerus et hic fecit et, quo ablegat, ad Plin. Epist. 4, 27, 4., acri nec infacunda oratione exagitans nimiam hujusmodi sordium patientiam. Similis apud Boilavium Renierii reprehensio in A. P. I. 2. — De *Africanio* cf. Rutgerf. Var. Lectt. 4, 19.

nere Thucydidi *Sallustium* verear: neque indignetur sibi Herodotus aequari *T. Livium*,⁹¹⁴ cum in narrando mirae jucunditatis, clarissimique candoris, tum in concionibus, supra quam enarrari potest, eloquentem: ita quae dicuntur omnia, cum rebus, tum personis, accommodata sunt: affectus quidem, praecipue eos, qui sunt dulciores, ut parcissime dicam, nemo historicorum commendavit ma-

neque ind. — aequari. Turic. *ne i. f. hero doctis* (a sec. m. *dotis*) *ae.* Camp. *neque i. H. equari sibi*, cujus ordo sane placet, et similem suaserat Regius *n. i. H. sibi ae.*, cui nonnisi Ald. et Colin. auscultarunt, teste Burm. adde Bad. *neque* e Goth. (tac. Gesn.) et Camp. assumimus; reliqui *neq.*

clarissimique candoris. Guelf. omittit. *enarrari.* Guelf. *narrari* cum Voss. 3. Steph. Colin.; male. *ita quae dic.* Sic Turic. Guelf. cum Voss. 5. *itaque d.* Flor. Goth. (tac. Gesn.) Camp. cum Alm. Voss. 1. 2. cum edd. ante Ald. acc. Basil. Reliqui *ita d.*, corrigente Regio.

cum rebus. Turic. *cum in rebus.* *sunt.* Sic Turic. Flor. (a pr. m. uterq.) cum Alm. Reliqui *sed.* Pro *accommodata* Turic. *accommoda.* Flor. (a pr. m.) *adcommoda.*

quidem, praec. Guelf. inserit *et*, non male. Nostras voces cum *eos* omittit Goth.

101. *clarissimique candoris.* Cf. 32. et nos ad 2, 5, 19. Sed video exortum nostrae rationi novum adversarium Wyttenbachium, qui *candorem* malit ad animi sinceritatem ac benevolentiam referri (Bibl. Crit. III, 4. p. 29.). Hoc, opinor, dedit suae de Patavinitate Livio exprobrata sententiae; et vellem nostras rationes attigisset et convellisset. Nunc eas teneo.

supra quam enarrari potest. Plaue pro *inenarrabiliter*, quod est apud Liv. 41, 15, 2. cf. 6, 5, 6.

commendavit. Fateor me haerere in voce. Quod hic maxime expectabas, quodque reddidit Gedoynus, *tractavit*, inesse non puto; nisi forte est pro „*approbavit* suis lectoribus.“ Nam *ornavit, amabiles reddidit* non sufficit.

gis. Ideoque immortalem illam Sallustii velo-¹⁰² citatem diversis virtutibus consecutus est. Nam mihi egregie dixisse videtur *Servilius Nonianus*, pares eos magis, quam similes: qui et ipse a nobis auditus est, elati vir inge-

102. *illam*. Turic. Flor. (hic a pr. m., sed reponit ante *immort.* quo loco et Guelf. habet) omittunt, cum Alm. Suspicio haustum a praecedentis extremis. *Sallustii*.

Turic. (a sec. m.) Camp. *Sallustius* cum Jenf. Tarv. Correxerit Regius. *velocitatem*. Turic. (a sec. m.) *civilitatem*.

Servilius Nonianus. Guelf. *Virgilius* (cf. ad 8, 5, 33.) *Novianus*, et sic in sec. nomine Jenf. cum edd. poster. ante Burn. *S. Nomanus* Goth. (err. Gesn.) cum Voss. 2. *S. Nomianus* Camp. Nostrum et Vall. et vetustissimi. *elati vir ingenii*. Turic. Flor. *clarius ingenii*. Ille a sec. m. *clarus ingenio*, et sic Camp. cum Goth. Voss. 2. Colb. et edd. ante Basl. *Claret v. i.* Guelf. Ex Voss. 3. affertur *daret v. i.* Goth. *elatus ingenio*, in quo, nisi post Gesn. et ipse connivi, verae deum scripturae femina servantur. Quis enim „*clarum ingenium*“ dixit, nisi forte ipsum hominem significaret, cujus esset ingenium, ut 119. *Elatum*, quod idem est ac *sublatum* i. e. amplum, sublime, poterant optime ii, qui *sublatius* vel *elatus* dicere opponunt ei, quod est *pressius* et *tenuius*. Quod faciunt Cicero et Pli-

102. *velocitatem*. Cf. 4, 2, 107. Animadvertendum autem summa hic proprietate positam vocem subjecto *consequendi* verbo. Et hoc quidem unusquisque sentiet non dici nunc pro *habendo*, *acquirendo*, sed esse *pensare*, praecurrentem ita consequi, ut non sit potior ipso qui sequebatur; quo nomine „*diversae virtutes*“ aptissime dicuntur. De *consequendo* cf. 10, 2, 7. *Immortalem* ad §. 86. 10, 2, 18.

Servilius Nonianus. Homo et morum et ingenii fama florens, qui Romanis rebus tradendis inclaruit, postquam diu foro ceber fuerat. Verbis utor Taciti Annal. 14, 19. cf. Dial. de Oratt. 23. Plin. Epist. 1, 13, 3. Hunc ut patrem coluit Persius; vid. Suet. in vita. Ejus in sepulcro in via Appia nuper effossa statua, consulari habitu, cura Canovae, eximii sculptoris optimique viri.

elati vir ingenii; vid. not. crit.

iii, et sententiis creber, sed minus pressus,
 103 quam historiae auctoritas postulat. Quam,
 paulum aetate praecedens eum *Bassius Aufi-*
dius, egregie, utique in libris belli Germa-
 nici, praestitit, genere ipso probabilis in om-
 nibus, sed in quibusdam suis ipse viribus
 104 minor. Superest adhuc, et exornat aetatis
 nostrae gloriam, vir seculorum memoria dig-

nus minor. Cf. 6, 2, 19. et hic 104. „*elatum* — spiritum,“
 it. 44. „*elator* ingenii vis,“ ubi Goth. Voss. 2. *clarior pro*
elator. Etiam 129. *clarae sententiae* possint videri esse potius
elatae; neque tamen opus mutatione; cf. §. 46. Nostrum
 itaque hic reposui. *creber*. Turic. Flor. *crebor*; a
 sec. m. uterque *crebrior*, et sic Camp. cum Goth. Voss. 2.
 Colb. et edd. ante Basil. *pressus*. Turic. (a sec. m.)
 Camp. *expressus* cum Bodl. Paris. (1542.) Colin. *postu-*
lat Guelf. omittit cum Voss. 1. 3.

103. *Quam*. Turic. Flor. (hic a pr. m.) *quia*. Guelf.
Quem cum Voss. 1. 3. *praecedens*. Turic. *pendens*.

Aufidius. Guelf. *Affidius*. ex Voss. 3. *Affidius*. *sed*
in. Turic. Flor. (hic a pr. m.) omittunt. *suis ipse*.
 Turic. Flor. *vis ipse*. Guelf. *ipse* omittit cum Voss. 3.
 Utrumque omittit Camp. cum Goth. Voss. 2. et edd. ante
 Basil.

104. *Superest*. Turic. *super ejus*, a sec. m. *sermone superior*
ejus. *adhuc, et*. Turic. Flor. (hic a pr. m.) *ad hoc*,
 omisso *et*. *memoria*. Turic. Flor. (hic a pr. m.) *memoriae*.

sententiis creber; cf. 63.
pressus; cf. 4, 2, 117.

103. *Bassius Aufidius*. Ab
 hujus (historiarum) sine avun-
 culum suum rerum gestarum
 libros condidisse XXXI, narrat
 Plinius minor Epist. 3, 5, 6.
 Lecti erant hi Aufidii libri
 jam Senecae patri, elogia
 Ciceronis inde haud dubie
 proferenti in Suasoria VI.
 Quare illum, cujus, quanquam

fenis admodum, multa cum
 laude meminit L. Seneca
 Epist. XXX. filium illius
 fuisse, suspicantur Lipsius et
 Gerh. Jo. Vossius (de Histori-
 cis Lat. I, 22.).

104. *Superest adhuc* — *vir*
seculorum memoria dignus.
 „Illa Quintiliani fortasse ad
 „Tacitum referuntur. Ambigo
 „ideo, quia haec vivo Domi-
 „tiano Fabius scripsisse vide-

gnus, qui olim nominabitur, nunc intelligitur.

„tur. Atqui noster tunc, ut
 „opinor, nil vulgaverat.“
 Lipsius in testimoniorum de
 Tacito recensione. Plinium
 majorem significari cum aliis
 putat et defendit Gesnerus.
 Burmannus (quae et Gedoyni
 sententia) neutrum intelligen-
 dum censet, idemque suspica-
 tur in isto *rem* vel *remitti*
 (cf. nott. crit.) latere nomen
 alicujus historici. „Nam haec
 „verba,“ inquit, „necesse est
 „capere de aliquo, qui histo-
 „riam suam, antequam ederet,
 „recitavit; quae cum liber-
 „rime esset scripta, fuere
 „quaedam quae dixerat cir-
 „cumcisa, et ita libertas ei
 „mocuit.“ Plinium quidem,
 quidquid ad commendandum
 talem loci intellectum eruere
 sibi videtur Gesnerus e Plin-
 iana, quam modo indicavi,
 epistola, manifesto arcet tem-
 porum ratio, cum nimis in-
 credible sit, haec a Qu. scripta
 jam fuisse ante Domitiani
 imperium (cum Tito impe-
 rante Plinius perierit), illo
 autem rerum potiente retra-
 ctata modo atque edita. Sic
 enim hanc difficultatem amo-
 liri conatur Gesn. Quidquid
 nobis offertur in hisce Insti-
 tutionum libris, quanquam
 meditatam diu et probatum a
 maturo scribentis ingenio,
 speciem tamen habet sponte
 et illico nascentis, non prae-
 parati, operisve tanquam ex

pridem artificiose politis
 edolatisque frustis compositi
 et tessellati. Nec poterat ferri
 talis commemoratio, velut
 viventis, quam nulli certo
 homini esset assignaturus vel
 peritissimus lector, cum prae-
 fertim *intelligi* eum, quem
 nunc quidem non nominet,
 tam confidenter dicat scriptor.
 Id quoque excludi videtur
 his tam effusis scriptoris lau-
 dibus, intercidisse temporum
 injuria et nomen et famam
 ejus, quem hic commendavit
 noster. Aliqua tanti ingenii
 memoria ad nos quoque erat
 perventura, si maxime scripta
 sublata essent. In illo *intel-*
ligendi verbo cf. 6, 3, 38.
 Tacitum autem quo minus
 hic inveniamus, multa sane
 possunt vetare; quorum
 tamen illud, quod a tempore
 editi ab eo operis repetitur,
 argumentum satis infirmatur,
 si, id quod Burm. monet, re-
 citantem inter amicos quae
 nondum vulgaverit fingamus.
 Quales non solis poetis et
 oratoribus consuetae fuisse
 recitationes nemo dubita-
 verit; cf. in Servilio Noniano
 Plin. Epist. 1, 13. l. c. Sueton.
 Claud. 41. Remanet scrupu-
 lus, quod ipsa illa Taciti
 libertas Domitiano maxime
 timenda erat, nec videtur eo
 superstite a tam obnoxio cul-
 tore cum ulla laude potuisse
 commemorari. Etiam hoc

Habet amatores, nec imitatores; ut libertas, 915
 quanquam circumcisis quae dixisset, ei

Habet. Turic. habent. imitatores; ut. Turic. inmerito remitti. Flor. (a pr. m.) inmerito remuti. Ex Alm. affertur inmerito remitti. Ex Voff. 1. immeritorem ut. Ex Voff. 3. immeritores ut. Guelf. imitatores uti, et sic Flor. (a sec. m.) Camp. — et uti Goth. quoque (tac. Gefn.) cum Voff. 2. — inmerito ut Bodl. Ald. item marg. Basil. (unde per errorem refert Burm. II. imitatores nec inmerito) et Gryph. cum aliquot apud Burm. ei. Turic. Flor.

assensum cohibet, quod ampliora fere sunt, quae hic in hominem congeruntur encomia, quam quae cadant in aliquem conditionis et ordinis ejus, cujus fuit Tacitus. Dicas principis donum contingere eum vel magna rerum gestarum gloria florere, quem sic laudat noster. Alioqui tempora belle congruunt, cum ex Dodwellianis rationibus scribendi hujus libri Quintilianei annus incidat in quartum et trigessimum vitae Taciti. Si quis lentam illam et fere timidam dicendi rationem, quam maxime probat Fabius, abhorruisse judicet a vehementia et novitate Taciti, cum recordari velim, insignem in aliquo genere, quamvis improbato, praeslantiam vix repudiari ab intelligentissimo pulchrique et honesti studiosissimo judice, qualem nemo neget nostrum. Praeterea, quanquam rei manifesta non reperio testimonia, nihil habet alienum a veri similitudine, disciplina quoque

Quintilianeae fuisse usum Tacitum, cui cum Plinio Fabii discipulo familiaritatem intercessisse novimus. Saltem conciliatum magistri animum et generosis quibusdam vitiis minus insensum mihi fingo in eo, quem fortasse Plinius commendavit. Cum primum autem victum esset illud periculosa eloquentiae odium, non poterat non vehementer amplecti et admirari noster impressas ingenio Corneliano altissimae sapientiae et magni animi notas. Sic equidem quo magis hunc scriptoris mei locum animo revolveo, tanto facilius in eam concedo sententiam, ut Tacitum hic quasi posteris promissum et annunciatum putem. Multum tamen abest, ut verba ipsa Quintiliani recte planeque interpretari mihi videar, qui ne sana quidem aut emendata hic omnia censeam.

Habet amatores — nocuerit. Mirum dictu est, quam insolita et si diversa ratione verba ut — nocuerit in hoc

nocuerit. Sed elatum abunde spiritum, et audaces sententias deprehendas etiam in iis,

(hic a pr. m.) *vel.* Ex Alm. affertur *illa.* In hoc et in illo uti latere aliquid suspicor. [Vid. Addenda.] *nocuerit.*
Guelf. Goth. (tac. Geln.) *nocuerat* cum Voss. 1. 2. 3.

Sed elatum. Turic. Flor. *se latum.* Hic a sec. m. *se elatum.*
Camp. *sed latum.* *et audaces.* Turic. Flor. *ut a.*
Hujus quidem secundam manum non satis agnosco, et fortasse nil nisi recepta. *deprehendas.* Turic. Flor. *deprehendenda sed jam in his;* a sec. m. uterque *deprehendendas,* Flor.

loco acceperint Badius et Burmannus; et Gesnerus magis etiam insperata affert. Badius ut idem esse ait ac *postquam.* Burmannus, hoc inprobans, particulam interpretatur *quamvis* „quamvis „libertas ei nocuerit.“ Annon sentiebat huic rationi obstare „*quanquam* circumcisis“? Nam omittere se id vocabulum nusquam dicit. Et quomodo credibile erat „enim, „cui libertas nocuerit, habiturum imitatores“? Gesnerus ita ordinat sententias: „Scriptor hic a Qu. laudatus nullum habet imitorem, ut „nec ipsa libertas habet imitorem, *quanquam* huic „libertati, circumcidendo *nocuit.*“ *Quanquam* enim non his ipsis verbis interpretationem profert, quae si ponere voluisset, ipse eam rejecturus erat, eo tamen res redit. Adeone, quod in promptu est, Latine doctissimos viros non vidisse! Nempe Gedoyus non ignoravit, ut — *nocuerit* esse frequentatissimam illam

appendiculam, in qua ante ut subauditur *ita:* „l'amour de „la vérité lui ayant été fatal.“ Ego tamen et in eo haereo, quod nocuisse dicitur libertas ei, cui amatores quidem dederit, sed imitatores abstulerit; nec omnia haec manifesto sic praestat vetustissima scriptura. Ex ea quidem *imitatorem* magis eruas quam pluralem; quo tamen ipso non multum proficimus. Paulo clarius videbatur, si transponeretur: *H. imitatores nec amatorem:* volunt multi similes videri tanto ingenio, sed eidem laudes debitas invident; tantum nocuit ei, quod multos, libere vitia notando, laesit. Sed quo ablegat Gesnerus §. 126. geminam nimis ostendit orationem, quam ut hic quidquam sollicitus. Fateor tamen, me mihi non satisfacere in hisce. Rollinus sumit, Tacitum multa tunc e scriptis suis metu temporum detraxisse, quae postea restituta sunt. [Vid. Addenda.]

quae manent. Sunt et alii scriptores boni :
 sed nos genera degustamus, non bibliothecas
 105 excutimus. Oratores vero vel praecipue Latini-
 nam eloquentiam parem facere Graecae possint.
 Nam *Ciceronem* cuicumque eorum fortiter
 opposuerim. Nec ignoro, quantam mihi
 concitem pugnam, cum praesertim non sit
 id propositi, ut eum *Demostheni* comparem
 hoc tempore: neque enim attinet, cum Demo-
 sthenem imprimis legendum, vel ediscendum

solus *etiam*, alter ibi relinquit priorem. *Sunt et alii.*
 Turic. (a pr. m.) *sue et alie.* *non bibliothecas.* Jenf.
 (non Camp.) omittit *non* cum edd. ante Ald. Correxerit Reginus;
 cf. 9, 2, 103. 9, 3, 12. Iidem mox male interponunt post
parem.

105. *possint.* Sic Turic. Flor. (hic a pr. m.) cum Alm.
 Reliqui *possunt.* *eorum.* Turic. Flor. (hic a pr. m.)
forum, cum Alm. Ille a sec. m. *foro.* *non sit id.*
 Hoc ordine Flor. *n. i. f.* Guelf. Camp. Goth. Jenf. (tac.
 Gesn.) Tarv. Reliqui *i. n. f.* quorum et Turic. videtur.

scriptores. Hoc nomen,
 sicut *συγγραφεῖς* apud Graecos,
 historicos maxime significat.
 Vetusissimos autem Caelium,
 Sisennam, alioqui sibi memoratos,
 hic recensere noluit.

105. *parem facere.* Hoc,
 nisi fallor, consulto assumpsit e
 vocabulis rationum subducen-
 darum. Cf. nos ad 6, 3, 93.
eorum. Facile hoc per
 synesin promitur ex eo quod
 erat „Latinam *el. parem* fa-
 „cere *Graecae*“, ut non opus
 sit corrigere cum Francio
Graecorum (cf. 9, 2, 79.).
 De *fortiter* v. 1, 5, 72.

cum praesertim — comparem. H. e. „Gratis videor
 „suscipere tantas lites, quales
 „tum denuum sustinere co-
 „gerer, si propositum operis
 „mihi esset, quod a multis
 „sit, ut Dem. cum Cic. com-
 „pararem. Et facilius tum
 „poteram, velut in legitima
 „concertatione, impetum ho-
 „rum, qui hoc pro piaculo
 „abominantur, repellere.“
 Haec monui, ut satisfacerem
 Gesnero, haerere se fatenti,
 qui hoc minuat augeatve
 pugnam, si compares, vel non
 compares. Genitivum *pro-*
positi cf. ad 7, 1, 50.

potius putem. Quorum ego virtutes pleras-¹⁰⁶
 que arbitror similes, consilium, ordinem divi-
 dendi, praeparandi, probandi rationem, deni-
 que, quae sunt inventionis. In eloquendo
 est aliqua diversitas: densior ille, hic copio-
 sior; ille concludit astrictius, hic latius;
 pugnat ille acumine semper, hic frequenter et
 pondere; illi nihil detrahi potest, huic nihil
 adjici; curae plus in illo, in hoc naturae.
 Salibus certe, et commiseratione, qui duo plu-¹⁰⁷
 rimum affectus valent, vincimus. Et fortasse
 epilogos illi mos civitatis abstulerit: sed et
 nobis illa, quae Attici mirantur, diversa
 Latini sermonis ratio minus permiserit. In

106. *dividendi*. Turic. Flor. Guelf. Camp. *videndi* cum
 Goth. Voss. 2. 3. et edd. ante Ald. *probandi ratio-*
nem. Turic. Flor. (hic a pr. m.) *probandi rationi*. Ille a
 sec. m. *probandae rationi*. Camp. *probandae rationis*.

rat. denique. Sic Turic. Flor. (hic a pr. m.) cum Alm.
 Reliqui inserunt *omnia*. *astrius*. Turic. *adstrictii*,
 a sec. manu *adstrictum*. *illi — huic*. Turic. Flor.
 (a pr. m. uterque) *illic — hic*.

107. *qui — affectus*. Turic. Flor. (hic a pr. m.) *q. — ad-*
fectibus cum Alm. Ille a sec. m. *quae — in affectibus*, et sic
 Obr. *quae — affectus* Camp. *Latini sermonis*. Turic.
l. sermoni, a sec. m. *latino sermoni*. Guelf. *nominis l.* (sed et
diversi) cum Voss. 1. 3. *latinis sermonis* Goth. (tac. Gesn.)

106. *et pondere*. Comparat Burmannus 9, 1, 20. ubi
 tamen cum reprehensione ponitur, quod hic secus est.
vincimus. cf. 36. De *salibus*
 cf. 6, 3, 2.

huic nihil adjici. cf. 6, 3, 5. *mos civitatis*. cf. 2, 16, 4.
 12, 1, 20. *et nobis*. Conjunctio et hic

107. *qui duo — affectus*. fere vim habet vocis *vicissim*.
 In joco quoque *affectum esse* In istis *diversa — ratio*
 vidimus libri 6 capite 3, cf. 100.

epistolis quidem, quanquam sunt utriusque,
 dialogisve, quibus nihil ille, nulla contentio
 108 est. Cedendum vero in hoc quidem, quod 916
 ille et prior fuit, et ex magna parte Cicero-
 nem, quantus est, fecit. Nam mihi videtur
 M. Tullius, cum se totum ad imitationem
 Graecorum contulisset, effluxisse vim Demo-
 sthenis, copiam Platonis, jucunditatem Isocra-
 109 tis. Nec vero quod in quoque optimum fuit,
 studio consecutus est tantum, sed plurimas,

quanquam sunt. Goth. (tac. Gefn.) *q. sint.* *dialogisve* — *ille.* Turic. Flor. *dialogi sui quibus nihil illi.* Ex Ahu. affertur *dialogismi quibus nihil illi.* Obr. nihil dat nisi *dialogisve*, profecto ex Argentoratensi. Reliqui haec omnia omittunt. Apparet reposuisse nos e conjectura *ille.*

108. *quidem.* Turic. *quod*; a sec. manu omittit; et sic Guelf. Camp. cum Goth. Voss. 2. et edd. ante Basil.

ille et. Turic. Flor. Guelf. Camp. omittunt *ille*, cum Goth. Voss. 1. et *ille* Jenf. (tac. Gefn.) cum edd. ante Stoer.

fecit. Sic et Turic. Flor. cum nec ullus praeter Leid. *facit* (err. Harlete) quem per sphalma expressit Burm. editio; exprobrante immodeste Capper. vide Epist. Burm. p. 36.

Isocratis. Turic. Flor. *Socratis* cum Bern.

109. *quoque.* Guelf. *quocunque.* E Voss. 1. affertur

dialogisve, quibus nihil ille. Spectat ad libros Ciceronis de Oratore, Brutum, item de philosophia agentes, in quibus est familiarium inter se confabulatio, cuiusmodi nihil scripsit Demosthenes. Orationem vero hic ego non praestem, neque exemplis similibus illustrem. Saltem in inferam ante *quibus*, ut subaudiatur *effecit, protulit.* Nisi forte simile reponas ante *ille.*

nulla contentio est. Tantum

praestat Cicero. Demosthenis quidem epistolae paucissimae, numero sex, et de publicis negotiis scriptae ad senatum pleraeque, ut ne potuerint quidem tam varias formas inducere, totque sententias ad scientiam rerum humanarum divinarumque pertinentes tractare. In epistolis Ciceronianis vicissim totus homo cernitur, isque Cicero, agilis mente neque ullius non virtutis ut artis capax.

vel potius omnes ex se ipso virtutes extulit immortalis ingenii beatissima ubertate. Non enim *pluvias*, ut ait Pindarus, *aquas colligit; sed vivo gurgite exundat*, dono quodam providentiae genitus, in quo totas vires suas eloquentia experiretur. Nam quis docere dili-¹¹⁰ gentius, movere vehementius potest? Cui tanta unquam jucunditas affuit? Ipsa illa, quae extorquet, impetrare eum credas, et,

quoquam. omnes. Turic. Flor. Camp. omittunt cum Alm. Sed Flor. (a sec. manu) *f. vel plurimas potius ex se.* Goth. Jenf. (tac. Gefn.) Tarv. *f. vel pl. p. omnes ex se.* Locrt. *f. v. p. ac p. o. e. f.* cum edd. posterr. ante Ald. jubente Regio. Noftrum et Vall. *extulit.* Guelf. omittit cum Voff. 1.

ubertate. Turic. Flor. Guelf. Camp. *ubertas* cum Alm. Bodl. Joann. Voff. 1. 2. (? an forte 3? neque enim Goth. cf. 91. item 10, 2, 17.) Bern. et edd. ante Gryph. exc. Bad. Noftrum dant et Goth. Vall. Si *ipsa* esset in MSS. praeferrem alteram scripturam. *pluvias.* Goth. (tac. Gefn.)

ut pluviales. Camp. *plurimas.* *ait Pindarus.* Flor. (a pr. manu) *ad pindoras.* *aquas.* Camp. *aliquis.*

vires suas. Turic. al. (cf. §. 24. item 10, 7, 14.) *curas f.* Flor. *alias vires f.* Guelf. *virtutes f.* cum Bern. Jenf. eoque posterr. ante Ald. Burmannus hunc e glossemate errorem repetit (quo hinc ablegat) ad 2, 1, 5. in quo loco Obr. *virtus* pro *vis*, citatis Servio ad Aeneid. 1, 169. et Schol. ad Hor. Carm. 3, 4, 66. Turicensem scripturam natam suspicor ex nota critica ad *vires* apposita: „alii *curas*.“

110. *Cui tanta.* Turic. Flor. (hic a pr. manu) *alicui quanquam.* Suspicio fuisse *aut cui.* *affuit? Ipsa.* Sic Turic. Flor. (hic a pr. manu) cum Alm. Jens. et posterr. ante Ald. Reliqui inserunt *ut.* *Ipsa — eum.* Turic.

109. *ut ait Pindarus.* tamen ab Heynio in Indice Neque extant haec hodie in auctorum fragmentis subjecto. carminibus Pindari, neque dum recepta sunt in fragmen-^{110.} torum collectionem; indicata *Cui tanta.* cf. not. crit.

- cum transversum vi sua iudicem ferat, tamen
 111 ille non rapi videatur, sed sequi. Jam in
 omnibus, quae dicit, tanta auctoritas inest, ut
 dissentire pudeat: nec advocati studium, sed
 testis aut iudicis asserat fidem; cum interim
 haec omnia, quae vix singula quisquam inten-
 tissima cura consequi posset, fluunt illaborata,
 et illa, qua nihil pulchrius auditu est, oratio
 prae se fert tamen felicissimam facilitatem.
 112 Quare non immerito ab hominibus aetatis
 suae *regnare in iudiciis* dictus est: apud poste-
 ros vero id consecutus, ut Cicero jam non

ipsae illae quae extorque eum. Flor. (a pr. manu) *ipse ille quae extorquet eum, omisso uterque impetrare.* ferat.
 Turic. (a sec. manu) Jenf. *feriat* cum edd. posterr. ante Ald.
 Non Camp. correxit Regius. non rapi. Turic. n. *repe.*
 Flor. (a pr. manu) n. *repente.* Goth. (tac. Gesn.) omittit non.
 cf. 104. sequi. Turic. *si qui*, a sec. manu *si cui.*

111. *quae dicit.* Flor. (a pr. manu) *q. dicit.* Camp. *q. dicit.* interim. Turic. (a sec. manu) Camp. Jenf. Tarv. *inter.* quisquam *intentissima.* Flor. inserit *et.*
fluunt illaborata. Obr. inserit *ut*, male. nihil *pulchr.* Turic. Flor. inserunt *quae*; et pro *auditu* iidem habent *auditum.* Suspicio fuisse: *qua nihil unquam pulchrius auditum est.* prae se fert. Camp. *p. f. ferat.*

112. *hominibus.* Turic. Flor. Guelf. *omnibus* cum Alm. Voff. 3. *id consecutus.* Turic. (a sec. manu) *id est*

videatur. Malim *videtur.* potest conjunctivus in hoc verbo, δοκῶ δὲ.

111. *studium — fidem.* cf. 4, 1, 7.

auditum. cf. not. crit.

112. *regnare in iudiciis.* „Respicit huc ipse Fam. 7, 24. „olim, cum regnare existimabamur, et Fam. 9, 18. amisso

hominis nomen, sed eloquentiae habeatur.

917 Hunc igitur spectemus: hoc propositum nobis
 fit exemplum: ille se profecisse sciat, cui
 Cicero valde placebit. Multa in *Afinio Pol-* 113
lione inventio, summa diligentia, adeo ut qui-
 busdam etiam nimia videatur: et consilii et
 animi fatis: a nitore et jucunditate Ciceronis
 ita longe abest, ut videri possit seculo prior.
 At *Messala* nitidus et candidus, et quodam-
 modo praeferens in dicendo nobilitatem
 suam; viribus minor. C. vero *Caesar* si foro 114
 tantum vacasset, non alius ex nostris contra
 Ciceronem nominaretur. tanta in eo vis est,
 id acumen, ea concitatio, ut illum eodem
 animo dixisse, quo bellavit, appareat. Exornat

secutus (ubi recte videtur admonere Ulricus V. C. primam
 manum intellectam, quasi esset *idem secutus*, compendio c̄
 accepto pro *en*). Camp. Jenf. (de Goth. err. Gesn.) *id est c.*
 cum edd. ante Bad. nom. *sed el.* Hoc ordine Turic.
 Flor. Guelf. Goth. omnesque Mss. et editi ante Basil. Reliqui
 praeter Gesn. Bip. *f. e. n.*

113. *inventio*. Turic. Flor. *ventio*. Hic a *sec. m. invenio*,
 et sic Guelf. cum Goth. Bern. Jenf. Tarv. *seculo*.
 Jenf. *secundo* cum edd. posterr. ante Ald. non Camp. Cor-
 rexisse ex ingenio Regium fatetur Badius. *praeferens*.
 vide ad 6, 2, 14. accedunt Flor. Goth. (tac. Gesn.) Alm.
 Voss. 1. 2. 3. Reliqui *prae se ferens*. *in dicendo*.
 Turic. *incidendo*, a *sec. m. incedendo*.

114. *C. vero*. Camp. *G. vero*. cf. 1, 7, 28. 4, 3, 13.

alius. Turic. Flor. (a pr. m. uterque) *aliud*. *acumen, ea*.
 Turic. Flor. (hic etiam *aen*; a pr. m. uterque) *actum en ea*.

„regno forensi.“ Gesnerus.
 Ad priorem locum recte Ma-
 nutius alterum demonstrat
 pro Sulla 7.

„detur mihi inter Menenius
 „et Appios studuisse.“

Messala. cf. 1, 5, 15. add.
 Voss. de Hist. Lat. I, p. 88.

113. *seculo prior*. cf. Dial.
 de orr. 21. „Afinius — vi-

114. *eodem animo* — *ap-
 pareat*. Comparat Burman-

tamen haec omnia mira sermonis, cuius proprie studiosus fuit, elegantia. Multum ingenii in *Coelio*, et praecipue in accusando multa urbanitas, dignusque vir, cui et mens melior, et vita longior contigisset. Inveni qui *Calvum* praeferrerent omnibus, inveni qui Ciceroni crederent, eum nimia contra se ca-918

115. *accusando multa*. Turic. Flor. (a pr. m. uterque) *accusanda muta*. dignusque. Turic. a pr. m. copulam omittit. Inveni — Ciceroni. Turic. añ (cf. 109.)

nus locum Livianum 39, 50. extr. *Dicebantur enim ab eodem animo ingenioque, a quo gesta erant*; cui ipse medelam hanc asserre conatur: *d. e. ab eo, eodem a. i. quo g. e.*, merito non receptus a Drakenborcho, quanquam iudicium suum tacente. Saltem in Burmanniana illa emendatione *a quo* non in *quo* refingi debebat, sed in *atque*. Alia de Caesare sententia Dialogi de orr. c. 21.

cujus proprie studiosus. Tentantem proprii Gesnerum, ut significetur Caesar omnis insolentiae dicendi impatientissimus (cf. Gell. N. A. 1, 10.), probare non possum. Verius videtur quod ipse subjicit, *proprie* studiosum esse in primis et maxime studiosum. Tacita mentio inest librorum de analogia, de quibus vide 1, 7, 34. Burm. recte demonstrat locum Cic. Brut. 75. „Caesar autem rationem ad-

„hibens, consuetudinem virtuosam et corruptam, pura „et incorrupta consuetudine „emendat.“

115. in *Coelio*. vide 4, 1, 123.

Calvum. vide 9, 3, 56. et cf. Wezelium ad locum Bruti Cic. mox ponendum.

qui Ciceroni crederent. „In „Bruto 82. ubi inter alia: „*Accuratius quoddam dicendi „et exquisitius afferebat genus: „quod quanquam scienter ele- „ganterque tractabat, nimium „tamen inquirens in se, atque „ipse sese observans, metuens- „que ne vitiosum colligeret, „etiam rerum sanguinem de- „perdebat*. Haec est illa *calumnia*, quae κακίζοντες fecit. Vid. supra ad 8. pr. 31. „*Infelicem calumniandi so „poenam damnat etiam noster „10, 3, 10. et 10, 4, 3. et „infelicem verborum cavillatio- „nem 10, 7, 14. add. omnino „12, 10, 77.*“ Gesnerus.

lumnia verum sanguinem perdidisse. sed est et sancta et gravis oratio, et custodita, et frequenter vehemens quoque. Imitator autem est Atticorum, fecitque illi properata mors injuriam, si quid adjecturus sibi, non si quid detracturus fuit. Et *Servius Sulpicius* in-¹¹⁶signem non immerito famam tribus orationi-

inve qui con calva praeferent omnibus inve qui ciceronem, a sec. manu: *alii invectiva praeferunt omnibus in verrem*. Flor. Guelf. (nisi quod hic *Calvium praeferant*) l. q. C. p. i. q. *Ciceronem cum Alm.* Voss. 1. 3. Bern. Jenf. Tarv. Sed Camp. — *qui contra (pro qui Ciceroni) cum Locat. Rufc. Ald. Gryph. Gibf. Obr. Nostra est in Goth. Voss. 2. Vall. Pro Calvum Basil. Caelium.* *perdidisse.* Guelf. *perjudisse.* *gravis.* Flor. (a sec. m.) Guelf. *brevis cum Bal. Joann. Voss. 3. Bern. Jenf. et edd. posterr. ante Ald.*

oratio. Turic. Flor. (hic a pr. m.) omittunt cum Alm.

custodita. Sic Turic. Flor. Camp. cum Alm. Reliqui *castigata.* *autem est.* Sic Turic. Flor. Guelf. Camp. Goth. Jenf. (tac. Gesn.) cum edd. ante Gryph. exc. Ald. Reliqui *e. a.* *sibi.* Sic Turic. Flor. (hic quidem a sec. m. fuit, non omissum mox, et sic Guelf., sed Bern. fuerit) Camp. cum Alm. Voss. 2. Goth. Andr. Reliqui omittunt.

^{116.} *detracturus — tribus.* Turic. *d. sulpicius insignum fuit ut servius sulpicius insignem non in mero* (postrema duo

Locus Plinii minoris 1, 2, 2. quem huc advocat Regius, vereor ut recte sit ab eo captus. Demosthenem quidem Latinum ibi Calvum dici existimat. Fluctuat ejus scriptura, et Cortianam si sequaris in extremis, eruas sane *Calvum, qui tibi* (Arriano, ad quem est epistola data) *semper; mihi nuper est visus Demosthenes.* Neque absolum strigofam illam Calvi brevitatem

quibusdam visam esse δεινότητα Demostheneam.

oratio — custodita. Sic a Plin. minore 9, 26, 12. quae *custoditius pressusque* dicuntur, opponuntur sublimibus et audentibus; et modo in loco Ciceroniano erat *Calvus ipse sese observans.*

^{116.} *Servius Sulpicius.* cf. §. 22. *De non immerito — meruit* cf. 6, 4, 5.

bus meruit. Multa, si cum iudicio legatur, dabit imitatione digna *Cassius Severus*: qui, si ceteris virtutibus colorem et gravitatem orationis adjecisset, ponendus inter praecipuos
 117 foret. Nam et ingenii plurimum est in eo, et acerbitas mira; et urbanitas ejus summa: sed plus stomacho, quam consilio dedit. Praeterea ut amari sales, ita frequenter amaritudo

vocabula sola e Flor. afferuntur, non correcta illa a sec. m.)
f. id t. a sec. manu: d. insignis — in merito f. id t. neque enim quidquam praeterea inmutatum refertur. Jenf. Tarv. d. fuit. Insignis et S. S. insignem immerito f. t. Mox Locat. et posterr. ante Ald. Insignis et S. S. i. non immerito f. t. Ald. jubente Regio Insignem et S. S. n. i. f. t. Goth. (err. Gesii.) a pr. tantum manu non ante insignem inserit, alioqui nostram ipsam dans cum Guelf. Vall. (ut videtur) Camp. Eam ex ipsa Turic. prima manu veram cenfeo, quanquam minus placet Et in fronte positum. colorem. Flor. (a pr. m.) calorem. foret. Turic. Flor. (hic a pr. m.) omittunt cum Alm.

117. *est in eo. Turic. omittit. et acerbitas. Turic. Flor. omittunt copulam. ejus summa. Sic Turic. Camp. Jenf. (tac. Gesii.) cum Andr. et edd. ante Bad.*

Cassius Severus. cf. §. 22. colorem. Nimiam affectuum, irae, malignitatis, invidiae, simplicitatem improbat in Cassio noster. Neque enim ille quidquam eorum dissimulare solebat, quae animum pungerent et exasperarent; securus qualis ipse videretur iudicibus, modo infamaret adversarium. Tale quid hic coloris vocabulo significari, totius orationis series docet. Et video mecum facere ele-

gantissimum Ernestium in Technol. Lat. p. 65. qui minus, ut opinor, erat affectus Technol. Graec. p. 384. Colorem omnem depositum imprimis videmus 11, 1, 57.

117. *Praeterea — ridicula est. Refertur hoc ad eam, quam in Cassio laudaverat urbanitatem, interjecta brevi, quae sensum non interpellet, sententia de errore Cassii. Adjuvatur enim illa summa hujus oratoris urbanitas ipsa*

ipfa ridicula est. Sunt alii multi disert¹¹⁸, quos persequi longum est. Eorum, quos viderim, *Domitius Afer*, et *Julius Africanus*, longe praestantissimi. Arte ille, et toto genere

acc. Basil. Sed Turic. (a pr. m.) et summo cum Voss. 3. Ex Alm. affertur et summa (cf. 95.). Flor. Guelf. et sermo cum Voss. 1. Bern. Reliqui et vis f. a quibus stant Goth. Vall.

118. *Sunt alii*. Sic Turic. Flor. Guelf. Camp. cum Goth. Basil. *S. autem a*. Jenf. cum edd. ante Bad. Reliqui inserunt et. *persequi longum est*. *Eorum, quos* Turic. Flor. (hic a pr. m.) omittunt cum Alm. In causa est homoeoteleuton quos. *viderim*. Turic. *viderem*, a sec. m. *videram*. *Afer, et Julius*. Turic. *feret j.* a sec. m. *ferettius*. *longe praestantissimi*. Turic. *l. a†* (cf. 115.) *praesentissimi*, a sec. manu reponitur nostrum, nec deletum tamen, quod interjectum erat. Flor. *l. aliis praesentissimi*, a sec. m. *l. a. praestantissimi*. Ex Alm. nihil nisi *praesentissimi* affertur. Suspicio criticam fuisse notam, ut §. 109. *Arte*. Sic

ejus amaritudine, quae, vel sine salibus, per se ipsa ridicula est i. e. risum movet auditorum. *Ridiculum esse* in laude dicitur, non in vituperio. Vid. 6, 3, 22. seqq. Francii conjectura *amantur pro amari*, speciem magis habet quam substantiam.

118. *diserti*. An minus honesto illo significato hic usurpat, ex quo est dictum Antonii 8. Pro. 13. ? Sed hoc vix credibile in magistro suo facturum Domitio.

longum est. cf. not. crit. ad 1, 6, 9.

Julius Africanus. vide 3, 5, 15. Fortasse filius ejus, qui Tacito perisse narratur

sub Tiberio Annal. 6, 7. e Santonis Gallica civitate oriundus. Quae hic *concitatio* ei tribuitur, eadem sunt *vires* 12, 10, 11. *compositione longior* quod dicitur, refero ad longiora, quae compositionis gratia faciat, hyperbata. cf. 8, 6, 65. 9, 4, 145. *Domitium* vide ad 5, 7, 7. cujus loco modo designato *maturitas* non longe est ab ea, quae hic agnoscitur, *arte*; iudicium ejus est acerrimum, nunquam ablatum illud vehementia vel nimia elegantiae affectatione. Similiter Terentium Horatius Epist. 2, 1, 59. *arte* ait *vincere*; quamquam Bentlejus hoc ad me-

dicendi praeferendus, et quem in numero veterum locare non timeas: hic concitator, sed in cura verborum nimius, et compositione⁹¹⁹ nonnunquam longior, et translationibus parum modicus. Erant clara et nuper ingenia.
 119 Nam et *Trachalus* plerumque sublimis, et satis apertus fuit, et quem velle optima crederes: auditus tamen major. Nam et vocis, quantam in nullo cognovi, felicitas, et pronuntiatio vel scenis suffectura, et decor, omnia denique

Turic. Flor. (hic a pr. m.) cum Alm. Reliqui praemittunt *verborum*. *locare*. Turic. Flor. (a pr. m. uterque) *bitare*, cum Alm. sed Flor. a *sec. habere*, et sic Guelf. cum Bern. et edd. inde a Jenf. ante Ald. acc. Basil. Stoer. Chouer. Leid. aliisque apud Burm. An primitus fuit *citare* vel *recitare*? *modicus*. Turic. (a pr. m.) *modicum*. Guelf. *modicis*.

119. *Nam et Trach.* Turic. Flor. (hic a pr. m.) Camp. omittunt *nam*, cum Alm. Sed Camp. *ut* (pro *nam et*), quod possit placere, ut vitetur iteratio horum *Nam et* hac §. et 117. Sed cf. not. exeg. ad §. 25. 26. *apertus*. Turic. Camp. *aptus* cum Bodl. Andr. *decor*. Turic. (a sec. m.)

tricam etiam virtutem refert in Schediasmate.

locare. vide not. crit.

119. *Trachalus*. vide 6, 3, 78. Conferendo singula, quae demonstrantur, loca apparebit, *Trachalus* quantopere debuerit lectus descendere ab eo, qualis videbatur auditus. Talis patrum nostrorum memoria fuit, quem eloquentiae Germanicae exemplar laudat Fridericus magnus in libello de eruditione Germanorum,

Regiomontanus olim ecclesiastes, Quantius nomine.

velle optima. Quo hoc optimorum studium pertinet? An ad genus dicendi optimum? Qualem vidimus bonam mentem 2, 12, 12. et mox est §. 122. *ad optima tendentium* et §. 131. *meliora vellet*. Malum tamen hic quidem ad honestatem et recti amorem trahere, qui in hoc oratore apparuerit. Neque enim bonum dicendi genus

ei, quae sunt extra, superfuerunt. Et *Vibius Crispus*, compositus, et iucundus, et delectationi natus: privatis tamen causis quam publicis melior. *Julio Secundo* si longior¹²⁰ contigisset aetas, clarissimum profecto nomen oratoris apud posteros foret. Adjecisset enim, atque adjiciebat ceteris virtutibus suis, quod desiderari potest. Id est autem, ut esset multo magis pugnax, et saepius ad curam rerum ab elocutione respiceret. Ceterum interceptus¹²¹ quoque magnum sibi vindicat locum. Ea est facundia, tanta in explicando, quod velit,

decora cum Jenf. et edd. poster. ante Bad. extra. Turic. Flor. (hic a pr. m.) *ex ira*.

120. *Id est*. Turic. *Item*. pugnax. Turic. Flor. pugnans cum Alm. et saepius. Turic. (a sec. m.) Camp. ut f. respiceret. Turic. (a sec. m.) respisceret cum Jenf. Tarv. Correxerit Regius.

121. *velit*. Turic. *vellet* cum Alm. Sed Flor. *vellit*. (cf. 117.)

adeptus fuit, si visus modo id velle.

Vibius Crispus. vide 5, 13, 48.

120. *Julio Secundo*. cf. 10, 3, 12. et nos ad 6. Pro. 3. p. 427. item 12, 10, 11.

adjiciebat. Attende vim imperfecti. Semper *adjiciebat*, neque tamen *adjecerat* antequam moreretur.

respiceret. cf. 3, 11, 26. ubi notatum fere Secundi illum errorem invenies, ut et hic §. 55. *pugna* autem est causae ipsius tractatio, solita illa negligi a cupidis senten-

tiarum et locorum communium. Nimum igitur Secundus dabat rebus extra causam, nec satis *pugnabat*, ut ei magis *pugnaci* fieri optandum esset. Hunc *pugnae* et *pugnandi* usum habes 4, 3, 2. 5, 12, 22. 6, 4, 4. 6. hic §. 79. et passim locis in indice quaerendis. Sic apud Senecam patrem Controv. 2. praef. „Deerat illi oratorium „robur et ille *pugnatorius* „mucro.“

121. *in explicando* — *gratia*. Verbi originem ipsam tenere oportet, ne forte *expli-*

gratia: tam candidum et lene et speciosum dicendi genus: tanta verborum, etiam quae assumpta sunt, proprietates: tanta in quibusdam ¹²² ex periculo petitis significantia. Habebunt qui post nos de oratoribus scribent, magnam eos, qui nunc vigent, materiam vere laudandi. Sunt enim summa hodie, quibus illustratur

gratia: tam. Turic. *gratam*; a sec. manu *gratia*, nec tamen reposito *tam*. *lene.* Turic. *levo*, a sec. m.

leve, et sic Flor. Guelf. cum Bern. Jenf. Tarv. (cf. §. 52.) Non improbanda Capperonnero videtur scriptura; mihi profus, cum hic nulla sit compositionis mentio, sed vehementi et forti opponatur *lene d. g.* velut 12, 10, 66. cf. et 9, 4, 130. 156. hic §. 44. Eo quaecunque mox laudantur in hoc oratore conspirant omnia; in assumptis proprietates, in periculosis significantia. Mox 10, 2, 23. in solis Jenf. et Tarv. *levi*, *leviter*, improbaute recte Gesnero.

in quibusd. ex. Turic. Flor. (hic a pr. m.) Camp. *ex q. in.* Ex Alm. affertur tantum *q. in.* Goth. (tac. Gesn.) nostris verbis anteponebat *etiam* cum Voss. 2.

122. *Habebunt.* Turic. Flor. (a pr. manu uterque) *habebant. scribent.* Turic. (a pr. m.) *scribet.* *magnam eos.* Turic. (a sec. manu) inserit *in* cum Jenf. Tarv. *materiam.* Flor. *materiem* (cf. 8, 6, 7.). *laudandi.* Turic. (a sec. m.) *laudanda* cum Jenf. Tarv.

care accipias interpretari. Quidquid scire vult auditorem, tam apte et decenter verbis eloquitur, ut nihil obscurum remaneat in magnis, nihil vile videatur in parvis. cf. 8, 6, 8. Haec ipsa et Fabii nostri vel praecipua est virtus. Apud Senecam patrem Controv. l. 2. Praef. „*explicitio* — splendida quidem, „sed operosa et implicita.“ Fateor autem placitum magis mihi, si fuerit *quid v.*

quam *quod v.* Nam alia ratio est 8, 3, 61.

lene. vide not. crit.

assumpta — *proprietates.* cf. 8, 6. totum caput: ubi *arcessita* sunt, quae hic *assumpta*.

ex periculo — *significantia.* Vel audacissime novata in elocutione non carent perspicuitate. cf. 2, 11, 3. 8, 6, 11. 11, 1, 32. item hic §. 49.

122. *Sunt enim summa.* „Florebat Aper, Marcellus, „Maternus, Messalla, Caecilius

forum, ingenia. Namque et consummati jam patroni veteribus aemulantur, et eos juvenum ad optima tendentium imitatur ac sequitur industria. Superfunt, qui de philo-¹²⁵sophia scripserint, quo in genere paucissimos adhuc eloquentes litterae Romanae tulerunt.
⁹²⁰Idem igitur *M. Tullius*, qui ubique, etiam in hoc opere Platonis aemulus extitit. Egregius vero, multoque, quam in orationibus, praestantior *Brutus*, sufficit ponderi rerum: scias

125. *scripserint*. Sic Turic. Flor. (hic a pr. m.) Guelf. cum Goth. Jenf. et edd. posterr. ante Bad. Reliqui *scripserunt*, quorum ergo et Camp. *adhuc*. Camp. omittit.

qui ubique. Sic Flor. Guelf. cum edd. inde a Basil. ante Burm. *qui ubi* Turic., sed a sec. m. *ut ubique*. Goth. (tac. Gesn.) *q. et ubique* (et pro *etiam in hoc* mox, item tac. Gesn., et in hoc, sibi constans) cum Voss. 2. Sed Camp. *q. ut ubique*, et sic reliqui, in qua ratione parum grate subauditur *est ad idem*. *orationibus*. Guelf. *oratoribus*. *ponderi*. Turic. Flor. (hic a pr. manu) *pondere* cum Alm.

„Plinius, et multi alii: vide „Tacitum.“ Pseudo-Turnebus. „Vide Plinianas epistolas passim, et l. 9. Ep. 26. „de summis ingeniis quasi „scatentes.“ Almelovenus.

veteribus aemulantur. Hoc ipsum hujus Quintilianei seculi videtur, quod promiscua utitur structura *aemulandi*. cf. §. 62. ubi est accusativus verbo junctus. Alioqui dativus additus *aemulando* significationem habet invidiae et animi iniqui. Sic aliorum quoque verborum structuram inflexerant novi; vide 9, 3, 1.

125. *etiam in hoc*. Leve sane in hac oratione vitium, quasi ubique Platonis maxime aemulus sit Cicero. Sed hoc ut vitaretur longiore anfractu opus erat. Nempe ut ubique Graecorum praestantissimi cujusque, ita in hoc opere Platonis.

Egregius — Brutus. Hoc, etsi iniquior, Tacitus agnoscit Dial. De Oratt. 21. „Brutum philosophiae suae „relinquamus. Nam, in Orationibus minorem esse fama „sua, etiam admiratores ejus „fatentur.“ Cf. hic. Brut. 1, 97. de Finib. 1, 3.

124 eum sentire, quae dicit. Scripsit non parum multa *Cornelius Celsus*, *Sextios* secutus, non sine cultu ac nitore. *Plancus* in Stoicis rerum

124. *Sextios*. Sic Turic. Flor. Guelf. Camp. cum Cod. antiquissimo Danielis (cf. 6, 2, 11.) teste Nicolao Fabro l. c. Goth. Voss. 2. Bern. et edd. ante Ald. *Sextius* Turic. a sec. m. Ex Alm. affertur *Sextus*. Ald. Bad. *Sceptios*. E Voss. 1. *Sceptior*. E Voss. 3. *seectios*. Reliqui *Scepticos*, quae videtur Philandri conjectura, frustra illustrata a Pseudo-Turnebo, ipsoque nuper Gesnero. Burmannum, qui Schottum inspexerat ad Senecam Patr., sordes reliquisse imprimis miror.

Plancus. Turic. Flor. *plausius*. Hic quidem a sec. m. *Plautus*, et sic Guelf. Jenf. cum Bern. et edd. ante Ald. qui tamen per sphalma *Plaucus*. Qua vero auctoritate eos, qui nostrum dant (quorum sunt Goth. cf. 2, 14, 2. Camp.), castigate nomen exhibere dixerit Regius, equidem ignoro, nullo, quod sciam, usquam memorato Stoicae philosophiae

124. non parum multa. Almeloventum multa volentem tollere recte revincit Burmannus, amandans lectorem ad 6, 2, 3. ubi exemplis Ciceronianis defendit usum nostrum.

Cornelius Celsus, *Sextios* secutus. „Duo — fuerunt Sextii. „Q. videlicet Sextius pater, „qui a divo Julio latum clavum sibi oblatum recusavit, „et ejus filius, de quo B. „Hieronymus anno quo Christum natum tradit, haec refert: *Sextius Pythagoricus* „philosophus nascitur. — Sextiorum, praeter Senecam in „Epistolis et libris de ira „saepe, et cap. ult. lib. 7. „naturalium quaestionum, meminuit Qu. c. 1. lib. 10.“ Nicolaus Faber, ad Senec.

patr. Controv. l. 2. praef. p. 98. (ed. Paris. 1613. Fol.) Vide et F. A. Wolfium ad Sueton. Illustr. Gramm. 18. et Fabricii Bibl. Graec. ab Harlete auctam Vol. I. p. 370. seqq. Ille Senecae in quaest. naturall. locus hic est: „Sextiorum nova et Romani roboris secta inter initia sua, „cum magno impetu coepisset, extincta est.“ cf. et Plutarch. *Quomodo sentias te proficere* p. 77. Loca de Sextio plurima apud Senecam invenies in Indice ed. Paris. 1613. Fol. Horum igitur philosophorum sectam, Pythagorae aemulam, scriptis exprimere conatus est is, qui omnis fere doctrinae commentarios adornavit Celsus. cf. 2, 15, 22.

Plancus. cf. not. crit.

cognitione utilis. In Epicureis levis quidem, sed non injucundus tamen auctor est *Catius*. Ex industria *Senecam* in omni genere elo-¹²⁵quentiae distuli, propter vulgatam falso de

auctore, qui hoc nomine fuerit. Recensetur nunc sane *Plancus* in Stoïcorum Catalogo, quem adornavit Fabricius in Bibl. Graeca Vol. 5. p. 572. cui loco subjicit Heumannus notam, demonstrantem Cic. Famil. 10, 12. unde Stoïcus agnoscatur *Plancus*. Quod ut mihi in hoc homine persuadeat, multum abest; minus tamen adducar, ut eum aliquid de philosophia litteris mandasse credam. In alia omnia abit *Gesnerus* in Indice *Quintilian.* eundem hunc *Plancum* censens atque eum, cujus mentio est ex *Cicerone* 6, 3, 44.; (et hoc repetiit *Ernestus* in *Fabr. B. L.*) nam ne certum quidem ejus nomen. In hac memorati hic scriptoris ignoratione, is videtur loco consulturus, qui *P.* aliquem *Faufstum* ostenderit Stoïcorum dogmatum scriptorem. Inest enim hoc maxime nominis in vetustissima scriptura. Cf. *Lipsius* ad *Tacit. Ann.* 3, 48. e *M. Folio* exculpens *M. Lollium*. [Non inutile tamen erit observare, *Rubellium* illam *Plautum*, qui *Augusti* stirpem attingebat et sub *Nerone* periit, Stoïcae sectae addictum et *Musonii* familiarem fuisse, ut docet *Tacitus Ann.* 14, 57. 59. BUTTM.]

cognitione. Goth. Jenf. (tac. Gesn.) *cognitioni* cum edd. posterr. ante Stoer. exc. Basil. acc. Rollino. Potest placere, sed obstat quodammodo §. 128. „multa rerum cognitio.“

Epicureis. Turic. Flor. Camp. Jenf. (tac. Gesn.) *epicuris* cum edd. ante Bad. *injucundus.* Turic. Flor. (a pr. m. uterque) *injucundis.* *auctor est Catius.* Ex. Flor. a. e. *cautius.* Ex. cum Basil. Sed *Guelf.* *Auctorem* ex. cum *Voss.* 3. Sed Goth. (tac. Gesn.) *Catius est.* Ex. omisso *auctor.* Camp. a. *Cacius est* ex. *Voss.* 1. a. et *cujus.* Ex. Jenf. *ductorem* ex cum *Tarv.*

125. *eloquentiae distuli.* Ald. Basil. inferunt *versatum,*

cognitione. cf. not. crit. „Ius Fam. 15, 16 et 19.“ *Gesnerus.*

Catius. „Ille, cujus spectra 125. *Senecam* — *distuli.*
„εἰδωλα *Epicuri*) ridet *Tul-* „*Distuli* de *Seneca* loqui, cum

me opinionem, quia damnare eum, et invisum quoque habere sum creditus. Quod accidit mihi, dum corruptum et omnibus vitiis fractum dicendi genus revocare ad severiora ¹²⁶judicia contendo. Tum autem solus hic fere

Regio jubente, quem bene revincit Badius. Nec ab ejus et Burmanni ratione me abducit Gisbertus Koen in obs. MSS. mecum communicatis, quauquam demonstrans Jo. Saresberiensem, qui hoc *versatum* ipsum praefert Policrat. 8, 13. p. 600. Quod enim Koenius negat, recte Fabium potuisse dilatum a se in omni genere eloquentiae Senecam dicere, quia restarent aliae hujus doctrinae partes ab ipso explicandae hoc et seqq. libris; non attendit vir doctus, solum hic significari censum scriptorum, quem adhaec egit Fabius hoc capite, in cujusque sine collocatur Seneca. cf. §. 75. „Xenophon — „inter philosophos reddendus.“

quia. Sic Turic. Flor. Camp. cum Goth. Jenf. et edd. posterr. ante Basil. *quae* Voff. 1. Reliqui *qua.* Cf. 2, 15, 8. *eum, et.* Guelf. omittit *et.* *et omnibus.* Goth. (tac. Geln.) *ex o.* cum Voff. 2. *revocare ad.* Turic. r. al (cf. 118.) *ad;* a sec. m. r. *aliquos ad.* *severiora.* Turic. Flor. (a pr. m. uterque) *severia.* mox ille *severa,* et sic Camp. Goth. (tac. Geln.).

^{126.} *Tum autem.* Turic. Flor. Guelf. Camp. cum Goth. Voff. 2. (err. Burm.) Jenf. Tarv. *hic.* Turic. (a pr. m.) Flor. *huic.*

„de quocunque genere eloquentium, qui oratori sunt imitandi, loquerer: et cum de poetis: et cum de oratoribus et cum de philosophis Romanis.“ Badius. Hoc, quod jam lecturi sumus, de Seneca iudicium quantivis est pretii. Conferendum autem cum eo Gellianum (12, 2.) in quo et ipso accusatur Senecae protervitas in carpendis veterum scriptis.

Nec negligendum est, quid quid ibi exprobratur Senecae, in iis quidem, quae sunt reliquae, ejus operum partibus non inveniri. cf. Fabr. Bibl. lat. ed. Ern. Vol. 2. p. 107. 8. Sallustium non ipsum carpit aut irreverentius tractat, sed pravos imitatores notat Epist. 114. Fortasse tamen noster et familiares ejusdem sermones respexit.

in manibus adolescentium fuit. Quem non equidem omnino conabar excutere, sed potioribus praeferri non sinebam, quos ille non destiterat incessere, cum diversi sibi conscius generis, placere se in dicendo posse, quibus illi placerent, diffideret. Amabant autem eum magis, quam imitabantur: tantumque ab eo defluebant, quantum ille ab antiquis descenderat. Foret enim optandum, pares, aut saltem proximos, illi viro fieri. Sed placebat propter

Quem. Flor. (a pr. m.) Camp. omittunt.

conabar. Turic. Flor. Goth. (tac. Geln.; posteriorum uterque a pr. m.) Camp. *conabor.* *praeferri.* Turic. *perferre.* Flor. (a pr. manu) *praeferre.* *cum diversi.* Turic. Flor. (hic a pr. m.) omittunt *cum cum Alm.*

posse, quibus. Sic Turic. Camp. (nisi quod hic *possem*) *cum Alm.* Basil. Gryph. (1536.). Inserunt in Flor. (cf. 121.) Guelf. cum Goth. Voss. 1. 2. Vall. Jenf. et edd. posterr. ante Gryph. Reliqui inserunt *iis*, iubente Regio. *illi.* Turic. (a sec. m.) *ille*, quò et ex Alm. assertur. *placerent.* Turic. *placere cum Alm.* *diffideret.* Flor. (si recte interpretor excerptentem) *diffiderent.* *Amabant autem eum.* Turic. *am. eum.* Guelf. *et am. aut. e.* *ab eo.* Sic Turic. Flor. Goth. (tac. Geln.) Camp. Ald. Bad. Basil. Reliqui *ab illo.*

127. *enim optandum.* Turic. Flor. *e. aliquid o.* cum Alm. Suspicio fuisse *alioqui.* Sed pro *foret* Turic. *fore*, Alm. *fere* (cf. 126.). *aut saltem.* Turic. Flor. Guelf. Camp. Goth. Jenf. (tac. Geln.) *ac f.* cum Voss. 2. 3. et edd. ante Bad. acc. Basil. *proximos, illi viro.* Turic. Flor. *primos i. viros.* Guelf. *illo pro illi.* *Sed placebat.* Turic.

126. *defluebant — descenderat.* Cf. 1, 8, 9. Egregia proprietas elocutionis. Qui cupiat nosse, quid sit sana et elegantia mutando corrumpere, is videat mihi conjecturam Francianam *desciverat* pro *descenderat.* Et en, ita dantem Campanum! (cf. §. 94.)

127. *enim optandum.* cf. not. crit.

sola vitia, et ad ea se quisque dirigebat effluenda, quae poterat: deinde cum se jactaret eodem modo dicere, Senecam infamabat.

- 128 Cujus et multae alioqui, et magnae virtutes fuerunt: ingenium facile et copiosum, plurimum studii, multa rerum cognitio: in qua tamen aliquando ab his, quibus inquirenda quaedam mandabat, deceptus est. Tractavit
129 etiam omnem fere studiorum materiam. Nam et orationes ejus, et poëmata, et epistolae, et dialogi feruntur. In philosophia parum

Flor. (hic a pr. m.) omittunt. ea. Turic. Flor. omittunt.

128. *alioqui, et magnae virt.* Turic. (a sec. manu) *aliae quidem m. v.* Camp. *alie quidem virt.* *multa.* Sic Turic. Flor. Guelf. Camp. cum Basil. Reliqui *multarum* (cf. 9, 2, 47. 5, 10, 91.) Jenf. (tac. Gefn.) huic voci praemittit et cum edd. ante Basil. acc. Gryph. *cognitio.* Turic. Flor. (hic a pr. m.) omittunt. *ab his.* Sic Turic. Flor. Camp. Reliqui *ab iis.* cf. 8, 6, 65. *omnem.* Goth. (tac. Gefn.) Camp. *omnium.* Jo. Saresber. *omnem fere omnium stud. mat.* unde Goth. scripturam commendat Gisb. Koen. cf. §. 125. Nostrae scripturae favet 1, 4, 5. „*omni studiorum genere*“. *materiam. Nam.* Turic. Flor. (a pr. m. uterque) *nam materiam.* Ille a sec. m. tollit priore loco *nam*, nec reponit altero, et sic Alm.

129. *orationes.* Turic. Flor. (hic a pr. m.) *orationem.* *dialogi feruntur.* Turic. Flor. *dialoge f.* Ille a sec. m. *dialogi efferuntur*, et sic Camp. Jenf. cum edd. ante Ald.

129. *orationes.* „Sive causarum actiones. Egit multas et illustres, atque in ipso senatu: ut omittam quas principi scripsit, in senatu recitandas. Neque dubito „*Edicta ad populum et Epistolas* graviores, ab illo con- „scriptas, aut dictatas; quorum omnium levis memoria „superest, et tulit, ut solet, „aevum.“ Lipsius in Vita Senecae. *poëmata* „certum „est ubertim scripsisse. Ipse „in exilio fecisse ostendit, et „Tacitus, jam etiam seniore,

diligens, egregius tamen vitiorum infectator fuit. Multae in eo claraeque sententiae, multa etiam morum gratia legenda: sed in eloquendo corrupta pleraque, atque eo perniciosissima, quod abundant dulcibus vitiis. Velles ¹³⁰ eum suo ingenio dixisse, alieno iudicio. Nam si aliqua contempsisset, si parum non concupisset, si non omnia sua amasset, si rerum

Secunda Flor. manus, nostra ipsa. Nostris vocibus Jenf. (tac. Gefn.) subjicit *et cum* edd. posterr. ante Ald. pro quo Regius suadebat *et si*. *Multae — morum gratia.*

Turic. Flor. *multo multi amorum g.* Ille a sec. m. *multa multis amorum g.* Hic nostram ipsam. *M. i. e. clarae f. m. e. m. g.* Goth. (tac. Gefn.) Camp. Vicissim e Voss. 1. *multaeque i. e. c. f. m. e. m. g.* Vocem *fuit* ante nostra omittit Goth. *legenda.* Turic. Flor. Jenf. (tac. Gefn.) Tary. *legendo.*

atque eo. Goth. (tac. Gefn.) inserit *in.* *abundant.*

Guelf. Goth. (tac. Gefn.) *abundat.*

130. *eum.* Turic. Flor. (hic a pr. m.) Camp. *enim.* Voss. 1. *cum.* *Nam si aliqua.* Turic. Flor. omittunt *si:*

vicissim 10, 2, 3. Guelf. *quam si fuit* pro *quam fuit.* Camp. *n. in a.* Flor. (a sec. m.) *n. f. nil aequalium,* et sic Goth. Jenf. (err. Gefn.) cum Voss. 2. Vall. et edd. posterr. ante Basil. exc. Ald. (hic enim *n. nisi a.*) acc. Gryph. *n. simile quam* Guelf.; ex Voss. 1. *n. simile sine quam.* *parum non concupisset.* Sic Turic. Flor. Guelf. Goth. (tac. Gefn.) Camp. cum

„et in aula. Ita enim invidi
„calumniantur apud Nero-
„nem: *Objicielant etiam, elo-*
„*quentiae laudem uni sibi asc-*
„*scere, et carmina crebrius*
„*factitare, postquam Neroni*
„*amor eorum venisset.*“ Idem.
dialogi. „Quos Fabius nomi-
„nat, nec ultra.“ Idem.

130. *si parum non concu-*
pisset. Hic cum plerique,
contra MSS. quidem, omittant

Tom. IV.

non, eorum solus Rollinus
dignatus est explanationis ali-
quid aspergere: „Si quaedam“
ait ille „orationis lenocinia
„minus studioso sectatus es-
„set.“ Praeter neglectum hic
accusativum ad *concupisset,*
qui omitti ita latine quidem
non poterat, *parum* nimis
leviter accipitur pro *minus,*
vel *non.* Gedoynus multa
licere sibi ratus, nostrum in-

pondera minutissimis sententiis non fregisset: consensu potius eruditorum, quam puerorum

Voss. 1. Reliqui omittunt *non*, inter quos meorum primus Jenf. *consensu*. Guelf. *ratio sensu*. (cf. 5, 13, 19.)

cisum priori continuat: „s'il „eût méprisé certaines beau- „tés, qui à le bien prendre „ne sont pas des beautés“ (vide mihi Francogallos istos omnia in veteribus vertendis circumloquentes!); „s'il en „eût médiocrement désiré „quelques autres.“ Extundit sibi sententiae objectum! Standum autem est auctoritate MSS. qui omnes vindicant *non*. Inde ego, timidus tamen, nec mihi satisfaciens, haec interpretando eruo: „Si „non consulto quaesivisset ea, „quae nimis tenuia infraque „dignitatem rerum posita es- „sent.“ *Parum* igitur accusa- rivi loco habeo et interpretor *id ipsum quod non est satis, quod est exile et minutum*. Fateor interim hoc quod confeci sententiae nimis simile videri illi alteri „rerum „pondera — — non fregis- „set“. Verum eadem accu- satio providenda est in altero sententiarum pari. Quid enim est *omnia sua amare* nisi hoc *nihil eorum, quae succurrant scribenti, contemnere?* Nisi illud fortasse discrimen agnos- cas, ut *contemnere aliqua* sit, transire omnino aliqua nec in

scripto ponere; *non omnia sua amare*, quaecumque in- veneris, iis non ad taedium usque indulgere omnibus, aut multifariam variando et figu- rando lectoribus ea obtru- dere. Et sane horum quoque vitiorum bona est copia apud Senecam. Vellem tamen in cultissimo hoc de Seneca loco nihil parum effectum aut pondere suo vacuum a nobis inveniri. Quare nec sufficio mihi in iis, quae protuli. Fortasse reconditus aliquid latet in nostris ipsis, quae potuerunt et corrupta esse, antequam ad nos perferren- tur. Nihil minus fero, quam quod Gedoyus: *si non omnia sua amasset* vertit: „s'il n'eût „pas été amoureux de toutes „ses productions“. Neque enim *sua* ista ad iusta opera refero, sed ad subnatas inter scribendum quascunque sen- tentias. Ad *fracta* illa *minu- tissimis sententiis rerum pon- dera* Colomelius verba Gel- liana ponit, non aliena sane, sed quorum mentionem supra jam iniecisset Pseudo-Turne- bus ad 126. (cf. 3, 1, 14. et quae Burmannus eidem ex- probrat ad 4, 1, 61.); quod

amore comprobaretur. Verum sic quoque¹³¹ jam robustis, et severiore genere fatis firmatis legendus, vel ideo, quod exercere potest⁹²² utrinque iudicium. Multa enim, ut dixi, probanda in eo, multa etiam admiranda sunt: eligere modo curae sit, quod utinam ipse fecisset. Digna enim fuit illa natura, quae meliora vellet, quae, quod voluit, effecit.

II. Ex his ceterisque lectione dignis auctoribus et verborum sumenda copia est et varietas figurarum, et componendi ratio: tum ad exemplum virtutum omnium mens dirigenda. Neque enim dubitari potest, quin artis pars magna contineatur *imitatione*. Nam ut invenire primum fuit, estque praecipuum:

151. *legendus*. Guelf. *legendum*. *iudicium*. Turic. Flor. Camp. *judicem*, cum Vall. a sec. m. *quae, quod*. Turic. Flor. Guelf. omittunt *quae* cum Alm. Voss. 1. 3. Jenf. Tarv. Habent Goth. et Vall. E Voss. 3. refertur et *quod meliora*. *effecit*. Turic. Camp. *efficit* cum Alm. Jenf. Tarv.

1. *copia est et*. Turic. Flor. Camp. omittunt *est* cum Goth. Jenf. et edd. ante Ald. Malim paene pro *et verb.* scribi *est v.*, hic autem omitti verbum. Inscribitur caput *de imitatione* in Guelf. Goth. cum edd. omnibus ante Gesn. exc. Obr. Nihil inscriptionis in Turic. Flor. Camp. *invenire*. Guelf. omittit cum Voss. 1. 3. Bern. *estque praecipuum*. Guelf. *est quae praecipue* cum Voss.

Almeloveno quoque, doctiori 151. *utrinque iudicium*. quidem illi, accidit in voce „Tam laudantium quam vitu- illa Caligulae *calcem sine* „perantium“. Badius. Sic *arena* appellantis Senecae *utrumvis* et facere et non facere apud Cic. pro Rosc. Amer. 30. iidem a Turnebo memorata. [Vid. Addenda.]

sic ea, quae bene inventa sunt, utile sequi.
 2 Atque omnis vitae ratio sic constat, ut, quae
 probamus in aliis, facere ipsi velimus. Sic
 litterarum ductus, ut scribendi fiat usus, pueri
 sequuntur: sic musici vocem docentium,
 pictores opera priorum, rustici probatam ex-
 perimento culturam in exemplum intuentur.
 Omnis denique disciplinae initia ad propo-
 3 tum sibi praescriptum formari videmus. Et
 hercule necesse est, aut similes aut dissimiles
 bonis simus. Similem raro natura praestat,
 frequenter imitatio. Sed hoc ipsum, quod
 tanto faciliorem nobis rationem omnium
 facit, quam fuit iis, qui nihil, quod seque-
 rentur, habuerunt, nisi caute et cum iudicio
 4 apprehenditur, nocet. Ante omnia igitur
 imitatio per se ipsa non sufficit, vel quia pigri 923

1. 3. Bern., nisi quod hi tres *praecipua*. *utile*. Camp. *utiliter*.

2. *ut, quae*. Flor. *utique*. *ipfi*. Turic. Flor. (hic a pr. m.) *ipse*. *ductus, ut*. Flor. *doctus*, a sec. m. *u* pro *o*, sed non additum *ut*. *vocem docentium*. Turic. Flor. *ducentium*, omisso *voc.*, hic a sec. m. *o* tantum pro *u*. *intuentur*. Jenf. *tuentur* cum edd. ante Basil.

initia. Turic. Flor. (hic a pr. m.) omittunt cum Alm.
 3. *hercule*. Sic Turic. Flor. Guelf. Goth. (tac. Gefn.)
 Camp. Reliqui *hercle*. cf. 10, 1, 86. *frequenter imi-*
tatio. Flor. *frequentem imitatis*, a sec. manu *o* pro *s*.

rationem omnium. Sic Turic. Flor. (hic a pr. m.) Camp. cum Alm. Reliqui inferunt *rerum*. *iis*. Flor. (a pr. m.) omittit. An erat *q. his fuit qui?* cf. 10, 1, 130.

apprehenditur. Camp. *apprehendatur*.

4. *sufficit*. Flor. (a pr. m.) *suffecit*.

2. *rustici — intuentur.* „Vide „Columell. 11, 1.“ Almelo-
 venius.

4. *Ante omnia*. cf. 5, 13, 6. *vel*. „etiam propterea.“

est ingenii, contentum esse iis, quae sint ab aliis inventa. Quid enim futurum erat temporibus illis, quae sine exemplo fuerunt, si homines nihil nisi quod jam cognovissent, faciendum sibi aut cogitandum putassent? Nempe nihil fuisset inventum. Cur igitur 5 nefas est reperiri aliquid a nobis, quod ante non fuerit? An illi rudes sola mentis natura ducti sunt in hoc, ut tam multa generarent, nos ad quaerendum non eo ipso concitemur, quod certe scimus invenisse eos, qui quae- fierunt? Et cum illi, qui nullum cujusquam 6 rei habuerunt magistrum, plurima in posteros tradiderint, nobis usus aliarum rerum ad

quae sint. Sic Turic. Flor. Reliqui *q. sunt.* *quae sine.* Turic. *qui f.,* a sec. m. *quis f.* Camp. *cum f.*

jam. Turic. Flor. (hic a pr. m.) *imago.* Guelf. Camp. omittunt. Ex Alm. affertur *in mago.* Inde Burm. eruit *jam majores,* frustra ille. *cognovissent.* Turic. Goth. (tac. Gesn.) *cognovisset.* Camp. *agnovisset.*

5. *nefas.* Turic. Flor. *inventus* cum Alm. Ille a sec. m. *inventum,* hic nostrum. Pro *est* Turic. (a pr. m.) *es.*

reperiri. Turic. Flor. (hic a pr. m.) *reperire.* Au. Turic. *tam* cum Alm. (non Flor. cf. 10, 1, 127.); a sec. manu *tamen,* et sic Camp.

6. *cujusquam.* Guelf. Camp. *cujusque* cum Goth. Nisi me retineret vetustissimorum librorum religio, malletm prope hoc, potestate ea, de qua egi ad 4, 1, 46. In omnibus enim artibus (ea est *quaeque res*) magistro caruerunt primi illi.

habuerunt. Jenf. Tarv. Ald. *habuerint.* *tradiderint.* Turic. Flor. Guelf. Camp. *tradiderunt* cum Jenf. Tarv. Ald.

usus. Turic. Flor. (hic a pr. manu) omittunt cum Alm.

aliarum. Turic. Flor. (a pr. m. uterque) *aliorum.* Loc. *illarum* cum posterr. edd. ante Bad. acc. Basil. Gryph. item

5. *Cur igitur nefas.* „Ut „*fatum* quoddam sive aeter- „*hic nefas,* sic *fas* s. 9. ad „*nam* legem refertur, qua

erundas alias non proderit, sed nihil habebimus, nisi beneficii alieni? quemadmodum quidam pictores in id solum student, ut describere tabulas mensuris ac lineis sciant.

7 Turpe etiam illud est, contentum esse id consequi, quod imiteris. Nam rursus quid erat futurum, si nemo plus effecisset eo, quem

Gibf. Obr. Capper. Mox pro *erundas* Turic. Flor. (hic a pr. m.) Guelf. Camp. *erudiendas* cum Bern. et edd. ante Ald. Nostri, quod conijcere videtur, aut videri vult. Regius, Goth. Vall. item Alm. Fateor tamen displicere mihi *rei* et *rerum* continuationem, in quotidiano illo maxime *rei* vocabulo, quod ipsum languorem ingenerat orationi. Etiam, quo nomine Badius *aliarum* tuetur prae *illarum*, usus notissimae locutionis *aliarum alias* hic quidem non bene procedit, ubi nonnisi bipertita divisio intelligitur, ut novae res ex prioribus illis eruantur, non *aliae ex aliis*. Quod si peteretur, positus talis decebat: *rerum aliarum ad alias erundas usus.*

quidam. Turic. *poeta et*, a sec. manu *poetas et*, et sic Camp. *describere — mensuris.* Turic. Flor. (a pr. m. uterque) *describerent — mensuras.* Guelf. *d. tabula ac m.*

7. *etiam.* Goth. (tac. Gesn.) *enim.* *consequi, quod imiteris.* Turic. *consequi dimiteris*, a sec. manu *consequi de metris.* Voss. 2. *c. quod mireris.* *Nam rursus.* Turic. *rursus nam.* *erat.* Goth. *esset.* *nemo.* Goth. *nihil.* *effecisset.* Guelf. *efficiet.* Camp. *efficisset.*

eo, quem. Jenf. Tarv. *eo quae.* Locat. *eo quod* cum edd. posterr. ante Bad. qui verbosius, etsi non sine acumine, de

„perfectiones rerum possibiles
 „(Φιλοσοφητέον γὰρ) determi-
 „nantur: h. e. qua sui quidam
 „sines rebus earumque virtu-
 „tibus assignantur, ultra quos
 „ascendere per conditionem
 „suam illis non liceat. Sic
 „11, 3, 181. *Neque tamen*
 „*illud est nefas.* Simile mox
 „10, 2, 26. *Totum exprimere*
 „*paene homini inconcessum.*

„Et quoties licet ita ponitur.“
 Gesnerus.

6. *pictores — ac lineis sciant.* Fateor parum hoc capi a me, nisi forte intelligantur ii pictores, qui, ut aliena opera in suas tabulas diligenter transferant, singulas eorum partes antea mensuris et lineis dimetiuntur.

7. *Nam rursus.* Adverbium

sequebatur? Nihil in poëtis supra *Livium Andronicum*; nihil in historiis supra *Pontificum annales* haberemus: ratibus adhuc navigaretur: non esset pictura, nisi quae lines 924 modo extremas umbrae, quam corpora in sole fecissent, circumscriberet. Ac si omnia percenseas, nulla sit ars, qualis inventa est, nec intra initium stetit: nisi forte nostra potissimum tempora damnamus hujus infelicitatis, ut nunc demum crescat nihil. Nihil autem crescit sola imitatione. Quodsi prioribus 9

scripturae utriusque discrimine agit. *historiis. Flor. (a pr. manu) posteris. Camp. posterius. navigaretur. Sic Turic. Flor. Camp. cum Alm. Reliqui navigaremus. circumscriberet. Flor. circumscriberent, et sic Jenf. cum edd. posterr. ante Ald. Sed Jenf. Tarv. et modo fecisset. Correxerit Regius.*

8. *fit. Turic. (a sec. m.) fit. damnamus. Guelf. mandamus. crescat nihil. Nihil. Turic. alterum nihil omittit, quapropter transposui voces, quae in reliquis quidem libris ita continuantur: nihil crescat. Nihil. Stoer. Chouet. crescet. autem. Sic Turic. Flor. Guelf. Goth. (tac. Gesu.) Camp. cum Alm. Vall. Voss. 1. 2. 3. Bern. Basil. Gryph. (1536). Reliqui enim.*

9. *si Turic. Flor. (a pr. m.) omittunt.*

respicit ad 4. „Quid enim „suturaum erat“.

Livium Andronicum — Pontificum annales. Recte ablegant VV. DD. ad Cic. de Or. 2, 12. item Brut. c. 18. De Livio cf. et Bentlej. ad Horat. Epist. 2, 1, 71. Malim prope poësi prae poëtis in loco nostro. cf. 10, 1, 29.

pictura — circumscriberet. „Hanc picturae originem asignant omnes: cui debetur, non convenit. vid. Plin. 35, 5. l. 5. Athenag. Leg. pro Christi. p. 59. Dechair. etc.“ Gesnerus.

8. *damnamus — infelicitatis. cf. 2, 5, 24.*

adjicere fas non est, quomodo sperare possumus illum oratorem perfectum? cum in his, quos maximos adhuc novimus, nemo sit inventus, in quo nihil aut desideretur, aut reprehendatur. Sed etiam qui summa non appetunt, 10 contendere potius, quam sequi debent. Nam qui agit, ut prior sit, forsitan etiam, si non transierit, aequabit. Eum vero nemo potest aequare, cujus vestigiis sibi utique insistendum putat. Necessesse est enim, semper sit posterior, qui sequitur. Adde quod plerumque facilius est plus facere, quam idem. Tantam enim difficultatem habet similitudo, ut ne ipsa quidem natura in hoc ita evaluerit,

adjicere. Flor. *addicere*, ut et mox 20. Voss. 5. (a pr. m.) *addere.* Sed Voss. 1. *prioribus* omittit. *possumus illum.* Jenf. *possumus ullum* cum edd. posterr. ante Basil. Mox *p. ullum* ante Obr. acc. Roll. Sed nostram vindicant mei quoque MSS. et Camp. *cum.* Turic. Flor. *quam.* Ille a sec. m. *quamquam*, hic *quum.* *his.* Sic Turic. Flor. Guelf. Reliqui *iis.* *quos.* Turic. (a pr. m.) *quo.* *inventus.* Flor. (a pr. m.) *infestus.* *summa.* Flor. Camp. *summam* cum Goth. Voss. 2. et edd. ante Ald. acc. Bad. cf. § Pro. 1. *appetunt.* Turic. Flor. *adpetent.* Goth. Jenf. (tac. Gefn.) Camp. cum Voss. 2. et edd. ante Stoer. *appetent.*

10. *agit.* Guelf. omittit. *qui sequitur.* Turic. *equitur*, a sec. m. *equatus.* *evaluerit.* Turic. *evalueris.* Jenf. *valuerit* cum edd. ante Ald. acc. Bad. cf. 9, 5, 15. et debebat in eodem capite §. 1. reponi *evaluit* pro *valuit.*

9. *illum oratorem perfectum.* Gefnerus recte ablegat ad totius operis Prooem. §. 9. hic §. 28. item Ciceronis imprimis oratorem, initio: adde et nostr. 8, Pro. 15. 12, 1, 21.

10. *res simplicissimae* i. e. minime variae, in quibus nihil magnopere expectetur discriminis, qualis fuerit gramen, folium. Recte Gefnerus hic admonet *indiscernibilium* illorum. cf. 7. Praef. 4.

ut non res simplicissimae, quaeque pares maxime videantur, utique discrimine aliquo discernantur. Adde quod quidquid alteri ¹¹ simile est, necesse est minus sit eo, quod imitatur, ut umbra corpore, et imago facie, et actus histrionum veris affectibus. Quod in orationibus quoque evenit. Namque eis, quae in exemplum assumimus, subest natura, ⁹²⁵ et vera vis: contra omnis imitatio ficta est, et

res simplicissimae — discrimine. Sic Turic. Flor. Camp. (nisi quod hic *quae*) cum Alm. Bodl. Andr. Basil. sed postremus omittit *utique*. Obr. item, sed pro *simpl.* dat *simillimae*, et sic narratur locum dare Bern. Sed e Voss. 1. *r. quae dissimillimae videbantur* refertur. Reliqui *r. quae simillimae v. d.* nisi quod Jenf. et rell. ante Ald. acc. Bad. Gryph. (1544.) inferunt *utique*, Goth. autem et Voss. 2. *videntur*, indicativum habent. *discernantur.* Turic. *disnantur*, a sec. m. *dissocientur*, et sic Obr. At Flor. *desinantur*, a sec. m. nostrum. Hoc quidem non ferendum duco, ob ingratam etymi iterationem *discrimine discernantur*. Latere suspicor *distineantur*. cf. Drakenb. ad Liv. 4, 59, 3.

11. *est minus sit eo.* Turic. *e. m. eo*, a sec. m. *esse m. eo*. Bern. *est esse m. sit eo*. Camp. *e. esse m. eo*, et sic Obr. *necesse est* omittit Guelf. *et imago — et actus.* Turic. Flor. omittunt copulam secundam cum Alm., utramque Camp. et sic Obr. *orationibus.* Voss. 1. 3. *oratione*, soli. Placet. *oratoribus* Gryph. *evenit.* Turic. Flor. (a pr. m. uterque) *venit.* *eis.* Sic Flor. Camp. *his* Guelf. Reliqui *iis.* cf. 8, 6, 63. 6, 1, 9. *assumimus.* Flor. *absumimus.* Guelf. *suminus* cum Voss. 1.

natura, et vera. Turic. *naturam et u*, a sec. manu *naturae varia.* Obr. *naturae vera.* *contra.* Turic. (a sec. m.) *contraria.* *ficta.* Turic. Flor. *facta* cum

discernantur. cf. not. crit. haereas in umbra; quare et Gedoynus vertit „ainfi „l'ombre est plus foible que „le corps.“ *subest natura, et vera vis.* cf. 1, 3, 5.

11. *actus histrionum veris affectibus.* cf. *falsos affectus* 6, 2, 35. *minus* accipe de tota rei cujusque vi, non de sola magnitudine, ne forte

12 ad alienum propositum accommodatur. Quo fit, ut minus sanguinis ac virium declamationes habeant, quam orationes: quia in illis vera, in his assimulata materia est. Adde quod ea, quae in oratore maxima sunt, imitabilia non sunt, *ingenium, inventio, vis, facilitas*, et quidquid arte non traditur. Ideo

Alm. Stoer. Chouet. Leid. cf. 2, 13, 9. Neque enim vel hic plane est de nihilo. Praefero tamen receptam, propter sequentia maxime. *accommodatur. Guelf. commodatur cum Leid. et marg. Choueti.*

12. *Quo fit.* Turic. Flor. Camp. *quod facit cum Alm. quod fit Jenf. Tarv. declamationes. Turic. Camp. declamatores. habeant. Turic. Flor. (a pr. m. uterque) habent. orationes. Turic. (a sec. m.) Camp.*

oratores. Inest aliquid scabri cum in oratione tum in argumentatione horum. Malim e vetustissimis libris sic rescribere: *et ad alienum propositum accommodat quod facit: ut minus sanguinis et virium habent declamationes quam orationes.*

quia. Sic Flor. sed a pr. m. et hic et Turic. *quam cum Alm.; a sec. m. Turic. quamquam. Reliqui quod.*

assimulata. Turic. Flor. Camp. *diffimulata. Guelf. Goth. Jenf. (tac. Gesn.) Tarv. assimilata cum Bern. Ald. cf. 9, 2, 27. Dicas dis natum e praecedente his, ut et hic malis repone simulata; sed videtur frequentatum nostro hoc compositum. quod ea. Camp. qui ea. Goth. (a sec. m.) omittit quod. oratore. Jenf. oratione cum edd. posterr. ante Ald. inventio, vis. Turic. Flor. Camp.*

inventionis cum Bodl. Colbert. Voss. 2. Goth. (err. Gesn.) Loc. Ven. Rusc. Bad. Andr. inventiones Jenf. Tarv. Ald. cum Voss. 1. 3. Nostrum, nisi dormitavi, Guelf. In edd. prima Basil. et est fortasse a conjectura Philandri.

13. *Ideo.* Sic Turic. Flor. cum Alm. Reliqui *Ideoque.*

11. 12. *accommodatur* — ter positum, brevissimo intervallo (cf. 10, 1, 25.); sed

12. *vis.* cf. 8, 3, 88. 9, 2, 104. hoc fortasse consulto.
hic §. 25. *Adde quod* attende

plerique, cum verba ex orationibus excerpserunt, aut aliquos compositionis certos pedes, mire a se, quae legerunt, effingi arbitrantur: cum et verba intercidant invalescantque temporibus, ut quorum certissima sit regula in consuetudine, eaque non sua natura sint bona aut mala: nam per se soni tantum sunt: sed prout opportune proprieque aut secus collocata sunt: et compositio cum rebus accommodata sit, tum ipsa varietate gratissima. Qua- 14

verba ex. Sic Turic. Flor. (hic a pr. m.) Camp. Reliqui inserunt *quaedam.* *se, quae legerunt.* Turic. *sequa elegerunt,* a sec. m. *sequi eleg.* Goth. (tac. Gesn.) *se que elegerunt.* Flor. Camp. Jenf. (tac. Gesn.) *s. quae elegerunt* cum edd. ante Leid. acc. Roll. Sed Guelf. nostrum.

effingi. Turic. *effendi,* a sec. manu *offendi.* Flor. (a pr. m.) *effenci.* Voss. 3. *affingi.* cf. 10, 3, 4.

arbitrantur. Turic. Flor. *arbitrabantur.* *cum et.* Turic. Flor. Guelf. *et cum* cum Alm. Jenf. Tarv. Sed omittit *et* Camp. cum Voss. 2. Goth. et edd. ante Basil.

intercidant. Jenf. (tac. Gesn.) Tarv. *intercident.* Correxerit Regius. *invalescantque.* Turic. Camp. *invalescant* cum Jenf. Tarv. *et invalescant* Loc. cum Ven. Rusc. jubente Regio. *eaque.* Guelf. *ea quae.* Goth. (tac. Gesn.) *ea* sine enclitica, *non sua.* Guelf. *inserit sunt.*

proprieque. Turic. *proprie.* *accommodata sit, tum.* Camp. omittit *fit* cum Goth. et edd. ante Basil. exc. Ald. *sunt* post *collocata* omittit *narratur* Voss. 1. qui et *tamen ipsa* pro *tum i.*

13. *intercidant invalescantque.* Unicuique succurrant versus nobilissimi Horatiani *Multa renascentur quae jam cecidere cadentque* cet. Ad Pis. 70. seqq. cf. Qu. 8, 6, 32. Hic autem contra omnes quidem libros reponere libet *tempore pro temporibus,* qui pluralis numerus deberi videtur librariorum socordiae, quorum jungenti huic vocabulo, non, ut par erat, *verbis.* Potuit etiam adhaerescere *bus* ex eo quod sequitur *ut,* cum antiqua ratione scriptum esset *tempori.* cf. 3, 8, 17. Eadem opera recte rescribas

propter exactissimo iudicio circa hanc partem studiorum examinanda sunt omnia. Primum, quos imitemur. nam sunt plurimi, qui similitudinem pessimi cujusque et corruptissimi concupierunt. Tum in ipsis, quos elegerimus, quid sit, ad quod nos efficiendum com-
 15 paremus. Nam in magnis quoque auctoribus incidunt aliqua vitiosa, et a doctis inter ipsos etiam mutuo reprehensa. atque utinam tam bona imitantes dicerent melius, quam mala pejus dicunt. Nec vero saltem iis, quibus ad evitanda vitia iudicii satis fuit, sufficiat imaginem virtutis effingere, et solam, ut sic 926

14. *studiorum examinanda.* Turic. Flor. inferunt *alia* cum Alm. sed Obr. *illa.* quos imitemur. Turic. Flor. q. a^l (cf. 10, 1, 125.) *imitandum: ex Alm. modo q. imitandum.* Ille a sec. m. q. *ad imitandum*, hic nostrum.

concupierunt. Sic Flor. cum Goth. et edd. ante Basil. exc. Camp. Sed Turic. *non cupierunt.* Reliqui *concupierint.* cf. 4, 3, 16. *Tum.* Sic Turic. Flor. Guelf. Camp. cum Alm. Reliqui *Deinde.* *fit, ad quod.* Turic. Flor. Guelf. Camp. omittunt *ad* cum Goth. Voss. 2. Vall. Colbert. Voss. 1. 3. Jenf. Tarv. *nos efficiendum.* Sic Turic. Flor. Guelf. Camp. cum Jenf. et edd. ante Gryph. exc. Bad. *efficiendum nobis* Goth. Vall. Voss. 2. Colb. probante Badio, sed *comparare* sic dici non docente. Reliqui *efficiendum nos.*

15. *in magnis.* Guelf. omittit *in.* Contra Camp. *quoque.* *imitantes.* Flor. (a pr. m.) *imitandos.* *pejus.* Turic. *prius,* a sec. m. *prius.* Flor. (a pr. m.) *ejus.* *dicunt.* Turic. Flor. Guelf. Camp. *dicant* cum Voss. 1. et edd. ante Gryph. exc. Bad. *evitanda.* Camp. *evitandum.*

iudicii satis. Turic. Flor. (a pr. m. uterque) *judicatis.* Ille a sec. m. *judicatur.* *sic.* Turic. Flor. Guelf.

quaeque pro eaque; quod aliquantum turbat orationem. *reprehenforum exemplum* 8, 5, 51.

15. *Nam in magnis — vitiosa.* cf. 10, 1, 24. *mutuo* *Nec — saltem.* De *saltem* cf. 8, 4, 25.

dixerim, cutem, vel potius illas Epicuri figuras, quas e summis corporibus dicit effluere. Hoc autem his accidit, qui non introspectis ¹⁶ penitus virtutibus, ad primum se velut aspectum orationis aptarunt: et cum iis felicissime cessit imitatio, verbis atque numeris sunt non multum differentes, vim dicendi atque inventionis non assequuntur, sed plerumque declinant in pejus, et proxima virtutibus vitia comprehendunt, fiuntque pro *grandibus tumidi, pressis exiles, fortibus temerarii, laetis corrupti, compositis exultantes,*

Camp. omittunt cum Voss. 1. 3. *dixerim.* Turic. (hic per compendium $\bar{r}i$) Flor. *dux vim,* a pr. manu uterque. *cutem.* Guelf. *artem.* *Epicuri.* Guelf. Excerpta Santeniana *epicarmi.* *quas e summis.* Flor. (a pr. m.) *quae se f.* Guelf. *quae summis.* Goth. (tac. Gesn.) *quas summis* cum Voss. 1. 2. 3. ut fertur. *q. ex summis* Camp.

16. *his.* Sic Turic. Flor. Guelf. Basil. Reliqui *iis.* cf. §. 11. *iis.* Guelf. Camp. Basil. *his.* *imitatio, verbis.*

Sic Turic. Flor. Guelf. Camp. cum Goth. Voss. 1. 2. 3. Vall. Jenf. Tarv. Capper. Reliqui inferunt *qui,* jubente Regio, quem, etsi obsequens ei, recte improbat Badius.

virtutibus. Guelf. *virtutis.* Camp. omittit.

cutem. cf. 5, 12, 18. quam usu hinc diverso.

illas Epicuri figuras. „A quibus sunt spectra illa Catiana, „de quibus ad 10, 1, 124. „Disertissime, ut solet, Lucretius 4, 48. cujus verba cum „respexerit aperte nosser, hic „ascribenda sunt. *Dico igitur „rerum effigias tenuesque figuras* *Mitrier ab rebus summo*

„de corpore earum; *Quae „quasi membrana est vel cortex „nominitanda, Quod speciem „ac formam similem gerit ejus „imago, Quojuſcunq; cluet „de corpore fusa vagari.*“ Gesnerus. Ablegant praeterea ad Gell. N. Att. 5, 16. ubi e nostro *effluere* pro *affluere* legendum monet Burmannus.

16. *exultantes.* cf. 8, 3, 56. Gesnerus confert 9, 4, 66.

17 *simplicibus negligentes*. Ideoque qui horride atque incompote quamlibet illud frigidum et inane extulerunt, antiquis se pares credunt: qui carent cultu atque sententiis, Atticis scilicet: qui praecisus conclusionibus obscuri, Sallustium atque Thucydidem superant: tristes ac jejuni Pollionem aemulantur: otiosi

17. *quamlibet*. Sic Flor. cum Goth. Vall. (sed hic a sec. m.) Gesn. Bip. *quam licet* Camp. *qui licet* Turic., a sec. m. *quid licet*. Reliqui *quidlibet*. *illud frigidum*. Sic Turic. Flor. Guelf. Camp. Goth. Jenf. (tac. Gesn.) cum edd. ante Gryph. exc. Bad. qui omittit *illud*. Reliqui *f. i.*

extulerunt. Jenf. (non Goth. err. Gesn.) *extulerint* cum edd. ante Ald. acc. Bad. *carent*. Turic. *parent*.

Atticis. Turic. (a sec. m.) Camp. *atticos* cum Voff. 2. (nil tale in Goth. cf. 10, 1, 109. item hic 24.) Obr. *attici* Guelf. cum Voff. 1. 3. Bern. *scilicet*. Camp. omittit cum Goth. Bad. *ac jejuni*. Turic. *acie juli*, a sec. m. *ac ejuli*. Goth. Jenf. (tac. Gesn.) Camp. *et j.* cum edd. ante Ald. acc. Bad. et mox Basil. *ac supini*.

17. *quamlibet illud frigidum*. Affectu nata transpositio adverbii, pro: *illud quamlibet frigidum*. [Mihi ante vocem *quamlibet* mente concipiendum videtur *aliquid*, ad quod referatur *illud*. BUTTM.]

Atticis scilicet. Facile dativo huic applices ex prioribus vocabulum *pares*, sc. *se credunt*. Sed caret concinnitate haec oratio, cum unicuique praeterea corruptorum generi certum reddatur verbum: *superant*, *aemulantur*,

jurant. Quare suspicor legendum: *Attici sunt scilicet*. Quibus carere dicuntur *sententiis*, sunt eae, quas tractavit noster l. 8. c. 5. Mox relativum *qui libenter compendifaciam*, ad quod subaudiendum erat *sunt*, minime necessario loquendi amfractu, cum *tristes ac jejuni, otiosi et supini* sine his impedimentis procedant. *Conclusiones* autem cave ad numeros referas: sunt subtiles illae *conclusiones*, de quibus agit v. c. Cornificius memoratus nostro 9, 3, 98.

et supini, si quid modo longius circum-
 duxerunt, jurant ita Ciceronem locuturum
 fuisse. Noveram quosdam, qui se pulchre 18
 expressisse genus illud coelestis hujus in di-
 cendo viri sibi viderentur, si in clausula
 posuissent, *Esse videatur*. Ergo primum est,
 ut, quod imitaturus est quisque, intelligat,
 et quare bonum sit, sciat. Tum in suscipiendo
 onere consulat suas vires. Nam quaedam 19
 927 sunt imitabilia, quibus aut infirmitas naturae
 non sufficiat, aut diversitas repugnet.

circumdixerunt. Camp. *circumdixerint*. *locutu-*
rum. Turic. (a sec. m.) Camp. *locutum* cum Goth.

18. *dicendo*. Turic. (a pr. m.) *dicendi*. *viri*.
 Turic. omittit. *si*. Turic. Flor. (hic a pr. m.)
 omittunt. *posuissent*. Guelf. *potuissent* cum Bern.
 cf. 8, 6, 30. *videatur*. Guelf. *viderentur*.

ut. Guelf. omittit. *vires*. Turic. Flor. (hic a
 pr. manu) *res*.

19. *imitabilia*. Sic Turic. Guelf. cum Goth. et edd. ante
 Ald. exc. Camp. *Mirabilia* Voss. 1. Reliqui *inimitabilia*.

infirmitas. Camp. *firmitas*. *sufficiat*. Turic. Flor.
 (hic a pr. m.) Camp. *sufficit*. *aut*. Turic. Flor.
 (a pr. manu uterque) *an*. *repugnet*. Turic. (a sec. m.)

supini. „Qualis Maecenas
 „fuisse dicitur, qui *supinus*
 „Juvenali Sat. 1, 66. et ita
 „carpit compositionem vitio-
 „sam Maecenatis noster lib.
 „9, 4.“ (hoc quidem *supini-*
tati non tribuam) „vid. Mei-
 „bon. Maecen. cap. 23. ita et
 „Martialis 6, 42. *Non atten-*
dis, et aure me supina Jam
dudum, quasi negligenter
audis.“ Burmannus.

18. *in clausula* — *Esse vi-*
deatur. cf. 9, 4, 73.

19. *imitabilia*. Jam quidem
 de iis non agit, quae imita-
 tione exprimi nequeant, nec
 prius illud, quod dederat
 praeceptum, tractat, ut, quae
 quisque imitanda sumeret,
 quare bona essent, sciret; sed
 ea quoque, quae et digna sint
 imitatione eamque admittant
 in genere, non cuiusvis pro-
 miscue speranda esse ponet.
 Persequitur enim alteram
 suam legem „consulat vires.“
 Quare sine negatione scriben-

Ne, cui tenue ingenium erit, sola velit fortia et abrupta: cui forte quidem, sed indomitum, amore subtilitatis et vim suam perdat, et elegantiam, quam cupit, non assequatur. Nihil est enim tam indecens, quam cum mollia dure
 20 fiunt. Atque ego illi praeceptori, quem instituebam in libro secundo, credidi non ea

Camp. *repugnat.* Ne, cui. Sic Turic. Flor. Guelf. Goth. (tac. Gesn.) cum Voss. 1. 2. 3. Vall. Bad. Reliqui
Nec cui. velit. Guelf. *velut.* cui forte. Turic. Flor. Guelf. *qui f.* cum Goth. Voss. 1. 2. 3. Jenf. Tarv. A sec. manu Turic. *qui fortem*, et sic Camp. Mox *amorem* Turic. (a sec. m.) Camp. cum Voss. 1. 3. *subtilitatis.* Flor. (a sec. m.) *sublimitatis* cum Goth. Vall. Bad. Basil. Gryph. et aliquot apud Burm. *perdat.* Turic. Camp. *perdet.* *assequatur.* Guelf. *sequatur.* Turic. Flor. Camp. *persequatur* cum Goth. Voss. 1. 2. 3. Bodl. Alm. Colb. Ioann. et edd. ante Basil. *dure fiunt.* Sic Turic. Guelf. cum Goth. Voss. 2. (quanquam hic *durae*) Vall. (err. Badio) Bad. Stoeer. Chouet. Leid. *durescunt* Turic. (a sec. m.) Camp. cum Bodl. et edd. ante Bad. acc. Obr. Reliqui *dura f.*

20. *Atque.* Camp. *At quae.* illi. Turic. *illa.*
instituebam. Sic Turic. Flor. Camp. cum Obr. Reliqui *institueram.* in. Voss. 1. 3. omittunt. *credidi.*

dum erat nomen *imitabilia*; quanquam non est quod dubitemus de voce *inimitabilis*, circa quam haeret et paululum aestuat optimus Gesnerus in Thesauro, sui Qu. immemor, cujus locum designat alios secutus 2, 17, 2. qui debebat esse 2, 16, 16. Virgilius metro solo coactus variavit non *imitabile fulmen* Aen. 6, 590.

Ne, cui. Pendet hoc ab illo „consulat suas vires“; et jam

percentsentur singula, quae illo praecepto continentur.

cum mollia dure fiunt. Is qui natura acer et vehemens (*ingenium indomitum*), si supra modum velit elegans esse, eo maxime displicebit, quod dure et rigide faciet mollia ea, quae captabit.

20. *praeceptori* — in libro secundo. Vide ejus libri cap. 3. Nexum harum ego sententiarum talem comminiscor. „Possum videri con-

sola docenda esse, ad quae quemque discipulorum natura compositum videret. Et adjuvare debet, quae in quoque eorum invenit bona, et, quantum fieri potest, adjicere, quae desunt, et emendare quaedam et mutare. Rector enim est alienorum ingeniorum atque formator. difficilius est naturam suam fingere.

Sic Flor. (a prima quidem manu *credi*) Guelf. cum Alm. Ioann. Voss. 1. 3. Jenf. et edd. posterr. ante Gryph. exc. Bad. *credi* Turic., a sec. manu *c* mutatur, incertum in O an T. Reliqui *tradidi*, quorum Goth. Vall. Camp. probante Regio. cf. 3, 3, 4. *quae quemque*. Turic. *quem quem*, a sec. manu *quemquam*, et sic Camp. cum Voss. 3. *quem* solum Guelf. *videret — debet*. Turic. *ut deret ea dutare debent*, a sec. m. *ut de re ea dubitare debeat*. Flor. (a pr. m.) *videret ea diuare debent*. Reliqui *v*. Nam *is et adjuvare* (nisi quod Flor. N. *et is*, Camp. n. *ipse et*, Guelf. *adiuare*) d. Nostram cum in ipsis vetustis scripturis latere videremus, omisimus *nam is*. Breviter subjiciuntur haec omnia *et adj.* — *fingere*; habentque speciem parentheseon. Pluralis *debent* natus, postquam *et adjuvare* abierat in *ea dutare vel diuare*.

invenit. Sic Turic. Flor. Camp. cum edd. ante Gryph. exc. Bad. Reliqui *invenerit*. Ex Voss. 1. *affertur viderit et invenerit*. Ex Voss. 3. *viderit bona et invenit*. Rector — *formator*. Turic. (a sec. m.) *rectorem — formatorem*, et sic Camp. *alienorum*. Goth. Jenf. (tac. Gesn.) *aliorum* cum edd. posterr. ante Basil. *difficilius*. Camp. *Difficile*.

„traria iis, quae supra sua-
 „serim, nunc docere. Si enim,
 „id quod libro secundo prae-
 „cep̄i, magister non debet in-
 „dulgere discipulorum cujus-
 „que ingenio, sed fingere
 „illud iisque, quibus natura
 „careat, instruere: quidni
 „ip̄i quoque imitando virtu-
 „tes, ad quas minus nati

„sumus, acquiramus? Sed
 „cum difficilius est suam na-
 „turam immutare, quam alie-
 „norum ingeniorum fieri
 „rectorem; tum ne ille qui-
 „dem, qualem volebam,
 „doctor: quidquam contra
 „naturam conabitur.“ Ap-
 „paret nihil minus ferendum,
 quam Gallaei (cf. 10, 1, 96.)

- 21 Sed ne ille quidem doctor, quanquam omnia, quae recta sunt, velit esse in suis auditoribus quam plenissima, in eo tamen, cui naturam ob stare viderit, laborabit. Id quoque vitandum, in quo magna pars errat, ne in oratione poëtas nobis et historicos, in illis operibus oratores aut declamatores imitandos putemus.
- 22 Sua cuique proposita lex, suus cuique decor est. Nam comoedia non cothurnis assurgit, nec contra tragoedia focculo ingreditur.

21. *tamen, cui.* Turic. inserit *hi.* Volebat profecto *si errat.* Camp. *erat cum* Voss. 3. *illis.* Sic Turic. Flor. Guelf. cum Alm. Voss. 1. 2. Goth. et edd. post Jenf. ante Gryph. exc. Bad. qui in margine nostrum. *ullis* Turic. a sec. manu, et sic Bodl. *nullis* Camp. Reliqui *illorum*, operosa quadam ἀκριβείᾳ, commendante Badio.

22. *Sua cuique proposita.* Turic. (a pr. m.) *tua cujusque proposito.* Bern. *f. c. propositio* cum Voss. 3. qui et addit *est. suus cuique.* Turic. Flor. (a pr. m. uterque) *suis c.*

Nam. Sic Turic. Camp. cum Andr. quae tamen addit *neque.* Reliqui *Nec.* *comoedia.* Turic. Flor. (a pr. manu uterque) *comoediae.* Quid lateat, non exputo.

non. Hoc dedimus e conjectura pro librorum omnium *in cothurnis.* Sic Turic. Flor. (hic a pr. m.) Camp. Reliqui *cothurnos.* *nec.* Turic. (a sec. m.) Camp. omittunt.

focculo. Sic Turic. (quanquam *tragoedias oculo*) cum Obr., a sec. manu *sacculo.* Camp. *sacco.* Reliqui *focco.* Apparet hoc maxime loco, sicut et §. 20. et 10, 1, 107. 10, 3, 9. Argentoratensem Obrechtii codicem habere aliquid Turicensis et Florentinae auctoritatis. cf. praef. nostr. p. 52. 61.

illam tollendi audaciam, qui verba „difficilius — fingere“ proscribenda censet. Nec tamen recte junguntur haec praecedentibus per vocem *Atque*, et suspicor reponendum *atque*.

22. *decor.* cf. 10, 1, 71. item hic §. 27.

Nam comoedia. „Ex Horatii arte poetica sumtus est hic sensus scribentis“ (v. 89 — 92.) „Versibus exponi tragicis res comica non

Habet tamen omnis eloquentia aliquid commune. imitemur, quod commune est. Etiam ²⁵ hoc solet incommodi accidere eis, qui se uni alicui generi dediderunt, ut si asperitas iis placuit alicujus, hanc etiam in leni ac remisso causarum genere non exuant: si tenuitas ac jucunditas, in asperis gravibusque causis ponderi rerum parum respondeant: cum sit diversa non causarum modo inter ipsas con-

tamen. Camp. *enim.* cf. 9, 4, 63. item 10, 3, 27. Goth. (tac. Gefn.) *enim* pro *tamen* cum Voss. 2. 5. *commune. imitemur.* Sic Turic. Flor. (hic a pr. m.) cum Alm. Reliqui inferunt *Id.*

23. *incommodi.* Turic. *incom.* a sec. m. in eo. Camp. transponit *acc. inc.* Modo Goth. Jenf. (tac. Gefn.) *solet hoc* cum edd. posterr. ante Basil. *eis.* Turic. *ejus,* a sec. m. nostrum, et sic Flor. *his* Guelf. Basil. Reliqui *iis.* cf. §. 11.

uni. Turic. (a sec. m.) Flor. (a pr. m.) Camp. omittunt. Turic. pro *qui se uni alicui* a pr. m. *quis eum a.* in quo est nostrum ipsum. *iis.* Sic Turic. Goth. Jenf. (tac. Gefn.) cum edd. posterr. ante Basil. Reliqui *his.* cf. §. 16.

etiam Flor. (a pr. m.) omittit. *ac jucunditas,* Sic Turic. Flor. Camp. cum Alm. Bodl. Alm. (nisi quod ex his tribus *aut*). A sec. manu Flor. *vel nuditas.* Reliqui *aut* (sed Jenf. [tac. Gefn.] Tarv. *ac* cum edd. posterr. ante Basil. exc. Aldo) *nuditas.*

ponderi. Turic. *in ponderi,* a sec. manu *in pondere.* *parum.* Turic. (a sec. m.) *parium.*

respondeant. Turic. (a pr. m.) *respondeat.* *inter ipsas.* Flor. (a sec. m.) Goth. Jenf. (tac. Gefn.) inferunt *se* cum Voss. 2. et edd. posterr. ante Bad. Hic (nihil ad nostrum quidem locum monens) supra (§. 15. *inter ipsos*) ut et 8, 6, 1. refert Vallam (vid. Elegg. p. 604.) annotasse, utroque modo recte dici Grammaticis *inter ipsos* et *inter se.* adde 4, 2, 13.

„vult: Indignatur item pri-
„vatis ac prope focco Dignis
„carminibus narrari coena
„Thyestae. Singula quaeque
„locum teneant fortita decen-

„tem.“ Regius. Monet Cap-
peronn. Ciceronem aliquam
tamen „tragicas res paene
„comice tractandi“ rationem
tribuere Caesari, quem facit

ditio, sed in singulis etiam causis partium; sintque alia leniter, alia asperere, alia concitate, alia remisse, alia docendi, alia movendi gratia dicenda: quorum omnium dissimilis atque
 24 divisa inter se ratio est. Itaque ne hoc quidem suaferim, uni se alicui proprie, quem per omnia sequatur, addicere.

et de quo Valla ipse agit l. c. 6, 3, 32. Nostrum tamen locum ibidem ponit cum pronomine *se*. *causis partium*. Camp. *patium causae* cum Vall. (nisi quod hic et in reliquis sine sphaemate *partium*) Locat. et edd. posterr. ante Basil. *partium causis* Jenf. (tac. Gesn.) Tarv. quorum alter modo *similibus* pro Jenfiano *similis*; emendata Regio et in *singulis* mutata scriptura; et sanum habent MSS. et Camp. cum reliquis. *partibus causae* Goth. (cir. Gesn.) cum Voss. 2.

sintque. Turic. *sint quique*. Camp. *sint*. Jenf. *sintque qui* cum Locat. et edd. posterr. ante Bad. *sintque quia* Tarv.

movendi. Turic. Flor. (hic a pr. m.) *moriendi*. Camp. *monendi*. *dicenda*. Turic. *dicit* cum Alm. a sec. m. *dicant*, et sic Flor. *dicent* Jenf. cum edd. posterr. ante Bad. qui nostrum (ut et *sintque*) esse in Vall. testatur. Addicunt Guelf. Goth. Camp. Contractum et corruptum indicativum e gerundiis et participiis passivis vidimus, et vicissim, ut 7, 1, 9. 7, 5, 9. (quo loco id ipsum quod Alm. habet Flor.) 9, 2, 77. adde 9, 4, 150. Qui *dicant*, *dicent* scripserunt, interfuerunt suo illi, quod interpoluerant supra *qui*.

divisa. Sic Turic. Flor. (hic a pr. m.) cum Alm. Reliqui *diversa*.

24. *suaferim, uni se al.* Turic. Camp. *suaferimus non u. a.* Flor. (a pr. m.) *f. non u. a.* cum Alm. *addicere*. Turic. *addici rei* cum Alm. (nihil tale dante Flor. cf. §. 5.). Guelf. Camp. *adjicere* cum Goth. (quod miror, cum Voss. 1. non memoretur, et e Vall. nostrum diferte Badius. cf. §. 17. item 27.) Jenf. Tarv. Est aliquid incommodi in *sequatur* illo, tertia persona, quae quo referatur proprie non habet, quam interpreteris ἀπὸ κεινῶν velut illud, de quo egimus, *velit* 2, 15, 12; durius tamen in minus generali verbo;

in Dialogis de Oratore con-
 fabulantem 3, 8.

24. *uni* — *addicere*. cf.
 nott. critt.

Omnium perfectissimus Graecorum *Demosthenes*. aliquid tamen aliquo in loco melius alii: plurima ille. Sed non qui maxime imitandus, et solus imitandus est. Quid ergo? non est satis ²⁵ omnia sic dicere, quomodo *M. Tullius* dixit? Mihi quidem satis esset, si omnia consequi possem. Quid tamen noceret, vim *Caesaris*, asperitatem *Coelii*, diligentiam *Pollionis*, judi-

quam est *velle, dicere*. Facile accommodandi causa librarius post *uni* poterat scribere *alicui*, etiam si in exemplo esset *aliquem*. Sic eras: *uni se aliquem p. q. p. o. sequatur a.* Vel, transponendo, ut manifestior appareat omissi in vetustissimis pronomini *se* causa: *se uni aliquem*. Discerpta enim haec in *suaserimseu ni* (pro quorum postremo *non*, velut 10, 1, 96.). Advenit autem, quod vetustissimi illi dant *addici* passivum, cujus ope supervacuum fit *se*. Turic. et Alm. tamen illud *rei* errorem prodit. Simplicissimam loci medelam hanc dicas: *uni nos alicui p. q. p. o. sequamur* (leni mutatione, cf. 4, 2, 39, 3, 5, 32. 10, 1, 1. hic 7. et mox §. 27. Turic. *imitabitur*, item Voss. 1. *adhibeamus* 10, 5, 5. Goth. Voss. 2. *quaeratur* 10, 5, 13.) *addicere*. Ex illo *rei* efficias *Est enim*. *Omnium perf.* Sic Flor. (a pr. m.). Sed Turic. *omnem p.* cum Alm. (cf. modo). *longe omnium p.* Camp. cum Goth. Voss. 2. et edd. ante Leid. exc. Basil. acc. Roll. A sec. m. Flor. *omnium longe p.* Reliqui *Longe p.* quibus, nisi dormitavi, addicit Guelf. *aliquo in loco*. Turic. omittit *in*. Camp. *in a. l.* *alii*. Guelf. *aliis*.

ille. Burm. *illi*, ex sphalmate, ut videtur, propagato a Capper. *et solus imitandus*. Turic. Flor. Camp. omittunt cum Goth. Alm. Pro *et*, quod Guelf. dat, edd. post Basil. *etiam* acc. Bad. Transponit Tarv. *et f. est i.*

25. *omnia sic*. Camp. omittit. *Mihi*. Flor. (a pr. m.) *nihil*. Turic. *nihil* cum Alm. *consequi*. Guelf. *sequi*. *noceret*. Sic Turic. Flor. Guelf. Camp. cum Goth. Voss. 1. 2. et edd. ante Stoer. acc. Chouet. Roll. Reliqui *nocet*. Pro *vim* Turic. *vi*, a sec. m. *divi*.

25. *noceret*. Intellige: et 1, 7, 54. 12, 10, 11. et „etiam si consequi possem.“ cf. hic §. 12. De *Coelii* cf. 1, 3, 5. *vim Caesaris* vide asperitate consule 4, 2, 125.

cium *Calvi*, quibusdam in locis assumere?
 26 Nam praeter id, quod prudentis est, quod in
 quoque optimum est, si possit, suum facere:
 tum, in tanta rei difficultate, unum intuentes
 vix aliqua pars sequitur. Ideoque cum totum
 exprimere, quem elegeris, paene sit homini
 inconcessum: plurimum bona ponamus ante
 oculos, ut aliud ex alio haereat, et, quod
 27 cuique loco conveniat, aptemus. Imitatio
 autem (nam saepius idem dicam) non sit tan-
 tum in verbis. Illuc intendenda mens, quan-
 tum fuerit illis viris decoris in rebus atque
 personis, quod consilium, quae dispositio,
 quam omnia etiam, quae delectationi videan-

26. *tum. Guelf. tamen. cf. §. 13. item 10, 3, 10. Camp. sed tamen pro sed tum. quod cuique loco. Sic Turic. (a sec. manu) Camp. cum Bodl. quod de cuique longo (cf. 9, 4, 94.) Turic. Flor. cum Alm. quod cuique (omisso loco) Goth. Jenf. (tac. Gefu.) cum Vall. Voff. 2. et. edd. ante Basil. acc. Bad. Reliqui quo quidque loco, et sic Guelf. sed, mox veniat cum Voff. 1. et aptaremus Basil. (mire).*

27. *intendenda mens. Turic. intenda mens. Flor. (a pr. manu) intendamus. Alm. intendañs. quantum. Turic. quae cum. Flor. (a pr. m.) quae tum. decoris. Turic. (a sec. m.) Obr. decori; male. dispositio. Flor. dispositio. Goth. (tac. Gefu.) disputatio. quam omnia etiam. Turic. quod omne jam. ex Alm. nil nisi Qd̄ i. e. quod.*

assumere i. e. foris arceffere. Vult enim in toto quam simillimus quidem esse Ciceronis noster; nec tamen recusat virtutes ab huius ingenio alienas aliunde mutuari, Ciceronianisque adungere. Sic Cic. Inv. 2, 24. vocabuli assumptiva ratio redditur, quod „foris adjuncto

„argumento“ causa defendatur. vide et 10, 1, 121.

26. *sequitur. cf. 8 Pro. 18. adde 11, 2, 39. Mox ad §. 27. Almellov. ponit locum Plinii Epist. 1, 8, 14. „sequi — gloria, non appeti „debet.“*

27. *saepius idem. cf. §. 13. 16.*

tur data, ad victoriam spectent: quid agatur prooemio, quae ratio et quam varia narrandi, quae vis probandi ac refellendi, quanta in
 929 affectibus omnis generis movendis scientia, quamque laus ipsa popularis utilitatis gratia assumpta, quae tum est pulcherrima, cum sequitur, non cum arcessitur. Haec si perviderimus, tum vere imitabimur. Qui vero etiam 28 propria his bona adjecerit, ut suppleat, quae deerant, circumcidat, si quid redundabit, is erit, quem quaerimus, perfectus orator: quem nunc consummari potissimum oporteat,

spectent. Turic. *spectat.* *agatur.* Goth. (tac. Gesn.) *agant.* *affectibus omnis.* Turic. Flor. (a pr. m. uterque) *actibus omnibus.* Ille nil nisi *omnis* corrigit. Ex Alm. *actibus.* *movendis.* Turic. Camp. *movendi.*

Voss. 3. *movenda.* *quamque — gratia.* Turic. Flor. (hic a pr. m.) omittunt cum Alm. Pro *quamque* Guelf. *quam quod.* Jenf. *quantaque* cum edd. posterr. ante Gesn. Nostrum Goth. Camp. Bern. margo Basil. et suavit Regius. *tum est.* Turic. *cum e.* Jenf. Tarv. *tamen e.* Mox Guelf. ante *seq.* omittit *cum.* *Haec si.* Turic. Flor. inferunt *cum.*

perviderimus. Guelf. *provididerimus.* Goth. (tac. Gesn.) *pervidebimus.* Voss. 2. *praevididerimus* (cf. §. 24. item 10, 3, 13.) cum Jenf. et edd. posterr. ante Stoer. exc. Basil. acc. Gibf. Obr. Capper. Nostrum dat et Vall. *vere* Turic. Flor. (hic a pr. m.) omittunt cum Alm.

28. *redundabit, is.* Turic. Flor. (hic a pr. m.) omittunt. Alm. *redundabit* omittere dicitur. A Camp. abest *is.*

potissimum. Camp. *perfectissimum.* *oporteat.* Sic

ad victoriam spectent. cf. 2, Est *fragor*, qualis Ciceronem
 4, 32. 3, 12, 22. item 12, sequebatur 3, 3, 3. ubi §. 2.
 10, 48. est ipsum nostrum.

laus — popularis — assumpta.
 Quidquid coronae datur ad 28. *deerant.* Non male
 plausum petendum. Sic 12, Francius suadet reponendum
 10, 72. *laus vulgi* dicitur. *deerunt.*

cum tanto plura exempla bene dicendi superfint, quam illis, qui adhuc summi sunt, contigerunt. Nam erit haec quoque laus eorum, ut priores superasse, posteros docuisse dicantur.

III. Et haec quidem auxilia extrinsecus adhibentur: in iis autem, quae nobis ipsis paranda sunt, ut laboris, sic utilitatis etiam longe plurimum affert stilus. Nec immerito M. Tullius hunc *optimum effectorem ac magistrum dicendi* vocavit. Cui sententiae personam L. Crassi in disputationibus, quae sunt de

Turic. Flor. Camp. Reliqui oportebat. cum tanto.

Turic. (a sec. m.) imitando. Camp. imitando cum tanto.

plura. Turic. Flor. (hic a pr. m.) Camp. plurima. Gal-
laeus, nimium sibi sumens, suadet c. t. pauciora e. b. d. f.
quanto plura illis qui cet. superfint. Guelf. Camp.
superfint cum Goth. et edd. ante Gryph. Sed Turic. qua
super. Flor. (a pr. m.) quia super. contigerunt. Jenf.
(err. Gefn.) contigerit cum edd. posterr. ante Ald. qui con-
tingerant. posteros. Flor. (a pr. manu) poterat.

1. Turic. inscr. dat quomodo scribendi fit, a sec. manu qui
modus scribendi fit, et sic Goth. cum edd. ante Stoer. Quo-
modo scribendum fit Guelf. cum edd. rell. ante Gefn. exc.
Obr. Nihil inscriptionis in Flor. Camp. Et. Jenf.
hoc ipsum, ex quo At refert Gefn. Sed fortasse in ejus
exemplo A repositum erat a miniatore, omissa enim a typo-
theta prima littera in Jenf. et Tarv. At Goth. Ald. male.

in iis autem. Turic. Flor. (hic a pr. m.) omittunt, Alm.
nonnisi in desiderare narratur. Guelf. Flor. i. his a.

utilitatis. Flor. (a pr. manu) utilitas. Goth. (tac. Gefn.)
transponit etiam ut. stilus. Turic. sterilis.

ac mag. Goth. (tac. Gefn.) et m. vocavit. Sic

Turic. a sec. m., a pr. vocatii. Reliqui vocat.

Cui. Turic. Camp. cujus.

L. Crassi. Turic. t C.

1. stilus. cf. 7, 1, 54. In-
ferioris quidem aetatis aucto-
res non moror, velut Gell.
N. A. 3, 3. „stilo atque fa-

„cetera sermonis Plauto con-
„gruentis.“

M. Tullius. de Or. 1, 35.

oratore, assignando, iudicium suum cum illius auctoritate conjunxit. Scribendum ergo ²quam diligentissime, et quam plurimum. ⁹⁵⁰Nam ut terra altius effossa generandis alendis-que feminibus fecundior fit: sic profectus non a summo petitus, studiorum fructus et fundit uberius, et fidelius continet. Nam, sine hac quidem conscientia, ipsa illa ex tem-

a sec. m. † *Crassus*, et sic Camp.; dat enim *vel Crassus*, (cf. 6, 1, 20.).

2. *altius*. Flor. (a pr. m.) *altum*. Guelf. *alte*, et sic Stoer. Chouet. Leid. Nostrum et Bodl. et sic Gebhardus (Crepp. 3, 8. p. 125.) legi jubet e Palat. suo, uti videtur.

generandis. Camp. *germinandis*. *fecundior fit*. Sic Turic. (a sec. m.) Camp. cum Ald. Bad. Basil. A pr. m. ille omittit *fit*, et sic Flor. Guelf. Goth. Jenf. (tac. Gesn.) cum Voff. 2. 3. et edd. ante Ald. acc. Obr. Reliqui *f. est*.

sic profectus. Turic. *si p.* a sec. m. *si profecto*. Rusc. *sit p.* a summo. Turic. *assumo*. *et fundit*. Sic Camp.

2. *profectus non a summo petitus*. cf. 1, 3, 5.

haec — conscientia. Nihil aliud est *haec consc.* nisi *hujus rei consc.* Est autem haec res *insuntus in scribendo labor*. Is demum, qui etiam dum ex tempore dicit, memor esse potest plurimorum a se exercitii causa scriptorum, sine inverecundia aut levitate prodibit ad orandum. Reliqui extemporalitatis gloriam pudoris tantum et severitatis jactura acquirunt. Huic ego sententiae quid desit, non video; quare *conscientiam*, hinc, ut putat, alienam, voce *constantia* mutantem Gesnerum

nequaquam sequor. Nostra ratio est Rollini et videtur fuisse eorum, qui huic loco haec interpretationis causa adhibuerunt: *nisi tibi conscius sis laboris*, Stigellii et Landsidelii. Idem sensit Gedoynus, ita reddens ille nostra, quanquam nimis ad novitium vocis significatum: „si notre propre conscience „ne nous répond de cette „précaution.“ *Facultas* autem vel hic commode cesserit alteri voci *facilitas*, cf. 10, 1, 44. cujusmodi usus est 2, 4, 17. 4, 1, 54. vide et 4, 1, 61. Nostrum quidem hic libri tumentur. Sic et §. 10. *faci-*

pore dicendi facultas inanem modo loquacitatem dabit, et verba in labris nascentia. Illic radices, illic fundamenta sunt: illic opes velut sanctiore quodam aerario reconditae, unde ad subitos quoque casus, cum res exiget, proferantur. Vires faciamus ante omnia, quae sufficiant labori certaminum, et usu non

cum Goth. Basil. Gryph. (1536.) Gesn. Bip. Sed Turic. effunditur (hoc ipsum conjectat Gallaeus, sed omissis modo non et petitus, relicto continetur, verbisque his omnibus Nam siue — labris nascentia pro glossemate proscribendis, summum interpretans profundissimum e Plauti summo puteo; cuius medici culter, quavis sica magis nefarius (cf. 10, 2, 20.) retunditur a loquacitate Capperonnerii bonam quidem causam tuente, sed taedii plenissima). Colb. etiam fandit. Vidovaei ed. (1538.) et effundit. Reliqui effundit. dicendi facultas. Flor. (a pr. m.) d. difficultas; natum ex male continuando vitium.

3. aerario reconditae. Turic. ea rarior conditae; a sec. m. sacratio sunt conditae cum Palat. Gebl. (Crepp. 3, 18. p. 151.), et sic Camp. Sed Flor. ae. sunt conditae. Guelf. ae. conditae, quod et ex Alm. refertur. sacratio r. Jensch. cum Bodl. Andr. et edd. ante Ald. Nostrum et Goth. Vall.

quoque. Obr. omittit. exiget. Guelf. exigent. Voff. 1. exigunt. Camp. exigit.

litas, quod habent duo editi, ut convenientius, blanditur; collato maxime loco §. 7. ubi est suspecta facilitas.

3. sanctiore — aerario. Quamquam non uno loco hoc vocabuli legitur apud scriptores, tamen non male Badius censet Livium maxime ob oculos fuisse nostro 27, 10, 11. Vid. de sanctiore Romae aerario Manut. ad Cic. Att. 7, 15.

subitos quoque. „Sic omnes „habent: forte“ [fortaste]

„quod quisque superlativum „exigit. Sed tamen aptius „ad subitos quosque casus dixisse mihi quidem videtur.“ Badius, non male.

Vires faciamus. cf. 7, 10, 14. 10, 1, 42. 87. hic §. 10. facere in his est acquirere, colligere, alere. Illustrat maxime illud a Gesnero in v. facere positum Phaedri (3, 8, 5.) quo cibo fecisti tantum Corporis?

labori certaminum. „Cum

exhauriantur. Nihil enim rerum ipsa natura 4
 voluit magnum effingi cito, praeposuitque
 pulcherrimo cuique operi difficultatem; quae
 nascendi quoque hanc fecerit legem, ut
 majora animalia diutius visceribus parentis
 continerentur. Sed cum fit duplex quaestio,
quomodo, et quae maxime scribi oporteat, jam

4. *effingi cito.* Turic. *effugitio*, a sec. m. *effugere*, sine
 adverbio; *effugere cito* Palat. Gebhardi, qui hoc ipsum
 probat, Latinos, quod cito effectum sit, *effugisse* dicentes
 narrans. Hoc cuiquam facile persuasurum eum rectissime
 negat Burmannus, prolata de suo conjectura *effingere*, unde
 nostram extudimus. Reliqui *effici cito*. cf. 10, 2, 13. Con-
 fusionem verbb. *effingere* et *efficere* vide ad 10, 1, 69.

difficultatem; quae. Turic. *difficultatemque quae*, a sec.
 manu *difficultatem quoque.* *quoque hanc fecerit.*
 Turic. (a sec. m.) *quaeque h. fecerat.* *diutius.* Turic.
dijunctis. Flor. *disjunctis.* *parentis.* Sic Guelf. Camp.
 cum Goth. *parentibus* Turic. Reliqui *parentum.* Nostrum
 probat Gesnerus. *Sed.* Camp. omittit. Mox ante

„respectu ad sacra Graecorum,
 „vel solennia Romanorum, et
 „ipsa quoque Diis dicata,
 „spectaculorum certamina.
 „Quia ipsa illa oratorum pro-
 „fessio, certamen est, ἀγων, et
 „togata quaedam militia.“
 Gesnerus.

4. *effingi.* „Ita capite
 „praecedenti“ (§. 15.) „ima-
 „ginem virtutis effingere.“
 Burmannus. Vid. not. crit.

*praeposuitque — difficulta-
 tem.* An aliquid observabatur
 nostro Hesiodiani illius προ-
 πάροιθεν ἔδηκαν? 'E. 289.

majora animalia diutius.
 „Elegans est de elephante
 „locus Achillis Tatii ab Al-
 „melovenio indicatus lib. 4.
 „(c. 4.) p. 225 sq. Κύει μὲν
 „αὐτὸν ἢ μήτηρ, χροινιώτατον δέ.
 „Καὶ γὰρ δέκα ἐνιαυτοῖς πλάτ-
 „τει τὴν σποράν. Μετὰ δὲ τε-
 „σαύτην ἐτῶν περίοδον τίπτεται,
 „ὅταν ὁ τόκος γέρων γένηται.
 „Διὰ τοῦτο, οἶμαι, γίνεται μέγας
 „τὴν μορφὴν, ἀμαχος τὴν ἀλκὴν,
 „πολὺς τὴν βιοτὴν, βραδύς τὴν
 „τελευτήν.“ Gesnerus. Aristot-
 telis et Plinii in eandem rem
 loca jam Regius demonstravit,
 et deinceps alii.

5 hinc ordinem sequar. Sit primo vel tardus,
 dum diligens, stilius: quaeramus optima, nec
 protinus offerentibus se gaudeamus: adhibea-
 tur iudicium inventis, dispositio probatis.
 Delectus enim rerum verborumque agendus
 est, et pondera singulorum examinanda.
 Post subeat ratio collocandi, versenturque⁹³
 omni modo numeri: non, ut quodque se
 6 proferet verbum, occupet locum. Quae qui-

quomodo inserit et.
 cf. 2, 11, 1. 3, 1, 1.

hinc. Guelf. hic. Obr. hunc.

5. *protinus*. Turic. *primus*, a sec. manu *primo se*, et sic
 Camp. cum Bodl. Andr. Ald. *off. se*. Hoc ordine

Guelf. Bad. Basil. *fferentibus sed* Turic., a sec. manu *feren-*
tibus. Flor. *fferentibus se*. Reliqui *f. o. gaudeamus.*

Turic. Flor. (a pr. m. uterque) *gaudemus. inventis —*
*probat*s. Guelf. *intuentis* (hoc solum e Bern. quoque affertur) —

*probat*s cum Voss. 1. quanquam in postremo per apicem
 modo. *intents* Flor. (a pr. m.) *agendus. Jent.*

habendus cum edd. posterr. ante Basil. acc. Gryph. Gibl. Roll.
 Utrumque recte dici Burmannus putat, auctore Valla elegg.

5, 6o, et adest sane verbi *agere* exemplum e Plinio (7, 29.)
 a Gesnero in Thesaurio positum. In ipso tamen *delectus* vo-

cabulo frequentius saltem esse *habere* Gibsonus recte statuit.
 An differt, quod hic improprie usurpatur ille *delectus* et est

quasi pro *censura*? Interim standum videtur libris vetustissi-
 mis. cf. 5, 6, 3. item 6, 3, 75. *Post.* Turic. Flor.

potest, a sec. m. uterque *postea*, et sic Camp. cum edd. ante
 Stoer. exc. Ald. Basil. *Poema* Goth. (tac. Gesn.) Nostrum

tuetur Guelf. et latet in antiquis. *versenturque.* Turic.
versetur, a sec. m. *versentur*, et sic Camp. Suspicio a Turic.

abesse encliticam, ut abest a Camp. *omni modo.* Guelf.
 Camp. *omnino*, proclivi errore. *proferet.* Turic.

Flor. (a pr. m. uterque) *properet.* Guelf. *proferat.* Camp.
profert. Voss. 1. 3. omittunt *non, ut — scriptorum proxima,*

Guelf. dissimiles, ut et Bern. quantum video.

6. *Quae.* Bad. *quem*, sed per sphaema, ut suspicor.

5. *protinus — gaudeamus.* adverbium, non partici-
 Jungendum est verbo finito pio.

dem ut diligentius exequamur, repetenda saepius erunt scriptorum proxima. Nam praeter id, quod sic melius junguntur prioribus sequentia, calor quoque ille cogitationis, qui scribendi mora refrixit, recipit ex integro vires, et velut repetito spatio sumit impetum; quod in certamine saliendi fieri videmus, ut conatum longius petant, et ad illud aliud, quo contenditur, spatium cursu ferantur: utque in jaculando brachia reducimus, et, expulsuri tela, nervos retro tendimus. Interim tamen, 7 si feret flatus, danda sunt vela, dum nos

ut — exequamur. Turic. Flor. (hic a pr. manu) exequimur, ommissa conjunctione. scriptorum. Turic. (a sec. m.) Flor. scriptori cum Jenf. et edd. posterr. ante Bad.

Nam. Turic. non. mora refrixit, recipit. Turic. morare refrixit finxit r., a sec. manu mora revixit sic r. in margine appositum vel refrixit. Flor. morare refrixit fix r. Jenf. (tac. Gesn.) m. r. sic r. cum edd. posterr. ante Bad. quorum Loc. Ven. Rusc. etiam recepit, male. Dicas sane latere sic in illo fix; displicet tamen eo ingestum.

impetum — conatum. Turic. impetu — conatu, in altero cum Camp. ad illud aliud. Sic Flor. A prima quidem manu cum Turic. aliud solum. Hic a sec. m. in aliud. Obr. in illud. Reliqui omittunt aliud. utque. Turic. utique. Guelf. ut quae. Voss. 1. ut. expulsuri tela. Camp. inserit uti.

7. feret. Turic. Flor. Guelf. (qui et cum pro si) fieret cum Voss. 1. 3. Jenf. et edd. posterr. ante Ald.; a sec. m. illorum uterque fuerit, et sic Camp. cum Bodl. Goth. Voss. 2. Bad. et aliquot edd. apud Burm. Nostrum recte tuetur Burm. advocatis de vento ferente Servio ad Aen. 7, 27. Barthio ad

6. in certamine saliendi — in incessu exercituum duorum. in jaculando — expulsuri tela. Nimis sibi indulgit; est prope Homericus similium proven- 7. Interim tamen. Quid sit h. l. interim, ostendit §. 18. tus, et in re levicula, non Aliquando tamen. cf. 1, 1, 8.

indulgentia illa non fallat. Omnia enim nostra, dum nascuntur, placent: alioqui nec scriberentur. Sed redeamus ad iudicium, et retractemus suspectam facilitatem. Sic scripsisse Sallustium accepimus: et sane manifestus est etiam ex opere ipso labor. Virgilium quoque paucissimos die composuisse versus, auctor est Varus. Oratoris quidem

Stat. Theb. 5, 29. *ferri et fieri commutata*, praeter Burm. hic e Victorii VV. LL. 22, 7, docet Drakenb. ad Liv. 5, 54, 6. Modo *flautus* Turic. a pr. manu, et *stetus* Rusc. per errorem.

3. *Sic scripsisse*. Turic. Flor. (hic a pr. m.) *sed s.*

accepimus. Turic. *accepemus*, a sec. m. *acceptemus*. Flor. (a pr. m.) *accipimus*. labor. Turic. Flor. (hic a pr. m.) *labore*. Ille a sec. m. praenittit *et*. Varus. Flor. (a pr. m.) Guelf. *variis*. cf. 6, 3, 78. et proem. nostr. Vo-

3. *Virgilium* — *Varus*. cf. not. crit. Cognoscimus igitur aliquem ex iis, quos Gellius refert amicos familiaresque P. Virgilii de ingenio moribusque ejus memoriae quaedam prodidisse. Ii „dicere „solum ferunt, parere se „versus more atque ritu ur- „sino. namque, ut illa bestia „setum ederet ineffligatum „informemque, lambendoque „id postea, quod ita edidisset, „conformaret et fingeret; „proinde ingenii quoque sui „partus recentes rudi esse fa- „cie et imperfecta: sed dein- „ceps tractando colendoque „reddere iis se oris et vultus „lineamenta.“ N. A. 17, 10. Ita lambendo pauciores factos esse versus recte conjicitur ex

eo, quod Pseudo-Donatus prodit in vita poëtae: „Cum „Georgica scriberet, traditur „quotidie meditato mane „plurimos versus dictare soli- „tus, ac per totum diem re- „tractando ad paucissimos red- „igere, non absurde carmen „se ursae more parere dicens, „et lambendo demum effin- „gere.“

die composuisse. „Rarior „locutio pro *in die*, ut Petron. „cap. 44. loquitur: et ita de „Lucilio Horat. Serm. 1, 4, 9. „*in hora saepe ducentos* — „*versus dictabat*.“ Burman- „nus. An reponemus *quotidie*? Gesnerus, ut ex indice appa- „ret, *quoque* (pronomen) *die* „junxit, quod quidem non „placet.

alia conditio est. Itaque hanc moram et sollicitudinem initiis impero. Nam primum hoc constituendum, hoc obtinendum est, ut quam optime scribamus: celeritatem dabit consuetudo. Paulatim res facilius se ostendent, verba respondebunt, compositio profequetur: cuncta denique, ut in familia bene instituta, in officio erunt. Summa haec est rei. Cito scribendo non fit, ut bene scriba- 10

lumini secundo praemissum. Ibi per errorem recensetur Colbert. codex in scriptura *Varrus*; est enim Colinaei editio (Parisi. 1541. 4.). Optes sane in hoc nomine aliquem ostendi MS. qui habeat: *Varius*; quem virum hoc prodidisse multo credibilius sit, quippe familiarem Virgilii et circa opera ejus, ut constat inter scriptores, occupatum. Malim igitur vel nullo libro auctore hoc nomen restitui, nixus imprimis varietate, de qua vide 10, 1, 98. In Flor. ad 3, 8, 45. nihil a vulgata recedit. Idem, qui hic error, in MSS. Virgilii Bucol. 9, 35. et in commentariis Philargyrii ad Virg. Ecl. 2, 70. Servii ad Ecl. 3, 20.

9. *hoc constituendum*. Turic. Flor. (hic a pr. m.) *est c.* Voss. 1. *h. instituendum.* *hoc obtinendum*. Turic. (a sec. m.) *ac o.* cum Obr. vide 5, 2, 3. *est post obt.* omittit Camp. *ostendent*. Turic. Flor. Guelf. *ostendit*. Flor. a sec. m. *ostendet*. Voss. 1. 3. *ostendunt.* *respondebunt*. Turic. Flor. (hic a pr. manu) *respondemus.* *profequetur*. Sic Turic. Flor. cum Alm. et Obr. pro cuius nomine apud Burm. Capper. Gesn. Harl. per errorem *Voss*. Sed Turic. a sec. m. *prosequetur*. Camp. *persequetur*. Goth. *persequetur*; unde Gesnerus eruit *per se sequetur*, minus feliciter. Reliqui *sequetur.* *fam. bene inst.* Turic. Flor. Camp. omittunt *bene* cum Alm. Videtur librarii ad proxima aberrantis error, cum voculam huc pertinere non putaret.

10. *bene scribatur: bene*. Turic. Flor. (hic a pr. m.)

9. *in officio erunt*. Mimus *cito.* „Pollio apud Plin. Se-
memori sententia supra posita *cund.* 6 epist. 29. *Commode*
recurrat; vide 8 Pro. 30. cf. *„agendo factum est, ut saepe*
infra §. 15. *„agerem: saepe agendo, ut*

10. *Cito scribendo — ut* „minus commode.“ Pithoeus.

tur: bene scribendo fit, ut cito. Sed tum maxime, cum facultas illa contigerit, resistamus, ut provideamus, et ferocientes equos frenis quibusdam coërceamus: quod non tam moram faciet, quam novos impetus dabit.

omittunt *scr. bene*. Error est ex homocoteleno. Mox Turic. (a pr. m.) *scribendi*. *facultas*. Ald. Bad. (err. Burm.) *facilitas*. *resistamus*. Turic. *resistamus*. Flor. (a pr. m.) *resistamus*. An tuit *resistamus*? Frequens confusio, cf. Drakenb. ad Liv. 10, 19, 5. Sed ipsum nostrum aliquoties apud Qu. hac potestate, velut 9, 3, 55. et mox §. 19.

ut provideamus. Flor. Camp. et p. cum Alm. Obr. (err. Burm.) marg. Basil. Steph. Sed Flor. a sec. m. *ut prohibeamus* cum Goth. Voss. 2. et edd. ante Gryph. exc. Ald. qui *ac prohibeamus*, quod ex Vall. quoque refert Badius, et Bad. qui *prohibeamus*, omiſſa conjunctione. *provideamus* et Bern. de conjunctione nil proditur.

et ferocientes equos. Turic. Flor. *effeſſentis e*. cum Alm. Guelf. Camp. Bern. et edd. ante Gryph. nisi quod praeter antiquos illos *effeſſentes*, ad quos redit Basil. Sed Ald. et *ferentes*. Goth. (err. Gesn.) *ferentes* cum Voss. 2. Vall. ex quorum altero Badius et quoque ponit. Nostrum qui coniecit, non recepit Badius. Turic. a sec. m. *effeſſentibus equis*. Post *equos* Flor. a sec. m. *quos* inferit cum Vidov. Basil.

quibusdam. Turic. Flor. (hic a pr. m.) *quibus* cum marg. Basil. Sed omittit vocem Vidov.

coërceamus. Turic. (a pr. m.) *coërceamur*. item *frenos* a sec. m. Non est persanatus locus, in quo, cum Badii illud *ferocientes* quantumvis sit ingeniosum, et melius certe invento Burmanniano, placente Gesnero, *effeſſentes se* (neque enim de *equis* proprie hoc me legere memini, aliud autem est *effeſſere* sine reciproco, cf. Drakenb. ad Liv. 4, 35, 10. sed hoc indigebat addito objecto); subita illa nec ullo remedio mollita *equorum* mentio non est ferenda. Ingenio sane caret, sed sensui fortasse sufficiat ante *ferocientes* insertum *velut*. Tum pro *ut prov.* malim et p. Multum tamen abest, ut duplicem illam mutationem τὸ ἔφεſſentes ἠγῆταιῶς fieri censeam. *furentes* reponentis Burmanni eruditioni condonabimus. Regio desideranti aliquot hic verba nil tamen nisi ascribendam esse particulam *ac* liquet. Inferebat ille profecto ante *coërce.* *novos*. Turic.

Neque enim rursus eos, qui robur aliquod in
 stilo fecerint, ad infelicem calumniandi se
 poenam alligandos puto. Nam quomodo ¹¹
 sufficere officiis civilibus possit, qui singulis
 actionum partibus infenescat? Sunt autem,
 quibus nihil sit satis; omnia mutare, omnia
 aliter dicere, quam occurrit, velint: incre-
 duli quidam, et de ingenio suo pessime meriti,
 qui diligentiam putant, facere sibi scribendi
 difficultatem. Nec promptum est dicere, utros ¹²
 peccare validius putem, quibus omnia sua

novus, miro errantis torpore. Neque enim. Sic Turic.
 Flor. Guelf. Nec vero Camp. cum Ald. cf. 3, 3, 1. Reliqui
Nec e. cf. 9, 3, 79. fecerint. Goth. Jenf. (tac.
 Geln.) fecerunt cum edd. posterr. ante Basil.
calumniandi se. Turic. (a sec. m.) c. esse. Obr. c. sese.
 cf. 10, 2, 22. male. vid. 9, 4, 84. 157.

^{11.} *officiis civilibus possit.* Turic. *officibus civiliis sit.*
 a sec. m. nostrum, et sic Flor. Camp. o. p. c. Guelf. Reliqui
c. o. p. *singulis actionum.* Turic. Flor. inserunt *vel*,
 quod prior sec. m. mutat in *velut*, et sic Camp. Suspicio
 transponendum *vel singulis a.* *infenescat.* Guelf. *in-*
suescat. Camp. *infenescatur.* *occurrit.* Camp. *occur-*
rat cum Obr. *velint.* Turic. Flor. *velut* cum Jenf.
 et edd. posterr. ante Ald. *quidam.* Turic. Flor.
quidem cum Basil. *pessime meriti.* Turic. Flor.
 (a pr. m. uterque) *possim emeriti.* Modo suo omittunt
 Turic. Flor. (hic a pr. m.) Camp. cum Alm. Fortasse nec
 male; „ingenio nocent; ingenium infamant omne, non
 „suum solum.“

calumniandi se. cf. 8 Pro. 31. ^{12.} *validius.* „validius non
 item 10, 7, 14. ubi idem illud „est in usu, sicut contra raro
infelicitatis vocabulum. „valide dicimus.“ Badius,

^{11.} *singulis actionum.* vide
 not. crit. memoratus etiam Burmanno.
de ingenio suo pessime me- Vicissim ad Declam. 9, 14.
riti. cf. not. crit. p. Burm. 202. idem deside-
 rare narratur *validius*, ubi vide

placent, an quibus nihil. Accidit enim ingeniosis adolescentibus frequenter, ut labore consumantur, et in silentium usque descendunt nimia bene dicendi cupiditate. Qua de re memini narrasse mihi Julium Secundum illum, aequalem meum, atque a me, ut notum est, familiariter amatum, mirae facundiae virum, infinitae tamen curae, quid esset sibi
 13 a patruo suo dictum. Is fuit Julius Florus, in

12. *enim ingeniosis.* Sic Guelf. cum Basil., sed Flor. *etiam i.* cum Goth. Jenf. et edd. posterr. ante Ald. acc. Bad. Reliqui *enim etiam i.* Nostra ratio placet, quanquam vetustissimis libris auctoribus non factis; vulgata vel ob insuavem compositionem alienior. Ex male capta emendatione orta videtur geminatio conjunctionum. cf. 6, 3, 9.

Julium Secundum — familiariter amatum. Turic. nil nisi *viroter amatum*, a sec. m. *viriliter armatum.* Flor. a pr. m. et ipse omittit omnia haec, cum Alm. *mirae facundiae virum.* Turic. *mira fecundiae ferum*, a sec. m. *mira facundia virum.* Flor. duo postrema itidem, a pr. m.

quid esset. Goth. *quod e.* Placet. *patruo.* Turic.

Burm. Poëtae quidem in hisce recedunt a reliquo usu, velut Horat. Epist. 1, 9, 6. Ad Pis. 321.

memini narrasse. „Ob hunc „locum reor Vallant ridere „eos qui *memini* cum prae- „senti modo construendum „putant: cum quo tamen „Cicero fere construxit: et „Maro non raro.“ Badius. An forte tale quid in codice ipso allitum a Vallae manu? Neque enim in Elegg. invenio. Sed tum non erat Badius dicturus „reor.“ Et sane non deest bona copia

exemplorum in ea qualis hic constructione.

15. *Is fuit Julius Florus.* „Raphael qui se codicem Val- „lensem vidisse dissimulat: „ex eo transcripsit nulla syl- „laba mutata“ scil. notam suam. Badius. Quae in commentario Regiano hic comparet nota, Julium Florum facit ex majoribus Flori historici aliquem, nulli, ut ait, posteriorum secundi. Fuisse autem hunc historicum Quintiliani discipulum, ut ex ipsius eloquentia liqueat. Sic enim conjungo sententias

eloquentia Galliarum, quoniam ibi demum
 953 exercuit eam, princeps, alioqui inter paucos
 disertus, et dignus illa propinquitate. Is cum

Flor. *patrio*; a *sec. m. ille patre*, et sic Camp., hic nostrum.
 Guelf. *patrono*.

apud Regium, cum „liquere
 „quod nulli secundus sit ex
 „ejus eloquentia“, nimis
 fatue dicatur, quanquam eo
 ducit distinctio in editioni-
 bus commentarii. Illud al-
 terum tamen, Quintiliani
 discipulum fuisse auctorem
 breviarii Florum, quare tanta
 fiducia ex oratione ejus col-
 ligatur a Valla Regioque,
 ignorare me fateor. Volater-
 ranus, ut notum est, Epito-
 matorem Livii historiaeque
 Romanae scriptorem credidit
 esse ipsam nostri Juliam Se-
 cundum, cum aliquot libro-
 rum scripturam in titulo bre-
 viarii, *Julii* prae altera *An-
 naei*, probaret. Parum ille
 probabiliter; nam ne aetas
 quidem congruit, cum Florus
 exeunte Trajani principatu
 scripserit, Secundus fuerit
 Qu. aequalis. Burmannus
 quidquid est mentionis Flo-
 rorum apud veteres, tempo-
 rum reliquarumque diversita-
 tum fere securus, congestit.
 Mihi ea magnopere se com-
 mendat ratio, ut hic, quem
 noster demonstrat, ipse ille
 fuerit, ad quem scripta est
 Horatii epistola libri primi
 tertia. Si enim, id quod cen-

seo et agnoverunt VV. DD.,
 Florus Senecae patri memo-
 ratus Controv. 25., quauquam
 nomine non addito, idem est
 nostro, plane congruit aetas,
 ut Latronem audierit is, qui
 Tiberii nondum principis
 fuerit familiaris, vid. nos ad
 9, 2, 91. Et praeterquam
 quod est ex „studiosa co-
 „horte“ Horatianus ille v. 6.,
 idem v. 23. „linguam causis
 „acuit.“ Restat ut in Gallia
 versatum probemus, quod
 inde quodammodo eruo, quia
 vocatus fuit Julius Florus ille
 apud Tacitum 3, 40. Treve-
 rorum rebellis; civitate do-
 natus, quam fortasse noster ei
 impetravit. Galliae quantum
 floruerint eloquentia, Lugdu-
 nensis illa *academia* et *ara*
 (Suet. Calig. 20. Juvenal. 1,
 44.) argumento sunt.

alioqui. cf. 5, 6, 4. cujus-
 modi usus adverbii est et 2,
 1, 4. item Tacit. Annal. 4,
 37. „(Tiberius) validus *alio-
 „qui* spernendis honoribus.“
 Simile et *alias* apud eundem
 Annal. 16, 1. ubi frustra
 Heinsius *ei* suadet pro *et*.
 Non desiderare illud et vide-
 tur *alioqui*, sed ipsum com-
 plecti. Florus praeterquam

Secundum, scholae adhuc operatum, tristem forte vidisset, interrogavit, quae causa frontis
 14 tam adductae? nec dissimulavit adolescens, tertium jam diem esse, quod omni labore inateriae ad scribendum destinatae non inveniret exordium: quo sibi non praesens tantum dolor, sed etiam desperatio in posterum fieret. Tum Florus arridens, *Numquid tu, inquit, melius dicere vis, quam potes?*
 15 Ita se res habet. Curandum est, ut quam optime dicamus: dicendum tamen pro facultate. Ad profectum enim opus est studio,

13. *Secundum.* Turic. Flor. *secundo.* *scholae.*
 Turic. (a sec. manu) *sevole.* *adductae.* Sic Turic.
 Flor. (a sec. m. uterque) Guelf. cum Goth. Voss. 2. Bern. Basil. Gryph. (1544.) aliisque apud Burm. edd. *abducte* Camp. cum Jenf. nisi quod *ae.* Reliqui *obductae*, quod jam Tarv. Ablegat Burm. ad Heinf. in Ovid. Heroid. 21, 165. Turic. *adducentem.* Flor. *adlucente.*

14. *tertium.* Turic. *tertiam.* *quod.* Sic Turic.
 Flor. Guelf. cum Bodl. Voss. 1. Obr. *quo* Camp. cum Jenf. (tac. Gesn.) Goth. Voss. 2. Tarv. Reliqui *ex quo.* Nostrum probat Burm. *destinatae.* Turic. (a sec. m.) *destinato.*

15. *pro facultate.* Turic. *propter facultatem,* a sec. m. *propter facultatem,* et sic Flor. a pr. m. *Ad profectum.* Turic. Flor. *adfecero tum.* Ille a sec. m. *ut id*

quod „Gallarum in elo-
 „quentia princeps,“ ubi-
 que eum judicares, „inter
 „paucos disertus“ erat. Cave
 tamen *alioqui* ad loci signifi-
 cationem asringas. De *demum*
 vide 6 Pro. 11.

scholae — operatum. „Fa-
 „biana elegantia dignum est
 „vocabulum. Cum enim *sa-*
 „cere et operari ad omnia

„sint communia, tamen, cum
 „per se ponantur, rebus
 „sacris, utpote divinis, et stu-
 „diis sanctioribus propria
 „sunt.“ Badius.

14. *tertium — diem esse,*
quod. Plane sic Plinius Epistt.
 4, 27, 1. „Tertius dies est,
 „quod audivi recitantem Sen-
 „tium.“

non indignatione. Ut possimus autem scribere etiam plura celerius, non *exercitatio* modo praestabit, in qua sine dubio multum est, sed etiam *ratio*; si non resupini, spectantesque tectum, et cogitationem murmure agitantibus, expectaverimus, quid obveniat, sed quid res poscat, quid personam deceat, quod sit tempus, qui iudicis animus, intuiti, humano quodam modo ad scribendum accesserimus. Sic nobis et initia, et quod sequitur, natura ipsa praescribit. Certa sunt enim pleraque, 16

fecero tum, hic ad perfectum cum Goth. *plura celerius*. Sic Turic. Flor. Camp. Goth. Jenf. (tac. Gesn.) cum Voss. 1. 2. 3. et edd. ante Ald. acc. Bad. Reliqui inferunt *et*. In Guelf. videtur esse hoc. Camp. modo *et pro etiam*.

tectum. Turic. Flor. (hic a pr. m.) omittunt.

cogitationem murmure. Turic. *ccogitationum murmure*.

obv. sed quid. Turic. Flor. Guelf. Camp. omittunt *sed* cum Goth. Voss. 1. (Voss. 2. nulla in hoc mentio) et edd. ante Gryph. Inserta est particula ex ingenio, cuius quidem nescio, sed necessario.

intuiti. Turic. *intulit*. Flor. *intulitu*, a sec. m. *intuitu*, et sic Goth. Jenf. (tac. Gesn.) cura Vall. et edd. posterr. ante Ald. acc. Bad. Sed Camp. pro his *intuiti h. q. m. a. scrib.* dat: *quo interim animo tandem ad scrib.* et sic Ald. Nostrum reposuisse videtur Philander; ingeniose. Bonam copiam ejurat Regius, cui et corrupta nostra, et illa legebantur, quae ab audaculo Campano videntur profecta.

quod sequitur. Sic Turic. Flor. (hic a pr. m.) Camp. Reliqui *quae sequuntur*. *praescribit*. Camp.

15. *resupini* — *quid obveniat*. Accidit nostro, quod supra §. 9, ut sua repeteret immemor, quae sunt 2, 11, 4. (cf. nos in praef. p. 38.). Sunt tamen utriusque loco suae veneres, ut geminatione carere nolis. Malim hic *quod*

obv. quo ipse locus geminus deducit.

humano — *modo*. Sic F latinam „paene non humana „voce“ efflandam dicit 12, 10, 29, unde putes „humanum modum“ opponi *murmuri* supra posito. Sed quid-

et, nisi conniveamus, in oculos incurrunt: ideoque nec indocti nec rustici diu quaerunt, 934 unde incipiant: quo pudendum est magis, si difficultatem facit doctrina. Non ergo semper putemus optimum esse, quod latet; immutescamus alioqui, si nihil dicendum videatur, 17 nisi quod non invenimus. Diverfum est huic eorum vitium, qui primo decurrere per

praestabit cum Ald. Gryph. et aliquot Burm. nec tamen (ut ille ait) Basil.

16. *conniveamus*. Turic. omittit cum Alm. Nulla mentio Flor. cf. 10, 1, 89. *commoneamus* Voff. 3. *ideoque*. Goth. Jenf. (tac. Gesn.) Guelf. Camp. omittunt encliticam, cum edd. ante Ald. acc. Bad. *pudendum*. Turic. Flor. (hic a pr. m.) *putandum* cum Alm. Sed Turic. a sec. m. *quos*. *semper putemus*. Sic Turic. (quanquam hic a pr. m. *petemus*) Flor. Camp. Reliqui *p. f.*

immutescamus. Turic. *inimmutescamus*, a sec. m. *ne immutescamus*, et sic Flor. (nisi quod *imm.*) cum Jenf. et edd. posterr. ante Stoer. acc. Gibl. item Gesn. ipse in Thesaurο h. v. Sed Camp. *nec imm.* cum Goth. Voff. 2.

quod non inv. Guelf. omittit *non*. Contra habet Goth. err. Gesn. qui omissionem et probat et ad notam suam amandat lectorem, quae nulla est.

17. *eorum*. Turic. (a sec. m.) *ergo*. *qui primo*. Turic. *inquiri modo*. a sec. m. *in quo queri est mos*. Camp. *q. primum* cum Goth. Addidit nostris *quasi* Jenf. cum edd.

quid certa ratione fit, humanum est et decet „sanctius — „animal mentisque capacius „altae“, cum ille, quem modo adumbravit, advocandi afflatus divini impetus aut dei cuiusdam sit aut bestiae.

16. *immutescamus*. „Rario- „ris usus hoc verbum etiam „occurrit apud Staium lib. 6,

„184. *sic fata repente Con- „cidit, abruptisque immutuit „ore querelis; ubi tamen „quidam codices obm. sed „Barthius ex simillimo loco „lib. 5, 542. defendit imm.“ Burmannus. Ex ea autem quae hic est forma *immutescamus alioqui* facile apparet iusta emendatio loci 2, 4, 30. Legemus ibi *appareat alioqui*.*

materiam stilo quam velocissimo volunt, et sequentes calorem atque impetum, ex tempore scribunt; hanc *silvam* vocant: repetunt deinde, et componunt, quae effuderant: sed verba emendantur et numeri, manet in rebus temere congestis, quae fuit, levitas. Protinus 18 ergo adhibere curam rectius erit, atque ab initio sic opus ducere, ut caelandum, non ex integro fabricandum sit. Aliquando tamen affectus sequimur, in quibus fere plus calor,

posterr. ante Basil. Sunt haec tentamina emendandi monstri illius Turic. in quo tamen nihil latet nisi nostra ipsa, antecedente *vitium*, insequente *decurr.* volunt. Turic.

velunt, a sec. m. *velut*. An fuit *velint*? cf. §. 11. Frigere videtur illud *volunt*. Unam vidi Leid. hic protinus subjicientem *hanc silv. voc.* parentheti loco; ordinem Gibsono merito improbatum. manet. Turic. (a sec. m.)

manent, et sic Goth. Jenf. (tac. Gesn.) Camp. cum Voss. 2. et edd. ante Basil. *congestis*. Turic. *concestis*, a sec. m.

contextis, et sic Flor. (sed a pr. m. *contestis*). cf. 10, 7, 16.

fuit. Goth. *fudit* cum Voss. 2. Jenf. et edd. posterr. ante Basil. Placet Gesnero, immerito.

18. *Protinus*. Guelf. *Propter.* caelandum. Camp. *edendum*. Alm. *celendum*. sequimur. Sic Turic. Flor. Camp. Jenf. (tac. Gesn.) cum Voss. 2. (Goth. non notavimus,

17. *volunt*. cf. not. crit.

silvam vocant. In hac vocabuli potestate conferendus maxime Cicero, qui saepe ea utitur. Sed loca demonstrantur in Lexicis, ubi et reliqua de hac voce quaerenda.

18. *opus ducere*. cf. dicta ad 2, 17, 3. et Burm. ad Val. Flacc. 1, 429.

Aliquando — sequimur. In hisce non est praeceptum, ut

futuro opus sit in verbo; sed quo interdum spectet consilium orantis ostenditur, cui sane illam, cujus ante mentio fuit, velocitatem magis conducere, quam consideratam nimis diligentiam. Ita modo §. 15. quae sit perpetua naturae ratio definiatur, *praescribit*, non quid, certo cogitandi modo usurpato, eventurum sit. *Sequimur*, interpretare *sectamur*, *quaerimus*.

quam diligentia, valet. Satis apparet ex eo, quod hanc scribentium negligentiam damno, quid de illis dictandi deliciis sentiam.

per errorem profecto. cf. 10, 2, 27.) et edd. ante Ald. acc. Bad. Reliqui *sequemur.* *valet — damno.* Turic. Flor. (hic a pr. m.) omittunt cum Alm. In repositis Flor. omittit *ex eo.* *sentiam.* Flor. (a pr. m.) Camp. *sententiam.*

dictandi deliciis. „Scilicet „jam tum notabilis erat ea „mollities, ut circa scribendi „artem negligentiores essent „homines in aliquo fastigio „constituti (vid. 1, 1, 28.): „quae postea ita invaluit, ut „dictare jam esset eruditorum „hominum opus, quemad- „modum antea scribere. Ita- „que vario dictandi genere „supergressum se alios dicit „Sidonius Apollinaris 3, 6. et „ab initio ejusdem epistolae „conjungit *studia certandi, „dictandi, lectitandique.* Vid. „quae hic Savaro, itemque ad „latissimae dictationis cam- „pum 9, 9. Hinc apud Cas- „siodorum Var. 3, 15. ex „persona Athalarici Regis „Ambrosius *dictationibus ad- „hibetur,* et subjicitur, *omnia „bona cumulat lingua diserta, „et Quod a nobis praecipitur, „gratia dictantis ornatur.* „Sermo est de Quaesturae „dignitate, cui nihil hodie „similius munere Secretario- „rum intimorum. Hinc nati „de arte dictandi (h. e. epi- „stolas scribendi) libelli.

„Quae cum ita sint, non „errasse censeo, qui Eginhardi „de Carolo M. verba c. 25. „ita interpretantur, ut scri- „bendi artis et formandorum „stilo, calamo, penna elemen- „torum imperitum fuisse di- „xerit: quod nec in mentem „aliter venire potest cuiquam „ipsa verba intuenti. Ten- „tabat et scribere, inquit, ta- „bulasque et codicillos ad hoc „in lectulo suo cervicalibus „circumferre solebat, ut cum „vacuum tempus esset, manum „effingendis litteris assueface- „ret. Sed parum prospere „suceffit labor praeposterus ac „sero inchoatus. At incredi- „bile est, doctum adeo prin- „cipem pingere litteras ne- „scisse? At non minus incre- „dibile, nisi crederemus Cas- „siodoro, Quaestorem Prin- „cipis in scribendis quae for- „maret Edictis Principalibus „manu sua non usum, sed „dictasse. At sunt loca aucto- „rum idoneorum, ubi scri- „pisse Carolus dicitur? At „potuit hoc per alios. Sed „correxit, Thegano teste de

Nam in stilo quidam quamlibet properato dat 19
 aliquam cogitationi moram non consequens
 celeritatem ejus manus: ille, cui dictamus,
 urget, atque interim pudet etiam dubitare,
 aut resistere, aut mutare, quasi conscientium
 infirmitatis nostrae timentes. Quo fit, ut 20
 935 non rudia tantum, et fortuita, sed impropria
 interim, dum sola est connectendi sermonis
 cupiditas, effluant: quae nec scribentium
 curam, nec dicentium impetum consequantur.

19. *Nam in.* Turic. Flor. Camp. omittunt *in* cum Voss.
 1. 3. Alm. *quamlibet properato.* Guelf. *quaelibet*
et p. Inferit et Voss. 1. quoque, cum Jenf. Tarv. Expunxit
 Regius. Goth. *perpetrato*, solus. *ejus.* Turic. Flor.
 omittunt. *ille.* Camp. omittit. *aut resistere,*
aut mutare. Turic. Flor. (hic a pr. m.) omittunt cum Alm.

„gestis Ludov. c. 7. *libros*
 „*sacros?* Ita nimirum, ut ipse
 „oculis uteretur, et quid cor-
 „rigi deberet, ostenderet. Ex
 „Synodo ad S. Macram pro-
 „fertur, *Carolus annotasse*
 „*quaedam in tabulis, quas ad*
 „*capitulum lecti sui cum gra-*
 „*phio haberet, et cum confi-*
 „*liariis inde tractasse, idque*
 „*quidam ab illis audisse dicitur,*
 „*qui interfuerunt.* Nempe
 „animadversi sunt pugillares:
 „quid sibi vellent, aliquis
 „pro sua de Carolo opinione
 „interpretatus est, Ostendit
 „doctissimus Fontaninus Vin-
 „dic. diplom. 2, 3. p. 170.
 „Caroli tempestate vulgo
 „principes viros et episcopos

„quoque ejus artis imperitos
 „fuisse. A quibus ea res ini-
 „tiis profecta sit, satis hic
 „ipse Fabii locus docet, et
 „Plinii utriusque consuetudo.
 „Junior enim de avunculo
 „suo narrat 3, 5, 15. de se
 „9, 36, 2. 9, 40, 2. etc.“
 Gesnerus.

19. *resistere.* cf. not. crit.
 ad §. 10. Item 10, 7, 14.
 11, 2, 46. 11, 3, 121.

20. *impropria.* Gesnerus hic
 recte remittit ad 8, 2, 6.

consequantur. cf. 10, 1, 102.
 10, 2, 25. Est „parem obti-
 „nere dignitatem.“

At idem ille, qui excipit, si tardior in scribendo, aut inertior in legendo, velut offensator fuerit, inhibetur cursus, atque omnis, quae erat, concepta mentis intentio mora et
 21 interdum iracundia excutitur. Tum illa, quae altiorem animi motum sequuntur, quaeque ipsa animum quodammodo concitant, quorum est jactare manum, torquere vultum, simul vertere latus et interim objurgare,

20. *ille, qui.* Turic. Flor. (hic a pr. m.) omittunt *qui cum Alm. tardior — — legendo.* Turic. (hic quidem cum Camp. etiam prius in omittit) Flor. (hic a pr. m.) *t. i. f. a. incertior et diligendo,* cum Alm. nisi quod ex hoc et non refertur. *Incertior* etiam Guelf. cum Bern. marg. Basil. et Vidov. *offensator.* Turic. *offensatur,* a sec. m. *offensatus.* Flor. (a pr. m.) *offensatum.* *fuerit.* Turic.

Flor. (a pr. m. uterque) Guelf. *fuit* cum Voss. 1. Displicet recepta. Quid enim est illud putidi discriminis, *tardior aut inertior?* Et quare *legat* is cui dictatur? Puto, cum jubetur a dictante. Sed sic non scriba miser, verum ipse sibi impedimento est, qui cogitat. Insuave etiam alyndeton ante *velut.* Refingam ista hunc in modum: *A. i. i. q. e. si tardior scribendo (sive in f.) aut incertior, et delendo velut offensator fuit (sive fuerit).* Nihil profecto similis equo *offensatori* (ejus enim proprium hoc vocabulum arbitror, quanquam hic solum oblatum, quare additum *velut*), quam delendo se interpellans, qui scribit. *Oscitatore* conjectanti Badio condonabimus. cf. 10, 7, 10. 11, 13, 130. *cursus.*

Turic. (a sec. m.) *cura ejus.* *concepta.* Hoc conjecit Regius, male improbat Badio. Libri quidem omnes *conceptae.*

21. *altiorem.* Sic Guelf. cum Gryph. (1536.) Colin. Vidov. marg. Basil. Obr. *aptiorem* Turic. Flor. Camp. cum Bern. cf. 10, 1, 63. Reliqui *apertiorem.* Mox Turic. Flor. *motum animis,* hic deleta a sec. m. S. *vultum.* Turic. Flor. (a pr. m. uterque) *volutum.* *simul vertere latus et interim.* Turic. *sinti elatus i.,* a sec. m. *sintie latus i.*

tardior — offensator fuerit. 21. *simul — objurgare.* vid. vid. not. crit. Quae hic nisi solum

quaeque Perſius notat, cum leviter dicendi genus ſignificat,

Nec pluteum, inquit, caedit, nec demorſos ſapit unguis;

etiam ridicula ſunt, niſi cum ſoli ſumus. Denique ut ſemel, quod eſt potentiffimum,²² dicam: ſecretum in dictando perit. Atqui

Flor. *ſimul et elatus i.* Guelf. *ſimul et interim*, cum Stoer. Chouet. Leid. Unde ſit *vertere*, niſi forte e Goth. et Voſſ. 2., nondum diſco, et haereo ſane in verbo, quod ita ſimpliciter junctum *lateri* non novi. An haec fuit Quintiliani manus: *vultum ſimul, interim et latus* (ſcil. *torquere*), *interim obſurgare* (ſcil. *latus*)? Quanquam vel voci *ſimul* diſſido, velut natae e ductibus vocis *vultus*. Unde autem littera S in Turic.? Neque enim potuit eſſe *vultus*. Illud imprimis tenendum, *obſurgare* hoc loco eſſe *ferire* (cf. Graev. ad Flor. 1, 1, 8. et intpp. ad Petron. 34.), et referendum ad *latus*, accuſativum. cf. 2, 12, 10. 11, 3, 123. *quaeque Perſius*. Guelf. *quae P.* male. *demorſos — unguis*. Turic. Flor. *demorſus — unguis*, niſi quod Turic. *jurguis*, et a ſec. m. *jurgiis*. *ſoli ſumus*. Turic. Flor. (hic a pr. m.) *ſolis*.

22. *potentiffimum*. Turic. Flor. Camp. Jenſ. (tac. Gefn.) *potiffimum* cum Voſſ. 2. (Goth. non notavimus) et edd. ante Baſil. *in dictando perit*. Sic Turic. Flor. Camp. cum Alm. Goth. Voſſ. 2. Baſil. Reliqui *quod d. p.* niſi quod Guelf. *q. d. comperit* et marg. Baſil. *q. d. competit* (err. Burm.). *Atqui*. Hoc dedi ex conjectura. Libri enim omnes *atque*, multi tamen poſt maximam diſtinctionem.

decere negat, eorum ſimilia qui uno modo praefente faciat, furioſum paene judicat 1, 2, 31; utrumque tamen recte et congruenter.

Perſius — cum leviter dicendi genus. Sat. 1, 106. Cave autem cum Gefnero

praeferas *leniter*. Eſt genus dicendi negligentia corruptum, in quo ſumma eſt *levitas*, rerum pondere carens, nulla *lenitas*. cf. §. 17. „in rebus — *levitas*.“

22. *ut ſemel — dicam*. cf. 10, 1, 17. 11, 1, 66.

liberum arbitris locum, et quam altissimum silentium scribentibus maxime convenire nemo dubitaverit. Non tamen protinus audiendi, qui credunt, aptissima in hoc nemora silvasque; quod illa coeli libertas, locorum amoenitas, sublimem animum, et beatior²³ spiritum parent. Mihi certe jucundus hic magis, quam studiorum hortator, videtur esse secessus. Namque illa, quae ipsa delectant,

coeli libertas. Flor. (a pr. m.) *cicilii liberatis.*

locorum. Sic Turic. Flor. Reliqui *locorumque.*

parent. Goth. *parant*, sed et modo *quid pro quod* (ubi Camp. *qui*) cum interrogatione in clausula. Schelius ad Dial. de Oratt. c. 12. conjicit *pariant*, nostrum recte tuente Burm. qui ponit loca Ovidii Art. 1, 237. Remed. 805.

23. *certe jucundus.* Flor. inferit *vim demoni*, Alm. *vide-moni.* cf. §. 16. Bene mecum agitur, quod nihil ejusmodi habet Turic. meus. Sed vel nunc aegerrimo animo bonam copiam hic ejuro.

quae ipsa. Sic Turic. Flor. Guelf. Omittit *ipsa* Camp. Reliqui *i. q.* Blanditur sane alter ordo, sed noster cum difficilius videatur, deserere eum non sum ausus. Interpretor: „haec cum per se, nullis litterarum „lenociniis, voluptatem faciant.“ Vulgata jejunior.

delectant. Jenf. (tac. Gesn.) Tarv. *delectent* cum Ald. male: ut et *advocent* (cf. not. exeg.) cum edd. posterr. ante

aptissima — nemora silvas-que. Locum, in ipsa harum deliciarum reprehensione, mirifice comtum nitidumque, vix legas sine recordatione eorum quae Plinius, nostri discipulus, in diversam sententiam; et adhibuit Gesnerus; Epist. 1, 6. 9, 36, 6.; sed et alterius, quem ego Tacitum esse adhuc tenco, qui in Dial. de Oratt. c. 9. extr. et 12. suavissimam habet stu-

dendi in agris commendationem. Eo respexit, ut monitum est, Plinius ipse 9, 10, 2. Ut illic *nemora et luci*, ita et hic uno variato vocabulo. *Beatior* autem *spiritum*, pro quo *laetior* reponere ausus est Obrechtus, rectissime defendit Burmannus, allegans locum nostri 10, 1, 109. Nec aliud *dives vena* Horatii.

23. *quae ipsa.* vid. not. crit.

neceſſe eſt avocent ab intentione operis deſtina-
 ti. Neque enim ſe bona fide in multa ſimul
 intendere animus totum poteſt: et, quocun-
 936 que reſpexit, deſinit intueri, quod propoſitum
 erat. Quare ſilvarum amoenitas, et praeter- 24
 labentia flumina, et inſpirantes ramis arborum
 aerae, volucrumque cantus, et ipſa late cir-
 cumſpiciendi libertas, ad ſe trahunt: ut mihi
 remittere potius voluptas iſta videatur cogi-
 tationem, quam intendere. Demoſthenes 25
 melius, qui ſe in locum, ex quo nulla exaudiri
 vox, et ex quo nihil proſpici poſſet,

Ald. Sed Voſſ. 1. (a m. pr.) *amovent.* *reſpexit.* Sic
 Turic. Guelf. Camp. cum Goth. et edd. ante Bad. acc. Baſil.
 Reliquae *reſpexerit.* Parum recte. cf. 9, 4, 96.

24. *inſpirantes — volucrumque.* Turic. Flor. (hic a pr. m.)
i. rami (hoc et Guelf. cum Voſſ. 1. 3.) *a. aerae* (Flor. tamen
ae) *volucrum.* Turic. a ſec. m. *i. rami a. volucrum,* et ſic
 Camp. niſi quod *ramis.* *vol. iſta.* Camp. *v. ipſa* cum
 Goth. *voluptatis iſta* Flor. *quam.* Turic. Flor. (hic
 a pr. m.) omittunt cum Alm.

25. *nulla exaudiri.* Turic. *n. extuidire,* a ſec. m. *nullam*
exaudire, et ſic Camp. qui et *vocem.* Flor. (a pr. m.) *nulla ex-*
audire. Goth. *n. audire.* Obr. modo *a quo* pro *ex quo.*

et ex quo. Turic. (a pr. m.) Flor. *eſt et quo.* Guelf. *et*
e quo. Goth. (tac. Geſn.) *et ex qua.* Jenſ. (tac. Geſn.) *poterat*

avocent. Vomanus in An-
 thol. Burm. III, 51. „Ob-
 „lectat hortus, avocat, paſcit,
 „tenet;“ quam ſcripturam
 ibi Burmannus e codd. re-
 poſuit et noſtro quoque loco
 firmavit; nam *advocat* illic
 etiam vulgatum erat.

bona fide. i. e. plane,
 proſus. (*da vero* Forcell. ex
 noſtro loco.) Cf. Declam.

Qu. 12, 1. ibique Burm.
 item Senec. patr. Controv.
 l. 5. praef. Duk. ad Flor. 2, 1.
 Geſn. Theſ. v. Bonus p. 625.
 Interdum reſpondet Graeco
 ἀτεχνητός, non quidem hic, ſed
 illo declamm. loco. Minus
 recte hic Badius interpretatur
ſedulo et diligenter.

25. *Demoſthenes melius, qui*
ſe — recondebat. cf. 11, 3, 54.

recondebatur, ne aliud agere mentem cogere
oculi. Ideoque lucubrantes, silentium noctis,
et clausum cubiculum, et lumen unum velut
26 tectos maxime teneat. Sed cum in omni
studiorum genere, tum in hoc praecipue bona
valetudo, quaeque eam maxime praefat,

et ex quo cum edd. ante Bad. nisi quod Aldus mox *potest*
pro *posset*; utrumque recte improbante Badio, qui omissis
nostris *nihilque* cum edd. ante Obr. exc. Basil. acc. Roll. Sed
Obr. mox *poterat* pro *posset*. *recondebatur*. Jenf.
recumbebat cum edd. posterr. ante Ald. qui *recipiebat*.

mentem cogere. Turic. *inferit oculi*, sequente tamen
mox *oculi*.

*Ideo*que. Camp. *Ideo*. Placet. *clausum*. Goth.
(tac. Gesn.) *clausum* cum Vall. Bad. cf. 9, 4, 102.

velut tectos. Turic. Flor. *et velut rectos*. In illo inter
et et velut superscriptum *vel*. Guelf. Camp. *v. rectos* cum
Alm. Voss. 1. 2. Goth. Bern. et edd. ante Leid. acc. Giff.
Interpretatur Badius: „velut recta in rem unam intentos, in
„eam videlicet quam proposuerint.“ Tentat Burm. *vel etiam*
lectus, multos testatus qui de Romanis in lecto studentibus
prodiderint. Huic respondent Capper. ac Gesnerus, mode-
stius hic et eruditius. Apparet, quam exigua sit, qua hi
nituntur, receptae auctoritas. Mihi juxta ac Burmanno
„nec tectos nec rectos satis placet.“ Quare enim „*velut*
„tectos“? Num in *cubiculo clauso* non sunt *tecti*? Inprimis
autem attendendum censeo *et illud praemissum* in vetustissi-
mis. Latet aliquid, ni fallor, in isto *rectos*, quem nomina-
tivum suspicor Graecae alicujus vocis. Ad Plinium quoque
9, 36, 2. vulgatam nostram tuetur Gesnerus.

Plutarch. in Vit. Demosth.
c. 7. ἐκ τούτου κατάγειον μὲν
οἰκοδομῆσαι μελετητήριον, ὃ δὲ
δισώζετο καὶ κατ' ἡμᾶς.
Enarrantur ibidem et reli-
quae viri exercitationes, de
quibus conferendus etiam
Libanius in vita Demosth.
(p. 4. ed. Demosth. Reisk.)

lumen unum. Ablegat Bur-
mannus ad Bynkershoekii
Observ. Juris Rom. 1, 14. ex
hoc loco ostendentes, quid sit
lumen unicum apud Ulpia-
num.

velut tectos. vid. not.
crit.

frugalitas, necessaria est: cum tempora ab ipsa rerum natura ad quietem refectionemque nobis data, in acerrimum laborem convertimus. Cui tamen non plus irrogandum est, quam quod somno supererit, haud deerit. Obstat enim diligentiae scribendi etiam fatigatio: et abunde, si vacet, lucis spatia sufficient: occupatos in noctem necessitas agit. Est tamen lucubratio, quoties ad eam integri

26. *frugalitas*. Alm. *fragilitas*, Tulus. *ab ipsa*. Turic. Flor. *ipsa cum ipsa*. Hic ab altera manu *ipsa ab ipsa*. *data*. Camp. *datam*. *haud deerit*. Turic. Guelf. Camp. *aut d.* cum Goth. Voss. 1. 2. et edd. ante Gryph. exc. Bad. qui nostrum, quod repositum inveniebat in Vall. Nulla hic varietas notatur, neque in Flor. neque Alm. ut hos duumviros (cf. §. 22.) sponsores habere videamur optimae emendationis. Fuit cum alteram scripturam sic interpretarer: tempus quod aut nimium impenditur somno, aut natura ipsa eidem subtrahitur, cum insomnes sumus casu aut valetudine (cf. 10, 6, 1. *intermissus somnus*). Sed hoc parum conveniret sequentibus. Nec perspicua oratio, si hoc voluit. Nimirum ausus Regius, recidens ille nostra; quem solus expressit Aldus. Modo pro *supererit* Palat. *superarit*, quod praefert Gebhardus (Crepp. 3, 18.), sine causa.

26. *frugalitas*. Cave ad nostram hodie rationem circumscribas vocis potestatem, et de sola cibi et potus temperantia intelligas. cf. 1, 6, 17. 11, 3, 19. ubi noli ad *facilem ciborum digestionem* astringere vocabulum. 12, 1, 8. Sunt *boni mores*.

cum — convertimus. Displicet et indicativi structura, et cumlatum *cum*. Malim reponi *quo*, ut referatur ad *studiorum genus*.

quam quod somno — deerit. Ad cui intellige *labori*; ne forte neutrum accipias, de toto negotio in genere pronunciatum. Quod *superest* somno, illud intelligitur tempus, quod nimium a plerisque somno concedi solet; *deest* autem, quidquid corpori reficiendo parum est.

27. *si vacet — occupatos*. Attende opposita, grate variata structura.

ac refecti venimus, optimum secreti genus.
 28 Sed silentium et secessus, et undique liber
 animus, ut sunt maxime optanda, ita non
 semper possunt contingere: ideoque non
 statim, si quid obstrepet, abjiciendi codices
 erunt, et deplorandus dies: verum incom-
 modis repugnandum, et hic faciendus usus,
 ut omnia, quae impediunt, vincat intentio.
 quam si tota mente in opus ipsum direxeris,
 nihil eorum, quae oculis vel auribus incur-
 29 sant, ad animum perveniet. An vero fre-
 quenter etiam fortuita hoc cogitatio praestat,
 ut obvios non videamus, et itinere deerremus:
 non consequemur idem, si et voluerimus?

28. *ut sunt.* Turic. (a sec. m.) Camp. *quae f.*

ita non. Turic. Flor. Camp. *n. i. male.*

impediunt.

Sic Turic. Flor. Guelf. Camp. Jenf. (tac. Gefn.) cum edd.
 ante Gryph. exc. Bad. Reliqui *impediunt.* Ex Alm. Voff. 1.
 afferunt *impediunt.*

29. *An vero.* Turic. (a sec. m.) *At v.* Ald. Basil. Gryph.

(1536.) *Au non,* suadente Regio. Sed post *vero* inserunt *si*
 Gryph. (1544.) Steph. *frequenter etiam.* Turic.

(a sec. m.) *f. et e.* Camp. *f. ac e.* cf. 5, 2, 3.

fortuita. Turic. Flor. (hic a pr. m.) *fortuitu.*

hoc cogitatio. Goth. Jenf. (tac. Gefn.) Camp. *haec c.*
 cum edd. ante Bad. male. *itinere deerremus.* Turic.

Flor. *ita erremus* cum Alm. A sec. manu Turic. *ita erra-*
mus. Guelf. *ita ne e.* cum Voff. 3. Bern. nisi quod hi juncto

28. *codices.* Plane pro *co-*
dicillis, pugillaribus, cf. §. 32.
 quales sunt apud Plinium l. c.
 instrumenta laboris extempo-
 ralis.

faciendus usus. Simili modo
 hic *facere* dicitur, ut in *vir-*

bus faciendis §. 3. *facienda*
forma 10, 6, 3.

29. *An vero — non conse-*
quemur. cf. 6, 2, 30. item

Cic. pro Rabirio perd. c. 5.

„Au vero servos nostros —

„nos neque — neque —

„neque.“

Non est indulgendum causis desidiae. Nam si non nisi resecti, non nisi hilares, non nisi omnibus aliis curis vacantes, studendum existimaverimus, semper erit, propter quod nobis ignoscamus. Quare in turba, itinere, 50 conviviiis etiam faciat sibi cogitatio ipsa secretum. Quid alioqui fiet, cum in medio foro, tot circumstantibus judiciis, jurgiis, fortuitis etiam clamoribus, erit subito continua oratione dicendum, si particulas, quas ceris mandamus, nisi in solitudine reperire non possu-

voce. *non nisi hilares.* Turic. *nonnisi nihil apres,* a sec. manu *nonnisi nihilo pressi.* Flor. (a pr. m.) *non nisi nihil aps.* Ipsa haec omittunt Voss. 1. 3. non Guelf. qui mox non habet *omnibus*, ut nec Basil. Gryph. (1536.), cum vicissim *aliis* desideret Jenf. cum edd. posterr. ante Ald.

existimaverimus. Guelf. *existinarimus* cum Alm. *existimavimus* ex Voss. 1. affertur. *erit.* Turic. Flor. (hic a pr. m.) omittunt.

30. *Quare in.* Turic. (a sec. m.) Camp. inferunt *si.*

itinere. Turic. *itur esse,* a sec. m. *itur et.* Flor. (a pr. m.) *intuere.* Voss. 1. *itineri.* Voss. 3. *itinerum.* *conviviis etiam.* Jenf. inferit *vel concione* cum edd. posterr. ante Burm. exc. Bad. Stoer. Chouet. Leid. male voces reducens Gibsono, suorum Codd. securo. Neque enim ullus MS. haec (err. Gefn.) neque Camp. Badius quidem rectissime „hoc“ inquit „ab aliquo imperito e margine in contextum intrusum opinor. Nam si *in concione* auctor posuisset, in epte intulisset: *Quid alioqui fiet, cum in medio foro* etc. cum „in concione longe plus strepitus sit quam in foro: in foro enim ad iudices modo fit oratio, in concione ad universam „populum.“ *sibi.* Turic. Flor. (hic a pr. m.) *ibi.*

alioqui. Turic. Flor. (hic a pr. m.) *aliquid.*

judiciis, jurgiis. Flor. (a pr. m.) *judicis, jurgis.* Ex Alm. affertur *virgis.* *mandamus.* Turic. (a sec. m.)

30. *continua oratione* — lae orationum et disjecti sententiae. Lucubrando enim sus effinguntur.

mus? Propter quae idem ille tantus amator secreti Demosthenes, in litore, in quod se maximo cum sono fluctus illideret, meditans, consuebat concionum fremitus non ex-
 31 pavescere. Illa quoque minora (sed nihil in studiis parvum est) non sunt transeunda, scribi optime ceris, in quibus facillima est ratio delendi: nisi forte visus infirmior mem-

mandemus. quae idem. Turic. quidem, a sec. m. quod quidem, et sic Camp. in quod. Turic. Flor. Guelf. Camp. i. quo cum Goth. Voff. 1. 2. Vall. et Jenf. Tarv. Basil. se. Camp. omittit cum Goth. Vall.

maximo. Guelf. maxime. illideret. Goth. illiderentur, sed e Voff. 2. illideretur, et sic Vall. Jenf. cum edd. posterr. ante Ald. acc. Bad. illuderet Voff. 3. an cum se, non doceor. vide 5, 14, 34. ablegante Burm.

31. parvum. Turic. Flor. Camp. parum cum Alm. Hic quidem maximae auctoritatis libros sequendos esse non putavi. Neque enim probatus vocis parum significatus, de quo vide 10, 1, 130. 3, 1, 5. 1, 1, 18., nostro loco congruit, et plerumque in similibus ei, quae hic promitur, sententiis parvi nomine utitur auctor, velut 1, 1, 8. 21. 1, 5. 7. 1, 6, 20. 1, 7, 33. Comparatur quoque parvum, non parum, recte minoribus. Quanquam dicat aliquis, parvum sane esse in studiis, nihil autem quod nimis parvum sit i. e. parum.

Demosthenes, in litore. Διὰ δὲ τοῦτο (τὸ εὐκατάπληκτον εἶναι) φασὶν αὐτὸν ἀνεμον βραγδαῖον τηροῦντα καὶ κινουμένην σφοδρῶς τὴν θάλατταν, παρὰ τοὺς αἰγιαλοὺς βαδίζοντα, λέγειν καὶ τῶ τῆς θαλάττης ἤχῳ συνεδίξεσθαι φέρειν τὰς τοῦ δήμου καταβοάς. Libanius in vita Dem. „— ex me — qui „in Phalericum etiam descen- „derim: quo in loco ad „fluctum ajunt declamare so-

„litum Demosthenem, ut fre- „mitum assuesceret voce vin- „cere.“ Cic. de Fin. 5, 2.

31. parvum. vide not. crit. scribi — ceris. Necessarium videtur, quod in solo Flor. a sec. manu inventum video, ut praemittatur praepositio: in ceris. Nisi forte vitavit in suavem iterationem „in „ceris in quibus“, facili ad subaudiendum particulae ad- „jectione.

branarum potius usum exiget: quae ut juvant
 aciem, ita crebra relatione, quoad intingun-
 tur calami, morantur manum, et cogitationis
 impetum frangunt. Relinquendae autem in 32
 utrolibet genere contra erunt vacuae tabellae,
 in quibus libera adjicienti sit excursio.
 Nam interim pigritiam emendandi angustiae
 faciunt; aut certe novorum interpositio-
 nem priora confundant. Ne latas quidem

Sed hoc proprie reddes *quod non est satis*, neque id huc
 facere quisquam putabit. cf. 12, 2, 4.

exiget. Turic. (a sec. m.) Camp. *exigat.*

juvant. Turic. *vigant*, a sec. m. *vigeant.* Flor. (a pr. m.)
figant. Alm. *jugant.* *ita.* Guelf. omittit.

crebra — *calami, morantur.* Turic. Flor. *crebro relationi*
quod (Flor. a sec. m. *quoad*) *inguitur* (Turic. a sec. m. *jun-*
gitur, Flor. *intinguntur*) *calami repetitione* m. cum Alm., nisi
 quod *quoad* solum refertur, et, quos Philander memorat,
 aliis, ex quibus tamen *relationis quoad intinguntur.* Guelf.
crebro relationi q. i. c. m. Voss. 1. 3. *crebro relationi quod*
i. c. m. cum Jenf. Tarv. *crebrae r. q. i. c. m.* Ald. *crebro*
r. q. i. c. m. Basil. Burmannus, *relatione vocabuli repetitione*
 glossam ratus, haec coniectat: *crebra, quoad tinguitur, calami*
repetitione. Significatus, qualis hic, *relationis* plane phys-
 icus, si ita loqui licet, ferendus quidem non videtur, medelam
 tamen loco non reperio.

32. *contra erunt vacuae.* Turic. Flor. *c. e. vel quae*, ille
 a sec. m. *vel* solum, hic nostrum. Guelf. *c. eum v.* cum
 Goth. Voss. 1. 2. Bern. Vall. Jenf. Tarv. Reliqui omittunt
 interjectum, suadente etiam Regio. Sed Badius *vacuae* solum
 habet.

adjicienti sit. Flor. *sit adjicienda sint.* Ex
 Alm. *adjicienda sunt.* Guelf. *adjicienda s.* cum Voss. 1. Bern.
adjiciendi s. Camp. cum Goth. et edd. ante Stoer. acc. Obr.
 Cur non corrigebat Regius ut 4, 5, 6? Turic. quin nostrum
 ipsum det, non dubito. *interpositionem.* Sic Turic.
 a pr. m. cum Alm. Reliqui *interpositione.* *confundant.*

crebra — *calami, morantur.* 32. *confundant.* Coniuncti-
 vide not. crit. vus recte ponitur, cum de-

ultra modum esse ceras velim, expertus juvenem studiosum alioqui praelongos habuisse sermones, quia illos numero versuum metiebatur, idque vitium, quod frequenti admonitione corrigi non potuerat, mutatis codicibus esse sublatum. Debet vacare etiam locus, in quo notentur, quae scribentibus solent extra ordinem, id est, ex aliis, quam qui sunt in manibus loci, occurrere. Irrumpent enim optimi nonnunquam sensus, quos neque inferere oportet, neque differre tutum est: quia interim elabuntur, interim memoriae suae

Sic Turic. Flor. Guelf. cum Goth. Voss. 1. 2. 5. Jenf. Tarv. Basil. *confunduntur* Locat. cum posterr. edd. ante Ald. acc. Bad. Reliqui *confundunt.* *ultra modum.* Camp. *admodum.*

praelongos habuisse. Turic. Flor. (hic a pr. m.) *p. alius* cum Alm. Ille a sec. manu *post longos alios.* *quia — versuum.* Turic. (hic a sec. m. *numeris*) Flor. (hic a pr. m.) *qui illis numeros usum.* Camp. *quod i. numeris v. admonitione.* Camp. *ammonitione.* *potuerat.* Flor. (a pr. m.) *potuerant.*

35. *id est, ex.* Turic. *idem et.* a sec. m. *item et,* et sic Camp. *quam qui.* Goth. (tac. Gesn.) *quanquam.* *in manibus.* Guelf. Jenf. (tac. Gesn.) *immanibus* cum Tarv. *loci.* Camp. *locis* cum Goth. et edd. ante Basil.

Irrumpent. Sic Turic. Flor. (hic a pr. m.). Reliqui *Irrumpunt.* *tutum.* Guelf. *tantum.* *interim elabuntur, interim.* Turic. Flor. (hic a pr. manu) *omittunt cum Alm.* *sui.* Turic. Flor. Camp. *suae* cum reli-

monstretur, quod fieri possit alio quodam eveniente; nec similis ratio in faciunt; ubi adjicitur *interim.* „*confusus* „*stilus*“ est 1, 1, 28.

alioqui. cf. §. 13. Neque enim video, quomodo praelongorum sermonum consue-

tudo parum studiosum arguat; nisi forte imparatus qui adorandum accedat verbosus sit, idque fuerit expectandum a desidia raro aut nunquam studentis. Et haec fortasse rector ratio. Ad *habuisse* male re-tuleris adverbium.

intentos, ab alia inventione declinant: ideoque optime sunt in deposito.

IV. Sequitur *emendatio*, pars studiorum longe utilissima. Neque enim sine causa creditum est, stilum non minus agere, cum delet. Hujus autem operis est, *adjicere*, *detrahere*, *mutare*. Sed facilius in iis simpliciusque judicium, quae replenda vel dejicienda sunt: premere vero tumentia, humilia extollere, luxuriantia astringere, inordinata digerere,

quis, exceptis Guelf. Goth. Voff. 1. 2. 3. Jenf. et edd. posterr. ante Basil. tum Gryph. (1544.) Steph. Rollin. Gesn. (refertur et Alm.; cf. §. 26.), qui omnes tuentur eruditissimam scripturam.

1. *iis*. Sic Turic. Goth. Jenf. (tac. Gesn.) cum edd. posterr. ante Basil. Reliqui *his*. *dejicienda*. Guelf. *adjicienda*. *astringere*. Sic Camp. cum edd. ante Burm. (exc. Gryph. Roll.) Reliqui *adstringere*. Solus Obr. *stringere*. Male, cf. 2, 2, 4. Alterum est brevitatis, ut 4, 1, 128. *inordinata digerere*. Turic. Flor. (a pr. manu) omittunt cum Alm. Pro altero Guelf. *dirigere* cum Goth. Voff. 2. Vall. Bad. et aliquot Burm. frustra defendente Badio, Burmanno saltem ferente. Cf. 11, 1, 6. Burm. mo-

1. *stilum — delet*. Cum „luxuriam illam, quae in „summa ubertate inest, de- „pascitur.“ (Cic. de Or. 2, 23.) Fateor autem, pro illo quod modo est *creditum* malle me *traditum*. cf. 1, 10, 17. Quamquam utraque scriptura ali- quod dictum vel praeceptum a veteribus memoriae prodi- tum desiderat; quod equidem demonstrare non possum.

replenda — dejicienda. Ex- quisitius variata verba pro *adjiciendo* et *detrahendo*. Il- lius commoda in Lexicis affe- runtur exempla Digest. 42, 1, 4. „lege *repletur* quod sen- „tentiae *deest*“ et Ovid. Her. 10, 37. „— quod voci „*deerat* plangore *replebam*“. Hujus, rarioris item signifi- catus, mentionem habet Erne- stus in Clave Cic.

soluta componere, exultantia coërcere, duplicis
 2 operae. Nam et damnanda sunt, quae placuerant; et invenienda, quae fugerant. Nec dubium est, optimum esse emendandi genus, si scripta in aliquod tempus reponuntur, ut ad ea post intervallum, velut nova atque aliena, redeamus, ne nobis scripta nostra,
 3 tanquam recentes fetus, blandiantur. Sed neque hoc contingere semper potest, praesertim oratori, cui saepius scribere ad praesentes usus necesse est: et emendatio finem habeat. Sunt enim qui ad omnia scripta, tanquam vitiosa, redeant, et quasi nihil fas sit rectum⁹⁴⁰ esse, quod primum est, melius existiment, quidquid est aliud, idque faciant, quoties

nente. Mox *resoluta* Turic. Flor. (a pr. m.) Camp. Sed hoc adhaerescebat ex omissis illis et antecedente quoque.

2. *placuerant*. Turic. Camp. Tarv. *placuerunt*. Placet, et tum ad hunc modum refingendum *fugerunt*, quod non facit Tarv. Mox *et inv.* — *dub. est* Turic. Flor. (a pr. m.) Camp. omittunt. *esse*. Turic. (a sec. m.) Camp. *est*.

reponuntur. Sic Turic. Flor. (a pr. m.) Camp. Reliqui *reponuntur*. *tanquam*. Turic. Flor. (a pr. m.) *quam*. Ille a sec. m. *quasi*, et sic Camp. cum edd. ante Basil.

3. *et emendatio*. Sic Turic. Flor. (a sec. m.) Reliqui *in-*
serunt ipsa. Quanquam Turic. *mendatio*. *habeat*.
 Sic Camp. *habent* Turic. Reliqui *habet*. *vitiosa*.

soluta — *exultantia*. cf. 10, 2, 16. Apparet haec pertinere ad numeros. Sed ipsa *inordinata* quoque eodem referenda suspicor, vid. 9, 4, 23 — 32, quoniam de *dispositione*, quam sane intelligere poterat, nunc non agit noster, sed de sola elocutione.

2. *placuerant*. vid. not. crit.

tanquam recentes fetus. Pseudo-Turnebus recte remittit ad Epist. ad Tryph. 2.

3. *melius existiment*. Remittit Gesnerus ad 10, 1, 115.

librum in manus resumserunt, similes medicis etiam integra secantibus. Accidit itaque, ut cicatricosa sint, et exanguia, et cura peiora. Sit ergo aliquando, quod placeat, aut certe quod sufficiat: ut opus poliat lima, non exerat. Temporis quoque esse debet modus. Nam quod Cinnae Zmyrnam novem annis accepimus scriptam, et Panegyricum Isocratis,

Guelf. *vitia* cum Voss. 1. *manus*. Guelf. *manibus* cum Voss. 1. 2. (an 3?) Jenf. et edd. posterr. ante Bad.

resumserunt. Sic Turic. (a pr. m.) Flor. Guelf. cum Jenf. et edd. posterr. ante Bad. acc. Basil. Reliqui *resumserint*.

4. *ergo*. Sic Turic. Flor. cum Jenf. et edd. posterr. ante Ald. acc. Bad. Reliqui *igitur*. *opus — exerat*. Turic.

pus spolliati (a sec. manu simplex L.) *ima exerat*. Flor. (a pr. m.) *o. p. ima exerat*. *Cinnae — scriptam, et*.

Turic. Flor. (hic a pr. m.) omittunt cum Alm. Pro *Panegyricum* autem nihil habent nisi *cum*. *Zmyrnam*. Sic

cura peiora. „Non abfimis est locus ille Plinii 35, „10.“ [p. Hard. 695.] „nocere saepe nimiam diligentiam.“ Passerat. „De Tiburio hoc notat Sueton. cap. „70. *illum ex tempore praestantiorum habitum quam a „cura.*“ Burm.

4. *poliat — non exerat*. „Plin. lib. 5. epist. 11. *Itaque opus non jam splendescit „lima, sed atteritur.*“ Pithoeus. „vide et Plin. lib. 9. Ep. 35.“ Alm.

Cinnae Zmyrnam novem annis. C. Helvius Cinna historiam Zmyrnae vel Myrrhae (cf. 9, 2, 64.) brevi sed obscurissimo carmine exposuit,

cui velut defosso thesauro novem annis incubuisse dicitur. Notum est Epigramma Catulli: *Zmyrna mei Cinnae nonam post denique messem, Quam coepta est, nonamque edita post hiemem*, cet. vide Burm. ad Anthol. 2, Ep. 250. et F. A. Wolfium ad Sueton. Gramm. c. 18. Inde Horatii illud ad Pis. 388. Afferit huc Gesnerus, non inopportune quidem, jocum in carmen de virgine Aurelianensi conjectum non, ut ille putat, a Menagio, sed a Momorio, supplicum libellorum magistro: *Illa Capellani dudum expectata puella Longo post tandem tempore prodit anus*. Cinnae Zmyrnam a Gedoyno

qui parcissime, decem annis dicunt elaboratum, ad oratorem nihil pertinet: cujus nullum erit, si tam tardum fuerit, auxilium.

V. Proximum est, ut dicamus, *quae praecipue scribenda sint*. Hoc exuberantis quidem est operis, ut explicemus,

Goth. (tac. Gesn.) nisi quod per I. Reliqui *Smyrnam*. cf. 9, 2, 64. item VV. DD. ad Tac. *Annal.* 4, 56.

qui parcissime. Turic. *q. partissimum*, a sec. m. *parcissimum*. Goth. (tac. Gesn.) Camp. *quam p.* tam. Goth. (tac. Gesn.) omittit.

1. *scribenda sint*. Turic. Flor. Guelf. Camp. Goth. Jenf. (tac. Gesn.) *s. sunt* cum edd. ante Bad. *Modo est* omittit Flor. a pr. m. Inscriptionem autem nullam habent neque hic, neque in proximo capite, Turic. Flor. Camp. Sed Guelf. et Goth. *Quae scribenda sint* (vell. *sunt* ante Basil.) *praecipue* cum edd. ante Gesn. exc. Obr. *Hoc*. Turic. *Haec* cum Jenf. Tarv. *hec* Camp. cum Goth. Voff. 2. cf. 8, 6, 2. *exuberantis*. Turic. *experantibus id.* a sec. manu *exsuperantibus id.* Flor. (a pr. m.) *ex imperantibus id.* cum Guelf. Voff. 1. 3. (nisi quod in his tribus *id* non comparet) Jenf. (err. Gesn.) Tarv. *Id* tamen et Goth. habet.

quidem est operis. Turic. *qua idem operis* (an fuit *laboris?*), a sec. m. *quia idem operis*. Flor. (a pr. m.) *qua id operis*. In hoc inciso *quidem* alieno est loco, si refertur ad *Hoc*, et facilius applicetur ei, quod in plerisque vett. antecedit, *id*. Tum reponat aliquis *Haec exuperantis*, ubi tamen neque *Haec* placuerit, neque vulgarius verbum succedens exquisitori *exuberantis*. An igitur *Hic* erit probandum prae *Hoc*? Libentius tamen, quoniam *est* exulat e vetustissimis, modo transpositionibus indulgeri possit, haec eruam: *Hoc quidem exuberantis sit operis*. cf. 10, 1, 38. item hic §. 19. et 5, 1, 5. Sit corruptum in *id*. Ille autem ablativus *imperantibus* natus ex male divulso *ex*. Similis usus τὸν sit pro fuerit 7, 9, 5. *explicemus*. Turic.

fabulam scenicam acceptam Plutarchus narrat in vita Ifo-
recte notat Capper. cratis.

qui parcissime. Alii enim 1. *Hoc* — *est operis*. vid.
quindecim annos assignant, ut nott. critt.

quae sint materiae: quae prima aut secunda, aut deinceps tractanda sint: nam id factum est etiam primo libro, quo puerorum, et secundo, quo robustiorum studiis ordinem dedimus: sed, de quo nunc agitur, unde copia ac facilitas maxime veniat. Vertere Graeca in Latinum ²
 941 veteres nostri oratores optimum judicabant. Id se L. Crassus in illis Ciceronis de Oratore

exeplice in eis, a sec. m. exempli cui in eis. Flor. (a pr. m.) explicem eis. quae sint. Turic. (a sec. manu) Guelf. Camp. Goth. Jenf. (tac. Gefn.) Tarv. q. sunt cum Voss. 2. Ald. et secundo. Flor. inserit in. quo robustiorum. Sic Turic. quo jam robustiorum Guelf. quo robustiorum Flor. (a pr. m.) Alm. Reliqui quo jam robustiorum. Nostrum coniecit Francius. cf. 2, 2, 14. facultas. Turic. (a sec. m.) Goth. (tac. Gefn.) Camp. Basil. facultas. cf. 2, 2, 11. 4, 17. 10, 1, 59. Pro ac dant et Guelf. Goth. Jenf. (tac. Gefn.) cum edd. posterr. ante Gryph.

2. *judicarant. Sic Turic. Flor. (hic a pr. m.) cum Alm.*

Id se. Turic. Camp. ipse. Oratore. Turic. (quam per compendium) Flor. (hic a pr. m.) oratoris. Ille a sec. m. oratore id se. Camp. post vocem nostram inserit

primo libro — secundo. 1. cap. 9. 2. capp. 4. 10.

sed, de quo nunc agitur. Commodum hoc pro quo legendum suadet Gefnerus. Fortasse lenius eo. Recepta scriptura impeditam habet structuram, si ex illo explicemus repetitur explicandum est.

2. *Crassus — Cicero. Prius vide de Or. 1, 54. Alterum demonstrare non contingit. Neque enim nisi in genere commendatam Graecarum litterarum exercitationem me-*

mini me reperire in scriptis Ciceronianis, velut initio libb. de Officiis, de Finibus, eaque parte Bruti, ubi de studiorum suorum ratione exponit. Suspicio et hanc frequentissime de vertendo Graeca praecipientis Ciceronis mentionem esse ab illa toties nobis animadversa securitate Quintiliani, qui libros cum maxime laudatos neque memoria tenuerit neque inspexerit. Sed suam inopiam hic testari interpretes debent.

libris dicit factitasse. Id Cicero sua ipse persona frequentissime praecipit: quin etiam libros Platonis atque Xenophontis edidit hoc genere translatos. Id Messalae placuit: multaeque sunt ab eo scriptae ad hunc modum orationes: adeo ut etiam cum illa Hyperidis pro Phryne difficillima Romanis subtilitate 3 contenderet. Et manifesta est exercitationis hujusce ratio. Nam et rerum copia Graeci auctores abundant, et plurimum artis in eloquentiam intulerunt: et hos transferentibus, verbis uti optimis licet: omnibus enim

maximum. Id Cicero. Camp. Idcirco. Id Messalae. Turic. in M. Obr. Idem M. Jenf. Marco i. M. cum edd. ante Basil. exc. Camp. Id Flor. (a pr. m.) omittit.

Romanis — contenderet. Turic. *romanus* (a pr. manu romana) — *contendere.*

3. *hujusce.* Turic. (a sec. m.) *hujus effct.* Voff. 1. 3.

Platonis — translatos. Platonis quidem Timaeum et Protagoram, Xenophontis autem Oeconomicum. Ruhnkenius in praefatione Rutilio Lupo praemissa p. 18. lacunam arguit in hoc loco, quanquam nemini animadvertam, quia non potuerit non esse memor Qu. verfarum a Cicerone orationum Aeschini et Demosthenis de causa Ctesiphontis, cui operi praeposita de optimo genere oratorum disputatio reliqua facta est.

illa Hyperidis — subtilitate. cf. 10, 1, 77. ubi citatis scriptorum locis apparet, sub-

tilitatem magis quam robur laudari in Hyperide. Quae hic notatur in Romano sermone talium Venerum inopia, eam supra quoque significavit noster 10, 1, 100.

3. *omnibus — nostris.* „In interpretatione e Graecis quid-
„quid verborum bonorum
„adhibeamus nostrum est,
„nemo occupavit, libere
„utimur; at in altero exer-
„citationis genere, quo alio-
„rum vel poetarum vel ora-
„torum, Romanorum qui-
„dem, sensus aliis Latinis
„conamur reddere, difficul-
„tatem res habet, cum optima
„jam occupata sint.“ Gelfnerus.

utimur nostris. Figuras vero, quibus maxime ornatur oratio, multas ac varias excogitandi etiam necessitas quaedam est: quia plerumque a Graecis Romana dissentiunt. Sed et illa ex 4 Latinis conversio multum et ipsa contulerit. Ac de carminibus quidem neminem credo dubitare, quo solo genere exercitationis dicitur usus esse Sulpicius. Nam et sublimis spiritus attollere orationem potest: et verba, poetica libertate audaciora, non praesumunt eadem proprie dicendi facultatem. Sed et

hujus esse. excogitandi etiam necessitas. Turic. Flor. (hic a pr. m.) omittunt cum Alm.

4. et illa. Goth. Jenf. (tac. Gesn.) etiam i. cum Voss. 2. et edd. posterr. ante Basil. dicitur usus esse. Turic.

ducitur est. Flor. (a pr. m.) ducitur esse. Alm. dicitur esse.

et sublimis. Turic. est f. Flor. (a pr. m.) e f.

audaciora. Turic. Flor. audaciore, a pr. m. ille auditioire, hic auditioire. Guelf. audacior cum Voss. 3. non praesumunt.

Sic Turic. Flor. cum Alm. Basil. Burm. Gesn. Bip. nec p. Obr. Reliqui MSS. et excusi ante Locat. et p. et Camp. quidem praesumit. Mox omnes praesumunt solum, quo redit Capper. hinc alienissima effluens in nota. Gedoynus quoque e prava scriptura meras nugas eliciens defungitur.

eadem. Turic. Flor. Guelf. eandem cum libris, ut videtur, omnibus exc. Camp. (nam hic expresse nostrum) Obr. Burm. Gesn. Bip. Nostrum suavit Rollinus. proprie. Jenf.

Figuras vero — excogitandi. Nihil difficultatis in loco, modo memineris *praesumere esse in antecessum auferre*, cujus significationis testem Gesnerus recte citat locum 11, 1, 27. Sed eodem faciunt levi differentia, quibus utitur Burmannus, 2, 4, 7, 1, 10, 27, 8, 6, 63. cf. nos ad 1, 1, 20.

4. non praesumunt — fa-

ipsis sententiis adjicere licet oratorium robur,
 5 et omiſſa ſupplere, effuſa ſubſtringere. Neque
 ego paraphraſim eſſe interpretationem tantum
 volo, ſed circa eodem ſenſus certamen atque 942
 aemulationem. Ideoque ab illis diſſentio, qui
 vertere orationes Latinas vetant, quia, optimis
 occupatis, quidquid aliter dixerimus, neceſſe
 ſit eſſe deterius. Nam neque ſemper eſt deſpe-
 randum, aliquid illis, quae dicta ſunt, melius

omittit cum poſterr. edd. ante Ald. *ſupplere, effuſa.*
 Sic Turic. Flor. (hic a pr. m.) Camp. cum Alm. Reliqui
 inferunt et. Pro *effuſa* Guelf. *admiſſa*. Bern. autem omittit
ſupplere effuſa.

5. *paraphraſim*. Sic Turic. Flor. (niſi quod *pha*, quod
 a ſec. m. emendat Flor.) cum Locat. Ven. Ruſc. *paraphraſin*
 Goth. (tac. Gefn.) et ſic ſec. Turic. manus. *per yfraſim* Camp.
periphraſim (err. Gefn.) Jenſ. Tarv. Reliqui graecis litt.

eſſe. Turic. Flor. (hic a pr. manu) omittunt.

volo. Turic. Flor. (hic a pr. m.) *vero*, ſed per compen-
 dium *v*. *vertere orationes*. Guelf. *veteres oratores*.

Latinas. Turic. *latina*. *vetant*. Turic. Flor.

(hic a pr. manu) omittunt cum Alm. *vetent* Camp.

optimis occupatis. Turic. *optimus o.*, a ſec. m. *optimis*
occupati. *neceſſe ſit eſſe deterius*. Turic. *neceſſet ſed*
erius. a ſec. m. *neceſſe ſit ſed erius*. Flor. (a pr. m.) *n. ſ.*
deterius. *ſemper eſt deſperandum*. Turic. *ſed per*

oratorium robur. cf. 2, 4, 2.
 „tanto *robuſtior*, quanto ve-
 „rior.“ Poeticae enim fictioni
 inanem quendam tumorem
 tribuit.

ſubſtringere. „Nescio an
 „haec legerit Tertullianus,
 „certe ſimili modo hoc verbo
 „utitur *de Oratione* c. 1. de
 „brevitate orationis domini-
 „cae quantum — *ſubſtringitur*
 „verbis, tantum diffunditur
 „ſenſibus.“ Burmannus. Ele-

gantiffimum hujus verbi uſum
 habet et Ovidianus ille *ſub-*
ſtricta gerens — *ilia Ladon*
 Metam. 3, 216. *aſtricta ilia*
 noſter 8, 3, 10.

5. *paraphraſim* — *interpre-*
tationem. Facile apparet at-
 tendenti, prius eſſe ſubjectum,
 alterum attributum; ne forte
 quis propter vim oppoſitio-
 nis attributum priore loco
 poſitum putet.

ab illis diſſentio. Aliquid

posse reperiri: neque adeo jejunam ac pauperem natura eloquentiam fecit, ut una de re bene dici, nisi semel, non possit. Nisi forte 6
 histrionum multa circa voces easdem variare gestus potest, orandi minor vis, ut dicatur aliquid, post quod in eadem materia nihil dicendum sit. Sed esto, neque melius, quod invenimus, esse, neque par: est certe proximus locus. An vero ipsi non bis ac saepius 7

illud d. a sec. m. sic per illud d. Flor. (a pr. m.) *sed per illud est d.* Alm. *semper illud d.* Obr. *semper est sperandum et modo et pro neque.* nisi. Turic. non.

non possit. Camp. omittit non.

6. *Nisi forte.* Turic. Flor. (hic a pr. m.) omittunt cum Alm. *multa circa voces easdem.* Turic. *muta c. vetes eadem.* Flor. (a pr. m.) *muta c. veteres eadem.* Guelf. quoque *muta.* Basil. in marg. *mutus.* post. Goth. *praeter cum Voss. 2. et edd. a Jenf. inde ante Basil. acc. Gryphio.*

Sed. Turic. Flor. (hic a pr. m.) omittunt cum Alm.

esse. Sie Turic. Flor. Guelf. Camp. cum Goth. Voss. 1. 2. 3. Alm. Vall. et edd. ante Gryph. exc. Ald. Reliqui *sit*, corrigente Regio; sed eadem nostrae structura est apud Horatium Epist. 1, 1, 81. *Esto — teneri.* par. Turic. Flor. (a pr. m. uterque) *pars.* proximus locus. Guelf. *proximis locis.* Camp. *proximis l.* cum Bad. Gryph. Stoer. Chouet. Rollin. Capper. Sed MSS. reliqui nostrum.

7. *An vero ipsi non bis.* Flor. Guelf. *A. v. i. nobis* cum Voss. 1. 3. *an non ipsi nos* Goth. cum Voss. 2. (err. Burm.): addat an omittat Goth. *bis*, parum attendi. *A. v. i. nos sine bis* Camp. *An non ipsi nobis* Jenf. (err. Gesn.) Tarv. *An non ipsi nos bis* Loc. Ven. Rusc. Bad. Gryph. Rollin. *An vero*

eorum, quos hic improbat noster, opinionis simile demonstrat Pseudo - Turnebus apud Cic. de Or. 1, 34 initio.

6. *histrionum — gestus.* „Satis constat, contendere „eum“ [Ciceronem] „cum

„ipso histrione solitum, utrum „ille saepius eandem sententiam variis gestibus efficeret, „an ipse per eloquentiae copiam sermone diverso pronuntiaret.“ Macrobius Saturn. 2, 10.

de eadem re dicimus, et quidem continuas nonnunquam sententias? Nisi forte contendere nobiscum possumus, cum aliis non possumus. Nam si uno genere bene diceretur, fas erat existimari praeclusam nobis a prioribus viam. Nunc vero innumerabiles sunt 8 modi, plurimaeque eodem viae ducunt. Sua brevitati gratia, sua copiae; alia translatis virtus, alia propriis. Hoc oratio recta, illud figura declinata commendat. Ipsa denique utilissima est exercitationi difficultas. Quid?

ipfi nos bis Ald. *contendere.* Turic. *ad intendere*, a sec. manu *ad id intendere.* Flor. (a pr. m.) *intendere.* Positus voculae non mirus est in nostra scriptura, ubi duobus verbis divellitur ab *An* suo. Mox *Nisi forte*, exquisitior figura loquendi ingrata recurrit post paucos versus. Quamquam cf. 10, 1, 25. An hic potius quam supra §. 6. omitti debebant haec duo vocabula et sic scribi tota sententia: *An vero ipfi nos bis ac saepius — sententias, ac contendere nobiscum possumus, cum aliis non possumus?* cf. 10, 3, 29.

cum aliis non possumus. Turic. Flor. (a pr. m.) omittunt cum Alm. Voff. 1. 3. *uno genere.* Sic Turic. Flor. Guelf. Camp. cum Alm. Goth. Voff. 1. 2. 3. et edd. ante Ald. Hic nostris *duntaxat* subjungit, Regio suadente; reliqui inferunt *tantum.* *diceretur.* Guelf. *dicetur* cum Goth. Voff. 3. Jenf. et edd. posterr. ante Leid. exc. Basil.

erat. Goth. Jenf. (tac. Gesn.) *erit* cum edd. posterioribus ante Leid. exc. Basil. *viam.* Nunc. Flor. (a sec. m.) Camp. inferunt *in dicendo* cum Goth. Voff. 2. (ut videtur) et edd. ante Stoer. exc. Basil. acc. Gibf. Obr. *Pro nunc vero* Alm. *numero.*

8. *Sua brevitati gratia, sua copiae; alia.* Jenf. *sive brevittatis g. sive c. a.* cum edd. posterr. ante Bad. Sed Turic. *f. b. gratiam ut alia*, a sec. m. *gratia*, retento an omisso *ut* nescio. Flor. prima manus penitus abrafat, et *sua copiae* repositum. Alm. haec duo verba omittit. Guelf. *f. brevitate*

quod auctores maximi sic diligentius cognoscuntur? Non enim scripta lectione secura transcurrimus: sed tractamus singula, et
 943 necessario introspicimus, et, quantum virtutis habeant, vel hoc ipso cognoscimus, quod imitari non possumus. Nec aliena tantum
 9 transferre, sed etiam nostra pluribus modis tractare proderit: ut ex industria sumamus sententias quasdam, easque versemus quam numerosissime, velut eadem cera aliae atque aliae formae duci solent. Plurimum autem
 10 parari facultatis existimo ex simplicissima quaque materia. Nam in illa multiplici *personarum, causarum, temporum, locorum, dicto-*

g. f. copia cum Voss. 1. 5. *auctores. Camp. oratores. cognoscuntur.* Turic. Flor. (a pr. m. uterque) *cognoscantur* cum Alm. *ipso.* Turic. Flor. (a pr. m. uterque) *ipsi.* *possumus.* Turic. Flor. (hic a pr. m.) *possimus.* a sec. m. Turic. modo *imitare.*

9. *pluribus.* Goth. Jenf. *plurimis* cum edd. posterr. ante Ald. acc. Bad.; omittit *modis* Obr. per errorem.

aliae atque aliae formae — solent. Turic. *in alia alias quae forma — solent,* a sec. m. *solet.* Flor. *in alias quae formae — f.,* a sec. m. *aliae aliaeque f. — f.* Guelf. *alia aliaeque f. — f.* Alm. *in alia aliasque formas — f.* Camp. *in alius atque alias formas — solet.*

10. *parari.* Turic. *parare* cum Voss. 1. 3. *paratae* Guelf. *Nam in.* Turic. Flor. Guelf. Goth. Jenf. (tac. Gefn.) Camp. Tarv. omittunt *in* cum Voss. 1. 2. N. *in ulla* Voss. 3. *causarum.* Turic. Flor. (hic a pr. m.) omittunt cum Alm. Vicissim *dictorum* abest a Voss. 3.

9. *numerosissime.* cf. 8 Pro. 2. *de eloc.* §. 296. p. Schn. 115. *eadem cera — duci.* cf. 10, Plin. 7, 9, 11. Cic. de Or. 3, 3, 17. Eandem cerae fingenti 45. §. 177. *habilis imaginem demonstrant* VV. DD. apud Demetrium 10. *causarum.* cf. not. crit.

rum, factorum diversitate facile delitescet infirmitas, tot se undique rebus, ex quibus aliam quam apprehendas, offerentibus. Illud virtutis indicium est, fundere, quae natura contracta sunt, augere parva, varietatem similibus, voluptatem expositis dare, et bene dicere multa de paucis. In hoc optime facient infinitae quaestiones, quas vocari *ῥέσεις* diximus, quibus Cicero jam princeps in re publica

Paria desiderantur tria, sed ego rerum fuisse suspicor procausarum, et illud quidem facillime excidebat.

delitescet. Goth. (err. Gesn.) *delirescet* cum Vall. Bad. male hoc probante. *se undique.* Turic. *secundi.* Flor. (a pr. m.) *secundique.* *ex quibus.* Turic. Flor. *et quibus,* ille a sec. m. e q., hic nostrum. *aliquam apprehendas.* Turic. Flor. Guelf. *aliquem a.* (Guelf. depr.) cum Alm. *offerentibus.* Turic. *offertium.*

11. *virtutis.* Turic. Flor. Guelf. Goth. (tac. Gesn.) Camp. *virtutum* cum Voss. 3. *parva.* Turic. Flor. *parte.* Ille a sec. m. *parca,* hic nostrum. Alm. *partes.*

voluptatem. Alm. *voluntatem.* Nil tale mei. cf. 10, 4, 33. *infinitae.* Turic. Flor. (hic a pr. m.) *infinitas.*

ῥέσεις. Guelf. Goth. Jenf. (tac. Gesn.) Camp. *thesis* cum edd. ante Ald. sed Bad. *Theseis.* *re publica.* Turic. *rebus.*

11. *fundere — contracta.* Contrarium est illi §. 4. *effusa substringere.* Sic et Cic. de Finib. 3, 15. *fundi — et — dilatari,* ubi posito a Davisio Senecae loco „*latius* virtus „*funditur*“ et aliquoties Plin. Hist. N. *fundi in latitudinem.* Noster 3, 3, 10. Novatum dicendi genus, quod is, qui dilatat aliquam rem, dicitur *fundere* eandem.

expositis. cf. 2, 5, 19.

Latoris illius significationis illud quoque Senecae Epist. 55. p. Bip. 159. „Frontem — „— tantum novi, et *exposita* „quae ostendit etiam transeuntibus.“

ῥέσεις. cf. 2, 1, 9. Recte demonstrant Cic. ad Att. 9, 4. „Ne me totum aegritudini „dedam, sumsi mihi quasdam „tanquam *ῥέσεις*“ cet. cf. ep. 9. „*ῥέσεις* meas commentari non „desino.“ Monet Gesnerus,

exerceri solebat. His confinis est destructio ¹²
 et confirmatio sententiarum. Nam cum sit
 sententia decretum quoddam atque prae-
 ceptum; quod de re, idem de iudicio rei
 quaeri potest. Tum loci communes, quos
 etiam scriptos ab oratoribus scimus. Nam
 qui haec recta tantum, et in nullos flexus
 944 recedentia copiose tractaverit, utique in illis
 plures excursus recipientibus magis abunda-
 bit, eritque in omnes causas paratus. Omnes ¹⁵

12. *destructio*. Turic. Flor. (hic a pr. m.) *restructio*.
 Ille a sec. m. *restrictio*, et sic Camp. cum Bodl. Andreana ed.
quoddam. Turic. Flor. (hic a pr. m.) omittunt cum Alm.
de re. Goth. Jenf. (tac. Gesn.) *de reo* cum Voss. 2. Vall.
 et edd. posterr. ante Basil. item compluribus apud Burm.
idem. Jenf. (tac. Gesn.) *id est* cum edd. posterr. ante Ald.
iudicio rei quaeri potest. Turic. Flor. (hic a pr. m., sed
quae) *iudicio que p.* Ille a sec. m. *j. quoque p.* *flexus*
recedentia. Turic. f. al (cf. 10, 1, 118.) *recentia*, a sec. m.
f. alios recedentia, et sic Camp. Sed Flor. (a pr. m.) *f. recentia*.
 Guelf. f. *recidentia*. *copiose*. Turic. *compiose*. Guelf.
compositione cum marg. Basil. et Vidov. *excursus*.
 Turic. Flor. *recursus* cum Alm. *omnes causas paratus*.
 Turic. *omnis causa seratas*, a sec. manu *omni c. scr.* Palatinus
 Gebhardi *o. c. seratas*. Flor. (a pr. m.) *o. c. eratas*, a sec. m.
o. c. gratus, et sic Guelf. Camp. cum Gothl. et edd. ante Obr.

Paradoxa esse ejusdem generis, quae et ipsa naturus jam et honoribus defunctus Cicero tractavit.

12. *destructio et confirmatio sententiarum*. Transfertur ad sententias et decreta ab hominibus proposita id quod usurpari proprie solebat de rebus narratis. Narrationum enim proprie est ἀνασκευὴ καὶ κατασκευή. Gesnerus ad eos,

Tom. IV.

quos indicavimus 2, 4, 18. addit Theonem in progymn. p. Camerar. 64. seqq. In sententia, quae est de re iudicium, fieri potest idem quod in facto narrato, quod est res ipsa. Idem, qui hoc monet, Gesnerus ablegat ad 8, 3, 21. ut *desinuere* ostendatur esse *refutare*.

loci communes, quos—scriptos. cf. 2, 4, 27. 4, 2, 117.

M

enim generalibus quaestionibus constant. Nam quid interest, *Cornelius Tribunus plebis quod codicem legerit*, reus sit: an quaeramus, *Violeturne majestas, si magistratus rogationem suam populo ipse recitaverit? Milo Clodium rectene occiderit, veniat in iudicium: an, Oporteatne insidiatorem interfici, vel perniciosum reipublicae civem, etiamsi non insidietur? Cato Marciam honestene tradiderit Hortensio: an, Conveniatne res talis bono viro?* De personis iudicatur, sed de rebus contenditur. ¹⁴ Declamationes vero, quales in scholis rhetorum dicuntur, si modo sunt ad veritatem accommodatae, et orationibus similes, non tantum dum adolescit profectus, sunt utilif-

acc. Rollin. exc. Jenf. Tarv. quae *Gracchus*. E Gebhardi emendatione nostrum. Modo *habundavit* Flor.

13. *quaestionibus*. Turic. Flor. (hic a pr. m.) omittunt cum Alm. *constat* Turic. *Tribunus plebis*. Turic.

r. pl. *si magistratus rogationem*. Turic. *immajestas r.*

a sec. m. *quod r.* Camp. *si r.* Flor. (a pr. m.) *si magistratus* omittit. *recitaverit*. Turic. *recitavit.* *iudicium: an.*

Guelf. Jenf. (tac. Gesn.) omittunt *an* cum Voss. 3. et edd. posterr. ante Ald. acc. Badio, qui proscribendum falso iudicat.

Mox pro *ne* Turic. Flor. (a pr. m. uterque) *nec.*

non insidietur. Turic. Flor. inserunt *nisi.*

honestene — Hortensio. Flor. *honesteque — hortentia* (hoc a pr. m.). *res talis*. Flor. (a pr. m.) *re salis.*

14. *dicuntur*. Turic. Flor. *dicentur.* *similes.*

Turic. Flor. (hic a pr. m.) *similibus.* *adolefcit pro-*

fectus. Turic. Flor. (hic a pr. m. sed *ado*) *adulescent in-*

15. *Cornelius — codicem* *Cato Marciam*. cf. 3, 5, 11. *legerit*. cf. 4, 4, 8. Cornelianarum fragmentum adhuc exprebrantes demonstrat Terullianum *Apologetic.* 39. et lam Romanum p. Ruhnk. 156. Augustinum *de bono coniugii*

simae, quae inventionem et dispositionem pariter exercent, sed etiam cum est consummatus, ac jam in foro clarus. Alitur enim atque enitescit, velut pabulo laetiore, facundia, et assidua contentionum asperitate fatigata renovatur. Quapropter historiae non-¹⁵ nunquam ubertas in aliqua exercendi stili parte ponenda, et dialogorum libertate gestiendum. Ne carmine quidem ludere contrarium fuerit: sicut athletae, remissa quibusdam temporibus ciborum atque exercitiorum certa necessitate, otio et jucundioribus epulis reficiuntur. Ideoque mihi videtur¹⁶

ventus. Ille a sec. m. *adulescet juvenus*, et sic (nisi quod o) Camp. cum Alm. Bodl. Andr. (sed hi praesens *adulescit*).

et dispositionem. Flor. Guelf. Goth. Jenf. (tac. Gefn.) Tarv. omittunt *et*, male. *consummatus.* Turic. Flor. (hic a pr. m.) *consummatis*, ille etiam *claris* a sec. m.

Alitur. Turic. *aliter.* *enitescit.* Goth. (tac. Gefn.) *nitescit* cum Voss. 2.

15. *epulis.* Turic. Flor. (a pr. m. uterque) *et ullis*, cum Alm. Ille a sec. m. *eduliis*, et sic Bodl. Palatin. Gebh. Vox quidem non est rejicula.

18. et lib. *de fide et operibus* 7. item mentionem facti habentem Strabonem lib. 11. p. 515.

14. *pariter exercent* i. e. simul cum elocutione, cujus proprie est in stilo exercitatio.

15. *ciborum* — *certa necessitate.* Redditur presse Graeca victus athletici appellatio, ἀναγκοφαγία, de qua vide

Salmaf. ad Tertullian. de Pallio p. 261. 2. item citatos in ἀναγκοφαγείῃ apud Hesych. et Valcken. in Diatriba p. 79. 80. Eodem redit illa §. 17. *lagina.* cf. et Cic. pro Sextio 36. Tacit. Histor. 2, 88. Nostr. 11, 3, 26. 12, 10, 41. Declam. 9, 5. p. 175. Apparet in gladiatore, qui comparatur declamanti, esse obesitatem, in milite, qui dicenti in foro, robur nervis astrictum.

M. Tullius tantum intulisse eloquentiae lumen, quod in hos quoque studiorum secessus excurrit. Nam si nobis sola materia fuerit⁹⁴⁵ ex litibus, necesse est, deteratur fulgor, et durefcat articulus, et ipse ille mucro ingenii
 17 quotidiana pugna retundatur. Sed quemadmodum forensibus certaminibus exercitatos, et quasi militantes reficit ac reparat hæc velut sagina dicendi: sic adolescentes non debent nimium in falsa rerum imagine detineri, et inanibus simulacris, usque adeo, ut difficile ab his digressos sit assuefacere, ne ab illa, in qua prope consenuerint, umbra, vera discrimina, velut quendam solem, reformident.

16. *deteratur*. Turic. Flor. (a pr. m. uterque) *deteretur*. Guelf. *deterreatur*. *quotidiana pugna*. Turic. Flor. (hic duplici T) *cotidiano alia p.* Ille a sec. m. *cotidiani a. p.* hic nostrum. Ex Alm. *Quotidio alia p.* Etiam Camp. per co.

17. *exercitatos*. Turic. Flor. Guelf. Camp. *excitatos* cum Alm. *et quasi*. Turic. *et quas*, a sec. m. *equos*. *sic adolescentes — nimium in falsa*. Turic. *recalescentes f.* Flor. (a pr. m.) *secalescentes f.* cum Alm. Sed Camp. *in* omittit. *difficile*. Turic. Flor. *difficilius* cum Alm. *difficilis* Guelf. Camp. Goth. Jenf. (tac. Gesu.) cum Voss. 2. 3. et edd. ante Gryph. exc. Bad. *cujus*, quamquam tacentis, nostra scriptura videtur esse emendatio. An fuit antiquitus *difficile iis digressos?* *digressos*. Turic. (a pr. m.) Flor. Guelf. Camp. Goth. Jenf. (tac. Gesu.) *digressus* cum Voss. 2. 3. et edd. ante Gryph. exc. Bad. Mox Basil. *assuefieri* ex conjectura Philandri. *consenuerint*. Flor.

16. *durefcat articulus*. Recte comparant *mollem articulum* 12, 10, 15. et apud Ciceronem, ubi vide Ernestum in 2, 12, 2.

17. *umbra — solem*. No- Clave,

Quod accidisse etiam Porcio Latroni, qui pri-¹⁸
 mus clari nominis professor fuit, traditur: ut
 cum ei, summam in scholis opinionem obti-
 nenti, causa in foro esset oranda, impense
 petierit, uti subsellia in basilicam transferren-
 tur. Ita illi coelum novum fuit, ut omnis
 ejus eloquentia contineri tecto ac parietibus
 videretur. Quare juvenis, qui rationem in-¹⁹
 veniendi eloquendique a praeceptoribus dili-
 genter acceperit: quod non est infiniti operis,
 si docere sciant et velint: exercitationem quo-
 que modicam fuerit consecutus, oratorem sibi

consuerint, a sec. m. *consuerunt*. Guelf. Goth. (tac. Gefn.)
consueverunt. Camp. Jenf. (tac. Gefn.) Tarv. *consueverint*.

18. *etiam Porcio*. Turic. Flor. inserunt *in*. An fuit *M?*
professor. Turic. Flor. (hic a pr. m.) *professus*. Item
 Flor. (a pr. m.) *numinis*. *traditur: ut*. Turic. *traditus*
autem. *ut — ejus*. Turic. Flor. (hic a pr. m.)
 omittunt cum Alm.

19. *infiniti*. Turic. Flor. Guelf. Camp. *finiti* cum Goth.
 Voss. 1. 2. 3. Jenf. Tarv. cf. 10, 1, 38. *velint*.
 Turic. (a sec. m. sed ab eadem et *sciat*, et id quoque Camp.)
 Camp. *velut*. Guelf. *vel in*. Jenf. *vel* cum edd. ante Basil.
 quae omittit cum reliquis ante Obr. acc. Rollin. Nostrium

18. *Porcio Latroni*. cf. 9, „ac parietes desiderantem,
 2, 91. In *basilica* cf. 12, 5, 6. „quam impetravit, ut judi-
 et Lexica. M. Seneca in praef. „cium ex foro in basilicam
 lib. 4. Controv. „narratur, — „transferretur. Usque eo
 „declamatoriae virtutis Latro- „ingenia in scholasticis exer-
 „nem Porcium unicum exem- „citationibus delicate nutriun-
 „plum, cum pro reo in Hispa- „tur, ut clamorem, silentium,
 „nia Rustico Porcio propin- „rifum, coelum denique pati
 „quo suo diceret, usque eo „nesciant.“ Vide his utentem
 „esse confusum, ut a soloe- Wolfium in praef. ad edit.
 „cismo inciperet, nec ante Marcellianae p. 23.
 „potuisse confirmari, tectum 19. *et velint*. cf. 2, 3, 5.

aliquem, quod apud majores fieri solebat, deligat, quem sequatur, quem imitetur; iudiciis interfit quam plurimis, et sit certaminis, cui destinatur, frequens spectator. Tum causas vel easdem, quas agi audierit, stilo et ipse componat, vel etiam alias, veras modo, et utrinque tractet, et, quod in gladiatoribus fieri videmus, decretoriis exerceatur, ut fecisse Brutum diximus pro Milone. Melius hoc, quam rescribere veteribus orationibus, ut fecit

et Flor. Alm. Goth. Voss. 2. *spectator. Tum causas.* Turic. Flor. *spectatorem causas.* Ille a sec. m. *spectator in causis*, hic nostrum.

20. *vel etiam alias.* Turic. Flor. *sed v. e. alias vel alias.* Hic novissima duo vocabula tollit sec. m. *utrinque.* Turic. Flor. Guelf. Camp. *utrumque* cum Goth. et edd. ante Gryph. *decretoriis.* Turic. *at — delectoris* (cf. §. 12. sed quid ibi sit lineolae interjectae non exputo). Flor. *de lectoris* cum Alm. (ubi tamen hoc esse narratur pro varia lectione) a sec. m. *de rhetoricis*, cum Tarv. Ald. Bad. *de rhetoriis* Guelf. cum Jenf. (tac. Geln.) Loc. Ven. Rusc. *retiariis* Basil. cum margine Cod. Vall. *vel directoriis* Camp. *de rectoriis* Vall. a pr. m. *in derectoriis* Voss. 1. 3. Bern. (sed hic fortasse sine *in*). *in rebus actis* Gryph. Stoer. Chouet. Leid. Gibf. Rollin. *dextris et laevis* Obr. Nostram tuentur Vall. (a sec. m.) Voss. 2. Goth. et suo ingenio Nic. Faber ad Senecam. *orationibus.* Camp. *actionibus.* cf. 4, 1, 32.

quod — fieri solebat. cf. notam nostram ad 6 Pro. 3. p. 426. item 12, 11, 5.

20. *quas agi audierit* i. e. quibus agendis interfuerit.

decretoriis. cf. 6, 4, 6. Noster quidem locus an solo adjectivo defungi possit, recte dubitabitur; et suspicor praemittendum *armis* (cf. not.

crit.). Rem magnopere illustrat Seneca pater praef. lib. 4. Controv. „Gladiatores gravioribus armis discunt, quam pugnant.“ Sic Caligula (Sueton. 54.) „Battuebat, pugnatoriis“ (ea sunt *decretoria*) „armis.“

Brutum diximus. cf. 10, 1, 25.

Cestius contra Ciceronis actionem habitam pro eodem, cum alteram partem satis nosse non posset ex sola defensione. Citius autem ²¹ idoneus erit juvenis, quem praeceptor coegerit in declamando quam simillimum esse veritati, et per totas ire materias: quarum nunc facilissima, ut maxime favorabilia decerpunt. Obstant huic, quod secundo loco posui, fere turba discipulorum, et consuetudo classium

Cestius. Sic Flor. cum Basil. *tertius* Guelf. *Sextius* Goth. Jenf. (tac. Gefn.) cum Alm. (cf. §. 11.) et edd. posterr. ante Basil. Reliqui *Sestius*. Nostrum probant Burmannus, Gesnerus, Wolfius. Vicissim M. Senecae (in praef. lib. 2. Controv.) obtrusus *Cestius* pro *Sextio*, monentibus Fabro, Schotto et ad nostrum locum Burmanno.

fatis. Turic. Flor. *fitis* cum Alm. Ille a sec. m. *litis*, et sic Camp. cum Ald. et marg. Bad. Gryph. item aliquot apud Burm. Hic nostrum.

^{21.} *autem idoneus.* Sic Turic. Flor. Camp. cum Alm. *a. si i.* Guelf. cum Voff. 1. 2. Goth. Jenf. Tarv. Reliqui *a. sic i.* *totas ire.* Turic. *tota scire*, a sec. m. *totas scire*, et sic a pr. m. Flor. *ut maxime.* Sic Turic.

Flor. cum Alm. Ille a sec. m. *aut m.* et sic Camp. Reliqui *et m.*

Obstant. Sic Turic. Flor. Guelf. Reliqui *obstat.*

loco. Sic Turic. Flor. Guelf. Camp. cum Goth. Voff. 2. Alm. Ioann. Reliqui *libro.* cf. 1, 10, 18.

fere turba discipulorum. Turic. Flor. *feretur d.* Ille a sec. m. *frenitus populorum.* Hic nostrum, ut et Guelf. cum Goth.

Cestius. Homo fuit Graecae originis, rhetoricen facitans Romae, qui, id ipsum quod hic in Miloniana causa fecisse narratur, solebat *rescribere* Orationibus Ciceronis. Testis est Seneca pater p. Bip. 599, a quo et refertur in *Milonem recitans*. Eandem Caligulae fuisse temeritatem prodit Suetonius c. 53, recte mo-

nente Capper. cf. Wolfius in praef. quatuor orationibus, a Marclando notatis, adjecta p. 20. item nos in disputatione de Marcelliana p. 34.

^{21.} *quod secundo loco posui*, i. e. „per totas ire „materias.“ cf. 7, 2, 9. „quod „tertio loco posui.“ 9, 2, 6. *primo l. posuimus.*

consuetudo — aestimantium.

certis diebus audiendarum: nonnihil etiam
 persuasio patrum, numerantium potius decla-
 22 mationes, quam aestimantium. Sed, quod
 dixi primo, ut arbitror, libro, nec ille se
 bonus praeceptor majore numero, quam susti-
 nere possit, onerabit: et inanem loquacitatem
 recidet, ut omnia, quae sunt in controversia,
 non, ut quidem volunt, quae in rerum natura,
 dicantur: et vel longiore potius dierum spatio
 laxabit dicendi necessitatem, vel materias divi- 947
 23 dere permittet. Una enim diligenter effecta

Voss. 1. 2. Vall. Bern. Jenf. et edd. posterr. ante Basil. exc. Ald. Reliqui *frequens t. d.* (rectissime improbatum Regio) nisi quod Camp. lepide *fremens t. d.* Capper. nostrum voluisse videtur, appellans aliquot loca libri 1. cap. 2. (velut §. 15.) ubi *turba* sine illo *frequens* (neque amant ejusmodi additamenta qui filo pollent); sed operae defuerunt: omittitur enim *fere*.

22. *sustinere*. Turic. Guelf. *sustineri* cum Ald. Stoer. Chouet. Leid. *inanem*. Sic Camp. Sed Turic. *animam*. Flor. (a pr. m.) *animiam*. Reliqui *nimiam*, cf. 10, 5, 2. *recidet*. Turic. Flor. Guelf. *recidere* cum Goth. Voss. 2. Alm. Bern. *quidem*. Sic Turic. Flor. (a pr. m. uterque). Reliqui *quidam*, quasi serio aliqui hoc vellent. *dierum*. Guelf. *dixerim*. *materias dividere*. Turic. *materiam si d.*, a sec. m. *materiam sibi d.* et sic Camp. cum Bodl. Andr. *materias sibi d.* Jenf. cum edd. ante Bad. *materiam d.* Goth. (tac. Gesn.) cum Voss. 2.

23. *Una enim*. Turic. Flor. Guelf. omittunt cum Alm.

Recte Almeloventus ablegat
 ad 2, 7, 1.

22. *primo — libro*. 1, 2, 15.
 Illud *ut arbitror* deliciandi
 magis causa dixisse mihi vide-
 tur, quam propter oblivio-
 nem. Ad *quam sustinere* an
 forte *quem inferemus*?

ut quidem volunt. Decla-
 mantes quidem juvenes hoc
 volunt, aut velle potius vi-
 dentur.

materias dividere. Hoc ne
 videatur pugnare illi, quod
 cupit fieri, ut per totas eatur
 materias, tenendum est, (quod

plus proderit, quam plures inchoatae et quasi degustatae. Propter quod accidit, ut nec suo loco quidque ponatur: nec illa, quae prima sunt, servent suam legem: juvenibus flosculos omnium partium in ea, quae sunt dicturi, congerentibus: quo fit, ut timentes, ne sequentia perdant, priora confundant.

VI. Proxima stilo *cogitatio* est, quae et ipsa vires ab hoc accipit, et est inter scribendi

Voss. 2. 3. Goth. Jenf. Tarv. Mox Loc. cum posterr. ante Bad. *Una* solum. *quidque*. Turic. Flor. (a pr. m. uterque) *quicquid* cum Alm. Ille a sec. *quicquam*, et sic Camp. cum edd. ante Gryph. *confundant*. Guelf. *confundunt*.

1. Inscriptione carere videntur Turic. Flor. Habent receptam illam *de cogitatione* Guelf. Goth. Jenf. et reliqui, non Camp. *accipit, et est inter*. Turic. *accipiet quae i.* a sec. m. *accipiet quod i.* Flor. *accipet quae i.*, a sec. m. *accipiet et est quae i.* Camp. (qui et hac) *accipiet quod i.* Suspicio, primitus fuisse: *accipit estque i.* neque enim comoda relatio est inter *et — et*, cum prius rectius coalescat

Rollinus monuit, vertendoque expressit Gedoynus) pluribus declamandi diebus ab uno quodam discipulo totam per-texti materiam. *Longius dierum spatium* pertinet ad „classes certis diebus audien-das.“

23. *servent suam legem*. Ampliora fere fiunt principia declamationum, refer-taque iis, quae minime ejus sint loci. Neque enim inchoantes illi et degustantes

discipuli humano, ut par est, et civili ingressu (3, 8, 59.) utuntur, occasione promendi bellas suas sententias mox desitutum se iri timentes. *Confundere priora* erit igitur permiscere ea rebus alienis, nec legitimo ordine tractari sinere.

1. *cogitatio est*. Placet omittens *est* Codex unus Florentinus.

accipit, et est. cf. not. crit.

laborem, extemporalemque fortunam media quaedam, et nescio an usus frequentissimi. Nam scribere nec ubique, nec semper possumus: cogitationi temporis ac loci plurimum est. Haec paucis admodum horis magnas etiam causas complectitur. Haec, quoties intermissus est somnus, ipsis noctis tenebris adjuvatur. Haec inter medios rerum actus aliquid invenit vacui, nec otium patitur.

2 Neque vero rerum ordinem modo, quod ipsum satis erat, intra se ipsa disponit, sed verba etiam copulat, totamque ita contexit orationem, ut ei nihil praeter manum desit. Nam memoriae quoque plerumque inhaeret

cum ipsa. usus frequentissimi. Turic. unus frequentissime vim, a sec. m. unius frequentissimi vim. Flor. unus frequentissimi vim, in quo manus sec. mutat usus. Camp. usus frequentissimus cum Goth. Voff. 2. Vall. (sed hic obscure.)

nec ubique. Flor. Guelf. non ubique cum Voff. 1.

cogitationi. Turic. Flor. (hic a pr. m.) cogitatio.

admodum horis. Turic. Flor. inferunt est, idem mox inter intermissus somnus omittit Camp. vacui —

patitur. Turic. Flor. v. n. experientium cum Alm. Ille a sec. m. v. n. experientiam, hic nostrum. Guelf. vacuum otium p. cum Voff. 1. 3. Bern. vacuum o. non p. Jenf. cum edd. posterr. ante Ald. v. n. o. pariter Camp. Suspicio fuisse v. n. patitur otium. cf. 7, 2, 14.

2. rerum. Turic. Flor. (hic a pr. m.) eum.

copulat, totamque. Turic. compula tamque, a sec. m. conjunctim. Flor. (a pr. m.) Camp. copulatamque. Sed ille a sec. (praeter repositam nostram) post contexit inserit plerumque.

Nam. Turic. Camp. namque. Flor. nam et. Turic. et memoria. quoque. Guelf. omittit.

media quaedam. cf. 11, 2. praeter manum i. e. praeter stilum. 2, 3.

fidelius, quod nulla scribendi securitate laxatur. Sed ne ad hanc quidem vim cogitandi perveniri potest aut subito, aut cito. Nam primum facienda multo stilo forma est, 5
 948 quae nos etiam cogitantes sequatur: tum assumendus usus paulatim, ut pauca primum complectamur animo, quae reddi fideliter possint: mox per incrementa tam modica, ut onerari se labor ille non sentiat, augenda vis, et exercitatione multa continenda est, quae quidem maxima ex parte memoria constat: ideoque aliqua mihi in illum locum diffe-

fidelius, quod. Turic. Flor. *f. que* direntim, sed Guelf. *fideliusque.* Goth. *f. quae* cum Alm. Voss. 2. *inhaerent f. quae n. f. f. laxantur* Camp. quod placet. Omittit Guelf. *scribendi.*

3. *multo stilo.* Turic. posterius, Camp. cum Goth. et Vall. prius omittit. *etiam cogitantes.* Jenf. *incogitantes* cum edd. posterr. ante Ald. qui *nec cogitantes.*

tam modica — labor. Turic. *tam odit autonetari l.*, a sec. m. *t. edita ut on.* reliqua non adduntur a conferente. Flor. (a pr. m.) *tam odit aut onerari l.* vis. Sic Turic. Flor. (hic a pr. m.) Reliqui *usu.*

3. *augenda vis — quae — memoria constat.* Significatur vis animi longam quoque orationem sine scriptione complectentis; eaque *augenda* est (ut vitulum ferre assuescendo mox taurum ferat, cf. 1, 9, 5.) *et exercitatione continenda* (cf. de tali hujus verbi usu dicta ad inscr. nostri libri et Burm. ad Petron. 2.), postquam *forma* comparata fuit plurima scribendo. Sed illa „*inscripta complectendi* „vis“ quid magnopere est nisi memoria? Itaque *in illum locum* (lib. 11. cap. 2.) differendus ex magna parte ejus tractatus. cf. ejus cap. §. 41. ubi Milonis Crotoniatae similitudine etiam Gelfnerus utitur in nota.

4 *renda sunt. Eo tamen pervenit, ut is, cui non refragetur ingenium, acri studio adjutus tantum consequatur, ut ei tam quae cogitarit, quam quae scripserit atque edidicerit, in dicendo fidem servent. Cicero certe Graeco-*

4. *ingenium. Turic. Flor. omittunt cum Alm. Alter a sec. m. reponit ingenio. ut ei tam. Turic. Flor. ut ei etiam. Guelf. ut etiam cum Goth. Voss. 1. 2. 3. Reliqui ut ea etiam. Nostrum e conjectura. quam quae. Sic Turic.; a pr. manu quamque. Voss. 1. 3. quoque. Reliqui quaeque, nisi quod Obr. aequae ac quae, probatus, non compilatus, ut criminatur Burm., Rollino; et sic Bip.*

edidicerit. Turic. Flor. ederint. Ille a sec. m. ediderit, et sic Guelf. Camp. Hic, nostrum. Vulgatam horum ut — servent ita refingi jubet Gesnerus: ut eandem q. c. quam quae s. a. e. i. d. f. f. magis ille consulens auribus quam Obrechtus. Pro atque modo an Goth. mire!

4. *Eo tamen pervenit, ut — tantum consequatur, ut. Nisi negligentiosem toties experti essemus nostrum in vocabulis iisdem geminandis (cf. 10, 5, 7.), magis fortasse offendemur duplici hoc ut, quod stilo, ut ait ille, depascendum fuisse videbitur. Quare enim non ita ordinavit orationem, ut desingeretur uno ut cum suo conjunctivo? Aliena tamen fuerit *ἁπλοῖς*, quae prius ut, itemque haec, tantum consequatur, expungenda suadeat, ut talis structura contingat. Constitui autem debet, quod sit subjectum in verbo pervenit. Recte Gesnerus similem formulam demonstrat 10, 7, 19. In harum locutionum*

neutra impersonale verbum pervenire agnosces, vel subaudies res, quo expresso opus erat, velut 6, 3, 51. Erit igitur nostro quidem loco vis illa e prioribus huc vocanda, in altero facilitas extemporalis. Ita simul apparet, quare verbosior fieri maluerit Ququam omittere mentionem ipsius, quam nunc tractabat, virtutis oratoriae. Haec quousque pervenire posset, ostendere volebat, non quid homini studioso accideret; quanquam res eodem redire potest videri. Verum sic ad exemplum tantum recidebat id, cui dignitas praecepti quaerebatur.

Cicero — Metrodorum Sce-

rum Metrodorum Scepsium et Empylum Rhodium, nostrorumque Hortensium tradidit,

Scepsium. Turic. Flor. (hic a sec. m. nostrum) *Scersium*. Camp. *Scepcium*. Voss. 1. *Escepsium*. Voss. 3. Bern. *Esceptium*. Jenf. *Ephefium* cum edd. posterr. ante Ald. Hic *Septium*. Vall. *Sceptium* cum edd. rell. ante Capper. exc. Basil. Nostro addicere videntur Guelf. Goth. Infra 11, 2, 26. Turic. Guelf. Goth. (tac. Gesn.) Camp. *Sceptius* cum Ald. Sed Jenf. (tac. Gesn.) Tarv. *Septius*: ibi nostram asserit Regius, et est jam in Locat. *Empylum*. Sic Turic. Flor. (nisi quod minuscula E) cum Vall. Bern. *empilium* Guelf. *Empilum* Voss. 1. *Empillum* Voss. 3. *Emphyllum* Goth. cum marg. Bad. *Emphilum* Voss. 2. cum marg. Vall. *Euripilum* Camp. *Emphillum* Jenf. Tarv. *Eriphilum* Loc. Ven. Rusc. Reliqui *Eriphylum*. Hunc non apud Ciceronem solum, qui ejus memor dicitur a nostro in vulgatis, sed apud omnes omnino scriptores frustra quaeri testantur VV. DD. quod non debebat praetermitti ab editore Bibliothecae Fabricianae Vol. 6. p. 129. Apparet autem aliquid ausum Camp. refin-gendo nomine ad 11, 2, 15. in quo ipso vitioso, exigua est librorum meorum varietas. Sed ille Larissaeus est, noster Rhodius. Nomen, quale posui, vel reliqui potius ex vetustissimis, etsi alias ignotum, memoratur tamen a Plutarcho in Bruto (initio), diciturque ita audiisse rhetor quidam familiaris Bruti, ab ipso aliquoties in epistolis appellatus, cujus supersit exiguus quidem nec contemnendus de Caesaris caede libellus, inscriptus Brutus. Patria rhetoris a Plutarcho non proditur. Sed debebat ejus nomen adjici catalogo illi Fabriciano. Schneiderus sane (ap. Wezel. ad Cic. Brut. 88.) *Charmadam* ex Cic. de Or. 2, 88. et altero nostri 11, 2, 26. loco, restituendum hic pro illo Eriphylo censet; sed mihi hoc non persuadet, cum propter ductuum diversitatem, tum propter patriam; Charmadas enim Atheniensis videtur, quamquam expressum hoc apud neminem invenio. Quintiliano aliquem hic errorem imputare religio mihi quidem non fuerit. Verum hominem aliquem, Empyli nomine, qui memoria imprimis polleret, inter veteres celebratum omnino negare non sustineo; cum vel Brutianus ille possit intelligi. Ille alter 11, 2, 15. *Eurypylus Larissaeus*, ut protinus confessione hac ignorantiae defungar, etiam minus, quis et qualis

psium et Empylum Rhodium. cf. not. crit.

quae cogitaverant, ad verbum in agendo retulisse. Sed si forte aliquis inter dicendum effulserit extemporalis color, non superstitiose

esset, indagari potuit. Longe enim sane abest quod Petrus Gerardus Dukerus (libro infra memorando) demonstrat apud Diogenem Laërtium mentionem fieri *Eurylochi*, sceptici (lib. 9, 68.), item *Eurylochi Lariffaei* (2, 25.), hominis Socratis aetate potentis et divitis, qui Libanio (Decl. 29.) sit Carystius (mendose tamen, ut recte monet Menagius): et ipse hoc agnoscit Dukerus. Quod autem ad Aristot. Polit. (in Addendis p. 491.) Schneiderus *Eurypyllum* ex Alenadarum familia (in quo quidem est patriae cum nostro communio) ostendit apud Herodotum 9, 58, item *Eurypyllum* scriptorem apud Athenaeum 11. p. 508., ut et plures *Eurypylus* et *Eurypylen* in bibliotheca Apollodori, hoc, inquam, femina saltem quaedam habet inveniendae fortasse aliquando probabilis de hoc nostro conjecturae. Nihil praeterea apud VV. DD. reperi, nec ipse quidquam erui.

5. *aliquis*. Turic. Flor. (hic a sec. m.) *aliqui* cum Voss. 1. 3. Burm. inde efficit *alicui*; sed pronomine indiget *color*. *effulserit*. Guelf. *obfulxerit*. Goth. *effluxerit* cum Vall. Voss. 2. marg. Colb. Cf. Burm. ad Declam. 9, 7. ubi *offulfit* restituit e Codd., et Drakenb. ad Sil. 13, 114. (Cum subito dextrum offulfit conatibus omen) ubi itidem pro *effulfit* alterum illud e MS. repositum. Quod quo minus hic quoque placeat, obstare videtur *inter dicendum*. Litteram X huic vocabulo infulciri solitam vide apud Drakenb. ad Liv. 21, 62, 4. *color*. Turic. *colors* cum Alm.

5. *effulserit extemporalis color*. Quem Obrechtus hic substituere velit, *calor*, probatus Burmanno et Gesnero, lenissima reponatur mutatione. Et in extemporalitate est sane *calor*; cujusmodi aliquid e sequenti capite §. 12. huc advocat Burm. „si *calor* „ac spiritus — successum *extemporalis*.“ Opponitur *calor* diligentiae 10, 3, 18. Ipsi cogitationi idem ille *calor* tribuitur § Pro. 27. 10, 3, 6. Sed *effulgendi* verbum *calori* parum convenit, qui non spectatur, verum sentitur. *Color* autem, quem tecnico illo tantum significatu accipere nimis fortasse assuevimus, de quo vide 4, 2, 88. acc. 10, 1, 116., hic fuerit *splendor*, *nitor*. Alius *extemporalitatis color*, alius

cogitatis demum est inhaerendum. Neque enim tantum habent curae, ut non sit dandus et fortunae locus, cum saepe etiam scriptis ea, quae subito nata sunt, inferantur. Ideoque totum hoc exercitationis genus ita instituentum est, ut et digredi ex eo, et regredi in id facile possimus. Nam ut primum est, domo ⁶⁴ afferre paratam dicendi copiam, et certam: ita refutare temporis munera longe stultissimum est. Quare *cogitatio* in hoc praeparetur,

(non Flor. cf. 10, 5, 20.) Fuisse *colos* suspicatur Burm., non ego. An *aliqui* — *effulserint extemporales colores?* Sed hoc displicuerit. *regredi.* Sic Turic. (a sec. m.) Camp. cum Palat. Gebh. A pr. ille cum Flor. *redi*, qui a sec. m. *redire*, et sic reliqui.

6. ut *primum.* Turic. et *primo.* *domo.* Turic. Flor. (sed in hoc recentioris hoc manus esse narratur, quae veterem scripturam eraserit) Guelf. *domum.* *refutare.* Turic. Flor. *res futuri* cum Alm. Alter a sec. m. *refutari*, et sic Guelf. Goth. Jenf. (tac. Gesu.) cum Voss. 1. 2. et edd. posterr. ante Ald. Sed Camp. *futari.* *munera.* Turic. omittit. *stultissimum.* Turic. (a sec. m.) *stultissima.*

extemporalis; ille speciem dat ex tempore fusae orationis, hic ex ipso rei praesentis instinctu oboritur. Proprie usurpantes *colorem* rhetores simulationem magis significant, quam ornatum; latiore usu *color* tribuetur singulis in dicendo locis, qui exquisitiore cultu nitescunt, quaedam velut orandi munditiae. Ita Cicero Pompejum, conferens eum tabulae magni cujusdam pictoris, „omnibus a se pictum et „politum artis *coloribus*“ ait (ad Att. 2, 21.). Sunt quales

λήκυστοι (ib. 1, 14.). Mox nosler 10, 7, 7. „scriptorum „*colorem*“ quem „subito effusa reddant“ significat quidem speciem, sed ornatam eandem et splendore aliquo renidentem. Laudatum in extemporalibus, non quidem Gallionem, sed Cassium Severum, suaque praeparata longe antecedentem, apud Senecam patrem (praef. lib. Exc. Controv. 3.) demonstrat Gesnerus.

6. *refutare.* Valde huic verbi potestati congruit locus Ciceronis pro Rabir. Post. 16.

ut nos fortuna decipere non possit, adjuvare 949
 possit. Id autem fiet memoriae viribus, ut
 illa, quae complexi animo sumus, fluant secura,
 non sollicitos et respicientes, et una spe
 suspensos recordationis, non sinant provi-
 dere: alioqui vel extemporalem temeritatem
 malo, quam male cohaerentem cogitationem.
 7 Pejus enim quaeritur retrorsus, quia dum
 illa desideramus, ab aliis avertimur: et ex
 memoria potius repetimus, quam ex materia.
 Plura sunt autem, si utrumque quaerendum

adjuvare possit. Guelf. omittit, solito errore.

ut illa. Camp. u. ea cum Goth. et edd. ante Ald. acc.
 Bad. Gryph. *complexi.* Turic. *compleri.*

sumus. Turic. (a sec. m.) *sumimus.* Camp. *simus* cum
 Goth. et edd. ante Basil. *secura.* Goth. omittit.

non sollic. Turic. (a sec. m.) *nec f.* Jenf. *ne f.* cum edd.
 posterr. ante Leid. exc. Basil. acc. Roll. Capper.

sollicitos et. Turic. Flor. *sollicito sic.* Ille a sec. m. *sol-*
licitos sic, hic nostrum.

7. *dum illa.* Sic Turic. Flor. Camp. cum Alm. Reliqui
cum i. cf. 11, 3, 48. *repetimus.* Flor. (a pr. m.)

respectibus. Voss. 3. Obr. *res petimus.* *si utrumque.*

Turic. Flor. *strutius utrumque.* Ille a sec. m. *sed strictius u.,*

hic nostrum. Camp. *si strictius u.* cum edd. ante Bad. Aliquid

turbare dicitur Alm. Emendat Burm. *si utrum rectius,* Gesn.

si utcunque, ut sit *utcunque* „quovis modo, omnino“; ap-

pellatis locis 11, 2, 24. 11, 3, 101. Ego tali sententiae

„quam bonitatem non modo
 „non aspernari ac *refutare,*
 „sed complecti etiam et
 „augere debetis;“ et conjun-
 git eundem cum nostro Gesne-
 rus in Thesauro. Cf. et Salm.
 ad Capitolin. in Ant. Pio 5.

p. 257. Incidit hoc plane in
 Franco-Gallorum *refuser,* ut
 et alio quodam *frustrandi*
 significatu. vide mox *renun-*
ciabit.

7. *si utrumque.* Cf. not.
 crit.

est, quae inveniri possunt, quam quae inventa sunt.

VII. Maximus vero studiorum fructus est, et velut praemium quoddam amplissimum longi laboris, *ex tempore dicendi facultas*: quam qui non erit consecutus, mea quidem sententia civilibus officiis renunciabit, et solam scribendi facultatem potius ad alia opera convertet. Vix enim bonae fidei viro convenit auxilium in publicum polliceri, quod in praesentissimis quibusque periculis desit: ut monstrare

necessarium censeo *utique*, non *utcumque*, in quo, si *strutius* illud nihil in recessu habere iudicetur, equidem acquiescam.

1. Turic. inscriptionem hanc habet *Quemadmodum extemporalis facilitas pateretur*. Guelf. Goth. *Q. e. facultas paretur et contineatur* cum reliquis ante Gesn. exc. Obr. Nihil ejusmodi in Flor. Camp. *et velut*. Turic. Flor. (hic a pr. m.) Camp. omittunt *et*. *praemium quoddam amplissimum*. Turic. *primus quidam plius* (postremae vocis primis duabus litteris superponitur *v* littera). Flor. Guelf. *primus quid amplius* cum Voss. 1. 3. Bern. Omittit *amplissimum* Camp. cum Goth. Voss. 2. Vall. (sed ex hoc expuncta dicitur vox *amplius*) Gryph. Sed *amplius* pro superlativo reliquae edd. ante Stoer. *Praemium* et *primum* confundi a librariis docet hic Burm. cf. 3, 11, 28.

bonae fidei. Turic. Flor. (hic a pr. m.) Camp. *bona fide*. Postremus et *Nec pro Vix* cum Ald. et marg. Vidov.

quod in. Turic. Flor. omittunt. Ille a sec. m. *quod* solum, et sic Guelf. Camp. cum Goth. et edd. ante Basil.

ut monstrare. Turic. Flor. Guelf. Camp. *intrare* cum Goth. Voss. 1. 2. 3. Vall. Bern. Iohann. Alm. et edd. ante

1. *renunciabit*. cf. dicta ad *ut monstrare*. cf. not. 1, 2, 20. p. 45. crit.

portum, ad quem navis accedere, nisi⁹⁵⁰
 2 lenibus ventis vecta, non possit. Siquidem
 innumerabiles accidunt subitae necessita-
 tes, vel apud magistratus, vel repraesent-

Ald. acc. Basil. Aldus quidem et Cervic. *monstrare* de conjectura Regii, Badius ut propius veteres ductus reposuit *indicare*, quod habent reliqui, addito a Gryph. inde *ut*. Quod Bad. longius esse putabat ab antiqua scriptura *monstrare*, id proxime ad eam accedit, testibus diplomatum tabulis; nec verbi potestas ipsa tam apta est in *indicando* quam in *monstrando*. Sed inserendo *ut* post *desit* non poterant defungi, qui restitutum cuperent locum.

portum, ad quem navis. Turic. Flor. *p. at aī* (cf. 10, 5, 20.) *intra possum n.* Hic a sec. m. nostrum, ille pro *intrare p. — n.* reliquis omnibus deletis haec: *intra portum navis*. Quae quidem scriptura eo me deducit, ut Qu. ipsius manum hanc fuisse putem: *ut intrare portum navis nisi l. v. v. n. p.* Implicatur similitudo ipsi orationi et per insperatum adnectitur rei, cui illustrandae inservit. Sic modo 10, 4, 4. *ut opus poliat lima* et 9, 2, 78. *ut — eludant*, ubi non debebam nullam agnoscere comparisonem. Subito oborta comparatio est et infra §. 25. item 10, 3, 7. *status, danda vela*. et 10, 1, 4. *athleta*. 10, 3, 10. *ferocientes equos*. 12 Pro. 23. *nec adhuc a littore*. 12, 7, 4. *portum*. Praeterea frequentissimum est nostro subjungere sententias per *ut* inductas, de quo genere egi in disputatione de Marcelliana p. 61 — 65. Illa profecto in Turic. et Flor. prima manus nihil nisi criticam continebat animadversionem: „*intrare portum* at alii“ (vel potius alii solum) „*intra portum*.“ Mox cum obscuratum esset verbum *intrare*, altero indigere se senserunt librarii, qui inseruerunt *accedere*, quod nunc sane est in ipsis vetustissimis.

nisi lenibus ventis vecta, non possit. Turic. *non l. ventibus v. n. p.*, a sec. m. *non l. ventis vectari p.* Camp. *nisi l. v. vecta p.*

2. *accidunt*. Turic. Flor. Camp. *accidunt*. *apud magistratus, vel*. Turic. Flor. (hic a pr. m.) omittunt cum

vecta. Malim *acta*. Navem quoties noster ostendit causas enim *ventis vectam* poëtis, apud magistratus oratas ex-puto, relinquemus. cf. §. 23. traordinario iudicio, velut 3,

2. *apud magistratus*. Ali- 10, 1. 4, 1, 72. 5, 13, 6.

tatis judiciis continuo agendi. Quarum si qua, non dico cuicumque innocentium civium, sed amicorum ac propinquorum alicui venerit, stabitne mutus, et salutarem petentibus vocem, statim, si non succurratur, perituris, moras et secessum et silentium quaeret, dum illa verba fabricentur, et memoriae insidant, et vox ac latus praeparetur? Quae vero patitur hoc ratio, ut quisquam sit orator imparatus ad casus? Quid, cum adversario responden-

Alm. Est homoeoteleuton, ut supra 10, 6, 6. et hic §. 24. *judiciis. Flor. iudicis, a sec. m. iudicibus. cuicumque.*

Turic. *quicumque. statim. Turic. Flor. Guelf.*

Camp. *statimque* cum Goth. Voss. 1. 2. et edd. ante Stoer.

quaeret. Turic. Flor. (hic a pr. m.) Camp. quaerat.

fabricentur. Turic. Flor. (hic a pr. m.) fabricantur. Jenf.

Tarv. *fabricetur. cf. 9, 3, 6.*

3. *vero. Turic. Flor. (hic a sec. m.) mora* cum Alin.

ratio. Turic. Flor. Guelf. oratio cum Jenf. (tac. Gesn.)

Tarv. Sed Turic. a sec. m. *orto. Goth. (tac. Gesn.)* omittit *patitur* cum Voss. 2. *imparatus ad casus. Turic.*

Flor. Guelf. *aliquando mittere casus* cum Goth. Voss. 1. 2. 3.

Alm. Bern. *aliquando mitteretur c. Jenf. Tarv. Nostra* quidem in ipso Camp. sed reposita haud dubie a corrigente. Bur-

mannus tentat: *qui aliquando mutiret ad casus, verbum mutiendi* errori locum dedisse tenens, etiamsi aliter ordinata fuerit structura. Mihi tale quid succurrit: *ut quisquam*

nesciat orator aliqua committere casui. Dativum quidem illum alibi vix reperio. Neque tamen *casu* scribere aulam,

antiquo more. *casus? Quid. Camp. inferit Aut.*

repraesentata iudicia, sunt maturata ante diem.

petentibus — perituris. Dum petunt ii, qui, nisi succurratur, statim perituri sunt.

illa verba. i. e. illa tam egregia, quibus superbit. Sic §. 8. „*velocitas illa,*“ etiam

quodammodo §. 10. „*brevia*

„*illa*“ et §. 32. „*illa* elabo-

„*rata*“; ut non indigeamus mutatione, quam ad Dial. de

Oratt. c. 9. suadet Schelius „*illic* verba.“

3. *ut quisquam — ad casus.*

cf. not. crit.

dum erit, fiet? Nam saepe ea, quae opinati sumus, et contra quae scripsimus, fallunt, ac tota subito causa mutatur; atque ut gubernatori ad incursum tempestatum, sic agenti ad 4 varietatem causarum ratio mutanda est. Quid porro multus stilus, et assidua lectio, et longa studiorum aetas facit, si manet eadem, quae fuit incipientibus, difficultas? Periisse profecto confitendum est praeteritum laborem, cui semper idem laborandum est. Neque ego hoc ago, ut ex tempore dicere malit, sed ut possit. Id autem maxime hoc modo consequemur. Nota sit primum dicendi via. Neque enim prius contingere cursus potest, quam scierimus, quo sit et qua perveniendum. Nec satis est, non ignorare, quae sunt causarum judicialium partes, aut quaestionum ordinem recte disponere: quanquam ista sint 951 praecipua: sed quid quoque loco primum

ut gub. Turic. Flor. (hic a pr. m.) omittunt *ut.*
ad varietatem. Turic. Flor. (hic tamen retinet accusativum) *aut varietate.*

4. *multus.* Turic. Flor. (a pr. m. uterque) *multis.*
assidua. Flor. (a pr. m.) *ad sua* cum Alm.
studiorum. Guelf. *studio* cum Voss. 1. 2. 3. Goth. cf. 10. 1. 44. 11. 3. 50. *idem.* Turic. omittit cum Voss. 3. *dicere malit.* Flor. (a pr. m.) *diceremus alit.* Bern. *dicerem aliter.* *consequemur.* Turic. Flor. (hic a pr. manu) Camp. *consequimur.*

5. *dicendi.* Turic. Flor. *at* (cf. §. 1.) *aliquendi* cum Alm. (sed hic omisso *at*). Ille a sec. manu *alloquendi*, hic nostrum. Camp. *eloquendi.* *causarum.* Turic. Flor. (hic a pr. manu) omittunt. *quanquam — sint.* Sic

fit ac secundum, et deinceps: quae ita sunt natura copulata, ut mutari aut intervelli sine confusione non possint. Quisquis autem via 6 dicet, ducetur ante omnia rerum ipsa serie, velut duce: propter quod homines etiam modice exercitati, facillime tenorem in narrationibus servant. Deinde, quid quoque loco quaerant, scient, nec circumspiciant; nec offerentibus se aliunde sensibus turbabuntur, nec confundentur ex diversis orationem, velut salientes huc illuc, nec

Turic. Flor. Reliqui *q. — sunt.* *fit ac sec.* Turic. *sed ad f., a sec. m. nostrum cum Voss. 1. 3. Sed Flor. si ad f., a sec. m. fit quid f. et sic reliqui exc. Guelf. qui f. atque f. et Camp. qui f. quidque f. et deinceps.* Sic Turic. Flor. Reliqui *ac d. confusione.* Guelf. *confessione.* cf. 4, 2, 47.

6. *via dicet, ducetur.* Sic Flor. *vi adicet ducet ducetur* Turic. *vi adiciet d. a sec. m. adducet d.* Guelf. *viamque discet d.* Camp. *viam discet d.* Goth. Voss. 2. Vall. Bad. Basil. *viam ducet d.* Voss. 3. *via ducetur d.* Jenf. cum edd. posterr. ante Ald. (err. Burm.). Reliqui *viam qua ingrediendum fit discet d.* quod in quibus exemplaribus is qui hoc testatur Regius invenerit, equidem non reperio, ut ipsius glossam putem. *circumspiciant.* Turic. Flor. *rum sp.* Ille a sec. m. *iterum f., hic nostrum.* *confundent ex.* Turic. Flor. *inferunt sed.* *velut salientes huc illuc.* Turic. Flor. *valet salientibus hic illud, ille a sec. m.*

5. *mutari aut intervelli.* referebat hic breviorē esse, „Cf. 12, 9, 17.“ Gesnerus. ut in re modo diligenter explicata, quid esset „dicendi „via.“

6. *via dicet i. e. ordine et ratione utetur in dicendo.* cf. 2, 17, 41. 4, 5, 3. 7, 10, 5. 7, 2, 56. Cic. Orat. 33. initio. Quamquam nullo horum quidem locorum adeo praecise usurpatur haec locutio. Sed ante omnia — Deinde. cf. 5, 13, 6. Insolens tamen, quod post quisquis secundo loco pluralem usurpat; sed inter venerant isti homines, ad quos deflexit oratio.

7 usquam infistentes. Postremo habebunt modum et finem, qui esse citra divisionem nullus potest. Expletis pro facultate omnibus, quae proposuerint, pervenisse se ad ultimum sentient. Et haec quidem *ex arte*, illa vero *ex studio*: ut copiam sermonis optimi, quemadmodum praeceptum est, comparemus; multo ac fideli stilo sic formetur oratio, ut scriptorum colorem, etiam quae subito effusa sunt, reddant; ut cum multa scripserimus, etiam multa dicamus. Nam

velut sal. (nescio dativumne an accus.) *hinc in illud*, hic, *velut salientes hinc illuc.* usquam. Turic. Flor. (hic a pr. m.) Camp. *unquam.* Goth. omittit *nec usquam.*

7. *Expletis pro facultate.* Turic. Flor. (hic a pr. m.) omittunt *pro.* omnibus — *pervenisse se ad.* Turic. o. *proposuisse ad.* Flor. o. *proposuissem ad,* a sec. m. nostrum, nisi quod *proposuerunt.* sentient. Turic. Flor. (hic a pr. m.) *sentiunt.* *ex arte.* Turic. *et arte.*

etiam quae. Goth. (err. Gesn.) *e. ea q.* cum Voss. 2. Jenf. et edd. posterr. ante Basil. *effusa sunt.* Flor. (a pr. m.) *effulsa f.* Guelf. *e. sint.* *etiam multa.* Turic.

insistentes. cf. not. crit. ad 9, 4, 18.

7. *Expletis — sentient.* Scabra haec est oratio ex copulae defectu. Inferam enim post *expl.* Sed in eo quoque haereo, quod additur *quae proposuerint*, in quo magis eorum est significatio, quae cum auditoribus communicaverint orantes, quam quae ipsi intra se taciti disposuerint (cf. lib. 4. cap. 4.). Haec difficultates vitari legendo *omnibus pervenisse se.*

Quod si audacius videatur, scribe o. *propositis pervenisse se.* In participio enim illa, quam dixi, potestas minus inest. (cf. ad 3, 8, 42. p. 584. sed et hic not. crit.)

quemadmodum praeceptum est. „Ab initio inde hujus „libri.“ Gesnerus.

comparemus; multo. Inferendum cenfeo *ut*, quod concinnitas postulat; nec geminationem moror protinus recurrentis alia potestate *ut.* (cf. 10, 6, 4.)

etiam multa. cf. not. crit.

consuetudo et exercitatio facilitatem maxime parit, quae si paululum intermissa fuerit, non velocitas illa modo tardatur, sed ipsum os quoque concurrat. Quanquam enim opus est naturali quadam mobilitate animi, ut, dum

etiamque multa, a sec. m. *etiam quam m.* Camp. *etiam et m.* Jenf. *etiam qui m.* cum edd. ante Ald. In *quam* hoc qui depravari a quibusdam narrat Regius; inter interpretandum in auditoriis, suspicor; neque enim in libris reperio excusis. Badius hoc ipsum fortasse in codice sublatum a Valla existimat, cum sententiam suam tueri voluerit; vide Elegg. Vall. 1, 17. p. 55. seqq. Dubitari nequit, quin *quam multum*, absterfa jam et evanescente exclamationis forma, in potestatem intentionis abierit apud scriptores, velut est Cic. Verr. 3, 88. *Fecerunt alii alia quam multa.* Plin. H. N. 14, 21. p. Hard. 723. *quam multis peremptis.* vide Lexica. Itaque sane hic illud ipsum *quam* a Qu. profectum suspicor.

8. *non veloc.* Turic. Flor. (hic a pr. m.) omittunt *non* cum Goth. 2. *sed.* Sic Turic. Flor. Guelf. Camp. cum Goth. Voss. 1. 2. 3. Vall. Alm. et edd. ante Bad. Ex hujus quidem conjectura reliqui (praeter Basil.) nostrae voculae subjiciunt *et ἄρισθημα*, mira levitate. Idem et ἀγρημα (cf. Steph. Thes. Vol. 1. p. 7 et 91.) hariolatus erat et αἶμα. Graecum nomen ullum aut lacunam inferendo relictam cave credas inveniri in ullo librorum, quos negligentiores hic critici tacent. *os quoque concurrat.* Turic. Flor. *atque c.* cum Alm. Alter a sec. m. *coit atque c.* et sic Guelf. Voss. 3. cum reliquis omnibus. Nostrium primi recepimus ex verissima Gesneri conjectura, qui et ipse in textu ponere debebat. Turic. a sec. m. *eque c.* Quod autem idem *concurrat* habet, verius puto, sed supra scribendum *tardabitur*. Lochmanni conjecturae nihil hic proficiunt, suadentis „*sed ipsa*“ [velocitas] „*coit atque concurrat,*“ vel „*sed ut hoc ipsum*“ „*coit atque concurrat.*“ *Quanquam.* Turic. *qui,* a sec. m. *quid.* *animi, ut.* Turic. Flor. (hic a pr. m.)

8. *os quoque concurrat.* voce *concurrat.* De tempore hujus verbi consule not. *concurrat,* Lexica docent in crit.

proxima dicimus, struere ulteriora possimus,
semperque nostram vocem provisa et formata
9 cogitatio excipiat: vix tamen aut natura, aut
ratio in tam multiplex officium diducere
animum queat, ut inventioni, dispositioni,
elocutioni, ordini rerum verborumque, tum
iis, quae dicit, quae subjuncturus est, quae
ultra spectanda sunt, adhibita vocis, pronun-952
ciationis, gestus observatione, una sufficiat.
10 Longe enim praecedat oportet intentio, ac
prae se res agat: quantumque dicendo con-
sumitur, tantum ex ultimo prorogetur: ut
donec perveniamus ad finem, non minus pro-

omittunt ut cum Voss. 3.

Turic. Flor. (hic a pr. m.) in ora *f. possimus*. Guelf. u. *f. possimus*.

9. *dispositioni*. Turic. Flor. (hic a pr. m.) *dispositio*.
Mox *elocutioni* omittit Guelf. cum Voss. 1. 3.

iis, quae dicit. Turic. *isque dicit*, a sec. m. *is qui dicit*.
Flor. (a pr. m.) *iis quae edidit*. *adhibita vocis*.

Turic. *adhibati v.* a sec. m. *adhibet* *gestus*
observatione, una. Turic. *gestus in gestu observationum in*
una. a sec. m. *in* deletur et praecedenti *voci pron.* applica-
tur *que enclitica*. Flor. *gestus in gestu observatione in una*.
Guelf. *g. observationem in una*, cum Voss. 1. 3. in ultimis
duobus. Camp. *g. observationem una*.

10. *oportet*. Guelf. omittit cum Voss. 3.

ut donec. Turic. Flor. (hic a pr. m.) omittunt cum Alm.
Mox pro *perveniamus* Guelf. *perveniat*. *non minus —*

10. *praecedat — intentio*. diderit Gedoynus: sed cf.
11, 2, 3.

Sit intentio ultra id quod cummaxime pronunciant.
Ejusmodi est illa, in qua *prorogetur* i. e. repraesentetur,
potestate ad solutionem pecuniarum pertinente, de qua vide Lexica.
Et idem *praerogare*.
1, 1, 25. ut plane verum red-

spectu procedamus, quam gradu, si non inter-
 ferentes offensantesque brevia illa atque
 concisa singultantium modo ejecturi sumus.
 Est igitur usus quidam irrationalis, quem
 Graeci ἀλογον τριβήν vocant, qua manus in
 scribendo decurrit, qua oculi totos simul in
 lectione versus, flexusque eorum et transitus
 intuentur, et ante sequentia vident, quam
 priora dixerunt. Quo constant miracula illa
 in scenis pilariorum ac ventilatorum, ut ea,

procedamus. Turic. Flor. (hic a pr. m.) *id unus — procedimus.*

gradu — offensantesque. Turic. *gradus interficientes offensansque.*

In Flor. *si non* sunt recentioris manus.

atque concisa. Turic. *inferit iterum illa.* Camp. a. *conscia.*

singultantium. Turic. *singultatum,* a sec. m. *figillatim.*

ejecturi. Turic. *elucturi* cum Alm. a sec. m. *elicturi.* Flor. *electuri* (cf. 10, 5, 20.). Burm. suadet *eructaturi*, appellato Heinſio ad Ov. Metam. 14, 211. Nos, *eluctaturi.* De voce et verbis hoc Tacit. Annal. 4, 51. Stat. Achill. 1, 125. *Ejicere* enim vix est *singultantium*, sed nimis properum. *sumus* pro reliquorum *simus* dedimus e Turic. Guelf. Camp. cum Goth. et edd. ante Stoer.

11. *usus quidam.* Turic. *vivi q.* Camp. *via quaedam.*

irrationalis. Turic. (hic in.) Flor. Guelf. *irrationabilis* cum Goth. Voss. 2. 3. Alm. et edd. post Camp. ante Stoer. acc. Gibf. Obr. Roll. (non Leid.). cf. 2, 16, 16.

qua — qua. Sic Turic. (nisi quod sec. loco a pr. m. *quam*) Flor. Guelf. Camp. cum Voss. 1. 2. 3. Bern. (hic tamen in priore non memoratur) Jenſ. Tarv. Ald. Basil. Reliqui *quo — quo.*

flexusque. Turic. Camp. *fluxusque.*

dixerunt. Turic. (a sec. m.) *dixerint.*

ventilatorum. Flor. (a pr. m.) Guelf. *ventulatorum* cum

ejecturi. cf. not. crit.

locum Ciceronis de Or. 2,

11. ἀλογον τριβήν. cf.

30. §. 130.

2, 15, 25.

pilariorum ac ventilatorum.

qua manus in scribendo.

Illos respondere praefigiato-

Apposite demonstrat Gesnerus

ribus quos hodie scyphorum

quae emiserint, ultro venire in manus credas,
 12 et qua iubentur decurrere. Sed hic usus ita
 proderit, si ea, de qua locuti sumus, ars
 antecesserit, ut ipsum illud, quod in se ratio-
 nem non habet, in ratione versetur. Nam
 mihi ne dicere quidem videtur, nisi qui
 disposite, ornate, copiose dicit, sed tumultu-
 13 tuari. nec fortuiti sermonis contextum

Voss. 1. 2. (An 5?) Bern. *emiserint.* Guelf. *miserint.*
iubentur. Turic. *juventur.* Alm. *juventus.* cf. §. 10.

12. *si ea, de qua locuti.* Turic. *alia si eum tota loca l.*
 a sec. m. nihil reponitur nisi ad *alia.* Flor. *alia si ea tota*
loca locutis. a sec. m. *si ea tota de qua l.* Goth. (tac. Gesn.)
f. de ea q. l. *illud — in ratione.* Turic. *i. non habet*
in oratione. Flor. item a pr. m. nisi quod *ratione.* Camp.
 omittit in *se.* *Nam mihi ne d.* Turic. Flor. (a pr. m.)
n. m. d. cum Alm. Sed Turic. a sec. manu *non m. d.*

sed tumultuari. Sic Turic. Guelf. Ille a sec. m. *f. tumultu-*
tuati. Flor. Alm. Voss. 1. Jenf. Tarv. *f. tumultuarii.* Sed
 Goth. (tac. Gesn.) Camp. *nec tumultuarii* cum Voss. 2.

vel perarum lufores appella-
 mus, Lexica docent et quidem
 ex hoc modo loco, iteunque
 unius inscriptionis auctori-
 tate apud Fabretum. Plures
 enim ne apud Forcellinum
 quidem testes invenio, sedu-
 lum alioqui lapidum littera-
 torum exploratorem. Hos
 plane nusquam praeterea re-
 perimus hac quidem potesta-
 te, nisi forte huc pertinet,
 quem Gesnerus excitat in
 Thesauro, Prudentii versus
 Peristeph. 14, 78. „Tu ven-
 „tilator urbis“, ubi commode
 agnoscas praestigiatores, im-
 ponentem vulgo; possis
 tamen et eum, qui ignem

ventilet. Accedit proxime ad
 Fabii notationem Suidas in
 voce ψηφολόγοι, qui οἱ ψη-
 φολόγοι αἰτῆ τοὺς ἐΦθαλμοὺς
 τῷ τόχει τῆς μεταθέσεως τῶν
 ψήφων ἀπατῶντες συναρπάζου-
 σιν. Hujusmodi artificum
 mentionem apud veteres per-
 sequitur, quem indicat Burm.,
 Casaubonus ad Athen. 1, 16.
 p. 19. B. et magis quidem
 perfunctorie ad Theophr.
 περὶ ἀπονοίας p. (Fisch.) 85.
 Cave ad *miracula* referas ge-
 nitivum *pilariorum* cet., qui
 pendet a *scenis*; sicut et Al-
 ciphron 3, 20. ait se εἰς τὸ
 θεάτρον adductum, cum venis-
 set ad praestigiatores.

mirabor unquam, quem jurgantibus etiam mulierculis superfluere video: cum eo quod, 955 si calor ac spiritus tulit, frequenter accidit, ut successum extemporalem consequi cura non possit. Deum tunc affuisse, cum id 14 evenisset, veteres oratores, ut Cicero ait, dictitabant. Sed ratio manifesta est. Nam

Reliqui *Sed nec tumultuarii*, revellentes ab antegressis, quae diremtio est in ipso Guelf.

13. *video: cum eo quod.* Sic Voss. 2. Goth. (nisi quod ex hoc *video cum cum e. q.* affertur, quod quidem ego non praestiterim) Jenf. Tarv. cum edd. ante Bad. *cum eo quod* (omisso *video*) Turic. Flor. Guelf. *video quod* Camp. cum Vall. Bodl. Andr. Obr. *quod* solum Voss. 1. 5. Reliqui *video quem.* *frequenter accidit.* Sic Turic. Flor.

Guelf. Goth. (tac. Gefh.) Camp. cum Voss. 2. et edd. ante Bad. acc. Basil. Reliqui inserunt *enim*, cujus auctorem appellare Vallensem videtur Bad. sed per errorem haud dubie.

14. *tunc.* Turic. *tamen.* *id evenisset.* Turic. *inter.* Flor. (a pr. m.) *interim.* Alm. *id evenisset em n̄t*, unde Burmannus eruit *cum maxime*, cujus glossa fuerit *cum id evenisset.* Voss. 3. *id evenisse.* *ait, dictitabant.*

Sic Camp. ex conjectura profecto, cf. 5, 13, 19. sed quae sola sani quidquam coloris habeat. Guelf. *dictitabant* solum. *dictabant* Voss. 1. 5. *ajebant* solum Goth. cum Voss. 2. Reliqui (Flor. sane a pr. m. *d. agebaut*) *dicit ajebant*, in quo ipso latere puto *dictitabant*. Neque tamen eo acquiescendum, quasi Cicero ipse *veteribus* annumeretur istis *oratoribus*, ubi opus erat scribere *velut*, non *ut*. Locum quidem Ciceronis, in quo legatur hujusmodi vel ipsius vel veterum ab ipso memoratorum sententia, ostendere non est in promptu. Quod enim demonstrant de Orat. 1, 46. §. 202. quicumque inspexerit, alia omnia inveniet. cf. 3, 1, 8. Congruet aliquis eorum, si repertus fuerit, locorum, ubi quae summa cum elo-

13. *cum eo quod* — *fre-* „ut successus orationis ex-
quenter accidit. Est structura, „temporalis vincat successum
 qualem vidimus 2, 4, 30. „curae et meditationis.“
 Sequentia autem *ut successus* 14. *ut Cicero ait, dictita-*
 — *non possit ita intellige:* *bant.* cf. not. crit.

bene concepti affectus et recentes rerum imagines continuo impetu feruntur, quae nonnunquam mora stili refrigescunt, et dilatae non revertuntur. Utique vero cum infelix illa verborum cavillatio accessit, et cursus ad singula vestigia restitit, non potest ferri contorta vis, sed, ut optime vocum singularum cedat electio, non continua, sed composita est.

15 Quare capiendae sunt illae, de quibus dixi, rerum imagines, quas vocari *Φαντασίας* indicavimus, omniaque, de quibus dicturi erimus, *personae, quaestiones, spes, metus*, habenda in oculis, in affectus recipienda. Pectus est enim, quod disertos facit, et vis mentis. Ideoque imperitis quoque, si modo sunt aliquo affectu concitati, verba non

quentia per extemporalem impetum fusa sint, divinitus dicta perhibentur.

affectus et. Turic. adfectet. - a sec. m. (reficito etiam modo concepto) affectu ad. quae nonnunquam mora. Turic. Flor. (hic a pr. m.) omittunt cum Alm. restitit. Obr. resistit. Placei. cf. 10, 3, 19.

ferri. Turic. Flor. (sed hic a sec. m. at ferri. cf. 5. item 10, 1, 109.) Guelf. fieri cum Alm. furti Jenf. cum edd. posterr. ante Ald.

15. *Quare capiendas. Turic. (a pr. m.) si qua re capienda. indicavimus. Camp. diximus cum Bodl. Andr.*

affectus. Guelf. affectibus. Turic. adfectis.

sunt aliquo. Turic. sint alio quo. Flor. sint a.

dilatae non revertuntur. cf. Est enim contortus in laude. 10, 3. extr. Ferendi verbum vide etiam

infelix illa — cavillatio. ad 9, 4, 18. cf. 10, 3, 10.

restitit. cf. not. crit. 15. de quibus dixi. cf. 8, 3, 64. Item 11, 3, 62. Ciceronem in eo qui supra 12, 10, 6. demonstrante positus est, loco 9, 4, 55. Gelsnero.

defunt. Tum intendendus animus, non in 16
 aliquam rem unam, sed in plures simul con-
 954 tinuas: ut, si per aliquam rectam viam mit-
 tamus oculos, simul omnia, quae sunt in ea
 circaque, intuemur, non ultimum tantum
 videmus, sed usque ad ultimum. Ad dicen-
 dum etiam pudor stimulos habet et dicendo-
 rum expectata laus: mirumque videri potest,
 quod, cum stilius secreto gaudeat, atque omnes
 arbitros reformidet, extemporalis actio audi-
 torum frequentia, ut miles congestu signorum,

defunt. Turic. Flor. (hic a pr. m.) *sunt.*

16. *Tum intendendus.* Guelf. *tamen i.* cum Jenf. Tarv. *non in aliquam.* Flor. (a pr. m.) omittit *in.*

plures. Turic. Flor. (hic a pr. m.) omittunt cum Alm
continuas: ut, si per. Turic. *continua sunt super.* Flor.
 (a pr. m.) *continuas si super.* Ex Alm. *super pro si per.*

sunt in ea circaque. Flor. *quae fiunt quae semper i. e.*
circa quae, a sec. m. quae fiunt in ea circa quae.

intuemur, non. Turic. Flor. (hic a pr. m.) *inferunt*
omnis cum Alm. tantum. Goth. (tac. Gcfn.) *tamen.*

Ad dicendum. Sic Camp. cum Goth. Voff. 2. Colbert.
 Sed Turic. Flor. *addiscendum.* Flor. (a sec. m.) anteponit
addit. Reliqui *Addit ad d.* Mox pro *stimulos* Turic.
 (a sec. m.) *stimulus.* *habet.* Sic Flor. Guelf. Camp.

cum Goth. Voff. 2. Colb. et edd. ante Gryph. Sed Turic.
 Flor. (hic a pr. m.) haec omnia *habet*—*laus* omittunt cum
 Alm. Voff. 1. 3. Reliqui *addit.* *mirumque.* Turic.

marumque, et a sec. m. *amarumque.* Guelf. *utrumque* cum
 Voff. 1. 3. Jenf. Tarv. Sed Bern. *mirum utrumque.* Mox
 pro *stilius* Flor. (a pr. m.) *stimulos.* *arbitros.* Flor.

(a pr. m.) Camp. *arbores.* *congestu.* Flor. Camp.
contentu cum Andr. Ald. Basil. Gryph. (1536.). *contentus*
 Alm. (cf. §. 14.) *cum gestu* Voff. 1. Valde obnoxium per-
 mutationi vocabulum (cf. 10, 3, 17.), nec est quod aver-
 semur *contentum signorum,* quae toties apud Livium alios-
 que scriptores *canere* dicuntur. Sed, id quod recte monet

16. *congestu signorum.* cf. not. crit.

- 17 excitatur. Namque et difficiliorem cogitationem exprimit et expellit dicendi necessitas, et secundos impetus auget placendi cupido. Adeo praemium omnia spectant, ut eloquentia quoque, quanquam plurimum habeat in se voluptatis, maxime tamen praesenti fructu
 18 laudis opinionisque ducatur. Nec quisquam

Badius, aliena hinc fuerit commemoratio eorum, quae auditum feriunt, non oculos. Signa sua singuli habent manipuli (cf. Duker. ad Liv. 53, 9, 8. it. Lipf. de militia 2, 8. p. 86.); quo plura ergo signa, eo frequentior militum concursus. Burmanno tamen *militem* hic accipienti de duce exercitum alloquente, cujusmodi exhibitos sane in nummis recte ille demonstrat apud Spanhemium de U. e. P. N. Differt. 9. circumstantibus signis, nequaquam accedo. Nimium jacet similitudo oratori petita ab oratore et ipso, quanquam militari.

17. *difficiliorem cogitationem*. Turic. Flor. (hic a pr. m.) inferunt *esse*. *expellit*. Turic. *explevit*. Flor. (a pr. m.) *explebit*. In Alm. turbari aliquid narratur. *expolit* Gryphii (1544.) margo, Stoer. Chouet. Leid. recte improbatum Gibsono. *praemium*. Turic. Flor. Guelf. Camp. *pretium* cum Goth. Voss. 2. Vall. Bern. et edd. ante Ald. acc. Basil. Correxerit Regius, rectissime et laudabiliter ista aetate. cf. quem demonstrat Burn. Gronovium Observ. 2, 25. item Drakenb. ad Liv. 26, 40, 15. et Bentl. ad Terent. Andr. 2, 1, 20. *spectant*. Camp. *expectant* cum Voss. 2. Vall. Goth. et edd. ante Basil. *habeat*. Flor. (a pr. r.) omittit.

17. *expellit*. Auget hoc et intendit id quod praecesserat *exprimendi* verbum, et in utroque est vehementiae et nisus, per quem aliquid eluctamur, significatio. Sic erant 10, 3, 6. „*expulsuri* „stela.“ Respondent ei contra „*secundi* impetus.“

ut — ducatur. Malim et —

ducitur, ut sint haec epiphonematis loco, non justae et a reliquis directae sententiae, quae abrupte nimis inducitur. cf. Drakenb. ad Liv. 2, 43, 10. Locus Virgilii similis est Georg. 3, 112. *Tantus amor laudis, tantae victoria curae!* cf. nostr. 1, 12, 7. De *opinionem* vide 2, 12, 5.

tantum fidat ingenio, ut id sibi speret incipienti statim posse contingere; sed, sicut in cogitatione praecipimus, ita facilitatem extemporalem a parvis initiis paulatim perducemus ad summam: quae neque perfici, neque contineri, nisi usu, potest. Ceterum pervenire ¹⁹ eo debet, ut cogitatio non utique melior sit ea, sed tutior; cum hanc felicitatem non pro-
 955 modo multi sint consecuti, sed etiam carmine, ut Antipater Sidonius, et Licinius Archias: credendum enim Ciceroni est: non quia nostris quoque temporibus non et fecerint quidam hoc, et faciant. quod tamen non ipsum tam probabile puto, (neque enim habet aut usum res, aut necessitatem) quam exhor-

18. *incipienti statim* Camp. omittit. Mox Flor. *possit*.

praecipimus. Sic Turic. Flor. Camp. cum Goth. Voss. 1. (An 2?) et edd. ante Ald. Reliqui *praecepimus*. Modo proficit Turic. sic. *facilitatem extemporalem*. Sic

Turic. Flor. (hic a pr. m.) Camp. Reliqui inserunt *quoque*.

19. *tutior*. Turic. *utior*, a sec. m. *utilior*, et sic Flor. cum Basil. Gryph. (1536.). *felicitatem*. Turic. Flor.

Camp. *facilitatem* cum Bodl. Goth. Voss. 2. et edd. ante Gryph. acc. Obr. cf. 5, 7, 17. *non prosa — etiam*

carmine. Sic Turic. Flor. Camp. cum Goth. Alm. et edd. ante Ald. Reliqui *in bis* inserunt. *enim*. Turic.

Flor. *ergo*. *non ipsum*. Sic Turic. Flor. Guelf.

Camp. Goth. Jenf. (tac. Gesn.) Tarv. Reliqui *i. n.* Mox, Regio jubente, Guelf. Jenf. Tarv. omittunt *tam*.

puto. Goth. *credo* cum Voss. 2. Colb. cf. 10, 1, 98.

habet aut usum res, aut necessitatem. Turic. *h. visum tamen*

18. *in cogitatione*. 10, 6, 3. *non quia*. „Poteram aequa-

19. *Antipater — Archias*. „les memorare, sed malo Ci-

„De illo Cic. de Orat. 5, 50. „ceronis auctoritate uti, cui

„de hoc pro ipso c. 8.“ „fidem negare nemo audebit.“

Gesnerus. Gesnerus.

tandis in hanc spem, qui foro praeparantur,
 20 utile exemplum. Neque vero tantam esse
 unquam fiduciam facilitatis velim, ut non
 breve saltem tempus, quod nusquam fere
 deerit, ad ea, quae dicturi simus, dispicienda
 sumamus; quod quidem in judiciis ac foro
 datur semper. Neque enim quisquam est,
 21 qui causam, quam non didicerit, agat. Decla-
 matores quosdam perversa ducit ambitio, ut
 exposita controversia protinus dicere velint:
 quin etiam, quod est imprimis frivolum

est tamen habet aut n. Flor. (a pr. manu) *h. habet visum est tam tamen habet aut n.* a sec. m. *tam* anteponit sensui. Camp. *h. tam aut u. r. u. n.* *spem.* Turic. Flor. subiiciunt *al* (cf. 14.) *speciem.* Camp. *speciem.*

20. *tantam* — *saltem tempus.* Turic. Flor. *tantas eum brevem* (Flor. *breve*) *saltem qui foro tempus.* Ex Alm. *tantum breve saltem t.* (cf. §. 16.) Guelf. *t. e. u. fiducia ut n. b. f. t.* Voss. 1. 3. *e. u. tanta fiducia f. u. n. b. f. t.* Goth. Jemf. (tac. Gesn.) *e. u. t. f.* — *t.* per transpositionem, itemque omittunt *velim* cum Voss. 2. Tarv. et edd. posterr. ante Ald. qui et ipse cum Bad. eodem modo transponit. Bern. *tanta e. u. f. f. ut n. b. f. t.* Camp. *tanta cuiquam esse debet fiducia f. u. n. b. f. t.* (cf. §. 14.) cum Andr. nisi quod hic *cuique.* Insuper Regius *velim*, vere, ut videtur; nam hoc cum abiisset in *vel*, evanuit. *nusquam.* Camp. *nunquam* cum Goth. *simus.* Sic Turic. Flor. Reliqui *sumus.* *dispicienda sumamus.* Turic. *despicientia summus.* Guelf. *despicienda f.* cum Voss. 3. *quod quidem.* Turic. Flor. (hic a pr. m.) omittunt cum Alm. Trajiciendo hic peccatum a librariis suspicor. Verus ordo erat hic: *saltem tempus ad ea, quae dicturi simus, dispicienda sumamus: quod nusquam fere deerit, in judiciis ac foro datur semper.* *non.* Flor. (a pr. m.) omittit. Camp. *nec.*

21. *ducit.* Turic. Flor. (hic a pr. m.) omittunt cum

20. *quod quidem.* cf. not. crit.

ac scenicum, verbum petant, quo incipiant. Sed tam contumeliosos in se ridet invicem eloquentia: et qui stultis videri eruditi volunt, stulti eruditis judicantur. Si qua ²² tamen fortuna tam subitam fecerit agendi necessitatem, mobiliore quodam opus erit ingenio, et vis omnium intendenda rebus, et in praesentia remittendum aliquid ex cura verborum, si consequi utrumque non dabitur.

956 Tum et tardior pronuntiatio moras habet, et suspensa ac velut dubitans oratio: ut tamen deliberare, non haesitare, videamur. Hoc, ²³ dum egredimur e portu, si nos nondum aptatis satis armamentis aget ventus: deinde

Alm. *disce* Guelf. cum Voss. 1. 3. Bern. *ac scenicum, verbum.* Flor. (a pr. m.) *at enim controversio.*

contumeliosos in se ridet. Flor. *c. irridet,* a sec. m. *inferit in se.* *volunt.* Camp. *velint* cum Goth.

judicantur. Sic Flor. cum Basil. Reliqui *videntur.* cf. 9, 4, 107. Ceteroqui multa hic turbat Flor. qui sic: *et qui stulti* (a sec. m. *stultis*) *videri eruditis res eruditis* (postrema duo tolluntur a m. sec.) *volunt stultis* (sec. m. *stulti*) *eruditis judicantur.* In *judicando* cf. 11, 1, 66.

22. *mobiliore.* Flor. *meliore.* *et vis.* Turic. Flor. (hic a pr. m.) *omittunt.* *et in praesentia.*

Turic. Flor. (hic a pr. m.) *ne i. p.* *si consequi.*

Flor. *si non sequi.* Guelf. *si solum* cum Bern. et edd. Steph. Rognii, Gryph. (1544.) Stoer. Chouet. Leid. Reliqui *si sequi.* Nostrum ex conjectura. *non dabitur.* Flor.

(a pr. m.) *omittit non.* *non haesitare.* Turic. Flor. (hic a pr. m.) *omittunt non.*

23. *aptatis.* Turic. Flor. (hic a pr. m.) *optatis.*

ventus. Turic. Flor. (hic a pr. m.) *ventis.*

21. *qui stultis — judicantur.* 22. *in praesentia.* cf. dicta
Egregia est oppositionis proprietas in hisce *videri volunt* 9, 4, 109.

— *judicantur.* 23. *Hoc, dum egredimur e portu.* cf. 6, 4, 10. Minus

paulatim simul euntes aptabimus vela, et disponemus rudentes, et impleri finis optabimus. Id potius, quam se inani verborum torrenti dare, quasi tempestatibus, quo volent, 24 auferendum. Sed non minore studio continetur haec facultas, quam paratur. Ars enim semel percepta, non labitur: stilus quoque intermissione paululum admodum de celeri-

aptabinus — *disponemus*. Turic. Flor. (hic a pr. m.) *aptarinus* — *disponimus*. . *potius*. Turic. Flor. Guelf. *protinus* cum Voff. 1. 2. 3. (non Goth. cf. 10, 3, 18.) *inani*. Goth. *mari* cum Voff. 2. *quo volent*. Turic. Flor. Guelf. Camp. *qui v.* cum Voff. 1. 3. Vall. (sed Voff. 2. non memoratur) et edd. ante Bad. Sed mox Camp. Ald. *auferentur*.

24. *percepta*. Flor. (a sec. m.) Guelf. *praecepta* cum Goth. Voff. 2. Stoer. Chouet. Leid. *non labitur*. Turic. Flor. Guelf. Camp. *n. capitur* cum Goth. Voff. 2. Bern. Vall. et edd. ante Bad. sec. sed Basil. *n. rapitur*. Obr. *mora l.* Unde sit nostrum, nondum reperio. Neque enim Voff. 1. 3., qui tacentur, vindices credo hujus scripturae. *capitur* dici posse eo intellectu, quo *captos oculis, mente, membris* usurpemus, si quis defendat, eum auctoritate carere recte monet Gesnerus. *paululum*. Sic Turic. Flor.

apte huc advocat Gallaeus loca Virgiliana Georg. 2, 312. 352. 3. In hac egregia quidem similitudine, insignem tamen naevum agnosco incuriam illam, qua in idem verbum *aptandi* noster relabitur. cf. §. 7.

24. *Ars* — *non labitur*. Maxime accedit huic *labendi* significatui, quod ministrat Forcellinus ex Virgilio Ecl. 1, 64. ubi *labatur* Servius reddit, „respuatur vel *oblivioni* „tradatur.“ In genere quidem,

quidquid in animo non est firmum aut rectum, *labare* et mox *labi* dicitur, in quo est *errandi* potestas. Velut Ovid. Fast. 1, 190. „Pars mihi de „festo ne *labet* ulla tuo.“ Est etiam *labi* evanescere, ut apud Stat. Theb. 4, 645. Alius est generis et longe expeditius Plin. Epist. 2, 3, 4. „ne „verbo quidem *labitur*.“ Ceterum gradus esse in hisce unicuique facile apparet; ars firmissime durat, stilus ipse non multum damni accipit a de-

957 tate deperdit: promptum hoc, et in expedito positum, exercitatione sola continetur. Hac uti sic optimum est, ut quotidie dicamus audientibus pluribus, maxime de quorum simus iudicio atque opinione solliciti: rarum est enim, ut satis se quisque vereatur. Vel soli tamen dicamus potius, quam omnino non dicamus. Est illa exercitatio cogitandi, totas- 25

Camp. *paulum* Guelf. Goth. Jenf. cum reliquis omnibus exc. Gesn. Bip. qui per errorem *paulo*. cf. 11, 3, 63.

deperdit. Goth. Jenf. (tac. Gesn.) *perdit* cum edd. ante Gryph. Sed Vall. nostrum. *promptum*. Guelf. in *promptu*. *in expedito positum*. Guelf. *inexpeditum p.*

Flor. (a pr. m.) *i. e. portum*. Camp. *inexpedito portu*.

atque opinione. Sic Camp. Ald. Reliqui *ac o.* cf. 5, 2, 3.

Pro altero Goth. (err. Gesn.) *optime*. *enim*. Turic. Flor. (hic a pr. m.) omittunt. *quisque*. Sic Turic.

Flor. Guelf. Camp. Goth. Jenf. (tac. Gesn.) cum Voss. 3. Bern. et edd. ante Gryph. exc. Bad. Reliqui *quisquam*, jubente Regio.

soli tamen. Guelf. *solita mendicamus* (prava conjunctione). Flor. *solita enim*. Colb. *solitue tamen*. Goth. *solita* cum Vall. et edd. ante Ald. exc. Camp.

dicamus — omnino non. Turic. Flor. (hic a pr. m.) omittunt cum Alm. (a quo tamen *potius* abesse non narratur.) Camp. mox *dicamus* ignorat. Goth. (err. Gesn.) *d. p. q. non animo* cum Voss. 2. Reliqui omnes *non omnino*, quod primi, suadente jam Gesnero, transposuimus.

25. *Est illa*. Flor. *et alia*. Guelf. Camp. *Est alia* cum Goth. Voss. 2. et edd. ante Stoer. acc. Gibf. Obr. Roll.

fectu exercitationis; promptum hoc ex tempore dicendi artificium solo usu tenetur.

rarum — ut — se quisque. cf. dicta ad 4, 1, 46. sed et 10, 2, 6.

25. *Est illa*. Inferendum censeo *et*. Structuram vide

ad 9, 3, 20. item 1, 7, 10. 9, 4, 97. Cave autem hic aliam quandam ab adhuc memoratis *cogitandi* exercitacionem agnoscas; est et ipsa *ex tempore dicendi*, sed quae *cogitando* fiat. cf. Plin. Epist. 9, 36, 2.

que materias vel silentio (dum tamen quasi dicat intra se ipsum) perfequendi, quae nullo non et tempore et loco, quando non aliud agimus, explicari potest: et est in parte utilior, 26 quam haec proxima. Diligentius enim componitur, quam illa, in qua contextum dicendi

(Capper. idem volebat, sed operae non paruerunt.) Nostram dat et Turic. *intra se ipsum.* Flor. (a pr. m.)

Camp. omittunt *se* cum Vall. Locat. Ven. Rusc. *contra ipsum* Guelf. cum Voff. 1. 3. Jenf. Tarv. *et tempore.*

Flor. Guelf. *est t.* cum Voff. 1. 3. Jenf. Tarv. *et* omittunt Locat. et posterr. ante Gryph. *ex t.* Camp. cum Goth.

Voff. 2. *et loco.* Flor. (a pr. m.) omittit *et* (cum

Voff. 2. non Goth. cf. §. 23.). *te l.* Guelf. cum Voff. 1. 3.

locoque Camp. cum Ald. Basil. *re l.* Jenf. cum posterr. ante Ald. *quando.* Turic. Flor. (hic quidem a sec. m.

nostrum, sed praemisso *vel*) Guelf. *quomodo* cum Voff. 1. 3. Bern. *explicari.* Turic. Flor. (hic a pr. m.) *explicare.*

utilior. Turic. Flor. Guelf. *utilitatis* cum Alm. Bern.

Sed Voff. 1. 3. *potestate utilitatis pro parte u.*

26. *componitur.* Flor. (a pr. m.) *componuntur.*

dicat intra se. Malis sane e communi formula *dicas intra te*; sed respondet, quod supra erat §. 23. „quam *se* „dare“ pro „quam *te.*“ cf. et illum tertiae personae usum, de quo egimus ad 2, 15, 12. item 12, 7, 6.

explicari. Inest etymi vis, ut quasi tota aliqua res nullis vel temporis vel spatii angustiis coartata expromi possit. cf. 10, 1, 121.

26. *Diligentius — componitur.* Cum *exercitatio ipsa*

dicitur *componi*, intelligendus est animus ejus, qui se exercet. Is enim accuratius severiusque ad prudentem rerum dicendarum delectum *componitur* et temperatur; cum contra, simulatque eloqui verba coepimus, si vel soli simus, tamen interrumpere illum cursum et quaerendo saniora interim obmutescere reformidemus, leviora potius et putida infercientes. Mox *rursus* proprie dicitur *pro contra, exadverso*: vide Serv. ad Virg. Georg. 3, 158.

intermittere veremur. Rursum in alia plus prior confert, vocis firmitatem, oris facilitatem, motum corporis, qui et ipse, ut dixi, excitat oratorem, et jactatione manus, pedis suppositione, sicut cauda leones facere dicuntur, hortatur. Studendum vero semper, et ubique. Neque enim fere tam est ullus dies ²⁷ occupatus, ut nihil lucrativae, ut Cicero Brutum facere tradit, operae ad scribendum,

veremur. Turic. Flor. (hic a pr. m.) *deberemus* cum Alm.

in alia plus prior. Sic Turic. Flor. Guelf. Camp. cum marg. Basil. *i. a. prior plus* Goth. cum Voss. 2. 3. Vall. et edd. ante Ald. qui (err. Burm.) *illa alia pr. pl.* Voss. 1. *in illa pr. pl.* Mox cum Badio reliqui *illa pr. pl.*

firmitatem — facilitatem. Camp. *firmitate — facilitate* cum Goth. Voss. 2. Alm. (nihil tale Flor. cf. §. 16.) et edd. ante Leid. exc. Basil. acc. Roll. Sed post Camp. et *motu pro motum.* Inde, pro ea, quam inveniebat, ceterorum constitutione, belle Gesnerus *firmitati — facilitati, motu* (i. e. *motui*).

qui et ipse. Turic. Flor. (hic a pr. m.) *quae et ipsae.* Camp. *quae et ipsa.* *excitat.* Turic.

Camp. *excitant.* Flor. (a pr. m.) *exertant.* Gebh. (Crepp. 3. 18.) e Palatino affert et commendat *exfertat*, recte improbatum Burmanno, homo sine judicio ingeniosus. cf. 10, 1, 7.

oratore. Turic. *oratore.* Guelf. *orationem.*

27. ullus dies occupatus. Turic. Flor. (hic a pr. m.) *ullis occupatis.* Ab Alm. non nisi *dies* abesse narratur.

lucrativae — operae. Sic Guelf. Camp. cum Goth. Vall.

in alia — vocis firmitatem. Haec ineunda est struendi ratio, ut accusativi illi, *firmitatem, facilitatem, motum*, epexegeti inserviant, pendentque a praepositione *in*.

ut dixi. 10, 3, 21. Frustra Gesnerus respicit ad 1, 2, 31.

dicuntur, hortatur. Influavis soni iteratio. An praestabit scribere dicunt?

Studendum — ubique. Almelovenus et Capperonnerius indicant locum sanctissimi philosophi de Legg. libro 7. assiduum nec intermissum nocte dieque studium commendantem ingenuorum et a reliquis laboribus vacantium p. Steph. 807. d. e.

27. lucrativae — operae. Primum, ubi hoc tradat Cicero,

aut legendum, aut dicendum rapi aliquo 958
momento temporis possit. Siquidem C. Carbo

et edd. ante Ald. acc. Basil. eaque posterr. ante Roll. *lucra vel ut — opera* Turic. (sed hic et *tradi* pro *trahit*). *lucretur vel ut — opera* Flor. Reliqui, quorum primus Andreas Alerienfis (1470.), *lucris vel, ut —* (quanquam Ald. *lucris velut ineptissime*), *operae*. Post *lucris* omittunt *vel* Gryph. (1536.) Vidov. *aut legendum*. Sic Turic. Flor. *vel ad l.* Goth. (tac. Gesn.) Camp. Omittit haec Guelf. Reliqui *a. ad l.* nisi quod mox ante *dic.* quoque *ad* inserit Rollin. Harl. *momento*. Flor. (a pr. m.) *moden.* Camp. *modo*.

non est in comperto. Demonstrant quidem VV. DD. locum Oratoris cap. 10. §. 34. „Jam „quantum illud est, quod „in maximis occupationibus „nunquam intermittis studia „doctrinae! semper aut ipse „scribis aliquid, aut me vocas „ad scribendum,“ sed ipsi non acquiescunt. Quanquam fateor mihi hoc sufficere, qui perforiam illam scriptorum loca commemorandi rationem in nostro toties agnoverim. Deinde *lucraticum* hujus aevi vocabulum esse negant, nedum ut eo Cicero usus sit (nam et hoc cavet Burmannus) in ipso, qui respicitur, loco. Ciceroni sane nihil tale obtrudemus; sed nec necesse est ipsa ejus verba posuisse nostrum. Vox sane ista nec vetustissimis libris defenditur, neque apud alios quam juris civilis auctores legitur. Attamen structura, qualis est in vulgata, apertissime decurrit nec quidquam habet peregrini coloris; cum

illa aliorum *lucris vel — operae*, plane non sit ferenda. Neque ego hujus aetatis scriptores abhorrere video a fingendis talibus adjectivis. cf. dicta ad 3, 3, 9. *Lucrum* imprimis est, quod insperatum commodis nostris acquiritur. Itaque *operam lucraticam*. a Qu. dici potuisse censeo quidquid *operae* injunctis et necessariis laboribus negotiisque velut surriperetur et dilectis studiis accederet. Simili modo *subseciva temporum* usurpavit 1, 12, 15.

C. Carbo etiam in *tabernaculo*. Hoc ipsum de *tabernaculo* apud nullum alium invenio auctorem; sed Carbonis industriam in exercitationibus commemorat Cicero Brut. c. 27. (ubi vide Wezelium) et de Orat. 1, 34. Hoc, eloquentissimo sui temporis patrono, percillendo primum inclaruit magnus orator L. Licinius Crassus, unius tum et viginti annorum ado-

etiam in tabernaculo solebat hac uti exercitatione dicendi. Ne id quidem tacendum, quod 28 eidem Ciceroni placet, nullum nostrum usquam negligentem esse sermonem: quidquid loquemur ubicunque, sit pro sua scilicet portione perfectum. Scribendum certe nunquam est magis, quam cum multa dicemus ex tempore. Ita enim servabitur pondus, et innatans illa verborum facilitas in altum

28. *tacendum, quod.* Sic Turic. Flor. (hic a pr. m.) Reliqui inserunt *est.* *idem.* Turic. Camp. *idem.*

loquemur. Turic. Flor. Goth. (tac. Gesu.) Camp. *loquimur* cum Voss. 2. *loqueremur* Voss. 3. Mox Camp. inserit *vel.*

fit. Turic. Flor. (hic a pr. m.) *sint.* *scilicet.* Camp. *fit.* *perfectum.* Turic. Flor. (hic a pr. m.) *perfecte* cum Alm. *innatans.* Turic. *ina trans.* Flor.

lescens. Sed eundem bellicas res gessisse non reperio, ut in tabernaculo meditari poterit, et vereor quam maxime, ne quid hic turbaverit noster permutatis inter se Cn. Papirio Carbone ter consule, Cinnae amico, Sullae adversario, qui multis rebus gestis turpi supplicio interemptus est a Pompejo, et C. Papirio Carbone, tribuno plebis, mox consule, Gracchanarum turbarum socio. Accedat igitur hoc reliquis ejus erroribus, cf. 10, 1, 66. Pseudo-Turnebus non male huc advocat Brutum in tentorio nocte ante pugnam Pharsalicam Polybii historias excerptentem, quod narrat Plutarchus.

28. *Ciceroni placet.* Frustra

quaesivi, quod reliqui securi transcurrerunt, ubi hoc esset apud Ciceronem. Qui locus dum appareat, ignorabimus, quantum ex ipso sumserit noster, quid de suo addiderit. Id quod hic deesse videtur *debere* post vel ante *esse*, minus necessario desideratur, quia praecedit *placet.* Ad *loquemur* autem nequaquam incidendum est, ne *ubicunque* diremum inde pendeat et vacillet.

innatans illa verborum facilitas. cf. 7, 1, 44. Advocant huc VV. DD. Colum. 4, 8. qui rusticorum illud artificium amputandi summas radices vitium tangit, de eoque praecipit. cf. et I. H. Vossium ad Georg. lib. 2. p. Comment. 394. *Ablaqueationis* est voca-

reducetur: sicut rustici proximas vitis radices amputant, quae illam in summum solum ducant, ut inferiores penitus descendendo
 29 firmentur. Ac nescio an utrumque, cum curâ et studio fecerimus, invicem profit, ut scribendo dicamus diligentius, dicendo scribamus facilius. Scribendum ergo, quoties licebit; si id non dabitur, cogitandum: ab utroque exclusi, debent tamen anniti, ut

Camp. *intrans* cum Goth. Voss. 2. Andr. Ald. Bad. utraque Basil. et aliquot Gibl. et Burm. *jura trans* Guelf. *una trans* Voss. 1. 3. *trans in* Jenf. cum edd. posterr. ante Ald. *vibrans* Gryph. (1544.) cum aliquot Burm. Meorum primus Stoerius habet nostram, verissimam illam; quanquam unde sumtam juxta cum Burm. ignoro. *reducetur*. Turic. *reducemur*.

(cf. 10, 2, 24.) Guelf. *reducatur* cum Voss. 1. 2. Goth. Jenf. et edd. posterr. ante Ald. *proximas — amputant*.

Turic. *proximus vitis a*. Flor. (a pr. m.) *proximis vitibus a*. Et Alm. *omittere radices* narratur. Guelf. *p. vires r. araputent*. Conjectivum *amputent* etiam Jenf. Tarv.

ducant. Turic. *dicunt*. Flor. Goth. (tac. Gefn.) Camp. *ducunt*.

ut — firmentur. Turic. Flor. (hic a pr. m. sed et ab ea in fine formantur) *et i. p. discendi formantor*. Guelf. *u. inferiore p. d. f.*

29. *an*. Turic. Flor. (hic a pr. m.) *ac si*. Camp. *an si*. *dicamus diligentius, dicendo*. Turic. Flor. (hic a pr. m.)

Camp. *dic. dilig.* Goth. (tac. Gefn.) *d. diligentias*.

exclusi. Guelf. *exclusu*. Optabat Burm. *exclusus*, sed frustra. *anniti*. Turic. Flor. Guelf. *inicere* cum Bern.

(ex quo *inicere*). *vincere* Jenf. cum edd. posterr. ante Ald. Sed Alm. *micere*. Vall. *initere*. Camp. *inniti* cum Goth. (err. Gefn.) Voss. 2. (cf. 6, 2, 7.) Ald. Bad. utr. *anniti* vel *adniti* Basil. et reliqui. Suadet Badius *id agere*. Ego antiquum illud *vincere* reponerem, si aliud ejus exemplum ad manus esset pro *efficiendo* usurpato, ut vice versa *efficere* saepissime est pro *vincendo* sive *probando*. Nunc reliqui vulgatum, etsi longa correctionum serie e vestigiis antiquae scripturae deri-

bulum. *Innatate* autem comparant Graeco ἐπιτολάζειν.

29. *anniti*. v. Not. Crit.

neque deprehensus orator, neque litigator de-
 stitutus esse videatur. Plerumque autem multa 50
 agentibus accidit, ut maximè necessaria, et
 utique initia scribant, cetera, quae domo
 afferunt, cogitatione complectantur, subitis
 ex tempore occurrant. Quod fecisse M. Tul-
 lium commentariis ipsius apparet. Sed ferun-
 tur aliorum quoque, et inventi forte, ut eos
 959 dicturus quisque composuerat, et in libros
 digesti; ut causarum quae sunt actae a Ser.
 Sulpicio: cujus tres orationes exstant; sed ii,
 de quibus loquor, commentarii ita sunt
 exacti, ut ab ipso mihi in memoriam posteri-

vatum. *neque deprehensus.* Turic. Flor. inferunt ad
 (cf. §. 19.). *destitutus.* Turic. *destinatus.*

30. *complectantur.* Turic. *complectuntur*, et vicissim
afferant Jenf. Tarv. *commentariis ipsius.* Guelf.
c. suis. Goth. *suis c.* cum Voss. 2. Colb. *commentari si per*
suis Voss. 1. qui et *appareret.* et *inventi forte.*
 Turic. et *tinuenti f.* Flor. (a pr. m.) et *tument fore.* Camp.
e. i. quoque f. *dicturus.* Turic. *dicturis.*

sunt actae a. Turic. *f. ad acta ea.* Flor. *f. ad actae a* (cf.
 §. 29.) Guelf. *f. apte a.* *orationes.* Turic. *oratores.*

ii. Sic Goth. (tac. Geln.) Camp. Ald. *iis* Turic. Flor.
 Reliqui *hi.* *loquor.* Turic. Flor. (hic a sec. m. *locor*)

30. *commentariis ipsius.*
 vide dicta ad 4, 1, 69. it.
 Sigon. aut Andr. Patric. ad
 Cic. fragm. Or. pro Gabin.

in libros digesti. In verbo
digerendi cf. *regerere* ad 3,
 6, 59.

causarum — tres orationes.
 Cum non plures tribus ora-

tiones prodierint Ser. Sulpi-
 cii, aliquam multas tamen egit
 causas: quarum cum forte
 modo servati videri possint
 commentarii, tamen curam
 paene posteritati scribentis
 ostendunt. De ipso cf. 10,
 1, 116.

31 tatis videantur esse compositi. Nam Cicero-
nis ad praefens modo tempus aptatos libertus
Tiro contraxit: quos non ideo excuso, quia
non probem, sed ut sint magis admirabiles.
In hoc genere prorsus recipio hanc brevem
annotationem, libellosque, qui vel manu
teneantur, et ad quos interim respicere
32 fas sit. Illud, quod Laenas praecipit,
displicet mihi, quae scripserimus, in sum-
mas, sive commentarios et capita, conferre.

locis cum Alm. Vocem omittit Voss. 3. *videantur esse.*
Sic Turic. Flor. Guelf. Camp. Goth. Jenf. (tac. Gefn.) cum
edd. ante Stoer. exc. Bad. qui omittit *esse*. Reliqui *e. v.*

31. Nam. Guelf. Jam cum Voss. 3. *ideo.* Turic.
Flor. (hic a pr. m.) in eo cum Alm. Ald. *libellosque —*
teneantur. Turic. *libellusque — teneatur.* *vel.* Flor.
omittit cum Ald. *fas sit.* Flor. (a pr. m.) *faxit.*
(vide 2, 20, 9.) Guelf. *dixit* cum Voss. 3.

32. Laenas. Guelf. *laudas* cum Bern. *praecipit.*
Turic. *praecepit*, sed et mox *displicet.* *mihī, quae.*
Turic. Flor. Guelf. Camp. inserunt *ne in his* cum Bodl.
Alm. Goth. Voss. 2. (horum uterque *ne*) 1. (hic *hoc ne*
in his) 3. Bern. et edd. ante Bad. (post Camp. quidem iis).
ea solum inserit Obr. *scripserimus, in.* Turic. Guelf.
Goth. (tac. Gefn.) Camp. inserunt *vel* cum Voss. 2. et edd.
ante Bad. Sed Flor. Obr. *velut.* *summas, sive com-*
mentarios. Turic. *summas commentarium.* Flor. (a pr. m.)
f. sine c. Guelf. *f. in commentarium* cum Voss. 1. 3. Badius
multum sibi licere ratus eam, quae hodie obtinet, invexit
scripturam. Nimis leviter ille, cum de loco desperasset Re-
gius. Equidem sic eum restitui posse arbitror: *mihī, vel in*
iis quae scripserimus velut in summas commentarium et capita
conferre. Hyperbaton quod est in accusativo *commentarium*

31. *qui vel manu teneantur.* displicere mihi *vel* illud. cf.
„Id quoque permittam, ut not. crit.
„ipsa manu teneat orator 32. Laenas. cf. 3, 1, 21.
„ejusmodi libellos et subinde *quae scripserimus — con-*
„inspiciat.“ Fateor tamen *ferre.* cf. not. crit.

facit enim discendi negligentiam haec ipsa fiducia, et lacerat ac deformat orationem. Ego autem ne scribendum quidem puto, quod simus memoria persecuturi. Nam id quoque accidit, ut revocet nos cogitatio ad illa elaborata, nec sinat prae-

locum dedit erroribus. Neque enim cuiquam credam, *commentarios* esse posse pro synonymo *summarum* et *capitum*. „Conferre“ autem „commentarium in summas et capita“ nihilo aut paulo durius dictum censeo quam „conferre ea „quae scripserimus in summas et capita“. Alias quidem „conferre aliquid in libros“ perhibentur, velut Prooem. tot. op. §. 25. 3, 3, 10. 3 Pro. 1. Erit igitur hic *conferre* idem quod *digerere*. cf. §. 30. „Vel in iis“ interpretor, quia convenientius magisque probandum erat, eorum quae cogitaramus modo, non autem scripseramus, commentarium condere in capita et summas digestum.

enim discendi. Sic Turic. Flor. Camp. *edifendi* Goth. (tac. Gesn.) cum Voss. 2. Ioann. Reliqui inserunt *et.*

quod simus. Sic Guelf. Camp. (nisi quod hic *scimus*) cum edd. ante Capper. exc. Ald. Colin. Sed Turic. *non simus*. Flor. (a pr. m.) *quae simus*. Alm. *ñ simus* (cf. §. 26.). Reliqui inserunt *non*, quorum et Goth. (tac. Gesn.) qui *et sumus*. Quod et non sibi invicem officientia vide §. 12. *nec modo pro ne* Turic. Flor.

*persecuturi.** Sic Flor. (a pr. quidem m. *persecutura*) Guelf. cum Jenf. (tac. Gesn.) et edd. posterr. ante Bad. item a Stoer. inde ante Obr. *persecuturia* Turic. Reliqui *prosecuturi*. *id quoque.* Sic Turic. Flor. Camp.

lacerat ac deformat. „Cum „enim quaedam eorum quae „scripta sunt in commentariis „amplioribus, memoriae ad „huc obversentur, quaedam „exciderint, quaedam ex parte „tantum se offendant, emergantque: hinc tenorem orationis multum interpellari, „ac dissimilitudinem quaedam oriri necesse est, quin

„illa concurrentis oris vitia „existere, de quibus 11, 3, „121.“ Gesnerus.

quod simus — persecuturi. „Ubi satis fidere possumus „memoriae, ne scribendum „quidem esse censeo.“ Talia sunt 10, 6, 2. *memoriae — laxatur.* item ibid. §. 4. de Hortensio aliisque. Igitur indigere locum negatione

33 sentem fortunam experiri. Sic anceps inter utrumque animus aestuat, cum et scripta perdidit, et non quaerit nova. Sed de memoria destinatus est libro proximo locus, nec huic parti subjungendus, quia sunt alia prius nobis dicenda.

cum Alm. *hoc q.* Goth. (tac. Gefn.) cum Voss. 2. Colb. Vall. Ald. Bad. Basil. Reliqui *hic q.*

33. *perdidit.* Flor. (a sec. m.) *perdit* cum Goth. Voss 2. Jenf. et edd. posterr. ante Stoer. *locus.* Turic. Flor. (a pr. m.) omittunt cum Alm. *dicenda.* Turic. Flor. Camp. subjiciunt *de his* (Turic. *deis*, Camp. *de iis*) *quae sunt* cum Voss. 1. 3. Alm. (*hic de is*). Sed Goth. (tac. Gefn.) Guelf. *de his modo.* Paulo ante Turic. *fali pius pro sunt alia prius.*

non puto, quam inserunt post *sequendi.* Alioqui sane edisci *quod.* Et hanc fidelitatem vult quae scripta sint ab oratoribus, velut, quod refert verbo *persequendi,* non *pro-* Capper. 11, 2, 2. 44.

 ARGUMENTUM LIBRI XI.

Apte dicendum esse. Cap. 1 — 3. in diversis causarum generibus — 6. in singulis orationis partibus — 8. quid deceat, ante omnia spectandum — 12. non revera diversum hoc ab utili — 15. imprimis dedecet jactatio eloquentiae — 17. an Ciceronis hoc vitium fuerit. — 25. concedendam tamen nonnunquam fiduciam. — 27. suam auctoritatem oratori vel non vel parce esse interponendam. — 29. alia morum vitia. — 31. ipsa eloquentiae genera pro personis diversa — 39. neque pro personis oratorum tantum, sed eorum etiam pro quibus et de quibus dicunt. — 45. sed interessse etiam, apud quem dicamus — 46. habendam rationem temporis et loci — 49. conditionis causarum — 57. eorum contra quos dicimus — 68. quomodo interdum cavendum, ne offendas eos contra quos dicere cogaris — 75. quomodo iudex captandus. — 78. quomodo tractanda in aliis ea, quorum nos ipsi nobis conscii — 84. quomodo res pudendae — 85. ratio minuendae invidiae. — 92. Diversissima dicendi genera merito laudari — Cap. 2. Memoria excolenda. — 4. causa et natura memoriae — 11. Simonides artis memoriae auctor — 18. ejus artis ratio — 24. ejusdem tamen in ediscendis iis, quae sunt orationis, nullus usus — 27. Simplicior ediscendi ratio. — 40. Omnium maxime confert exercitatio. — 44. An ad verbum sit ediscendum. — 50. Celebria memoriae exempla. — C. 3. Pronuntiatio sive Actio. — 10. an rudis actio sufficiat. — 12. Naturae vitia. — 14. Vocis vir-

tutes et vitia — 19. cura vocis — 24. exercitatio — 33.
pronuntiatio dilucida — 35. distincta — 40. ornata
— 43. aequalis eadem et varia. — 53. Spiritus ratio.
— 57. Cantandi vitium. — 61. Pronuntiatio apta. — 65.
Gestus ratio — 69. decor — 71. significatio. — 72.
Vultus. — 82. Ceterae corporis partes. — 88. Nimia
imitatio. — 92. Recepti quidam manuum et digitorum
gestus. — 116. Vitiosi gestus. — 131. de aliis quibusdam
quae inter orandum fieri et agi solent — 137. Cultus et
amicтус ratio. — 150. Actionis diversitas pro personis et
pro rebus, cum promiscuis quibusdam ad actionis decorem
praeceptis. — 177. Non omnia tradi et doceri posse, cum
alia alios deceant, et naturam suam quisque consulere
debeat.

M. FABII QUINTILIANI

D E

O R A T O R I A

I N S T I T U T I O N E

L I B E R U N D E C I M U S .

960 I. **P**arata, sicut superiore libro continetur, facultate scribendi, cogitandique, et ex tempore etiam, cum res poscit, orandi; proxima est cura, ut *dicamus apte*: quam virtutem quartam elocutionis Cicero demonstrat, quaeque est meo quidem iudicio maxime necessa-

Inscriptionis nihil in Turic. Flor. Guelf. Camp. Sed Goth. (tac. Gesn.) litteris aureis *De apte dicendo*; in Ambr. 2. litteris uncialibus designatur finis X. initium XI. libri.

1. *superiore*. Sic Flor. Ambr. 2. Guelf. Camp. Goth. Jenf. (tac. Gesn.) cum edd. ante Leid. Reliqui *superiori poscit*. Sic Turic. Flor. Camp. Reliqui *poscet*.

quaeque est meo. Sic Flor. Camp. cum Goth. et edd. ante Stoer. *quemque est m*. Turic. Reliqui omittunt *est*, quod mox ponunt in fine post *necess*. praeter Ambr. 2. Guelf. Tum Turic. *neccessario: esse* autem post Cicero inserit Goth. male.

1. *ut dicamus apte*. Rectissime Capperonnerius remittit nos ad Hermogenem *de Formis dicendi* 2, 9. qui locus praeceptis refertus est prudentissimis.

Cicero. *De Orat.* 3, 10. *Quinam igitur dicendi est modus melior, — quam ut latine, ut plane, ut ornate, ut ad id, quodcunque agetur, apte congruenterque dicamus?*

2 ria. Nam cum sit ornatus orationis varius et multiplex, conveniatque aliis aliis: nisi fuerit accommodatus rebus atque personis, non modo non illustrabit eam, sed etiam destruet, et vim rerum in contrarium vertet. Quid enim prodest, esse verba et latina, et significantia, et nitida, figuris etiam numerisque elaborata, nisi cum iis, in quae iudicem duci 5 formarique volumus, consentiant? si genus sublime dicendi parvis in causis, parvum limatumque grandibus, laetum tristibus, lene 961

2. *sit.* Guelf. *omnis.* *illustrabit.* Turic. Flor. *illustrabit* cum Alm. *is illustrabit* Camp. Mox et post *desir.* omittit Turic. *prodest.* Turic. *puđem.* Ex Alm. *puđe.* De Flor. filetur. cf. 10, 7, 20. *et nitida.* Turic. *est n.* Flor. (a pr. m.) *esse et n.* *etiam numerisque.* Turic. Flor. (hic a pr. m.) omittunt cum Alm. Flor. pro iis in quae dat his quae. *duci.* Flor. *dici.*

3. *si genus.* Voss. 1. *segnins.* *parvum limatumque.*

2. *non modo non illustrabit.* Posterius non codices aliquot, meorum quidem nullus, omittunt: quod defendunt, qui hujus structurae plurima apud veteres exempla agnoscere sibi videntur. Nec facile responderi potest iis, quae Drakenborchus et disputat et auctoritate vincit ad Liv. 25, 26, 10. item ad 4, 21, 6. Adde Gesn. ad Plin. Epist. 8, 7, 2. Plerumque sane negante apodosi opus est, ut recte omittatur in protasi altera negatio; quod solum se cum Perizonio ad Sanctium ferre testatur ad hunc locum Gesnerus. cf. praeter Lexico-

graphos Ern. in Clave Cic. vocc. non et modo, nimis tamen leviter defungentem.

significantia. Respondet hoc voci *plane* in loco Ciceronis supra indicato. cf. 10, 1, 49. item, in re quoque ipsa, 8 Pro. 51. Capper. et hic *εμφασιν* crepat.

3. *parvis in causis.* Salva elegantia praepositionem retineri hic posse non credo, cum praesertim *adhibendi* verbum dativum flagitet. Neque tamen abest ea ab ullo libro.

parvum limatumque. Vide not. crit.

asperis, minax supplicibus, summissum concitatis, trux atque violentum jucundis adhibeamus? ut monilibus, et margaritis, ac veste longa, quae sunt ornamenta feminarum, deformatur viri; nec habitus triumphalis, quo nihil excogitari potest augustius, feminas deceat. Hunc locum Cicero breviter in tertio 4 de Oratore libro perstringit: neque tamen videri potest quidquam omisisse, dicendo, *non omni causae, neque auditori, neque personae, neque tempori congruere orationis unum*

Pro duobus hisce Basil. *limitatumque*, pessime. *parum l.* Guelf. Ex Voss. 2. *parvum limatum*, absque copula, non conspirante Goth. (cf. 10, 7, 25.). An et ibi „*parum limatum*“? neque enim in reliquis plus uno appposito, praeterquam quod ultimo loco *trux atque violentum*. Sed quid tum fiet sententiae? *Satis limatum* ut sit „ornatu sufficiente, non parco et maligno, conditum“, magnopere vereor. Nam Cic. de Or. 1, 39. jungit „*maxime, limatum atque subtilem*“ et Plin. Epp. 1, 20, 21. opponit „*limatioris*“ et „*majoris*“ ingenii vitium. Noftr. 2, 8, 4. item hic §. 31.

summissum. Sic Turic. Flor. Ambr. 2. Jenf. cum edd. ante Gesn. exc. Camp. Roll. Reliqui *subm.* cf. 6, 2, 16. 4, 2, 48. 7, 4, 27. Idem iidem mox §. 9. 16. (ubi tamen et Camp. sed per errorem *sum mittentes*, vicissim *subm.* Guelf. Goth. Jenf. et edd. posterr. ante Gryph. acc. Roll. Gesn.)

concitatis. Turic. Flor. (hic a pr. m.) Camp. *cogitatis*. cf. 9, 4, 113. Modo *leve* Guelf. et mox *ac*, item Camp. et *veste* pro *ac v.* *deformatur*. Camp. *deformetur*. Goth. *deformantur*, recte improbante Gesn.

4. *Hunc locum*. Flor. inserit *librum*. cf. 10, 5, 21.

in tertio. Turic. Flor. (hic a pr. m.) omittunt, cum Alm. nisi quod *in* ibi remanere significatur. *quidquam omisisse*. Turic. *quiquam misisse*. Flor. *q. submissee*. Goth. (tac. Gesn.) *omisse*. *neque — neque — neque*. Sic

4. Cicero. „de Orat. 3, 55. „ita accipienda, quasi plane „Nec tamen haec Fabii verba „nihil, praeter verba laudata, Tom. IV. P

genus. Nec fere pluribus in Oratore eadem. Sed illic L. Crassus, cum apud summos oratores, hominesque eruditissimos dicat, satis habet, partem hanc velut notare inter agnoscentes. Et hic Cicero alloquens Brutum testatur esse haec ei nota; ideoque brevius a se dici, quanquam sit fusus locus, tracteturque a philosophis latius. Nos institutionem professi, non solum scientibus ista, sed etiam discipulis tradimus: ideoque paulo pluribus verbis debet haberi venia. Quare notum sit ante omnia, quid *conciliando*, *docendo*, *movendo* judici conveniat: quid quaque parte orationis petamus. Ita neque vetera, aut translata, aut ficta verba in *incipiendo*, nar-

Turic. Flor. Guelf. Camp. Reliqui *nec — nec — nec*. Modo Guelf. *nec* (quod et Goth. tac. Gesn.) *tamen*. Mox §. 6. Flor. Guelf. Goth. Jenf. (tac. Gesn.) Camp. *nec vetera* cum edd. ante Gryph. acc. Obr. item Camp. *nec decurr.*

fere. Flor. (a pr. m.) *fere*. Oratore. Guelf. Goth. Jenf. (tac. Gesn.) Tarv. Camp. *oratione*.

5. *haec ei*. Flor. Goth. (tac. Gesn.) *e. h.* *latius*. Camp. *latinis*. *institutionem*. Turic. *institutione* cum Voff. 1. 3. *debet haberi*. Guelf. *d. habere*.

Goth. *decet h.* cf. 3, 9, 8. 8, 3, 11. *nec tam male, quam videbatur Gesnero, si veniam scribatur.* cf. 9, 4, 67. Tac. Ann. 15, 67. „*nosci decebat militaris viri sensus incomtos, et validos.*“

6. *fit ante*. Sic Turic. Flor. (hic a pr. m.) Camp. cum Alm. Reliqui *inferunt nobis.* *aut translata*. Camp. *nec t.* cum Bad. Basil. Obr. *male.* *in incipiendo*.

„*effet apud Ciceronem de hoc argumento. Sunt enim pluscula. Ita illud aptum, quod πρέπον vocat, tractat in* „Oratore c. 21. sq.“ Gesnerus. *notare.* cf. 1, 5, 17. 6. *conciliando.* cf. 4, 3, 9.

rando, argumentando tractabimus, neque decurrentes contexto nitore circuitus, ubi dividenda erit causa, et in partes suas digerenda,

Guelf. Camp. omittunt praepositionem cum Goth. Voss. 2. et edd. ante Stoer. acc. Roll. *imponendo* Goth. cum Voss. 2. *verbo* Flor. a pr. m. *descurrentes.* Flor. Guelf.

Ambr. 2. *decurrentis* cum Goth. et edd. ante Burm. exc. Camp. Modo §. 4. *agnoscentis* quoque Ambr. 2. et mox *partis, sed solus.* Nostrium et Rollinus reponi iusserat.

dividenda. Turic. *dividendo.* Guelf. *videnda.*

digerenda. Turic. Flor. *digendas.* Alter a sec. m. quan-

tractabimus. Non est dubitandum, quin *tractare* hic plane dicatur pro *usurpare*, in quo cum haereret Rollinus, *aptabimus* suasit reponere. Neque erat quod huc traheret Burmannus eum *tractandi* significatum, in quo est religiosa quaedam cura et diligentia, anxiumque, ut ipse dicit, examen, et de hoc quidem cf. nos ad 4, 1, 18. Sufficit quod *tractare* est manu apprehendere, qua ratione *arma tractare* dicimus, unde facile elicitur, qua hic opus est, usus frequentis significatio. Hanc ipsam seorsim ex hoc loco recenset Forcellinus in v., usus ille *adhibendi* verbo in declarando, quod recte in hac potestate improbat Ruhnkenius, indicante doctissimo Schaefero ad Dionys. de Compof. p. 41. Quo hinc remittit Burm. 7, 1, 20. *tractare* aliud est. Sed superest aliquid, quod vetet me acquiescere in hoc loco. Quod enim *tractare* vim suam

extendere etiam ad sequens *decurrentes circuitus* dicit Burmannus, etsi nemo oblocutus est, quicumque tamen locum diligenter inspexerit, nequaquam probabit. Noluit Quintilianus singula hic verba opponere (quare errarunt, qui pro „aut translata“ mallerent „nec t.“), sed integras sententias, velut *neque — tractabimus, neque — dabimus, nec (malim neque) — siccabimus.* Ita, puto, apparet, *decurrentes* quoque illos *circuitus* desiderare suum verbum, nec posse illo *tractandi*, quod *verbis* assignatum erat, defungi. Cujus necessitatis imprimis admonet, quod postremo loco itidem intercurrit *ubi — erit*, sicut et hic. Quale autem hoc fuerit verbum, equidem non dicam, cum nullum succurrat adeo proprium aut ductibus congruens, ut assensum imperet. Interim suadebo post *digerenda* inserere *continuabimus*, in cujus clausula reliquis hic comparentibus nimis

neque humile atque quotidianum sermonis⁹⁶² genus, et compositione ipsa dissolutum, epilogis dabimus, nec jocis lacrimas, ubi opus 7 erit miseratione, ficcabimus. Nam ornatus omnis non tam sua, quam rei, cui adhibetur, conditione constat: nec plus refert, quid dicas, quam quo loco. Sed totum hoc, *apte dicere*, non *elocutionis* tantum genere constat, sed est cum *inventione* commune. Nam si tantum habent etiam verba momentum, quanto res ipsae majus? Quarum quae esset observatio, suis locis subinde subjecimus.

tum quidem agnosco, *disenda*. Guelf. Camp. *dirigenda* cum Goth. Voss. 2. Bodl. Andr. et aliquot Burm. cf. 10, 4, 1. item Drakenb. ad Liv. 8, 22, 5. *neque humile*. Turic. *nege h.* Flor. (a pr. m.) *neget h.* *lacrimas*, ubi. Aldus, Regio obsecutus, inserit *nec* Badio recte improbatus. *opus*. Flor. (a pr. m.) *potius*.

7. *omnis non tam*. Camp. negationem omittit.

totum. Turic. Flor. (hic a pr. m.) *circum* cum Alm.

sed est — commune. Turic. *f. et cum inventione*. Flor. *f. et in inventione*. Ab Alm. nonnisi exulare dicitur vox *commune*. Goth. *f. etiam c. i. c.* cum Jenf. et edd. posterr. ante Ald. An primitus fuit *f. est commune inventioni*?

habent. Guelf. *habeat* cum Voss. 1. 3. *habeant* Ambr. 2. cum Ald.

res ipsae. Turic. Flor. (hic a pr. m.) *re in ipsa*. Ambr. 2. *r. ipse*. Jenf. (tac. Gefn.) Tarv. *r. ipsa*.

majus. Turic. Flor. Ambr. 2. Guelf. Camp. Goth. Jenf. (tac. Gefn.) *magis* cum Voss. 1. 2. 3. et edd. ante Ald. Correxerit Regius. *subjecimus*. Turic. *subiemus*. Camp. *subjiciemus*.

fimili erroris causa facile deprehenditur. cf. 11, 3, 34. ubi habes „*continuos* et d. l.“ *Circuitus* quidem pro *periodis* dici nemo non videt, et cf. §. 49.

compositione — dissolutum. cf. 10, 4, 1.

7. *conditione constat — genere constat*. Vide mihi iisdem vocibus iterandis non parcentem! cf. 10, 2, 12.

Illud est diligentius docendum, eum demum 8
dicere apte, qui, non solum *quid expediat*,
sed etiam *quid deceat*, inspexerit. Nec me
fugit, plerumque haec esse conjuncta. Nam
quod decet, fere prodest: neque alio magis
animi iudicium conciliari, aut, si res in con-
trarium tulit, alienari solent. Aliquando 9
tamen et haec dissentiunt. Quoties autem
pugnabunt, ipsam utilitatem vincet quod
decet. Nam quis nescit, nihil magis profu-
turum ad absolutionem Socrati fuisse, quam si

8. *diligentius*. Turic. Flor. (hic a pr. m.) *subdiligentis*.
Tuber hoc eminens natum suspicor eodem errore, quo istam
paulo ante omissionem, §. 6. post *digerenda*. *docendum*.
Camp. *dicendum* (qui et mox omittit *demum*) cum Jenf.
Tarv. *quid exp.* Turic. Camp. *quod e.* cum Goth.

sed etiam — conjuncta. Nam. Turic. Flor. (hic a pr. m.,
nec fortasse omnia haec, sed post *deceat* modo) omittunt.
Alm. et ipse ignorat haec: *inspexerit — conjuncta*. Nam.
(cf. 10, 7, 26.) Inter haec pro *q. deceat* Goth. (tac. Gesn.)
q. decet. *quod decet*. Flor. (a sec. m.) Ambr. 2.
Camp. *q. deceat* cum Alm. (qui et *quid*) Voss. 1. 2. 3. Goth.
Jenf. Tarv. *iudicium*. Flor. (qui et mox *solet*) Camp.
iudicium cum Voss. 3. cui Burmannus, ut et aliquot praeterea
nostri etiam in Declamm. locis, praesidium frustra quaerit ex
grammatica, remittens ille ad VV. DD. notas in Declam. 310.
(p. Burm. 610.). Tu. vide nos ad 2, 16, 4. ubi totum cap.
16. libri sec. de Analogia Vossiani consulendum.

9. *profuturum ad absolutionem*. Turic. Flor. *profuturam*
abs. Ex Alm. nil nisi *profuturam*. Camp. hoc solum mutat,
ut *absolutionem* praeferat. *Socrati*. Flor. Guelf.

8. *quod decet, fere prodest*. *bis, quam praedicat, quid*
„Vid. quae laudamus ad 8 pr. *facturus sit optimus quisque*
„19.“ Gesnerus. *orator, idemque vir.*

9. *vincet*. Frustra Francius *profuturum ad absolutionem*
reponere volebat *vincat*. *Socrati*. De hac re vulgo
Neque enim tam suadet Fa- *nota omnia, et recte lectorem*

esset usus illo judiciali genere defensionis, et oratione summissa conciliasset iudicum animos sibi, crimenque ipsum sollicitè redar-
 10 guisset? Verum id eum minime decebat: ideoque sic egit, ut qui poenam suam honoribus summis esset aestimaturus. Maluit enim vir sapientissimus, quod superesset ex vita, sibi perire, quam quod praeterisset. Et quando ab hominibus sui temporis parum intelligebatur, posterorum se iudiciis reservavit, 963

Camp. *Socratis* cum edd. ante Bad. Nostrum tueri videtur Turic. *illo.* Turic. Flor. *ille.* Guelf. omittit *usus.*

10. *posterorum.* Turic. Flor. Guelf. Camp. *posteriorum* cum Voss. 3.

Gesnerus remittit ad Apologiae Socratis Xenophontae principium, ubi in editione Bachelio-Zeuniana referuntur veterum loca huc facientia; item consulendi VV. DD. ad Diogenem Laërtium 2, 40. Quod est mox de *Lysia*, cf. 2, 16, 30.

10. *poenam — aestimaturus.* Cum lites, id quod monet Gesnerus, dicantur aestimari quinquaginta v. c. talentis, ingeniose potuit a Fabio dici Socrates *poenam* (i. e. quod adversarii imperitque cives poena dignum censerent) *aestimasse summis honoribus*, qui sibi victum in Prytaneo publice praebendum adjudicasset. Idem Gesnerus hoc nostri loco *poenae* vocabulum vindicari censet apud Cic. de

Or. 1, 54. contra Criticorum dubitationes, cui accedit Ernestius.

Maluit — praeterisset. Vix sublimius ullum et gravitatis plenius dictum reperias ex ingeniosis illis et a *periculo petitis* (2, 11, 3.), quae vocantur ἐξέμωρα. Doleas, quod suam quodammodo vim infringit, sibi que ipse officit noster mox eadem iterando. Neque enim *brevi detrimento — ultimae senectutis aevum seculorum omnium consecutus* Socrates (quanquam et haec per se egregie dicuntur) quidquam aliud est, quam hoc ipsum, quod nunc laudamus. Et *secula* illa mox quoque recurrunt §. 13. Praestabat prius solum ponere, quod haud dubie melius est altero.

brevi detrimento jam ultimae senectutis aevum seculorum omnium consecutus. Itaque 11 quamvis Lyfias, qui tum in dicendo praestantissimus habebatur, defensionem illi scriptam obtulisset, uti ea noluit: cum bonam quidem, sed parum sibi convenientem, judicasset. Quo vel solo patet, non persuadendi, sed benedicendi finem in oratore servandum, cum interim persuadere deforme sit. Non fuit hoc utile absolutioni: sed, quod est majus, homini fuit. Et nos secundum communem potius 12 loquendi consuetudinem, quam ipsam veritatis regulam, divisione hac utimur, ut ab eo, quod deceat, utilitatem separemus. Nisi forte prior ille Africanus, qui patria cedere, quam

11. *qui tum.* Inferunt *unus* marg. Basil. et ed. Gryph. (1536.) quod collaudat Burm. Sed auctoritate caret.

obtulisset. Sic Turic. Flor. (hic per *p*) Ambr. 2. Guelf. Camp. cum Goth. Voss. 2. et edd. ante Gryph. Reliqui *attulisset.* cum *bonam.* Flor. Camp. inferunt *eam cum*

Ald. Dicitur *ea* inserere Alm. (cf. §. 8.) *persuadendi.* Turic. *persuadendum.* *interim.* Camp. *interdum.*

absolutioni. Flor. *absolutione.*

12. *Et nos.* Guelf. *Etiam n.* cum Jenf. et edd. posterr. ante Ald. (qui omittit particulam.) Non displicet.

quam. Turic. omittit. Goth. pro *quam cum dat quantum.*

jam ultimae. Nisi abesse prius, transponi tamen velim. confusione. cf. inter plurima 9, 4, 101. Saltem *oratio*

11. *non persuadendi — in oratore servandum.* Conferendam esse nostri disputationem lib. 2. cap. 15. certatim monent VV. DD. Vix tamen hic acquiesco in *oratore*, pro quo reponendum mihi videtur *oratione*, frequentissima

magis quam *orator* accedit ad illud *rhetorices* vocabulum, quo proprie indigebat locus noster.

Non — absolutioni: sed — homini. In *homine* cf. 6, 3, 54.

12. *Africanus, qui patria.*

cum tribuno plebis humillimo contendere de innocentia sua maluit, inutiliter sibi videtur consuluisse: aut P. Rutilius, vel cum illo paene Socratico genere defensionis est usus, vel cum, revocante eum P. Sulla, manere in exilio maluit, quid sibi maxime conduceret, nesciebat. Hi vero parva illa, quae abjectissimus quisque animus utilia credit, si cum virtute conferantur, despicienda judicaverunt: ideoque perpetua seculorum admiratione celebrantur. Neque nos simus tam humiles, ut quae laudamus, inutilia credamus. Sed hoc

Mox *de inn.* Goth. Jenf. (tac. Gesn.) Ambr. 2. Guelf. Tarv. omittunt *de cum* Voff. 1. 2. 3.

Rutil. vel. Turic. Flor. (hic a pr. m.) omittunt cum Alm. *Sulla.* Libri quidem mei et hic *Sylla*, nec quidquam contra eos annotatur e Turic. Flor. Ambr. 2. ut nec ullo praeterea, ubi hoc nomen legitur, loco, vel ex his, vel ex Ambr. 1. Sed vicissim quoque silent conferentes ad 11, 1, 85. ubi repente Burm. et cum eo Gesn. *Sulla*, praeter 1, 4, 25. nam et ibi *Sullae* Burm. Gesn. sed Flor. Ambr. 1. *Syllae.* Turic. filetur. Veterem formam fuisse per U, argumento sunt ista *sullaturit* 3, 3, 32. 8, 6, 32. ubi nulla de U in vet. dubitatio; cf. nos ad 5, 10, 30.

quid sibi. Turic. Flor. Guelf. Camp. *quod s.* cum Goth. Jenf. Tarv. Modo *revocantem* Flor.

13. *simus.* Flor. Camp. *sumus* cum Alm. Nostrum Turic. (cf. §. 11.), quod praestat.

14. *hoc.* Ambr. 2. Guelf. omittunt cum Goth. Voff. 2. 3.

„Enarrat Liv. 38, 51 sq.“
Gesnerus. adde et cap. 56.
item Gell. 4, 18. Appian.
Syriac. c. 40. p. (Schweigh.)
597 seq.

Rutilius. cf. 5, 2, 4. Repulsae
hujus, quam ab eo Sulla tulit,
gloriam celebrant et Seneca
aliquot ibi positis locis et
Ovidius ex Ponto 1, 3,
63 — 66.

qualecunque discrimen raro admodum evenit. Ceterum idem fere, ut dixi, in omni genere caufarum et proderit, et decebit. Est autem, quod omnes et semper et ubique deceat, 964 *facere ac dicere honeste*: contraque neminem unquam ullo in loco, *turpiter*. Minora vero, quaeque sunt ex mediis, plerumque sunt talia, ut aliis sint contemnenda, aliis non sint, aut *pro persona, tempore, loco, causa* magis ac

Ald. *evenit*. Ambr. 2. Camp. *eveniet* cum Goth. Voss. 3. (an 2?) Ald. *eveniret* Guelf. cum Voss. 2. (an 3?). *Ceterum*. Flor. Ambr. 2. Guelf. omittunt cum Goth. Voss. 1. Mox Turic. *id est pro idem*.

ubique deceat, facere. Sic Turic. Omittit Flor. *facere*, sed a sec. m. eo loco reponit *persuadere*. Ambr. 2. Guelf. Camp. *u. persuadere* cum Voss. 3. et edd. (de Jenf. err. Geln.) ante Gryph. exc. Bad. pr. qui nostrum, nisi quod *deceat*. Ex Alm. refertur, *deceat* trajectum esse post *honeste*. (cf. §. 13.) Goth. *u. suadere* cum Voss. 1. et reliquis edd.

honeste: contraque. Camp. Ald. Bad. sec. Basil. inserunt *honesteque deceat facere* (praeter primum, ultimo loco ponentes *deceat*) cum aliquot apud Burm. Mox edd. ante Geln. haec tantum inserunt, *facere deceat*, quae nullus agnoscit codex.

unquam ullo. Sic Turic. Flor. Guelf. Goth. Jenf. (tac. Geln.) cum edd. ante Stoer. acc. Roll. Reliqui transponunt. Mox in omittunt Flor. (a pr. m.) Camp. cum Voss. 1.

quaeque. Camp. *quae*, quod volebat Regius.

plerumque. Flor. (a sec. m.) Ambr. 2. Guelf. *plura* cum Goth. Voss. 2. Vall. Bern. Jenf. et edd. posterr. ante Gibf. exc. Ald. Basil. Gryph.

talia, ut. Turic. *alii aut*.

contemnenda. Sic (nisi quod per *p* post *m*) Turic. Flor. (hic a pr. m.) cum Alm. Reliqui con-

14. *ut dixi*. §. 3.

Est autem — honeste. Recte Geln. confert §. 42. Mox post *contraque* an forte excidit *quod*?

ex mediis. Ita *medias artes* dixit 2, 20, 1. *quae neque laudari per se neque vituperari possent*.

contemnenda. cf. 5, 13, 22.

minus vel excusata debeant videri, vel repre-
 15 hendenda. Cum dicamus autem de rebus aut
 alienis, aut nostris, dividenda ratio est eorum,
 dum sciamus pleraque neutro loco convenire.
 Imprimis igitur omnis sui vitiosa jactatio est,
 eloquentiae tamen in oratore praecipue;
 affertque audientibus non fastidium modo,

cedenda. *excusata.* Sic Turic. Flor. Ambr. 2. Guelf.
 Camp. cum Alm. Voss. 1. 2. 3. Goth. Colb. Bern. et edd. ante
 Stoer. Reliqui *excusanda.* Mox Camp. *debent.* Sed Bern.
 pro *m. ac m. vel e. modo m. vel n. e.*

15. *tamen in oratore — audientibus non fastidium.* Turic.
 Flor. (etsi hic *mentionibus*, nec apparet, au det *non*; sed
 omnia vulgata habet a sec. m.) *t. entionibus non f.* cum Alm.
 Modo *eloquentiae* omittit Camp. Dissidendum sane est sup-
 plementis iis, quae recentiores praesant Codd. et illud „*in*
 „*oratore praecipue*“ supervacuum potest videri, quippe cujus
 vis ipsa lateat in *eloquentiae* vocabulo. Deinde, nisi forte
 superstitiosa veterum libb. reverentia labor, *affert* non esse
 illud, quod requirebatur, verbum dixerim, sed magnopere
 languere. *Movet* expectabas, velut est 2, 4, 29; quanquam
 non nego similem fere usum verbi 11, 3, 5. Neque tamen,
 si maxime haec recte a me sentiuntur, expedio et eruo loci
 constitutionem, quae vetustissimorum Codd. vestigia referat;

excusata. Magis pro nomine
 hoc accipiendum quam pro
 participio.

15. *loco.* Attende hoc fere
 dici hic pro *persona.* Qui
 enim *sua* tractat, alio est *loco*
 quam qui *aliena.* Agitur hoc
 praecepto de eo quod in
 orando aut ut litigatores di-
 cimus, aut ut advocati. cf. 4,
 1, 45. 46. 6, 2, 36. item hic
 §. 38. 55. 59. 84. Hoc si anim-
 advertisset Gedoyus, non
 erat, quod haereret in verbis
 hisce, Sunt autem multa

(h. e. *pleraque*) neque ab li-
 tigatore proferenda, neque ab
 avvocato.

vitiosa jactatio. „Cic. Divin.
 „in Caec. 11. *Cum omnis ar-*
 „*rogantia odiosa est, tum illa*
 „*ingenii atque eloquentiae*
 „*multo molestissima.* Id. Orat.
 „42. *Eloquentiam illi ipsi qui*
 „*consecuti sunt, tamen ea se*
 „*valere dissimulant* etc. plura
 „enim sunt ibi *patre eloquen-*
 „*tiae dignissima.*“ Gesnerus.

eloquentiae tamen — audi-
entibus. cf. not. crit.

sed plerumque etiam odium. Habet enim ¹⁶ mens nostra natura sublimis quiddam et erectum, et impatiens superioris. Ideoque abjectos, aut summittentes se, libenter allevamus, quia hoc facere tanquam majores videmur: et, quoties discessit aemulatio, succedit humanitas. At qui se supra modum extollit, premere ac despiciere creditur, nec tam se majorem, quam minores ceteros facere. Inde invident humiliores (nam hoc vitium est ¹⁷ eorum, qui nec cedere volunt, nec possunt contendere), rident superiores, improbant boni. Plerumque vero deprehendas arrogan-

quid in istis *tionibus* (*en enim est a tamen*) lateat nequaquam comminiscens. Cave *tironibus* inde exculpas, quorum nulla hic ratio. Illud satis intelligere videor, *sui* esse delendum, quippe natum ex male geminatis vicinis inter se litteris. *Eloquentiae* enim genitivus non recte procedit, cum jam alter auditus est *sui*, nec locus convenit voci directae ab eo unde pendet: *jactatio*. Alia res est §. 50. Totum hunc sensum, *vitiosa — humanitas*, exhibet Florilegium Santenianum. In quo quidem omittuntur, sed consulto, *eloquentiae — praecipue* et pro *abj.* aut est *a. et*, et in fine *humilitas* (monachum decente vitio) scribitur (cf. 9, 4, 88.). Cetera congruunt receptae. Sententiae causa Almelovenus comparat 1, 6, 40. ubi tamen longe minus *odiosum* quam hic *odium*. Etiam 4, 1, 9. habes *jactationem eloquentiae*.

16. *erectum*. Turic. Flor. (hic a pr. m.) Camp. *rectum* cum Alm. cf. 11, 3, 72.

17. *nam hoc vitium*. Sic Flor. (a sec. m.) Camp. Ald. Basil. Gryph. cum Vascol. Steph. Roll. Capper. Sed Turic. Flor. *nam hoc officium*. Officiunt sibi invicem *nam* et *H* (cf. 9, 4, 140.), et *officium* facile oriebatur ex *hoc vitium*. Illud ex Alm. quoque refertur, *nam* non item (cf. §. 14.).

boni. Sic Turic. Flor. Ambr. 2. Camp. cum Goth.

17. *invident humiliores — boni*. Hac, quam Capper. *rident superiores, improbant* signavit, parenthesis apparet

tium falsam de se opinionem: sed in veris quoque sufficit conscientia. Reprehensus est⁹⁶⁵ in hac parte non mediocriter Cicero, quamquam is quidem rerum a se gestarum major quam eloquentiae fuit in orationibus utique¹⁸ jactator. Et plerumque illud quoque non

Voss. 2. Vall. Alm. Locat. Venet. Rufc. Obr. Roll. Capper. Gesn. Bip. Sed Guelf. *bonis* cum Jenf. Tarv. Reliqui *bonos*. Nostrum volebat et Regius. *falsam*. Sic Flor. Camp. cum Bodl. Andr. Ald. Vidov. *falsum* Turic. Reliqui *fallacem*. *de se*. Ambr. 2. Guelf. omittunt cum Goth. Voss. 1. 2. 3. *in veris*. Sic Turic. Flor. Ambr. 2. Guelf. Camp. cum Goth. Voss. 2. cum edd. ante Gryph. acc. Obr. Gesn. Bip. *in his veris* Voss. 1. 3. Reliqui *in his veri*. *major quam*. Ambr. 2. omittit, relicta lacuna.

18. *Et plerumque*. Sic Turic. Flor. Goth. (tac. Gesn.) Camp.

continuari ista, *invident — rident — improbant*; salva et eleganti structura. Vulgo, quae et mea primum erat ratio, *vitium* refertur ad id quod proprie hic tractatur, *jactationis vitium*, sicut aliquoties, quorum maxime illud sit, quod reprehendat, solet subjicere noster, velut 10, 2, 16. Sed primum vix potest demonstrari, eos *qui se supra modum attollant* omnes esse tales, ut *nec cedere velint nec possint contendere*, deinde nonnisi trajiciendo vocabula plura talis contingit interpretatio; et suavitatis ejusmodi quid Burmannus, duriore sane nec facile probanda medicina. Sine *nam* tamen procedere nequaquam potest interjecta

haec sententia. Cum illo, ut carere poteramus hoc additamento, ita sua se illud tuetur elegantia et proprietate.

in veris quoque. Intellege „in veris rebus“ vel, quod commendat Gesnerus, „eloquentiae bonis.“

Reprehensus — Cicero. Testem hujusmodi de Cicerone judicii Pseudo-Turnebus demonstrat Plutarchum in comparatione Demosthenis et Tullii. Is quidem contra quam noster *τελευτῶν δὲ αἰτὸ οὐ τὰ ἔργα καὶ τὰς πράξεις μόνον, ἀλλὰ καὶ τοὺς λόγους ἐπαινεῖ τοὺς εἰρημένους ὑπ' αὐτοῦ καὶ γεγραμμένους, ὡς περὶ Ἰσοκράτη καὶ Ἀναξίμενει τοῖς σοφισταῖς διαμειρανεύμενος, οὐ τὸν Ῥωμαίων δῆμον ἄγειν ἀξίων καὶ*

sine aliqua ratione fecit. Aut enim tuebatur eos, quibus erat adjutoribus usus in opprimenda conjuratione, aut respondebat invidiae: cui tamen non fuit par, servatae patriae poenam passus exilium: ut illorum, quae egerat in consulatu, frequens commemoratio possit videri non gloriae magis, quam defensionis, data. Eloquentiam quidem cum 19 plenissimam diversae partis advocatis concederet, sibi nunquam in agendo immodice

Ac p. Guelf. Jenf. (tac. Gesn.) cum edd. ante Stoer. Reliqui At p. Ambr. 2. omittit haec omnia, utique — quoque, cum lacuna item. fecit. Turic. Flor. facit cum Alm. Voss. 2. Goth. Jenf. et edd. posterr. ante Ald. acc. Bad. pr. ut et infra §. 43. Turic. fecit. Hic Voss. 3. vehementer turbare et mutilare orationem dicitur. adjutoribus usus. Sic Turic. Flor. Ambr. 2. Guelf. Camp. Reliqui u. a. Mox in omittunt Turic. Flor. (hic a pr. manu). Hic quoque Ambr. 2. pro enim — erat dat in et mox lacuna intercedente a. u. i. o., iterum post aliquod intervallum ponebat. In altera omissione peccare dicuntur idem Voss. 1. 3. sed sine lacunae mentione, ex quibus refertur ponebat, unde aliquid exculpere conatur Burmannus; frustra ille. Nobis animadvertenda est Ambr. 2. et Vossianorum 1. 3. conspiratio. Nihil ejusmodi in Guelf. in consulatu. Ambr. 2. consula. Voss. 1. 3. consulatu. Guelf. Exc. Santen. consul eum Goth. Voss. 2.

19. *concederet, sibi nunquam.* Turic. Flor. *concedere s. omisso nunquam,* quod et abest ab Alm. sed a sec. m. reponit

ἐρρρρρ. Vocem *utique*, quae mox legitur, astringes ad *in orationibus*, ut, etiamsi forte in alio scribendi genere vel eloquentiam jactaverit Cicero, in orationibus saltem nihil ejusmodi fecerit. Est igitur

utique pro *duntaxat*: cf. mox §. 21.

18. *respondebat.* cf. 5, 7, 14.

19. *diversae partis advocatis.* Velut Hortensio Pro Quintio.

arrogavit. Illius sunt enim, *Si, iudices, ingenii mei, quod sentio quam sit exiguum. et, Quo ingenio minus possum, subsidium mihi*
 20 *diligentia comparavi.* Quin etiam contra Q. Caecilium de accusatore in Verrem constituendo, quamvis multum esset in hoc quoque momenti, uter ad agendum magis idoneus veniret, dicendi tamen facultatem magis illi detraxit, quam arrogavit sibi: *seque non consecutum, sed omnia fecisse, ut posset eam con-*
 21 *sequi,* dixit. In epistolis aliquando familia-

Flor. arrogavit. Turic. interrogavit. Flor. (a pr. m.) inrogavit. Alm. inrogavit. enim, *Si, iudices, ingenii mei.* Sic Flor. (quanquam non doceor, an mei habeat) Ambr. 2. (hic quidem *ingeni*). Sed Turic. ex hisce proferbit enim cum Voss. 3. et Guelf. ut opinor, neque enim satis clare notavi. *Illius enim si jud. i. mei* Bern. Omittunt Goth. Voss. 2. *sunt enim,* et videtur, id quod ex Voss. 2. referunt, etiam Goth. dare *ingenii mei.* Camp. *sunt si quid est in me ing. jud.* Reliqui *f. enim si quid est in me ing. jud.* cf. 11, 3, 97. Duplex I genitivi in Cicerone non tulerim, in Quintiliano referente Cicronem libentissime. cf. praef. nostr. p. LXXV. et, *Quo ingenio minus.* Sic Turic. Flor. (hic quidem *possum* antevertit vocabulo *minus*) Ald. Consentiant Ambr. 2. Guelf. Voss. 3. Bern. Jenf. et edd. posterr. ante Ald. qui tamen pro *quo* dant *quod*; item Camp. Goth. (err. Gelm.) Voss. 2. Vall. sed *quia* exhibentes pro *quo*. Reliqui *et nam quo m. i.* *diligentia.* Turic. Camp. *diligentiam.* Ald. *subsidio* — *diligentiam* cum Bad. Basil. et edd. Cic.

20. *magis idoneus.* Flor. *minus i.* *non consecutum, sed omnia.* Flor. *n. secus o. a sec. m. n. c. o.* Mox *ea* pro *eam* idem cum Camp. Sed Ambr. 2. *etiam.*

Illius sunt — *comparavi.* pro Archia; mutata illa paucis Principia sunt vel ex principiis Quintianae et orationis nostris edd. lum ab iis quae legimus in

riter apud amicos, nonnunquam in dialogis, aliena tamen persona, verum de eloquentia sua dicit. Et aperte tamen gloriari, nescio an sit magis tolerabile vel ipsa vitii hujus simplicitate; quam illa in jactatione perversa, si abundans opibus pauperem se, nobilis obscurum, et potens infirmum, et disertus imperitum plane et infantem vocet. Ambitiosum

21. *aliena*. Ambr. 2. Gnelf. omittunt cum Voss. 1. 3. Jenf. et posterr. ante Ald. *sub Goth.* (tac. Gefn.)

tamen. Goth. *cum*, cum Jenf. et edd. posterr. ante Ald.

verum — *gloriari*. Interjecta omittunt Turic. Flor. (hic a pr. m.) cum Alm. Kapp. *ipsa vitii*. Turic. Flor.

(nisi quod ex hoc cupit) *i. alia cupi* cum Alm. *i. illa v.* Camp. cum Ald. Vidov. *illa in jactatione*. Sic Turic.

Flor. Reliqui omittunt *in. se, nobilis*. Turic. *sed n.*

Flor. *si n.* Nobiscum faciunt Alm. Vascof. Steph. Capper.

Gefn. Bip. Reliqui et scripti et excusi inserunt *neget*, Camp. *neget si. infirmum, et disertus*. Bad. inserit *i. quam*

si se d. cum posterr. ante Capper. Ipse sane Bad. invexit hoc, sed ut remedium, si retineretur *neget*, quod ipsum improbabat; et *sic* suadens, nec recipiens tamen, pro *si* ante *abundans*. Gefnerus, carens ille prima Badii ed., auctorem hunc perversae quae obtinebat scripturae suspicatur; sed recta ante se restituentem Capper. tacet. *vocet*. Turic. Flor.

(hic a pr. m.) *vocent*. *Ambitiosum*. Sic Turic. Flor.

Reliqui *Ambitiosissimum*.

21. *illa in jactatione perversa*. Neutro genere accipe *illa perversa*, nec quidquam offendet in loco, quem varie tentarunt VV. DD. cum abesset *in* praeposito. *Simplicitatem* vide ad 2, 2, 5. et cf. Juvenalem 2, 18. „Horum „*simplicitas miserabilis*.“

Ambitiosum. Plane pro *superbum*. cf. §. 50. 67. 12, 11, 14. et aliquot Senecae loca in epistolis p. Bip. 407. 408. bis. 410. Martial. 9, 63. item nos ad 6, 4, 6. *Deridetur auditor*, cum quem divitem novit is ei se pauperem vendit, ne sperans quidem ullum mendacii successum.

22 gloriandi genus est, etiam deridere. Ab aliis⁹⁶⁶
 ergo laudemur. Nam ipsos, ut Demosthenes
 ait, *erubescere, etiam cum ab aliis laudabimur,*
debet. Neque hoc dico, non aliquando de
 rebus a se gestis oratori esse dicendum, sicut
 eidem Demostheni pro Ctesiphonte: quod
 tamen ita emendavit, ut necessitatem id
 faciendi ostenderet, invidiamque omnem in
 25 eum regereret, qui hoc se coëgisset. Et
 M. Tullius saepe dicit de oppressa conjura-
 tione Catilinae; sed modo id virtuti senatus,
 modo providentiae deorum immortalium
 assignat. Plerumque contra inimicos atque

22. *Ab aliis ergo.* Turic. *alia ab illis cum Alm.* sed
 Flor. (a pr. m.) *alia ab aliis.* (cf. §. 17.) Illud consulto
 novatum puto, quod in Florilegio est, *ab aliis laudari merea-*
mur, ut mox nam nos erub. *erubescere, etiam cum.*
 Turic. *e. id jam et c.* Flor. *e. etiam et c.* *laudabimur.*
 Guelf. *laudamur* cum Jenf. et posterr. edd. ante Stoer. exc.
 Ald. *hoc se coëgisset.* Guelf. Excerpta Santeniana
haec s. dicere c. Obr. nostris subjicit *eloqui.* Burmannus Gro-
 novium appellat ad Liv. 4, 26, 10. ubi etiam copiosior
 Drakenb.

23. *sed modo.* Turic. *inferit id, quod modo ante faciendi*
omittit Flor. a pr. m. Semel *id* hic ponit Camp. ante *modo.*

22. *ut Demosthenes ait.*
 pro Corona p. Rsk. 270. ποῦ
 δὲ παιδείας σοι θέμις μνησθῆναι;
 ἢς τῶν μὲν ὡς ἀληθῶς τετιχη-
 κότεων οὐδ' ἂν εἰς εἰποι περὶ
 αὐτοῦ τοιοῦτον οὐδέν, ἀλλὰ καὶ
 ἐτέρου λέγοντος ἐρυθρίασαιεν.
 Alter locus ejusdem est ora-
 tionis in principio p. ib. 226.

27.

25. *Et M. Tullius.* „Ele-

„ganter ipse causam dicit pro
 „Domo c. 55. *Quis unquam*
 „*audivit, cum ego de me nisi*
 „*coactus ac necessario dicerem?*
 „etc.“ Gesnerus. Haec iis
 quidem, qui cum Marclando
 faciunt, minus ad rem perti-
 nere videbuntur. Fateor
 autem scabri aliquid me sen-
 tire in Quintiliani oratione.
 Quid est quod *id* sequitur

obtrectatores plus vindicat sibi. Erant enim tuenda, cum objicerentur. In carminibus ²⁴ utinam pepercisset, quae non desierunt carpere maligni,

Cedant arma togae, concedat laurea linguae.

et

O fortunatam natam me consule Romam.

Erant — objicerentur. Turic. *erat — obiceretur.*

24. *laurea linguae.* Turic. Flor. *laudare.* Ille subjicit *ad linuae*, criticam annotationem (cf. 10, 7, 29.); hic

praecedente *oppressa conjuratione*? Nec pluralem illum facile concoquo, *Erant — objicerentur.* An reponemus haec: „sed“ (intellige *eam* i. oppressam conj.) „modo — „assignat. Plerumque — vindicat. — *Erat — objicere, tur.*“ ut iterum intelligatur *oppressa conj.* cf. nott. critt.

24. *In carminibus.* Aptius videtur strui locus, omiſſa praepositione, ut *carminibus* fiat dativus; neque enim facile intelligitur, cui tandem rei *parcere* debuerit Cicero, nisi forte *suis laudibus*, sed nemo talia lectori subaudienda reliquerit. Versus illi tot calumniis adversariorum obnoxii praeterea leguntur alter apud ipsum Cic. In Pis. c. 30. et Philipp. 2, 8. alter apud Juvenalem 10, 122. item nostrum 9, 4, 41. Esse depromptos ex carmine heroico *de suo consulatu* vel *de suis temporibus*, satis apparet. Nec dubito, quin hi tituli

Tom. IV.

sint ejusdem operis, cum Manutius diversa carmina existimet ad Familiar. 1, 9. p. Graev. 91. Nihil dum condidisse de rebus suis Cicero- nem, aperte colligo ex epistola ad Lucejum Famil. 5, 12. quae scripta est Coss. Lentulo Marcellino et Marcio Philippo A. V. C. 697. Quod tertium ponit noster, numeris resolutis, ex eodem opere decerptum facile credo, miror tamen, quare maluerit Qu. destruere metra. Huc quoque aliquid ex illa pro domo oratione confert Gesnerus, nec tamen satis manifesto cum nostris junctum, cum ibi c. 34. Clodius irridere fingatur, quod Cicero soleat dicere, se Jovem esse, Minervam autem sororem suam. Qui sint Graeci, quorum exempla secutus sit Cicero, non equidem dixerim. Pericles enim ille Olympius et Aspasia Juno (cf. 2, 16, 19.) huc facere non videntur:

Q

Et, *Jovem illum, a quo in concilium deorum
advocatur. et, Minervam, quae artes eum
docuit: quae sibi ille, secutus quaedam Grae-
25 corum exempla, permiserat. Verum eloquen-
tiae ut indecora jactatio, ita nonnunquam
concedenda fiducia est. Nam quis reprehendat
haec? Quid putem? contentumne me?
Non video nec in vita, nec in gratia, nec in
rebus gestis, nec in hac mea mediocritate in-
26 genii, quid despiciere possit Antonius. Et*

nostrum a sec. m. Nostrum praestare illi alteri, *laurea laudi*, quod est in libris Cic. in Pis. ex ipsa dicti ratione nemo neget, astipulante etiam Plutarcho in comparatione Cic. et Dem. 2.; sed locus Pisonianus *laudem* retinere paene cogit. Post nostras voces *et* omittunt Turic. Flor. Camp. Contra *O* desiderant Ambr. 2. Guelf. cum Voss. 1. 3. *in conc.*

Praepositionem omittunt Ambr. 2. Guelf. Ioann. (tac. Gibl.) cum Voss. 1. 3. *advocatur.* Turic. *advocatus* cum Alm. Sed Flor. *vocatus.* (cf. §. 22.) *quae artes eum docuit.* Sic Turic. *q. a. e. edocuit* Guelf. *q. e. a. edocuit* Ambr. 2. cum Alm. non Flor. *q. a. e. omnes d.* Camp. *q. e. a. edocuit* Jenf. (tac. Gesn.) cum posterr. ante Gryph. exc. Ald. qui cum reliquis *q. omnes e. a. edocuit.*

25. *ita nonnunquam.* Sic Turic. Flor. Camp. cum Alm. *ita* omittunt Ambr. 2. Guelf. cum Voss. 3. Reliqui *sic n.*

reprehendat. Turic. *reprehendetur.* Flor. Camp. *reprehendet.* Alm. *reprehendatur* (cf. 24.). *nec in vita, nec in gratia.* Turic. Flor. (hic a pr. m.) Camp. bis omittunt *in,* Alm. ante *gr.*

etiam minus Pisisstratus a Minerva reductus. Minervae proprium Ciceroni cultum recte demonstrat Gesnerus, de quo vide Cic. de Legg. 2, 17. Dion. Cass. 38, 17.

25. *Quid putem?* Philipp. 2, 1. Similem Antonii, sed patrui, superbiam ipse Cicero

expertus erat 9, 3, 94. Quod in altero, qui hic sequitur, loco non tam eloquentiam laudari monet Gesnerus, quam ubertatem materiae, recte id quidem animadvertitur, sed inest tamen etiam facundiae suae conscientia, quam commodissime dissimulata.

paulo post apertius: *An decertare mecum*
 967 *voluit contentione dicendi? Hoc quidem bene-*
ficiū est. Quid enim plenius, quid uberius,
quam mihi, et pro me, et contra Antonium
dicere? Arrogantes et illi, qui se judicasse de 27
causa, nec aliter affuturos fuisse proponunt.
Nam et inviti iudices audiunt praesumentem
partes suas: nec hoc oratori contingere inter
adversarios, quod Pythagorae inter discipu-
los, potest, Ipse dixit. Sed istud magis
minusve vitiosum est pro personis dicentium.
Defenditur enim aliquatenus aetate, digni- 28
tate, auctoritate: quae tamen vix in ullo tanta
fuerint, ut non hoc affirmationis genus tem-

26. *mihi, et pro.* Sic Turic. Flor. Camp. cum Alm. et libris Cic. quanquam nostri mox omittunt et, male. Reliqui hic ignorant et. Pro *uberius* Flor. *verius* cum Alm. (ut et mox 32. *veriora* Turic. Flor.); sed ex hoc ante insertum *alia* affertur.

27. *affuturos.* Obr. *eam tuituros*, mira audacia.

inviti iudices. Turic. *inutium d.* Flor. nostrum, sed a rec. manu in loco raso. *nec hoc.* Turic. Flor. Guelf. *ue hoc.* *discipulos, potest.* Sic Turic. Flor. cum Alm. Reliqui inserunt *contigit.* Camp. etiam *philosophos* dat pro *disc.* *minusve vitiosum.* Flor. (a pr. m.) *in usu vitiorum.*

28. *quae tamen.* Turic. *quantum* cum Alm. (cf. 25.) Sed Flor. *quae tanta.* *fuerint.* Turic. Flor. *fuerunt.*

27. *proponunt.* Nove dictum iudicibus arrogantes illi, se videtur. Accedit 12, 1, 13. sed sui litigatoris justam agnosse ipsum mollius nostro. Apparet ibi maxime usum hunc vel petitionem vel defensionem; ni fecissent, ne acturos quidem fuisse; nunc illico probaturos talem.

c. 4. In ipsa igitur causae *praesumentem.* cf. 10, 5, 4. *propositione* hoc praedicant item 3, 6, 35.

perandum sit aliqua moderatione, sicut omnia, in quibus patronus argumentum ex se ipso petet. Fuisset tumidius, si accipiendum criminis loco negasset Cicero, Equitis Romani esse filium, se defendente? At ille fecit hoc etiam favorabile, conjungendo cum iudicibus dignitatem suam. *Equitis autem Romani esse filium, criminis loco poni ab accusatoribus, neque vobis iudicantibus oportuit, neque defendentibus nobis.* Impudens, tumultuosa, iracunda actio, omnibus indecora: sed ut quisque aetate, dignitate, usu praecedat, magis in ea reprehendus. Videas autem rixatores quosdam neque iudicum reverentia, neque

Camp. fuerit. petet. Fuisset. Sic Turic. Flor. (hic a pr. m.) Reliqui inserunt *Quod.* si accipiendum criminis. Sic Turic. Flor. (hic a pr. m.); pro acc. Alm. dec. Reliqui interjectum omittunt. Camp. nisi pro si cum Goth. et sec. m. Vallenfis. loco negasset. Sic Turic. Flor. (hic a pr. m.) Ambr. 2. Guelf. cum Goth. Jenf. et edd. posterr. ante Basil. Reliqui inserunt *esse*, quorum recenseri et Caup. miror; sed me dormitasse suspicor. autem Romani. Transponunt Turic. Flor. Guelf. vobis iudicantibus. Sic Turic. Flor. Camp. cum Alm. Bodl. Andr. Ald. Reliqui his j. cum libris Cic.

29. dignitate, usu. Turic. dignitatem suam u. cum Alm. (cf. 28.) Nil nisi suam inserit Flor. reprehendus. Flor. reprehendens cum Ambr. 2. (nisi quod reprehendus) Goth. reprehendes Guelf. cum Jenf. et edd. posterr. ante

28. *Equitis autem Rom. Cic.*
Pro Coelio c. 2.

29. *Videas — rixatores.*
Aliquid simile horum vide
lib. 6. cap. 4.

agendi more ac modo, contineri: quo ab ipso
 mentis habitu manifestum sit, tam in susci-
 piendis, quam in agendis causis nihil pensi
 habere. Profert enim mores plerumque ³⁰
 oratio, et animi secreta detegit. Nec sine
⁵⁶⁸ causa Graeci prodiderunt, *Ut vivat, quemque*
etiam dicere. Humiliora illa vitia: summissa
 adulatio, affectata scurrilitas, in rebus ac ver-
 bis parum modestis ac pudicis vilis pudor, in
 omni negotio neglecta auctoritas; quae fere
 accidunt iis, qui nimium aut blandi esse, aut
 ridiculi volunt. Ipsum etiam eloquentiae ³¹
 genus alios aliud decet. Nam neque tam
 plenum, et erectum, et audax, et praecultum

Ald. *more ac.* Turic. Flor. (hic a pr. m.) omittunt
 cum Alm. Recte tenet Burm. Praecipue enim necessarium
more, quod alterum magis secum trahit, quam ut possit illud
 sine hoc ferri. Camp. nostra verba posteriore loco ponit et
modo judiciorum pro iudicum. *contineri: quo ab ipso.*
 Sic Turic. Camp. cum Alm. c. *quo ipso* Ambr. 2. Guelf. cum
 Bern. et *quo ab ipso* Flor. *quos ipso* Andr. Ald. Gibf. Reliqui
ex quo ipso.

^{30.} *vivat.* Turic. *jubant.* Flor. (a pr. m.) *jubeat.* Guelf.
 Camp. *juvat* cum Goth. Jenf. Tarv. *etiam* abest a Turic.
 Flor. (a pr. m.) Camp. pro eo et Guelf. *ac verbis.*
 Ambr. 2. Guelf. omittunt. *vilis.* Turic. *verbis* cum
 Alm. nisi quod hic per compendium.

^{31.} *praecultum.* Goth. *petulcum.* Nonnisi casum inter-
 pretor. *percultum* Obr. male. Non inauditum est vocabulum

^{30.} *Graeci prodiderunt.* So-
 loni tribuitur sententia τὸν
 λόγον εἰδῶλον εἶναι τῶν ἔργων,
 vel, οἷος ὁ τρέπος, τοιοῦτον εἶναι
 καὶ τὸν λόγον. Vide, qui hacc
 indicant et aliter quoque ab
 aliis eundem sensum enuntia-

tum afferunt, Erasmus in
 Adagg. 1, 6, 50. Menag. ad
 Laërt. 1, 58. Davif. ad Cic.
 Tusc. 5, 16.

vilis pudor. Attende nomen
 adjectivum potestate partici-
 pii usurpatum.

senibus convenerit, quam pressum, et mite, et limatum, et quale intelligi vult Cicero, cum dicit, orationem suam coepisse *canescere*; sicut vestibis quoque non purpura coccoque
 32 fulgentibus illa aetas satis apta sit. In juvenibus etiam uberiora paulo, et paene periclitantia feruntur. At in iisdem siccum, et sollicitum, et contractum dicendi propositum, plerumque affectatione ipsa severitatis invisum est: quando etiam morum senilis auctoritas immatura adolescentibus creditur.

nosirum. *convenerit.* Turic. *conveniret* cum Alm. Sed Flor. *convenit* (cf. 29.). Camp. *conveniet*.

vult — *canescere.* Turic. Flor. (hic a pr. m.) omittunt cum Alm. Modo iidem *quali.* Guelf. autem ante eam vocem omittit *et.* *coccoque.* Goth. Jenf. *crocoque* cum Tarv. Loc. Ven. Rusc. „Non ausim damnare antiquam „lectionem *crocoque.* Phrygibus objicitur Aen. 9, 614. *picta „croco et fulgenti murice vestis.*“ Gesnerus. Plurimi vetustissimique *coccum* tuentur, et est usitata conjunctio mentionis *purpurae coccoque.*

52. *propositum, plerumque.* Turic. omittit, sed Flor. prius modo (a pr. m.) cum Alm. *affectatione* uterque.

auctoritas. Turic. Flor. (hic a pr. m.) *auctor* cum Alm.

immatura adolescentibus. Sic Turic. Flor. Camp. Reliqui inserunt *in.*

31. *coepisse canescere.* Vide Cic. Brut. c. 2.

32. *paene periclitantia.* cf. 10, 1, 121. Apparet *periclitantia* ipsa vitiosa judicari, ut quae in nugis illas magnificas jam abierint; quare ea, quae juventuti possunt concedi et gloriae duci, dicuntur *paene periclitari.*

propositum. cf. 9, 4, 19.

quando etiam morum. Conjunctionis eadem vis est quae alterius *quoniam*, et graecae ἐπεὶ (non γὰρ), in quibus significatur ejus quod argumenti loco tangitur inter omnes pervulgata notitia. Commonefacit quasi illud *quando* lectorem rationis ejus, quam alibi saepe jam expertus sit. Nam si, id quod

Simpliciora militares decent. Philosophiam ex 33
 professo, ut quidam faciunt, ostentantibus,
 parum decori sunt plerique orationis ornatus,
 maximeque ex affectibus, quos illi vitia
 dicunt. Verba quoque exquisitiora, et com-
 positio numerosa tali proposito diversa. Non 34
 enim sola illa laetiora, qualia a Cicerone
 dicuntur, *Saxa atque solitudines voci respon-*
dent; sed etiam illa, quanquam plena sangui-
 nis, *Vos enim jam, Albani tumuli atque luci,*
vos, inquam, imploro atque testor, vosque,
Albanorum obrutae arae, sacrorum populi

33. dicunt. Camp. debent.

34. sola. Sic Turic. Flor. Goth. (tac. Gesn. sed poste-
 riorum uterque a pr. m.) Guelf. Camp. Reliqui solum.
 obrutae. Ambr. 2. obtrutae. Camp. o Brute.

vulgo sentitur, ne mores qui-
 dem severissimi placent in
 adolescentibus, velut intem-
 pestivi neque huic aetati de-
 biti, quanto minus orationis
 feretur gravitas ea, quae aut
 ingenio carentem arguat aut
 fraudis faciat suspensionem.

33. *Simpliciora militares.*
 Apparet singulis et aetatibus
 et conditionibus sua dicendi
 genera accommodari, qua in
 re milites tam brevi men-
 tione dimitti doleo et miror;
 sed festinat noster ad illam
 satis sibi invisam philosopho-
 rum nationem. cf. 10, 1, 35.
 et mox §. 34. *barbam atque*
tristitiam. *Simpliciora* hic
 accipio non quidem de animo,
 ut modo §. 21. sed de artifi-

cii rhetorici masculo quodam
 neglectu, et est proba, in
 summa brevitate, praeceptio.
 cf. §. 45.

illi vitia dicunt. Reponen-
 dum censeo ducunt. cf. 6, 1, 7.
 ad sententiam.

34. *Saxa — Albani.* Cic.
 pro Arch. 8. pro Mil. 51. Al-
 tera haec ex Miloniana
 „*quanquam plena sanguinis*“
 dicuntur a nostro propterea,
 quod sunt severa et paene
 ficca, si cum *laetioribus* illis
 conferantur. Gedoynus qui-
 dem *plena sanguinis* opposita
 accepit *laetioribus*, tanquam
 magis virum decentia, ut
quanquam spectaret ad *non*
conveniat et mirum videretur,
 si Ciceroniana haec, *quanquam*

Romani sociae et aequales: non conveniant
 35 *barbae illi atque tristitiae. At vir civilis,*
vereque sapiens, qui se non otiosis disputatio- 969
nibus, sed administrationi reipublicae dedi-
derit, a qua longissime isti, qui philosophi
vocantur, recesserunt, omnia, quae ad efficien-
dum oratione, quod proposuerit, valent, liben-
 36 *ter adhibebit: cum prius, quod honestum sit,*
efficere in animo suo constituerit. Est quod
principes deceat, aliis non concesseris. Im-
peratorum ac triumphalium separata est aliqua
ex parte ratio eloquentiae: sicut Pompejus
abunde disertus rerum suarum narrator: et

35. *dederit.* Ambr. 2. Guelf. *dederit* cum Goth. Stoer. Chouët. Leid. *omnia, quae ad efficiendum.* Turic. *omniquè deficiendum est.* Flor. (a pr. m.) *omnino id efficiendum est.* *proposuerit.* Turic. *propositione* cum Alm. non Flor. (cf. 31.). *proposuerint* Ambr. 2. (sed hic et modo *quae*) Guelf. Camp. et edd. ante Bad. *quod honestum.* Turic. Ambr. 2. Camp. *quid h.* cum Goth. Voss. 1. Jenf. Tarr. *libenter* modo ab Obr. an consulto omissum sit, non dixerim.

36. *concesseris.* Turic. Flor. (hic a pr. m.) Camp. *cesseris.* Primae syllabae offecit quod praecedit *non.*

mascula et robusta, tamen spernerentur a philosophorum simulata tristitia. Quam interpretationem a vocabulo ipso *sanguinis ferri* non credo, structura sane vocis *quanquam* aliquatenus commendatam.

36. *Pompejus abunde disertus.* Inest extenuatio quaedam in ipso illo *abunde.* Neque enim magna eloquentia expectatur ab ejus fortunae

hominibus. vide Cic. de Lege Man. c. 14. „(Pompejus) quantum dicendi gravitate et „copia valeat, in quo ipso in „est quaedam dignitas impe „ratoria, vos — saepe cognofis.“ cf. et dicta nobis ad 3, 8, 50. Laudes illae facundiae Pompejanae Cic. pro Balbo c. 1. habere magis honoris testificationem quam veritatis religionem, unusquisque in-

hic, qui bello civili se interfecit, Cato eloquens senator fuit. Idem dictum saepe in alio liberum, in alio furiosum, in alio superbum est. Verba adversus Agamemnonem a Thersite habita ridentur: da illa Diomedi, aliive cui pari, magnum animum ferre prae se videbuntur. *Ego te consulem putem*, inquit L. Crassus Philippo, *cum tu me non putes senatorem?* Vox honestissimae libertatis; non tamen ferres quemcunque dicentem. Negat

civili se interfecit. Flor. (a pr. m.) *civilis et interfuit.* Camp. modo is dans pro hic placet.

37. *in alio liberum.* Flor. (a pr. m.) *i. a. librorum.* Guelf. Ambr. 2. omittunt cum Voss. 1. 5. *Verba.* Turic. *verbum.* *da illa.* Turic. *de i.* Flor. Guelf. Camp. *at i.* cum Goth. Voss. 2. Vall. et edd. ante Ald. *ad i.* Ambr. 2. Correxerit Regius. *pari.* Ambr. 2. Guelf. Camp. (sed in hoc apparet vitii origo *ingenium* dante pro *magnum*) *par* cum Goth. Voss. 3. Bern. *inquit L.* Turic. *vel* cum Voss. 3. Omittit Camp. L. Flor. cum Alm. *inquit.* Sed Flor. (a sec. m.) Ambr. 2. Guelf. Goth. Jenf. (tac. Gesn.) *inquit* inferunt post *Ego te*, hic omittunt, cum edd. ante Gryph. Nostrium verum esse nequaquam dubito, sive *inquit* solum abiit in *vel*, sive nota praenominis perperam accepta simul oblitterata est. Nam neque carere locum verbo sermonem indicante, neque dirimi illud tam longe a subjecto suo fero. *ferres.* Goth. *feres.* Suspiciatur Gesn. *feras.* Sed ut hoc pro *potes ferre*, ita illud pro *poteras ferre*, quoniam dictum aliquod certum spectatur, semel prolatum. cf. 6, 1, 25.

telligit. vide et Cic. ad Att. 7, multum ejus eloquio) tri-
17. qui miratur epistolas suas buentem.
aliis scribendas mandantem 37. *Verba* — a Thersite ha-
Pompejum. De Catone Uti- bita. Iliad. 2, 225 — 242. 270.
censi cf. Cic. Brut. c. 51. *inquit L. Crassus.* cf. 8, 3, 39.

se magni facere aliquis poëtarum, *utrum Caesar ater an albus homo sit*: infania. verte, ut idem Caesar de illo dixerit, arrogantia est. Major in personis observatio est apud tragicos comicosque. Multis enim utuntur, et variis. Eadem et eorum, qui orationes aliis scribebant, fuit ratio; et declamantium est. Non enim semper ut advocati, sed plerumque ut
 39 litigatores dicimus. Verum etiam in his causis, quibus advocamur, eadem differentia diligenter est custodienda. Utimur enim fictione personarum, et velut ore alieno loquimur: dandique sunt iis, quibus vocem accommodamus, sui mores. Aliter enim

38. *ater — ut idem.* Turic. Flor. (hic a pr. m.) omit-
 tunt cum Alm. propter homoeoteleuton. *tragicos*
comicosque. Hoc ordine Turic. Flor. Ambr. 2. Guelf. Goth.
 (tac. Gesn.) cum Voss. 5. nisi quod *comedosque.* Reliqui *c. t.*
enim utuntur. Turic. omittit. *scribebant.* Turic.
 Flor. (hic a pr. m.) Camp. *scribant.* Goth. *scribebat.*
ut advocati. Turic. Camp. *et a.* Guelf. *est a.* Mox
 Camp. omittit *ut* (ante *litig.*), pro quo Flor. (a sec. m.) *et.*
 39. *in his.* Sic Turic. Flor. Reliqui *i. iis.*
advocamur. Flor. Guelf. *advocamus* cum Goth. Jenf. et
 edd. posterr. ante Ald.

38. *aliquis poëtarum.* Vide quanto cum contentu loquatur; neque enim tum oblitus, hunc fuisse Catullum (carm. 92.), putandus est.

qui — aliis scribebant. cf. 3, 8, 51. 2, 15, 30. 3, 1, 10.

39. *Aliter enim.* cf. 3, 8, 54. ubi idem Ciceronis locus respicitur, nisi quod hic etiam

16 caput orationis pro Coelio obversatur nostro, in quo sunt et Caeciliani et Terentiani patris personae. Ex Verrinis quae mox ponuntur, cum compositionem tractaret, a nostro jam in exemplum adhibita sunt 9, 4, 71. 102. vide et 4, 2, 106. Milonianae ipsam illam, quam hic, virtutem tangit et 6, 1, 25. 5, 10.

P. Clodius, aliter Appius Caecus: aliter Caecilianus ille, aliter Terentianus pater fingitur.

970 Quid asperius lictore Verris? *Ut adeas, tantum dabis.* 40 Quid fortius illo, cujus inter ipsa verberum supplicia una vox audiebatur, *Civis Romanus sum?* Quam dignae Milonis in peroratione ipsa voces eo viro, qui pro republica seditiosum civem toties compescuisset, quique infidias virtute superasset? Denique non 41 modo quot in causa, totidem in profopoeia sunt varietates: sed hoc etiam plures, quod in his puerorum, feminarum, populorum, mutarum etiam rerum assimulamur affectus, quibus omnibus debetur suus decor. Eadem 42

40. illo. Turic. Flor. (hic a pr. m.) o. viro, qui.

Turic. Flor. (hic a pr. m.) inferunt alia cum Alm.

pro rep. sed. Turic. Flor. prope f. sed prior reditiosum.

Camp. proprie qui pro R. P. f.

41. plures, quod. Turic. Flor. (hic a pr. m.) Camp. omit-
tunt quod cum Alm. feminarum. Turic. Flor. Camp.
subiiciunt que. populorum. Ald. Basil. pupillarum

cum Gryph. (1536.) vana conjectura. mutarum.

Turic. Flor. Ambr. 2. Guelf. Camp. multarum cum Alm.

Bern. Jenf. Tarv. E Voff. 1. 3. multorum. Nostrum Goth.

Vall. et, ut credibile, Voff. 2. Vicissim §. 32. „muta non
„deformiter“ Turic. Guelf. Neque dubito, quin recte habeat
mutarum rerum, ipse autem calidius pronunciaverim ad
6, 1, 25.

assimulamur. Turic. (quanquam hic adf.)

Camp. assimilavimus. Eratne igitur assimilabimus? Goth.

(tac. Gesn.) assimilamus. cf. 7, 10, 9. item I. F. Gronov.

ad Tac. Annal. 11, 11. et, quo ipse ablegat, in Diatribe Sta-

tiana c. 6. recte improbantem I; sed vide et Ernest. ad Tac.

Agr. c. 10.

41. profopoeia. cf. 3, 8, poeia faciens partem alicujus

49. 9, 2, 31. Sed haec, quae causae.

nunc tractatur, est profopo- decor. cf. 10, 1, 71.

in iis, pro quibus agemus, observanda sunt. Aliter enim pro alio saepe dicendum est, ut quisque *honestus*, *humilis*, *invidiosus*, *favorabilis erit*, adjecta propositorum quoque et anteactae vitae differentia. Jucundissima vero in oratore *humanitas*, *facilitas*, *moderatio*, *benevolentia*. Sed illa quoque diversa bonum virum decent, malos odisse, publica vice commoveri, ultum ire scelera et injurias: et
 43 omnia, ut initio dixi, honesta. Nec tantum, quis et pro quo, sed etiam, apud quem dicas,

42. *adjecta*. Turic. *delicta* cum Alm. *adlecta* Flor. (a pr. m.) cf. §. 35. *propositorum*. Turic. *propositionum*. *anteactae*. Turic. Camp. *actae*. Flor. *actae ante*. Mox Turic. *differentiae*. *humanitas*. Goth. *jucunditas*, mire. *ultum ire*. Turic. Flor. *vult cineris*. Hic a sec. m. *ulcisci*. Mox et *injurias* iidem (alter a pr. m.) omittunt cum Alm. qui in nostris turbare dicitur.

et omnia — *honesta*. Turic. Flor. (hic a sec. m. utrumque ut tollit) ut o. u. i. d. ut h. posterius cum Alm.

43. *quis*. Turic. Flor. *qui* cum Alm.

42. *honestus*. Apparet ex opposito vis vocabuli, cf. 1, 1, 28. 9, 2, 61. 11, 3, 137. Horat. ad Pis. 213. Ita *frugi* usurpat Plaut. in Aulul. 4, 9, 6. Eadem ratio est *invidiosi* ad *favorabilem*, de quo vide nos ad 4, 1, 20. et erat modo §. 28. *Invidiosus* igitur hic est non, ut plerumque, qui facit invidiam, sed qui laborat ea; cf. dicta ad 4, 1, 42.

propositorum. Hic quidem *proposita* ad mores magis spectant, quam ad artis rationes, utpote de quibus dixit

modo §. 52. Est aliquid simile 2, 2, 7. Sed egere de hac potestate Lexicographi; id monere non supervacuum videtur, *propositum* esse ejus, qui non in diem vivit, sed certam sibi vitae rationem descripsit, quae ex novitia latinitate *principia* solent appellari.

publica vice commoveri. cf. 6, 2, 35.

ut initio dixi. „Nempe „hujus argumenti, de eo quod „decet. f. 14.“ Gesnerus.

interest. Facit enim et fortuna discrimen et potestas: nec eadem apud principem, magistratum, senatorem, privatum, tantum liberum, ratio est: nec eodem sono publica judicia, et arbitratorum disceptationes aguntur. Nam ut orantem pro capite sollicitudo deceat et cura, et omnes ad amplificandam orationem quasi machinae: ita in parvis rebus iudicibusque vana sint eadem, rideaturque merito, qui apud disceptatorem de re levissima sedens dicitur,

tantum. Sic Turic. Flor. Ambr. 2. Guelf. Goth. (err. Gesn.) Camp. cum Alm. Voss. 2. Bern. et edd. Leid. Roll. Reliqui *tamen.* Probat autem nostrum Gesn.

sono. Flor. (a pr. m.) Camp. *bono* cum Alm. (cf. 42.)

44. *amplificandam.* Turic. Flor. Camp. *amplificandum.* Dubito an recte. Mox Turic. *maginae et,* inferens copulam ante *ita.* *iudicibusque.* Sic Flor. Ambr. 2. Guelf.

43. *principem — tantum liberum.* cf. 4, 1, 72. et loca ibi demonstrata, in quibus de dignitate cognoscentis: adde de *principe* iudice 5, 13, 6. de *privato* 5, 10, 115. *tantum liber* (velut infimae conditionis apud quem dicere possis) vocatur ut 7, 7, 10. *tantum civis.* Varias hominum conditiones, sed non tanquam de jure cognoscentium, recensentur 5, 10, 26.

eodem sono. In publicis enim causis paululum erit *inclamandum,* cf. 2, 10, 10. item de iudiciis publicis 3, 10, 1. Diversam magnarum parvarumque litium tractationem tangit et supra 3, 3, 14. Pro *sono* poterat *spiritum* quoque

dicere, velut 12, 2, 20. 1, 10, 6.

44. *in parvis rebus iudicibusque.* Ne longus fieret, paulo insolentius ipsos *iudices* dixit *parvos.*

sedens dicitur. Iudicum quidem proprie est sedere; agunt tamen aliqui etiam sedentes, velut apud nostrum 11, 3, 134. 135. et quidem *in minoribus rebus,* item apud Plin. Epist. 2, 19, 3. Cumulantur ergo hic quae exiguum ostendant causam: *apud disceptatorem, de re levissima, sedens.* Ciceronis verba sunt in Divin. contra Caecil. c. 13. Quod *corpore ipso* refert ex Cic. Quintilianus, cum apud ipsam legamus *toto corpore,*

utatur illa Ciceronis confessione, *non modo se*
animo commoveri, sed etiam corpore ipso per-
 45 *horrescere.* Quis vero nesciat, quanto aliud
 dicendi genus poscat gravitas senatoria, aliud
 aura popularis? cum etiam singulis judican-
 tibus, non idem apud graves viros, quod
 leviores; non idem apud eruditum, quod
 militarem, ac rusticum deceat: sitque non-
 nunquam summittenda et contrahenda oratio,
 ne iudex eam vel intelligere vel capere non
 46 possit. Tempus quoque ac locus egent obser-

(nisi quod hic *j. quae* diremim) cum Voss. 3. et edd. ante
 Ald. *judicibus* sine copula Turic. Camp. Reliqui *judiciisque*,
 suadente Regio et vindicantibus Goth. Vall. Deinde *una*
 Ambr. 2. Guelf. Camp.

45. *quanto.* Sic Flor. Ambr. 2. Guelf. Goth. (tac. Gesn.)
 cum Voss. 2. Obr. *cuncto* Turic. cum Aln. (cf. 43.) *cum*
 Camp. Reliqui *quin.* Non debet probari structura *nesciendi*,
 qualis est *dubitandi* per interrogationem aut negationem,
 sine auctoritate. Nostra figura est 10, 1, 53.

aura. Ambr. 2. *jura.* Guelf. Exc. Sant. *vita* cum marg.
 Basil. (err. Burm.) *quod leviores.* Turic. *quos l.*
 Camp. *inferit et.* Mox *et inter summitt. contrah.* omittunt
 Turic. Flor. *non possit.* Negationem ignorant
 Turic. Flor. cum Aln.

hic quidem animadvertunt
 VV. DD. qualia memoriae
 aberrantis exempla nobis plu-
 rima sunt oblata et notata.
 cf. inter alia 8, 4, 28. et hic
 §. 19.

45. *gravitas senatoria —*
aura popularis. Eximia pro-
 prietate opponuntur invicem
sententiae et conciones. cf. 5,

11, 42. Mox 47. eadem
 ratione *forum et curia.*

intelligere — capere. Prius
 ad *summittendum* spectat, alte-
 rum ad *contrahendum.* Subti-
 les nimis aut magnificas sen-
 tentias non *intelligit* iudex
 ineruditior propter difficulta-
 tem, verbosio rem orationem
 non *capit* propter ambitum.

vatione propria. Nam et tempus tum triste, tum laetum, tum liberum, tum angustum est, atque ad haec omnia componendus orator: et 47 loco publico, privato, celebri, an secreto, aliena civitate, an tua, in castris denique, an foro dicas, interest plurimum, ac suam quidque formam, et proprium quendam modum eloquentiae poscit: cum etiam in ceteris actibus vitae non idem in foro, curia, campo, theatro, domi, facere conveniat; et pleraque, quae natura non sunt reprehendenda, atque interim sunt necessaria, alibi quam mos permiserit, turpia habeantur. Illud jam dixi- 48 mus, quanto plus nitoris et cultus demonstrativae materiae, ut ad delectationem audientium compositae, quam, quae sunt in actu et contentione, suaviorum iudicialesque permittant. Hoc adhuc adjiciendum, aliquas etiam, quae sunt egregiae dicendi virtutes, quominus deceant, effici conditione causarum. An quisquam tulerit reum in discrimine capi- 49 tis, praecipue qui apud victorem et principem

46. *tum triste, tum laetum.* Hoc ordine Turic. Flor. Guelf. Camp. Reliqui *t. laet. t. triste.* Chiasmus inest.

47. *quendam modum.* Turic. *quaedam modo.*

atque interim. Sic Turic. Camp. Reliqui inferunt *ideo*, prae quo Gesn. malit *adeo*.

48. *adjiciendum.* Ambr. 2. Guelf. Exc. Sant. *audiendum cum* Voff. 1. 3.

49. *praecipue qui.* Turic. Flor. *praecipuaeque.*

principem. Turic. Flor. (hic a pr. m.) *principalem cum*

47. *aliena civitate.* Malim inferi in.

48. *jam diximus.* 8, 3, 11. seqq.

49. *victorem et principem.*

pro se ipse dicat, frequenti translatione, fictis aut repetitis ex vetustate verbis, compositione; 972
 quae sit maxime a vulgari usu remota, decurrentibus periodis, quam laetissimis locis sententiisque dicentem? Non perdant haec omnia necessarium periclitanti sollicitudinis colorem, petendumque etiam innocentibus
 50 misericordiae auxilium? Commoveaturne quisquam ejus fortuna, quem tumidum, ac sui jactantem, et ambitiosum institutorem eloquentiae in ancipiti forte videat? Non immo oderit reum verba aucupantem, et auxilium de
 51 fama ingenii, et cui esse diferto vacet? Quod

Alm. *dicat.* Turic. Flor. (hic a pr. m.) *dicant.*
aut repetitis. Sic MSS. et edd. ante Basil. (Camp. quidem atque r.; de Goth. Jenf. tac. Gefn.) Reliqui ac r. Basil. et r. quae sit. Turic. q. sunt. *laetissimis locis.* Sic Turic. Flor. Ambr. 2. Camp. cum Goth. Vall. Tarv. Ald. Bad. Capper. Gefn. Bip. *latissimis locis* Guelf. Reliqui l. josis. *periclitanti.* Turic. *periclitantia.* Jenf. *periculi tanti* cum posterr. ante Ald. non Camp. Regius verum suadet. Simili errore mox Flor. (a pr. m.) Guelf. Exc. Sant. *institutorem.*

50. *Commoveaturne.* Flor. *conveniatne.* Ambr. 2. Guelf. Goth. (tac. Gefn.) Exc. Sant. *moveaturne* cum Voss. 1. 2. 3. Colb. *auxilium.* Turic. Flor. *auxilium* cum Alm.

diferto. Camp. *difertum* cum Goth.

Ligarium describere noster videtur Gedoyno.

compositione. cf. 9, 4, 143. ubi valde similia hisce nostris.

laetissimis locis. Sunt qui et *uberis* dicuntur 5, 13, 42. 4, 1, 59. et ipsum nostrum appositum est 4, 5, 1. cf. nos ad 10, 1, 46.

50. *Non immo oderit.* Ita continuanda oratio per interrogandi figuram; non, ut vulgo, *Non* a ceteris distinctione revellendum, ut sit responsio ad illam priorem quaestionem. cf. ad sententiam 11, 3, 3. *Non* est pro *nonne*, ut modo §. 49. mox 52. cf. 10, 1, 48.

mire M. Coelius in defensione causae, qua reus de vi fuit, comprehendisse videtur mihi, *Ne cui vestrum, atque etiam omnium, qui ad rem agendam affunt, meus aut vultus molestior, aut vox immoderatio aliqua, aut denique, quod nimium est, jactantior gestus fuisse videatur.* Atqui sunt quaedam actiones in 52
satisfactione, deprecatione, confessione positae:

51. *videtur mihi.* Hoc ordine Turic. Flor. Guelf. Camp. Reliqui *m. v.* *affunt, meus.* Sic Turic. Goth. (tac. Gesn.) Camp. cum Bodl. Voss. 2. 3. Obr. Bip. *assumeris* Guelf. Exc. Sant. Reliqui *a. mens*, quod et ex Flor. diserte refertur. Hoc ipsum in Vall. fuisse priusquam a sciolo quodam lectio violata sit, narrat Badius, Aldum laudans, hominem litteratissimum, qui animadverterit praepositum adjectivum sequentibus particulis *aut, vel, et* ex proba latinitate debere convenire utrique vocabulorum sequentium eas particulas. Hoc igitur ita animadversum ab Aldo colligit ex ipsius scriptura Badius; neque enim ubi aliquid criticae annotationis in Qu. ab Aldo scriptum extet, compertum est mihi. At non erat, quod mutaret Aldus, cum omnes ante eum, excepto Camp., praeferrent *meus*. Regulam quidem illam latinitatis non agnosco. *Mens* haec *molestior* protinus excepta a *vultu* nequaquam placet. Mox *jactantior* Goth. cum Vall. Voss. 2., *videantur* autem Turic. Flor.

51. *M. Coelius* — *comprehendisse.* Verbum interpretor *exhaustisse, ita significasse, ut nullam ejus rei partem, in summa notandi brevitate, praetermitteret.* cf. 7, 3, 12. 10, 1, 48. *summa celeriter comprehensa.* Coelii ista oratio memoratur Suetonio de claris rhet. c. 2. et Festo voce *Oraeae.* Suspicio inde fuisse illud *frugalitatis* etymon 1, 16, 29.

quod nimium est. Unice assentior Rollino corrigenti *q. minimum e.* Receptae nullum ego sensum comminiscor. Nam quod Gedoyus reddit, gestum si quis accuset, nimiam esse reprehendendi asperitatem, id quidem alienissimum.

52. *satisfactione.* cf. 6, 1, 50. *deprecatione* 5, 13, 5.

sententiolisne flendum erit? epiphonemata aut enthymemata exorabunt? Non quidquid meris adjicietur affectibus, omnes eorum diluet vires, et miserationem securitate laxa-
 53 bit? Age, si de morte filii sui, vel injuria, quae morte sit gravior, dicendum patri fuerit, aut in narrando gratiam illam expositionis, quae continget ex fermoue puro atque dilucido, quaeret, breviter ac significanter ordinem rei protulisse contentus, aut argumenta diducet in digitos, et propositionum ac parti-

52. *flendum erit.* Turic. Flor. *f. cpernit* cum Alm.

epiphonemata. Turic. *epiphoneua.*

meris. Turic.

Flor. (hic a pr. m.) *meritis* cum Alm. Mox iidem (Flor. (a pr. m.) *errorum.*

53. *quaeret.* Turic. Flor. (a pr. m.) *et*; alter superscriptum nostrum iterum tollit a manu 5. Turic. pro *continget* modo *contingen*, et horum uterque mox *reprotulisse* (Flor. *re pertulisse*, hoc cum Guelf. Goth. Voss. 2. Camp. non Jenf.) *contestus*, sed Flor. a pr. tantum manu.

diducet in digitos. Turic. Flor. *ducet in dicitos* cum Alm. in pr. voce. *dicet i. d.* Guelf. Exc. Sant.

epiphonemata. Habent illa superbiae et ferociae speciem, qualis est in illo Miloniano, quod ponit noster §. 5, 11. quo et ipso loco conjungitur cum *enthymemate* §. 9. Neque enim, ut continuo hic testatur Qu., remissa et humilis oratio deceat eum, qui de supro maris conqueritur. Ea est *injuria morte gravior*, de qua aliquid ad hunc locum exponunt Burm. et Gesu. lau-

dantes Herald. anim. in Salm. 5, 13, 15. Burm. ad Petron. c. 25. Lucian. Dial. Deor. 6 pr. ubi ἰβριστης; Ixion. et noster mox §. 34. Pertinet eo hoc quoque, quod *supratus se suspendit*, taedio vitae post tantum dedecus, 7, 4, 42.

55. *aut in narrando — aut argumenta diducet.* Badius pro *isis* aut legendum censet *an* utrobique. Equidem priore tantum loco, ubi periisse *an*

tionum captabit leporem, et, ut plerumque
 975 in hoc genere moris est, intentione omni
 remissa loquetur? Quo fugerit interim dolor 54
 ille? ubi lacrimae subsiterint? unde se in
 medium tam securo observatio artium
 miserit? Non ab exordio usque ad ultimam
 vocem continuus quidam gemitus, et idem
 tristitiae vultus servabitur, si quidem volet
 dolorem suum etiam in audientes transfun-
 dere? quem si usquam remiserit, in animum
 judicantium non reducet. Quod praecipue 55
 declamantibus (neque enim me poenitet ad
 hoc quoque opus meum, et curam suscepto-
 rum semel adolescentium respicere) custodien-
 dum est, quo plures in schola finguntur

54. Quo fugerit. Turic. Flor. Camp. quod f.
 usquam. Turic. um. Goth. (tac. Gesu.) Camp. unquam.

55. Quod praecipue. Prius omittunt Turic. Flor. cum
 Alm. semel. Turic. semper cum Alm. non Flor.
 (cf. 45.) quo plures in. Turic. Flor. (hic a pr. m.)
 quod p. est in.

suspignor ob id quod sequitur
 in, mox a librario additum
 aut. cf. 5, 4, 2. Argumenta
 diducta in digitos habes ad 4,
 5, 25. ubi male 5 pro 53,
 14 pro 114. Valde autem
 suspignor intercidiſſe hic non
 inter protulisse et contentus,
 quod facile fiebat sequente
 syllaba con. Neque enim
 breviter et significanter ordi-
 nem rei proferre alienum est

a summa irae concitatione;
 et debebat, qui injuriam ac-
 ceptam vere doleat, hoc con-
 tentus esse, non gratiam nar-
 rationis quaerere.

54. observatio artium. Plu-
 ralem cf. ad 10, 1, 47. obser-
 vationem ad 9, 4, 95. 8, 2, 22.

55. neque enim—respicere.
 cf. 7, 3, 30.

affectus, quos, non ut advocati, sed ut passi,
 56 subimus: cum etiam hoc genus simulari
 litium soleat, cum jus mortis a senatu quidam
 vel ob aliquam magnam infelicitatem, vel
 etiam poenitentiam petunt, in quibus non
 solum cantare, quod vitium pervasit, aut
 lascivire, sed ne argumentari quidem nisi
 mixtis, et quidem ita, ut ipsa probatione

56. *cum jus*. Flor. Ambr. 2. Gueff. *cujus* cum Alm. Voss. 1. 3. item mox Flor. *obliquam* pro *ob aliquam*.

solum cantare. Locat. inferit non cum posterr. edd. ante Bad. jubente Regio. cf. §. 2. Sed hic manifesta ratio omit- tendae negationis, pro qua testem Badius appellat Budaenum, Gallorum doctissimum. Illud observatione dignum, quod *solum* hic ponitur, non *modo*, in quo recentioris latinitatis notam agnoscerem, nisi iis, quae ad Marcellianam (p. 73.) nimis secrete a me olim pronunciata sunt, nunc paucissima quidem sed aliqua tamen exempla obtinere viderem; qualia sunt apud ipsum Ciceronem de Orat. 1, 46. „neque *solum* „inscientiam meam, sed *ne* rerum *quidem* —“ et ap. Liv. 5, 42. „non mentibus *solum* confipere, sed *ne* auribus „*quidem* —“.

pervasit. Turic. Flor. Camp. *per- suasit* cum Alm. Bodl. Voss. 1. cf. 8, 2, 21.

nisi mixtis. Turic. Flor. *in mixtus*. Ex Alm. *immixtis*, cui continuo antecedere dicitur *argumentis*, me vix credulo.

ut ipsa. Sic Turic. Flor. Reliqui inferunt *in*.

affectus — *subimus*. „Primo „*passi* ex Graecorum usu po- „situm arbitror“ [cf. 1, 2, 31.] „*παθήτες*, quod non „modo ad injuriam ab alio „illatam, sed ad ipsam animi „affectionem pertinet: deinde „*subimus* et ipsum ex Graeco „*ὑποδύναμι* ductum“ [cf. 6, 5, 93. item Plat. Gorg. p. Steph. 464. c. d.], „*subimus affectus* „h. e. tanquam personam in-

„*duimus*.“ Gesnerus. Vide et dicta ad §. 15.

56. *cum etiam* — *soleat*. Adnectitur hoc priori sen- tentiae, quo magis, quod ibi defenditur, probetur. Sic est supra §. 45. 47. Idem valet quando cum indicativo, velut §. 32. De genere hoc litium cf. 7, 4, 39.

cantare. Alia hic potestate verbum, quam de qua egimus

magis emineant, affectibus decet. Nam qui intermittere in agendo dolorem potest, videtur posse etiam deponere. Nescio tamen an 57 hujus, de quo loquimur, decoris custodia maxime circa eos, contra quos dicimus, examinanda sit. Nam sine dubio in omnibus statim accusationibus hoc agendum est, ne ad eas libenter descendisse videamur. Ideoque mihi illud Cassii Severi non mediocriter displicet, *Dii boni, vivo: et, quo me vivere juvet, Asprenatem reum video.* Non enim justa ex

in agendo. Flor. (a pr. m.) in egendo. Alm. negendo (cf. 55.).

57. contra quos. Flor. Ambr. 2. Camp. circa q. cum Bern. cf. 5, 13, 28. Nam sine. Camp. latet f. mire! ne ad eas. Turic. Flor. (hic a pr. m.) nec a. e. Goth. nostris praemittit ut, solus. Asprenatem. Turic. Ambr. 2. asprenatem, cum Ald. et edd. a Gryph. ante Roll. Viliores etiam asprenatem, ut Guelf. Exc. Sant. Goth. Vall. Jenf. (tac. Gesn.) Camp. Tarv. cum Voss. 1. 2. 3. Nostrum a Loc. inde ante Gryph. et mox a Roll. (in Harletis saltem editione). Flor. nobiscum facere dicas, si fidele silentium.

ad 8, 6, 58. Conferendus huc nostri locus 11, 3, 57. seqq. item 170. 182. item Cic. Orat. c. 18. epilogus pacis canticum, Plin. Epp. 2, 14, 13. indicante Gesnero. *Plasma* vocabatur a nostro 1, 8, 2.

57. custodia — examinanda. Mire haec junguntur, me quidem nullum ejusmodi locutionis exemplum in pronitu habente; malebas agitanda, agenda: ferre po-

teras exigenda, exhibenda, quanquam ne haec quidem usurpata reperio. Eritne igitur examinare hoc loco: cum diligentia administrare, quasi cuncta experiendo et minima discriminis momenta explorando?

sine dubio. Spectat ad id quod mox insertur §. 58. Praeter hoc tamen. cf. 1, 6, 12. Deinde statim accus. interpretare Graeco ἀδίκη.

Cassii Severi. cf. 10, 1, 22.

causa vel necessaria videri potest postulasse eum, sed quadam accusandi voluptate.
 58 Praeter hoc tamen, quod est commune, propriam moderationem quaedam causae desiderant. Quapropter et qui curationem bonorum patris postulabit, doleat ejus valetudine: et quamlibet gravia filio pater objecturus, miserrimam sibi ostendat esse hanc ipsam necessitatem: nec hoc paucis modo verbis, sed toto colore actionis, ut id eum non dicere modo, sed
 59 etiam vere dicere appareat. Nec causanti

58. *tamen.* Camp. *autem.* *postulabit.* Turic. Flor. (hic a pr. m.) Camp. *postulavit.* *valetudine.* Turic. Flor. Camp. (hic quidem *valit.* cum Jenf. Tarv. Gesn.) *valetudinem.* cf. Drakenb. ad Liv. 5, 11, 5. item nos ad 3, 6, 76. Infra 11, 2, 35. Guelf. Goth. (tac. Gesn.) *validudo* per I cum Jenf. et posterr. ante Ald. *nec hoc.* Turic. Flor. Guelf. *ne hoc* cum Jenf. (tac. Gesn.) Tarv. An fuit *nec* solum?

59. *Nec causanti.* Ambr. 2. *neccanti.* Guelf. Exc. Sant. n. *Cati.* ex Voss. 1. n. *caferati.* Cum Rollinus jam *litigantem* interpretatus hic esset *causantem*, incredulo tamen Burm. qui latinitate Quintiliana hoc indignum putaret et intelligeret *causas afferentem*, quare tutorem malae administrationis accuset, Gesnerus quidem praeter similitudinem Graecae rationis, ubi ἀπὸ τῆς δίκης dicatur δικάζεσθαι, usus est testimonio loci ex Emancipato Afranii apud Nonium 2, 157. Vide ut facunde contra causeris patrem, plura daturus in Thesauro, ubi ea nunc est videre; ex solo tamen hoc Nonii capite et vetustissimis sane latinitatis auctoribus. Nec plane δικάζεσθαι intellexit Nonius, cum reddidit: *causam dicere.* cf.

58. *qui curationem* — *postulabit.* Gesnerus recte remittit ad 7, 4, 11. ubi mox §. 29. sit de eadem decoris observatione. Item ad Declam.

Qu. 349. in cuius sermone (p. Bip. 341.) de hujus actionis ratione agatur.

59. *causanti.* cf. not. crit..

pupillo sic tutor irascatur unquam, ut non remaneant amoris vestigia, et sacra quaedam patris ejus memoria. Jam quomodo contra abdicantem patrem, querentem uxorem, agi causam oporteret, in libro, ut arbitror, septimo dixi. Quando etiam ipsos loqui, quando advocati voce uti deceat, quartus liber, in quo prooenii praecepta sunt, continet. Esse in verbis quod deceat, aut turpe 60 sit, nemini dubium est. Unum jam igitur

nos ad 4, 1, 19. Ergo ne nunc quidem fatis acquiesco in tali usu, qui mox nonnisi infimae fuit latinitatis. Et adest facillima emendatio, ad quam manu quasi ducimur ab Ambr. nec peccanti. cf. 3, 6, 30. 6, 2, 15. Stant tamen a recepta magni testes Turic. Flor. etiam Bern. Goth. nec potest negari plenior et robustior in ea esse sententia. Et sunt actiones tutelae male gestae inter controversias scholasticas, velut decl. Quint. 346. 355. cf. et 6, 2, 14.

pupillo. Ambr. 2. *pupullo* cum Bern. *ut non remaneant.* Turic. Flor. non omittunt cum Alm. *oporteret.* Flor. Camp. *oporteat.* *iplos loqui, quando.* Turic. Flor. Ambr. 2.

Guelf. Exc. Sant. (haec quidem etiam quoque desiderant) Camp. Jenf. (tac. Gesu.) omittunt cum Alm. Voss. 1. 2. 3. et edd. ante Stoer. Unde sumferit hic, non reperio; neque tamen dubito quin vere. Suspicio antiquitus transpositum *Etiam quando*, unde facilius intelligitur homoeoteleuton occasionem faciens omissioni. *deceat.* Sic Turic. Flor. Camp. Reliqui *deceret.* Apparet summa Turic. praestantia, qui hic quidem cum Flor. consentit, supra in *oport.* non item, plane ad Ciceronianam convenientium temporum severitatem. cf. §. 56. item 3, 6, 67.

60. *Esse in.* Sic Turic. Flor. Reliqui inserunt et.

in libro — septimo — 4, 1, 45. 46. De istis *Quando quartus.* 7, 4, 24 seqq. ubi *etiam ipsos loqui* cf. not. crit. quod hic *querentem uxorem* Mox (§. 60.) de eo quod id esse *malae tractationis* deceat in verbis, est 3, 3, *actionem*, recte monet Capper. 15 — 40.

huic loco, quod est sane summae difficultatis, adjiciendum videtur, quibus modis ea, quae sunt natura parum speciosa, quaeque non dicere, si utrumlibet esset liberum, maluissemus, non tamen sint indecora dicentibus.

- 61 Quid asperiores habere frontem potest, aut quid aures hominum magis respuunt, quam cum est filio filivae advocatis in matrem perorandum? Aliquando tamen necesse est, ut in causa Cluentii Habiti: sed non semper illa via, qua contra Sassiā Cicero usus est: non quia non ille optime, sed quia plurimum
62 refert, qua in re et quo modo laedat. Itaque illa, cum filii caput palam impugnaret, fortiter fuit repellenda. Duo tamen, quae sola

difficultatis — esset — maluissemus. Tunic. *difficultas — esse* (hoc cum Flor., pr. m., Goth., tac. Gesn., Camp.) — *invaluissemus.*

61. *filivae.* Sic omnes mei et scripti et excusi (de Jenf. tac. Gesn.) ante Leid. cujus errorem *filivae* propagarunt Gisl. Burm. Capper. *Habiti.* cf. 4, 2, 16. Aspirationem et B litteram omnes quidem libri mei; et Beckius ad Cic. suam praefatione testatur Cod. X. in or. pro Clu. semper *Habitu* dare; item ad frontem orationis ipsius Vol. 3. p. 5. ubi suspicor nullum Cod. inventum, qui *Avium*. Nihil agunt Manutius et Lambinus ad Lucret. p. 179. cum videamus in Inferr. *Habitu* p. Grut. 295. quo et Graevius utitur ad nostrum in Cic. tuendum, et ejusdem originis nomina p. 673, 13. *Habendum*, p. 732, 3. *Habentem.* Quanquam *Aviti* sunt plurimi, nec error inaequens, velut Tac. Annal. 11, 35. 13, 34. Mox alterum nomen libri mei simplici S dant *Sassiam* ante Gryph. 1544, nisi quod Tunic. nulla mentio. cf. 4, 2, 105.

60. *asperiores — frontem.*
cf. 4, 1, 42. hic §. 85.

61. *laedat, mater illa, in quam dicimus.*

supererant, divine Cicero servavit. Primum, ne oblivisceretur reverentiae, quae parentibus debetur: deinde ut, repetitis altius causis, diligentissime ostenderet, quam id, quod erat in matrem dicturus, non oporteret modo fieri, sed etiam necesse esset. Primaque haec ex-⁶³positio fuit, quanquam ad praesentem quaestionem nihil pertinebat. adeo in causa difficili
⁹⁷⁵atque perplexa nihil prius intuendum credit, quam quid deceret. Fecit itaque nomen parentis non filio invidiosum, sed ipsi, in quam dicebatur. Potest tamen aliquando ⁶⁴mater et in re levio-
 re aut minus infesta contra filium stare: tum lenior atque summissior decebit oratio. Nam et satisfaciendo, aut nostram minuemus invidiam, aut etiam in diversum eam transferemus: et si graviter dolere filium palam fuerit, credetur abesse ab eo culpam, fietque ultro miserabilis.

62. *servavit*. Flor. *servabit*, idem mox *nec. est* (a pr. m.); deinde

63. Turic. *pertinebit*, Flor. (a pr. m.) *diceret* cum Guelf. Exc. Santen.

64. *infesta*. Turic. Flor. Ambr. 2. Guelf. Camp. *infeste* cum Voss. 3. (Turic. Jenf. per AE) corrigente jam Regio. An voluit ambiguum vitare, quia poterat intelligi ablativus? Modo *at* Turic. Flor. (hic a pr. m.) *tum lenior*.

Turic. *cum l.* cf. 11, 3, 40. 42. *fuerit*. Turic. Flor. *fuerat*. Goth. Jenf. (tac. Gesn.) *erit* cum posterr. edd. ante Gryph. exc. Ald. *culpam*. Sic Turic. Flor. Guelf. Exc. Santen. cum edd. ante Gryph. exc. Camp. Reliqui *culpa*.

64. *satisfaciendo*. cf. §. 51. *ultro*. Eadem potestate dictum qua modo *in diver-*
 76.

65 Avertere quoque in alios crimen decet, ut fraude aliquorum concita credatur: et omnia nos passuros, nihil asperere dicturos, testandum: ut etiamsi non possumus conviciari, nolle videamur. Etiam, si quid objiciendum erit, officium est patroni, ut id filio invito, sed fide cogente, facere credatur. Ita poterit uterque laudari. Quod de matre dixi, de utroque parente accipiendum est. Nam inter

cf. 6, 1, 51. Modo Ambr. 2. *crederetur*. cf. 5, 11, 4. Mox Guelf. Exc. Santen. *advertere*.

65. *fraude aliquorum*. Turic. inserit *ultra miserabiles* repetendo quae forte erant in superiore versu; et mox idem dicturo cum Flor. *concita*. Camp. *concitata*.

possumus. Sic Flor. (Turic. quidem *possum*, sed unius syllabae intervallo relicto) Ambr. 2. Camp. cum edd. ante Gryph. Reliqui *possimus*. Huic autem verbo inde a Basil. primo subjicitur *non*, quod abest ab omnibus qui collati sunt MSS. *filio invito*. Turic. Camp. inserunt *suo* cum Alm. non Flor. (cf. §. 59.) Modo *id* Flor. (a pr. m.) omittit; et mox Turic. dat *laudare*, cum Alm.

sum, petita significatione ab eo quod usurpatur *ultra citroque*. cf. Drakenb. ad Liv. 40, 12, 4. Neque tamen sufficit quod et ibi Drakenb. et in Thesauro Gesnerus interpretamento adhibent *in super*.

65. *concita*, intellige: „mater in filium.“

ut etiamsi non possumus conviciari, nolle videamur. Quod hic a recentioribus post *possumus* inseritur *non* sensui nequaquam conducit. Erit enim *non posse non conviciari* vel invitum aliquid dicere

ignominiosum; sed quis hoc appellet *conviciari*, in quo semper est voluntas et libido injuriae inferendae? neque ego Quintilianum puto cuiquam hoc concessurum, ut aliquando necesse fuerit *conviciari* matri. Immo hoc vult rhetor, remissum videri matri, quod omnino fieri nequibat, ut pietati reponatur, quod necessitatis est. Et sic reddidit Gedoynus. Respondet alterum mox *si quid objiciendum erit*. In *nolendo* cf. 9, 2, 72. item *velle* ibid. §. 76.

patres etiam filiosque, cum intervenisset emancipatio, litigatum scio. In aliis quoque 66 propinquitatibus custodiendum est, ut inviti, et necessaria, et parce judicemur dixisse: magis autem aut minus, ut cuique personae debetur reverentia. Eadem pro libertis adversus patronos observantia. Et ut semel plura complectar, nunquam decebit sic adversus tales agere personas, quomodo contra nos agi ab hominibus conditionis ejusdem iniquo animo tulissemus. Praestatur hoc aliquando 67 etiam dignitatibus, ut libertatis nostrae ratio

emancipatio. Sic Turic. Reliqui *emancipatio.* cf. 6, 1, 44. Mox idem *litigatus.*

66. *neccessaria.* Sic Turic. Flor. Camp. cum Alm. Reliqui *neccessario.* Idem mox *parte,* cum Jenf. (tac. Gesn.) Tarv. corrigente Regio. *libertis.* Flor. (a pr. m.) Guelf. Exc. Santen. *libertatis.* *patronos.* Ambr. 2. (relicto aliquanto lacunae, cum supra 65. pro *patroni* dedisset *patro*) Guelf. Exc. Santen. nos. Flor. *patronus.* *personas.* Turic. Flor. *personis;* ille modo *si* pro *sic.*

67. *etiam dignitatibus.* Turic. inserit *al* (cf. §. 24.), Camp. vel. Ambr. 2. Guelf. Ioann. (tac. Gibl.) *e. dignitatibus* cum Jenf. et edd. posterr. ante Ald. Burmanno hoc probanti, quia saepe haec forma in bonis Codd. succedat illi alteri (de quo cf. Drakenb. ad Liv. 2, 16, 5.) non accedam in notione, qualis hic est, *concreta,* ut cum Dialecticis nostris loquar. Turicensis illam interpolationem hic non, ut alias, indicem diversae scripturae accipio, verum *aliis* inter-

cum intervenisset emancipatio. „Qui enim alias litigaret cum patre filius, qui in ipsius potestate est? Huc pertinet Afraniana fabulae titulus, quem modo laudavimus ex Non. 2, 157. Nam *Emancipato* demum licet

„*causari adversus patrem.*“ Gesnerus.

67. *Praestatur — dignitatibus.* Prius cf. ad 2, 17, 2. *Dignitates* autem dicuntur ut *potestates* pro hominibus in aliqua *dignitate* constitutis,

reddatur, ne quis nos aut petulantes in laedendis eis, aut etiam ambitiosos putet. Itaque Cicero, quanquam erat in Cottam gravissime dicturus, neque aliter agi P. Oppii causa poterat, longa tamen praefatione excusavit
 68 officii sui necessitatem. Aliquando etiam inferioribus, praecipueque adolescentulis, parcere aut mederi decet. Utitur hac moderatione Cicero pro Coelio contra Atratinum,

pretor, ut voluerit is, qui hoc daret, cum patris, matris, propinquorum dignitati aliquid concessum esset, aliis quoque dignitatibus quendam honorem haberi. Sed displicet vel propter id quod modo erat „aliis propinqq.“

eis. Sic Turic. Flor. Camp. *iis* Ambr. 2. Goth. Jenf. (tac. Gesn.) et edd. ante Basil. Reliqui *his*. cf. 10, 2, 11. Modo ut *petulantes* Turic. Flor. (hic a pr. m.) cum Alm.

68. *mederi.* Turic. Flor. Ambr. 2. Guelf. Exc. Santen. Camp. cum Voss. 1. 2. 3. Goth. *videri.* In Jenf. jam est nostrum (cf. 9, 5, 68.), quod in nullo equidem Cod. reperiri credo. An aliqua conjectura invecum sit, dubitari potest. Neque tamen difficultate caret, cum vix possit demonstrari locus, ubi sic dicatur aliquis *mederi* homini (non rei) pro eo quod est, corrigere, monere, emendare; nisi forte intelligitur medicina, quae paratur leniendo dolori ex necessaria reprehensione orto. Hanc enim Gedoyni rationem esse video, qui longo sane anfractu verborum breviter haec et praecisa reddit. Ipsa Codd. scriptura fert interpretationem satis pro-

magistratibus, principibus. cf. 7, 1, 52.

in Cottam gravissime dicturus. cf. 5, 13, 20.

68. *mederi.* cf. not. crit.

pro Coelio. „In ipso exordio „aliquoties.“ Gesnerus. *Contra Atratinum* hic recte dici dubito, et malim *circa A.* cf. 6, 1, 41. Mox potest alienum *videri*, quod *nobilis* alicujus

exemplum ponitur, cum antea dictum fuerit de *inferioribus*, nisi forte ii addito illo *praecipue adolescentulis* ad aetatem solam astringuntur. Fateor tamen libentius me cariturum istis *et nobilibus*, cum praesertim duplex *et* magis congruat, quam, ut nunc est, triplex. In Sulpicio mox est *nobilitas*. Cf. not. crit.

976 ut eum non inimice corripere, sed paene patrie monere videatur. Nam et nobilis et juvenis; et non injusto dolore venerat ad accusandum. Sed in his quidem, in quibus vel judici, vel etiam astantibus ratio nostrae moderationis probari debet, minor est labor: illic plus difficultatis, ubi ipsos, contra quos dicimus, veremur offendere. Duae simul 69 hujusmodi personae Ciceroni pro Murena dicenti obstiterunt, M. Catonis Serviique Sulpicii. Quam decenter tamen Sulpicio, cum omnes concessisset virtutes, scientiam petendi consulatus ademit? Quid enim aliud esset, quo se victum homo nobilis et juris

babilem, ut *videri* jungatur cum illo quod iterum subauditur *parcere*. „decet aut parcere, aut speciem certe habere „parentis.“ Neque est quod hoc minus probemus propter mox illatum rursus *videatur* in Qu. quem repetentem verba modo posita toties vidimus.

Nam et nobilis et juvenis. Turic. et mobilis nam et j. Noftrum Flor. Ambr. 2. Guelf. Camp. Reliqui N. et juv. et nob. *astantibus.*

Sic Turic. Flor. (hic quidem *adst.*) Camp. cum Alm. Reliqui *assistentibus.* Modo *ne judici* Turic. Flor. et mox *oratio* Turic. Flor. Ambr. 2. Guelf. cum Voss. 1. Bern. Jenf. Tarv. *his* scripsi e Turic. Flor. Ambr. 2. Reliqui *iis.*

minor est labor. Ambr. 2. Guelf. omittunt *est.*

69. *obstiterunt.* Turic. *obstiterint.* Camp. *astiterunt.*

patrie monere. „Quia vox „illa patrie a nullo, quod „sciam, usurpetur, malle „patrio more monere, ut ex „primis syllabis verbi *monere* „τὸ more sit absorptum: sed „nihil definitio. plura enim „Fabius primus usurpavit.“ Burmannus.

69. *Duae — personae — M. Catonis Serviique Sulpicii.* Attende genitivum redditum vocabulo *personae*, non nominativum, ex proba latinitate. cf. 3, 8, 53. 5, 2, 3. Id ipsum hic Badius quoque animadvertit.

antistes magis ferret? Ut vero rationem defensionis suae reddidit, cum se studuisse petitioni Sulpicii contra honorem Murenæ, non idem debere actioni contra caput, 70 diceret? Quam molli autem articulo tractavit Catonem? cujus naturam summe admiratus, non ipsius vitio, sed Stoicæ sectæ, quibusdam in rebus factam duriolem videri 977 volebat: ut inter eos non forensẽ contentionem, sed studiosam disputationem crederes 71 incidisse. Haec est profecto ratio et, certissimum praeceptorum genus, illius viri observatio, ut, cum aliquid detrahẽ salva gratia

Ut vero rationem. Turic. *u. vereor* (post hanc vocem intervallo relicto) *actionum*. Quid sit quod hiet ibi scriptura, non exputo; neque enim quidquam commode videtur posse inferi. Sed vulgata non acquiesco, et ex Turic. haec eruo: *Ut vere rat.* cum enim scriptum esset vulgari errore *orationem* pro *rat.* mox *or* adhaesit illi *vere*. Jam *vere rat. redd.* habet illam *veritatis* potestatem, quæ est cum æquitate et iustitia conjuncta, quomodo dicitur *vere aestimare*. *Ut vere* autem pro *quam vere* variasse putandus est, veluti apud Cic. est ad Att. 2, 21. *ut — humilis, ut demissus erat*; in quibus ipsis locutionibus *ut* non tam ad nomen pertinet adjectivum quam ad verbum, et significatur modus magis faciendi aliquid, quam gradus præstantiæ aut vilitatis in re ipsa vel persona. Camp. *ut non r.* *actioni*. Sic Turic. Flor. (hic a pr. m.) Camp. cum Alm. Andr. Reliqui *accusationi*.

70. *studiosam*. Turic. Ambr. 2. *studiosum*. Camp. *studio- rum*. Ald. *studioforum*.

71. *ratio et*. Turic. Flor. (hic a pr. m.) inserunt *ut cum*

Ut vero rationem. cf. not. crit.

70. *tractavit Catonem*. „Locus est divinus c. 29 lq.“ Gesnerus. cf. 2, 12, 2.

71. *certissimum — genus*. Hoc cave jungas verbo *est*, sed appositionem agnosce vocis *observatio*.

velis, concedas alia omnia: in hoc solo vel minus peritum, quam in ceteris, adjecta, si poterit fieri, etiam causa, cur id ita sit, vel paulo pertinaciorum, vel credulum, vel iratum, vel impulsum ab aliis. Hoc illis com-⁷² mune remedium est, si in tota actione aequaliter appareat non honor modo, sed etiam caritas: praeterea causa sit nobis iusta sic dicendi: neque id moderate tantum faciamus,

cum Alm. praesumptum ex sequentibus. poterit. Flor. Ambr. 2. Guelf. Exc. Sanren. potuerit cum Voss. 3. Goth. Jenf. Tarv. cf. 7, 1, 44. 2, 22. id ita. Sic Ambr. 2. cum Ioann. Alm. Voss. 1. 3. Bern. Ald. dita Turic. dicta Jenf. (tac. Gesn.) Tarv. Reliqui ita solum.

72. si in. Turic. Flor. Guelf. Exc. Santen. Camp. nisi cum Goth. Voss. 2. Alm. Vall. (a pr. m. ut visum Badio) et edd. ante Ald. qui si, suadente Regio. fit — sic dicendi. Turic. Flor. fit — fit dicenda. ex Alm. fit — sic dicenda. Guelf. Exc. Sant. Camp. fit — fit dicendi. Jenf. si — fit dicenda cum edd. ante Bad. Nostrium ipsum est in Goth. Voss. 2. Vall. Haeret in hisce Gesnerus, qui illis referri posse negat nisi ad §. 63. „illis causis, speciebus, ubi „adversarium nolimus laedere etc.“, deinde velle se dicit ex vetere illa edd. scriptura recipere: causa si nobis iusta sit dicendi. Mihi quidem molestum est alyndeton in oratione nostra, quodque duo sensus continui ordiuntur ab Haec, Hoc. Nec procedit vulgata ratio nisi mutatione illa Regio suadente facta scripturae nisi. Si illis neutro genere accipias pro talibus, ejusmodi rebus; reponi velim Nec (cf. 10, 5, 1.)

in ceteris, adjecta. Qui toto hoc sensu ab in hoc solo ad impulsum ab aliis acquieverunt adhuc, quod sciam, omnes critici, videntur e voce concedas recte elicere sibi visum, quod deest ei verbum finitum. Id equidem probare non possum, cum, ut et modo

§. 69., concedere possat aliquid in proximis sibi oppositum, quale ibi erat ademit. Intercidisse igitur censeo aliquid; et quidem facillime dicas haustum post ceteris ante adjecta.

72. si in tota — causa fit — dicendi. cf. nott. critt.

73 sed etiam necessario. Diverſum ab hoc, ſed
 facilius, cum hominum aut alioqui turpium,
 aut nobis invidioſorum quaedam facta laudanda
 ſunt. Decet enim rem ipſam probare in
 qualicumque perſona. Dixit Cicero pro
 Gabinio et P. Vatino, inimiciſſimis antea ſibi
 hominibus, et in quos orationes etiam ſcripſe-
 rat: verum cauſa juſta fit fatendo, non ſe de
 74 ingenii fama, ſed de fide eſſe ſolicitum. Dif-
 ficilior ei ratio in iudicio Cluentiano fuit, cum
 Scamandrum neceſſe haberet dicere nocentem,

illis commune r. e. niſi tota — caritas: praeterea cauſa fit
 (pendente hoc conjunctivo itidem a *niſi*) *n. j. ſic dicendi*
 etc. Ne id quidem fuerit nimium, ut ſcribas *Nec ullum pro*
Hoc illis. Commune remedium intelligo *παράδειγμα* aliquam
 (paulo aliter quam mox §. 87. et ſane plerumque); multae
 enim ſunt noſtri admonitiones, ne forte diſcipuli perſuadeant
 ſibi, ſi certas quasdam artes perdidicerint ſuoque loco ad-
 hibuerint, jam ſatis eſſe proviſum utilitatibus ſuis, nec jam,
 ut totius orationis ſuae curam gerant, neceſſe eſſe. Valde
 ſimilis locus eſt 4, 2, 94 — 96.

73. *Decet.* Flor. Camp. *Dicet.* Margo Baſil. *Licet.* Mox
 Flor. *rerum cum Alu.* (cf. 65.) *Guelf. reum.* *cauſa*
juſta fit fatendo. Turic. Flor. Camp. *et juſta fit faciendo.*
 Guelf. *et juſta ſic faciendo* cum Goth. Voff. 2. Vall. (ut
 ſignificat, quanquam non diſerte prodeus, Badius) Jenſ. Tarv.
 Ex Alm. *juſta fit fatendo*, me quidem incredulo (cf. modo),
 quod ipſum dat Ald., cum praeferrant Loc. Venet. Ruſc. *et*
juſta fit fatendo. Reliqui plane ad arbitrium Regii noſtram
 habent ſcripturam. Exc. Sauten. hic ſilent, ſicut et in vicinis
 latis longo intervallo. In hiſce potuiſſe acquieſcere VV. DD.
 quam maxime miror. Unde tandem illud *ſe*, ſi *cauſa* eſt ſub-
 jectum? Et quae eſt ratio, ut *juſta* aliqua fiat cauſa eo,

73. *pro Gabinio et P. Va-*
tinio. De altero cf. Cic. pro
 Rabir. Poſtumo c. §. item Val.
 Max. 4, 2. Dio Caſſ. 39.: de
 altero nos ad 6, 1, 13.

verum — ſolicitum. vide
 nott. critt.

74. *Scamandrum — dicere*
nocentem. Cic. pro Clu. c. 17.
 ſeqq.

cujus egerat causam. Verum illud elegantissime, cum eorum, a quibus ad se perductus

quod is qui agit eam *fatetur* (in quo et ipso nulla *fatendi*, sed magis gloriandi occasio) se non de fama ingenii, sed de fide esse sollicitum? Gedoynus quidem, ut solent Francogalli (cf. 10, 1, 130.) aliquam sententiam extudit, de ipsis verbis parum sollicitus: Testari Ciceronem, justam esse reorum causam, ad quam defendendam non tam ingenio quam fide opus esse *fatetur*. Ut cetera taceam, hocce dici poterit in Vatini causa? Omnis haec commemoratio causarum difficultium Vatini et Gabinii valde brevis est et in qua vix justa earum ratio reddi posse videatur. Neque tamen quidquam longius intercuisse dicam, cum appareat illud quod sequitur de Cluentiana diligentius tractatum et majore cura dignum habitum a nostro. Credibile igitur cito eum esse defunctum in hoc, quod levius videbatur. Equidem sane, quod probetur, nihil reperio. Nam ut infinitivus *se esse sollicitum* pendeat a verbo finito *dixit*, nimia fuerit struendi audacia, cum *dicere* priore loco plane sit alius potestatis. Nemo enim ferat: „*Dixit* pro Gab. et Vatin.; sed *et hoc dixit se* etc.“ Neque multum juveris scribendo: *verum ait iusta sic fac*. Regianam illam correctionem *fatendo* pro *faciendo* alienissimam esse nemo non admonitus sentiat. *Iusta facere* benedicitur is, qui, quae vera sint, tueatur; et eo referendum censeo *sic*, ut sit pro *defendendis hisce reis*. Sed quid huc faciat ista *ingenii*, cuius famam negligat, mentio, plane non assequor. Neque enim, ne infans et dicendi imperitus haberetur, timendum erat Ciceroni pristinos adversarios suos defendenti. Illud alterum sane non caret momento, fidem cerni probandis etiam inimicorum virtutibus, quod ipsum modo agnoscebat noster „*deceat — persona*“. Ipse Cicero pro Rabir. Postumo „*suam se fidem de Gabinio gravius agere pati*“ negat. Quidquid est de hoc loco, una et altera vel addita vel mutata voce lucem ei posse contingere, non dubito, maxime si quis sententias aliquas huc facientes ex ipsis illis orationibus Tullianis alicunde protulerit; ut nunc est, intelligi posse nego. [Vid. Addenda.] In illis *non se de Guelf.* omittit *se*.

74. *illud*. Flor. iud. Camp. *id.* ad *se*. Turic.

Flor. Guelf. a *se*. Reliqui *ipse*. Nostrium e conjectura.

perductus. Sic Turic. Flor. Guelf. Camp. cum Goth.

perductus esset. Non tam Scamander libertus Fabricii,
Tom. IV. S

esset, precibus, tum etiam adolescentia sua excusat: detractus alioqui plus auctoritatis, 97: si, in causa praesertim suspecta, se eum esse, qui temere nocentes reos susciperet, fateretur.

75 Apud iudicem vero quod aut propter alienum commodum in causa, quam suscepimus, aut suum, ut persuadendi ardua ratio, ita dicendi

Voss. 2. et edd. ante Basil. Reliqui *productus*.

adolescentia sua. Guelf. *adolescentiam suam* cum edd. a Jenf. ante Obr. quorum Badius et sequentes *preces* quoque.

detractus a. plus. Turic. Flor. *detractus a. plures*. Guelf. *d. a. plure*. ex Alm. non nisi *plures*. *auctoritatis*.

Turic. *auctoritas* cum Alm. non Flor. (cf. 73.).

si, in causa. Turic. Flor. (hi etiam *causam*) Guelf. Goth. Jenf. (tac. Gesn.) Tarv. *sicut i. c.* cum Voss. 2.

se eum. Flor. *si e.* cum Jenf. Tarv. *susciperet*. Turic. Flor. Guelf. Goth. Jenf. (tac. Gesn.) cum edd. ante Ald. exc. Camp. qui vacuus est ab omnibus hic, quos Regius corrigit, erroribus, nam et *timere* est in Jenf. (tac. Gesn.) Tarv. Id proprium Goth. et Voss. 2. quod *suscepta* pro *suspecta*.

75. *quod aut*. Turic. (quanquam incertiore compendio) *qui aut*. *alienum*. Turic. Flor. Guelf. Camp. *aliquod* cum Goth. 1. (tac. Gesn.) 2. Kapp. Alm. Voss. 2. Andr. et edd. ante Basil. *in causa*. Turic. *ac vasa*. Mox ante

susceperimus Flor. *inferit nos*. *aut suum*. Turic. *autem sunt*. Flor. Guelf. *aut sunt* cum Goth. 1. 2. Kapp. et edd. ante Ald. exc. Camp., *qui aut sumitur*. Ex Alm. et Voss. 2. nostrum, falso profecto. In Vall. (sed qui a correctio-

quam hic ejusdem patronus ad Ciceronem perductus est ab Aletrinatis, et ne hoc quidem ad Ciceronis narrationem accommodate dicitur, qui Aletrinates ait a Fabricio domum suam adductos. Sed memoriter talia referre Qu. novimus.

plus auctoritatis. Expectes *multum*, *plurimum* prae illo *plus*. An fuit *detr.* *aliquanto plus*? Possit et ante *si in causa* intercidisse *sibi*.

75. *Apud iudicem — aut suum*. vide nott. critt.

expeditissima. Fiducia enim justitiae ejus nostrae causae nihil nos timere simulabimus. Ipse erit gloria inflandus, ut tanto clarior futura sit fides ac religio in pronuntiando, quanto minus vel offensae vel utilitati suae indulserit. Hoc et apud eos, a quibus appellatum erit,⁷⁶ si forte ad eosdem remitemur: adjicienda ratio vel necessitatis alicujus, si id causae

nibus hic non sit immunis) *at suum*. Omitto plurima VV. DD. restituendi pericula. Nostra in Basil. prima, deinde inmutata a Stoerio, sequentibus Chouet. Leid. Ferri ad sententiam possit, quod ex optimorum librorum scriptura eruere tentavi: *qui aut ira aut propter aliquod commodum a causa q. s. alienus sit (vel fuerit) ut cet. quanquam criticam rationem non ab omni parti praestem.* *ejus nostrae causae*. Turic. praemisso obscuriore compendio, quod refert fere illud quo *con signatur* (nisi forte illud est quod usurpatur in tertii et sexti casus exitu *bus*. cf. 8, 5, 18. hic §. 91.) *et nonne c.* Flor. *et nostrae c.* Guelf. *et non est c.* cum Goth. 2. ni fallor, quanquam pro *causae* assertur *me*. Reliqui *e. non c.* Nostrum *c* conjectura. Mox Turic. Flor. *simulavimus*. Post *Fiduc.* solus Flor. *omittit enim.* *erit — inflandus*. Turic. Flor. Guelf. *erat*, duo postremi *et infandus*, et Flor. mox (a pr. m.) *incluserit*.

76. *Hoc et apud*. Sic Turic. Guelf. Camp. cum Alm. Goth. Jenf. Tarv. *Haec e. a.* Locat. cum Andr. et edd. ante Basil. *et* omittit Flor. Reliqui *H. modo e. a.* *eos, a quibus*. Turic. Guelf. *nos quibus* cum Flor. nisi quod hic (a pr. m.) *nos in quibus.* *remitemur*. Sic Flor. quanquam simplici T (a pr. m.) cum Stoer. Chouet. Leid. item Vascol. (1542. F.) probante Gesnero. Reliqui *remittentur*.

necessitatis alicujus. Turic. Flor. Guelf. Camp. (postremi quidem duo prius solum) *necessitas alicuis.* *causae*

76. *Hoc et apud eos*. Structuram cf. ad 10, 7, 23.

adjicienda — suspicionis. Inest asyndeton, sed aptum illud reliquo quod hic quaeritur abruptae orationis sche-

mati. necessitas illa et error, et suspicio pertinent ad appellationem olim factam, nunc excusandam. De *causae cedit* vide not. crit.

cedit, vel erroris, vel suspitionis. Tutissimum ergo poenitentiae confessio, et satisfactio culpae: perducendusque omni modo iudex ad
 77 irae pudorem. Accidit etiam nonnunquam eadem causa, de qua pronunciarit, cognoscatque iterum: tum illud quidem commune, apud alium nos iudicem disputaturos de illius sententia non fuisse: neque enim emendari ab alio, quam ipso, fas esse: ceterum ex causa, ut quaeque permittet, aut ignorata quaedam,

cedit. Turic. Flor. Camp. *causa c. Guelf. c. credit.* Non acquiesco in vulgata, cuius si est sententia *convenit, congruit, desidero auctoritatem ita dicendi.* Quidni fuerit: *causa concedit?* ut apud Cic. pro Quintio c. 10. *E illud adhaesit ex male intellecto compendio syllabae con.* *ad irae.*

Lepidum est et criticae tironibus notandum quod hic in plerisque MSS. (nec tamen Turic. aut Flor. quanquam Alm.) *adire*, feliciter correctum a Regio, praeunte Camp., non Jenf. Tarv.

77. *nonnunquam eadem causa.* Sic Turic. Flor. Guelf. Camp. cum Goth. Voff. 2. et edd. ante Ald. qui inferit *ut.* Bad. Basil. *nonnunquam eandem causam.* Reliqui *n. ut eandem causam.* *pronunciarit* dedimus e conjectura, reliqui

pronunciavit. *cognoscatque.* Turic. Flor. *cognatque.* Hic (a sec. m.), Guelf. Exc. Sauten. Camp. *cogatque* cum Goth. Voff. 2. et edd. ante Ald. Hic *agatur* transpositum post *iterum*, suadente Regio. Sed Bad. Basil. *ut cognoscat.* Tarv. *cogitatque.* Reliqui *cognoscat.* *quam ipso.* Sic Turic. Guelf. Camp. cum Goth. et edd. ante Gryph. exc. Ald. Reliqui inferunt *ab.* *ut quaeque.* Turic. Flor. Guelf. Exc.

77. *pronunciarit, cognoscat-* mox remittit §. 78.

que. Facile ex proximis intelligitur iudex. Conferendus autem huc est locus de *praepredicium* lib. 5. c. 2. quo

ceterum ex causa. Respicit ad illud quidem commune. In *ceterum* cf. 9, 4, 85.

aut defuisse testes, aut (quod timidissime, et si nihil aliud plane fuerit, dicendum est) patronos non suffecisse, succurret. Etiam si 78 apud alios iudices agetur, ut in secunda assertionione, aut in centumviralibus iudiciis duplicibus, parte victa, decentius erit, quoties contigerit servare iudicium pudorem: de qua re latius probationum loco dictum est. Potest evenire, ut in aliis reprehendenda sint, quae ipsi fecerimus: ut objicit Tubero Ligario, quod in Africa fuerit. Et ambitus quidam 79 damnati, recuperandae dignitatis gratia reos ejusdem criminis detulerunt, ut in scholis luxuriantem patrem luxuriosus ipse juvenis

Santen. aut q. timidissime. Turic. Flor. Guelf. timidissime, vicissim timidus §. 28. iidem duo priores, adjunctis Camp. et edd. ante Ald. suffecisse. Sic Turic. (nisi quod si) Flor. Guelf. Exc. Santen. Camp. cum Goth. Voss. 2. Vall. Alm. Andr. marg. Bad. Vascos. Stephanique, Obr. probante Gesn. Reliqui satisfecisse.

78. iudices agetur. Alm. iudex augetur, nihil tale dantibus Turic. et Flor. (cf. 74.). latius probationum. Sic Turic. Flor. Guelf. Camp. cum Goth. Voss. 2. Alm. et edd. ante Bad. Reliqui inferunt in. Modo Turic. Goth. (tac. Gesn.) contingerit, Kapp. contingit.

79. quidam damnati. Alterum dam desiderant hic Codd. et quidem Turic. Flor. posterius, Goth. Guelf. Voss. 2. Exc. Santen. prius cum Jenf. Parv. dignitatis. Goth. libertatis cum Voss. 2. erroris solo, ut videtur, socio. cf. 10,

78. probationum loco. 5, itus) „damnatus, si alium 2, 1. „convicerit, in integrum re-

79. recuperandae dignitatis „stituitur.“ Ubi recte conferunt VV. DD. Cic. pro Cluent. 1, 2. „Qua lege“ (Julia amb. c. 36. init. vide ibi Manutium.

accusat. Id quomodo decenter fieri possit, equidem non invenio, nisi aliquid reperitur, quod interfit, *persona, aetas, tempus, causa,*
 80 *locus, animus.* Tubero juvenem se patri haesisse, illum a senatu missum non ad bellum, sed ad frumentum coemendum ait, ut primum licuerit, a partibus recessisse: Ligarium et perseverasse, et non pro Cn. Pompeio, inter quem et Caesarem dignitatis fuerit contentio, cum salvam uterque rempublicam vellet, sed pro Juba atque Afris inimicissimis populo Romano

1, 15. *quomodo decenter.* Sic Obr. Sed Turic. Guelf. *quoniam docenter*; prius et Exc. Santen. Reliqui *quam decenter.* *reperitur.* Sic Turic. Flor. Guelf. Camp. cum Goth. Voff. 2. *reperietur* Jenf. Tarv. iidemque modo *aliud.* Malim hic *nisi si.* cf. 6, 1, 54.

80. *ait, ut primum.* Turic. (hic et *rimum*) Flor. Guelf. Goth. (tac. Gesn.) Camp. *aut ut p.* Modo *exisse* pro *haesisse* Guelf. Exc. Santen. ut infra Camp. 11, 2, 11. *heserat* pro *exierat.* cf. Drakenb. ad Liv. 2, 10, 10. *partibus.* Camp. Leid. (hic quidem videtur mero sphalmate) *patribus.*

80. *Tubero — ait.* Quae se contulisse, c. 8. 9. Sed hic causatum Tuberonem pro-
 dit noster, ex ejus quae inter-
 cidit oratione desumpta non
 debent negligi, sed diligenter
 comparari cum Ciceronianis
 in ipsius Ligariana. Nec pror-
 sus apparet, quomodo potue-
 rit patrem suum Tubero di-
 cere, *ut primum licuerit, a par-*
tibus Pompejanis recessisse, si
 vere narrat Cicero, eundem
 Africa prohibitum nec domum
 venisse, nec ad Caesarem; sed
 ad Pompejum in Macedoniam
 licuit recedere ab ejus parti-
 bus. Illud quoque discrepat,
 quod filius Tubero patrem
 nonnisi ad frumentum coem-
 endum in Africam missum
 ait a senatu, Cicero reliqui-
 que scriptores eam ipsi pro-
 vinciam senatus consulto et
 forte obtigisse produnt. cf. 10,
 1, 23.
inter quem — contentio.
 Similiter 4, 2, 15. *de laude*
inter ipsos certatum.

stetisse. Ceterum vel facillimum est, ibi alie- 81
nam culpam inculcare, ubi fateris tuam. Ve-
rum id jam indicis est, non actoris. Quod
si nulla contingit excusatio, sola colorem habet
poenitentia. Potest enim videri satis emen-
datus, qui in odium eorum, in quibus errave-
rat, ipse conversus est. Sunt enim quidam, 82

81. *inculare*. Sic Turic. Flor. cum Alm. *recusare* Guelf.
cum Jenf. Tarv. Reliqui *accusare*. *indicis*. Sic Turic.
Flor. Reliqui *judicis*, in quo sane nulla sententia, ut animad-
vertit Gesnerus. Gedoynus hasce nugas securus reddidit.
Modo pro *id* Turic. Flor. *ut* cum Alm. et mox *contigit* Turic.
Flor. cum Kapp. Alm. *emendatus*. Turic. Flor. Guelf.
emendati. Turic. Guelf. Exc. Santen. *quin* pro *qui in*.

81. *Verum id jam — acto-
ris*. Is, qui, nulla demon-
strata facti differentia, eorum
inculat alios, quae se commi-
sisse fatetur, oratoris dignita-
tem exiit et ad vilitatem in-
dicio redimentium vitam se
demittit.

*sola colorem habet poeniten-
tia*. cf. 10, 1, 116. item 4,
2, 88. 100. Qui se poenitere
testatur admissorum, eumque
affectum tota actionis forma
profitetur, is aliquam tamen
speciem induit difficili illi,
quam tuendam sumsit, causae,
seque sua exempla insectantem
aliquatenus iudici commendat.

82. *Sunt enim quidam, qui —
faciant*. Qui hac scriptura ac-
quieverunt (nec quenquam
video qui haeserit), id spe-
ctarunt, quod continuo indu-
citur pater aliquis, qui ipse

hanc sui exempli improbatio-
nem minus invisam faciat.
Sed admoniti sentient, puto,
hoc non fieri ab hominis vo-
luntate, sed ab ejus conditio-
ne; quare pro masculino hic
longe aptius esse neutrum ge-
nus, ut scribatur *quaedam*,
quae, lenissima mutatione.
Commendatur haec generis
mutatio etiam eo quod est
§. 83. „*Alia praetereo*.“ Ne-
que enim convenit argumen-
tationi, sed, quocum toties
illud permutatur, *etiam* (cf. 2,
13, 11.). Ita recte locum
constitui apparebit, si contule-
ris 4, 2, 59. *Haec sunt quae —
faciant*. 4, 3, 16. *plurima sunt
quae — inseruntur*. 5, 13, 9.
quaedam sunt quae — possunt.
Sententia sic explicatur:
„*Quaedam accidunt* (συμβέ-
„βηκε) talibus causis, quae effi-

qui hoc natura ipsa rei non indecens faciant: ut cum pater ex meretrice natum, quod duxerit meretricem in matrimonium, abdicat. Scholastica materia, sed non, quae non possit accidere, Hic igitur multa non deformiter

82. *faciant*. Sic Turic. Flor. Reliqui *faciunt*. Codd. obtemperamus, cf. 10, 1, 44. *pater — in matrimonium*. Turic *patre ex meretricem immatrimoniu*. Flor. *patre ex meretricem in matrimonium* cum Guelf. et Alm. nisi quod horum alter habet, alter dicitur habere *pater et meretrice*. Goth. (err. Geln.) *pater natum quod amet meretricem* cum Voss. 2. (cf. 79.) Mox Vall. *pater natum ex meretrice quod amet meretricem in matrimonium*; sed valde suspicor, hic aliquam esse versatam emendationem (quales non raro agnoscit in eo Cod. Badius, velut ad §. 72.); et haec est obtinens a Badio inde in omnibus editis scriptura, ordine tamen mutato ita: *ex m. natum*. Jens. Tarv. *pater natum quod amet ex meretrice in matrimonium*. Locat. Ven. Rusc. (ex Regii mente) *p. n. ex meretrice q. a. ex meretrice in m.* Nostrum Camp. Andr. Ald. (nisi quod hic *natum ex mer.*) ex conjectura haud dubie, sed non improbabili illa, et meliore profecto, quam est librarii Gothani nullam rationem habentis verborum *in matrimonium*, unde mox conslarunt VV. DD. portentosam locutionem *amare in matrimonium* Gesnero in Thesauro quoque, ut et Forcellino, memoratam et explicitam. Brevius erat *ex mer. u. ob meretricis matrimonium*; sed nimis manifesta sunt ista in vet. vestigia *meretricem in matrimonium*, quorum tam similitudine quam litterarum M et N multitudine jacturam fecit locus. Si quid veri et antiqui esset in istis *quod amet*, probarem ego Francii conjecturam *quod habet*, vel *qui habet*, ita tamen ut scriberem *in matrimonio*, subnixus aliqua Turic. auctoritate. Nunc opus esse verbo praepositionem *in* regente cum accusativo, apparet, nec succurrit ullum, quod facilius intercidere potuisse dicas. *quae non*. Turic. Flor. Guelf. omittunt.

„ciant, ut ne per ipsam quidem rei naturam haec reprehensio ejus, quod ipse feceris, sit indecens.“ Alia ratio 11, 2, 30.

sed non — accidere. An fuit *f. n. quae in foro n. p. a.?* cf. 4, 2, 97. Potuit esse exheredationis elogium, *quod meretricem in matrimonium*

dicet: vel quod omnium sit votum parentum, ut honestiores, quam sint ipsi, liberos habeant (nam et filia nata, meretrix eam mater pudicam esse voluisset), vel quod humilior ipse fuerit (licet enim hoc dicere), vel quod non habuerit patrem, qui moneret: quin eo ³⁵ minus id faciendum filio fuisse, ne renovaret domus pudorem et exprobraret patri nuptias, matri prioris vitae necessitatem: ne denique legem quandam suis quoque subinde liberis daret. Credibilis erit etiam propria quaedam in illa meretrice turpitudine, quam nunc hic pater ferre non possit. Alia praetereo. Neque

Ab Alm. nonnisi *quae* abesse narratur. *et filia.* Turic. Flor. Guelf. Exc. Santen. inferunt *si* cum Goth. Voss. 2. Vall. (de hoc prodente Burm. apud Bad. non reperio). *et si sit* absque *filia* Camp. *dicere.* Flor. (a pr. m.) *ducere.* Fortasse robustior sententia in hoc, si scribas: *licet enim huic* (i. ejus conditionis homini) *ducere* i. meretricem. Quanquam vel sic malis: *licebat*, vel *licuit*, quod reponere intemperantius sane fuerit. Recepta parum explet animum. An hoc volebat, posse aliquem humilitatem suae conditionis pristinam citra contumeliam suam commemorare? Sed non est elocutus.

35. *id.* Sic Turic. Flor. Camp. cum Bodl. Alm. Ald. Obr. Reliqui omittunt. *subinde.* Turic. *sum.* Ex Alm. *sū.* Guelf. Exc. Santen. *siue.* An forte et hic *sub diem* erat, ut § Pro. 29? qua sententia est *in diem* apud Cic. pro Coelio c. 24. „praesentis fraudis poenas *in diem* reservatis.“ Sed ipsum nostrum aliquoties est *pro deinde, mox.* *daret.* *Credibilis.* Sic Turic. Flor. (quanquam hic etiam *credibile*). Reliqui inferunt *et.* *praetereo.* Turic. Guelf. Camp. *praeterea*

duxerit. vide 7, 4, 20. *ibid.* *nunc — ferre non possit.*
11. Postquam ex illa humilitate
licet — dicere. cf. not. crit. ad prosperiorem rei familia-
33. *subinde.* cf. not. crit. ris statum emerferat.

enim nunc declamamus, sed ostendimus, non-
 nunquam posse dicentem ipsis incommotis
 84 bene uti. Illic major aestus, ubi quis pudenda
 queritur, ut stuprum, praecipue in maribus,
 aut os profanatum. Non dico, si loquatur
 ipse: nam quid aliud ei, quam gemitus ac fle-
 tus, et execratio vitae conveniat? ut iudex
 intelligat potius dolorem illum, quam audiat:
 sed patrono quoque per similes affectus eun-
 dum erit, quia hoc injuriae genus verecun-
 85 dius inest passis, quam aufis. Mollienda est

cum Alm. Goth. Voss. 2. et edd. ante Gryph. nunc
declamamus. Turic. Flor. *hunc d.* *dicentem ipsis in-*
commotis. Hoc ordine Turic. Flor. Guelf. Goth. (tac. Gefn.)
 Camp. Reliqui *ipf. inc. dic.*

84. *major.* Guelf. Exc. Santen. *majora.* *os pro-*
fanatum. Goth. (err. Gefn.) Camp. *honos prophanatus cum*
 Voss. 2. (cf. 82.). *ac fletus, et.* Turic. Guelf. *aut f.*
 Camp. *aut f. et.* Jenf. *ac f. sine et,* cum Tarv. qui et *exerci-*
tatio. *verecundius — aufis.* Turic. *verecundiff est p.*
q. a. Guelf. *verecundasssem p. q. a.* Goth. omisso modo *inju-*
riae sic: verecundiae genus est p. q. a. Camp. *verecundius est*
p. q. a. Si recte filetur Flor. (memoratus ille in hoc ipso
 versu qui ad hoc dare cum Guelf.) habemus unum antiquissi-
 mum testem vulgatae scripturae. Gefnerus e Goth. eruit *quia*
hoc genus (intellecto, non expresso illo *injuriae*) *verecundiae*
est p. q. a. ad morem illum satis cognitum omittendi adver-

84. *verecundius — aufis.* monitio ejusdem, si modo,
 cf. not. crit. Ipsum quidem, Quintiliani (Decl. 313. p. 210.):
 „Non erit alienum advocatum
 „dare huic accusatori. — quo-
 „ties causa plus juris habet
 „quam pudoris, ad eum trans-
 „ferenda est, qui non eru-
 „bescit.“

Et proba est ad-

981 in plerisque alio colore asperitas orationis, ut Cicero de proscriptorum liberis fecit. Quid enim crudelius, *quam homines, honestis parentibus ac majoribus natos, a republica summo-
moveri?* Itaque durum id esse summus ille tractandorum animorum artifex confitetur: sed ita legibus Sullae cohaerere statum civitatis affirmat, ut his solutis stare ipsa non possit. Affecutus itaque est, ut aliquid eorum quoque

bium *magis*, de quo vide prae aliis Drakenb. ad Liv. 54, 49, 10. In illis Livianis tamen exemplis saepius *tam* deesse agnoscam quam *magis*, nisi ubi antecedit *volendi* verbum, lubricum illud, quodque fortasse cedere debeat alteri *malle*. Quintiliano autem in hoc uno loco tantum audaciae placuisse, vix adducor ut credam. Recepta habet quo se tueatur in illa fatis mirabili structura 7, 1, 56. modo *est* scribatur pro *ineft*. Sed latere aliquid non sinunt dubitare scripturae praepolterae vet. libb. Nec videtur procedere vel illa ratio nisi interveniente infinitivo, ut aliquid facere dicatur esse *verecundum* i. pudori alicui, non quidem illi soli, qui faciat, sed cuicumque praesenti.

85. *alio colore*. Turic. Flor. Guelf. *alia loco re.*
durum. Guelf. *divi.* *ita*. Flor. *id*. Guelf. Goth.
 (tac. Gesn.) *id a cum* Voss. 2. *cohaerere*. Guelf. *coer-*
cere cum Goth. Voss. 2. Jenf. Tarv. *coerceri* Camp. cum Andr.
 et edd. ante Basil. *affirmat*. Turic. Flor. (hic quidem
 a sec. m.) Guelf. *affirmat*. *Affecutus*. Turic. Flor.

85. *alio colore*. Sententiae ita sunt connectendae: „Adhuc quidem colorem summae vehementiae dandum vidimus actioni; sed hoc rarum est, et plerumque mitigandis potius iudicum auribus adhibetur ille.“ Suspicor itaque legendum *aliis pro alio*.
Cicero de proscriptorum liberis. Orationis, quae aeta-
 tem non tulit, causas bene, ut solet, exponit Freinsheimius in opere Supplementorum Livianorum l. 10. c. 45. advocatis veterum testimoniis, inter quae et Plinii illa laus (7, 31. p. Bip. 35.) „te (M. Tulli) „orante, proscriptorum „liberos honores petere pu- „duit.“
Affecutus. cf. not. crit.

causa videretur facere, contra quos diceret.
 86 Illud etiam in jocos monui, quam turpis esset
 fortunae infectatio: et ne in totos ordines,
 aut gentes, aut populos, petulantia incur-
 ret. Sed interim fides patrocini cogit quae-
 dam de universo genere aliquorum hominum
 dicere, vel libertinorum, vel militum, vel
 87 publicanorum, vel similiter aliorum: in qui-
 bus omnibus commune remedium est, ut ea,
 quae laedunt, non libenter tractare videaris;
 nec in omnia impetum facias, sed in id, quod
 expugnandum est; et reprehendens, alia laude

Guelf. Exc. Santen. Camp. *secutus* cum Voss. 2. Goth. Jenf. Tarv. Nostrium e correctione Regii. Suspicio fuisse *consecutus*, cum primae syllabae compendium facile excideret. cf. 8, 3, 3. 10, 1, 25. hic §. 95. Modo Turic. *is* pro *his*, et mox idem cum Flor. Guelf. *dicere* pro *diceret*.

86. *jocis*. Turic. Flor. Guelf. Exc. Santen. Camp. *locis* cum Goth. Voss. 2. et edd. ante Ald. Regius correxit.

totos. Turic. Flor. Guelf. *toto*. mox pro *fides* Turic. Flor. *fideles*, ex Alm. *tractes*. tum *interit* Turic.

hominum. Guelf. Exc. Santen. omittunt. *vel lib.*

Sic Jenf. (tac. Gesn.) cum edd. posterr. ante Gryph. Sed Turic. Flor. Guelf. Exc. Santen. Goth. (tac. Gesn.) Camp. omittunt *vel* cum Voss. 2. Reliqui *ut lib.* cf. 9, 4, 53. Sic et 11, 3, 5. *vel* omittunt Turic. Flor. (et si hic a sec. m. reponit, sed ante *Equidem*) cum Alm.

87. *laedunt*. Guelf. Exc. Santen. *legunt*. *repre-*
hendens. Turic. Flor. (hic a sec. m. addit *re* et sic Camp.)

86. *In jocos monui*. „Su-
 „pra 6, 3, 28. *In calamita-*
 „*tem* uti ridiculo vetat etiam
 „Cic. Orat. c. 26.“ Gesnerus.
 vide et 6, 3, 54.

87. *et reprehendens*. Desi-

derant VV. DD. accusativum.
 Facile fuerit pro *et* reponere
quod: deinde malim paene
premens. Francius conjicit *et*
ea r. Rollinus *et quaedam r.*
 Sed singularis praestat, quia

compenses. Sic cupidos milites dicas, sed non 88
 mirum, quod periculorum ac sanguinis ma-
 jora sibi deberi praemia putent: eosdem pe-
 tulantes, sed hoc fieri, quod bellis magis,
 quam paci, assueverint. Libertinis detra-
 henda est auctoritas: licet iis testimonium
 reddere industriae, per quam exierint de ser-
 vitute. Quod ad nationes externas pertinet, 89
 Cicero varie: detracturus *Graecis* testibus

prendens. Guelf. Exc. Santen. *prehendens*. Mox Goth. (tac. Gefn.) *laudem*. Turic. modo *quo exp. est*.

88. *Sic — sed*. Turic. Flor. Guelf. *si cupidum dedicasset*. Goth. (err. Gefn.) Camp. *si cupidum dicas esse* cum Voss. 2. et, ut fertur, Alm. *si cupidos dicas esse* Jenl. cum edd. ante Bad. Hic cum reliquis *si milites cupidos dicas esse*. Nostrium e conjectura; et eadem mox S addimus post *petulantes*, ubi in libris est *et*. Camp. in proximis sibi constat dans *putet, eundem petulantem, assueverit*, ubi Flor. *assuerint*, Goth. *ad-sueverunt*. Mox *iis* pro *his* scripti bis ex uno Goth. (tac. Gefn.). Pro *quod bellis* Flor. *quae b*. Pro *detrahenda* Camp. *tradenda*.

unum impugnari volebat. Nec probo Lochmannum geminanda voce *alia* loco succurrentem.

89. *Quod ad externas — varie*. Ingeniosissime ab Rollino reperta est haec distinctio, quam et Gedoynus et Capper. expresserunt, laudavit Burmannus. Facile subaudis: *tractat, agit* vel tale quid. *Varie* detrahere fidem Graecis (ut vulgo haec ordiuntur) quid sit, nemo dixerit.

„ne pro Flacco c. 26. sq.
 „*Sardos contemnit* in fr. 2. m.
 „Or. pro M. Scauro. *Conten-*
 „*des et postulabis, ut M. Ae-*
 „*milius cum sua dignitate omni*
 „*— sordidissimae, levissimae,*
 „*vanissimae genti, ac prope*
 „*diciam pellitis testibus condo-*
 „*netur*. De *Sardis* vero ser-
 „monem esse, argumentum
 „Asconii satis declarat.“ (cf.
 1, 5, 3.) „*Allobrogum testi-*
 „*moniis credere vetat* iudices
 „pro M. Fontejo c. 3. sqq.“
 Gesnerus.

Graecis testibus. „In oratio-

- fidem, doctrinam iis concedit ac litteras, seque ejus gentis amatorem esse profitetur; *Sardos* contemnit; *Allobrogas* ut hostes infectatur: quorum nihil tunc, cum diceretur, parum aptum, aut remotum cura decoris fuit.
- 90 Verborum etiam moderatione detrahi solet, si qua est rei invidia, si *asperum* dicas *nimum severum*, *injustum* *persuasione* *labi*, *pertinacem* ultra modum *tenacem esse* *propositi*: *plerumque* velut ipsos coneris ratione vincere, 982
- 91 quod est mollissimum. Indecorum est super haec omne *nimum*: ideoque etiam quod na-

89. *infectatur*. Turic. Camp. *infectatus*. Mox *hostis* Flor. Guelf. Camp. Goth. Jenf. (tac. Gesu.) cum Voss. 2. et edd. ante Basil. Hic quidem cum cett. ante Roll. *hosteis*.

remotum cura. Sic Turic. Flor. Guelf. Camp. cum Goth. Voss. 2. Alm. Jenf. Tarv. Ald. Basil. et videtur hujus aevi fuisse haec structura. cf. Sueton. Tiber. 42. Reliqui inferunt a.

90. *moderatione*. Turic. (sed hic et *detrahit*) Flor. Guelf. Exc. Santen. Camp. *moderatio*. *asperum*. Turic. *aspere*. *ipsos*. Goth. *ipse*, solus. Quod Obr. sic *asperum* reponit pro *si a.*, non opus est, cum *si* referatur ad *detrahi solet* quasi definitionis index, quae fiat istius *moderationis*. Turic. *rationem* pro *ratione*.

91. *omne*. Gryph. (1544.) *omnia* cum edd. ante Obr. Sed et Exc. Santen. nostrum. *hoc* pro *haec* Guelf. Exc. Santen.

remotum cura. vid. not. crit.

90. *Verborum moderatione*. cf. 3, 7, 25. 8, 4, 1. 2.

plerumque velut. Locum laborare abrupto nimis nec praecedentibus commisso dicendi genere, et ipse sentio cum Rollino et Burmanno. Quare huic maxime accedo, non integrum suspicanti. *ipsos*

referendum erit ad *asperum* illum, *injustum*, *pertinacem*. Quid lacunae operiendae potissimum inservire possit, haud facile dictu: *ita* post *propositi* insertum sufficere non videtur. Nec tamen magnam jacturam factam arbitror.

91. *omne nimum*. Pertexuit hic quam orsus erat §. 60. te-

tura rei satis aptum est, nisi modo quoque temperatur, gratiam perdit. Cujus rei observatio judicio magis quodam sentiri, quam praeceptis tradi potest. Quantum satis sit, et quantum recipiant aures. Non habet haec res mensuram et quasi pondus, quia ut in cibis, alia aliis magis complent. Adjiciendum etiam 92

Camp. *est* Flor. (a pr. m.) omittit. *temperatur.* Sic Flor. *temperatus* Turic. Guelf. Exc. Santen. Reliqui *temperatur.* *quodam sentiri, quam.* Guelf. *q. serviri sentiri q.* cum Exc. Santen. et si obscurius notata varietate. *q. servari sentiri* Goth. (err. Gesn.). *Quantum satis.* Turic. Flor. Guelf. Camp. *quam f.* *habet haec res.* Turic. Flor. Guelf. *haberet re,* Flor. a sec. m. *res,* Guelf. per comp. *hret.* Turic. etiam *mansuram.* *quia ut in cibis.* Turic. *q. in cibis his* (cf. §. 75.). Flor. *q. in cibis.* Guelf. Exc. Santen. *q. in cibis his* cum Camp. (nisi quod omittit *quia*). *q. in cibis iis* Goth. Jenf. (err. Gesn.) cum edd. ante Ald. Regius correxit.

iam, de tractandis parum speciosis, poteratque peregrisse videri quod solum ibi faciendum receperat, sed addit duo de apte dicendo praecepta, alterum de modo et mensura, quod sane potentissimum est ad apte quodcumque administrandum, de diversis alterum virtutibus, quae suis quaeque locis conveniant neque in totum aut probari aut rejici possint. Haec res non ergo ad remedia difficultium causarum modo referetur, verum ad eloquentiam in genere. cf. 6, 4, 11.

sentiri quam — tradi. cf. 9, 4, 120. et imprimis lib. 6. c. 5. ubi etiam huc differimus.

Quantum — aures. Possit videri haec sententia continuanda prioribus, ut pendeat illud *quantum a tradi potest.* Censeo tamen magis consentaneum esse, ut quae *sentiri posse observatio eadem et tradi* non posse dicatur, ibique finem habeat sensus anteccedens. Sic nostra verba per aliquam aposiopesis posita accipientur, quod genus orationis solet esse in praeceptis generalibus, ubi cito defungimur; quasi praemisisset haec: Tantum ego in talibus praecipio dicere, quantum etc.

breviter videtur, quod fere dicendi virtutes diversissimae non solum suos amatores habeant, sed ab eisdem saepe laudentur. Nam Cicero quodam loco scribit, *id esse optimum, quod cum te facile credideris consequi imitatione, non possis*. Alio vero, *non id egisse, ut ita diceret, quomodo se quilibet posse confideret, sed quomodo nemo*. Quod potest pugnare inter se videri. Verum utrumque,

92. *fere*. Turic. Flor. Guelf. *fiat*. mire! *habeant*. Goth. (tac. Gesn.) *habent*, nec tamen *laudantur*. Mox idem *iisdem*. *cum te*. Turic. omittit, sed ab eadem manu inserto *non ante facile*; et sic Flor. Guelf. *te* solum Camp. cum Goth. Voss. 2. Vall. *non te* Jenf. et edd. ante Ald. eadem mox *posset*. Regius correxit. *non id*. Sic Turic. Flor. Guelf. Camp. cum Voss. 2. et edd. ante Ald. qui *se* anteponit, quod a Jenf. inde habent post *ita*. Reliqui *non se id*. cf. 7, 1, 60.

92. *quodam loco* — *Alio vero*. Satis est quod demonstrant VV. DD. Cic. Orat. c. 23. et 28. ubi sunt horum, quae Qu. refert, semina magis quam expressa verba. Nec attinet laborare de inveniendis Ciceronianis, quae ad amussim respondeant nostris, cum jam cognitam habeamus Quintiliani in afferendis alienis securitatem. Alioqui multa sane desunt illi similitudini; neque enim priore loco tantum tribuit Cicero illi tenui generi, ut optimum agnoscat, neque altero se potissimum hoc egisse testatur. In hanc

quidem sententiam aliquanto magis congruit locus a Gesn. indicatus Brut. c. 95. *propter exquisitius et minime vulgare orationis genus animos hominum ad me dicendi novitate converteram*. Illud quoque Quintiliano hic disputanti accedit, item a Gesnero reperiuntur, in Oratore versus finem: *Potesi — non solum aliud mihi, ac tibi, sed mihi ipsi aliud alias videri*. Ad illam de falso iudicata facilitate sententiam recte Radius admonet versus suum Horatii Epist. ad Pis. 240 — 42.

ac merito, laudatur. Causarum enim modo distat: quia simplicitas illa, et velut securitas in affectatae orationis, mire tenues causas decet, majoribus illud admirabile dicendi genus magis convenit. In utroque eminent Cicero: ex quibus alterum imperiti se posse consequi credent; neutrum, qui intelligunt.

II. *Memoriam* quidam naturae modo esse munus existimaverunt, estque in ea non dubie plurimum, sed ipsa excolendo, sicut alia
983 omnia, augetur: et totus, de quo diximus adhuc, inanis est labor, nisi ceterae partes hoc

93. *Causarum enim modo.* Turic. *causa enim enim m.* (prius quidem *enim* per compendium). Flor. Guelf. Camp. *causa enim m.* cum Goth. Voss. 2. Jenf. Tarv. Basil. eoque recentioribus ante Gibsonum. Hic et reliqui *causa enim modoque*, quod in optimis (ut ait) Codd. invenire profecto non potuit nisi somnolentus hicce Criticus. Regius *que suaserat*. Nostrum e conjectura. *convenit.* Flor. et venit. Guelf. venit. cf. 85. *eminent Cicero.* Guelf. Camp. *inferunt et cum Goth. intelligunt.* Flor. Guelf. Exc. Sauten. *intelligent.*

Incipit caput sine inscriptione in Turic. Flor. Camp. inscribitur *de memoria* in Guelf. Goth.

1. *omnia, augetur.* Camp. *plura agetur.* *inanis est.* Guelf. Camp. *omittunt est* cum Goth. Voss. 2. Vall. et

93. *Causarum — modo.* cf. *modum litis* 5, 6, 2.

1. *quidam naturae — munus.* Pseudo-Turnebus nos remittit ad 3, 3, 4. Almelovenus haec ponit Philostrati: (Vit. Soph. 1, 22, 2.) *μνήμη μὲν γὰρ εἰδῶσι τέχνας, αὐτὴ δὲ ἀδίδακτος καὶ οὐδὲμιᾷ τέχνη ἀλωτός. ἔστι γὰρ πλεονέκτημα*

Φύσεως, ἢ τῆς ἀθανάτου ψυχῆς μάτηρ. Excolendo passively hic dici monet Badius, a Valla jam animadversum in Elegg. 1, 27. p. 39. cf. nos ad 6, 1, 3. *inanis est labor.* Idem apud Ciceronem iudicium demonstrat Regius de Or. 1, 5. ubi *thesaurus* quoque appellatur, ut et ab Heienniano 3, 16.

velut spiritu continentur. Nam et omnis disciplina memoria constat, frustraue docemur, si, quidquid audimus, praeterfluat: et exemplorum, legum, responforum, dictorum denique factorumque velut quasdam copias, quibus abundare, quasque in promptu semper habere debet orator, eadem illa vis repraesentat. Neque immerito *thesaurus* hic *eloquentiae* dicitur. Sed non firme tantum continere, verum etiam cito percipere multa acturos oportet, nec quae scripseris modo iterata lectione complecti, sed in cogitatis quoque

edd. ante Gryph. exc. Ald. *contineantur* mox Jenf. et edd. quod cum Regius in sua constitutione posuisset, ut et, nescio qua aurium superbia, *veluti*; hoc necessarium esse negavit Badius, alterum ob clausulam hexametricam valde improbavit, facta iterum *archipiratae* mentione, cf. 10, 1, 71. *legum*. Turic. Flor. Guelf. *legem* cum Goth. Jenf. Tarv. Modo Camp. *audivimus*, quod placet. *dictorum denique factorumque*. Turic. *d. dinequae factorumquae*. Flor. *d. beneque f. quae* cum edd. ante Ald. nisi quod Camp. posteriore loco *que*, quamquam diremunt. Sed Guelf. *d. benefactorum quae*. Obr. *d. bene factorumque*, quod optabat Gesn. Reliqui *dictorum beneque factorum*. Nostrium e Turic. scriptura correctum.

repraesentat. Turic. Flor. Guelf. Exc. Santen. Camp. *praesentat* cum Voss. 2. Goth. et edd. ante Bad. Non ausus sum reducere, veritus ne medii aevi sordibus inquinarer. cf. Gesn. in *Thesuro*, it. Forcell. Mox Turic. Flor. *concitatis* pro *cogitatis*.

velut spiritu continentur. *omnibus inter se concinentibus mundi partibus profecto non possent, nisi ea uno divino et continuato spiritu continerentur.* Vid. plura dantem Turneb. l. 1. et Burm. ad nostri 4, 3, 5.
Hanc loquendi formam sagaciter Turnebus in *Advers.* 4, 10. translata vidit a Stoicorum placito quodam de mundo, quod his ipsis verbis profertur apud Ciceronem de *Nat. Deor.* 2, 7. *Haec ita fieri*

rerum ac verborum contextum sequi: et, quae sint ab adverſa parte dicta, meminiffe: nec utique ea, quo dicta ſunt ordine, refutare, ſed opportunis locis ponere. Quid? extemporalis 3 oratio nec alio mihi videtur mentis vigore conſtare. Nam dum alia dicimus, quae dicturi ſumus, intuenda ſunt. ita cum ſemper cogitatio ultra id, quod eſt, longius quaerit, quidquid interim reperit, quodammodo apud memoriam deponit: quod illa, quaſi media quaedam manus, acceptum ab inventione tradit

2. *ea, quo.* Sic Turic. Guelf. Camp. cum Voff. 2. Vall. et edd. ante Ald. acc. Bad. *ea quae* Flor. cum Goth. Reliqui *eo quo*, corrigente Regio.

3. *nec alio.* Sic Turic. (niſi quod *alia* cum Flor. Guelf.) Guelf. Camp. cum Goth. Voff. 2. Vall. Obr. et edd. ante Ald. Reliqui *non a.* *ultra — quaerit.* Turic. Flor. (hic a pr. m.) *ultra ad id quod* (Flor. *quae*) *e. l. q.* Item modo Turic. *ſemper per.* Fateor inſolentius mihi videri dictum *id quod eſt* pro *id quod adeſt*, *id circa quod eſt* ſcil. *cogitatio.* Nec fatis congruere arbitror indicativum *cum quaerit*; debet eſſe *dum q.* ſed hoc alienum, quia modo praecedit *dum dicimus.* An forte haec placere poſſunt: *ultra ſit et quod eſt longius quaerat?* *interim.* Turic. Flor. *autem cum Alm.*; omittit Camp. *quod illa.* Turic. Flor. Guelf. *quo i.* *inventione.* Turic. Flor. Guelf. Camp. *inten-*

3. *Quid? extemporalis.* Alienum proſuſ *Quid?* in cujus abrupto et ſubitario dicendi genere nemo acquieſcat. Malim igitur *Quin.* cf. 6, 2, 12. 2, 4, 5. 2, 2, 13.

nec alio i. „non alio.“ cf. Drakenb. ad Liv. 3, 22, 7. Burmannus inferendo *quam* poſt *videatur* ad illam de qua egerit ſupra 2, 4, 13. ſtructu-

ram deducere malit locum, ut *alio* fiat neutrum. Parum recte ille, cum *alius vigor* hic ſit dictus pro *alia animi facultate* praeter *memoriam* i. ſola memoria conſtat extemporalis oratio.

ultra — quaerit. cf. not. crit.

media — manus. Rectiſſime Burmannus conferre jubet 12,

4 elocutioni. Non arbitror autem mihi in hoc immorandum, quid sit, quod memoriam faciat: quanquam plerique imprimi quaedam⁹⁸⁴ vestigia animo, velut in ceris annulorum signa serventur, existimant. Neque ero tam credulus, ut quasi habitu tardiolem firmio-

tionem cum Voss. 2. Goth. et edd. ante Basil. Videtur esse correctum a Philandro; verissime. Nam *intentio* eadem est *cogitationi*, cf. 10, 7, 10; et imperabat mutationem quod sequitur *elocutioni*.

4. *quid sit, quod*. Turic. *quid quod*. Guelf. Camp. *quicquid* cum Voss. 2. Goth. et edd. ante Ald. *qui quid* solum. Nostrium primum Bad. e Vall. Modo Turic. *in mora num* pro *immorandum*. Mox Guelf. *in primis* pro *imprimi*. *vestigia animo*. Sic Turic. Flor. Camp. (Goth. non memoratur; cf. 84. et mox) Obr. cum Voss. 2. Inferit in Guelf.; reliqui *nostro*: qui et *quae* subjiciunt, quod abest a Turic. Flor. Guelf. Goth. (tac. Gesn.) Vall. et edd. ante Ald. Utrumque addidit Regius. *in ceris*. Turic. Flor. *in guris*. Guelf. *in giris* cum Jenf. et edd. posterr. ante Ald. *in figuris* Camp. cum Goth. Voss. 2. Andr. (cf. modo.) Nostrium in Vall. et repositum a Regio.

4. 5. *ut quasi — naturam, subito*. In loco tam vexato primum vet. libb. varietatem, deinde VV. DD. emendandi pericula recensere satis habebō, aliqua de meo, sed timidissime, subjungens. Turic. *ut quam abitu t. f. n. fieri et autem*

3, 4. Est et simile, quamquam *manu* ommissa, 10, 6, 1. 11, 3, 62. utroque enim loco comparationis index particula significat intelligi illam, quae hic expressa est, *manum*.

4. *in ceris annulorum signa*. „Plato Theaet. p. 155. C.“ [Steph. 191. c.] „Θὲς ἐν ταῖς ψυχαῖς ἡμῶν ἐν κηρίον ἐκμαρτυρεῖον — καὶ ἐς τοῦτο — ἀπο-

„τυποῖσθαι ὡς περ δακτυλίων σημεῖα κ. τ. λ. Add. Phileb. „p. 85.“ [Steph. 38. 39.] „ubi „libro comparat.“ Gesnerus. Pseudo-Turnebus Aristotelem laudat, qui (in libro de Memor. et Remin. c. 1.) et ipse memorandi actionem comparat sigilli impressioni.

ut quasi — naturam, subito. cf. not. crit. Habet aliquid

remque memoriam fieri putem. Ejus autem, 5
quod ad animum pertinet, magis admirer na-

quoque ad animum pertinere m. admirari n. f. Flor. Guelf. *ut quam habitu t. f. n. fieri ea autem quod* (Flor. *quoque*) *ad animum pertinere* (Flor. a pr. *m. pertinere*) *m. admirari n. f.* Ex Alm. nihil nisi *ut qua abitu et abesse putem*, deinde *admirere*, et hoc quidem etiam in Goth. (qui alioqui nihil quidquam mutat exrecepta, ut nec ullus eorum, quos non ipse inspexi) Vall. Jenf. et edd. posterr. ante Ald. quo acc. Badius et marg. Basil. cum aliquot editorum apud Gibf. margine. Nam Camp. plane exhibet vulgatam. Obrechtus *ut quemadmodum habitu t. f. m. fieri, ejus putem causam quoque ad artificium pertinere: magis admirari naturam subit tot.* Gesner. nihil mutat ex recepta, nisi quod pro *quasi habitu* malit *corporis habitu*. Badius *abitu* retinet et interpretatur *abeundo*. Obrechtus quidem et Gesnerus manifestam sententiam praestant, quorum ille omne *artificium* in memoria efficienda negantem facit Qu., hic nihil ejus a *corpore* repetendum esse affirmantem. Mihi haec maxime ad veteres ductus accedere videbantur: *ut qui* (cf. 5, 10, 44. 10, 1, 57. *ut qui dixerim*. 74. *ut qui -- fuerit*) *habitu t. f. m. fieri videam, artem quoque audeam impertire. magis admirari naturam subit tot.* Nequaquam subventum loco per haec credo, sed aliqua verae emendationis semina inesse persuasum est. *habitu* h. l. et Pseudo-Turnebus et Burmannus pro $\xi\epsilon\iota$ Graeca usurpatum putant, quod et ipse teneo, valde tamen adhuc diffidens huic vocis potestati. Conferendus Graeci vocabuli usus apud nostrum 10, 1, 1. 59. apud Plin. Epist. 2, 5, 4. Negat Fabius, se illam ex eis, quae sensibus occurrant, impressionem, velut in ceram, factam posse probare, cum manifesto memoria dureseat diu habendo et retinendo suas notas, quod fieri nequeat, si quotidie novis vestigiis oblitteretur id quod ante impressum fuerit, et insuper artem quoque memoriae, si contingat ulla, qualem tamen ipse jamjam sit traditurus, omnem plane evertere cerae similitudinem. (cf. 3, 3, 4.) Novi, quantum laboret illud *audeam*, nec fugit me, *artem* non addito *ejus* nimis fluctuare. Multum abest, ut teneamus ipsam Quintiliani sententiam. Sed nimis adhuc eam contaminarunt editores, et quidem ipse ille princeps.

simile, quae supra est, disputatur, cum miram vim extollat de risu, cujus et ipsius lit. 6, 3, 7. 8. 9. originem explorare depreca-

turam, subito res vetustas, tanto ex intervallo repetitas, reddere se et offerre: nec tantum requirentibus, sed etiam sponte interim: nec
 6 vigilantibus, sed etiam quiete compositis. Eo magis quod illa quoque animalia, quae carere intellectu videntur, meminerunt et agnoscunt, et quamlibet longo itinere deducta ad assuetas sibi sedes revertuntur. Quid? non haec varietas mira est, excidere proxima, vetera inhaerere? hesternorum immemores, acta pueritiae recordari? Quid? quod quaedam requisita se occultant, et eadem forte succurrunt?

requirentibus. Guelf. *inquirentibus* cum Goth. *etiam sponte.* Turic. Flor. (a pr. m.) *in sponte* cum Alm. et sp. Guelf. Goth. (tac. Gesn.) cum Voss. 2. Omittit *interim* Guelf. Mox *compositi* Guelf. cum Goth. Voss. 2. et pro *sed etiam quiete* Flor. (a pr. m.) *se dectum quiete.* Guelf. *se tectum qui.* Camp. f. et *quiete.*

6. *Eo magis quod.* Sic Flor. Reliqui *magis* ante *eo* rejiciunt et prioribus annectunt. Turic. Guelf. Camp. *eo quod.* Reliqui *eoque.* *videntur.* Sic Flor. Guelf. *videtur* Camp. *viderunt* Turic. Reliqui *videmus.* *deducta.* Sic Turic. Flor. Guelf. Camp. Reliqui *diducta.* Infra §. 18. vicissim *deductam* Guelf. Camp. Goth. Jenf. (tac. Gesn.) Tarv. Mox Guelf. quoque (non Goth.) *externorum* pro *hesternorum* cum Voss. 2. solito, ut monet Burm., librariorum errore, ablegans ille ad Ovid. Trist. 1, 3, 44.

6. *Eo magis quod.* Tanto dignior admiratione est haec reminiscendi facultas, quod ea ipsis quoque mutis animalibus contingit.

7. *requisita se occultant.* Lepidus est quem ponit Gesnerus Senecae patris locus: „Non enim dum quaero ali-

quid invenio, sed saepe quod quaerenti non comparuit, aliud agenti praesto est. *Quaedam vero quae obversantia mihi et jam ex aliqua parte se ostendentia non possum occupare, eadem securo et composito animo subito emergunt.*“ in praef. 1. libri Controvv.

nec manet semper memoria, sed aliquando etiam redit? Nesciretur tamen, quanta vis esset ejus, quanta divinitas illa, nisi hoc lumen 985 orandi extulisset. Non enim rerum modo, 8 sed etiam verborum ordinem praestat: nec ea pauca contexit, sed durat prope in infinitum, et in longissimis actionibus prius audiendi patientia, quam memoriae fides deficit. Quod 9 et ipsum argumentum est, subesse artem aliquam, juvari que ratione naturam: cum iidem docti facere illud, indocti et inexercitati non possimus: quanquam invenio apud Platonem,

7. *nisi hoc.* Turic. Flor. Guelf. Camp. inferunt in cum Goth. Vall. et edd. ante Ald. hic cum reliquis ante Obr. *n. in hoc l. vim* (quod de Regii conjectura addunt) *o. e. exc.* Bad. qui *n. et l.* Badius in antiqua scriptura subaudiri *se* monet, quae ratio non placet, ne addito quidem post *nisi* eo quod facile sane excidebat *se*. Emendationem Obrechtii recte defendit Burm.

8. *deficit.* Turic. (qui et *patientiam*) Flor. Guelf. *defecit.*

9. *iidem.* Guelf. Camp. *idem* cum Goth. Voss. 2. et edd. ante Gryph. exc. Bad. qui nostrum ab emendatore in Vall. repositum narrat. Sed tuentur et Turic. Flor. *indocti et inexercitati.* Turic. Flor. Guelf. Camp. omittunt *et.* Goth. (tac. Gesn.) *ind. inexercitatie.* *possimus.* Tu-

nisi — extulisset. „nisi eloquentiam ad hoc, quod nunc est, fastigium evexisset.“

8. *Non enim — ordinem.* cf. 10, 6, 2.

9. *apud Platonem.* In Phaedro, loco notissimo p. Steph. 274. 275. Demonstrat Gesnerus locum Plin. Epist. 9, 18, 2. ubi eodem quo hic usu: „Ne memoriam cogam — poste-

rioribus priora dimittere.“

Quo minus audiendus Franciscus, qui malit *amittimus*. Similem Platonicæ opinionem profert (indicante Pithæo) Caes. B. G. 6, 14. ubi, quod Druides doctrinam suam litteris mandare vetuerant, id factum duabus de causis putat, „quod neque in vulgum discipuliam efferrî velint, neque

obstare memoriae usum litterarum: videlicet quod illa, quae scriptis reposuimus, velut custodire definimus, et ipsa securitate dimit-
 10 timus. Nec dubium est, quin plurimum in hac parte valeat mentis intentio, et velut acies luminum a prospectu rerum, quas intuetur, non averfa. Unde accidit, ut quae per plures dies scribimus ediscendi causa, cogitatione

ric. Flor. Guelf. Goth. (tac. Gesn.) Camp. *possimus* cum Jenf. Tarv. Ald. *videlicet quod*. Turic. v. *quo*. Flor. v. *quantum*. Guelf. Camp. v. *quo modo*. Ex Alm. *qm*. An erat v. *quatenus?*

10. *prospectu*. Turic. Flor. Guelf. (hic quidem inserto P) *promptu* cum Alm. Modo a Camp. omittit. *intuetur*. Camp. *intuemur* cum Goth. qui et *quasi* pro *quas*: quorum illud placet. *aversa*. Turic. Flor. *adversa* cum Alm.

ediscendi causa, cogitatione. Turic. Flor. (hic quidem a pr. m. *cogitatione*) Guelf. e. *sint cogitationes*. Camp. *si ediscenda sint c.* cum Bodl. Andr. Ald. (neque enim postremus sunt.) Ex Alm. nil nisi *sunt* pro *causa*. Obr. e. *sine c.* Mox etiam *contineantur* Aldus, solus. Hic igitur subjectum desideravit in vulgata, quod Badius in margine designat: *scil. mentis intentio*. Reliqui securi transierunt. Recepta ipsa est in Goth. qui et hic (vide supra 11, 1, 82.) de suo dedit *causa* pro *sint*, nec edd. recedunt, nisi quod Jenf. Tarv. *edicendi* per sph. Potuit sane et Camp. ingenio aliquid dare in verbis hisce adornandis, cum Bodl. illa auctoritas imminuatur eo, quod ejus testis sit Gibsonus. Sed acquiescendum profecto non erat. *ediscendi causa* quin recte et eleganter scribatur, non dubito, Obrechtianum illud *sine* ne satis quidem latinum censens (cf. 4, 2, 118.): sed nominativo opus est sententiae. Sive igitur *si ediscenda sint* retines, sive in obscuriore ductu *sint* obrepisse pro *causa* existimas, postrema sic refingam:

„eos qui discant, litteris con-
 „sifos, minus memoriae stu-
 „dere, quod fere plerisque ac-
 „cidit, ut praefidio litterarum
 „diligentiam in perdiscendo

„ac memoriam remittant.“ *se-*
curitatem vide etiam 10, 6, 2.

10. Unde accidit — *conti-*
neat, cf. not. crit.

ipsa contineat. Artem autem memoriae pri-¹¹
 mus ostendisse dicitur Simonides: cujus vul-
 gata fabula est, cum pugili coronato carmen,
 quale componi victoribus solet, mercede pacta
 scripsisset, abnegatam ei pecuniae partem,
 quod more poetis frequentissimo digressus in
 laudes Castoris ac Pollucis exierat. Quapro-
 pter partem ab iis petere, quorum facta cele-
 brasset, jubebatur. Et persolverunt, ut tra-
 ditum est. Nam cum esset grande convivium¹²
 in honorem ejusdem victoriae, atque adhibi-
 tus ei coenae Simonides, nuntio est excitus,
 quod eum duo juvenes, equis advecti, desi-

*cogitationis vis i. c. cf. 10, 6, 4. ubi apparet scribendo et edi-
 scendo ab una parte opponi ab altera cogitationis vim. Sic
 mox castores Turic.*

11. *abnegatam — partem.* Sic Turic. Flor. (quanquam
 discerptis mire syllabis) Guelf. Camp. cum edd. ante Bad.
 Reliqui *abnegata — pars est*, velut Vall. Goth. Gudii quidem
 ad Phaedr. 4, 24. rationem legentis: *abnegatas duas ei pec-
 partes non video quid commendet; nec Gronovii ad Senec.
 de tranquill. 14. excitatus pro excitus. digressus.*
 Flor. *degressus.* Guelf. omittit. Mox ac pro et reliquorum
 dedi e Turic. Flor.

11. *abnegatam — partem.*
 „Dependet a *fabula est.*“ Ba-
 dius. Ea quidem fabula legi-
 tur apud Cic. de Orat. 2, 86.
 Phaedrum 4, 24. Carmen
 ipsum hoc esse Simonidis, ex
 quo particulam Plato afferat
 in Protagora p. Steph. 559,
 suspicatur Dukerus (de quo
 mox) p. 98, cui diversa (sed
 ante eum scribens) sentit Hey-

nus in Opusc. Tom. 1. p. 159.;
 nec potuissent tum pugnare
 Grammatici, quorum litem
 Platonis auctoritas diremisset.
 Laudatorem gentis Scopada-
 rum Simonidem Theocritus
 celebrat nobilissimo loco 16,
 56 — 47.

12. *atque adhibitus.* Vide-
 tur rectius omitti *atque*, quod
 irrepperit inter illa *AE AD.*

derare majorem in modum dicebantur. Et illos quidem non invenit, fuisse tamen gratos
 15 erga se deos exitu comperit. Nam vix eo li-986
 men egresso, triclinium illud supra convivas corruit, atque ita confudit, ut non ora modo oppressorum, sed membra etiam omnia requirerentes ad sepulturam propinqui nulla nota possent discernere. Tum Simonides dicitur memor ordine quo quisque discubuerat cor-

12. *in modum.* Turic. Flor. (hic a pr. m.) *i. domo.* (et vicissim §. 46. *modo* Turic. Flor. Ambr. 2. Guelf. Exc. Santen. Camp. cum Alm. ubi frequentem hanc confusionem testatur Burm. cf. Drakenb. ad Liv. 39. 13, 3.) Ex Alm. *i. lomo.* Goth. *desiderabantur* a pr. m. mox subterpungendo sustulit, nec quidquam reposuit (err. Gesn.). *deos.* Guelf. Camp. *eos* cum Alm. ut fertur, quem tamen cum Turic. Flor. nostrum dare suspicor, quod ab Obr. inde obtinet. Reliqui omittunt; ad quos rediit Capper. cor ille Zenodoti non habens nec jecur Cratetis. Burmannus similiter confusa demonstrat, ut apud Liv. 1, 21, 5. ubi tamen non admittit Drakenb. *sefe* dantem Obr. non probo.

13. *eo limen.* Flor. inserit *ultra*, cum Alm. non Turic. (cf. 11, 1, 78.) De structura receptae vide 5, 10, 96.

corruit. Turic. *cor fuit.* *confudit, ut.* Sic Goth. cum Voss. 2. Bodl. et edd. ante Ald. acc. Bad. *confunditur* Turic. Flor. (hic quidem a sec. m.) Camp. (sed hic subjuncto etiam *ut*). *confundit* Guelf. (omisso *ut*) *confundit ut* Flor. cum Alm. Reliqui *contudit ut.* Modo *super* Goth. Mox *possunt* Flor. Guelf. Prae *contundendo* autem Burmannus etiam probat nostrum, appellans locum Ovid. Metam. 5, 58. suaque ad Petronium annotata c. 105. *ordine.* Ald. (e Re-

13. *confudit, ut non ora modo.* cf. not. crit. DD., *ordinis* praeferrri. Sed ne transponere quidem *quo ordine quisque* vel ita intelligere attinet, sed referam *ordine* ad *red lidisse*. In omni alia ratione Qu. *discubisset* scripturus videtur, non *discu-*

ordine quo quisque. Haec cum sit constans libb. vett. scriptura, nolim illud quod conjectura commendarunt VV. scripturus videtur, non *discu-*

pora suis reddidisse. Est autem magna inter ¹⁴ auctores dissensio, Glaucone Carystio, an Leo-

gii conjectura) *ordinis* cum edd. posterr. ante Burm. acc. Capper.

14. *Carystio*. Flor. Guelf. Exc. Santen. *Carestio*. Mox *Leocranti* Flor. cum Voss. 2. *anagatacho* Guelf. Exc. Santen. *schopae* iidem, omnibus locis, ubi semel (15) Turic. *scobuerat*.

Nam sic et Cicero „quod meminisset, quo eorum „loco quisque *cubisset*.“ cf. §. 2. *ordine refutare*.

14. *magna—dissensio*. Nos quidem erudita haec, Jupiter, et ingens controversia latuit, intercidentibus eorum, qui agitarunt, Grammaticorum operibus. Quos cum agnoscamus plerosque, Alexandrini illius musei alumnos, negotium tamen faceffunt Eurypylus et Apollas Callimachus. Quorum prioris notitia erui posse videtur nulla (cf. 10, 6, 4.); alterius nomen si diversum est ab illo clarissimi poetae, plane ludificatur nos casus, cum Suidas (v. Σιλωνίδης) Callimachi, quem diserte Cyrenaeum vocat, epigramma afferat, in quo illud ipsum proditur, de quo hic agit Qu. Vid. Fragm. Callim. 71. ubi rectissime Bentlejus locum illum a Qu. demonstrari monet. Neque tamen quisquam inventus est veterum, qui hoc cognominis imponeret Callimachio. Olet autem illud plane Syriacam nominum veterum corrupte-

lam, cujusmodi est Lucas, Silas. Equidem saevam sane sed praesentem medicinam adhibendam censeo, ut refecetur *Apollas*, velut perperam repetitum ex eo quod praecedit *Apollodorus*. Schneiderus quidem in Addendis ad Polit. Aristotelis (p. 491.) demonstrat Apollam scriptorem apud Athenaeum 9. p. 369, adjuncto, qui correctione possit eodem redigi, Apella 2. p. 63, suadetque aut *Apollam Callimachium* scribi aut inferi et, quae jam Bentleji fuit medicina. Posteriolem rationem prohibere videtur, quod nonnisi unum hominem Quintiliano obversatum testatur illud quod subjicit pronomem *quem*. Alteram difficillimam reddunt relictis nobis hodie versus poetae Cyrenaei, quorum non meminisse vix potuit Qu. Doleo nihil de hac difficultate proditum a doctissimis viris Dukero et van Goens in dissertatione illius hoc praeside defensa, *de Simonide Traj. ad Rh. 1763*. 4. Glaucom Carystium celeberrimum athletam vide apud

crati, an Agatharcho, an Scopae scriptum sit id carmen: et Pharfali fuerit haec domus, ut ipse quodam loco significare Simonides videtur, atque Apollodorus et Eratosthenes et Euphorion et Larissaeus Eurypylus tradiderunt; an Cranone, ut Apollas Callimachus, quem
 15 secutus Cicero hanc famam latius fudit. Scopam nobilem Thessalum periisse in eo convivio constat, adjicitur sororis filius: putant et ortos plerosque ab alio Scopa, qui major

pha. Camp. idem bis. *Cranone* Guelf. Camp. *Pharfali.* Guelf. Camp. *pharfalii.* Prior modo sit ante id omittit.

Eurypylus. Dedi quod solum rationem haberet, cum Locat. et multis ante Burm. item Capper. et Schneider. ad Arist. Polit. 5, 5, 7. in Add. Miror corrupto acquievisse Dukerum et van Goens, quod dant plerique, *Eurypilus*; aliqui etiam *Euripilus*, Camp. (per sph.) *Erypilus*, Tarv. *Euryphylus*, Ald. *Euriphylus*. Scripsi autem *Larissaeus* pro reliquorum *Larisseus*, iidem cum Schneidero, sed et Dukero. Nam formam *Λαγισσεύς* soli Jovi tribuit Steph. Byz.

15. *sororis filius.* Flor. inserit et, unde efficere malim ejus. Modopariete Goth. alio. Sic Turic. Flor. Guelf. cum Alm. Ald. Obr. probante Burm. Reliqui illo. major. Turic. *majora.* Guelf. Camp. Jenu. (tac. Geln.) *majora* cum Goth. Tarv.

Demosthenem pro Corona p. Reisk. 331. Pausan. 6. p. Kuhn. 475. Lucian. in Herodoto, fin. et demonstratos ibi a Solano.

hanc famam. quod *Cranone* acciderit illa triclinii ruina; neque enim totius historiae hujus auctor hic appellatur Cicero.

15. *adjicitur.* Ab historicis etiam ejus sororis filius per-

isse narratur. Cf. not. crit. Illud *periisse* subaudiendum etiam mox ad *putant*.

ab alio Scopa. Hic quidem, Dukero in Dissertatione citata subtilissime calculos subducente, fuit auctor gentis Scopadarum, quae viguit in Thessalia jam ante Olympiadem 46, teste Herodoto 6, 127. unde apparet longe supra Simonidis aetatem rele-

aetate fuerit. Quanquam mihi totum de Tyn-¹⁶
 daridis fabulosum videtur: neque omnino
 hujus rei meminuit usquam poëta ipse, pro-

16. *meminit usquam.* Turic. Flor. (hic prius a pr. m.) *me-
 minerit unquam* cum Alm. Posterius et Guelf. Camp.

gari illius quidem primi Scopae vitam. Commodum autem poëmatis Simonidei heroem designat nobis Athenaeus lib. 10. p. 458. *Σκόπαν Κρέοντος μὲν υἱόν, Σκόπα δὲ τοῦ παλαιῦ υἱόδεον.* Quanquam Perizonius ad Ael. V. H. 12, 1. et Schneiderus ad Aristot. Polit. in Add. p. 491 sqq. potatorem hunc, de quo Athenaeus, Scopam, non diversum putant a *Σκόπα τῷ νεωτέρῳ*, de quo Aelianus l. l., quique Cyro juniori monile transmisit; *Σκόπαν* autem τὸν παλαιὸν de Simonideo nostro intelligant, quem tamen minus commode viri docti auctorem familiae Scopadarum dicunt, rationem non habentes antiquissimi illius Scopae, cujus disertam hic habemus mentionem. Creontis autem filius etiam, nisi priscus ille, certe Simonideus Scopas fuit, cum Scopadas ejus aevi omnes *Κρεώνδας* nominet Theocritus l. l. ubi cf. Schol. Succurritur autem ruinae domus Scopadarum ab ipso nostro, qui non quidem *omnes*, sed *plerosque* ab illo primo ortos perisse in hoc convivio historicorum sententiam esse narrat;

modo, id quod monui, ad *ortos* intelligas *perisse* ex proximo, non ἀπὸ κοινοῦ *esse*; quanquam hoc plerisque VV. DD. accidisse suspicor, inter quos Dukerus etiam athletas illos Glaucum, Leocratem, Agatharchum ortos a Scopae vetustissimo, miro sane modo, sibi persuadet p. 97. Idem rectissime tenet (p. 98.), non totam ibi Scopadarum gentem extinctam, nec tantum calamitatis significari vocabulis *ἀθρόα ἀπώλεια* (v. Favor. ap. Stob. Serm. 105.).

16. *neque — meminuit usquam poëta ipse.* Disputat Gesnerus de firmitate hujus argumenti, quod tum demum alicujus esse ponderis, si nemo eorum, qui rem narrarint, ipsius poëtae testimonio sit usus. Alioqui enim Quintiliano vivente multa potuisse Simonidis opera vetustate abolita esse. Equidem scriptorem meum de talibus fere securum animadverti, nec credo reputasse, integer ad se pervenerit Simonides an bona sui parte truncatus. Ceterum satis recte puto argumentari nostrum, qui plurima tamen Simonidis carmina cogno-

17 fecto non taciturus de tanta sua gloria. Ex hoc Simonidis facto notatum videtur, juvari⁹⁸⁷ memoriam signatis animo sedibus, idque credere suo quisque experimento. Nam cum in loca aliqua post tempus reversi sumus, non ipsa agnoscimus tantum, sed etiam, quae in his fecerimus, reminiscimur, personaeque subeunt, nonnunquam tacitae quoque cogitationes in mentem revertuntur. Nata est igitur,
18 ut in plerisque, ars ab experimento. Loca

taciturus. Turic. *tacitus.* Modo Flor. *Tyndariis*, item *ipsa* pro *ipse* cum Guelf. et mox *sui* pro *sua*.

17. *Simonidis.* Flor. *Simonis*, a sec. m. *Simonides*, et sic Guelf. cum Jenf. Locat. et posterr. ante Ald. *notatum.* Turic. Guelf. *notavit* cum Jenf. et edd. posterr. ante Ald. *notari* Camp. cum Goth. Voss. 2. *notavit ut* Obr. *Notfrum* est in Vall. et Flor. quoque (ut videtur). *loca aliqua.* Flor. *loco aliqua.* Guelf. Exc. Santen. *loco de aliquo.* *ab experimento.* Turic. *abae experimenti*, et continuo *idem loci.*

rat: neque enim, si fama illius facti vivo jam poeta vighisset, poterat non frequentissima esse ejus apud ipsum mentio. Post fata magnorum virorum talia de iis narrari solent. Dukerus in dissertatione modo memorata p. 102. 3. famam de Tyndaridis evocantibus poetam ipso demum mortuo natam suspicatur, eodem, quo hic Fabius, silentii argumento jam antea (p. 70.) usus in elevanda Phaedri fide, qui celeberrimam omnia sua secum portantis vocem Simonidi tribuit Fabb. 4, 21.

17. *credere.* Suadet Gesne-

rus reponi *credet.* Obrechtus nimia ductuum ipsorum cura reflexit *credet et*; Rollinus adjiciendum nostro putat *potest*; et hoc fortasse optimum, si post *experimento* excidisse dicatur.

post tempus. i. post aliquod tempus, paulo longiore interjecto tempore. Haec dicendi forma hujus videtur fuisse aetatis, et legitur apud ipsum, si modo, nostrum Decl. 289. p. 145. ubi vide Burm. ut et ad Decl. 388. p. 789. item ad I. O. 12, 3, 5.

18. *Loca discunt.* Fateor offendi me in hisce quae di-

discunt quam maxime spatiosa, multa varietate signata, domum forte magnam, et in multos diductam recessus. In ea quidquid notabile est, animo diligenter affigitur, ut sine cunctatione ac mora partes ejus omnes cogitatio possit percurrere. Et primus hic labor est, non haerere in occurso. Plus enim quam

18. *discunt*. Camp. *discant*. Goth. *discuntur* cum Voss. 2. Vall. Colb. *dicunt* Ald. sed mox post *signata* insertis verbis *concupienda esse*, nullo haud dubie MS. auctore, quanquam et Camp. eadem interjicit. Guelf. continuo *speciosa*. *notabile*. Turic. Flor. Guelf. Camp. *nobile* cum Alm. Bodl. Goth. Voss. 2. Vall. et edd. ante Ald. acc. Badio. Correxerit Regius, neque ego cum Gesnero *non malam* dixerim antiquam scripturam. cf. 9, 3, 5. *affigitur*. Flor. *adfigunt*. Mox pro *cunctatione* Tarv. *contactione*.

scuntur locis; quanquam video sane aliquam ex ipsa in qua versamur materia lucem iis contingere. Sed in illa toties animadversa litterarum C et G confusione, non fuerit temerarium rescribere *deligunt*.

non haerere in occurso. Non adeo trita potestas *occurfus*, qui hic est pro omni re, quae repente se nobis offert. Usus, quo nomen *occurfus* abit in rem vel hominem ipsum qui *occurrat*, plus semel reperitur in Declamm. velut 8. p. 157. „indifferentiam“ (geminorum quorundam) — „mirantur „occurfus“ i. occurrentes. 18. p. 322. „laudandus“ (ob pulchritudinem), „occurfibus.“ Cave autem *haerere* accipias pro

morando; significat *titubare*. Hic adverbium sit an pronomen, dubitari potest. Hoc si probas, respiciet sensus noster ad praecedentem eumque repetet. Est enim hoc ipsum *non haerere in occurso*, cum „sine cunctatione ac mora partes domus alicujus magnae „omnes cogitatio percurrit.“ Sin adverbium agnoscis, *hic* i. in omni hoc negotio primum erit, quavis occasione data totam illam domum reminisci, ne ante fores quasi ejus ocellas siles nec intro mittaris. *Occursum* etiam non male interpreteris quamvis illius domus partem, quae forte se offerat memoriae, ex qua deinde in omnes reliquas ordine ea discurret.

19 firma debet esse memoria, quae aliam memo-
riam adjuvet. Tum quae scripserunt vel cogi-
tatione complectuntur, et aliquo signo, quo
moneantur, notant: quod esse vel ex re tota
potest, ut de navigatione, militia; vel ex verbo
aliquo. Nam etiam excidentibus, unius admo-

19. *Tum.* Guelf. Exc. Santen. *Tamen* cum Jenf. Tarv.
complectuntur. Turic. Flor. *complectitur.* *aliquo.* Sic
Guelf. Camp. cum Voss. 2. Goth. Colb. Ald. *alio quo* Turic. Flor.
Reliqui *alio.* *moneantur.* Turic. Flor. Camp. *moveantur*
cum Goth. *moneatur* Guelf. sed correctum ex *moveatur*. Haec a
Sphi inde initio laborare, nemo non sentiat admonitus. Quid
est *vel* ante *complectuntur*, cui nihil deinde respondet? Nisi
forte et interpretati sunt *etiam*, admodum quidem dure. Sed
convenire fortasse videbatur *alio*, ut vulgo legunt: *etiam alio*;
quam quid? quaerere libet. Nec bene coit *complectuntur*
praesens cum *scripserunt* praeterito. Quare e veteribus haec
eruerem malim: *vel c. complexi sunt*, expungendo simul et
velut nato ex evanido illo *sunt*. Eo quoque inclinatur animus,
ut servetur antiquum illud *moveantur* (quanquam mox §. 21.
est *admonentur*, quod sane dubitationem injicit), quia imagine
aliqua opus est, animum feriente, acri, cf. locum Cic. §. 22.
In prioribus, quae hic tento, nostram plane rationem Gedoy-
nus sequitur. Secunda igitur in hoc memoriae artificio ea
est administratio, ut haerentibus jam animo nostro locis, sen-
sus vel scriptos vel cogitados suis quemque signis instruamus,
mox locis praeparatis eosdem illaturi. Sic apparet differentia
locorum et imaginum; nec quidquam video, quod intelligi
nequeat in hac ratione, quanquam valde, ut nobis quidem
et ipsi Quintiliano videtur, operosa. *excidentibus.*

19. *complectuntur* — *mo-
neantur.* cf. nott. critt.

vel ex re tota — *vel ex verbo
aliquo.* „Signum illud vel
„ex re tota assumitur, ut an-
„cora, si de navigatione aga-
„tur; vel ex verbo aliquo, ut,
„si periodus incipit a verbo
„solet, poterit sol esse signum.“

Ita Rollinus; quem ego recte
hoc ex veterum ratione mne-
monica tenuisse existimo, ma-
xime conferendis iis, quae
praecipit scriptor Herennia-
nus 3, 20. 21.

excidentibus. Recte Capper.
huc advocat 11, 3, 153. ubi
excidens, sicut et hic, pro

nitione verbi in memoriam reponuntur. Sit autem signum navigationis, ut ancora; militiae, ut aliquid ex armis. Haec ita digerunt. ²⁰ Primum sensum vestibulo quasi assignant, secundum atrio, tum impluvia circumeunt, nec cubiculis modo aut exedris, sed statuis etiam similibusque per ordinem committunt. Hoc

unius. Obr. de suo inferit *res*, pessime. ¹ *signum*. Flor. Guelf. *magnum* cum Alm. non Turic. cf. §. 13. *an-*
cora — ut *aliquid*. Bodl. *a. vel spiculum m. aut a.* solus, mire; sed cf. §. 29. Modo in *vel ex verbo* Camp. omittit *ex*.

20. *digerunt*. Turic. *diligerunt*. Flor. *diligenter*. Guelf. *deligere* cum Goth. Voss. 2. et edd. ante Ald. nisi quod Jenf. *diligere*, Tarv. autem *diligunt*. Camp. *dirigunt* cum Ald. Nostrum narratur esse in Alm. (qui, pro *ita*, *itaque* habeat cum aliquot edd.), a sec. m. in Vall. repositum testatur Badius. Prima dare videtur Andreana. *sensum vestibulo*. Turic. Flor. inferunt *bello cum*; Goth. Jenf. et edd. posterr. ante Ald. *bello tum*. Camp. pro *sensum* dat *locum* cum Andr. Ald. et aliquot Burm. Reliqui *f. vel locum v.* Nostrum unus Badius, qui se omnem locum ex repositione, i. emendatione, Vallenfis dedisse testatur. Nihil erat hinc alienius quam *locus*, ei praesertim qui errorem lectoris caveret, in quo genere eximia est Quintiliani diligentia. *secundum atrio, tum impluvia*. Flor. Guelf. *f. puta astrictum in pluvia*. Camp. *f. puta atrium tum in pluvia*, cum edd. ante Bad. nisi quod Tarv. *artium*, (de Jenf. tac. Gesn.). Goth. *f. puta a. t. i.* cum Voss. 2. ex quo Burm. *seculum*. *cubiculis — exedris*. Flor. Guelf. *cubilis — hedris*. Goth. Jenf. (tac. Gesn.) Camp. Bad. *c. — exhedris* (Goth. directim *ex hedris*). Tarv. *cubiculi — hexedris*. *statuis*. Flor. *statius*. Alm. *stacius*. Guelf. *status* cum Goth. Voss. 2. Nostrum est in Camp. Andr. Ald. Obr. et aliquot Burm. Reliqui *stivatis*. Nostrum probat et bene exemplis illustrat Ernestus in Clave Ciceron.

obliviscente seriem orationis. „titubaverint — velut in gra-
Inest tamen ipsa *cadendi* simi- „dum reponuntur.“
litudo. cf. 5, 7, 11. ubi qui

facto, cum est repetenda memoria, incipiunt ab initio loca haec recensere, et, quod cuique crediderunt, reposcunt, ut eorum imagine admonentur: ita quamlibet multa sint, quo-
rum meminisse oporteat, fiunt singula con-
nexa quodam choro, ne errent conjungentes
prioribus sequentia solo ediscendi labore. 983

voce *impluvium*. Mox Camp. *incipimus*, male. *ut*
eorum. Sic Guelf. Vall. ex eoque Bad. Reliqui *et e.* *ita*
quamlibet. Sic Flor. *et q.* Camp. Reliqui *ut q.* *fiunt.*
Sic Turic. Flor. Guelf. Camp. cum Goth. Voss. 2. Vall. Jenf.
Tarv. *fiant* Locat. cum posterr. ante Ald. acc. Bad. Basil. Obr.
sunt exhibent Exc. Santen. fortasse per errorem conferentis,
in tanta alioqui hujus Cod. et Guelf. similitudine. Reliqui
sint. Modo *multa sit* Turic. Flor. Mox pro *connexa* Flor. (a
pr. m.) *nececa*, a *sec.* autem, nisi est error conferentis, *con-*
nixa. *choro, ne errent*. Turic. (quanquam ex hoc re-
fertur *coria*) Flor. Guelf. Exc. Santen. *corio onerant*. Solum
corio ostenditur ex Bodl. Vall. et sic est in Camp. Goth. Mox
consequentia Flor. Camp. cum Alm.

20. *ut — admonentur.* „*Ut*
„i. secundum quod.“ Badius.
fiunt singula — ediscendi
labore. Hic sensus cum non
constanter ita, ut hic comparet,
in vetustissimis libris legatur,
nos autem, quam minimum
fieri potuit, concesserimus re-
centium mutationibus; tamen
non nisi suspensi et dubitan-
ter de ejus sententia pronun-
ciabimus. Nexa haec omnia,
quae animo affigimus, cum
sint inter se per illam aedifi-
cii cujusdam magni subjacen-
tem cunctis imaginem, cave-
tur error, in quem poterant
incidere qui nihil aliud quam
ediscunt verba ipsa, nullis nec

locis nec imaginibus memo-
riae subvenientibus. Qualis
autem ille est error? Potest
enim duplici modo accipi, ut
vel eo ipso erretur, quod con-
tra quam debebant conjun-
gunt prioribus sequentia, vel
inter illud conjungendi nego-
tium aliquid peccetur. *Con-*
jungentes itaque erit aut: *con-*
jungendo, aut: *inter conjun-*
gendum. Prius si probas,
inutile memoriae ostenditur
nullis intervallis constitutis
totam orationem continuando
semper prioribus sequentia
detexere. Et fateor hanc ra-
tionem mihi videri consenta-
neam iis quae praecedunt:

Quod de domo dixi, et in operibus publicis, ²¹ et in itinere longo, ut urbium ambitu, et picturis, fieri potest. Etiam fingere sibi has imagines licet. Opus est ergo locis, quae vel finguntur, vel sumuntur: imaginibus, vel simulacris, quae utique fingenda sunt. Imagines notae sunt, quibus ea, quae ediscenda

21. ut urbium. Camp. et urbium cum Goth.

notae sunt. Turic. voce. Flor. note. Guelf. (hic an omitteret *sunt*, non notavi; suspicor tamen) Exc. Santen. voces. Certe quod vulgatur otiosum est et ejusdem vocabuli *notae* — *notamus* iteratione deforme. Nec quidquam vidi similius glossae e margine textum invadenti quam haec: *Imagines notae sunt*, vel etiam absque *sunt*. Vox autem *quibus* sine his optime applicatur illis proximis per parenthesin insertis

fiunt singula connexa. Dùm suus cuivis loco sensus assignatur, recensendis omnibus ab initio locis nihil nos potest effugere, nec praeposito ordine proferri; simul autem ita dirimuntur quoque a se invicem sensus diversi, ut alter in alterum ne incurrat. Habet sane difficultatem, quod *fiunt* jungitur participio *connexa*, prae quibus expectes *connectuntur*; nisi forte, id quod verum censeo, *connexa* hic nominis adjectivi potestate dicuntur, cui tamen obstat adjunctus voci ablativus, unde participii proprietates magis agnoscitur. „Choro quodam“ haec *singula connexa* significavit Qu. si recte legimus locum, petita, non quidem a domo, in qua versabamur, similitudine, sed ab ea

quae est in choream ducentibus manuum conjunctione; et suadet tale quid etiam hic probare locus nostri geminus 9, 4, 129. „*membra connexa* „*sunt* — ut *homines* — *continentur*.“

21. *Etiam fingere* — *licet*. Miror neminem haesisse. Incommodè certe *imagines* hic appellavit noster, quod *loci* vocabulo indigebat, cum mox et ipse et omnes omnino scriptores in mnemonices tractatione *imagines* sedulo discernant a *locis*. Neque enim quidquam profecto voluit significare, nisi quod etiam ficta aedificia, non modo quae alicubi inveniuntur extracta, possunt inservire artificio mnemonico. Idem docet Hieronimus 5, 19. extr.

notae sunt. cf. not. crit.

sunt, notamus: ut, quomodo Cicero dicit, *locis pro cera, simulacris pro litteris utamur.*
 22 Illud quoque ad verbum ponere, optimum fuerit: *Locis est utendum multis, illustribus, explicatis, modicis intervallis: imaginibus autem agentibus, acribus, insignitis, quae occurrere, celeriterque percutere animum possint.* Quo magis miror, quomodo Metrodorus in XII signis, per quae Sol meat, trecenos et

quae utique fingenda sunt. Sic nexus quoque manifestior conjunctionis *ut utamur cum opus est.* Fortasse etiam cum Gesnero inferendum *et ante imaginibus.* Mox *discenda Camp.*

22. *fuerit.* Turic. Flor. Guelf. Exc. Santen. *fuerat.*

modicis. Turic. Flor. Guelf. *modis* cum Alm.

percutere. Guelf. Exc. Santen. Camp. Jenf. (tac. Gefn.)

percurrere cum edd. ante Gryph. exc. Bad. qui e Vall. nostrum. Modo pro *autem* Jenf. (sed hic per sph. *aliqui*) Tarv. et edd. posterr. ante Obr. acc. Roll. *aliquid.* tum Camp. *celeriter quemque.* Flor. *imaginis* pro *imaginibus.* *trece-*

nos. Turic. Flor. Guelf. Camp. Jenf. (tac. Gefn.) *tricen*os cum Goth. et edd. ante Basil. frequenti confusione. cf. Drakenb. ad Liv. 40, 34, 8. Hic quidem ipsa *tricenorum* processerit ratio,

Cicero dicit. Loco supra indicato de Or. 2, 36. item mox 37. Illi *de cera et litteris* mirifice respondet Herenniani dictum 3, 18. *imagines, sicut litterae, delentur, ubi nihil illis utimur: loci, tanquam cera, remanere debent.*

22. *Metrodorus.* cf. 10, 6, 4. Qui hoc praeterea referret Metrodori artificium in artum locum plurimas inferentis imagines, non reperi quenquam. Malim autem quod prae illo *quomodo.* Mox unus,

quod sciam, MS. Gothanus *sua* dat pro *suam*; quod sane placet, ut ad arte referatur pronomen, non ad *memoriam*; positu etiam vocis *potius* hoc suadente. Jactabat se Metrodorus mnemonica magis sua quam memoria; ubi alius ejus generis artifex unum et alterum in quovis signo Zodiaci fortasse locum posuisset, ibi triginta definiens. De *vanitate* consule nos ad 4, 1, 35.

sexagenos invenerit locos. Vanitas nimirum fuit atque jactatio circa memoriam suam potius arte, quam natura gloriantis. Equidem ²³ haec ad quaedam prodesse non negaverim, ut si rerum nomina multa, per ordinem audita, reddenda sint. Namque in iis, quae didicerunt, locis ponunt res illas, *mensam*, ut hoc utar, *in vestibulo*, et *pulvinum in atrio*, et sic cetera: deinde relegentes inveniunt, ubi posuerint. Et forsitan hoc sunt adjuti, qui, ²⁴

modo absint *sexageni*. Sed satis frequens distributiva ponere pro cardinalibus. cf. eundem Drakeub. ad 4, 16, 6. Manifestus imprimis Livii locus 9, 30, 3. *tribuni militum seni deni in quatuor legiones*, ubi plane quae hic apud nostrum ratio. Modo *ineat*. Guelf. Camp.

23. *ut si rerum*. Turic. Flor. Guelf. *aut si r.* Camp. *mox redd. sunt.* *ponunt.* Sic Turic. Flor. Guelf. Exc. Santen. Camp. Reliqui *reponunt.* *vestibulo — atrio.* Turic. Flor. Guelf. (hic tamen *et videtur omittere*) Camp. *v. et populum i. a.* Reliqui *v. in atrio pulvinum*, sed Goth. et Voss. 2. item *populum*. Ordinem MSS. restituumus, emendationem alicujus veterum illorum Criticorum, nescio cujus, unice retinentes et probantes. Pro *mensam* in Guelf. est *mersam*. *sic cetera.* Turic. Guelf. Exc. Santen. *si esset.* Mox Guelf. *relegentes* (a pr. m.) et *posuerunt*, ubi Flor. *reposuerint*.

24. *forsitan hoc*. Sic Obr. facillima emendatione. Adjuvat Flor. qui et ipse nihil aliud nisi *f. hi.* Reliqui inserunt *in*. Mox Flor. (a pr. m.) Guelf. *actione*, et hic *vendidisset*.

25. *Equidem haec*. Jam de hac quam nobis explicuit mnemonice pronunciat in univ-
ersum, minus ei tribuens, quam vulgo solebant rhetores. Debat ergo hic noster sensus diligenter a praecedenti secerni, ne forte quis crederet, praestigias tantum illas Metrodori parum placere nostro. Ciceronis quidem sub persona Antonii benignius est de hac arte iudicium de Or. 2, 88. Mox *quae didicerunt* facillima correctione mutem in *quae digierunt*. cf. §. 18. 20.

auctione dimissa, quid cuique vendidissent, testibus argentariorum tabulis reddiderunt. Quod praestitisse Hortensium dicunt. Minus idem proderit in ediscendis, quae orationis perpetuae erunt. Nam et sensus non eandem⁹⁸⁹ imaginem quam res habent, cum alterum fingendum sit: et horum tamen utcunque com-

Tum e Turic. Flor. enotatum *quae Hortensius*, non addita in illo quidem vulgata, in hoc autem diserte appositum est vulgatum *Hortensius*. Insetum itaque videri debet illud *quae* sine sensu post illa *quod praestitisse*. *utcunque*. Sic Turic. Flor. cum Alm. auctores facti conjecturae Gesnerianae, quam ipse (immemor Alm.) in textum intulerat; rectissime, et obsequentibus Bipp. Reliqui *utrumque*. cf. 10, 6, 7.

24. *Quod — Hortensium dicunt.* „Hortensius — a Senna provocatus in auctione perfedit diem totum et omnes res et pretia et emtores ordine suo argentariis recensentibus, ita ut in nullo falleretur, recensuit.“ Seneca pater in praef. Controv. cf. et 10, 6, 4.

cum alterum fingendum sit. Res quidem suas secum ferunt imagines; sensus, i. cogitata nostra, si notare volumus, fingendum est aliquod nostra sponte signum, nec illud certum aut unum modo est: „nam — ita fit in imaginibus, ut, quae nobis diligenter notatae sint, eae parum videantur insignes aliis.“ (Scriptor ad Herenn. 3, 25.) *Alterum* quod hic dicitur, est illud ipsum signum, quo sensum notamus, diversum illud

ab eo quem demonstrat sensu; duo enim profecto sunt, ubicunque signatur alterum, alterum signat. Jam in *rebus* ne signum quidem, i. alterum illud, fingere opus est, quoniam qui *mensam* reminisci cupit, is nihil nisi mensae imaginem animo affigere necesse habet. Et hanc quidem verborum nostrorum partem rectissime expressit Gedoynus: „les pensées ayant une image purement arbitraire.“ In reliquis vitio editionum erravit. Gesnerus *alterum* retulit ad *sensus* ipsos, qui dicantur esse fingendi, cum *res* se ipsae offerant. Sed hic *sensus* ipsi non finguntur, verum effecti et constituti ante notari modo desiderant; versamur enim in arte mnemonicæ, non in inventionem oratoria. Labor est unicuique sensui suam dare

monet locus: sed sermonis alicujus habiti verborum contextus eadem arte quomodo comprehendetur? Mitto, quod quaedam nul-²⁵lis simulacris significari possunt, ut certe

locus. Hoc dant Turic. Flor. cum Alm. Colb. item margine Badii, exulans ab omnibus reliquis. Gesnerus carens nostro vocabulo (cum non attendisset illam in Burm. ed. commemorationem), ad *commonet* intelligere cogebatur *ars ista*, dure profecto; sed aliquanto major criticus Gallaeo, qui et hic remedium suum tentat, *addititia* haec verba *cum alterum — commonet* pronuncians et (i. quia) *inexplicabilia*. cf. 10, 3, 2.

sed — habiti. Turic. Flor. *sicut f. alicui habitu cum Alm.* nisi quod *fic.* Guelf. Exc. Sauten. *si cum f. a. habitu cum Goth.* et fortasse Bodl. Andr. ex quibus non assertur *habitu.* Camp. *si cum f. a. habiti* (nisi forte in postremo erravi, quod et ibi esset *habitu*). Jenf. *sed cum — habitu cum* edd. posterr. ante Basil. exc. Ald. qui ex vaga Regii conjectura *sed cum f. a. habiti*, insertis mox post *contextus* hisce: *est ediscendus.* Mihi quidem *sermo habitus* hoc loco plane non ferendus videtur; quo accedit foedissima genitivorum coaccervatio, *sermonis habiti verborum contextus*; et fortasse debebam in Jenfoniana acquiescere, cujus haec sententia: *Sed quomodo simul cum toto sermonis alicujus habitu poterit verborum quoque contextus eadem hac mnemonicè comprehendere et contineri: sed retinebat, quod vetustissimi illi sicut dant, non si cum.* Inde efficias: *sed, ut (potestate quanquam) f. a. habitus, verborum — comprehendetur?* Camp. *comprehenditur cum* Jenf. Tarv.

25. *certe.* Sic Guelf. Goth. (tac. Gesn.) cum Voff. 2. Basil. Vidov., quod ipsum conjiciebat Gesn. Reliqui *certae*, nisi quod Jenf. *caeterae*, Tarv. *caetere*. Modo Flor. (a pr. m.) *significet.* Annotatum est e Flor. *possunt*, quod et ipse e Camp. retulsi, quasi in editis esset *possint*. Nunc suspicor in illis (Flor. et

imaginem. Aliquo tamen modo (*ut nunquam*) huic necessitati succurrit *locus*; et qui v. c. *atrio* domus illius memoriam occupantis assignavit certum orationis suae sensum,

admonebitur illius, dum *atrium* animo observatur, etiam si obscurior fuerit *imago*, qua eundem instruxerat sensum.

sed — habiti. cf. not. crit.

conjunctiones. Habeamus enim sane, ut qui notis scribunt, certas imagines omnium, et loca scilicet infinita, per quae verba, quot sunt in quinque contra Verrem secundae actionis libris, explicentur, ut meminerimus etiam omnium quasi depositorum: nonne impediri quidem eorum, quae dicit decursum necesse

Camp.) esse conjunctivum. *scilicet. Camp. sed; male, inest enim levis irratio eorum, qui innumera solent loca constituere, velut Metrodorus in Zodiaco. Nec correctione Obr. indigemus uominum pro omnium. Modo Flor. noti. Guelf. notae. per quae. Turic. Guelf. p. quem. quot sunt in quinque. Turic. Flor. quod s. i. q. Guelf. sunt in quae sunt i. q. Reliqui quae s. i. q. Nostrum levissima mutatione ex antiquissimis illis derivatum est, aptum illud imprimis in tam manifesto exemplo. ut meminerimus. Turic. (hic etiam memineribus) Flor. Guelf. ne m. Guelf. mox impedire.*

quidem — decursum. Turic. quod quae dicit dicursum. Flor. Guelf. quod quae d. d. cum Alm. Ex hisce vetustissimorum scripturis tale loco auxilium quaesivi: „meminerimus etiam“ (delevimus ne, velut natum ex errore repetendi litteras similes; ut deinde ab librariis refictum; pendet autem

25. conjunctiones. „Sive
 „grammaticè accipias hanc
 „vocem, verum est; da mihi
 „enim notam, quae clare bre-
 „viterque signet nam, enim-
 „vero, tametsi? sive conjun-
 „ctiones intelligas connecten-
 „di et transeundi formulas.
 „Cic. de Or. 2, 88. pr. *Multi*
 „sunt verba, quae quasi arti-
 „culi connectunt membra ora-
 „tionis, quae formari similitu-
 „dine nulla possunt: eorum
 „singendae nobis sunt imagi-
 „nes, quibus semper utamur.“
 Gesnerus. In conjunctionibus
 cf. 1, 4, 18.

qui notis scribunt i. notarii,
 de quibus vide 7, 2, 24.

ut meminerimus — decursum. Haec minime sunt sana, et est de iis dispiciendum in nott. critt. Sententia manifesta. Gravatur autem hanc ipsam mnemonices reprehensionem Antonius apud Cic. de Orat. 2, 88. *Neque verum est, quod ab inertibus dicitur, opprimi memoriam imaginum pondere, et obscurari etiam id, quod per se natura tenere potuisset.*

est duplici memoriae cura? Nam quomodo 26
 poterunt copulata fluere, si propter singula
 verba ad singulas formas respiciendum erit?
 Quare et Charmadas et Scepius, de quo modo
 dixi, Metrodorus, quos Cicero dicit usos hac
 exercitatione, sibi habeant sua: nos simpli-
 ciora tradamus. Si longior complectenda me- 27
 moria fuerit oratio, proderit per partes edi-
 ficere: laborat enim maxime onere: et hae
 partes non sint perexiguæ: alioqui rursus
 multae erunt, et eam distinguunt atque conci-
 dent. Nec utique certum imperaverim mo-
 dum, sed maxime ut quisque finiatur locus:
 99° ni forte tam numerosus, ut ipse quoque di-

oratio ab illa concessione orsa supra *Habeamus sane*, cf. 5, 10, 1.) „o. q. d.: nonne“ (malim non solum, cf. 11, 1, 50.) „impediri quoque“ (tantum abest ut adjuvetur hoc artificio mnemonico) „dicendi cursum n. e. d. m. cura?“

26. *Charmadas*. Flor. *Charneades*, et reliqui ante Burm. omnes *Carneades*. Nostrium esse in Turic. conferentis silentium testatur. cf. Cic. de Or. 2, 38. Ern. not. Capperonarius demonstrat Fortunatianum ex Pithoeanis Charmadae memoriam p. 75.

27. *rursus*. Sic Turic. Flor. Guelf. cum Alm. Reliqui *nimis*. Mox Turic. Flor. *mute*. Guelf. conjunctim *mutuerunt*.

modum. Turic. Flor. Guelf. *modo* cum Goth. Voss. 2. Jenf. Tarv. non Camp. Regius correxit. *ni forte*. Sic Flor. Guelf. cum Goth. Jenf. et edd. posterr. ante Gryph. in f. Turic. (cf. de hac confusione Drakenb. ad Liv. 38, 50, 1.) Reliqui *nisi f.* quorum et Camp. cf. eundem ad 25, 1, 8. Suspicio autem post *forte* intercidisse est. *tam numerosus*. Sic Turic. Guelf. Camp. cum Goth. Voss. 2. cum edd.

27. *laborat*. Malim *laboratur* (cf. 11, 3, 57.); neque enim in activo subjectum est manifestum. et mox *sed* pro *et*.

locus. Certa tractandi propositi pars; *materiam* barbaram dicimus. *numerosum* cf. ad 10, 5, 9.

28 vidi debeat. Dandi sunt certi quidam termini, ut contextum verborum, qui est difficillimus, continuet crebra meditatio, partes deinceps ipsas repetitus ordo conjungat. Non est inutile, iis, quae difficiliter haereant, aliquas apponere notas, quarum recordatio commo-
 29 neat et quasi excitet memoriam. Nemo etiam fere tam infelix, ut, quod cuique loco signum destinaverit, nesciat: ut, si erit tardus ad hoc, eo quoque adhuc remedio utatur, ut ipsae

ante Ald. acc. Bad. Reliqui inferunt *fit* Regio suadente; sed Badius (quanquam inepta quaedam de hexametri clausula causatus) verissime monuit, adjectivum pendere e verbo *finietur*. Mox Goth. *divelli* pro *dividi*, mire, nec ineleganter.

28. *partes — ipsas*. Flor. Guelf. (qui et *τελείαν στιγμήν* ante *deinceps*) *partis — ipsa*. Prius cum ipsa illa diremptione et Exc. Santen. Modo pro *continuet* Guelf. *continet*, Obr. *contineat*. *inutile — difficiliter*. Turic. *inutilisque difficiliter*. Flor. Guelf. Exc. Santen. *inutilis quo difficiliter*. Ex Goth. nil nisi *inutilis*, ex Alm. contra solum *difficiliter* affertur. Reliqui *inutile, quo facilius*. Nostram e Turic. exsculpsimus. Recepta enim singulis, quae ediscenda sunt, notas apponere jubet, quod erat in illa, quam improbavit, arte. *appone*. Goth. (tac. Gesn.) *opponere* cum Voss. 2. *ponere* Obr. mire. Mox Camp. *quae* pro *quasi*.

29. *ut, si erit — notae*. Turic. Flor. Guelf. *u. f. e. tradendus* (Flor. a sec. m. *tradendus* et sic Guelf.) *ad hoc — remedium utitur ut ipsae* (Turic. Guelf. *ipse*) *n. cum Goth. Voss. 2. et edd. ante Ald. qui tamen omnes tradendus, ipso accedente in hac quidem voce Aldo. Ex Alm. omisso tantum verbi excitent memorata, per conferentium neglectum profecto. Sed Camp. e recepta nihil quidquam mutat, nisi quod utitur dat. Non igitur a Badio solo tardus, qui sic se legere testatur, et jam tum excitent insertum, ac remedio refictum. In hacce sribligine cumulandi maxime ut, quod ter legitur in brevif-*

29. *ut, si erit tardus — supra posui. cf. nott. critt.*

excitent notae. Hoc enim est ex illa arte non inutile, attendere signa ad eos, qui excidunt, sensus: *ancoram*, ut supra posui, si de nave

fimo sensu structura minime latina, potuisse acquiescere tot VV. DD. jure mireris. Timide quidem, sed ut aliqua tamen laboranti loco medicina quaeratur, haec tento: *aut si erit tardus aliquis usque eo quoque, ad hoc remedium sunt iterum ipsae notae.* Si per compendium esset scriptum *aliquis*, poterat turbari aliquid ob illud, quo oculus aberrabat, insequens *ad hoc.* „Si una ad commonefaciendum non suffecerit nota, „quia obliti eramus, quo maxime pertineret; alteram (hoc „est in *iterum*) apponendo priori illi, vincimus eam et suo „loco alligamus.“ Tateor *tardus* paulo acerbius dictum videri, cum mira ante modestia Qu. leniisset idem *infelicem* appellando. cf. 10, 1, 7. Sed veram esse vetustissimam illam scripturae *trandus* emendationem, totius loci habitus dubitare non sinit. Ita mox §. 54. Turic. Flor. (hic a pr. m.) Ambr. 2. *tradatur pro tardatur.*

Hoc enim est. Sic Flor. quam inserto a sec. demum manu *enim.* Turic. *h H est*, in quibus nostra ipsa latere unusquisque videt (cf. §. Pro. 15.). Reliqui *Hinc est*, nisi quod Bad. *Hic e.* Mox Guelf. omittit ex cum Goth. 2. Pro illa Camp. *ipsa* cum Goth. Voss. 2. Ald.

attendere signa ad eos. Turic. Flor. *adtentus a. e.* Guelf.

Camp. *attentus a. e.* cum Alm. Goth. 1. 2. Voss. 2. Bodl. et edd. ante Bad. qui repente nostrum, ratione reddita nulla. Mox *exciderunt* a Badio inde ante Obr. acc. Roll. Burm. Capper. (item Alm. ut referunt, falso profecto, neque enim ullus sic codex). Pro *attendere* Obr. *appendere*, conjiciente hoc jam Francio.

posui. Flor. (a pr. m.) Camp. *propofui.* Ne hic quidem sensus recte legitur. Suspicio autem, trahendi vocabulis factum esse, ut *ad sensus eos, qui exc.* scriberetur in aliis Codd. in aliis autem *ad eos qui excidunt sensus*, quae ratio sane elegantior. Mox jungendo duas scripturas exorta est praepostera illa veterum constitutio *non inutile adtentus a. e. q. e. sensus.* Nec *adtentus* per D scriptum invenio aliis locis in Turic. Flor. Ejecto igitur male nato illo *attendendi* verbo, difficilior fit ratio accusativi in *ancoram*, quod etsi facile refingatur in *ancora*, malim tamen repeti a *propofui* (nam hoc praefero, cf. 4, 1, 39.); quo hoc maxime deducor, quod *esset* scribitur, pendens illud e praeterito *propofui*, non *est*, quo opus erat in vulgata constitutione. Nam

30 dicendum esset: *spiculum*, si de proelio. Multum enim signa faciunt, et ex alia memoria venit alia: ut cum translatus annulus vel alligatus commoneat nos, cur id fecerimus. Haec magis adhuc astringunt, qui memoriam ab aliquo simili transferunt ad id, quod continendum est: ut in nominibus, si *Fabius* forte sit tenendus, referamus ad illum *Cunctatorem*, qui excidere non potest: aut ad aliquem amicum, qui idem vocetur. quod est facilius in *Apris*, et in *Ursis*, et *Nasone*, aut *Crispo*, ut

qui hoc reponat pro illo, parum critice faciat. Itaque sic legam verba nostra: *Hoc enim est ex arte illa, non inutile ad eos qui excidunt sensus* (repetit quae modo dixerat: *non est inutile iis, quae difficilius haereant, aliquas apponere notas*); *ancoram, ut supra proposui, si de nave dic. esset, spiculum, si de proelio.* ad quae cf. §. 20.

30. *cur id.* Turic. Flor. Guelf. *cum his.* Tarv. *cum haec* cum Voss. 2. Goth. *cum iis* Jenf. Modo Turic. Flor. Camp. *commoveat.* Goth. paulo ante *et supra*, item *et cum.*

qui memoriam. Sic Turic. Flor. Guelf. Reliqui *quae m.* Modo Camp. *stringunt.*

31. *et in Ursis.* Sic Turic. Flor. Guelf. Camp. cum Goth. et edd. ante Gryph. Reliqui omittunt *in.* Modo Guelf. *conciatorem.* Mox pro *nomina omnia* Turic. Flor. Guelf., priores duo quidem et *in omnibus* antea. Mox Camp. *Aut id mem.*

30. *ut cum — commoneat.* cf. 5, 10, 44.

magis — astringunt i. firmitiora reddunt, cf. 2, 2, 4. ad quem usum cf. exemplum Cic. ad Att. 10, 6. „pater — quid quid ego astringi, relaxat.“

quod continendum est i. retinendum, ut 10, 7, 18.

31. *quod est facilius.* Malim fere quo e. f.

in Apris, et in Ursis. Utrumque cognomen in quibusdam gentibus usurpatum est, velut prius in Flavia apud Plin. epp. 5, 14, 4. in Arria apud Vopiscum in Numeriano, alterum frequens in inscriptionibus apud Gruterum et Muratorium. Artificium hoc mnemonicum qui inter recentes studiis adhibuerint, recen-

id memoriae affigatur, unde sunt nomina. Origo quoque aliquando declinatorum te-
 99¹ nendi magis causa est, ut in *Cicerone*, *Verrio*,
Aurelio, si debent inferi. Illud neminem non 32
 juvabit, iisdem, quibus scripserit, ceris edi-
 scere. Sequitur enim vestigiis quibusdam
 memoriam, et velut oculis intuetur non pagi-
 nas modo, sed versus prope ipsos, qui tum

si — inferi. Turic. *sed h7 misceri*. Flor. *sed hi miseri*.
 Alm. *si hi misceri*. Guelf. Camp. *si debet misceri* cum Bodl. *si*
debet inferi Goth. Voss. 2. et edd. ante Stoer. qui primus plu-
 ralem in verbo. Parum juvit locum Obr. distinctione mu-
 tata, ut ad sequentia haec pertinerent: *si debet misceri illud*,
neminem. Burm. et ipse transitum ad proxima agnoscens: *Si*
(vel sed) taedet his inhaerere: illud cet. Mihi succurrit: *Sed*
habet miseriam (cf. 1, 8, 18. 5, 14, 31.) — in quo tamen ab-
 ruptum illud et undique praecisum minime placet. Turic.
 compendium parum intelligo. *magas* supra pro *magis* in Jenf.
 ex sphalmate esse testatur Tarv. carens hoc vitio. Invetera-
 tius illud, quod Flor. Guelf. mox *ceteris* pro *ceris*.

32. *Sequitur*. Turic. *fq̄*. Flor. *f. q̄*. Hic a sec. m. *secuntur*,
 et sic Camp. Guelf. (*sed hic cum cett. sequuntur*) cum Goth.
 Voss. 2. et edd. ante Basil. Quod mox inferunt in post enim
 Jenf. Tarv. merus error. *quibusdam*. Turic. *quidam*.
 Flor. (a pr. m.) *quasdam*. *intuetur* — modo. Turic.
 Flor. Guelf. *intuentur non paginis mihi*. Camp. *intuentur non*
paginas modo cum Goth. *qui tum*. Turic. Flor. Guelf.
quem cum cum Alm. Sed Camp. *quae tum* cum Goth. Voss. 2.

sentem Morhofium in Poly-
 hist. 1, 2, 6. 43. seq. demon-
 strat Gesnerus.

Cicerone, *Verrio*, *Aurelio*.
 De primi tertiique horum no-
 minum origine veteres lo-
 quuntur, ut Plinius, Plutar-
 chus, de Aurelio autem Festus
 in voce. Verrii qui originem

demonstraret, neminem re-
 peri.

si debent inferi, cf. not. crit.

32. *Sequitur* — *similis le-*
genti. Esti sententia utcunque
 eruitur ex verbis hisce; du-
 rissima tamen est illa tam longa
 subjecti dilatio, quod in fine
 tantum comparat: *qui dicit*.
 Quare consulendae nott. critt.

dicit, similis legenti. Jam vero si litura aut adjectio aliqua atque mutatio interveniat, signa sunt quaedam, quae intuentes deerrare non
 55 possumus. Haec ratio, ut est illi, de qua primum locutus sum, arti non dissimilis, ita, si quid me experimenta docuerunt, et expeditior et potentior. Ediscere tacite (nam id quoque est quaesitum) erat optimum, si non

Jens. Tarv. Equidem haec ita refingam: *Sequimur enim v. q. m. e. v. o. intuemur — quaecunque dicimus similes legenti.* Continuo in *possumus* prima persona infertur. Nec quisquam dixerit, subjectum elici ex *nemo* praecedente, etsi ibi *scripserit* inde poterat pendere, ubi praeter necessitatem Francius tentat *scripseris*. Alia ratio §. 46. qui locus tamen hunc defendere videri potest. Nisi forte et *legentibus* scribemus, cf. §. 47.

atque mutatio. Sic Goth. (tac. Gesn.) Camp. *atque mutata* Turic. Flor. Guelf. Reliqui *aut mutatio*. Modo Flor. *litore ut.* Guelf. *litterae ut.* Mox *deerrare* Turic. quoque et Flor. cum Alm. et Palat. Gebh. quo a Burm. inde rectissime mutarunt *errare* reliquorum libb. omnium.

53. *Haec ratio.* Recepti olitoris illius Gallaei opportunam conjecturam pro libb. omnium *Est r.* *ut est illi.* Sic Turic. Flor. Guelf. Exc. Santen. (posteriorum quidem uterque *illa*) cum Goth. Voss. 2. Jens. *ut et illi* Camp. Tarv. cum Ald. Reliqui omittunt *est.* *est quaesitum.* Turic. *est-que situm.* Flor. *e. quesitum.* Guelf. Exc. Santen. *e. quod situm* cum Alm. ex quo *e. quod si tum*, falso profecto, (cf. §. 13.). *est quod* sine adjectione Goth. Voss. 2. Reliqui ante Gesn. *est quod tum*, diremptione multum diversa. Continuunt enim sensum priorem usque ad *ediscere tacite*; novum ordientes post *στειγμὴν τελείαν* Nam *id quoque est quod tum*. Nec premissa laus Gallaei meliorem distinctionem suadentis; aut Burmanni *quaesitum* illud sola conjectura eruentis. Ille quidem et hic cultro rem gerebat, reponens: *Ediscere tacitum erat optimum*, in quo tamen *tacitum* prae *tacite* mirifice placet; nisi forte *maavis tacentem*, vel *tacentes*, *si non.*

53. *illi — arti i. mnemonicae, tractatae* §§. 18 — 23. cf. §. 29.

subirent velut otiosum animum plerumque aliae cogitationes, propter quas excitandus est voce, ut duplici motu juvetur memoria, dicendi et audiendi. Sed haec vox sit modica, et magis murmur. Qui autem legente 34 alio ediscit, in parte tardatur, quod acrior est oculorum, quam aurium sensus: in parte juvari potest, quod, cum semel aut bis audierit, continuo illi memoriam suam experiri licet, 992 et cum legente contendere. Nam et alioqui id maxime faciendum est, ut nos subinde tenemus: quia continua lectio, et quae magis, et quae minus haerent, aequaliter transit. In 35 experiendo, teneasne, et major intentio est, et nihil supervacui temporis perit, quo etiam, quae tenemus, repeti solent: ita sola, quae exciderunt, retractantur, ut crebra iteratione

Turic. Flor. Guelf. omittunt *si* cum Alm. Omittit *id* modo ante *quoque* Guelf. item mox dat *voci* cum Exc. Santen. item *decuerunt* Goth. (tac. Gesu.) cum Voss. 2. *et audiendi*. Turic. omittit cum Alm. non Flor. (cf. modo.) Goth. hic *modo* pro *motu*, quod ipsum optabat Francius, male.

34. *acrior est*. Turic. omittit, solus. *et quae minus*. Ambr. 2. omittit. Guelf. *et minus*. Modo *id* omittit Flor. et paulo ante *licet* abest ab Voss. 1. 3. *haerent, aequaliter*. Flor. *haerent ae*. Ambr. 2. *haerente qualiter*. Camp. (nisi quod per E) *haeret ae*. cum Goth. Voss. 2. et edd. ante Bad.

35. *repeti*. Flor. Guelf. Exc. Santen. Camp. *reperiri* cum Goth. Voss. 1. 2. 3. Bodl. Ioann. et edd. ante Ald. *reperiti* Ambr. 2. Modo Camp. *supervacanei* cum Andr. Ald. Sed Goth. *petit* pro *perit*. Guelf. *quo tenemus*. Illa, quae est in Voss. 2, omissione horum: *ita sola — quanquam solent* caret Goth. Contra in Guelf. desiderantur haec: *quanquam solent — quod exciderunt, iteratione*. Sic Turic. Flor. Ambr. 2.

firmentur: quanquam solent hoc ipso maxime haerere, quod exciderunt. Illud ediscendo scribendoque commune est, utrique plurimum conferre bonam valetudinem, digestum cibum, animum cogitationibus aliis liberum.

- 36 Verum et in iis, quae scripsimus, complectendis multum valent, et in iis, quae cogitamus, continendis prope solae (excepta, quae potentissima est, exercitatione) *divisio* et *compositio*. Nam qui recte dividerit, nunquam poterit in
 57 rerum ordine errare. Certa sunt enim non solum in digerendis quaestionibus, sed etiam in exequendis, si modo recte dicimus, prima ac secunda, et deinceps: cohaeretque omnis rerum copulatio, ut ei nihil neque subtrahi

(qui et creba) Camp. cum Stoer. Chouet. Leid. Roll. Obr. intentione Voss. 1. Reliqui reiteratione, defendente male Gibsono exemplo, quod est 2, 4, 13. cf. Oudendorp. ad Sueton. Claud. c. 17. extr. Modo Turic. scribendo sine que.

36. *Verum et in iis.* Sic Ambr. 2. Camp. *V. etiam i. i.* Goth. Jenf. (tac. Gesn.) cum Voss. 2. et edd. ante Basil. qui *V. his. Guelf. V. et his.* Reliqui *V. et in his.* *solae — exercitatione.* Turic. Flor. (sed hic sine praep. ex) *sola quae pot. est et ex exercitatione.* Ambr. 2. Guelf. Camp. (quanquam hic non habet et) *sola excepta q. p. est et e.* cum Voss. 3. Bern. Error in *sola* natus e sequente *E* in *excepta*, neque erat quod iis hoc annumeraret exemplis Burmannus, de quibus agit ad 7, 4, 31. *potissima* Goth. Jenf. (tac. Gesn.) cum edd. posterr. ante Chouet. exc. Ald. Quod Alm. ejusdem accusatur scripturae, confusionem interpretor Voss. 2. ponere volentis (cf. §. 33.). Sed §. 40. *potissimum* Camp. cum Andr. Basil. et aliquot Burm. Dein Voss. 1. in praemittit voci *exercitatione*.

37. *ei nihil.* Turic. Flor. (hic a pr. m.) et n. cf. 5, 10, 96.

37. *si modo recte dicimus.* nimio splendore rerum ipsarum compagem et articulos Nisi forte ornamentis tam ambiciose indulgemus, ut eorum obscuremus.

sine manifesto intellectu, neque inferi possit.

993 An vero Scaevola in lusu duodecim scripto- 38
rum, cum prior calculum promovisset, esset-
que victus, dum rus tendit, repetito totius
certaminis ordine, quo dato errasset recorda-

modo *dirigendis* solito errore Goth. (tac. Gesn.) cf. 11,
1, 6.

38. *scriptorum*. Goth. *scruporum* cum Vall. Jenf. et edd.
posterr. ante Burm. exc. duabus. Nec dubito, quin Voss. 2.
quoque idem det, quanquam et hic et Alu. Voss. que 1. 3.
sunt a Burm. Unde apparet, vilioribus Codd. accensendos
illos tres. Nostrium enim est in Turic. Flor. Ambr. 2. Guelf.
Camp. ipso, Rusc. et Leid. quarum edd. ultima collata secum
Exc. Santen. trahere videtur, acc. (teste Thoma Hyde in opere
de Nerdiludio) Bodl. (cujus hic omissam mentionem Gibsono
recte exprobrat Burm.) itemque Bern. *rus tendit*.
Flor. *ostendit* cum Alm. (non Turic. cf. §. 36.) *reus tendit*

38. *An vero* — minus idem
ordo. cf. 10, 3, 29. De ludo
duodecim scriptorum hic agere
nihil attinet, Lexicis (in voce
Scriptum) quaevis eo facien-
tia larga manu praebentibus.
Consulenda etiam Clavis Cice-
roniana Ernesti. Id tamen
non praetermittendum, cele-
bratam fuisse apud veteres in
Mucio Scaevola, summo Icto,
hujus ludi peritiam, cf. Cic.
de Or. 1, 50. item vetus Epi-
gramma a Salmasio prolatum
ad Vopisci Proculum c. 13.
et repetitum a Gesn. in The-
sauro, a Burmanno in An-
thol. III. Ep. 77. ubi vid. no-
tas: — *Hoc opus* (i. hunc lu-
dum) — *amavit* — *excellens*
Mucius ingenio. Errores in

dandis calculis (*dare enim in*
hac re verbum proprium)
commisos revocare licuisse,
aliquot veterum locis, ut et
nostro, apparet: vide impri-
mis Aufon. Professor. 1, 25,
locum Gesnero citatum in The-
sauro, ubi itidem jactum et
datorum in hoc loco memo-
ria laudatur. Similis in περ-
τήξ Graecorum libertas, quo
respicit Plato in Gorgia p. 461.
d. et disertius auctor Hippar-
chi p. 229. e. Vid. Boeckh.
in Plat. Ninosm p. 40. Fa-
teor autem, quid ad hist-
riam nostram taciatur, *quod prior cal-
culum promovisset*, mihi non
liquere. An, cujus prima
esset calculi promotio, si recte
luderet, non poterat vinci?

tus, rediit ad eum, quicum luserat, isque ita factum esse confessus est: minus idem ordo valebit in oratione, praesertim totus nostro arbitrio constitutus, cum tantum ille valeat
 39 alternus? Etiam quae bene composita erunt, memoriam serie sua ducent. Nam sicut facilius versus ediscimus, quam profam orationem: ita profae vineta, quam dissoluta. Sic contingit, ut etiam quae ex tempore videbantur effusa, ad verbum repetita reddantur: quod meae quoque memoriae mediocritatem sequebatur, si quando interventus aliquorum,

Guelf. Exc. Santen. *quicum luserat.* Turic. *quo die cum cluserat.* Flor. *quo die cum luserat, sed a sec. m. quo cum l.* et sic Ambr. 2. Guelf. Exc. Santen. Camp. cum Voss. 1. 3. Bern. Equidem per transpositionem e vetustis illis eruo: *quocum* (an *quicum*) *pridie* (inde esse litteram suspicor, quae verbo *luserat* praemittitur in Turic.) *luserat*, quo major appareat memoriae vis. *constitutus.* Turic. Flor. Camp. *constructus* cum Alm. Bodl. Andr. An fuit *constrictus*? cf. 1, 13, 1. 7, 3, 14. nihil hic fuerit nisi *firmiter comprehensus*. Mox Camp. *alterius*. „*Alterius* conjiciebat Francius, sed perperam, „in duodecim enim scriptorum ludo alternis luditur, et cal- „culi promoventur.“ Burmannus.

39. *profae vineta, quam dissoluta.* Sic ed. Leid. Choueti marg. Ambr. 2. (nisi quod hic *prose*). Sed Turic. *prose victata q. dissoluta.* Flor. *profae junctata* (a sec. m. *juncta*) *q. dissoluta.* Guelf. Exc. Santen. (in Exc. quidem *dissoluta* non memoratur) *per se juncta q. dissoluta.* Camp. *profae juncta q. dissoluta.* Reliqui *profam vinctam q. dissolutam*, quod aures ipsae respuunt. Nostram scripturam inscius miratur Gibl., probat peritus Burm. Ceterum Goth. Jenl. *junctam* cum Voss. 2. et edd. posterr. ante Bad. E Voss. 3. *evineta* memorat Burm. fidem nostrae faciens. Mox *contigit* Turic. Flor. *sequebatur.* Guelf. Goth. (tac. Geln. sed a pr. tantum m.) *seque-*

quicum luserat. cf. not. crit.
constitutus. cf. not. crit.

39. *sequebatur.* cf. 10, 2, 26.

qui hunc honorem mererentur, iterare declamationis partem coëgisset: nec est mendacio locus, salvis qui interfuerunt. Si quis tamen ⁴⁰ unam maximamque a me artem memoriae quaerat, *exercitatio* est et *labor*: multa ediscere, multa cogitare, et, si fieri potest, quotidie, potentissimum est. Nihil aequae vel augetur cura, vel negligentia intercidit. Quare et pueri statim, ⁴¹ ut praecepi, quam plurima ediscant, et, quaecumque aetas operam iuvandae studio memoriae dabit, devoret initio taedium illud et scripta et lecta saepius revolvendi, et quasi eundem cibum remandendi. Quod ipsum hoc ⁹⁹⁴ fieri potest levius, si pauca primum, et quae

bantur cum Voss. 3. Ordinant Goth. Jenf. (tac. Gesn.) cum edd. posterr. ante Stoer. ita: *mediocr. mem.* quod nescio quomodo praeplicet. *coëgisset.* Guelf. Exc. Santen. *cogitasset.* Mox lepidus in Voss. 3. error emendatio pro *est mendacio*; et plane somnolentiae index in Voss. 1. *honorare* pro *iterare*. Pro *nec est m.* Flor. (a pr. m.) *neceffe est m.* Modo Guelf. *merentur.* Flor. *quia hunc* pro *qui h.*

^{40.} *ediscere.* Turic. Flor. Camp. *discere.* Mox Turic. *concitare*, ubi Ioann. Voss. 1. 5. *agitare*: sed ante *edisc.* Voss. 3. *multa* omittit. Haec in Florilegio Santen. corrupte enotantur: *maxima memoriae ars est exercitatio · nil eque augetur ut cura · vel intercidit ut negligentia.* Mox Ambr. 2. *plurime discant.* Guelf. *p. discant.*

^{41.} *et lecta.* Turic. Flor. omittunt cum Alm. Mox Turic. *revolundi.* Camp. *remordendi* pro *remand.* et omittit *et* ante *scr.* *levius.* Leid. *lenius*, per sph. haud dubie, nec egebat loquacitate improbantis recte quidem Gibsoni.

nec est mendacio — interfuerunt. Nescio quomodo displicet haec asseverandi diligentia. Sed ea supra quoque usus est. 4, 2, 86.

^{41.} *studio* i. arte et industria. Non desideraturus eras vocem, si abesset. *Praecepit* haec noliter 1, 1, 55. et 2, 7, 25. sq.

odium non afferant, coeperimus ediscere: tum
 quotidie adjicere singulos versus, quorum ac-
 cessio labori sensum incrementi non afferat, in
 summam ad infinitum usque perveniat: et
 poëtica prius, tum oratorum, novissime etiam
 42 remota, qualia sunt jurisconsultorum. Diffi-
 cilia enim debent esse, quae exercent, quo
 fit levius ipsum illud, in quod exercent: ut
 athletae ponderibus plumbeis assuefaciunt
 manus, quibus vacuis et nudis in certamine
 utendum est. Non omittam etiam, quod quo-
 tidianis experimentis deprehenditur, minime
 fidelem esse paulo tardioribus ingeniis recen-
 43 tem memoriam. Mirum dictu est, nec in
 promptu ratio, quantum nox interposita affe-

odium. Sic Turic. Flor. Ambr. 2. Guelf. Exc. Santen.
 Camp. cum Alm. Bodl. Voss. 1. 3. Andr. et aliquot Burm.
 Reliqui *taedium*. Modo *pauca* Ambr. 2. Guelf. item mox Tu-
 ric. Flor. (hic a pr. m.) *adservant* cum Alm. Omittunt *singu-*
los Turic. Flor. Alm. Quod Turic. Guelf. Exc. Santen. *addi-*
cere, levius sane. Pro *ad inf.* Guelf. Goth. (tac. Gesn.) *ac i.*
 cum Voss. 2. Jenf. cf. 10, 7, 24. *prius, tum.* Turic.
pustum (etiam *oratorium*). Camp. *prius postmodum*.

42. *plumbeis assuefaciunt.* Turic. Flor. (hic a pr. m.) *pu-*
llicis adsuefacerent. Ex Alm. nonnulli *publicis.* *Ista quo fit —*
exercent omittit Camp.

43. *promptu ratio.* Turic. Flor. (hic a. pr. m.) *propter ura-*
tio. Alm. post compendium vocis *propter* habet: *cura.* Modo

odium laboris hujus. cf. 3,
 3, 30. Hic quidem, quod raro
 ei contingit, *taedium* modo
 positum eleganter *odio* varia-
 vit, ne idem recurreret.

ab usu dicendi i. oratorio,
 ne forte usum *loquendi* intel-
 ligas, qui est etiam remotior
 ab orandi majestate, quam
 ICtorum illa carmina.

rat firmitatis, sive requiescit labor ille, cujus sibi ipsa fatigatio obstabat, sive concoquitur, seu maturatur, quae firmissima ejus pars est, recordatio: quae statim referri non poterant, contexitur postera die, confirmatque memoriam idem illud tempus, quod esse in causa solet oblivionis. Etiam illa praevelox fere cito 44 effluit, et, velut praesenti officio functa nihil in posterum debeat, tanquam dimissa discedit. Nec est mirum, magis haerere animo, quae diutius affixa sint. Ex hac ingeniorum diversitate nata dubitatio est, *ad verbum sit ediscendum dicturis, an vim modo rerum atque ordinem complecti satis sit*: de quo sine dubio non potest in universum pronunciari. Nam si me- 45

Turic. Flor. dictum. *requiescit*. Sic Ambr. 2. Goth. Jenf. (tac. Geln.) Camp. cum edd. ante Basil. *requies cum Turic. Flor. cum Alm. Reliqui quiescit.* *sive concoquitur, seu maturatur, quae firm.* Sic Turic. Flor. nisi quod ex hoc non refertur *quae*. Reliqui *s. maturatur atque concoquitur seu firmissima*, exc. Camp. qui in extremis hisce *sive quod firmissima*; et Jenf. *ac coquitur* cum edd. postert. ante Ald. (cf. 8, 4, 16.) item Goth. *sive concoquitur.* *postera die.* Camp. *postero d.* cum Ald. Bad. Basil. Gryph. Gibf. Obr. Roll. cf. 6, 3, 90. Mox *confirmant quae* Turic. Guelf. Modo *contexitum* Camp. item *referre cum* Rusc.

44. *est, ad verbum*. Sic Turic. Ambr. 2. Camp. cum Goth. Vall. Voss. 1. 3. (e Voss. 2. *affertur an adverbium*) Geln. Bip. *est an v.* Guelf. cum Jenf. Tarv. Reliqui *e. an ad v.* quorum Flor. esse mirer. Burm. nostrum probans debebat recipere; cf. 5, 13, 11. Modo Goth. (tac. Geln.) Camp. *praevelox*. Guelf. omittit *discedit*, item mox *potest* inter non et in. Ambr. 2. *dicturus*. Goth. *satis est*, quod cf. ad 4, 1, 28.

45. *quae statim — postera* *referri* interpretor singulatim *dic.* Haec epiphonematis loco *repeti, contexi* continuo orationis flumine decurrere. *subjunguntur per asyndeton.*

moria suffragatur, tempus non defuit, nulla me velim syllaba effugiat: alioqui etiam scribere sit supervacuum. Idque praecipue a pueris obtinendum, atque in hanc consuetudinem memoria exercitatione redigenda, ne nobis discamus ignoscere. Ideoque et admoneri, et ad libellum respicere vitiosum, quod libertatem negligentiae facit, nec quisquam se parum tenere iudicat, quod, ne sibi excidat, non
 46 timet. Inde interruptus actionis impetus, et resistens ac salebrosa oratio, et qui dicit ediscenti similis, etiam omnem bene scriptorum gratiam perdit vel hoc ipso, quod scripsisse se confitetur. Memoria autem facit etiam prompti ingenii famam, ut illa, quae dicimus, non domo attulisse, sed ibi protinus summisse vi-

45. *defuit*. Sic Turic. Flor. Ambr. 2. Guelf. Camp. cum Goth. Alm. Voss. 1. 2. Bern. Sed Jenf. (tac. Gesn.) *defit* cum edd. posterr. ante Gryph. Placet. Reliqui *desit*. Mox Guelf. *effugi*. At. Flor. (a pr. m.) *effugi*. Mox pro *scribere sit* Turic. *scriberes*. Jenf. (tac. Gesn.) *praecipue a pueris* inserit post *scribere*, eximens inde ubi nunc est, cum edd. posterr. ante Ald. Correxerit Regius. *redigenda*. Flor. Camp. *religenda* cum Alm. (non Turic. cf. 38.) modo Turic. *hac consuetudine*. Ambr. 2. Guelf. *consuet. ne memoria*. Turic. *mox admoveri*. Flor. *judicant*.

46. *Inde*. Turic. Flor. Camp. omittunt, quae sequuntur superioribus jungentes. Mox Goth. (tac. Gesn.) *et salebr.*

45. *a pueris obtinendum*. Cave intelligas ablativum pendentem a verbo: est adverbium. cf. 2, 5, 19. Testatur quae sequitur prima persona *ne nobis discamus*.

46. *resistens* — *oratio*. cf.

10, 3, 19. Burmannus huc advocat Ovid. Heroid. 4, 8. (ubi inter VV. LL. est *restitit*; v. Heinf. et Burm.) et Valer. Flacc. 6, 755. ubi „paulisper sacra resistunt.“

domo attulisse. cf. 6, 3, 35.

deamur: quod et oratori et ipsi causae plurimum confert. Nam et magis miratur, et minus timet iudex, quae non putat adversus se praeparata. Itaque in actionibus inter praecipua servandum est, ut quaedam etiam, quae optime vinximus, velut soluta enunciemus, et cogitantibus nonnunquam et dubitantibus similes quaerere videamur, quae attulimus. Ergo quid sit optimum, neminem fugit. Si vero aut memoria natura durior erit, aut non suffragabitur tempus, etiam inutile erit ad omnia se verba alligare, cum oblivio unius eorum cujuslibet, aut deformem haesitatio-

plurimum. Turic. Flor. (hic a pr. m.) *primum.* Modo quod de oratori Turic. et ante oratori omittunt Jenf. et edd. posterr. ante Ald. acc. Bad. Mox Guelf. *putet.*

47. *Itaque.* Sic Turic. Flor. (hic a pr. m.) Camp. *Ideo-que* Jenf. cum posterr. edd. ante Gryph. exc. Ald. Reliqui *Idque.* Mox *junximus* Guelf. Camp. cum Bodl. Voss. 5. Goth. et edd. ante Ald. acc. Bad. Mox post *nonnunquam* Turic. Flor. inferunt *qua.*

48. *quid sit.* Turic. *qui f.* et mox *suffragantibus*, superscripto E super T, an ut esset *suffragante* scil. *tempore?* Flor. Ambr. 2. Guelf. Exc. Santen. *indicat* cum Voss. 3. Bern.

Ad nostrum locum Burmanus demonstrat in hac locutione Cic. ad Famill. 7, 25. ibique Victorium, et Petron. c. 38.

47. *quae optime vinximus.* cf. §. 39. Pronunciatione ipsa sic divelli et rursus conjungi debent ea, quae summo compositionis artificio structa sunt, ut pereat quidem aliquantum ex illius virtutis animadver-

sione, sed simul magna simplicitatis species quaeratur. cf. 9, 4, 77. In illa *cogitantium* et *dubitantium* similitudine Gesnerus recte lectorem ad 9, 2, 61. remittit.

48. *quid sit optimum.* i. cum omnia naturae bona respondent. cf. §. 45. Quod adhuc tractabat *bonum*; nunc transit ad *remedium.* cf. 1, 1, 11.

inutile. cf. 5, 10, 82.

nem, aut etiam silentium inducat; tutiusque multo, comprehensis animo rebus ipsis, libertatem sibi eloquendi relinquere. Nam et 49 invitatus perdit quisque id, quod elegerat, verbum: nec facile reponit aliud, dum id, quod scripserat, quaerit. Sed ne hoc quidem infirmæ memoriæ remedium est, nisi in iis, qui sibi facultatem aliquam dicendi ex tempore 996 paraverunt. Quod si cui utrumque defuerit, huic omittere omnino totum actionum laborem, si quid in litteris valet, ad scribendum potius suadebo convertere. Sed haec rara in- 50 felicitas erit. Ceterum quantum natura studioque valeat memoria, vel Themistocles testis,

49. *elegerat* — *dum id, quod.* Turic. omittit cum Alm. non Flor. is enim *verbo* pro *verbum* (cf. 45.). Camp. *dum quod* pro *d. id q.* *paraverunt.* Flor. (a pr. m.) omittit. Camp. *praeparaverunt.* Modo Turic. *quae sicut facult.* Mox Turic. *quo* pro *Quod*, et omittit *cui*, ut et Flor. (sed hic a pr. m.). Item Turic. *committere* pro *omittere*. Turic. Flor. (sed hic a pr. m.) *integritas* pro *infelicitas* cum Alm. Pro *imperabat* Goth. *imperavit* cum Jenf. et edd. ante Ald. acc. Bad. Sed Camp. *imperaret*.

49. *convertere* intellige: „illud quod in litteris valet“
 50. *Themistocles.* „Apud „Thucyd. 1, 137. annum sibi „tempus dari petit, ut paret „se ad colloquium regis: de- „inde c. 158. ὁ δ' ἐν τῷ χρό- „νῳ — τῆς τε Περσίδος γλώσσης „ὅσα ἠδύνατο κατενόησε, καὶ τῶν „ἐπιτηδευμάτων τῆς χώρας. Vi- „de, quam circumspicte. Plu- „tarchus augere videtur p. 229. „H. Steph.“ [Wechel. p. 126. d.] „Ἐνιαυτὸν αἰτησάμενος; καὶ „τὴν Περσίδα γλώσσαν ἀπο- „χρώντως ἐκμαθών. Cornelium „Nepotem secutus videtur no- „ster 2, 10, 1. qui *multo com- „modius* enim narrat *verba apud „regem fecisse, quam hi pote- „rant, qui in Perside erant „nati.*“ Gefnerus. Idem in reliquis designat de Mithrid. Plin. 7, 24. 25, 2. Gell. 17, 17. ubi optimi libri *quinque et viginti et gentes et linguas* habeant. De Crasso Val. Max. 8, 7, 6. De Cyro Plin. 7, 24.

quem unum intra annum optime locutum esse Perfice constat: vel Mithridates, cui duas et viginti linguas, quot nationibus imperabat, traditur notas fuisse: vel Crassus ille dives, qui, cum Asiae praeesset, quinque Graeci sermonis differentias sic tenuit, ut, qua quisque apud eum lingua postulasset, eadem jus sibi redditum ferret: vel Cyrus, quem omnium militum tenuisse creditum est nomina. Quin 51 semel auditos quamlibet multos versus protinus dicitur reddidisse Theodectes. Dicebantur etiam nunc esse, qui facerent, sed mihi nunquam, ut ipse interesset, contigit: habenda tamen fides est vel in hoc, ut, qui crediderit, et speret.

III. *Pronunciatio* a plerisque *actio* dicitur, sed prius nomen a voce, sequens a gestu vide-

50. *jus sibi*. Sic Turic. Flor. Ambr. 2. Guelf. Camp. Goth. Jenf. (tac. Gefn.) cum edd. ante Gryph. Reliqui *sibi jus*. Modo *vel* ante *Crassus* Turic. omittit, mox *qua* Camp. ante *quisque*, post idem *apud* Guelf. Transponit Camp. *cred. est tenuisse nom.* expeditiore structura. *Qui* pro *Quin* Flor. (a sec. m.) Guelf. *Dicebatur* Guelf. cum Voss. 1. Obr. Pro *etiam nunc* Turic. *ei aut nunc*, Flor. *et aut*, a sec. m. *etiam* solum, Camp. transponens *etiam dicebantur nec*. Goth. Jenf. (tac. Gefn.) *D. etiam esse nunc*. Pro *mihi nunquam* Turic. Flor. (hic a pr. m.) *nonnunquam*. Turic. *interesset*. Goth. (tac. Gefn.) *interesset*. Guelf. *ego* pro *ipse*. Pro *contigit habenda* Turic. *cogitabunda*, Flor. (a pr. m.) *cogit h.* Camp. *nihil* pro *in hoc*. Jenf. Tarv. *ut* omittunt. Goth. pluralem *crediderint - sperent*, qui placet.

Inscriptio capitis uncialibus litteris scripta legitur in Turic. Ambr. 2., eadem in Guelf. Goth. Exc. Santen. sed minu-

Val. Max. 8,7. ext. 16. sed fabulosum, nec reperiri apud Xenophonem Cyrop. 5, 3, 17. (46.) 51. in hoc. cf. 6, 2, 27.

tur accipere. Namque *actionem* Cicero alias *quasi sermonem*, alias *eloquentiam quandam corporis* dicit. Idem tamen duas ejus partes facit, quae sunt eadem pronunciationis, *vocem* atque *motum*. Quapropter utraque appellatione indifferenter uti licet. Habet autem res ipsa miram quandam in orationibus vim ac potestatem; neque tam refert, qualia sint, quae intra nosmet ipsos composuimus, quam quo modo efferantur: nam ita quisque, ut au-

sculo caractere, quo acc. Bern. Jenf. Tarv. In Camp. nulla esse videtur, cum nihil annotarim; a Flor. omnem inscriptionem abesse, diserte doceor. Est autem haec ex Turic. *de pronuntiatione sub quo capite* (Jenf. Tarv. *caput*) *de vocis natura de cura ejusdem de gestu de cultu quid cuique cause* (Ambr. 2. Guelf. Exc. Santen. Bern. *causae*, Jenf. Tarv. *causa*) *conveniat quid cuique parte* (Guelf. Exc. Santen. Goth. Tarv. *parti*, Jenf. *pate*) *et sententiis et verbis quid* (Goth. Jenf. Tarv. *inferunt et ante quid*) *quemque deceat intuentum est* (Ambr. 2. *insistentum est*, Guelf. Exc. Santen. Bern. *intuentum esse*, Jenf. Tarv. *intuentum*, solum, Goth. utramque vocem omittit). Ex Vall. eundem capituli titulum affert Badius, nec tamen ultra *vocem verbis*. Reliquae edd. ante Gesu. inscribunt *de pronuntiatione*, exc. Obr.

1. *eadem*. Turic. Ambr. 2. Guelf. Exc. Santen. Camp. *eadem*. An forte rectius, ut ad sequens referatur, non ad *partes*? *vocem* enim et *motum* recte neutro genere complectaris. Modo Guelf. *quendam*; Goth. (tac. Gesu.) *Item*. Sed hic et *inferit est* inter nomen et *a*.

2. *neque tam*. Sic Turic. Camp. Reliqui *inferunt enim*, ubi Goth. Jenf. et edd. *posterr. ante Basil. Nec e.* (tac. Gesu. et in *tam* err.) cf. 4, 2, 84. Mox Flor. *sunt*; modo Goth. (tac. Gesu.) *atque potestatem*. Voss. 2. (non Goth.) *imposuimus pro comp.* *nam ita*. Turic. Flor. (hic a pr. m.) Camp.

1. Cicero. De Orat. 3, 59. *eloquentia, cum constet e voce atque motu.*
Est enim actio quasi sermo corporis. Orat. c. 17. Est enim actio quasi corporis quaedam *eadem. cf. not. crit.*

dit, movetur. Quare neque probatio ulla,
 997 quae aliquo modo venit ab oratore, tam firma
 est, ut non perdat vires suas, nisi adjuvatur
 asseveratione dicentis. Affectus omnis lan-
 guescat necesse est, nisi *voce*, *vultu*, totius
 prope *habitu corporis*, inardescat. Nam cum 3
 haec omnia fecerimus, felices tamen, si no-
 strum illum ignem iudex conceperit: nedum
 eum supini securique moveamus, ac non ipse

(sed hic et *Itaque* dat) omittunt *nam*. *quae aliquo modo*. Sic Goth. Jenf. cum edd. posterr. ante Basil. *q. ullo quo m.* Turic. Reliqui *quae modo*. *adjuvatur*. Sic Turic. Flor. Ambr. 2. Guelf. cum Alm. Goth. Reliqui *adjuvetur*; et Camp. *ni*. *omnis languescat — inardescat*. Sic Turic. Flor. Camp. cum Alm. quanquam ex hoc *languescant nec inard.* memoratur. Goth. *omnes languescunt* (hoc tac. Gesn.) — *inardescunt* cum Voss. 2. Sed Ambr. 2. *omnes languescunt — inardescunt* cum Jenf. et Vall. ut capio Badium. Reliqui *omnes languescant — inardescant*. Camp. *totus pro totius*.

3. *tamen, si*. Sic Turic. Flor. Ambr. 2. Guelf. Camp. Goth. Jenf. (tac. Gesn.) cum Voss. 2. et edd. ante Stoer. *sumus, si* Obr. (err. Gesn.) *sumus, si tamen* Bip. Obrechtum sequi sibi visi e Gesneri nota. Reliqui *si tamen*. Mox *eum* omittunt Guelf. cum Goth. Voss. 2. (sed Vall. habet), item *moveamur* dant Ambr. 2. Guelf. cum Jenf. et posterr. edd. ante Ald. Paulo ante *illum* omittit Goth. *ac non ipse*. Sic Turic. Flor. Ex Alm. et n. i. Goth. *an non et ipsa* cum Voss. 2.

2. *quae aliquo — oratore*
 „quae non tota est inartificia-
 „lis.“ cf. 5, 1, 1. „quas“ (ora-
 tor) „— quodam modo gigne-
 ret.“ *Neque probatio* autem
 valet *ne probatio quidem*.
 / *nisi — asseveratione dicentis*.
 cf. dicta ad 1, 4, 20.

3. *felices tamen, si*. Quod
 hic omittitur verbum substan-

tivum, facile succurrit ex an-
 tecedentis verbi prima perso-
 na; qualis in felicitatis prae-
 dicatione frequens est ellipsis,
 etiamsi hujus quidem ipsius
 locutionis exemplum demon-
 strare non contingit. De igne
 illo iudici admovendo recte
 Almeloventus demonstrat Cic.
 de Or. 2, 45. extr.

4 nostra oscitatione solvatur. Documento sunt vel scenici actores, qui et optimis poëtarum tantum adjiciunt gratiae, ut nos infinito magis eadem illa audita, quam lecta, delectent; et vilissimis etiam quibusdam impetrant aures, ut, quibus nullus est in bibliothecis locus, sit
5 etiam frequens in theatris. Quodsi in rebus, quas fictas esse scimus et inanes, tantum pronuntiatio potest, ut iram, lacrimas, sollicitudinem afferat, quanto plus valeat necesse est, ubi et credimus? Equidem vel mediocrem orationem, commendatam viribus actionis,

et ipse Gyph. (1544.) non et ipse Stoer. cum posterr. ante Obr. Reliqui ac n. et i.

4. *infinito magis.* Sic Goth. Voss. 2. *infinitae m.* Guelf. cum Jenf. Tarv. Reliqui *infinite m.* Nostrum recte commendat Burm. duobus nostri exemplis 8, 4, 25. 11, 3, 172. Sic *infinitum* adverbii loco in Decl. Qu. 357. p. 356. Mox Guelf. *delectant.* Modo Camp. *auctores.* *impetrant.* Sic Turic. Flor. Ambr. 2. Guelf. Camp. cum Jenf. Obr. Gesn. Bip. *impetrent* reliqui, quibuscum Goth. facit, err. Gesn. Mox *nullis* Jenf. Tarv. *frequens* omittit Guelf.

5. *fictas.* Camp. *victas.* cf. 6, 3, 9. *ubi et credimus.* Guelf. *u. necessessest ubi et cr.* An fuit *ibi* ante *nec. est?* Mox Flor. *adfirmarim.* Voss. 1. *affirmatum* omittens ille *momenti.*

4. *vilissimis — quibusdam impetrant aures.* Concinnitatis esse videtur ut post *quibusdam* inseratur *ita.* Simili modo *ita* usurpat noster 1 Pro. extr. „*ita* desunt, ut — cor- „rumpant.“ 10, 1, 49. „*ita* „multa, ut — petant.“ Ceterum poëtae, quales hic describuntur, nobis quoque conti-

gerunt, celebriores fortasse apud exteros quam domi.

5. *Quodsi in rebus — ubi et credimus.* cf. 6, 2, 35. Fateor autem, in extremis hisce aliquid deesse mihi videri; adeo desinit potius quam absolvitur sententia. An a Quintiliano fuit: *ubi et creditur nobis et credimus?*

affirmaverim plus habituram esse momenti, quam optimam eadem illa desitutam. Siqui-⁶ dem et Demosthenes, *quid esset in toto dicendi opere primum*, interrogatus, *pronunciationi palmam dedit*, eidemque *secundum ac tertium locum*, donec ab eo quaeri desineret: ut eam videri posset non praecipuam, sed solam judi-⁹⁹⁸ casse: ideoque ipse tam diligenter apud An-⁷ dronicum Hypocriten studuit, ut admirantibus ejus orationem Rhodiis non immerito

6. *dicendi opere*. Guelf. d. genere. Goth. genere d. cum Voss. 2. et edd. a Jenf. ante Ald. *opere dicendi* Vall. Ald. Bad. Mox *summum* pro *primum* Jenf. cum edd. posterr. ante Gryph. acc. Obr. Item *palam* Ambr. 2. Guelf. cum Bern. *eidem* Turic. Tum *desiniret* Camp. *desierit* Goth. Verbum *quaeri* omitunt Voss. 1. 3. Mox Goth. (tac. Geln.) *possit* pro *posset*.

7. *ideoque*. Turic. Flor. *ideo* cum Alm. Hypocriten. Sic Bern. Capper. *hypocrite* Flor. *Ipocrite* Guelf. *Hypocratem* Goth. Jenf. Tarv. *hyppocratum* Voss. 2. Reliqui

6. *et Demosthenes* — non immerito *Aeschines*. Demonfrant DD. VV. loca de hisce veterum: Cic. de Or. 3. 56. Plin. H. N. 7, 30. Val. Max. 8, 10. Plin. Epist. 2, 3, 10. 4, 5, 1. Plutarch. in vitis X rhatt. Philostr. de vitis Sophist. 1, 19, 5. Aufon. Professor. 1, 19. Photium Bibl. n. 61. p. 29. Hoefch. Hieronym. in praef. bibl. ad Paulinum. Illam rationem, qua omnis locus alicui rei tribuitur, elegantibus exemplis illustrat Gellnerus Catonis Majoris, primum, alterum, tertium in re rustica *pascere* esse respon-

dentis, ablegans ad Columell. 6 pr. 5., et Minoris de suo erga fratrem amore, Plutarch. in Cat. p. 761.

7. *Andronicum Hypocriten*. „*Satyrum* nominat Plutarchus p. 1556. (p. 849. Wech.) in vita majore: sed in ea qua novem reliquos complexus est“ (quae sane est Pseudo-Plutarchi) „p. 1552. (p. 344. Wech.) *Neoptoleum*; *Andronicum* denique eodem in loco (p. 845.) ubi etiam tres illas de actione s. hypocrisis responsiones enarrat.“ Gellnerus.

Aeschines dixisse videatur, *quid si ipsum audissetis?* Et M. Cicero *unam in dicendo actionem dominari* putat. Hac Cn. Lentulum plus opinionis consecutum, quam eloquentia, tradit: eadem C. Gracchum in deflenda fratris nece totius populi Romani lacrimas concitasse: et Antonium et Crassum multum valuisse, plurimum vero Q. Hortensium. cuius rei fides est, quod ejus scripta tantum intra famam sunt, qua diu princeps oratorum, aliquando aemulus Ciceronis existimatus est, novissime, quoad vixit, secundus: ut appareat, placuisse aliquid eo dicente, quod legentes non inveni-

Hypocritem. cf. 1, 10, 4. 2, 17, 12. A pr. m. Flor. *andronicam.* *audissetis.* Guelf. *audissent* cum marg. Basil.

8. *Hac Cn. L. Turic. haec N. Lent. Flor. Nam Cn. L. Camp. Hac enim L. Ante Gr. Turic. omittit C. pro tradit idem tradidit et quem pro quam.* Guelf. *secutum.*

et Antonium. Sic Turic. Flor. Camp. cum Alm. Reliqui omittunt *et.* *qua diu.* Sic Turic. Ambr. 2. Camp. *quamdiu* Flor. Guelf. (hic *direntim*) cum Goth. Voss. 2. Bern. Jenf. Reliqui *qui d. Mox orator* Turic. Flor. Ambr. 2. Guelf. Goth. Jenf. (tac. *Gefn.*) cum Voss. 2. 3. Sed Vall. et jam Camp. et Tarv. nostrum dant; cf. 5, 10, 91.

Et M. Cicero. Satis aliena haec videtur praenominis adjectio: quare malim *Etiam Cic.* ut monui ad 1, 10, 4. cf. praef. nostr. p. 79. Dixit autem haec Cicero de Or. initio cap. 56. De Lentulo, Graccho, Antonio, Crasso, Hortensio loca sunt in Bruto c. 66. 89. 53. 43. 88. de Orat. 3, 56. In Hortensio remittit jam Regius ad Gellium 1, 5. de

ejus nimis in agendo munitiis et gestibus dicteria referentem.

3. *intra famam.* cf. 3, 1, 1. item hic §. 45. ne forte auctes Gallaeo corrigenti *infra f.*; quem revincit Burm. cf. Dukerum in Indice Flori h. v. nostri quoque loci non immemorem.

mus. Et hercule cum valeant multum verba 9
 per se, et vox propriam vim adjiciat rebus, et
 gestus motusque significet aliquid, profecto
 perfectum quiddam fieri, cum omnia coie-
 runt, necesse est. Sunt tamen qui rudem illam, 10
 et qualem impetus cujusque animi tulit, actio-
 nem judicent fortiolem, et solam viris dignam:
 sed non alii fere, quam qui etiam in dicendo
 curam et artem et nitorem, et quidquid stu-
 999 solent improbare; vel qui verborum atque
 ipsius etiam soni rusticitate, ut L. Cottam di-
 cit Cicero fecisse, imitationem antiquitatis
 affectant. Verum illi persuasione sua fruam- 11
 tur, qui hominibus, ut sint oratores, satis pu-
 tant nasci: nostro labori dent veniam, qui
 nihil credimus esse perfectum, nisi ubi na-
 tura cura juvetur. In hoc igitur non contu-

9. *hercule*. Sic Turic. Guelf. Camp. Reliqui *hercle*. cf. 10, 2, 3. Mox Turic. *dum*. Voss. 1. *convaleant* pro *cum val*. Pro *adjiciat* Turic. *adiat*. Pro *vim* Ambr. 2. *viam* cum Voss. 1. 3. Bern. *coierunt*. Sic Turic. Flor. Camp. cum edd. ante Basil. *coirunt* Ambr. 2. *coī*. Guelf. *coiere*. Goth. Voss. 2. *conniter*. Voss. 1. Modo *significent* Goth. Voss. 2. *ne significet* Voss. 1. *est* post *necesse* omittit Guelf. Mox *juris* Guelf. pro *viris*.

11. *natura cura juvetur*. Turic. *n. juvenus*. Flor. (a pr. m.) *n. juvenur*. Ab Alm. abest *cura*. *igitur*. Camp.

10. *Cottam dicit Cicero*. Loca sunt de Orat. 3, 11. 12. Brut. 74. vide et nos ad 1, 4, 17. Ratio refellendi hos qui artem excludunt eadem quae 9, 4, 3. 4.

Displicet homoeoteleuton continuum, quale et supra §. 9. *profecto perfectum*. Nostro tamen loco remedio fuisse videtur cacophoniae, quod *cura* in penultima habet acutum, *natura* circumflexum.

11. *natura cura juvetur*.

12. *non contumaciter*. In

maciter consentio, primas partes esse naturae.
 12 Nam certe bene pronunciare non poterit, cui
 aut in scriptis memoria, aut in iis, quae subito
 dicenda erunt, facilitas prompta defuerit: nec
 si inemendabilia oris incommoda obstabunt.
 Corporis etiam potest esse aliqua tanta defor-
 13 mitas, ut nulla arte vincatur. Sed ne vox
 quidem exilis actionem habere optimam po-
 test. Bona enim firmaque ut volumus uti
 licet: mala vel imbecilla et inhibet multa, ut
 insurgere et exclamare; et aliqua cogit, ut
 intermittere et deflectere, et raras fauces ac
 latus fatigatum deformi cantico reficere. Sed

consentio, mox iterum dans. *in* ante scriptis omittunt Turic.
 Flor. *defuerint* Ambr. 2. cum Voff. 1.

13. *exilis*. Sic Turic. Flor. Ex Alm. *exilii*. Reliqui *nisi liberalis*. Mox *habere* omittit Turic. item *ut* ante *volumus* omittunt Turic. Camp. Pro eodem Flor. *fit*. *insurgere et exclamare*. Sic Basil. i. *et clamare* Flor. (a pr. m.). Reliqui omittunt *et*. *ut intermittere*. Sic Turic. Flor. cum Alm. *ut vel sibi intermittere* Camp. Reliqui *ut summittere*. Mox *et nobiscum* dant Turic. Ambr. 2. Guelf. Voff. 1. 3. Reliqui omittunt. *rasas*. Camp. *raucas* cum edd. ante Obr. nisi quod nostrum in marg. Gryphii (1544.).

unam vocem coaluisse putanda sunt duae, velut *non arroganter* supra 4, 2, 86. cf. 12, 1, 20.

13. *rasas fauces — reficere*. In *rasis faucibus*, quae est omnium MSS. scriptura, non debebant haerere nec alia omnia tentare VV. DD. *deforme canticum* nequaquam *vociferationem* intelligemus cum Gesnero, verum mollem

pronunciandi modum, consulentem illum consauciat, i. *rasis*, faucibus. cf. §. 20. 23. *deforme* illud est et parum virile. cf. 11, 1, 56. et quae ibi demonstrantur loca. *foedum*, quo vocabulo appellatur hoc cantandi vitium, idem plane est ac *deforme*. Satis bene Gedoynus: „un faulset „desagréable.“

nos de eo nunc loquamur, cui non frustra praecipitur. Cum sit autem omnis actio, ut ¹⁴ dixi, in duas divisa partes, *vocem gestumque*, quorum alter oculos, altera aures movet, per quos duos sensus omnis ad animum penetrat affectus, prius est *de voce* dicere, cui etiam *gestus* accommodatur. In ea prima observatio est, *qualem habeas*: secunda, *quomodo utaris*. Natura vocis spectatur *quantitate* et *qualitate*. *Quantitas simplicior*: in summa ¹⁵

loquamur. Sic Turic. Flor. Ambr. 2. Guelf. Camp. cum Goth. Voss. 2. et edd. ante Gryph. Reliqui *loquimur*. cf. §. 138. Modo Goth. (tac. Gesn.) *et latus*, male; Camp. *fatigantium*,

14. *altera aures*. Turic. Ambr. 2. Guelf. Exc. Santen. *alter a*. cum Voss. 1. Modo Flor. Guelf. *divisas*. Turic. *gestum* sine enclitica, Camp. *et gestum*. Mox Flor. *primus est*, et in subsequenteribus Turic. Camp. *primo observatio*.

15. *Quantitas*. Turic. Flor. (hic a pr. m.) Camp. *Quantitatis* cum Alm. *enim* nostro subjicitur in Jenf. et edd. poster. ante Bad. Pro eo *est* habent Alm. Basil. Gryph. Omittunt *voculam nobiscum* Turic. Ambr. 2. Guelf. Camp. cum Goth. Voss. 2. Vall. et edd. ante Ald. Reliqui addunt *est* post *simplicior*. Ingratus, si attendas, structurae rigor apparet et similitudo in istis continuo junctis: *Quantitas simplicior, Qualitas magis varia*. Quare e veteri illa scriptura haec eruo: *Quantitatis simplicior ratio*. cf. 5, 13, 19. *in summa*. Turic. Guelf. *in summam* cum Goth. Voss. 2. cf. 9, 2, 72. ubi omnes consentiunt in receptam. Lubrica sane est hujus varietatis dijudicatio; neque enim momentum facit quod *ad summam* solet dici aut quod *in summam proficere*. Nosstram tueri videtur locus Ciceronis ad Qu. Fr. 3, 5. *in omni summa*. cf. nos ad 1 Pro. 20. Mox *est* post *exigua* omittit Flor. post *varia* autem Ambr. 2. Goth. Jenf. (tac. Gesn.) Camp. et edd. ante Ald. acc. Bad. Obr. *sunt multi nobiscum* Turic.

15. *Quantitas simplicior*. cf. not. crit.

enim *grandis* aut *exigua* est: sed inter has extremitates mediae sunt species, et ab ima ad summam ac retro multi sunt gradus. *Qualitas* magis varia est. nam est et *candida*, et *fusca*, et *plena*, et *exilis*, et *levis*, et *aspera*, et *con-*¹⁰⁰⁰*tracta*, et *fusa*, et *dura*, et *flexibilis*, et *clara*, et *obtusa*. *Spiritus* etiam *longior*, *breviorque*.

16 Nec causas, cur quidque eorum accidat, persequi, proposito operi necessarium est: eorumne sit differentia, in quibus aura illa concipitur, an eorum, per quae velut organa meat; an ipsi propria natura, an prout move-

Flor. Guelf. Camp. Reliqui *m. f.* *varia est. nam est et. Turic. v. plena n. e. e. Flor. v. plena est e., a sec. m. v. est est e. et levis. Sic Ambr. 2. et Bern. Omittunt haec Turic. Flor. (qui tamen a sec. m. ante contracta inserit solum lenis) Camp. cum Alm. Plura desiderat Guelf. et quidem haec: et levis — et flexibilis. Reliqui et lenis. Voci asperae opponendam duxi levem (cf. 20.), quanquam et lenitas est in illa oppositione, velut 10, 2, 25. ubi soli Jenf. et Tarv. V habent pro N. cf. Ernestus in Technologia v. λειότης, ubi est diversa huic τραχυφωνία. Etiam Cic. de Nat. deor. 2, 58. vocis genera — leve, asperum.*

16. accidat. Turic. Flor. Guelf. (hic et modo *quicquid*) accidit cum Goth. an eorum. Flor. omittit an. Camp. ac eorum. Guelf. modo cura. meat; an. Guelf. media

candida. Hoc ad vocem „gatum ille quidem errorem „secutus, Cicero de Nat. Deor. „2, 55. *Quae spiritu in pulmo- „nes anima ducitur, ex ea pars „redditur respirando, pars con- „cipitur cordis parte quadam „etc.*“ Gesnerus.

per quae velut organa meat. cf. 1, 2, 30.

16. in quibus aura illa concipitur. „De eadem re, vul-
dubito, quin expungendum sit

tur; lateris pectorisve firmitas, an capitis etiam plus adjuvet. nam opus est omnibus, sicut non oris modo suavitate, sed narium quoque, per quas, quod superest vocis, egeritur. Dulcis

tanquam. lateris pectorisve. Turic. Ambr. 2. Guelf. l. pectorisve. Goth. (tac. Gesn.) pectoris laterisve. firmitas. Turic. Flor. (hic a pr. m.) Camp. infirmitas cum Alm. capitis etiam plus. Goth. Voss. 2. Jenf. omittunt etiam cum edd. posterr. ante Ald. acc. Bad. Gesn. Bip. sicut. Hoc cum expunctum vellet uncisque notaret Gesnerus, non attendit, spectare ista omnia ad universa illa quae praecedunt, deinde ne in ipso quidem capite sufficientem solius oris suavitatem agnosci. Ita haec de ore et naribus exempli magis speciem habent, quam ipsius, de qua agitur, rei momentum; quo apparet, sicut rectissime poni. superest. Turic. Flor. (hic a pr. m.) est cum Alm. Mox egreditur Turic. Flor. Jenf. (tac. Gesn.) cum Alm. Bodl. et edd. meis praeter Camp. et Ald. ante Stoer. multisque apud Burm. redeunte eodem Rollino, quod est frugibus inventis glandes malle. E Voss.

an. Proponitur hic novum quaestionum par, quibus singulis in initio nullum an praemitti oportet. Eadem ratione tertium explicatur, ubi, lateris pectorisve an capitis firmitas plus vocem adjuvet, in incerto est. Sic enim, id quod cum paucis fecimus, haec dirimenda fuerunt, ne forte movetur referretur ad firmitas, cujus verbi solum subjectum est vox. De eo igitur est dubitatio, utrum propria cujusque hominis voci sit natura, an talis sit vox, qualis vis ea, per quam propellitur.

dulcis — exprobrans sonus. Hoc continuandum est iis, quae dicuntur de residua vocis

parte egerenda; ne forte quis credat, permitti a nostro graviorem sonantiorumque spiritum naribus excussum (eleganter Gesnerus appellat anhelatum naribus minaciter displosis sonum), qualis narratur fuisse Plinii majoris dormientis (Plin. Epist. 6, 16, 13.). Is enim est exprobrans sonus, qui se audiri et animadverti quasi imperat, qui se auribus ingerit, qualis significatio est in beneficiis exprobrandis, quae oblivisci eum non patimur, in quem contulimus. Valde similis est potestas imputandi §. 35. Fateor autem, pro tamen fortasse aptius futurum enim; cf. 10, 2, 22.

- esse tamen debet, non exprobrans sonus.
- 17 *Utendi voce multiplex ratio.* Nam praeter illam differentiam, quae est tripertita, *acutae, gravis, flexae*: tum *intentis*, tum *remissis*, tum *elatis*, tum *inferioribus modis*, opus est, *spatiis quoque lentioribus aut citatioribus.*
- 18 Sed his ipsis media interjacent multa: et, ut facies, quanquam ex paucissimis constat, infinitam habet differentiam: ita *vox*, etsi paucas, quae nominari possint, continet species, *propria* cuique est: et non haec minus auri-
- 19 bus, quam oculis illa dignoscitur. Augentur

1. 3. *segeritur.* esse tamen. Hoc ordine Turic. Flor. Ambr. 2. (qui tres omittunt mox debet cum Alm. Voss. 1. 3. Bern.) Guelf. Goth. (tac. Gefn.). Reliqui *t. e.* Item Turic. *exprobras sonos*, Voss. 1. 3. *e. socius*, Camp. *e. f. sed.* An, omisso debet, fuit a Qu. manu: *d. et lenis tamen n. e. f.?* ut plane hoc cohaereret antecedentibus, more appositionis ad *vocis quod egeritur.* Exc. Santen. *esse debet* desiderare dicunt.

17. *Utendi voce.* Turic. *ntenda vocis* cum Alm. non Flor. (cf. 11, 2. 49.) An fuit *utendae vocis?* cf. Drakenb. ad Liv. 2, 54, 11. *tripertita.* Sic Ambr. 2. Reliqui, quantum video, *tripartita.* cf. 5, 14, 5. Nam omittit Goth. pro *elatis* autem Ambr. *flatis*, Guelf. Goth. (tac. Gefn.) *inflatis* cum Voss. 1. 2. 3.

18. *his.* Sic Ambr. 2. Guelf. Goth. (tac. Gefn.) Basil. Omittunt Turic. Flor. (hic a *lec. m. is*) Camp. cum Alm. Reliqui *iis.* Mox *consuet* Goth. cum Voss. 2. Jenf. et posterr. ante Bad. cf. 1 Pro. 18. Verba *habet differentiam* omittunt Ambr. 2. Guelf. (hic et *infinita dat*) cum Voss. 1. 3. et Jenf. (tac. Gefn.) posterioribusque ante Ald. qui editi omnes *infinita.* Sed Goth. (tac. Gefn.) *infinita differentia ita* cum Voss. 2. Deinde *possunt* Turic. Basil. *possent* Goth. Jenf. cum edd. posterr. ante Ald. *dinoscitur* Turic. ut Voss. 5. *dinoscitur*, de qua varietate hic agit Burm. et ad Declam. p. 157. et ipsum *dinoscimur* Turic. infra §. 31. cum Alm. Voss. 1. 3.

autem sicut omnium, ita vocis quoque bona, cura: negligentia minuuntur. Sed cura non eadem oratoribus, quae phonaecis, convenit: tamen multa sunt utrisque communia, *firmitas corporis*, ne ad spadonum et mulierum et aegrorum exilitatem vox nostra tenuetur: quod ambulatio, unctio, veneris abstinencia, facilis ciborum digestio, id est frugalitas, 1001 praestat. Praeterea ut sint *fauces integrae*, id 20 est, molles ac leves, quarum vitio et *frangi-*

19. *cura: negligentia*. Turic. Flor. inserunt in cum Alm. Reliqui interponunt *et*; nostrum e conjectura. Post *negl.* Ambr. 2. Guelf. inserunt *vel inscitia* cum Goth. Voss. 1. 2. 3. Jenf. et edd. posterr. ante Bad. qui exulare ineptum emblemata testatur e Vall. ut abest nostris quoque bonis libris. Modo Camp. *spec. et propr.* Guelf. *voces* cum Jenf. et edd. posterr. ante Ald. *omnia* quoque pro *omnium* edd. illae. Camp. *vero* mox pro *non*. Guelf. omittit *communia*. ad *spadonum*. Turic. omittit *ad*, sed Flor. pro eodem *a* et mox *exilitate*, quod habet et Alm. Mox *unctio* Ambr. 2. cum Bern. *unctio* Flor. Guelf. Mox *veneni* Bern. Pro *digestio* iterum *abstinencia* Turic. Flor. *idem* Turic. Goth. (tac. Geln.) Camp. cum Voss. 2. Bern. Post *frugal.* Camp. inserit *et*.

20. *leves*. Camp. *lenes* cum edd. ante Bad. cf. §. 15.

19. *omnium*. Malim *omnia*; vide not. crit. „commendatur: *veneris* ab-
ambulatio. „Cic. ad Att. 2, „usus ut toti nervorum ge-
 „25. pr. *Cum recreandae vo-* „neri, sic his, quibus ad vo-
 „*culae causa necesse esset mihi* „cem formandam opus est,
 „*ambulare, haec dictavi am-* „inimicus: quare *sibula* im-
 „*bulans*, ubi plura Graevius, „posita continebant cantores
 „quae ad hujus rei rationem „et actores suos magistri etc.
 „pertinent. Breviter *ambula-* „Adde laudatam aliquoties“
 „*tio* digestionem ciborum „[velut 11, 2, 24.] „Senecae
 „juvat: *unctio* transpiratione „de Porcio Latrone praefatio-
 „nimia impedienda vires con- „nem.“ Gelnerns.
 „tinet, quare etiam phthificis „*id est frugalitas*. cf. 10, 3,
 26.

tur, et obscuratur, et exasperatur, et scinditur vox. Nam ut tibiae, eodem spiritu accepto, alium clausis, alium apertis foraminibus, alium non satis purgatae, alium quassae sonum reddunt: ita fauces *tumentes strangu- lant* vocem, *obtusae obscurant, rasae exasperant, convulsae* fractis sunt organis similes.

21 *Finditur* etiam *spiritus* objectu aliquo, sicut lapillo tenues aquae, quarum fluxus etiam si ultra paulum coit, aliquid tamen cavi relinquit post id ipsum, quod offenderat. Humor quoque vocem aut nimius impedit, aut con-

et exasperatur. Turic. Flor. (hic a pr. m.) Camp. omittunt cum Alm. Deinde *vox* abest ab Ambr. 2. Guelf. Mox *strangu- lantur* Turic. ex sequente littera V.

21. *fluxus.* Turic. Flor. Ambr. 2. Guelf. Camp. *spiritus* cum Goth. Voff. 1. 2. 5. Bern. Alm. Bodl. Ioann. et edd. ante Bad. (nisi quod Jenf. per solitum compendium *sp̄us*). Illud notabile, quod Exc. Santeniana cum Leidensi collata nullam hic varietatem ostendunt. Bad. quidem et Basil. *fluctus* e Badii conjectura. Nostrium nulla hic certa auctoritate nititur, ut et ipsum rarum est apud scriptores. Codd. scriptura cum repetendo antecedens nata videatur, tutius fuerit reponere *curfus* vel *decursus*; nam ut propius accedas, non est necesse. Modo Guelf. Exc. Santen. *singuntur* pro *finditur*, item *objecto* Guelf. *Humor.* Turic. Flor. (hic a pr. m.) *tum* cum Alm. *aut — aut.* Sic Turic.

20. *obtusae* fauces, in quibus haeret Gallaeus, suadens prae eis *obesas*, facile agnoscuntur ex eo, quod pervulgatum est *obtundere vocem*, cf. Drakenb. ad Liv. 7, 2, 9. Cum enim *claritatem* amiserunt fauces, *obtusae* sunt

factae. *Obesas* equidem a *tumentibus* non dignoscam. De *rasis* vidimus supra §. 13. *convulsae*, quod ipse Gallaeus censet, sunt spasmo laborantes.

21. *fluxus.* vide not. crit.

fumtus destituit. Nam fatigatio, ut corpora, non ad praesens modo tempus, sed etiam in futurum afficit. Sed ut communiter et pho-²² nascis et oratoribus necessaria exercitatio, qua omnia convalescunt, ita curae non idem genus est. Nam neque certa tempora ad spatian- dum dari possunt tot civilibus officiis occupa- to, nec praeparare ab imis sonis vocem ad

Flor. Camp. Reliqui ut — ita. Nam fatigatio, ut. Sic Turic. Flor. Ambr. 2. (ex hoc tamen non assertur ut) Guelf. Camp. Goth. Jenf. (tac. Gesn.) cum Voss. 1. 3. (nisi quod horum uterque *fatigato*) 2. et edd. ante Basil. Reliqui N. et *fatigatio*. non ad. Turic. Flor. (hic a pr. m.) omittunt. Mox *sed oratoribus* Turic. Flor.

22. *necessaria exercitatio*. Sic Turic. Camp. cum Alm. non Flor. (cf. §. 17.) Reliqui inserunt *est*. Mox post *genus* omittunt *est* Ambr. 2. Guelf. cum Obr. Pro qua Flor. (a pr. m.) *quia*. *spatiandum*. Ambr. 2. Guelf. *spirandum* cum Goth. Voss. 2. Vall. Jenf. et edd. posterr. ante Ald.

nec praeparare. Turic. Flor. (hic a pr. m.) omittunt cum Alm. n. *praeparare* Ambr. 2. Cum haec a fuerint ab antiquissimis libris, credibile est, aliquid datum postmodo soli conjecturae. Neque enim mihi placet verbum *praeparare* in hoc loco; pro quo malim *repetere* vel tale quid, quod ei fortasse persuadebo, qui inspexerit locum a Gesnero jam demonstratum Cic. de Or. 1, 59. Hunc profecto locum ante oculos habuisse nostrum, cum ista scriberet, nemo facile dubitabit.

Nam fatigatio — afficit. Accusativum autem ad *afficit* Hic quoque *Nam* interpretare ex proximo *repete vocem*; sic respiciendo ad sententiam paulo apparet, quid sit *ut corpora*. ante suppressam; quod Pariter *ut corpora* fatigatione rectissime tenuit, suo more etiam in futurum debilitari circumloquens, Gedoynus, videamus, ita et *vocem* cor- dum interponit: *Fatigationem rumpi monet.* *cavere ne opus quidem est, ea enim* etc. cf. 9, 4, 84. 1, 5, 22. *nec praeparare*. vide 67. 1, 11, 10. 2, 4, 19. 27. not. crit.

summos, nec semper a contentione condere licet, cum pluribus iudiciis saepe dicendum
 23 sit. Ne ciborum quidem est eadem observatio. Non enim tam molli teneraque voce, quam forti ac durabili opus est: cum illi¹⁰⁰² omnes, etiam altissimos sonos, leniant cantu oris, nobis pleraque asperae sint concitateque dicenda, et vigilandae noctes, et fuligo lucubrationum bibenda, et in sudata veste duran-
 24 dum. Quare vocem deliciis non molliamus, nec imbuatur ea consuetudine, quae duratura

Est ibi: *vocem* — *sensim excitant, eandemque* — *ab acutissimo sono usque ad gravissimum sonum recipiunt et quasi quodammodo colligunt.* Inde intelligitur, quid sit „*vocem a*“ (id est *post*) „*contentione condere.*“ Est enim hoc verbum in Turic. Flor. Ambr. 2. ut et Alin. Voff. 3. *contendere* Guelf. cum Jenf. et edd. posterr. ante Ald. *cedere* Camp. cum Andr. *conquiescere* Ald. e conjectura Regii. Reliqui *concedere*, quorum sunt Goth. Vall. Hoc Burmannus interpretatur, domum ire vel aliquo, ubi requiescamus; praepostere: oportebat enim verbum esse, quod regeret accusativum *vocem*. Illud levius, quod pro *imis sonis* Ambr. 2. Guelf. Exc. Santen. *imissionis vel immiff.* Mox pro *Ne* Turic. Flor. Camp. *nec* cum Alin.

23. *dicenda.* Turic. Flor. cum Jenf. *dicendi.* Pro *bibenda* Flor. (a pr. m.) *vivenda.* Sed *insudata* conjunctim, ut e Voff. 1. affertur et est in aliquot editis, meorum MSS. nullus.

24. *quae duratura* — *firmitur consuetudine.* Turic. (qui et mox *quo diff.*) Flor. Guelf. omittunt cum Alm. propter homoeoteleuton. Ambr. 2. *quam desideratura sit f. e. — f. c.*

pluribus iudiciis. cf. 11, 1, 78. ubi sunt *centumvitalia iudicia duplicia.*

23. *cantu oris.* cf. §. 13.

24. *nec imbuatur* — *consuetudine.* Quamvis assuetus ne-

gligentiae illi, qua laborat nosse in iterandis iisdem vocabulis, valde tamen offendor hac geminata consuetudine, quae quidem turbas quoque non exiguas dedit. vide not. crit.

non sit: sed exercitatio ejus talis sit, qualis usus: nec silentio subsidat, sed firmetur consuetudine, qua difficultas omnis levatur. Ediscere autem, quo exercearis, erit optimum: nam ex tempore dicentes avocatur a cura vocis ille, qui ex rebus ipsis concipitur, affectus: et ediscere quam maxime varia, quae et clamorem, et disputationem, et sermonem, et flexus habeant, ut simul in omnia paremur.

cam Bern. *quam desertura sit* — f. c. Camp. cum Goth. (de omiſſa voce *non tac. Gefn.*) Voff. 2. Vall. *quae desiderata non sit* — f. c. Voff. 3. *quam desideratura non sit* — f. c. Jenf. cum edd. posterr. ante Ald. Cum et haec vetustissimorum auctoritate careant, fateor me propendere in illam Ambr. scripturam, cui par fere tamen fuerit Goth. modo scribatur *quae*. Noſtra debetur Regii ingenio, qui *non* jam inveniebat in libris. Modo *imbuamur*, quod plurimae habent edd. (non Camp.) in nullo est MS. Deinde *ne silentio* Ambr. 2. Camp. cum Goth. Jenf. Tarv. *subsideat* autem Jenf. et edd. posterr. ante Ald. de Goth. err. Gefn. qui perperam etiam inde enotavit *firmiter*. Mox *levetur* praeter Goth. et Voff. 1. (an 2?) Camp. quoque, ut suspicor; male. Sententiam hanc *consuetudine difficultas omnis levatur* excerpſit Florileg. Santen.

25. *quo exercearis, erit*. Turic. Flor. (hic a pr. m.) *quod non e.* *dicentes avocatur a.* Turic. Ambr. 2. *dicentis avocata* cum Voff. 3. Sed Flor. *dicentis avocatur*. Guelf. *dicentis a notata*. Camp. *dicentis advocati* cum Voff. 2. *dicentis avocati* Goth. *dicentem advocata* Jenf. cum edd. ante Ald. *dicentem avocatur a* Gefn. Bip. Reliqui *dicenti avocatur*. Noſtrum e conjectura, praecunte Gefnero. Mox Turic. *quae*. Post *affectus* omittunt et Ambr. 2. Guelf. cum Goth. Jenf. et edd. posterr. ante Ald.; male, ut notat Regius. *flexus*. Turic. Camp. *deflexus*. Hic ne ipsi quidem vetustissimo obsequendum duxi, quia de voce semper est *flexus*, non *deflexus*. Mox in omnia omittunt Turic. Flor. (hic a pr. m.) cum Alm.

exercitatio — *qualis usus*. cf. ille sonus, ad canticum paene accedens. cf. §. 170. 1, 11, 12.

25. *et flexus* i. e. ejusmodi Malium sane *flexum* singulariter.

- 26 Hoc fatis est. Alioqui nitida illa et curata vox insolitum laborem recusabit, ut assueta gymnasiis et oleo corpora, quamlibet sint in suis certaminibus speciosa atque robusta, si militare iter, fascemque et vigilias imperes, deficient, et quaerant unctores suos, nudumque sudorem. Illa quidem in hoc opere praecipui quis ferat, vitandos soles atque ventos, et nubila etiam ac siccitates? Ita si dicendum in sole, aut ventoso, humido, calido die fuerit, reos deferemus? Nam crudum quidem, aut satum¹⁰⁰³

26. *recusabit*. Turic. *recusavit*. Modo Guelf. omittit *illa*. Mox Turic. Flor. (hic a pr. m.) et pro *ut*, *adassueta* iidem. Turic. item pro *iter*. *fascemque*. Sic Turic. Ambr. 2. Guelf. (horum uterque male mox desiderat *et*) cum Alm. Voss. 3. Reliqui *fascetque*. Aliquot etiam vet. edd. de infelicissima Regii conjectura *facesque*. (Similis error Badii, qui *spatiosa* sua in textum quoque assumpsit.) Mox Turic. Flor. (hic a pr. m.) *implere* cum Alm. *deficient* Ambr. 2. Guelf. cum Voss. 1. 3. Postremus et *quaerent*, utrumque Flor. a sec. m. *deficiat* Camp. idemque *victores*. Flor. (a pr. m.) *pu-dorem* cum Alm. (cf. 22.) *ludumque* Basil. non e sphalmate.

27. *calido*. Sic Flor. Ambr. 2. Guelf. cum Goth. Voss. 2. 3. Jenf. et edd. posterr. ante Ald. acc. Bad. *gallico* Turic. cum Alm. (cf. 26.) *gelidove* Camp. Reliqui *calidove*. Goth. (tac. Gesn.) *difereremus* cum Voss. 2. *desereremus* Vall. (tac. Burm.) *diferemus* Jenf. (tac. Gesn.) *deseramus* Tarv. *differemus* Voss. 1. 3. Mox *quidem crudum* Turic. Flor. Ambr. 2. Camp. Goth. Jenf. (tac. Gesn.) Tarv. Necessario transposuit Regius. cf. 4, 2, 128. Guelf. *quidam crudum* et mox *quidem*. Turic. Flor. (hic a pr. m.) *evecto*.

26. *fascemque*. Virgil. *Marianos* vide in Lexicis voce Georg. 3, 46. 47. *Romanus* — *mulus*.
Iniusto sub fasce viam — *nudumque sudorem*. Oppo-
 Quorum hic Pseudo — Turne- nitur ei, qui in veste perferen-
 bus mentionem facit, *mulos* dus est, §. 23.

rum, aut ebrium, aut ejecto modo vomitu, quae cavenda quidam monent, declamare neminem, qui sit mentis compos, puto. Illud 28 non sine causa est ab omnibus praeceptum, ut parcatur maxime voci in illo a pueritia in adolescentiam transitu, quia naturaliter impeditur, non, ut arbitror, propter calorem, quod quidam putaverunt; nam est major alias; sed propter humorem potius; nam hoc aetas illa turgescit. Itaque nares etiam, ac pectus, eo 29 tempore tument, atque omnia velut germinant, eoque sunt tenera et injuriae obnoxia.

28. *omnibus*. Turic. *hominibus*. Flor. (a pr. m.) *ominibus*. Turic. Ambr. 2. (hic et *adu*) *adolescencia* cum Voss. 1. Bern. *transi* Turic. *qui* Turic. Ambr. 2. Guelf. Camp. cum Bern. Goth. Voss. 1. 2. Vall. Jenf. Tarv. *non* omittitur a Turic. Flor. (hoc a pr. m.) et Alm. *propter* itidem a Turic. Flor. (hoc a pr. m. a qua et *calor est*). Sed Guelf. *non arbitror p. c.* et sic Flor. a sec. m. *alias*. Turic. *alas* cum Alm. *alis* Ambr. 2. *in aliis* Camp. cum Goth. et edd. ante Stoer. acc. Roll. Reliqui *aliis*. Nostrium e conjectura. *haec* Guelf. (et hic vicissim *illo*) cum Jenf. non Tarv. Pro *turgescit* Turic. *successit* cum Alm. et Palat. Gebh. probante hoc, nempe ut scribatur *succescit*, quod verbum quis unquam legit? nec quidquam elegantius vulgato.

29. *germinant* — *tenera*. Sic Turic. (nisi quod *geminant* et obscurius encliticam, quae possit accipi *quod*) cum Ald. quod a quibusdam legi jam Regius testatur. Flor. Camp. *g. eo quod sunt t.* Ex Alm. *g. eo quod t.* (cf. 4, 5, 5.) Basil. *g. eoque t.* cum aliquot Burmanni. Reliqui omittunt *eoque sunt*. Ante *germ.* Turic. Flor. Camp. repetunt *eo tempore*. Jenf. priore loco inserit *maxime* inter *eo* et *tempore* cum edd. posterr. ante Bad. *nates* quoque Guelf. pro *nares*. Pro *sicut* Turic. *sic*. Guelf. *vox non*. Ambr. 2. *dicens*. Pro *orationi* Turic. Camp. *ordine* cum Alm.

Sed, ut ad propositum redeam, jam confirmatae constitutaeque vocis genus exercitationis optimum duco, quod est operi simillimum, dicere quotidie, sicut agimus. Namque hoc modo non vox tantum confirmatur et latus, sed etiam corporis decens et accommodatus
 50 orationi motus componitur. Non alia est autem ratio pronunciationis, quam ipsius orationis. Nam ut illa emendata, dilucida, ornata, apta esse debet: ita haec quoque emendata erit, id est, vitio carebit, si fuerit os facile, explanatum, jucundum, urbanum, id est, in quo nulla neque rusticitas neque peregrinitas resonet. Non enim sine causa dicitur
 51 *barbarum Graecumve*. Nam sonis homines,

50. *Non alia est autem.* Turic. Flor. n. a. *sed est alia.* Error natus e compendio al (cf. 11, 1, 67.). Camp. *non est autem alia*; placet. De transponendo autem vide Drakenb. ad Liv. 6, 17, 3. item Lexica. Omittit Guelf. *quam ips. or.* item *resonet.* Pro *peregrinitas* Camp. *peregrinum* et *graecum.* Terum pro *graecumve.* Nam. Mox Guelf. *suaviloquentiorem* cum Jenf. Tarv. (quanquam hi magis *sua vi loquentiorem*) et edd. posterr. ante Ald.

50. *illa* — *haec.* cf. 8, 6, 8. et mox hic §. 41. Gradus illi virtutis oratoriae, ut sit oratio *emendata, dilucida, ornata, apta,* ubique agnoscuntur a nostro, velut 1, 5, 1. hic autem in pronunciatione percensentur iidem §§. 30 — 33. (*emendata*) 33 — 40. (*dilucida*) 40 — 61. (*ornata*) 61 ad finem usque capitis (*apta*); nisi quod a §. 65. inde ad 167.

propria gestus tractatio inferitur.

51. *barbarum Graecumve.* Hujus quidem proverbii nullum praeterea auctorem reperimus, et video accipi quasi dictum de eo, qui pronunciet parum latine, proptereaque aut barbarus videatur aut Graecus; quare Gesnerus remittit nos ad 1, 1, 13. ubi de corruptis Graeco sono la-

ut aera tinnitu, dignoscimus. Ita fiet illud, quod Ennius probat, cum dicit *suaviloquenti* ¹⁰⁰⁴*ore Cethegum fuisse*: non quod Cicero in his reprehendit, quos ait *latrare, non agere*. Sunt enim multa vitia, de quibus dixi, cum in quadam primi libri parte puerorum ora formarem, opportunius ratus, in ea aetate facere illorum mentionem, in qua emendari possunt. Itemque si ipsa vox primum fuerit, ut sic di- 32

31. *his*. Sic Turic. Flor. Ambr. 2. Guelf. is Camp. Reliqui *iis*. Jenf. Tarv. agit pro *ait*, non Camp. Mox dixit Turic. (cf. 9, 5, 97. Etiam 6, 5, 47. Ambr. 1. *dixit*, sed per compendium *di*.) item *arte*. Mox Flor. (a sec. m.) Guelf. *emendationem* pro *mentionem*.

32. *Itemque*. Sic Turic. Flor. Ambr. 2. Guelf. cum Goth. Bern. Reliqui *Itaque*. *si* — *fuerit, ut*. Sic Turic. Flor.

tinis agitur. Possit tamen non de latina modo pronuntiatione usurpatum esse, sed a Graecis ipsis repetitum, ut *barbarus* et *Graecus* hic esset pro *vitioso* et *emendato* in genere; in qua ratione reponendum *Graecumne* (cf. §. 16.). Sic apparet, nihil medium esse, sed aut eruditum aut iliberalem unumquemque prodi, ut primum locutus fuerit. Nisi forte, hoc si voluisset, transpositurus erat *Graecum barbarumne*. Haereo autem in eo quoque, quod neutrum ponitur, non masculinum; neque enim accusativum quomodo hinc eruam reperio; et tamen in proximis homo dignoscitur, non res. Sed in proverbii cum multa suppri-

mi soleant, potuit tamen et hoc accusativo masculino efferri, modo recte expleatur sententia, quod *iis* facile, qui locutionem norunt. Cf. ad sententiam universam 3, 1, 5. et de praestantia Romanae pronuntiationis, cujus meminit Gesnerus, Cic. de Or. 3, 11.

Ennius — *latrare*. „Apud „Cic. Bruto 15. ubi et illud, „*Latrant jam quidam oratores, „non loquuntur*. Sic de Orat. „3, 54. de Pericle, *At hunc non „clamator aliquis ad clepsy- „dram latrare docuerat*.“ Gesnerus. cf. et nostr. 2, 15, 4.

in quadam primi libri parte. „1, 1, 37. 1, 5, 32. 35. 1, „8, 1. inprimis vero 1, 11 in „tegro.“ Gesnerus.

32. *Itemque si* — *patietur*.

cam, *sana*, id est, nullum eorum, de quibus modo retuli, patietur incommodum: deinde non *surda*, *rudis*, *immanis*, *dura*, *rigida*, *vana*, *praepinguis*, aut *tenuis*, *inanis*, *acerba*,

(quanquam ex hoc *si* ab initio non memoratur, per incuriam puto) Ambr. 2. Guelf. Camp. Goth. Jenf. (tac. Gesn.) cum Bodl. Ioann. Alm. Voff. 2. 3. Bern. et edd. ante Gryph. Reliqui *fit i. v. p. ut*, omisso *fuerit*. Cujus scripturae vindices narrantur Voff. 1. Andr. Sich. ita tamen ut *si* habeant, non *fit*. Mox pro *sic* Turic. Camp. *si*. modo retuli. Sic Turic. Flor. Ambr. 2. Camp. cum Alm. Bodl. Voff. 1. 3. et edd. inde a Burm. exc. Capper. is enim revocavit reliquorum *nunc dixi*, artis criticae et eloquendi peritissimus homo. Apparet, qui sint viliores Codd. (velut Guelf. Vall. Goth. Voff. 2.), hic saltem meliorum scriptura medente vitio illi nimis frequenti in nostro, cum modo fuisset (§. 31.) *de quibus dixi*, et hic *ut sic dicam*. *patietur*. Sic Turic. Flor. Ambr. 2. Guelf. Camp. Goth. Jenf. (tac. Gesn.) cum Voff. 1. 2. 5. Bern. et edd. ante Gryph. Reliqui *patiatur*. *surda*. Sic Turic. Flor. cum Alm. Reliqui *subsurda*. Mox Turic.

Referenda haec sunt eo, quibus §. 30. opus esse dicebatur. ut pronuntiatio vitii careret, quorumque ope existeret illud, quod Ennius probat. Verba autem *fuerit* et *patietur* sibi invicem respondent, utrumque futuri temporis. In *patiendo* ille est Graecismus, de quo egimus ad 1, 2, 31. quanquam de rebus ingratis modo usurpatus.

surda. Hoc vocis appositum alibi non legitur, ut nec alterum, quod hic plerique, sed recentiores, libri praeferunt *subsurda*. Facillima tamen intellectu vocabuli potestas, quae non recedit ab illa, per quam

caecum dicitur quod non spectatur. Simplex composito praetuli, praeter auctoritatem veterum librorum, eo quoque quod nihil hic in vocis malae vituperio erat mitigandum, ut nec reliqua, quae subjiciuntur, leniores habent appellationes. Recte Gesnerus utitur loco Ciceronis de Orat. 3, 11. *vox absona atque absurda*. Alioqui, cum *subbrauca* Cic. Brut. 33., quidni *subsurda* dicta fuerit? et *subabsurda* vidimus 6, 3, 99, sed non de voce.

vana vox qualis sit, juxta cum Burmanno ignoro, et verum credo quod reponere velit ipse, *vasta*, cui commen-

pusilla, mollis, effeminata: spiritus, nec brevis, nec parum durabilis, nec in receptu difficilis. Dilucida vero erit pronuntiatio, pri- 33
imum, si verba tota exierint, quorum pars devorari, pars destitui solet, plerisque extremas syllabas non perferentibus, dum priorum

pura pro dura. in receptu. Turic. Ambr. 2. i. praeceptum cum Bern. Sed Flor. in praeceptum cum Voss. 1. 3. i. perceptum Guelf. i. interceptu Camp. i. perceptu Jenf. cum edd. posterr. ante Bad. qui ex Vall. nostrum, acc. Goth.

33. *exierint. Sic Turic. Flor. Camp. cum Alm. Andr. Ald. Obr. exigerint Ambr. 2. exegerint Guelf. Reliqui exegerit. Frustra Burmannus vulgatam tuetur loco 9, 4, 106. ubi exigitur significatu longe huic diverso. perferentibus. Sic Turic. Guelf. cum Alm. Bern. Reliqui proferentibus. Modo Turic. nos pro*

dando adhibet Columell. 1, 9. *vastitatem oris* et 7, 12. *canem vasti latratus*, praeter aliquot Ciceronis loca facilia inventu: vide et Ern. Clav. li. v. Longius petitum et minus pro Quintiliani candore, quod et ipsum tentat ille, *rava*, „quae „est, teste Festo, *parum liquida, proxime canum latratum „sonans*, unde *rabulae* dicti, „de qua vid. Heins. ad Ovid. „1. Am. 12, 19.“ et ipse praefert alterum. *Inanis*, quae recensetur inter diversa vitia, rectissime monetur nostrum vocabulum plane falsum ostendere. *Varia*, quae est Gesneri conjectura, forte in ipsa Campani ed. legitur (est autem frequentissima harum vocum permutatio, vid. Drakenb. ad Liv. 22, 7, 4); et fuerit, ut

putat ille, „inconstans, in qua „tenorem quendam servare „non possis, quam in potestate „adeo non habeas, sed quae „subito in alium tonum quasi „elidatur.“ Mihi quidem ea ratio minime placet. Est *vox varia* etiam in laude §. 145. Capperonnerius Burmanni conjecturam maligne laudans et vulgatae praesidia quaerens nihil proficit.

33. *perferentibus. Plus hoc est quam proferentibus. Vix enim quisquam extremas syllabas plane non profert, sed plerique non perferunt ad audientes. cf. § Pro. 15. item 4, 1, 47. Destitui syllabas tum puto, cum iis justa vis vocis non contingit; neque enim cum Gesnero discerptas a reliquis, „sine quibus placere aut*

sono indulgent. Ut est autem necessaria verborum explanatio, ita omnes imputare et velut annumerare litteras, molestum, et odiosum. Nam et vocales frequentissime coeunt, et consonantium quaedam insequente vocali dissimulatur. utriusque exemplum posuimus,

Multum ille et terris. — —

35 Vitatur etiam duriorum inter se congressus,

non, item non cum Flor. pro *dum*: acc. videtur Alm. qui et mox, itidem per compendium, *sono non ind.*, ubi Turic. *solo non i.* imputare. Sic Turic. (nisi quod *inputatte*) Flor. Ambr. 2. (et horum uterque *in*, non *im*) Guelf. cum Goth. Alm. Voff. 2. Jenf. et edd. posterr. ante Ald. acc. Bad. Gefn. Bip. Reliqui *computare*. Camp., ut nos, *annumerare* cum edd. ante Burm.

34. *dissimulatur*. Sic Turic. Flor. Reliqui *dissimulantur*. Mox in loco Virgil. omittit Turic. *ille*. Goth. *inde* pro *unde* (cf. 9, 4, 51.). Camp. *Idemque* pro *Ideoque*. Flor. Catullo cum Camp. et edd. ante Ald., quomodo et 6, 3, 81. cum Guelf. sed sine hisce erroris lociis.

„intelligi adeo non possint“ intelligo. *Devorantur*, quae vix prodeunt ore, *deslitiuntur*, quae claritate carent. Ad *annumerandum* a Gesnero recte citatur Cic. de Or. 3, 11. *exprimi litteras putidius*. Supra quoque apud nostrum est *explanatio vocum* 1, 5, 33. et modo *os explanatum*. vid. Ern. Clav. Cic. h. v. item nos ad 9, 4, 34.

34. *posuimus*. 9, 4, 40. „consonantium quaedam“ hic est non nisi *una* i. e. M, quare singularis ponitur *dissimula-*

tur. In exemplo quidem illo libri noni hoc *et terris* adjectum non legimus, quo ipso fit, ut utriusque, et elisionis vocalium et corruptae litterae M, non adeo manifestum fuerit exemplum. Num igitur eo loco haec vocabula ascribenda sunt? Suspicio magis, hic, ubi nunc versamur, male memorem fuisse nostrum ejus, quod supra posuerit, cum praesertim id ipsum alibi compareat 9, 3, 52. cf. not. crit.

unde *pellexit*, et *collegit*, et quae alio loco dicta sunt. Ideoque laudatur in Catulo *suavis appellatio litterarum*. Secundum est, ut *fit oratio distincta*, id est, ut, qui dicit, et incipiat ubi oportet, et desinat. Observandum ¹⁰⁰⁵etiam, quo loco sustinendus et quasi suspendendus sermo sit (quod Graeci *ὑποδιαστολήν* vel *ὑποστιγμὴν* vocant), quo deponendus.

35. *id est, ut, qui d.* Turic. *idem qui d.* Flor. Ambr. 2. Guelf. Camp. i. e. *qui d.* cum Goth. Jenf. Tarv. Ex Alm. *id qui d.* E Voss. 1. *ut quae dicat.* Haesi, an sequendi essent vetustissimi libri, hac sententia: *Secundum illud, ut fit oratio distincta*, quod dixi, continetur hoc praecepto: *et incipiat et desinat is qui dicit* cet. in qua ratione vides alienum *ut*; sed cum facillime intercidere potuerit, inferendum suadenti Regio contra ire non libuit. Ut nunc est, conjunctivi *incipiat, desinat* pendent ab *ut*; alioqui essent praecipientis, et pro imperativis. Locatelli ed. obtemperaverit Regio, an e MS. expresserit scripturam, dubitari potest. *et post oportet*, quod inserit Regius, mei praeter Jenf. omnes habent. Guelf. *etiam incipiat*. Modo *ratio* pro *oratio* Ambr. 2. Guelf.

quod Graeci. Sic Turic. Flor. Ambr. 2. Guelf. Camp. cum Alm. Goth. Jenf. (tac. Gesn.) et edd. ante Gryph. Reliqui *quam*. cf. 5, 11, 3. 7, 8, 2. Modo Turic. *sustinendum sed*. Flor. *sustinendum et*. Camp. *substituendus et*.

ὑποδιαστολήν vel *ὑποστιγμὴν*. Sic Turic. Flor. Ambr. 2. Guelf. cum Goth. Vall. (tac. Burm.) et edd. ante Ald. exc. Camp. (nam et Jenf. nonnisi unum *vel*) acc. Stoer. Chouet.

35. *alio loco.* Reponendum arbitror: *illo loco* (qualis satis frequens est confusio, cf. 10, 1, 24. item 11, 2, 15.). Neque enim potuit statim omittere ejus, quo nos modo remittebat, loci mentionem; modo latius eundem comprehendas a §. 33. usque ad 40 finem.

in Catulo, apud Cic. in Bruto c. 74.

Secundum est. Spectat hoc ad ea, quibus *dilucida* fit pronuntiatio §. 53.

sustinendus — suspendendus sermo. cf. 9, 4, 68. ubi *sustinetur spiritus*.

56 Suspenditur, *Arma virumque cano*: quia illud ad sequentia pertinet, ut sit, *virum, Trojae qui primus ab oris*: et hic iterum. nam etiam si aliud est, unde venit, quam quo venit, non

Leid. Reliqui inferunt *vel ὑποσυστολήν*, quod pro ὑποδιαστολήν aliquot libri dare narrantur in Leid., mihi quidem non visi. Ald. Basil. Obr. tres voces dant, quamvis Burmanno testante, desiderare eos *vel ὑποστιγμήν*. Turic. sane et Alm. *vel ὑποστιγμήν* omittere dicuntur, sed in Turic. agnosco errorem, cum illud quod ex eo affertur, ὑπόστιγλην manifesto sit ὑποστιγμήν. Fere sic et Ambr. 2. ὑποστιγαλιν Guelf. et ὑποσταστολή. Sed aberrationes illae firmant nostram. Sic non solo Goth. duce, id quod doctissimus Schneiderus jam fecerat, Lexicis Graecis proscribemus novitiam vocem; nec quidquam proficit verbosa Gibsoni sedulitas, si maxime in suis Bodl. et Ioann. (quod ne memorat quidem diserte) invenit ὑποσυστολήν. Nec tantum ejus oculis credo. Miror quod Camp. a Gesnero discrepantem non notavi.

56. *illud ad.* Sic Turic. Flor. cum Alm. Reliqui inferunt *virum*. Modo Turic. *quae*, Flor. *qui* pro *quia*.

venit, quam quo venit. Turic. Flor. *veniat q. quod v.* cum Alm. Omnia haec non distinguendum — continetur abesse narrantur a Voss. 2. ubi suspicor alterum vel tertium simul deesse *venit*. Nihil tale in Goth. (cf. 10, 1, 32.). Recepta premitur sane isto post *unde* indicativo, quem ego quomodo

36. *quia illud* — *pertinet.* Omne id quod adhuc lectum fuit, designatur pronomine *illud*, ut non opus sit cum plerisque, sed recentioribus, libris inferere *virum* post pronomem, qualis structura non est pro elegantia scriptoris nostri. cf. 1, 7, 8, 9, 3, 64, 9, 4, 65. Hoc autem tenendum in praeecepto, quod *suspendere* opponitur *deponendo* vel *distinguendo*. Neque enim jubemur intervallum his locis facere pro-

nunciandi (quod nemo non facturus erat); sed τελείαν στιγμήν ponere vetamur. Ad *suspenditur* intelligendus *sermo*, ne forte credas, ipsa verba Virgiliana facere subjectum. Id vetat quod mox est *hic* adverbium. Subaudies igitur ante illa verba: *in his, ad illa*, vel tale quid. Quae nostri sensus ratio facit, ut dissidam illi, quam supra (1, 8, 1.) dedi *distinguendi versum* interpretationi.

distinguendum tamen, quia utrumque eodem modo verbo continetur, *venit*. Tertio *Ita-* 37 *liam*, quia interjectio est, *fato profugus*, et continuum sermonem qui faciebat, *Italiam Lavinaque*, dividit. Ob eandemque causam, quarto *profugus*, deinde, *Lavinaque venit litora*. ubi jam erit distinctio, quia inde alius incipit sensus. Sed in ipsis etiam distinctionibus tempus alias brevius, alias longius dabimus. Interest enim, sermonem finiant, an sensum. Itaque illam distinctionem, *Litora*, 38

tuear non reperio; sed *quod* illud Turic. et Flor. in cuius vicinia recte erat hic modus, stare nequit. Praeterea praesens *veniat* loci hujus non est; debebat dici *venerit*, quod tamen si minus facere momentum credatur, inventam putem medicinam, ut expungatur secundo loco verbum (cujus ipsa in hoc sensu frequentia saepe habet) sic: „unde veniat „quam quo, non dist. — *venit*.“ eodem modo verbo.

Sic Turic. cum Alm. (quanquam per compendium ^o *m*). Reliqui omittunt *modo*.

37. *quia interjectio*. Turic. *qua injectio*. Camp. *quia injectio*. cf. 8, 2, 15. 4, 2, 121. de *interjiciendo*. *dividit* — *Lavinaque*. Omnia haec omittit Guelf. Sed Camp. modo *Italiam* ignorat. *quarto*. Turic. Flor. *quarta*. *finiant*. Sic Turic. Flor. Camp. cum Alm. Obr. Reliqui *finiat*. Mox *illam* ante *distinct.* om. Guelf. Idem *spiritu*, et *sequar*, et *altero* pro *altae*.

37. *qui faciebat*. Insolens haec *faciendi* significatio commune aliquid habere videtur cum illa grammatica, quam vide 1, 6, 15 seqq. „*Continuus sermo eam formam habebiturus erat, ut legeretur „protinus Lavinaque post Italiam*.“

Sed in ipsis — *dabimus*. Quanquam ferri sane haec structura potest, fateor magis mihi probari, si, vel expuncta vel in *his* mutata praepositione *in*, dativus contingat verbo *dabimus*.

protinus altero spiritus initio insequar: cum illuc venero, *Atque altae moenia Romae*, deponam, et morabor, et novum rursus exor-
 39 dium faciam. Sunt aliquando et sine respiratione quaedam morae etiam in periodis: ut in illa, *In coetu vero populi Romani, negotium publicum gerens, magister equitum*, etc. Multa membra habet; sensus enim sunt alii atque alii: et sicut una circumductio est, ita paulum morandum in his intervallis, non interrompendus est contextus. Sed e contrario spiri-

39. *in periodis.* Turic. *inperio.* Flor. *in periho.* Compendium illud Guelf. et Goth. Jenf. (tac. Gesn.) mutant expresso ipso *et cetera* cum edd. ante Gryph. (cf. 5, 11, 12.)

Multa membra habet. Hoc ordine mei praeter Goth. Jenf. edd. posterr. ante Leid. Gesn. Bip. Hi enim *multa h. m.* Id. soli conjecturae dedi Gesnerianae, quod cum ipso et Bip. scripsi *habet* singulari numero, ceteris omnibus pluralem ostendentibus. *et sicut — circumductio est.* Turic. *suanam circumductionem.* Flor. Camp. *sub unam circumductionem* cum Alm. Voss. 2. Goth. (nisi quod hic addit ab initio *aliquando*). *et unam circumductionem* Ambr. 2. Obr. *sicut unam circumductionem* Voss. 3. *sicut una c. e.* Voss. 1. Mihi liquet, in vetustissimo quoque esse *sub u. circumductionem.* Ut autem tota haec ἑξῆς in vulgata laborat, ita Obr. maxime sequendum reor restituentem sic: „ut enim illa *In coetu vero — etc.* multa membra habent (sensus enim sunt alii atque alii sub unam circumductionem); ita paulum — contextus.“ Geminatum brevissimo intervallo enim nihil moramur, cf. 6, 5, 4. et modo §. 30. 31. *sub* cum accusativo structum vide apud Drakenb. ad Liv. 2, 55, 1. *circumductio est periodus*, cf. 9, 4, 118. *paulo* pro *paulum* Jenf. (tac. Gesn.) cum edd. posterr. ante Ald. *Sed e contrario.* Sic Flor. Camp. cum Alm. *Sed est contrarios* Turic. Hic item *spiritus*

39. *sicut — circumductio* *ripiendum spiritum* cf. ad 4, 1, *est.* cf. not. crit. Locus Ciceronis est Philipp. 2, 25. *sur-* 78.

tum interim recipere sine intellectu morae
 necesse est: quo loco quasi surripiendus est:
 alioqui si incite recipiatur, non minus afferat
 obscuritatis, quam vitiosa distinctio. Virtus
 autem distinguendi fortasse sit parva. sine qua
 tamen esse nulla alia in agendo potest. *Ornata* 40
 1006 est pronunciatio, cui suffragatur *vox facilis,*
magna, beata, flexibilis, firma, dulcis, dura-
bilis, clara, pura, secans aëra et auribus se-

cum Flor. Camp. Modo Flor. *contextis* et mox Guelf. *surri-*
piendum.

40. *beata.* Guelf. *boata.* Obr. *laeta.* Burm. malit *lata,*
 usus varietate in 5, 14, 51. (ubi et Flor. Ambr. 1. *beatissimi*)
 et hic §. 32. „*latiorem vocem.*“ Gesnerus *latum* in vitio poni
 arbitratur §. 10. ubi vocabulo hoc noster quidem non uti-
 tur, sed iis sane, quo ibi nos remittit Qu., locis Cicero. Bur-
 manno autem demonstratum exemplum ipsius conjecturae
 repugnat; ibi enim profecto est in vitio *latitudo* vocis. *Bea-*
tam igitur *vocem* cum Gesnero intelligere „*ut felix ingenium*“
 cogor, „*quae virtutes omnes habeat, quae sufficiat una*
„omnibus contentionibus, remissionibus, quae eadem, prout
„opus, sit acuta et gravis etc.“ quanquam plane quidem non
 acquiescens in hac interpretatione. Illud in genere videtur
 tenendum iu hac appositorum vocis multitudine, non certa
 et ad artis formulam redacta discrimina hic notari, sed ali-
 quid latius fundi, in quo possit una appellatio alteri valde
 respondere. Quid autem sit quod pro *beata* Goth. 2. et
 Hupp. dicuntur dare *foris*, plane non exputo [Corruptum
 videtur e *fortis* interpretamento. B.]. Nihil tale in meis qui-
 dem libris. Mirus etiam Aldus, id quod nemo notavit, post
beata inferens *bona.* Robertus Titius, indicante Burm., *elata*
 reponebat pro *beata.* aëra et auribus. Sic Turic. Flor.

40. *beata.* cf. not. crit.
secans aëra et auribus se-
dens. Hoc coniungendum
 unique vocis proprietati af-
 signandum est, ut apparet in-

ferto hic demum *et.* Neque
 enim in tanta enumerationis
 multitudine *et* ita subjiçere-
 tur, si ultimum aequè dista-
 ret a proximo, quam a reliquis.

dens. Est enim quaedam ad auditum accommodata, non magnitudine, sed proprietate, ad hoc velut tractabilis, utique habens omnes

Camp. (sed hic *ora* pro *aëra*) cum Alm. Voss. 3. Ald. *erecta a.* Gneff. ut et marg. Basil. *aeræ tauribus* Ambr. 2. Reliqui omittunt *et.* Modo pro *moræ* Flor. *mori.* Pro *pura* Voss. 1. 3. *pulchra,* de qua confusione agentem Bentlejum consulere

Conatur scriptor virtutes vocis quam manifestissimis notis signare, non quidem paratis illis, sed quas ipse mihi fingat. Quare minus assentior Gesnero suavitatem hic magnam vocis agnoscanti, „quae ita demulserit auditorem, ut etiam post „dicendi finem audire illam „sibi videatur, quemadmodum ille Nigrini Lucianei „auditor c. 7. τῆς Φωνῆς, inquit, „ἔ ἤχος ἐν ταῖς ἀνοαῖς παραμέ„vel.“ Ego magis ad naturalem vocis habitum refero, ut quae facile possit exaudiri et in aures imas penetret, nec quasi ad earum modo fores accidat. Aliud erat et magis figurate dictum *fridere* 9, 4, 94.

Est enim quaedam. Neminem hic quaesisse video, quae esset ratio harum sententiarum per conjunctionem *enim* nectendarum. Ne id quidem quisquam diserte monet, subiectum nostri sensus non esse *pronunciationem,* sed *voce.* Quanquam hoc agnovit Gedoynus, qui suis fortasse popularibus recte dicere est visus, cum rationem, quare *ornatum* appellaretur aliquod pronunciationis genus, afferri

audierunt eam, quod esset aliqua vox certo modo comparata etc. Sed ii ante oculos non habuerunt difficultatem, quae est in latinis, ubi, postquam suffragari dicta est ornatae pronunciationi vox *magna,* protinus subicitur haec eius rei causa, quia vox fit *non magnitudine,* sed proprietate accommodata ad auditum. Has turbas ut componamus, mutandum erit *enim* in *etiam* (quae est frequentissima confusio, cf. 11, 1, 82.), ut intelligatur, etiam praeter illam tantam vocis felicitatem, qualis modo tot eius virtutibus enumerandis demonstrata erat, quaeque non nisi raro hominibus contingere potest, esse aliquas naturae in hoc genere dotes, non quidem summas, sufficientes tamen huic negotio. *Ad hoc,* in quo et ipso lapsus est Gedoynus, significatu accipiendum erit eo, quem vidimus 3, 6, 53. *Est,* quale hic in initio sensus, saepissime animadvertimus, velut 7, 2, 11. In hac sane structura, etiam ob soni suavitatem et fere malis praec *etiam,* velut

in se, qui desiderantur, sonos intentionesque, et toto, ut ajunt, organo instructa: cui aderit lateris firmitas, spiritus cum spatio pertinax, tum labori non facile cessurus. Neque gra- 41

jubet Burm. ad Horat. art. poet. v. 99. Mox Camp. atque pro utique. *sonos.* Ambr. 2. *sinus* cum Bern., blandienti, sed inani, specie. Voss. 1. 3. *simul.* Guelf. *sine.*

et toto — *instructa: cui.* Turic. et toto u. a. organa cui. Flor. et tota u. a. organa cui cum Alm. (cf. §. 27.). Guelf. nihil nisi et desiderat, haec dans: intentiones quae toto etc. Illa quidem Florentina scriptura carere potest participio; neque tamen veram existimo. [v. Addenda.] *cum spatio.* Guelf. tum f. cf. 4, 1, 66. Poterat, sicubi alias, hic rectum videri tum; sed diligentiolem tamen arbitror rationem vulgatae. Nec probandus Obr. qui mox tum est ultra pro cum e. u. item §. 44. idem tum gratiam. *facile cessurus.* Turic. Flor. (hic primam vocem disjunctim) *facilices rursus.* Camp. (omisso antea non) f. *cessurus rursus.*

4, 2, 128. Sed ne haec quidem dura mutatio, ut enim transeat in et; cf. Drakenb. ad Liv. 34, 50, 7. Fortasse tamen praestiterit autem repone pro enim, quae et ipsa confusio rara non est; cf. 3, 5, 10. item hic §. 62. Ita nullum fuerit asyndeton in nostra sententia. Utique significat, id saltem non debere desiderari in ista vocis medio-ritate, ut omnibus sonis satisfaciatur.

toto — organo instructa. „Cui non unus modo atque „alter sonus respondeat, sed „quicumque sunt in polychor- „do vel hydraulico organo, „toni pareant. Vid. 11, 3, 16. „ubi tubos quosdam vel ti- „bias intelligi, per quas spini- „tus meet, apertum est: sectio-

„ne vero 169, organum esse „systema plurium sonorum. „Elegans Tertulliani descri- „ptio ex lib. de anima c. 14. „etiam hic legatur: Specta „portentosissimam Archimedis „munificentiam, organum hy- „draulicum dico, tot membra, „tot partes, tot compagine, „tot itinera vocum, tot com- „pendia sonorum, tot commer- „cia odororum, tot acies tibia- „rum, et una moles erant „omnia. Ctesibio tribuit, et „nominat Plin. 7, 37. f. 38. et „leguntur hodie machinatio- „nes id genus in discipuli „illis Heronis Spiritibus in „sine. Poeticas descriptiones „suppeditavimus ad Chrestom. „Plini. 47. no. 12. p. 404.“ Gesnerus.

vissimus autem in musica sonus nec acutissimus orationibus convenit. Nam et hic parum clarus, nimiumque plenus, nullum afferre animis motum potest: et ille praetenuis, et immodicae claritatis, cum est ultra verum, tum neque pronuntiatione flecti, neque diutius
 42 ferre intentionem potest. Nam vox, ut nervi, quo remissior, hoc gravior et plenior: quo tensior, hoc tenuis et acuta magis est. Sic imvim non habet, summa rumpi periclitatur. Mediis ergo utendum sonis; hique cum au-

41. *autem*. Sic Turic. Flor. Ambr. 2. Guelf. Camp. cum Goth. et edd. ante Gryph. Reliqui *ut*, foedissimo asyndeto, nec ulla proba sententia. *et hic — et ille*. Turic. Flor. Camp. *in his — ille* (omisso ante *et*), conspirante in priore varietate Alm. Sententia quidem non est nulla in hac ratione. *in his pro horum duorum*; nec statim sic recurrit perturbatus pronominum ordo, de quo vide modo §. 40. Elegantior tamen videri potest vulgata. Goth. *et ille — intentionem potest* omittit propter homiocoteleuton. (cf. §. 36.) *Pro ultra* Flor. *vulnera*. *praetenuis*. Guelf. *protinus* (super scripta sunt haec *ptenuis*, *ptenuis*). Obr. *pertenuis*, ut secunda Guelf. manus. Sed cf. 11, 1, 31.

42. *hoc gravior*. Sic Turic. Flor. Ambr. 2. Guelf. Goth. (tac. Gesu.) Camp. cum Alar. Reliqui inserunt *et*; sed vicissim unus Camp. idem infercit mox ante *tenuis*. Pro quo autem *tam* Jenf. et posterr. edd. ante Ald. correxit Regius. Errore carent MSS. et princeps. Mox Turic. Flor. *tenuissimum acutum pro tenuis et acuta*, item *summarum periclitatur pro summa rumpi periclitatur*, proclivi errore. *ergo — excitandi, cum*. Turic. Flor. *e. utensionis eique tum a. interpret-*

41. *gravissimus — in musica sonus*. Nihil aliud in *musica* hic significat, quam si dictum esset *in chordis*, vel *in* *lyra*, et recte *νήτης* et *ὀπάτης* admonet Pseudo - Turnebus. cf. 1, 10, 3.

genda intentione excitandi, cum summittenda sunt temperandi. Nam prima est observatio 43 recte pronunciandi, *aequalitas*, ne sermo subsultet imparibus spatii ac sonis, miscens longa brevibus, gravia acutis, elata summissis, et inaequalitate horum omnium, sicut pedum, claudicet. Secunda *varietas*, quod solum est pronuntiatio. Ac ne quis pugnare inter 44

tatione e. tum. Ambr. 2. *igitur u. f. h. tum a. i. e. tum.* et sic plane Guelf. (nisi quod *ergo*, et *hi quoque*, quorum utrumque et Goth. tac. Gesn.) Ex Alm. nihil affertur nisi *interpretatione*. Camp. *e. u. f. ii quoque c. a. intentio est e. c.* cum Vall. et edd. ante Ald. Is enim *iique* cum Bad.; *hique dare* narrantur Alm. Voss. 1. 3. sed *ii quoque* Voss. 2. *intentione* nobiscum Voss. 3. Reliqui *igitur* (hoc edd. post Camp. exc. Ald. cf. 5, 10, 54.) *u. f. h. c. a. intentio est e. c.* Suspicio primitus fuisse *sonis est hique*, quo minus placet verbum substantivum ponere pro ablativo *intentione*. Et hic et mox *summissis* et per duplicem M, prae quo Gesnerus maluit *subm.* (Nec in posterum auctoritatibus defendemus nostram rationem, quacum Turic. Flor. semper, ni fallor; reliquorum optimi plerumque conspirant; cf. et *summoveri* 11, 1, 85. 12, 2, 15.) Ambr. 2. postremum *summiffisset*, Turic. autem, Flor. Guelf. omittunt et post participium (pro quo ipso *summis* Flor.). *inaequalitatis* mox Camp. Post *claudicet* Jenf. inserit iterum *sermo* cum edd. posterr. ante Stoer. male, nec ullo addicente MS. Iidem qui hic et mox §. 45. *summissio*.

43. *Secunda varietas.* Turic. Flor. Ambr. 2. Guelf. *secundo varietatis* cum Alm. *quod solum.* Sic Turic. Flor. Ambr. 2. Guelf. cum Jenf. et posterr. ante Ald. acc. Leid. Rollin. Sed Goth. *quod sola.* Camp. *quae sola.* Reliqui *quae solum.* Modo post *varietas* mecum est omittunt Turic.

43. *quod solum est pronuntiatio.* Non tam *varietatem* ipsam solam dicit esse pronuntiationem, sed tum demum esse *pronuntiationem*, quae quidem mereatur hujus nominis honorem, si *varietur* illa. Quare maluit neutrum genus hic prae feminino. cf. 9, 4, 33. item hic §. 35. Ita

se putet aequalitatem et varietatem; cum illi virtuti contrarium vitium sit inaequalitas, huic, qui dicitur *μονοειδής*, quasi quidam unus aspectus. Ars porro variandi cum gra-¹⁰⁰⁷tiam praebet, ac renovat aures, tum dicentem ipsa laboris mutatione reficit: ut standi, am-

Flor. Ambr. 2. Guelf. Camp. Goth. Jenf. (tac. Gefn.) cum edd. ante Bad. qui e Vall. inferuit, parum eleganter, nec credo, quod narrant, esse in Alm. Ex illo *varietatis* vetustissimorum efficio: *varietas, id quod* cet.

44. *vitium sit.* Sic Turic. Flor. Guelf. Goth. (tac. Gefn.) Camp. Reliqui *s. v.* Modo *putat* Turic. et sola Leidensis omittit *Ac* ante *ne quis.* *qui dicitur — quasi quidam.* Turic. *quae d. μ.* (saltem nihil varietatis notatur in graeco) *q. q.* Flor. *quae d. ἀνομοία* (Graecum valde simile huic praefert Tarv. sic: *ἀνομία*) *q. q.* Ambr. 2. *qui* (sic enim refertur) *d. ΜΟΝΟΙΔΙΑ* *quasi q.* Guelf. *quae d. μονωδία q. q.* Femininum *quae* ex Voss. 1. 2. quoque assertur, item *que* pro *qui* est in Goth. (tac. Gefn.) Sed Bern. *quae d. μονειδία* *qui si quidem.* Obr. *quae d. μονοειδία q. q.* Edd. ante Ald. hoc ordine *quae d. quasi quidam μονοειδής* praeter Camp. qui ad amissum nostrum dat, ut possit inde profecisse videri corrector ille Regius; sed ordinem hujus tenent omnes MSS.

aspectus. Ars porro v. cum. Turic. *aspectus porro v. ei.* Etiam Alm. narratur omittere *ars.* *renovat.* Ambr. 2. Guelf. *renovet.* Hic et *unum* omittit ante *diu.*

supra ne *dicere* quidem quenam agnoscebat, nisi qui disposite cet. 10, 7, 12.

44. 45. *Ac ne quis — soni intentio.* In his qui orationem expedire cupiat, eum notas criticas inspicere oportet. *Discordantem ab oratione vocem* demonstrat Almelo. in loco Pliniano Epist. 2, 19, 6, sed levi similitudinis specie

deceptus, propter *discordiae*, quod ibi est, vocabulum. Idem in *μονοτονία* Ciceronis nititur loco Brut. c. 66. *vocis parva contentio, omnia fere ut similiter atque uno modo dicentur.* Quod ait noster paulo post se tractaturum, id est in loco de *apta* pronunciatione a §. inde 61. Ad „nihil—unum „diu“ cf. 1, 12, 7.

bulandi, sedendi, jacendi vices sunt, nihilque eorum pati unum diu possumus. Illud vero ⁴⁵ maximum, (sed id paulo post tractabimus) quod secundum rationem rerum, de quibus dicimus, animorumque habitus, conformanda vox est, ne ab oratione discordet. Vitemus igitur illam, quae Graece *μονοτονία* vocatur, una quaedam spiritus ac soni intentio: non

45. *sed id.* Turic. Flor. Camp. *f. illud.* Et mox Flor. *pertractavimus* pro *post tr.* Turic. *post tractavimus.* Item *confirmanda* Turic. Flor. Ambr. 2. Guelf. cum Alm. Voss. 1. Goth. et edd. ante Ald. exc. Camp. qui tamen ante hanc vocem inferit *et.* *discordet — una quaedam.* Turic. *discorde.* V. i. i. q. G. μ. v. ita q. Flor. item ita pro *una.* Camp. *discordare videamur.* Igitur illa q. G. μ. v. u. q. Voss. 1. *videmus* pro *vitemus.* Goth. *quidem pro quaedam.* In sequentibus Voss. 2. *ac toni* dare narratur, quale nihil Goth. (cf. §. 41.); sed hic supra *ratione* (tac. Geln.) pro *oratione* ante *discordet.*

Huc usque percensui loci, ut nunc est, vexatissimi varietates, quo facilius multiplicem ejus difficultatem demonstrare possem. Namque, ut ab hoc ordiar, minime placet, quod, cum modo Graecum vitii vocabulum retulerit, continuo, quasi nihil tale praecesserit, iterum *μονοτονίας*, ut Graece vocetur, mentionem facit. Majus autem fit illud incommodum, si scripturas vetustissimas prioris vocis Graecae intuemur. Censet quidem Capper., quae est fatua ejus oratio, neque enim lenius hic ullum congruit vocabulum, „satis probabilitatis habere videri lectionem Obrechtii“ (quae est et Bern.), sed an vocabulum Graecum esset *μονοειδία*, quaerere neglexit magnus Hellenistes. Mihi liquet verbum illud, ut quisque vetustissimus est liber, exhiberi ita: *μονωδία*, nec caret auctoritate ista appellatio, quae tamen ipsa sane novis nos premat interpretandi miseris. Ut enim jam negligatur ea, de qua dixi, molesta *μονωδίας* et *μονοτονίας* similitudo, quid est, quod *μονωδίαν* reddit noster „quasi quendam unum „aspectum?“ Nihil illic oculi gerunt, aurium est negotium. At si rursus permittere te malis vulgatae, quippe quae careat

solum ne dicamus omnia clamose, quod insanum est; aut intra loquendi modum, quod

hisce naevis, vide mihi insolentiam et inconstantiam dicendi, ubi primum, id quod tetigi, in mero audiendi opere *aspectus* foris arcessitur, deinde Graeca dicitio sic implicatur orationi, ut fiat ea, non artis aliquod vocabulum, sed latini, quo utitur noster in explanando, substantivi appositum: *μονοειδής; aspectus*. Nec usquam in libris ostenditur, quod tamen magis ferri poterat: „quod dicitur *μονοειδής*.“ Quod autem Turic. nulla notatur in hoc Graeco differentia, obscurioribus litterarum ductibus imputo, qui agnosci non potuerunt. Equidem mihi ipse irascor, quod nihil sani extundo. Debebat enim, si forte *cantus* excidisset post *unus*, ratio aliqua iniri mutandae vocis *aspectus*, in qua vitium satis aperte demonstrat Turic., *aspectos* profecto non daturus, nisi aliquid male lectum ibi esset a librario. Hoc modo compendifaceremus melioremque aliquo mutarem etiam molestum illud *ars*, quod novitium corrigentis librarii commentum esse, plane mihi persuadetur. Rursus *porro* probum est et habet solitam nostro vim in transitu et oppositione. cf. 2, 3, 5. 3, 6, 8. Alioqui *pronunciationis variandae* sane blandiri possit. Praeter haec salebrae sunt in eo quoque, quod illud *ne quis — putet* manet *ἀναπαρόδοτον*; quanquam video posse intelligi simplicem dissuasionem; sed hoc si voluisset Qu., diciturum arbitror: *Nec quisquam — putet*, non ut nunc est, ubi *Ac* jubet expectare pendentem inde sententiam. Neque enim credo jungi sic posse: „*Ac*, ne — *aspectus*, *ars* porro cet.“ Alias enim *porro* in initio sensuum poni solet. Sic apparet, opinor, etsi res et sententia satis perspicitur in hisce, orationem tamen longe esse a sanitate, quam, ne conjecturis quidem tentandis, ei reddere mihi contingit, contento utcumque hac difficultatis expositione. Gallaeum, glossas accusantem in hisce *quasi — aspectus* et *una — intentio*, commemorare vix attinet. Verba haec *ipsa laboris — diu possumus* habet Floril. Santen. hisce solis mutatis: *mutatio, nihil, vel nil.* [Vid. Addenda.]

intra loquendi. Turic. *inter alloquentem* cum Alm. quam hoc per compendium. Flor. *intra alloquentem.* Erroris

45. *intra loquendi modum.* *di* et *dicendi* oppositio, cf. 4, cf. 9. 3. Solita autem *loquen-* 2, 118, qua usus est Eupolis,

motu caret; aut summisso murmure, quo etiam debilitatur omnis intentio: sed ut in 46 iisdem partibus iisdemque affectibus sint tamen quaedam non ita magnae vocis declinationes, prout aut verborum dignitas, aut sententiarum natura, aut depositio, aut inceptio,

origo patet in Turic. Pro *debilitatur* Turic. Flor. *dedi latus*. Camp. *debilitetur*. Mox *declamationes* foedum vitium Guelf. cum Jenf. et edd. posterr. ante Bad. Nihil tale in Camp. qui nec caret post *motu* omittit cum Jenf. et edd. ante Ald. Sed *sunt* — *quidem* paulo ante Turic. Camp.

46. *inceptio*. Turic. Flor. Camp. *interceptio* cum Alm. male; vox proba *inceptio* et hujus loci. Modo *depropositio* Ambr. 2. *dispositio* Goth. Omnia haec omittit Guelf. *aut verborum* — *sententiarum natura* inter duo *aut*. Solitus error *postulavit* in Turic. Flor. *alia reductiora* omittunt iidem cum Alm. *subductiora* dat Camp.

referente Plutarcho in Alcibiade p. 196. E. λαλεῖν ἀριστος, ἀδυνατώτατος λέγειν. Quid mox sit *etiam*, parum assequor. Sane *debilitatur* murmure omnis intentio, ut non videatur opus hoc tanquam inexpectatum lectori ingerere addendo *etiam*. An ita accipies: „ipsa quoque *intentio debilitatur*“? Ne hoc quidem valde placet.

46. *aut depositio, aut inceptio*. Haec transposita malit Gesnerus; praeter necessitatem, ut opinor, quoniam *clausulae* notabiliores *initiis*, ut in compositione (9, 4, 62.), ita in pronuntiatione. Neque eidem assentior *depositionem* intelligenti *δέσειν*

talem, „cum ad finem *sententia* non illa quidem eodem „plane tenore profertur, sed „nec praecipitatur, sed moderato quodam flexu et inclinatione *deponitur*.“ Hoc clarum esse ait ex istis §. 38. *deponam* — *exordium faciam*. Equidem ibi nullum flexum vocis neque quidquam proprium video artificiosae pronuntiationis, sed plenam sensus enunciandi conclusionem, *τελείαν στιγμήν* diversam ab *ὑποστιγμῆ*. *Sententiarum depositio* est ubi nullus fit *transitus*; neque enim ante hunc plane *deponenda* vox, sed *suspendenda*; quod mihi ostendi videtur illo ipso, quo Gesnerus nos remittit, loco.

aut transitus postulabit; ut qui singulis pinxerunt coloribus, alia tamen eminentiora, alia reductiora fecerunt, sine quo ne membris quidem suas lineas dedissent. Proponamus enim nobis illud Ciceronis in oratione nobilissima pro Milone principium, nonne ad singulas paene distinctiones, quamvis in eadem facie, tamen quasi vultus mutandus est? *Et si vereor, judices, ne turpe sit, pro fortissimo viro dicere* 47 *incipientem timere.* Etiam si toto proposito contractum atque summissum, quia et exordium est, et solliciti exordium: tamen fuerit, necesse est, aliquid plenius et erectius, cum dicit, *Pro fortissimo viro, quam cum, Et si* 48

47. *nobilissima.* Turic. Flor. *novissima* cum Alm. Modo Camp. *Praepo*namus. Pro *facie* idem *facile.* Flor. autem pro *judices* dat *vidit.*

48. *Etiam si toto.* Sic Camp. *etiam toto* Turic. Flor. cum Alm. Reliqui *inferunt est.* Mox *commissum* Turic. Flor. Camp. cum Alm. Pro *quia* Turic. Flor. *quae,* Ambr. 2. Guelf. *qua,* Camp. *quod.* Postremus cum edd. ante Ald. post conjunctionem omittit *et, male.* *cum dicit.* Sic Turic.

eminentiora — reductiora. His illustrandis praeter alia minus propria adhibet Burmannus 2, 17, 21. quo loco *eminere* et *recedere* dicuntur quaedam in opere pictoris; item Philostr. in vita Apoll. 2, 20. τὸ εἰσέχρον et ἐξέχρον, ubi Olearius nostro utatur (cf. 3, 5, 29.). Picturae vocabula peritissime usurpavit; cf. 3, 3, 25.

47. *in eadem facie, tamen —*

vultus. Egrege et maxima cum proprietate opponuntur *facies* et *vultus* (magis quidem quam *frons* et *facies* 4, 1, 42.), et hinc, quod tamen non adeo manifestum, sua de *vultu* et *facie* summissum Vallam (Elegg. 4, 13. p. 315.) suspicatur Badius.

48. *contractum atque summissum.* Hic verba prope synonyma. Aliter usurpata supra 11, 1, 45.

1008 *vereor, et, Turpe sit, et, Timere.* Jam se- 49
 cunda respiratio increfcatur oportet, et naturali
 quodam conatu, quo minus pavide dicimus,
 quae fequuntur, et quod magnitudo animi
 Milonis oftenditur, *Minimeque deceat, cum T.*
Annius ipfe magis rei publicae de falute, quam
de fua perturbetur. Deinde quali objurgatio
 fui eft, *Me ad ejus caufam parem animi magni-*
tudinem afferre non poffe. Tum invidiofiora, 50
Tamen haec novi iudicii nova forma terret
oculos. Illa vero jam paene apertis, ut ajunt,
 tibiis, *Qui, quocunq; inciderunt, confuetudi-*

Camp. Reliqui *dum.* cf. 10, 6, 7. Inter *viro* et *quam* Goth.
 (tac. Gefn.) inferit *dicere* cum Jenf. et edd. pofterr. ante Gryph.
 Sed Guelf. *cum* omittit ante *Et fi*, ut et Jenf. (tac. Gefn.)
 cum edd. pofterr. ante Ald. acc. Badio. Mox Camp. pro *et*
Timere dat etiam *T.*

49. *quod magnitudo.* Sic Turic. Flor. Ambr. 2. Guelf.
 Camp. cum Bern. Reliqui *quo m.* *rei publicae de*
falute. Sic Turic. Flor. Reliqui *de r. p. f.* cum Cic. libris.
 Sed iidem modo *majus.* Mox *partem* et *invidiofa ora* Flor.

50. *inciderunt, confuetudinem.* Sic Turic. Flor. Guelf.

49. *quo minus pavide dici-* Inde eft quod Rollinus et poft
mus. Dictum eft *quo minus* oportet fupervacuum cenfet,
 pro *quia minus* (fic eo minus, nihil forte fignificet etiam; cui
 8, 5, 13.), non ut eo minus; nihil opponit Burmannus.
 fed hoc facile intelligitur in- Sed refpondet et hoc alteri
 dicativo, non conjunctivo, ante *quod*, fententia tali:
 fubjecto. Parum tamen hoc „Non folum naturali quodam
 attenderunt qui mox fere om- „conatu, quia fequentia minus
 nes „quo magnitudo — osten- „pavide dicimus, increfcatur
 „ditur“ verum crediderunt, „oportet fecunda respiratio,
 quo pronomen relativum, nifi „sed etiam propterea quod
 fallor, interpretantes, quod „magnitudo animi Milonis
 referretur ad „conatu“, e- „oftenditur.“
 demque trahentes prius quo. 50. *apertis — tibiis.* Nihil

nem fori, et pristinum morem judiciorum requirunt. Nam sequens latum etiam atque fufum est, *Non enim corona confessus vester*
 51 *cinctus est, ut solebat.* Quod notavi, ut appareret, non solum in membris causae, sed etiam in articulis esse aliquam pronunciandi varietatem, sine qua nihil neque majus neque minus est. Vox autem ultra vires urgenda non est. Nam et *suffocatur* saepe, et majore

Camp. cum Alm. Voff. 1. 3. Reliqui inferunt *veterum* e Cicerone. Sed Camp. *inciderit et requirit.* Pro *judiciorum* Turic. Flor. *judicio.* cf. 10, 7, 4. Guelf. *desiderant* pro *requirunt* cum marg. Basil. cf. Ern. not. ad loc. Cic. *Modo pro tibiis Camp. oculis* (manifesta imperiti librarii correctione). Pro *fusum* Jenf. (tac. Gesn.) *effusum* cum edd. posterr. ante Basil.

51. *neque majus — est.* Guelf. *neque minus neque majus e.* Goth. Jenf. (tac. Gesn.) cum edd. posterr. ante Stoer. *nec minus nec majus e.* Post haec verba autem Camp. iterum inferit *Non enim vester — solebat.* *suffocatur.* Sic Camp.

ad hujus proverbii illustrationem VV. DD. afferunt, nisi ut remittant ad 1, 11, 6. Equidem, Erasmo duce (Adagg. 1, 5, 96.), huc similitudinis certe causa advocaverim, quibus utitur Gesnerus ad 1, 2, 30. versus Sophocleos (Brunck. Fr. Incert. 80.): *Φυσῆ γὰρ οὐ μικροῖσιν ἀλίσκοις ἐτι, ἄλλ' ἀγρίαις φύσαισι φορβεῖās ἄτερ* (cf. Langbaen. ad Long. p. 20.). Apparet hic minus tectam significari eorum quae fiant in judicio reprehensionem, cum in proximis invidia modo eidem facta fuerit.

Nam sequens — fusum est.
 „Tantum abest, ut sit con-
 „tractum atque summissum.“

51. *membris — articulis.*
 Elegans translatio, quo deduxit usus horum vocabulorum in figuris (9, 3, 98.) et in compositione (9, 4, 122. item apud Cic. de Or. 2, 88.). Quod autem sine hac varietate negat quidquam majus aut minus esse, eodem redit quod de pictura mutuatus erat §. 46. Neque enim sine ea umbrae ullae in tabula.

nifu minus clara est, et interim *elisa* in illum sonum erumpit, cui Graeci nomen a gallorum immaturo cantu dederunt. Nec *volubilitate* 52 nimia confundenda, quae dicimus: qua et distinctio perit, et affectus; et nonnunquam etiam verba aliqua sui parte fraudantur. Cui contrarium est vitium nimiae tarditatis. Nam et difficultatem inveniendi fatetur, et segnitia solvit animos, et, in quo est aliquid, tempo-

suffocat Turic. Flor. Reliqui *suffocata*, in quo est pravus participii tanquam adjectivi usus (cf. 11, 2, 20.). Mox Turic. *usu*, Guelf. Goth. (tac. Gesn.) Camp. *nixu* cum Voss. 2. cf. 8, 4, 9, 2, 12, 2. Guelf. *illisa* et *irrupit*, quorum posterius a pr. m. et in Goth. fuit.

Graeci nomen. Sic Turic. Flor. Ambr. 2. Guelf. Goth. (err. Gesn.) Camp. cum Alm. Jenf. et edd. ante Gryph. acc. Obr. Reliqui *κλωσμένον* inferunt, male; nec igitur attinet vocem, quae recentiorum huic loco illustrando commentum est, emendare et ad veritatem redigere, in quo occupatur doctissimus Schneiderus in Lexico Graeco.

52. *qua et distinctio.* Turic. Flor. *quae d.* Camp. *qua d.* Modo quod *sphalma Stephanianum confidenda* mutat in *concidenda* Gallaeus, nihili est. Neque ego magis quam Burmullum vidi librum, qui, id quod Salmas. ad Tertull. Pall. p. 158. tanquam „editionum“ lectionem notat, *fundantur* daret pro *fraudentur*. Mox Turic. Flor. *inveniendis fateretur*. item Turic. *sed iniquos aliquid*, Flor. *sed in quos aliquid pro et in quo est aliquid*. Ex Alm. *si iniquos*, omisso *aliquid*. Verba *promptum sit os* omittunt Turic. Flor. cum Alm. Pro *lentum* Goth. (tac. Gesn.) *emptum*.

a gallorum—cantu. Quam hic in mente habuerit Qu. graecam vocem, viri docti non exputant: nam plane alienus est suffectus ille *κλωσμός*; (v. Not. Crit.), quae gallinarum est glocitatio. Ad rem autem recte huc advo-

cant Juvenalis (3, 90.) „vocem angustam, qua deterius nec Ille sonat, quo mordetur gallina marito.“

52. *est aliquid* sc. momenti, ut plene habes 9, 4, 34. Cf. 9, 4, 65.

temporibus praefinitis. Puto

- ribus praefinitis aquam perdit. Promptum sit os, non praeceptus: moderatum, non lentum.
- 53 Spiritus quoque nec crebro receptus concidat¹⁰⁰⁹ sententiam: nec eo usque trahatur, donec deficiat. Nam et deformis est consumti illius sonus, et respiratio sub aqua diu pressi similis, et receptus longior, et non opportunus, ut qui fiat, non ubi volumus, sed ubi necesse est. Quare longiorem dicturis periodum colligendus est spiritus: ita tamen, ut id neque diu, neque cum sono faciamus, neque omnino ut manifestum sit: reliquis partibus optime inter juncturas sermonis revocabitur.
- 54 Exercendus autem est, ut sit quam longissimus: quod Demosthenes ut efficeret, scandens in adversum continuabat quam posset plurimos versus. Idem, quo facilius verba ore libero exprimeret, calculos lingua volvens di-

53. *receptus*. Flor. *receptum* cum Alm. non Turic. (cf. §. 40.) Mox *non* ante *ubi* omittunt Turic. Flor. cum Alm. sed Turic. prius quoque ante *opportunos* desiderat. *diu* neque omittit Guelf. Mox Ambr. 2. *perihodon*, Guelf. *periodon*. Pro *optime* Turic. Flor. *optimum* ei.

54. *continuabat*. Guelf. *conciebat* cum marg. Basil. (sed ibi est *conciebat*) Gryph. (1536.) referente Burn.

Idem, quo. Turic. Flor. *de quo quo*. Pro *ut corpora iidem* et c. (cf. §. 21.)

hic versatum illum male continuandi solitum librariis errorem, et reponendum esse *praefinitam*. Qui enim dativum *praefinitis temporibus* repetat a verbo *perdit*, quasi *tempori perdat* id, quod eidem non inservit, insolentius

hoc dicendi genus vix ullis probet exemplis.

53. *reliquis partibus*. Quod hic praemitti velit Francius *in*, non opus est. cf. 10, 1, 88.

54. *Demosthenes*. Vid. ad 10, 3, 25.

cere domi solebat. Est interim et longus, et 55
 plenus, et clarus satis spiritus, non tamen
 firmæ intentionis, ideoque tremulus: ut cor-
 pora, quæ aspectu integra, nervis parum sus-
 tinentur. Id *βράγχον* Graeci vocant. Sunt
 qui spiritum cum fridore per raritatem den-
 tium non recipiunt, sed resorbent. Sunt qui
 crebro anhelitu, et introrsum etiam clare so-
 nante, imitentur jumenta onere et jugo labo-
 rantia. Quod affectant quoque, tanquam in- 56
 ventionis copia urgeantur, majorque vis

55. *βράγχον*. Ambr. 2. ΒΡΑΜΟΝ. Guelf. *βιαμον*. Tarv.
βραγμον. E vetustissimis nil affertur diversae scripturae. Id
 ipsam quod Tarvisina dat, Gesnerus conjectura eruit, cum
 adhuc quidem vox ista Graeca incognita sit, repetens illud e
 loco Hippocratis Epid. 7, 11. ubi teste Foëfio pro *βραγχώδης*
 MSS. habent *βραγμώδης*. Neque enim in *βράγχον*, ut usur-
 patum videamus a scriptoribus, posse, id quod hic fiat,
 agnosci *longum, plenum, satis clarum spiritum*. Deinde fon-
 tem vocabuli *βραγμώδης* cum eodem Foëfio censet esse *βραχέων*,
 quod apud Hesychium reddatur *ἠχῆσαι, ψοφῆσαι* (et notissi-
 mum sane Homericum *ἔβραχε*); unde deducit significatum
 sonum, qualis e siglinis vitiosis et rimam agentibus exeat;
 eumque hic a Fabio describi. Quæ omnia mihi blan-
 diri fateor. *jugo*. Flor. *juga* (solito fati errore, de quo
 §. 52.). Alm. *honore* pro *onere*, neutro meorum addicente
 (cf. 53.).

56. *majorque — quæ*. Twic. Flor. *major qui se loquentiae*
ingruatur major quæ. An forte praetuleris haec: *atque vis — in-*

55. *βράγχον*. cf. not. crit. Ne illud quidem Oudendor-
Sunt qui — recipiunt — re- pii decretum, verbis opinio-
forbent — imitentur. Hic quo- nem et sensus animi signifi-
 que religiose libros sequimur cantibus conjunctivum assi-
 nostros, miro modo primum gnus, hic quidquam profi-
 indicativum, deinde conjunc- cere video. cf. nos ad 11, 1,
 ctivum dantes. cf. mox §. 60. 32. et 9, 4, 53.

eloquentiae ingruat, quam quae emitti faucibus possit. Est aliis concursus oris, et cum verbis suis colluctatio. Jam tussire, et expuere crebro, et ab imo pulmone pituitam trochleis adducere, et oris humore proximos spargere, et majorem partem spiritus in loquendo per¹⁰¹⁰ nares effundere, etiamsi non utique vocis sunt vitia; quia tamen propter vocem accidunt, 57 potissimum huic loco subjiçantur. Sed quod-

gruat major quam quae? item *tumure* pro *humore* cum Alm. *immittere* Goth. pro *emittere*. Mecum *expuere* Camp. et edd. ante Gibf. Reliqui S inferunt, nec Codd. recedere narrantur, nisi quod Goth. (tac. Gesn.) *et spuere*. Guelf. Camp. *trocleis* sine aspiratione cum edd. ante Gryph. exc. Tarv. Paulo ante *alius* pro *aliis* Jenf. (tac. Gesn.) cum edd. posterr. ante Basil. exc. Aldo. *et* ante *aliis* inserit meorum solus Gryph. Sed Voss. 1. 3. *Est en al.* *loquendo*. Sic Turic. Flor. Ambr. 2. Goth. Jenf. (tac. Gesn.) Tarv. cum Alm. Voss. 2. et edd. ante Basil. exc. Camp. Reliqui *eloquendo*. Ut toties *eloqui* reposuimus (cf. l. 9. extr.), ita hic vicissim expellendum erat. *spiritus*. Ambr. 2. *spiritum*, et sic e veteri libro Salmasius ad Tertull. de Pall. p. 164. qui tamen hanc in accusativo duriolem structuram exemplis non probat. Mox Turic. Flor. *qua tamen*, iidemque omittunt *accidunt*. Camp. *vocis sint*.

57. *Sed*. Turic. Flor. *se*. Mox Turic. Ambr. 2. *is* pro

56. *concurfus oris*. cf. 10, 7, 8. item hic §. 121.

trochleis. Fateor hanc similitudinem abruptius inductam videri. Reponam equidem quod facile excidebat *velut*. Qui autem hic aliquid tentant, *tracheis* substituere suadentes pro *trochleis*, ad partes vocatis Macrobio (7, 15.) et Gellio (17, 11.), nihil profus agunt; quorum

suspicionem primus memorat Laurentius Valla apud Badius, ita tamen ut ipsius fuisse haud aegre agnoscat.

proximos spargere. „Ablegat nos hic Burmannus ad „sua in Petro. c. 44. observa- „ta et Schol. Aristoph. Acharn. „1149.“ Gesnerus. Add. Cre- „fol. Vacatt. Autuun. 2, 7, 14. p. 245.

cunque ex his vitium magis tulerim, quam, quo nunc maxime laboratur in causis omnibus scholisque, cantandi: quod inutilius sit, an foedius, nescio. Quid enim minus oratori convenit, quam modulatio scenica, et nunquam ebriorum aut comissantium licentiae similis? Quid vero movendis affectibus contra- 58 rium magis, quam, cum dolendum, irascendum, indignandum, commiserandum sit, non solum ab his affectibus, in quos inducendus est iudex, recedere, sed ipsam fori sanctitatem ludorum talarium licentia solvere? Nam Ci-

his, Goth. (tac. Gesn.) *iis*. Tum Ambr. 2. *liberatur* cum Bern. Sed Flor. *cantata* pro *cantandi* cum Alm. ubi Burm. suspicatur *cantica*, vel *canticum*, ineleganti structura. Guelf. *inutilis*. Turic. Flor. *ante fedius*. (Nemo reponat *anne*.) Camp. *inut. an fed. sit.* *comissantium*. Turic. *commisantium*. Bern. *comisantium*. Guelf. *comeffantium* cum Goth. (si modo) Locat. et edd. posterr. ante Burm. exc. Ald. Bad. Obr. eodem redeunte Capper. e quo liceat quaerere, qui sint quos *comasantium* scribere narrat *tanquam a κωμάζειν*. cf. 7, 10, 9. *commensantium* Camp. *comesantium* Voss. 2. Bad. qui a *comedo* repetens duplicem M proscibit, nec S geminatam fert. *commesantium* Jenf. (err. Gesn.) cum Vall. Tarv. Ald. *commessantium* Obr. cf. Drakenb. ad Liv. 4, 7, 5. Nostrae rationi addicere videntur Flor. Ambr. 2. ut et 3, 6, 26. Ambr. 1. ubi Flor. *comesatur* (a sec. m. *comesator*), Ambr. 2. *comisator*, Camp. *comeffator*. Pro *dolendum* mox Turic. Flor. Ambr. 2. Guelf. Camp. Jenf. (tac. Gesn.) Tarv. *docendum* cum Voss. 1. 3. cf. mox §. 61.

58. *his affectibus*. Sic Turic. Ambr. 2. Guelf. Camp. Reliqui *iis a*. Jenf. (tac. Gesn.) Tarv. *effectibus*. cf. 8, 6, 63. Mox *indicendus* Ambr. 2. cum Bern. *foris* Guelf. cum Voss.

57. *inutilius*. cf. 11, 2, 48. De cantu hoc cf. §. 23.

58. *ludorum talarium*. Non est unum, in quo haereamus,

cero illos ex *Lycia et Caria rhetoras paene cantare in epilogis dixit. Nos etiam cantandi*
 59 *severiore paulo modum excessimus. Quisquamne, non dico de homicidio, sacrilegio,*

1. 3. *rhetoras.* Sic Turic. (nisi quod *reht.*) Flor. Ambr. 2. (hic *reth.*) cum Alm. Jenf. Tavv. Loc. Venet. *Horras* Voss. 1. Reliqui *rhetores.* Modo *litia* Camp. item *seviorem.* Obr. in *cantando* male pro *cantandi*, ubi Bern. in *cantandi.* Mox *quanquamne* Turic. Flor. cum Alm. *de ante hom.* omittunt Ambr. 2. Guelf. Pro *quisquam* Turic. Flor. *quis* cum Alm. Pro *fidibus ac tibiis* Voss. 1. 3. mire *sub his actionibus.*

quod forma tertiae declinationis hinc aliena objicitur, cum, id quod notant VV. DD., *talarium*, non *talarem*, ludum Cicero dicat Offic. 1, 42. ad Att. 1, 16. Sed longe difficilius dictu, quae sit ratio, cum scenae modo admoniti simus, ad aleae ludum protinus deveniendi. Cui equidem nequaquam iis concilior, quae Gesnero ministravit Werlhofius, Ciceronis verbis Philipp. 2, 23. „Hominem omnium „nequissimum, qui non dubitaret *vel in foro alea ludere* „cet.“ Etiam minus satisfacit Gesnerus *talium* reponi suadens pro *talarium*, quo dici non potest quantum enervetur sententia. Ingeniosissima autem et nescio an vera est Pithoei (sive Danielis est, a Pithoeo relata, *Dan.* enim ascribitur, cf. 6, 2, 11.) emendatio, ita resingentis vulgatam: *Lyciorum et Carum.* Huic examullim congruit quod con-

tinuo inferitur „*Nam — illos „ex Lycia et Caria rhet.*“, quodque in nulla alia loci constitutione sanum videtur; cum *nam* illud hoc uno modo habeat quo referatur. Sic Gedyonns quoque, quomodo haec verteret, rationem invenit. Nec obstat quod Cicero quidem eo, qui demonstratur, loco Orat. c. 18. *Phrygiam* nominat, non *Lyciam*; hoc enim est e solitis nostri erratis, nec respiciendum in remedio hic inveniendū nisi id, quod Quintilianus cogitabat, cum haec scriberet. Si tamen peccatum forte sit hic a librario, qui *Lycia* scripserit pro eo, quod Qu. ipse voluerit, quanquam memoria lapsus, *Lydia*, fiat etiam lenior medela reponendo: *Lydorum et Carum.*

59. *Quisquamne — lite cantat.* Quid sit faciendum in illis gravioribus ostendit, sed non proprio, ut hic, ad pro-

parricidio, sed de calculis certe atque rationibus, quisquam denique, ut semel finiam, in lite cantat? Quod si omnino recipiendum est, nihil causae est, cur non illam vocis modulationem fidibus ac tibiis, immo hercule, quod est huic deformitati propius, cymbalis adjuvemus. Facimus tamen hoc libenter: nam 60 nec cuiquam sunt injucunda, quae cantant 1011 ipsi, et laboris in hoc, quam in agendo, minus est. Sunt et quidam, qui secundum alia vitae vitia, etiam hac ubique audiendi, quod

59. *hercule*. Sic Turic. Camp. cum Alm. Reliqui *mehercule*, nisi quod Jenf. (tac. Gesn.) *mehercules* cum edd. ante Gryph. quod contra Vall. sequi se testatur Badius. cf. 6, 3, 74. *turpius* Camp. pro *propius*. Mox pro *nec cuiquam* Ambr. 2. *ne avi quam* cum Bern. Sed Guelf. *ne avi unquam*, Goth. (tac. Gesn.) *nec cuiquam*. Hinc fortasse Obr. illae deliciae: *Nam more avium cuique sunt jucunda*. Singularem *cantat ipse* non nisi a Gryphio inde edd. ante Burm. Guelf. tamen *ipsis*. et Locat. Ven. Rusc. *cantat: ipsi*.

60. *Sunt et*. Sic Turic. Camp. cum Ald. Reliqui *Et sunt*. Mox qui pro *quid* dant et non omittunt Turic. Flor. posterius cum

nunciationem respectu 6, 2. 31. 11, 1, 53. 34. circa leviora autem ridicula artificia 3, 3, 14.

huic deformitati propius, cymbalis. Personant enim cymbala in Gallorum sacris. cf. *psalteria* 1, 10, 31.

60. *nec cuiquam — et laboris — minus est*. Recte structuram pronominis *quisquam* cum plurali defendit Burmannus, cujus immemor erat Drakenb. ad Liv. 9, 36, 1;

male tamen ille ad hujusmodi locutiones revocat locum 9, 2, 79. ubi *inutiles* ad vocem *persona* referendo plane aberravit. Attendenda etiam oppositio in istis *nec — et*. cf. 9, 4, 38. *in agendo* interpretare: „in recta et ab hisce delictis aliena pronuntiatio, ne.“

alia vitae vitia. cf. 1, 3, 9. „omnia deliciarum vitia“ item hic §. 76. oculi infecti ostenduntur mollietie hominum rel.

aures mulceat, voluptate ducantur. Quid ergo? non et Cicero dicit esse *aliquem in oratione cantum obscuriorem?* et hoc quodam naturali initio venit? Ostendam non multo post, ubi et quatenus recipiendus sit hic flexus, et cantus quidem, sed, quod plerique
 61 intelligere nolunt, obscurior. Jam enim tempus est dicendi, quae sit *apta pronuntiatio*. Quae certe ea est, quae iis, de quibus dicimus, accommodatur. Quod quidem maxima ex parte praestant ipsi motus animorum, sonatque vox, ut feritur; sed cum sint alii veri affectus, alii ficti et imitati, veri naturaliter erumpunt, ut dolentium, irascentium, in-

Alm. *naturali initio*. Turic. *natura i.* (idem ante *quodam iterum inserit et*). Nostrum dant Ambr. 2. Guelf. Jenf. et edd. ante Basil. Sed Camp. *naturae vicio*. Reliqui ante Gesn. qui nostrum reduxit, *n. vitio*, quorum videntur esse et Flor. Alm. (cf. 55.) *Ostendimus* Flor. cum Kapp. *volunt* (pro *nolunt*) Turic. Flor. Camp. cum Voss. 2. et edd. ante Leid. exc. Gryph. Non memoratur Gothanus. Nec habet cum Voss. 2. et Jenf. *quid pro quod*.

61. *Jam*. Turic. *an*. Flor. Goth. (tac. Gesn.) *certa pro certe*. Flor. Ambr. 2. *is pro iis*. Flor. *accommodatus*. Camp. *praestat*, item *ficti alii*, ordine elegantiore. Mox *irascentium, indignantium* omittunt Turic. Flor. cum Alm. (cf. §. 58. iidem

naturali initio. Sic modo §. 49. *naturali—conatu*. Locus autem Ciceronis legitur in ipso, quod paulo ante respeximus, c. 18. *Orat.*, ubi et illud de *initio naturali*, quamquam non his ipsis vocabulis, ut possis pro *venit* optare infinitivum *venire*, sed tum et

ante *Cicero* erit pro *etiam*, nec tam eleganter referetur ad alterum illud ante *hoc*.

61. *sonatque—feritur*; Hic quidem *vox* plane similitudinem habet *chordae*: nihil in hisce voluntarii soni esse ostenditur, sed vox dicitur repercussa animi moventis imago.

dignantium; sed carent arte, ideoque sunt disciplina et ratione formandi. Contra qui ⁶² effinguntur imitatione, artem habent: sed hi carent natura: ideoque in iis primum est bene affici, et concipere imagines rerum, et tan-

animi motus.) Pro carent Goth. canent. ideoque sunt. Sic Turic. Flor. Ambr. 2. Guelf. Camp. cum Bern. Stoer. Chouet. Leid. Reliqui inferunt non; pessime, cum sic formandi perperam accipiatur pro hoc formabiles. cf. et mox §. 62. ubi in eadem vocis ideoque subiectione nulla est negatio. Naturalibus motibus adhibendum artis regimen; fictis veritas naturae impertienda. In illa negatione noster protinus ad eorum castra transiret, quos reprehendit supra §. 11. Non erat igitur quod hic κριτικὸν φύσημα spiraret Gibsonus, qui suos Codd. non dare ne diserte quidem testatus bonum Schrevelium increpat, reddendaque suae scripturae ratione etiam philosophum prorsus exiit. Hanc autem emendare, non recidere modo debebat Capper. quem miror hic lapsum, cum supra 4, 2, 29. verum vidisset. disciplina et ratione. Sic Turic. Flor. Camp. cum Alm. probantibus nec tamen recipientibus Burm. et Gesn. Reliqui disciplinae traditione.

62. hi carent. Ambr. 2. i. c. (cf. 61. 56.) Goth. ii c.

iis primum. Sic Turic. Ambr. 2. Goth. Jenf. (tac. Gesn.) cum edd. ante Basil. Sed Camp. is p. Reliqui his p. Modo Flor. effugiuntur. Mox verbis idem et Turic. pro veris. Goth. si velit. Turic. Flor. Camp. a nobis cum Bodl. Ald. Bad. Basil. Gryph. tribus edd. ap. Gtbl. anni 1542. Gtbl. Rollin. Capper. In tanta erroris facilitate nihil dandum auctoritati censui, contra quam Gtbl. hic repente religiosus factus. Mox Goth. accepit et pro enim idem (tac. Gesn.) autem. Pro tan-

ideoque—formandi. cf. not. erit. Quantopere hujus loci sit rationis vocabulum, Burmannus docet appellandis similibus sententiis 11, 2, 9. 12, 2, 4. (id quod huc maxime pertinet), Cic. de Orat. 1, 58. „(virtus) si modo tradi

„ratione possit,“ sed et millies ita Ciceronem dicere testatur, neque sane attinet rem adeo notam exemplis astruere. Nam et noster sere semper ita rationem usurpat.

62. bene affici — imagines

quam veris moveri. Sic velut media vox, quem habitum a nostris acceperit, hunc iudicum animis dabit. Est enim mentis index, ac
 63 totidem, quot illa, mutationes habet. Itaque laetis in rebus *plena* et *simplex* et ipsa quodammodo *hilaris* fluit: in certamine *erecta* totis viribus, et velut omnibus nervis inten-¹⁰¹²ditur. *Atrox* in ira, et *aspera* ac *densa*, et

quam Ambr. 2. *tam*. Flor. *iudicium* pro *iudicum*. in-
dex, ac. Sic Turic. (nisi quod *judex*, ut et Guelf. Camp.) Flor.
 Ambr. 2. Guelf. cum Alm. Voss. 1. 3. *velut exemplar ac* Goth.
 (nisi quod *ac* videtur omittere) Jenf. et edd. posterr. ante Ald.
 Reliqui *i. et velut exemplar ac*, ut et Camp. qui mox *quod*
illa cum Flor. Ambr. 2. *habens* Goth. (tac. Geln.) *mutatio-*
ne Flor.

63. *plena et simpl. et*. Turic. Flor. *plene f. e.* Guelf. *plena et f.*
 Reliqui *plena f. e.* Nostrum e conjectura. *Ideoque* pro *Itaque*
 Guelf. cum marg. Basil. *fluit: in.* Sic Turic. Flor.
 Camp. Reliqui inferunt *at*. Camp. *accensa* pro *ac densa*. Obr.

rerum. cf. 10, 7, 15. *bene* au-
 tem dicitur pro *probe*, *na-*
viter,

velut media. cf. 11, 2, 3.

63. *plena*. Etsi non mul-
 tum hic video, subit tamen
 quaerere, an forte *plana* repo-
 nendum? cf. 9, 4, 34. Sed
 nihil sollicito. vide enim §. 15.
 167.

densa. Videntur in hoc vo-
 cis appposito haesisse plerique,
 quod ostendunt variantes scri-
 pturae. Mihi, ut supra quo-
 que monui ad §. 40. tenen-
 dum videtur, has appellatio-
 nes non vulgo agnitas usuque

publico tritas fuisse, sed lu-
 ctari quodammodo nostrum
 cum lingua latina, ut rei pa-
 rum manifestae nec nisi aegre
 notas admittentis, qualis est
 vox, vocabula sibi praestet
 significantia; quae sane trans-
 lata esse oportet, cum prae-
 fertim leves etiam ejus um-
 brae signandae sint. *Densam*
 igitur vocem oppono ei, quae
hilaritate quasi *diffunditur*, nec
 valde, ut diversam ab *aspera*
 ostendam, laboro. Solent
 enim haec nomina conjungi,
 neque, id quod dixi, herba-
 rum quasi peritum hic agit
 Qu. qui certas ex arte notas

respiratione crebra. Neque enim potest esse longus spiritus, cum immoderate effunditur. Paulum in invidia facienda *lentior*, quia non fere ad hanc nisi inferiores confugiunt: at in blandiundo, fatendo, satisfaciendo, rogando, *lenis* et *summissa*. Suadentium, et mone- 64
tium, et pollicentium, et consolantium *gravis*. In metu et verecundia *contracta*, adhortationibus *fortis*, disputationibus *teres*, miseratio-

pro eodem ac *depressa*. Flor. mox *crebras*. *Paulum*. Sic omnes mei etiam de quibus tacet Gesn. ante Gryph. quo duce reliqui *Paululum*, neque credo Burm. ex Alm. Voss. 2. notanti *Paululum*. cf. 10, 7, 24. Sic et §. 94. Camp. *paululum* solus. Sed §. 96. praeter Turic. Flor. Camp. *paululum* omnes. Mox omittunt in Turic. Flor. Guelf. (qui et solus *invidi*) Goth. (tac. Gesn.) Camp. cum Alm. Voss. 2. Vall. Ex. Ambr. 2. assertur quidem *in*, non satis confido tamen. Necessaria praepositio (alia conditio 10, 1, 33.). Mox Ambr. 2. Guelf. Exc. Santen. *lenior* cum Ioann. Voss. 1. 2. 3. Vall. Obr. *levior* Jenf. cum posterr. edd. ante Ald. ac in *bland*. Turic. Flor. errore se ipso fatente. cf. 5, 3, 2. et *i. b.* Goth. aut. *i. b.* Voss. 3.

64. *adhortationibus*. Flor. (hic quidem *divisim*) Camp. (cf. 3, 6, 53.) *abhortionibus*. Guelf. *adhortantibus*.

singulis floribus et fruticibus accommodet. Quod autem mox est *crebra*, ablativum casum accipio pertinentem ad *respirationem*. Quae deinde *disputationibus* quaeritur *teres* vox, ejus ipsius quoque appellationem ab similitudine quaesitam recte Gesnerus *volubilem* alias dici monet.

lentior. Veram hanc esse vocem, pro qua aliae objiciun-

tur in quibusdam libris, id quoque suadet quod infra §. 167. est *lentius* in simili sententia; unde apparet praeterea, quid sit, quod *inferiorum* hic fit mentio. Neque enim illi tam aspere solent incessere quibus nocere cupiunt. cf. et §. 111. *Humiliorum* esse invidiam supra quoque vidimus, 11, 1, 17.

ne *flexa* et *flebilis*, et consulto quasi obscurior: at in egressionibus *fusa*, et securae claritatis, in expositione ac sermonibus *recta*, et
 65 inter acutum sonum et gravem media. *Attollitur* autem concitatis affectibus, compositis *descendit*, pro utriusque rei modo altius vel inferius. Quid autem quisque in dicendo postulet locus, paulum differam, ut de gestu prius dicam: qui et ipse voci consentit, et animo cum ea simul paret. Is quantum habeat in oratore momenti, satis vel ex eo patet,

flebilis. Turic. Flor. Ambr. 2. Guelf. Camp. *flexibilis* cum Alm. Voss. 5. et edd. ante Ald. Auctoritates praegravata ratio ipsa et locus geminus 170. Deinde stant a nobis Goth. Vall. et fortasse aliquot praeter hos. Mox *obscuri oratione egressionibus tusa* Turic. Flor. ubi vulgata trans ipsas turbantis librarii fordes pellucet. Ambr. 2. *o. a. ingressionibus f.* cum Jenf. Tarv. Basil. *o. a. i. gressionibus f.* Guelf. *o. I. egress. f.* Camp. *fusa* omittunt Voss. 1. 5.

65. *rei*. Ambr. 2. Guelf. omittunt cum Goth. *infelicius* Turic. Flor. pro *inferius*. Mox Turic. Flor. *eos f. par recti. Is. Modo digestu pro de g.* Ambr. 2. *ipsi* autem Guelf. *oratore*. Vid. not. exeg.

65. *in oratore*. Gateor commoveri me altera, quae est in Campani editione, sola quidem, quantum scio, scriptura: *in oratione*. Confusio frequentissima; neque tamen necessaria mutatio. Quod autem *concitatos* hic *affectus* Cappe-ronnerius interpretatur $\pi\acute{\alpha}\sigma\eta$, *compositos* $\eta\sigma\eta$, (cf. 10, 1, 48. item 9, 2, 5.) recte eum facere ceuseo; quanquam poterant videri participia potius ista vocabula *conc.* et *comp.*, quam

apposita et artis propria, unde paulo diversa nasceretur sententia, ut, postquam *compositi* essent illi ante *concitati* affectus, vox descenderet, attolleretur autem, cum *concitarentur*. Sed magis, ut dixi, congruit diversas hic agnoscere affectuum species, ex rhetoricum praeceptis notatas; in cujusmodi rebus demonstrandis solet laudabilis esse hujus viri sollertia.

quod pleraque, etiam citra verba, significat. Quippe non manus solum, sed nutus etiam 66 declarant nostram voluntatem, et in mutis pro sermone sunt, et saltatio frequenter sine voce intelligitur atque afficit, et ex vultu ingressuque perspicitur habitus animorum: et animalium quoque sermone carentium ira, laetitia, adulatio et oculis et quibusdam aliis corporis signis deprehenditur. Nec mirum, si ista, 67 quae tamen in aliquo posita sunt motu, tan-

66. *saltatio*. Sic Turic. Flor. Ambr. 2. cum Alm. Vall. Bern. Burm. Gesn. Bip. Reliqui *salutatio*. Testes addidi locupletissimos, nec debebat, qui obloquitur, Capper. dissimulare auctoritatem Vall. et Bern. quod ipsum exprobrat Burm. in Epistola ad Capp. p. 63. Confusionem horum *salt. et salut.* Burm. demonstrat e notis Jureti ad Symmachi Epist. 8, 41. Mox *adfigit* Turic. *affigit* Flor. cum Alm. Inter *declarant* autem et *nostram* Camp. inserit *scilicet*. Turic. (hic quidem *vultum* per errorem) Flor. Ambr. 2. Guelf. Goth. (tac. Gesn.) Exc. Santen. Camp. hoc, quo nos, ordine *vultu ingressuque* cum Ald. Basil. Gryph. Rollin. Sed Jenf. (tac. Gesn.) *v. progressuque* cum posterr. edd. ante Ald. acc. Bad. Reliqui *i. vultuque*. Ex Voss. 1. 2. In *progressu*. Goth. (tac. Gesn.) mox *prospicitur* cum Voss. 3. modo autem idem *frequens* pro *frequenter*.

67. *posita sunt*. Sic Turic. Flor. Guelf. Camp. Goth. Jenf. (tac. Gesn.) cum edd. ante Stoer. acc. Obr. Reliqui *f. p.* Sed Turic. Flor. Camp. *motum*, et Camp. *animali* pro *aliquo*. Flor. *volent*. Mox pro *tacens* Turic. Flor. *tanges*. Turic.

66. *saltatio*. Pantomimorum artem unusquisque hic agnosceret, quam hoc vocabulo noster significat §. 89. 1, 11, 18. 19. indicante Gesnero. Idem admonet libelli Luciani περί ὀρχήσεως, unde „quantis et quantae artis illa fuerit saltatio“ disci possit. cf. 1, 5, 56. Si quis forte *incessu* malit pro *ingressu*, conferat is 1, 3, 1. ubi Turic. Flor. Ambr. 1. quoque MSS. *ingressum* tuentur; item infra §. 112.

tum in animis valent; cum pictura, tacens opus, et habitus semper ejusdem, sic in intimos penetret affectus, ut ipsam vim dicendi¹⁰¹³ nonnunquam superare videatur. Contra si gestus ac vultus ab oratione dissentiant, tristitia dicamus hilares, affirmemus aliqua renuentes: non auctoritas modo verbis, sed etiam fides deficit. Decor quoque a gestu atque a
68 motu venit. Ideoque Demosthenes grande quoddam intuens speculum, componere actionem solebat. Adeo, quamvis fulgor ille finistras imagines reddat, suis demum oculis credidit, quod efficeret. Praecipuum vero in actione, sicut in corpore ipso, caput est, cum ad illum, de quo dixi, decorem, tum etiam

Flor. Camp. in habitu pro habitus cum Alm.; et Camp. eodem quoque. in ante intimos omittunt Goth. Jenf. (tac. Gesn.) Camp. cum Vall. Voss. 3. Colb. Tarv. ab oratore Turic. Flor. Camp. cum Alm. Goth. (cf. 65.). Sed Turic. Flor. Ambr. 2. *dissentiat* (cum Voss. 1. 3.), iidem praeter Camp. (qui modo aut pro ac) *tristitia*. Mox ante motu praepositionem omittunt Turic. Flor. Ambr. 2. Guelf.; inferentibus Burm. accenset Alm. quod miror. Ego, quamvis operosior hic videri possit repetitio praepositionis, summae auctoritatis testes sequi non audeo, cum atque propter sequentem vocalem positum videatur: cf. 9, 4, 157.

68. *quoddam*. Turic. huic voci praenittit *condam*. Camp. pro eadem *quoque*. Pro *fulgor* Flor. *vulgor* (cf. 6, 3, 9.). Post *ille* inserunt in Ambr. 2. Guelf. cum Jenf. et posterr. edd. ante Ald. sed excusi illi etiam *redeat* (de Jenf. err. Gesn.). Pro *ipso* Flor. *ipse*.

67. *vim dicendi* — *superare*. *speculum*. Vid. praeter laudatos ad 10, 3, 25. Apul. Apol. p. 87. Ed. Centil. 283. Elmenh.

68. *Demosthenes grande* — *menh*.

ad significationem. Decoris illa sunt, ut sit 69
 primo rectum, et secundum naturam. Nam
 et dejecto humilitas, et supino arrogantia, et
 in latus inclinato languor, et praeduro ac ri-
 gente barbaria quaedam mentis ostenditur.
 Tum accipiat aptos ex ipsa actione motus, ut
 cum gestu concordet, et manibus ac lateribus

69. *Decoris illa sunt.* DIRECTIONEM, quam primus reprae-
 sentavi, habuisse videtur Bern. quem Burm. narrat incidere
 post significationem. Vulgo in vetustissimis et ante Leid. haec
 continuantur usque ad *ut sit*. Mox interpunxerunt ante *illa*,
 quod pravum sentiens Obr. nimium sibi fuisse, non solum
στριγγὴν τελείαν ponens *post sign.* sed pro *Decoris* scribens *Ca-*
pitis. Mox Turic. Flor. Camp. Jenf. (non Goth. err. Gesn.)
 nobiscum et omittunt ante *dejecto* cum Alm. et edd. ante
 Ald. Reliqui inserunt. *dejectio* Ald. *inclinatio* Guelf. Goth.
 (tac. Gesn.) Exc. Santen. *languore praeduro* Ambr. 2. Guelf.
 Exc. Santen. *langor et p.* Goth. (tac. Gesn.) *languens p.* Camp.
l. e. praedura Flor. (idem modo *supina*). *languor p.* Jenf. cum
 edd. ante Bad. *ipsa actione — manibus.* Pro hisce
 Turic. Flor. *ipso sermone m. u. c. gestus c. m.* cum Camp. qui
 tamen *gestu* dat. Ex Alm. *gestus* et omisso copulae post *con-*
cordet. In tanta haec praefertium auctoritate aegre patior
 inde me divelli et hanc comminiscor rationem interpretandi:
 „Quomodo movendum sit caput, id ex iis ipsis quae cum
 „maxime dicuntur (*ex ipso sermone*) sumetur, ut, cum gestus
 „dicendis quibusque consentiat, ipsum quoque caput idem,
 „quod manus et latera“ (nam ea faciunt gestum) „agat.“ Sed
 vulgata haud dubie magis blanditur, cum praefertim *sermo-*
nem illum an recte intellexerim valde haeream. *consequatur*
 Jenf. cum edd. posterr. ante Ald. *et lateribus* Goth. (tac. Gesn.)

69. *Decoris illa sunt.* Haec
 prior est tractandi capitis in
 actione pars, mox §. 71. quan-
 tum significando valeat caput,
 demonstrat. Decor autem h. l.
 consueta est significatione pul-
 chritudinis, non ea, quam

toties agnovimus, congruen-
 di, velut 11, 1, 41.

supino arrogantia. cf. in-
 dicante Gesnero §. 122.

ipsa actione — manibus. cf.
 not. crit.

70 obsequatur. Aspectus enim semper eodem vertitur, quo gestus, exceptis quae aut damnare, aut non concedere, aut a nobis remove oportebit: ut idem illud vultu videamur averfari, manu repellere:

— — *Di talem avertite pestem.*

— — *Haud equidem tali me dignor honore.*

1014

71 Significat vero plurimis modis. Nam praeter annuendi, renuendi, confirmandique mo-

70. *aut non concedere, aut a nobis.* Turic. Flor. *aut c. a n.* Ambr. 2. Guelf. Camp. *a. c. a. a n.* cum Voss. 2. et edd. ante Gryph. qui primus habet *non.* Quod Obr. ejecit denuo. Recte hoc fieri negat Burmannus, quia in exemplo *Haud equidem* cet. nulla sit concessio. Equidem tam negantem quam agentem hinc alienam judico sententiam; cumque in vetustissimis unum tantum verbum *concedere* interjiciatur istis *aut et a;* illud quoque expungere malim, quam quidquam corrigendo ei foris arcessere. Exempla nonnisi duo afferuntur et *damnandi et a se removendi*, neque tam placent hic *terna aut,* quam *bina.* cf. 11, 1, 63. et hic §. 35. An forte aliquis alleverat ad *damnare* synonymum *condemnare*, unde factum sit *concedere?* Guelf. *adversari.* Mox *terris* e versu Virgiliano omittunt nobiscum Turic. Flor. Ambr. 2. Guelf. Camp. cum Voss. 5. quod ego non inde repeto cum Burm., quia librarius memoria aberraverit ad Aen. 3, 265. *Di talem avertite casum;* sed a solita ipsius nostri incuria; cf. 5, 11, 20. 9, 4, 85. Iisdem auctoribus inter duo loca Virgil. proscripti *et,* quibus accedunt Goth. Jenf. (tac. Gesn.) cum edd. ante Gryph. cf. 6, 2, 52. Turic. Flor. *quidem.* Ambr. 2. *ego quidem* cum Voss. 3.

71. *confirmandique.* Guelf. *conformandi.* Exc. Santen. *conformandique.* Turic. Flor. Camp. omittunt *et admiratio-* nis cum Voss. 3. *cestu miscenici* turbae sunt Flor. sed Guelf. *g. scenia et putaverunt vitiosum.* Locat. Ven. Rusc. communi

70. *aut non concedere, aut a nobis.* cf. not. crit. Loca 1, 355.

tus, sunt et verecundiae, et dubitationis, et admirationis, et indignationis noti et communes omnibus. Solo tamen eo facere gestum scenici quoque doctores vitiosum putaverunt. Etiam frequens ejus nutus non caret vitio: adeo jactare id, et comas excutientem rotare, fanaticum est. Dominatur autem maxime ⁷² vultus. Hoc supplices, hoc minaces, hoc blandi, hoc tristes, hoc hilares, hoc erecti, hoc summissi fumus. hoc pendent homines,

errore gustum. nomen Turic. Flor. inserunt inter nutus et non cum Alm., hoc quidem per compendium. ideo Goth. cum Voss. 2. id comasque et concutientem r. phreneticum Obr. quod reponendo infra se descendit vir doctissimus, quanquam et concut. pro excut. Bern. quoque. plumaticum Guelf. Goth. Jenf. (tac. Genu.) cum edd. posterr. ante Rollin. Vetustiores libri rectam scripturam dant.

72. *Dominatur. Turic. dominator. Flor. dominatorum. Floril. Santen. subjicit his in dicendo pro autem, ut sententia absolvatur. hoc blandi—summissi. Omittit haec omnia Guelf. pro novissimo ponens missi. Turic. Flor. hoc recti. cf. 11, 1, 16. ubi non praecedit C. An ita voluit Qu. ? ut rectus homo esset cui recti oculi, de quibus Bentl. ad Hor. Carm. 1, 3, 18. Infra §. 82. erectam pro rectam Jenf. cum edd. posterr. ante Basil. Mox Floril. Santen. haec t. haec hylares haec e. haec f. proferre debemus. ab hoc pendent homines hoc intuentur hoc spectant etiam antequam sermo proferatur hic est f. p. o. v. mira mutandi et turbandi libidine. Id saltem non ita male,*

71. *fanaticum est. Quid sit fanaticum, Lexica optime docent, nec opus demonstrare loca plurima veterum, ubi divino numine instinctorum talis habitus proponitur, quorum Badius, indicante Valla, satis aptum posuit Lucani 1, 566: crinemque rotantes Sa-*

guineum populis cecinerunt tristia Galli, item Ulpiani (Dig. XXI. tit. 1. de Aedil. Ed. l. 1. §. 9.): apud Vivianum quaeritur, si servus inter fanaticos non semper caput jactaret—. Burmannus ad Florum remittit, ubi vide Dukerum 3, 19, 4.

hunc intuentur, hunc spectant, etiam antequam dicimus. hoc quosdam amamus, hoc odimus. hoc plurima intelligimus, hic est
 73 saepe pro omnibus verbis. Itaque in iis, quae ad scenam componuntur, fabulis artifices pronuntiandi a personis quoque affectus mutuan-

quod *ab hoc pendent* maluit monachus, ubi praeter Francium idem volentem mire patientes video VV. DD. durissimae structurae. Reponam *hinc* pro *hoc*, quanquam ad defendendum nostrum Catulli loco ex Epithal. Thet. 70. utitur Burmannus. Turic. *huc spectatur*, pro quo ab eadem manu repositum *hunc*, nihil mutata voce altera. Sed Flor. a pr. m. *spectantur*, mox *spectatur*. Ambr. Guelf. Exc. Santen. *hoc intuentur hic spectatur*. Jenf. *hoc i. hoc s.* cum edd. posteriorr. ante Ald. Vulgatam a Vall. defensam testatur Bad. quocum consentiunt Goth. Camp. et, ut suspicor, Voss. 2. Recurrit autem Bad. ad eundem de quo egit ad 5, 11, 26. versiculum, qui hic quidem revincatur.

dicimus. Sic Flor. Ambr. 2. Guelf. pro *dicamus* reliquorum cum Goth. Voss. 3. (an 2?). *ducimus* Turic. cum Alm. (cf. 55. et de structura 5, 6, 1.). *semper* pro *saepe* Turic. Flor. Camp. *plura* Goth. ut modo 70. *pluribus* Guelf. *prae omn.* Goth. male.

73. *Itaque*. Goth. *Ita* cum Voss. 2, 3. *his* Guelf. Camp. *quae scaenam* Turic. *quam scenam* Flor. *q. a. cenam* Ambr. 2. *q. in*

72. *hunc intuentur, hunc spectant*. Nisi quis manifestis auctoritatibus vicerit, aliquam esse horum hoc loco verborum differentiam, a librariis ego, non a Quintiliano, esse hasce reduvias confidenter dixerim et cultro sanandas. Posterius autem recidam. Cf. not. crit. etiam in *hoc pendent*.

hoc quosdam — *intelligimus*. Postremo verbo apparet, illos qui intelligant esse au-

dientes, non dicentes; neque enim *intelligimus* significare dicas: *intelligere nos testamur*. Ablativum igitur accipies quasi *ex hoc, propter hunc*. Nec obstare arbitror, quod modo sane in prima illa persona erant oratores ipsi. *Intelligere* usurpatur eodem quo 10, 1, 103. modo.

73. *a personis*. i. e. ab ipsarum larvarum scenicarum habitu. Quem autem hic nostri locus non admoneas

tur: ut sit *Aërope* in tragoedia *triflis*, *atrox Medea*, *attonitus Ajax*, *truculentus Hercules*. In comoediis vero praeter aliam observatio- 74
nem, qua servi, lenones, parasiti, rustici, milites, meretriculae, ancillae, senes austeri

scena Camp. *Aërope*. Sic Turic. Flor. (quorum uterque et si pro ut sit) Ambr. 2. cum Alm. Bern. item Voss. 3. nisi quod hic *Erope*. Guelf. Exc. Santen. *Europae*. Reliqui *Niobe* (Camp. *niobae*). Etiam hic obnoxii corrigentium libidini apparent Codd. quales Goth. Voss. 2. Vall. *media* Ambr. 2.

74. *qua*. Turic. Flor. *equa* cum Alm. Sed Flor. et *leonem*. Guelf. *parasciti*. *milites, meretriculae*. Sic Turic. Flor. Ambr. 2. Guelf. Camp. cum Goth. Alm. Voss. 1. 2. 3. Jcnf. Tarv. Aid. Basil. Reliqui inferunt *vetulae*, nostrum

illius Horatiani ad Pison. 123.
124.?

Aërope — *triflis*. *Aërope*, Catrei Cretensis filia, stuprum passa a patre tradita est Nauplio, ut eam mari summergeret sive, ut alii tradebant, apud externos venderet. Verum hic Atreo sive (nam haec est constans in hac historia confusio) Plisitheni in connubium eam dedit, e quo Agamemnonem postea et Menelaum filios illa suscepit. Haec, quae tangit Sophocles in Ajace 1295 ff. plenius, teste Scholiafite ad h. l., exposita erant in Cressis fabula Euripidis (*ἡ ἱστορία ἐν ταῖς Κρήσαις Εὐριπίδου*). Tamen ne prima illa *Aëropes* fata (de quibus cf. Apollod. quoque 3, 2, 2.), satis apta illa quidem *trifli* *personae* effingendae, ipsam fabulae materiam fuisse credamus, obstant fragmenta

inde servata, et maxime duo Scholiafite Aristophanei testimonia, alterum ad Vesp. 760. ubi jurgia inter Atreum et *Aëropeu* inde memorantur, alterum ad Ran. 875. ubi Euripides hanc feminam in Cressis dicitur introduxisse *πορνεύουσαν*. (Cf. Bentl. Ep. ad Mill. p. 23. sive Ed. Lipsf. 471.) Satis nota enim sunt adulteria *Aëropes* cum Thyeste, et inde orta luctuosissima illa dissidia epulaeque Thyesteae. Quae omnia, quantumvis tragica, tamen non ita sunt comparata, ut ipsa *Aërope* ex omnibus veteris tragoediae feminis praeter ceteris tanquam *triflis* menti auctoris nostri observari potuisse videatur: quanquam Sophocles etiam, sive in Atreo, sive in altera fabula Thyeste, ultima etiam *Aëro-*

ac mites, juvenes severi ac luxuriosi, matronae, puellae, inter se discernuntur, pater ille, cujus praecipuae partes sunt, quia interim concitatus, interim lenis est, altero erecto, altero composito est supercilio: atque id ostendere maxime latus actoribus moris est,

tamen probante Gesnero. Mox *ancillae* omittunt Voss: 1. 3. *fanus* Flor. *latus*. Sic Turic. Flor. Guelf. Camp. cum edd. ante Ald. acc. Gesn. Bip. *latis* Vall. Reliqui *Latinis* e prava *latus* se intelligere negantis Regii conjectura; inter quos silentio conferentis redigi Ambr. 2. miror. *auctoribus* Guelf. *moribus et* Turic. Flor. cum Alm. *his* Guelf. Camp.

pes fata, quam in mare abjecerit Atreus, tractavisse narretur ap. Schol. Eurip. Or. 810. et latinae quoque fuerint olim tragoediae Atreus, Thyestes, Ennii, Accii, Pacuvii, qui aliter tractare potuerint partes illius feminae. Verum haec omnia tam sunt incerta et lacera, ut tutissimum utique fecisse videamur; Spaldingius, qui quod antiquissimi libri ministrassent in textu poneret, de altera lectione, sive ea correctio est, in notis monens; ego, qui lacunam in commentariis illius hic relictam ita explerem, ut quae de Aërope et tragoediis illam exhibentibus mihi innotuissent in medium proferrem, cetera doctiorum examini relinquens. Conferri autem praeterca possunt Hygin. fab. 36 et 38. Schol. ad Stat. Theb. 4, 307. in Barthii Commentario, Serv. ad Aen. 11, 262.

Niobes nomine sane nobilissima dramata inscripserunt Aeschylus et Sophocles, de quib. vid. Brunck. in fragm. Soph. Sed nescio an minus recte diceretur *tristis* Niobe, quae superba potius et arrogans fuit, quamque nonnisi in ultimo dramatis actu summo sane qui unquam fuit maerore oppressam producere potuit poeta. БУРМ.

74. *erecto — composito — supercilio*. C. A. Boettiger in doctissima Proloquio de Personis scenicis, vulgo Larvis, Vimar. 1794. 4. p. 13. not. uberiorem hujus loci declarationem a Spaldingio nostro expetiverat; cui desiderio satisfaciendi consilium tantum reperimus in schedis ejus, ubi post notulam conferre jubentem supra 1, 11, 10. et hic §. 79., laudatamque illam ipsam Boettigeri dissertationem spatium va-

1015 quod cum iis, quas agunt, partibus congruat.
Sed in ipso vultu plurimum valent oculi, per 75
quos maxime animus eminent, ut citra motum

75. *animus eminent.* Ambr. 2. *Guelf. anima seminat.* Voff.
1. 3. *anima seminat.* Floril. Santen. *anima se movet.* Reliqui
a. emanat. Nostrum e conjectura dedimus, ut gnosticum Quin-
tiliano colorem abstergeremus et foedissimam hoc quidem
loco iterationem „(lacrimae) *manant.*“ Eadem corruptela

cum relictum erat. Quod
nunc melius certe expleri non
potest, nisi inferendis iis ipsis,
quae vir ille harum rerum et
omnis antiquitatis peritissi-
mus huc spectantia ibi protu-
lit. Sunt autem haec:

„Laudare debuissent inter-
„pretes locum Pollucis, 4, 144.
„ubi senex ἡγεμῶν“ [h. e.,
monente eodem Boettigero
p. 6. not. „qui primas partes
„agit in fabula, sive, ut Quin-
„tilianus h. l., *cujus praecipuae*
„partes sunt“] „τὴν ὀφρῶν
„ἀνατέταται (sic legendum e
„Cod. Voff.)“ [vulgo ἀνατέ-
ταται, quod non damnem.
ΒΥΤΤΜ.] „τὴν δεξιάν. Adde
„quae de Lycomedeo sene
„paulo inferius (145.) com-
„memorat Pollux“ [ὁ δὲ Λυ-
κομήδειος — ἀνατείνει τὴν ἐτέ-
ραν ὀφρῶν, πολυπραγμοσύνην
παρενδείκνυται]. „Huc pertinet
„quod persona Thamyris in
„tragoedia Sophoclis duplici
„oculo formata esse dicitur
„ab eodem Polluce 4, 141.
„quod ad dimidiatas hasce
„personas referendum esse
„pulchre vidit Lessingius (*Le-*

„ben des Sophocles p. 105. sqq.)
„vestigia secutus Abbatis Du
„Bos (Reflexions crit. sur la
„Poésie et la Peinture To. III.
„p. 189.). Atque hinc lucem
„accipit obscurissimum epi-
„gramma Callimachi (53. Ern.
„28. Brunck.) ubi verba illa
„ἡμισυ δ' ὄπται haud dubie
„referenda sunt ad personam
„ejusmodi dimidiatam, cujus
„altera pars in fornace figuli
„nimis percocta et igne in-
„fuscata esset. — Nec desunt
„in ectypis gemmarum, quas
„Ficoronus publicavit, exem-
„pla quae apprime huc fa-
„ciunt. Huc enim referen-
„dum esse putem figuras tab.
„XLVI. ubi quae dissectae et
„quasi bifrontes apparent
„larvae, in unum vultum
„coaluisse putandae sunt, et
„tab. LX. ectypon e plasmate,
„quod appellant, smaragdi.“

75. *animus eminent.* cf. 9,
2, 40. locum Ciceronianum.
Item Cic. Tusc. Disputat. 2,
26. „(animus) maxime eminent
„contemneendis et despicien-
„dis doloribus.“ Idem Somn.
Scip. extr. „animus — *eminebit*

quoque et hilaritate enitescant, et tristitiae quoddam nubilum ducant. Quin etiam lacrimas his natura mentis indices dedit: quae aut erumpunt dolore, aut laetitia manant. Motu vero intenti, remissi, superbi, torvi, mites, asperi fiunt: quae, ut actus poposcerit, fin-
76 gentur. Rigidi vero et extenti, aut languidi et torpentes, aut stupentes, aut lascivi et mobi-

apud Gell. 10, 3. in Cic. loco Verr. 5, 62. et vicissim apud Liv. 5, 24, 4. ut cetera Turic. et cetera Flor. Omittit et ante hilar. Turic. sed Floril. Sant. haec omnia: *citra m. q. et.*

tristitiae. Sic Turic. Flor. Ambr. 2. Guelf. Florileg. Santen. Camp. Jenf. (tac. Gesu.) cum Voff. 2. (Goth. non notavimus) et edd. ante Ald. Reliqui *tristitia* de Regii conjectura, inutili illa, cum *quoddam* illud post genitivum commodissime subjiciatur. Obr. *inducant*, male. Turic. *quia utrum punit.* Flor. *quia ut rumpunt.* Camp. *qua irrumpunt*, omisso *dolore.* Jenf. Tarv. *letitiae.* Turic. Flor. *manent.* Camp. *manat.* In hac voce hic definit Florileg. Modo *his* omittit Flor. *iis* dant Ambr. 2. Camp. cum edd. ante Basil. *super ultor vi* Flor. mire discernens et turbans.

76. *et extenti.* Ambr. 2. Guelf. omittunt copulam. *et exerciti* Voff. 1. 3. An fuit *exerti*? (cf. §. 92. ubi Turic. Flor. *exercitur* cum Alm. it. §. 116.) Nam quod illustrandi causa Burmannus demonstrat Tiberii (Sueton. Tib. c. 7.) „*oculos contentos et tumentes,*“ huc facere non arbitror. *aut stupentes.* Haec omittunt Jenf. Tarv. forte haud dubie, sed

„*foras.*“ Liv. 2, 5, 8. „*eminente* animo patrio“ quanquam novissimum locum possis aliter interpretari. Plin. epist. 5, 17, 5. „*notabiliter* — *primum* metus ejus, mox *gaudium* *eminuit.*“ Ovid. Heroid. 12, 38. „*Eminet* indicio prodita flamma suo,“ indicante Oudend. ad Suet. Calig. 15. De oculorum in

oratore vi eximius, quem hic quidem spectavit noster, locus est Ciceronis de Or. 5, 59.

quae — *fiuntur.* Recte neutro genere usus est in eo, quales fierent oculi; habitus enim oculorum demonstrantur, non oculi ipsi.

76. *extenti.* cf. not. crit.

aut stupentes. cf. not. crit.

les, aut natantes et quadam voluptate suffusi, aut limi et, ut sic dicam, veneri, aut poscentes aliquid pollicentesve nunquam esse debent. Nam opertos compressosve eos in dicendo quis, nisi plane rudis aut stultus, habeat? Et ad haec omnia exprimenda in 77 palpebris etiam et genis est quoddam

nihilo minus commode. Neque enim quidquam vidi similius allitae ad marginem glossae, qua fortasse *torpentes* interpretari aliquis voluerit. In ceteris quidem hisce omnibus bina ubique vitia producuntur; *stupentes* isti oculi soli et incomitati comparent, nec quidquam habent propriae aut a reliquis diversae pravitatis. Turic. *lasci*. Camp. *lascivii*. Guelf. ante *lasc*. dat *et*: eandem copulam ante *nat*. dant Turic. Flor. Ambr. 2. Guelf. Goth. (tac. *Gesu*.) cum Voss. 2. male. Vicissim pari errore *aut mob*. Jenf. cum edd. posterr. ante Ald. *manantes* Turic. *narrantes* Voss. 1. 3. *venerii* Ambr. 2. Guelf.

aut poscentes — esse debent. Turic. *aliquid pollicentes debent*. e Flor. *poscentes debent* (pro *pollicentes n. e. d.* ubi diserte quidem non doceor an iterum sit *poscentes*, sed suspicor ita esse). Alm. *nunquam* (vel *nonnunquam*) *esse* desiderare narratur. *aut poscentes pollicentesve dedebunt* Camp. Nostra est in Ambr. 2. cum Goth. Voss. 2. Bern. et edd. ante Basil. Reliqui *nonnunquam* pro *nunquam* prava sententia, quae aperta vitia commendat. Sed et hanc, quam probamus, librariis, non scriptori ipsi, deberi existimo, motus auctoritate vetustissimorum; et fortasse verum est et antiquum quod exhibet Camp. (cf. 3, 9, 3. 3, 5, 11.) quanquam magis, fateor, placebat *nunquam dedebunt*; sed *nunquam* non est in MSS. *habeat* abest a Flor., solo. *compressosque* Guelf.

77. *et genis*. Sic Turic. Flor. Reliqui inserunt *in*. cf. §. 67.

nunquam esse debent. cf. not. crit.

Nam opertos — habeat? Eadem forma erat supra §. 21. item mox §. 30. 117. 4, 1, 11.

77. *palpebris — et genis*. Qui est apud Plinium usus, ut *palpebrae* sint pro iis, quae *cilia*

etiam appellantur, pilis oculorum, idem hic reperitur; nec differt Francogallorum nunc quoque ratio, *palpebras* (paupieres) praeter solitam potestatem ita usurpantium, teste Lexico Academicorum.

78 *deserviens iis ministerium. Multum et superciliis agitur. Nam et oculos formant aliquatenus, et fronti imperant. His contrahitur, attollitur, demittitur: ut una res in ea plus valeat, sanguis ille, qui mentis habitu movetur, et, cum infirmam verecundia cutem accepit, effunditur*

deserviens iis. Sic Goth. (tac. Geln.) Ald. Bad. *d. is* Turic. *serviens iis* Ambr. 2. *serviens his* Guelf. Exc. Santen. *deserviens* absque pronomine Camp. *observiens iis* Jenf. cum edd. ante Ald. Reliqui *d. his*.

78. *demittitur.* Turic. Flor. Ambr. 2. Guelf. Exc. Santen. Camp. *emittitur* cum Goth. Voff. 1. 2. 3. Vall. et edd. ante Ald. Regius correxit, necessario. Protinus et Flor. pro *ut*. Camp. *ut ulla in eo.* Ald. *u. nulla r. i. e.* cum Basil. Gryph. probante id Regio. *movetur ut cum* Goth. Jenf. (tac. Geln.) cum Voff. 2. et edd. posterr. ante Ald. qui ipse cum Bad. *mov. cum* ad Regii mentem. Diremtio autem ante Chouet. *perverfissima* obtinet, ut ante *sanguis* interpungatur.

accepit. Sic Turic. Flor. cum Alm. Reliqui *accipit.* Modo

78. *ut una res — sanguis ille.* Hic, ubi plerique interpretes nihil viderunt, cum aquam sibi haerere testatus esset Burm., debebant Capper. et Gesnerus, quorum alter profecto locum intellexit, aliquid lucis affundere. Nec est difficile attendenti, ipsam eam rem unam, quae sola plus superciliis in fronte valeat, esse sanguinem illum, qui in fronte aut profusus aut repressus pudorem et metum prodit. Mirum autem semper mihi visum est, quod veteres nunquam fere ruboris illius in parte oris oculis inferiore meminerunt, sed in sola fronte

omnem erubescendi rationem ponunt. *Infirmam verecundia cutem* hic appellat quod aliis locis *mollem frontem*, cf. 6, 4, 11. *Accipit* autem, non *accipit*, dixisse videtur, ut hoc semel ita uniuscuiusque natura comparatum demonstraret, non varium et mutabile pro quaque occasione. Neque tamen certo dicam, *refugit* producta an correpta penultima pronunciarum debeat; quoniam in ea re nihil est semel constitutum nec perpetui; quamquam concinnius videtur, si et illic fuerit praeteritum tempus, quod ipsum exprimitur in participio *temperatus*.

1016 in ruborem; cum metu refugit, abit omnis et pallore frigescit; temperatus medium quoddam serenum efficit. Vitium in superciliis, 79 si aut immota sunt omnino, aut nimium mobilia, aut inaequalitate, ut modo de persona comica dixeram, dissident, aut contra id, quod dicimus, finguntur. *Ira* enim contractis, *tristitia* deductis, *hilaritas* remissis ostenditur. Annuendi quoque et renuendi

infirmam verecundiam Turic. *infirmia* v. Guelf. Camp. Jenf. (tac. Gesn.) cum edd. ante Leid. exc. Ald. Bad. et *apollo refrigescit* Flor. et *pallor refrigescit* Guelf.

79. aut *immota*. Ambr. 2. Guelf. inserunt *ut*. Camp. *autem* i. Mox Turic. Flor. *somno* pro *omnino*. Turic. *inaequalia* modo cum Alm. ex quo et ipso assertur nota in littera A. Sed *inaequalia modo* Flor. *inaequalia aut m.* Camp. *inaequalia aut ut m.* Tarv. *inaequalitate aut m.* Ambr. 2. *in aequalitate u. m.* Guelf. Jenf. (tac. Gesn.) Mox *persona c.* Ambr. 2. omisso *de*, sed *personam comicam* Guelf. Exc. Santen. item sine praepositione. *dissident* Flor. *dissideret* Camp. Pro *Ira enim* Guelf. *Ut e*, cum Jenf. *Etenim* Locat. cum posterr. edd. ante Stoer. (exc. Tarv. Bad.), quae omnes mox, cum Jenf., inserunt *pudor post remissis*, recte improbaute Badio, qui nostram esse et in Vall. testatur. Ex Alm. haec afferuntur: *etenim contractis et hilaritas remissis ostenditur*, me quidem vix credulo. *diductis* Turic. Flor. cum Locat. et edd. posterr. ante Stoer. exc. Bad. qui verum dare narrat Vall. Mox *hilaritate* Turic. Flor. *renuendique* Guelf. *renuendive* Jenf. cum Goth. Voss. 2. edd. ante Stoer. omnes sine et praecedente. Pro *ratione* Ambr. 2. *voratione* cum Voss. 3. *moratione* Voss. 1. *in oratione* Guelf. Exc. Santen. Mox Turic. Flor. (hic et *ut* pro *aut*) Camp. *remittuntur* cum Alm. *dimittuntur* Ambr. 2. Guelf. Jenf. (tac. Gesn.) Tarv. cum Voss. 1. 3. *relevantur* Camp.

pallore frigescit. Ablegat nos hinc Pseudo-Turnebus ad locum Macrobiani Saturn. 7, 11. lepidum sane, quanquam ratione quidem naturali valde alienum. 79. modo — dixeram. §. 74.

80 ratione demittuntur, aut allevantur. Nari-
 bus labrisque non fere quidquam decenter
 ostendimus, tametsi derisus iis, contentus,
 fastidium significari solet. Non et *corrugare*
nares, ut Horatius ait, et inflare, et movere,
 et digito inquietare, et pulso subito spiritu
 excutere, et diducere saepius, et plana manu
 resupinare, indecorum est: cum emunctio
 81 tur. Labra et porriguntur male, et scindun-
 tur, et astringuntur, et diducuntur, et den-

80. *decenter*. Turic. Flor. *decender*. Florileg. Santen.
vix quicquam pro *non fere quidqu*. Mox pro *derisus iis* Flor.
dori sui. Ambr. 2. Guelf. *derisui* cum Voff. 3. *derisim* Jenf.
 Tarv. *denfus* Goth. (tac. Gesn.) Nostrum Obr. e conjectura,
 qui quod de suo subjicit *interim*, nequaquam probo. Reliqui
derisus. Mox Florileg. Santen. copulam et ante quatuor prima
 verba desiderat, post *inquietare* denum eam reducens, sed
 omittens idem verba et *did. saep.* Flor. Ambr. 2. Guelf. *in-*
quitare. pulso subito spiritu. Sic Turic. Flor. cum
 Alm. *impulso f. spiritu* Ambr. 2. Guelf. Reliqui *impulsu f. spi-*
ritum. Sed Camp. et pulso — *resupinare* omittit. *deducere* Tu-
 ric. Flor. Ambr. 2. Guelf. Goth. Jenf. (tac. Gesn.) et *ex plana*
m. resonare Turic. Flor. cum Alm. nisi quod inde ea pro *ex*.
 Tarv. *indecore*. Guelf. *frequenter* cum Goth. Voff. 2. et edd.
 a Jenf. ante Ald. *emuccio* Ambr. 2.

81. *Labra et porriguntur*. Turic. *labrae porrigatur*. Camp.
 l. p. sine et cum Kapp. *astringuntur* mecum Camp. et vett.
 edd. MSS. fere inserunt D. et *ducuntur* Turic. Flor. cum Alm.
 et *deduc.* Ambr. 2. Guelf. Camp. (hic mox et omittit) cum
 Goth. 1. 2. Voff. 1. 2. 3. et edd. ante Bad. *ac plene* Turic. Flor.
 ut et infra §. 85. iidem, eoque loco et Alm. et ante *dentes*

80. ut Horatius ait. Epist. „dere, equidem me non satis
 1, 5, 23. „assequi fateor. Cogitabam,

81. *Labra — scinduntur*. „an non scindi queant dici la-
 „Quid hic sibi velit *labra scin-* „bra, cum a forti compressio-

tes nudant, et in latus ac pacne ad aurem trahuntur, et velut quodam fastidio replicantur, et pendent, et vocem tantum altera parte dimittunt. Lambere quoque ea et mordere, deforme est: cum etiam in efficiendis verbis modicus eorum esse debeat motus. Ore enim magis, quam labris, loquendum est. Cervicem rectam oportet esse, non rigidam aut su-

Camp. omittit, ante *vocem* Turic. Flor. *penderent* Camp. *Jam veri* pro *lambere* Flor. cum Alm. (nisi quod *vere*) non Turic. (cf. 72.). *effereendis* pro *efficiendis* Ald. Bad. Basil. Gryph. ad mentem Regii, quod recte improbat Burm. remittens nos ad 1, 11, 4. ubi idem tenet contra eandem aliquot edd. mutationem. cf. I. F. Gronov. ad Senec. de Ira 1, 3. *conficiendis* Floril. Santen. per compendium. *eorum debeant* Turic. Flor. Profecto et hic fuit *eorum deceat*. cf. 76. c. *esse debet* Floril. Santen. *esse* extra verbum adjecto. Camp. *modici e. motus debeant esse*.

82. *Cervicem*. Turil. Flor. Camp. *cum c.* Postremus etiam *oporteat*. Pro *collum* Turic. Flor. *longum* cum Alm. Inferit

„ne subito laxantur, et cum
„popysmate quodam diffi-
„liant. Werlhofius hoc spe-
„ctans, quod *scindere* labra
„oppositum est *porrigendis*,
„simpliciter *scindi* dicit, cum
„a porrectione illa antrorsum
„facta subito in utrumque
„latus trahuntur.“ Gesnerus.
Ipsam fere Quintiliani ver-
bum retinens Gedoynus (fen-
dues) an popularibus intelli-
gatur, parum novi. Fieri
potest, ut ipsum illud quod
mox legimus *diducuntur* sit
jam hic in *scindendo*; ibi enim
veteres libri omnes *deducun-*

tur, quod interpretari cona-
tur Badius: „(fortasse) de in-
„ferioribus tantum loquitur
„(labris): nam, si utraque
„deducantur, non nudentur
„dentes. verum pro diversis
„intelligatur, ut turpe sit et
„deducere et facere ut denu-
„dentur dentes.“

vocem — *parte dimittunt*.
„Imitantur, hoc gestu eos, qui
„altero labiorum angulo tu-
„bulum tenent Nicotianae,
„altero apertiore fumum
„essilant.“ Gesnerus.

eorum — *debeat*. cf. not.
crit.

pinam. Collum diversa quidem sed pari deformitate et contrahitur et tenditur: sed tenso subest et labor, tenuaturque vox ac fatigatur. Affixum pectori mentum minus claram, et¹⁰¹⁷
 83 quasi latiore presso gutture facit. Humero-
 rum raro decens allevatio atque contractio est. Breviatur enim cervix, et gestum quendam humilem atque servilem, et quasi fraudulentum facit, cum se in habitum adulationis, ad-
 84 mirationis, metus fingunt. Brachii moderata projectio remissis humeris, atque explicanti-

in ante coll. Camp. trahitur Turic. Flor. et tenso iidem; item labore. Flor. minas clarum.

85. *raro decens. Turic. Flor. inferunt et. Camp. rara et d. Turic. adlev. Flor. contractatio. Goth. contradictio, qui et ac pro atque (tac. Gefn.). Turic. Flor. breviatus. Camp. breviata. Voss. 1. conjux. Guelf. fraudentum. Locat. habitu cum Ven. Rusc. nec habitus, ut putat Burm., sed ablativum et legit et improbavit Badius. admirationis omittunt Ambr. 2. Guelf. cum Voss. 1. 3. nutus Bad. ex Ald. ubi meis oculis metus agnosco, paulo obscurius tamen in Ald. 1514. expressum, nec ab simile voci nutus. Male autem et hoc et aliud quoque,*

82. *diversa quidem. Cave hanc diversitatem referri putes ad cervicem quae praecedit. Pertinet hoc ad alterum ipsius colli vitium.*

Affixum pectori mentum. Nihil hic proprie de mento praecipitur, sed prius illud contrahendi colli vitium exponitur, quod fit, cum in pectus procumbit caput. Inde est quod latior quae jam fit vox respondet ei quae modo erat tenuata. Quare hebetiorem pro latiore, soli Ob-

recti, ut suspicor, ingenio debitam scripturam, plane non probo. Pseudo - Turnebus tenuatam vocem repetit inde, quod distento collo tendatur arteria atque tenuetur; itaque vox sit exillior; contra, cum detrahatur de longitudine arteriae, eandem tamen fieri latiore et sic graviorem vocem erumpere. Recte ille, si quid video.

83. *cum se — fingunt. Malim quo prae cum, satis leni emendatione. cf. 2, 15, 6.*

bus se in proferenda manu digitis, continuos et decurrentes locos maxime decet. At cum speciosius quid uberiusque dicendum est, ut illud, *Saxa atque solitudines voci respondent*, expatiatur in latus, et ipsa quodammodo se cum gestu fundit oratio. Manus vero, sine 85 quibus trunca esset actio ac debilis, vix dici

motus, commendat Badius. manu. Flor. *manum*. Ambr. 2. *magnum*. Mox *continuo sed decurrentis* Flor. *decurrentis* etiam Ambr. 2. *speciosius*. Goth. (tac. Gefn.) *speciosum*, idemque modo *Ac* pro *At*, Camp. autem *Ut*. Locat. *Aut* cum Venet. Rusc. Pro *uberiusque* Camp. aut *uberius* (err. Gef. in Goth. qui non recedit), idemque *fit* mox pro *est*, et *responderet* in loco Cic. Flor. *expiator*. Turic. Flor. *ut ipsa*. Turic. *secum* et *fundito ratio*.

85. *actio*. Turic. Flor. Goth. (tac. Gefn.) sed hic a pr. m. *oratio*, male, aberrante ad superiora librario; cf. 4, 1, 32. Sic vicissim infra §. 96. Guelf. Exc. Santen. *actioni* cum Goth. Jenf. et edd. posterr. ante Stoer. Mox hic Flor. *patet quod*. Ambr. 2. *ipsa verb*. Goth. (tac. Gefn.) *persequitur* (idem ac desiderat ante *debil.*). Obr. *prosequantur*, quod etiam Francius coniecerat. *Per* verum est, quia hic non id spectatur, quod manus verba *sequitur*, sed quod *omnia* sequitur. Alioqui nihili sit *paene*. Ambr. 2. *propest*. Turic. Flor. *ipsa loquan-*

84. *decurrentes locos*. cf. 11, 1, 6. 9, 4, 61. 12, 9, 2.

expatiatur in latus — oratio. Cave idem subjectum agnoscas in utroque verbo. Quae enim fuerit *oratio* quae *expatiatur in latus*? At hoc est brachium, vel gestus brachio faciendus, qui jam non *moderate projicitur* i. e. aduersum modo procedit, sed etiam *in latus* egreditur. cf. §. 93. 114. Cum tamen duritie non careat, quod sic lector

sibi ipse fingere quasi cogitur orationem, nec perfectam et dubitatione vacuum accipit a scriptore; subiit ex vetustissimorum scriptura, ut pro *et*, haec efficere: „*ut ipsa — fundat oratio*.“ cf. §. 98. „*ut — videatur*.“ De *fundendo* consule 10, 5, 11. *Saxa et solitudines* Cic. pro Archia c. 8. vide nostr. 11, 1, 34.

85. *vix dici potest*. Transponendum censeo *d. vix p.*

potest, quot motus habeant, cum paene ipsam
 verborum copiam persequantur. Nam cete-
 86 rae partes loquentem adjuvant, hae, prope
 est ut dicam, ipsae loquuntur. His posci-
 mus, pollicemur, vocamus, dimittimus, mi-
 namur, supplicamus, abominamur, timemus;
 gaudium, tristitiam, dubitationem, confessio-
 nem, poenitentiam, modum, copiam, nu-
 87 merum, tempus, ostendimus. Non concitant?

tur. Nescio quomodo elegantius mihi videbatur, si esset:
prope est ut ipsae loquantur. Pro *est* Goth. *sunt.*

86. *loquuntur.* *His.* Sic Turic. Flor. cum Alm. Reliqui
 inferunt *Annon.* Ninia sit et taedii plenissima interrogatio-
 num iteratio; necdum in eo eramus, ut quaerendo quasi
 nota res geri posset; docendi sumus ante: mox recte subji-
 ciuntur instantes illae et assensum flagitantes quaestiones.
 Simile nostro §. 72. *timemus; gaudium.* Sic Turic.

Flor. cum Alm. *interrogamus* inferunt Jenf. Tarv. Reliqui
 inferunt *interrogamus negamus*, nisi quod Guelf. *i. negemus.*
 Vetustissimis testibus libens obsecutus sum. Quanquam enim
negamus sane aliquando manibus, et aliquem *interrogandi*
gestum consuetum testatur noster §. 101.; hic tamen inter-
 meros affectus incommode lentiores illi mentis motus infe-
 runtur; etiam in fine, ubi insurgere debebat rerum magni-
 tudo. Voss. 2. pro *minamur* dat *rocamur*, quo vitio caret
 Goth. (cf. §. 45.); quod autem vidisse se ait Bad. *miramur*,
 factum bene, quod in meis quidem libris non comparet, quia
 mox *admirantur* §. 37. Obr. *abominamur* omittit; inconsulto,
 opinor. Turic. post *tempus* inserit *dubitavimus* cum Alm. sed
 Flor. *dubitavibus*, Camp. *dubitamus*, sursum vagante librarii
 oculo.

87. *Non concitant?* Sic Turic. Flor. cum Alm. *Nam c.*

prope est — *loquuntur.* cf.
 not. erit.

86. *numerum* — *ostendi-*
mus. Admonet hic Pseudo-
 Turnebus artis illius, de qua
 vidimus ad 1, 10, 35. Recte,

opinor: quauquam quae sit
 talis significatio *temporis*, mi-
 nus liquet, et dicas ortasse,
 hic quidem latius agi de ma-
 nus officio, non artificialem
 illum gestum spectari.

inhibent? supplicant? probant? admirantur? verecundantur? Non in demonstrandis locis ac personis adverbiorum atque pronominum obtinent vicem? Ut in tanta per omnes gentes nationesque linguae diversitate hic mihi omnium hominum communis sermo videatur. Et hi quidem, de quibus sum locutus, cum 83
 ipsis vocibus naturaliter exeunt gestus: alii sunt, qui res imitatione significant: ut si ae-

Camp. Reliqui inferunt *eadem*, sed Voss. 1. 3. *eadem*. Nostro ordine *inhibent supplicant* Turic. Flor. Ambr. 2. Guelf. Goth. (tac. Geln.) *inh. prob. suppl.* Camp. Reliqui *f. i. p.* Jenf. *Nonne in.* cum edd. posterr. ante Bad. cf. 10, 1, 43. Camp. nobiscum *ac personis*. Turic. Flor. *at p.* Reliqui *atque p.* Ambr. 2. Guelf. *aut verborum* (pro *adverbiorum*) cum Voss. 1. 3. Bern. *praenominum* Guelf. cum marg. Basil. qui etiam „*et verb. et praen.*“ Goth. *cantu* (pro *tanta*). Turic. Flor. Camp. omittunt *hominum* post *omnium* cum Alm. Recte utrumque retinendum suadet Oudend. ad Sucton. Tit. c. 8. Post *videatur* Obr. subjicit *haberi*, unde plena fit hexametri clausula, quae in vulgata non nisi a scandente eruitur, et hoc quidem profae nocere rectissime negat I. H. Vossius; vide nos ad 9, 4, 52.

83. *hi quidem*. Sic Turic. Ambr. 2. Guelf. Camp. cum Alm. Voss. 2. Basil. Reliqui *ii q.* sed Goth. Jenf. (tac. Geln.)

87. *supplicant*. Miror neminem haesisse in hoc verbo. Quid enim est, quod *supplicandi* iterum mentionem facit noster (cf. modo §. 86.), cum praesertim hic manifesta sint actionum paria, nec *supplicant* ita respondeat illi *probant*, ut *concitare inhibendo, admirari verecundando?* Suspicor ergo pro *supplicant* re-

ponendum *spernunt*. [Sagax utique inventum; quod si audax simul videatur, auctor sim ejiciendi plane illud *supplicant*, quod unum sedem fixam in codd. non habet: ut tria ultima verba sine parallelismo adjecta sint, sicut ultima etiam in praecedentibus nomina. BUTTM.]

grum, tentantis venas medici similitudine, aut¹⁰¹⁸
 citharoedum, formatis ad modum percutien-
 tis nervos manibus, ostendas, quod est genus
 89 quam longissime in actione fugiendum. Abesse
 enim plurimum a saltatore debet orator, ut sit
 gestus ad sensum magis, quam ad verba, ac-
 commodatus: quod etiam histrionibus paulo
 gravioribus facere moris fuit. Ergo ut ad se
 manum referre, cum de se ipso loquatur, et
 in eum, quem demonstrat, intendere, et ali-
 qua his similia permiserim: ita non, effingere
 status quosdam, et quidquid dicet ostendere.
 90 Neque id in manibus solum, sed in omni
 gestu ac voce servandum est. Non enim aut
 in illa periodo, *Stetit soleatus Praetor populi
 Romani*, inclinatio incumbens in muliercu-

*etiam pro et cum edd. posterr. ante Bad. similitudinem Turic.
 Flor. cithari dum formatur Flor.*

89. *a saltatore.* Turic. Flor. omittunt *a.* *ad sen-
 sum.* Sic Turic. Flor. Camp. cum Alm. Reliqui *ad sensus.*
 Ambr. 2. *accomodatur.* Camp. *aut in eum* cum Ald. *sibi pro
 his* Goth. iis Jenf. cum edd. posterr. ante Bad. *et post permise-
 rim* inferunt Turic. Flor. iidem *mox dicet* omittunt cum Alm.

90. *illa per.* Goth. (tac. Gesn.) *illo p.* Flor. *propter po-
 pulum romanum.* Camp. *in muliercula.* Turic. Flor. *messana.*

88. *tentantis venas.* Docet
 Burmannus exemplis Sueton.
 Tiber. c. 72. et Ovid. Heroïd.
 20, 139. *tentare* proprium
 esse verbum in explorando
 venarum pulsu.

89. *a saltatore.* „Vid. supra
 „66. Add. *mox* 91. it. 128.“

Gesnerus. Addit Almelov. hic
 §. 181. et l. 1. c. 11. initium,
 item 1, 12, 14. Erudite ad
 hunc locum Lochmannus dis-
 putat de corruptela morum
 per pantomimos invecata, teste
 advocato Zofimo.

90. *Stetit soleatus.* Cic. in

lam Verris effingenda est: aut in illa, *Caedebatur in medio foro Messanae*, motus laterum, qualis esse ad verbera solet, torquendus: aut vox, qualis dolore exprimitur, eruenda. Cum ⁹¹ mihi comoedi quoque pessime facere videantur, qui, etiam si juvenem agant, cum tamen in expositione aut senis sermo, ut in *Hydriae prologo*, aut mulieris, ut in *Georgo*, incidit,

Hic et *mox* pro *vox*. Ambr. 2. Guelf. *dolori* cum Alm. (nil tale in nostris, cf. 81.) Voss. 3. *dolor* Camp. *erudienda* Turic. Flor. cum Alm. Voss. 1. Tentat Burm. *edenda*. Ego verum censeo vulgatum, quanquam insolens est, quod sciam, locutio. Sed *eruitur* quidquid cum labore ex profundo protrahitur, et ita *vox* hoc loco. cf. 6, 2, 25. Eadem consilio 10, 2, 6. Quare jam rejicio, quod succurrerat *emugienda* (nam *erugienda* et nimium et nusquam adhuc repertum). cf. 2, 12, 9. Ne Lochmanni quidem placet, quanquam lenissima conjectura: *erudenda*.

91. *tamen in expositione*. Turic. Flor. Camp. omittunt in cum Alm. Tres priores ut *Hydriae*. Modo quod etiam si pro *qui e*. Ambr. 2. Guelf. Camp. cum Voss. 1. (in hac ratione omnes hoc faciunt comoedi, quod non est vero simile. Alia ratio 3, 6, 64.). *georgico* Turic. Flor. *georgio* Jenf. (tac. Gesn.) cum edd. posterr. ante Bad. qui e Vall. nostrum. Sed et in Guelf. Goth. Camp. hoc, cum Voss. 2. litteram I inferere dicatur ante O. *Mox et effem*. Guelf. *Adeo ut in* Flor. Guelf. *quoque aliqua* Turic. Goth. (tac. Gesn.) Camp. cum Voss. 2. An fuit antiquitus: *Adeo est in illis quoque al.*?

Verr. 5, 33. cf. 8, 3, 64, 65. *Caedebatur*. Verr. 5, 62.

vox — *eruenda*. cf. not. crit.

91. *in expositione*. Hic fortasse non est reprehendendus Capper. admonens esse *expositionem* dictam pro *narratione*; quanquam facile hoc at-

tendenti patebat. Nam, quo ablegat hinc nos, ad cap. 2. lib. 4. singulis prope sententiis idem ingerens lectorem enecat.

Hydriae — *Georgo*. Menandri fabularum, in Romanam fortasse consuetudinem translatarum, nomina haec

tremula vel effeminata voce pronunciant. Adeo in illis quoque est aliqua vitiosa imitatio, quorum ars omnis constat imitatione. Est autem gestus ille maxime communis, quo medius digitus in pollicem contrahitur explicitis tribus, et principiis utilis cum leni in utramque partem motu modice prolatus, si-

92. *contrahitur*. Turic. Flor. omittunt cum Alm. Pro *explicitis* Turic. Flor. *explicitis*. Ambr. 2. *rexplicitis*. Guelf. *replcitis*. Mox Guelf. *levi* cum Goth. Vall. Pro *ad id quo* Turic. Flor. *adita*. Ex Alm. refertur *adita quo*, me quidem non credulo. Goth. *ad id quod* cum Voss. 2. Camp. sed hic et *ferat*. Jenf. (tac. Gesn.) et *id quo* cum edd. posterr. ante Ald. exc. Tarv. qui et *in quo*. In recepta desidero auctoritatem dicendi primum „obsecundare *ad* aliquid“ deinde „*ad id quo*“ pro „*eo quo*“. Sed dum tento „*ita ut manus feratur*“ mihi ipse non satisfacio. Mox *sed dum* Turic. Flor. cum Alm. Ald. (err. Burm.) Possit blandiri *dum* absque *sed*. Guelf. *explorando* (idem mox §. 94.) cum marg. Basil. et Gryph. (1536.) Camp. *exprobando* et idem mox §. 94.

esse Gesnerus monet. Vid. ap. Clericum p. 32. et 173.

92. *quo* — *contrahitur*. Cave eum animo concipias gestum, ubi medius digitus apprehendat pollicem, qui non injuria improbat a Gottschedio et est sane fatuae nescio cujus elegantiae. *Contrahitur* digitus, ut mox apparet, (§. 93. *sub pollicem veniunt*, §. 94. *contracti* — *premuntur*) cum in suos articulos compressus alteri supponitur. Quanquam vel is, qui hic demonstratur gestus, paulo insolentior nobis videri potest. Facile tamen agnoscitur, qualis sit, compa-

rando eos qui deinde traduntur duo, quorum novissimus ille indicis protensi quam maxime est manifestus. Si quaeris, quid sit „gestus certus“, cum addatur *in narrando*, apparet significari gestum, qui narrantem nihil dubitare ostendat de iis, quae referat. *Productior* est, cum longius in adversum abit a corpore *liberiusque*, ut mox est, *exeritur*. cf. §. 34. Almelovenum visum sibi agnovisse hunc gestum apud Sponium Miscell. p. 44. in Polyhymnia, revincit Burmannus.

mul capite atque humeris sensim ad id, quo manus feratur, obsecundantibus: et in nar- rando certus, sed tum paulo productior: et in exprobrando et coarguendo acer atque in- stans. Longius enim partibus his et liberius ¹⁰¹⁹exeritur. Vitiose vero idem sinistrum quasi ⁹³ humerum petens in latus agi solet: quan- quam adhuc pejus aliqui transversum bra- chium proferunt, et cubito pronunciant. Duo quoque medii sub pollicem veniunt: et est hic adhuc priore gestus instantior, principio et narrationi non accommodatus. At cum tres ⁹⁴ contracti pollice premuntur; tum digitus ille,

coarguendo. Sic Turic. Flor. Ambr. 2. Guelf. cum Basil. *in arguendo* Goth. Jenf. (tac. Gcfm.) cum edd. posterr. ante Gryph. Reliqui *arguendo.* *his.* Omittunt Turic. Flor. cum Alm. nescio an recte, sicut 10, 1, 88. *par- tibus* dicitur pro *aliquot partibus.* Receptam ταυτολογία labore dicas. *is* Ambr. 2. *iis* Camp. cum edd. ante Basil.

93. *idem.* Ambr. 2. *id est.* Guelf. Exc. Santen. *ad. Mox si nostrum q. numerum* Turic. Flor. (hic et mox §. 94. *nume- rum*, ubi idem Camp.) cum Alm. *brachio* Jenf. cum edd. po- sterr. ante Ald. *suppolluit veniunt* Voff. 5. *adhuc prior aege- stas* Voff. 1. *narratio* Turic. Flor. *commodatus* Turic. Flor. Ambr. 2. (hic et *adhuic*) Guelf. Exc. Santen. cum Voff. 1. Bern. Omittit non Camp.

94. *tum digitus.* Turic. Camp. *tunc d.* et sic, opinor, Flor. quoque, ex quo *tē*, ubi suspicor esse *tē*. cf. Drakenb. ad Liv. 2, 12, 15. Cort. ad Plin. Epp. 1, 15. not. 4. Jenf. *cum d.* cum edd. posterr. ante Bad. *Modo Atque* Guelf. *obtinet* pro

ad id, quo. cf. not. crit.
sensim — obsecundantibus.
Redditur idem mox §. 100.
sub assentientibus.

partibus his. cf. not. crit.

94. *digitus ille.* „Cic. de

„Orat. 2, 45. ex persona An-
„tonii: *Quae mehercule ego,*
„*Crasse, cum a te tractantur*
„*in causis, horrere soleo: tan-*
„*ta vis animi, tantus impetus,*
„*tantus dolor, oculis, vultu.*

quo usum optime Crassum Cicero dicit, explicari solet. Is in exprobrando et indicaudo, unde et ei nomen est, valet: et allevata ac spectante humerum manu paulum inclinatus affirmat: versus in terram et quasi pronus urget: aliquando pro numero est. Idem summo

optime Flor. in is in exp. (et Turic. quidem per compendium exprobrā) Turic. Flor. unde et ei. Sic Flor. cum Alm. non Turic. (cf. 90.) Reliqui omittunt et. Goth. manu parum. Post inclinatus Turic. Flor. inserunt is cum Alm.

urget: aliquando. Flor. Ambr. 2. Guelf. inserunt et cum Alm. Voss. 3.; Turic. ut. Mox pro humero Camp. cum Gryph. (1536.).

95. *Idem. Guelf. Id est. Stoer. Chouet. Leid. Item. Mox Jenf. leniter cum Alm. (ut fert Burm.) et edd. posterr. ante Stoer. exc. Ald. acc. Gibf. Obr. cf. §. 105. item Walker. ad Cic. de N. D. p. Davissii 244. Vocem omittit Guelf.*

„gestu, digito denique isto tuo significari solet etc.“ Gernerus.

unde et ei. Videtur transponendum et.

allevata — — affirmat. Indicat Almelovenus numos quosdam Claudii apud Alb. Rubenium in Numism. Ducis Croyiaci tab. 19. n. 8. et 12. qui figuram exhibent alii juvenis, alii feminae indicem attollentis, manu paulum versus os inclinata, cum epigraphe: Constantia Augusti. Admovit autem illis Rubenius quoque nostrum Quintiliani locum: quam recte, non dixerim. Sed multo minus Eckhelio assentiri possum, qui in D. N. to. VI. p. 236. ad

silentium viri constantis cum gestum refert, cum tamen, si fides quidem imaginibus, nimis ab ore remota sit manus, ita ut aequae facile humerum spectare dixeris. BUTTM.

aliquando pro numero est. Haec verba minima distinctione praecedentibus antea jungebantur: in qua sensuum continuatione recte utique Spaldingius copulam et e vestustis codd. insertam volebar, de Regii et Pseudo-Turnebi sententia, triginta numerum eo gestu significari, verbo tantum in schedis monens, minime credulus illis. Qui secundis curis profecto in meam sententiam devenisset. Quippe neque hic neque §. 86.

articulo utrinque leviter apprehenso, duobus modice curvatis, minus tamen minimo, aptus ad disputandum est. Acrius tamen argumentari videntur, qui medium articulum potius tenent: tanto contractioribus ultimis digitis, quanto priores descenderunt. Est et ille vere- 96 cundae orationi aptissimus, quo quatuor primis leviter in summum coeuntibus digitis, non procul ab ore aut pectore refertur ad nos manus, et deinde prona ac paululum prolata laxatur. Hoc modo coepisse Demosthenem 97

apprehenso. Turic. Flor. *adsponso* cum Alm. *depulso* Voss. 1. *apprenso* Camp. *tamen inimo* Ambr. 2. *t. in uno* Guelf. Exc. Santen. cum Jenf. et edd. posterr. ante Ald. *minimo* — *Acrius tamen* omittunt Voss. 1. 3. propter homoeoteleuton. *ultimus digitis* Flor.

96. *Est et.* Guelf. *Et et.* Voss. 1. 3. omittunt *et.* Turic. Flor. *verecundi* cum Alm. *vere* Voss. 1. 3. *dignis* Voss. 3.

refertur. Sic Turic. Flor. Camp. cum Alm. *Reliqui fertur*, exc. Aldo, qui *feratur.* cf. §. 89. 103.

97. *Hoc modo.* Flor. *homo* cum Alm. non Turic. (cf. 94.). *creditur* Jenf. cum edd. posterr. ante Ald. acc. Obr. male. Guelf. *demissoque.* Exc. Sant. *dimissoque.* Camp. *Tesiphonte.* Locum Ciceronis hic ut 11, 1, 19. exhibent Turic. Flor. Ambr. 2. (postrenji duo *ingeni*) Guelf. (nisi quod hic omittit *sentio*) cum Alm. Bern. Sed Jenf. *si quid est ingenii mei iudices q. f. q. f. e.* cum Vall. et edd. posterr. ante Ald. Refinxit ad Cic. Regius, sed jam Camp. ita, ut et reliqui. Superiore

de notissimo illo in manu numerandi officio agi potest, ut recte illic vidit Sp. Cf. §. 117. Et hic quidem nonnisi simplex simplicissimi numeri extenso indice demonstratio indicatur, ut nostra distinctione admissa statim apparet. In particula autem *et* post *urget*

ne optimi quidem codicis ulla potest esse auctoritas. ВУТТМ.

95. *articulum potius.* Transposito *potius* clarior erat sententia.

96. *Est et ille.* Hic quidem nullum videtur aliud subjectum nisi *gestus.* cf. 112.

credo in illo pro Ctesiphonte timido summissoque principio: sic formatam Ciceronis manum, cum diceret, *Si, iudices, ingenii mei, quod sentio quam sit exiguum.* Eadem aliquatenus liberius deorsum spectantibus digitis colligitur in nos, et fusius paulo in diversum resolvitur, ut quodammodo sermonem ipsum
 98 proferre videatur. Binos interim digitos di-1020
 stinguimus, sed non inserto pollice, paulum tamen inferioribus intra spectantibus, sed ne

loco Jenf. et rell. a Cicerone non abludunt. *in nos.*
 Sic Turic. Flor. Ambr. 2. Guelf. Camp. oim Alm. Ald. Gesn. Reliqui *in os*, quorum est Goth. Vall. Modo tollitur Voss. 1. colligit Jenf. cum edd. posterr. ante Ald. *nos effusius* Guelf. *diversa* Goth. Jenf. cum edd. posterr. ante Leid. exc. Ald.

98. *Binos.* Ambr. 2. Guelf. *bonis.* Alter et mox *digitis* a sec. m. Dein Jenf. (tac. Gesn.) *incerto* cum edd. posterr. ante Ald.

97. *sic formatam Ciceronis.*
 „Non credit Fabio, certe non
 „probat hunc gestum P. Fran-
 „cius in Specim. Eloq. exter.
 „p. 63. Ac sane, sive septen-
 „trionalis plaga frigidiores
 „nos facit, sive aetas nostra
 „moderatio tardiorve est,
 „gestus quidam Quintilianei
 „parum decere nostros homi-
 „nes videntur.“ Gesnerus.
 Locum esse principii Tullia-
 nae pro Archia nemo nescit.
 cf. 11, 1, 19.

aliquatenus. Displicet quam maxime hoc adverbium alteri superadditum. Malim *aliquanto*, et magis etiam *aliquando*.

in nos. Rectissime Gesnerus hanc scripturam tuetur, quia, quod alibi legitur, *in os* „u-
 „forum“ sibi esse videatur
 „aut simiarum, non orato-
 „rum.“ cf. §. 89. 103. Idem illustrandis istis, *ut quodammodo* — *videatur*, haec addit:
 „ad hoc satis esse videtur, si
 „collecta et versus dicentem
 „directa manus in diversum
 „ad auditores dum refertur,
 „resolvatur, ut prodire ex
 „clauso videatur oratio.“
 Quod reponere velit Francius *fursum* pro *deorsum*, faciliorem sane ad imaginandum praestat gestum, sed hoc non est criticum agere.

illis quidem tensis, qui supra sunt. Interim 99 extremi palmam circa ima pollicis premunt, ipse prioribus ad medios articulos jungitur: interim quartus oblique reponitur; interim quatuor remissis magis quam tensis, pollice intus inclinato, habilem demonstrando in latus, aut distinguendis, quae dicimus, manum facimus, cum supina in sinistrum latus, prona in alterum fertur. Sunt et illi breves 100 gestus, cum manus leviter pandata, qualis voventium est, parvis intervallis, et subassen-

99. *Interim.* Sic Turic. Flor. Ambr. 2. Guelf. Camp. cum Alm. Bern. Reliqui praemittunt *Duo*, quod eodem redit, sed nec opus erat et anaphorae figura in fronte *interim* poscebat. *unam pollicis* Jenf. Tarv. Postquam omittunt *tensis* Turic. Flor. cum Alm. *demonstrando in latus.* Hoc ordine Turic. Flor. Guelf. Camp. Reliqui *i. l. d.*

distinguendis. Sic Turic. Flor. Ambr. 2. Guelf. Camp. cum Goth. Voss. 1. 2. Bern. Reliqui *distinguendo.* Mirum quod ex Alm. refertur *demonstrandis aut distinguendo* (cf. 97.).

100. *voventium.* Turic. *fomentium* cum Alm. Bodl. Et Flor. per compendium *fomitiū.* Ambr. 2. Goth. Jenf. (tac. Gesn.) *fomentium* cum Voss. 1. 2. 3. et edd. posterr. ante Gryph. (exc. Basil. qui *vomentium*, in quas sordes forte, ut spero, incidit) acc. Obr. *faventium* Guelf. Exc. Santen. Nostrium jam in Camp. cf. §. 63. *maxime altera facie pace e. q. dimide* Turic. Flor. *apte* Camp. Ex Alm. *m. altera facie apta parce.*

100. *leviter pandata.* Non alienum, quod hic annotare Vallam Badius refert, illud Curtii, „copidas vocabant „gladios *leviter curvatos* fallacibus similes.“ *Pandatur* autem manus, cum, quantum fieri potest, recurvatur, ita ut cavitas quaedam fiat in tergo ejus, non in vola. Neque est

quod cum Gesnero metuas, contrariam esse manum talem *supinis* illis, quibus vota sollemnia fiebant: recurvari enim potest manus etiam supina, h. e. cujus vola sursum spectat; neque hic, ut ipse observat Gesnerus, sollemnia vota indicat Quintilianus. BUTTM.

tientibus humeris movetur, maxime apta parce et quasi timide loquentibus. Est admirationi conveniens ille gestus, quo manus modice supinata, ac per singulos a minimo collecta digitos, redeunte flexu simul explicatur atque convertitur. Nec uno modo interrogantes gestum componimus: plerumque tamen vertentes manum, utcunque composita est. Pollici proximus digitus, mediumque, qua dexter est, unguem pollicis summo

Jenf. (tac. Gesu.) Tarv. parte, et modo iidem sub assent. direntim, acc. in hoc Ald. sed Guelf. subassentibus. Mox Jenf. Et admirationi cum edd. posterr. ante Ald. Est cum admirationibus Voff. 1. 3. ac singulos a minimos Turic. (hic postrema junctim) Flor. cum Alm. in minimo Guelf. ad f. Camp. digito Jenf. cum edd. posterr. ante Basil. explicantur Turic. Flor.

101. vertentes. Jenf. verentes, ne Tarv. quidem imitante, sed hoc inveniebat et corrigebat Regius. utrumque Guelf. (cf. 11, 2, 24.) uterque Voff. 1. mediumque, qua dexter est. Turic. mediumque quantum queris d. e. Flor. mediumque qua ungeris d. e. Alm. mediumque quam queris d. e. Guelf. medium qua d. e. Camp. mediumque dextrae. Andr. mediumque contingens dextrae. Vidov. (1558.) mediumque contingens qua d. e. cum Colin. (1541.) Steph. (1542.) Vascol. (1542.) pollicis. Sic Turic. Ambr. 2. Guelf. Exc. Santen. cum Alm. Voff. 1.

quo manus — explicatur atque convertitur. Qui hunc gestum, qualis tandem deberet mente concipi, nobis interpretari veller, vidi neminem. Scilicet manifestior erat, quam ut explanatione indigeret. Equidem nihil hic video; illud imprimis ignorans, quid sit manus per singulos collecta digitos. An igitur sensum et

aspicientibus iis qui audiunt complicantur digiti, ut minimus primus tangat quartum et sic deinceps? Qui inspexerit Gedoynum, mira licentia usum nec tamen perspicui quid eruentem inveniet. cf. §. 105.

101. mediumque, qua dexter est. cf. not. crit.

suo jungens, remissis ceteris, est et approbantibus, et narrantibus, et distinguentibus decorus. Cui non dissimilis, sed compressis tri-¹⁰²

Reliqui *pollici*. Hanc scripturam qui teneat, nemo gestum expediet. Qualis enim *suus* indici est *pollex*? An ejusdem manus, cujus et ipse? Apage istas ambages. Genitivus solus probam sententiam praestat, ubi *index* (proximus pollicis digitus) *medium pollicis unguem summo suo* (indicis ungui) *jungit*. Displicet tamen hic verbum *jungendi*, malimque prae *suo jungens* haec: *suo contingens*, non adeo dura mutatione. In antecedentibus autem longe abest ut acquiescam. Primum *que* encliticum, post *medium*, qui ferri possit, non video. Nam quod *proximus* est *pollici*, natura ipsius fit digiti et fabrica corporis humani, cui gestus ille *jungendi* non potest applicari per particulam *que*, quasi vel junctio ista pariter sit sempiterna vel vicinia pollicis et indicis iidem a voluntate pendeat. Deinde vetustae illae scripturae satis ostendunt, quod vel absque iis patebat, verba *qua dexter est* minime sana esse; nec VV. DD. nihil hic monentes, vel capio vel fero. Doleo tamen et subirascor, quod nihil ipse extundo. Neque enim satis acquiesco in eo quod succurrit e §. 109. *medium* (*qui* — vel *quanquam* — *tantum gestus dexter est*). Illud autem *contingens* Andreanae, a corrigente haud dubie erutum, neque ductibus veteribus satisfacit neque structuram relinquit probabilem sequente *jungens*. Maxime blanditur *dextrae* (cf. 109.) *unguem* facili continuatione structum, sed obstat, qui infertur, genitivus alter *pollicis*; et tamen remanent illa Turic. Flor. Alm. monstra procuracionem desiderantia. Id quidem teneo, interjectis istis significari unguem pollicis in dextra manu, ne forte quis credat, perinde esse, in utraque fiat gestus. Eo deducor, quia mox in gestu Graecorum sophistarum huic nostro simili adjicitur *etiam utraque manu*. Nec tamen eo magis fero *unguem jungi qua dexter est*. Expectat locus felix aliquod critici acumen.
et narrantibus. Turic. om. *et*.

102. *compressis*. Turic. Ambr. 2. Guelf. Camp. *completis* cum Voss. 1. 3. *complitis* Flor. cum Alm. (cf. 99.). *complexis* Goth. cum Voss. 2. Vulgatam commendat §. 94. Modo Flor. *non dissimilis*. Voss. 1. 3. *indissimilis*. Turic. Camp. omittunt *plurimum*. Guelf. *Eadem* pro *etiam*. Turic. Flor. *sua g. con-*

bus digitis, quo nunc Graeci plurimum utuntur, etiam utraque manu, quoties enthymemata sua gestu velut corrotundant. Caesim

rutundant velut cesi. Ex Alm. nihil nisi quod omittere *velut* narratur. Ambr. 2. Guelf. (nisi quod hic *caesini*) *sua g. corrotunda velut caesim* cum Goth. 2. sed hic *cesi.* Camp. *sua g. velut cornu tundunt cesus.* Jenf. *sua g. velut corrotunda caesim* cum Voss. 1. qui *corrutenda*, et 3. qui *corrocunda*, et edd. posterr. ante Ald. Hic *suo g. velut cornu tundunt caesim* cum Vall. a sec. m. et reliquis ante Gesn., nisi quod praeter ipsum et Bad. *sua.* Goth. 1. *sua g. velut cornu tundant caesim* cum Voss. 2. Kapp. Nostrum primum in Vall. litura agnovit Badius, probante Burm. *cornu* ex sola corrigentium libidine

102. *enthymemata* — *corrotundant.* Rectissime Gesnerus ad fidem huic scripturae faciendam appellat Juvenalem 6, 449. ubi matrona iusto doctior *curvum sermone rotato Torqueat enthymema.* Idem Dionysii Halic. λέξις στερογγύλην, quam ille et *δικανικὴν* dicat, et Aristophanis (Acharn. 636.) *στερογγύλα ῥήματα*, quorum collectiones et conclusiones ipso hujus gestus circulo Graeci illi ostenderint; sed vim vocis *caesim* mihi quidem non satis aperuit. Quod ego vocabulum utrocinque retulerim, quid ei faciam non reperio. Gesnerus sane sequenti sensui tribuens, quam rationem praeivere Jenfonus, Tarv. et Aldus (non Badius, ut narrat Burm.) sic demum intelligi posse censet, „quae „sit *manus lenior* aut quis sit „promittentis gestus;“ *caesim* enim esse *extrorsum*, quo pro-

jiciatur manus. Haec ita se habere magnopere dubito. Nec tamen multum proficio ex vetustissima verborum collatione, ubi est *corrotundant velut caesim*, et comparationis index particula adverbio *caesim* assignatur, non verbo *corrotundare.* Praeterquam enim quod sanitatis illius et sobrietatis esse non videtur, Quintilianum decentis, insolentius hoc verbum sine aliqua molliendi formula dimittere, quomodo tandem *caesim* aliquid *corrotundetur*, parum assequor. Quod aliquatenus huc faciat, reperio nostrum in enthymematum tractatione caventem, ne nimia eorum multitudine stipeatur oratio 5, 14, 30. ubi est oratio „conclusionibus certis „et crebris, et in unam prope „formam cadentibus, *conciisa.*“ Sic et 9, 4, 126. *caesim* idem fere est quod *membratim.* Jam

1021 manus lenior promittit et assentatur, citatior hortatur, interim laudat. Est et ille urgentis orationem gestus vulgaris magis, quam ex arte, qui contrahit alterno celerique motu et explicat manum. Est et illa cava et rara, et supra 103 humeri altitudinem elata cum quodam motu velut hortatrix manus. A peregrinis scholis tamen prope recepta tremula, scenica est. Di-

natum. *lenior.* Camp. Jenf. (tac. Gesn.) Tarv. *levior* cum Voss. 3. a pr. m. *assentantur* Ambr. 2. (nisi quod *adf.*) cum Voss. 3. *laudatur* Turic. (qui et *hortator*) Flor. Mox *urgens* Guelf. Camp. Goth. Jenf. (tac. Gesn.) cum Voss. 2. et edd. ante Stoer. quo rediit *κατακτάρας* ille noster Capper. Modo Camp. et solum sine *est.* Flor. *urgentis* (ut et §. 94. Ambr. 2. *arguet*). Mox Obr. (non Leid. quoque, ut narrat Capper.) *orationis*, male; sed pejus Gibl. *gestûs*. Voss. 1. 3. *vulgari.* Turic. Flor. Camp. *celeri* sine inclitica, cum Alm. nescio an recte. Modo *contrahitur* Rusc. solus, sed per compendium, non Locat. ut refert Burm. Idem error Burm. §. 114. *adversus* tribuentis Locatellianae, quod sphaema est folius Rusc.

103. *rara.* Guelf. Jenf. (tac. Gesn.) *rata* cum edd. posterr. ante Bad. exc. Tarv. qui mira a Jenf. defectione verum. *lata* Obr. Mox *elata* Guelf. *ornatrix* Goth. (cf. 3, 3, 54. et 3, 3, 11.) *tamen.* Sic Turic. Flor. Ambr. 2. Guelf. cum Alm. Voss. 2. Goth. et marg. Basil. *tum* Camp. Reliqui *jam.* Flor. (a pr. m.) *receptat remula.* Ambr. 2. item *remula* cum Voss. 1.; apparet, quam arte haec coierint in vett. libris. Turic. Flor. *digitis.*

revulso hoc a *manu leniore* adverbio, non equidem vereor, ut intelligi ea possit. Singulis enim digitorum gestibus percensendis hic aliquid de totius manus motu adjicitur, vel inferitur. Interim quoniam nihil adhuc certi hic agnosco, Gesneri circulos turbare nolui.

103. *rara.* „id est divisis, „sed in *concauitatem*“ (vocabulum sibi habeat) „incurvis „digitis.“ Badius.

A peregrinis — scenica est. Cavet, ne hortatrix illa, quam probat, manus tremorem quoque assumat ab oratoris dignitate alienum et scenae sibi debitum. Diremtio haec a

gitos, cum summi coierunt, ad nos referre, cur quibusdam displicuerit, nescio. Nam id et leviter admirantes, et interim subita indignatione, velut pavescentes, et deprecantes, ¹⁰⁴facimus. Quin compressam etiam manum in poenitentia vel ira pectori admovemus, ubi

Camp. *digiti*. idem post *coier*. inferit *et*. ad nos. Turic. Flor. ad eos cum Alm. Reliqui ad os. Nostrum e conjectura (cf. 96. 97. et mox 105.). Guelf. quibus displicuerint. Camp. quibusdam displicuerunt. Jenf. Tarv. quibusdam displicunt; correxit Regius. id post Nam omittit Goth. cum Voss. transponit Camp. cum Basil. Gryph. (1536.) Vidov. leniter Turic. Flor. Ambr. 2. cum Goth. Voss. 2. Jenf. cum edd. posterr. ante Ald. acc. Bad. quem in nota Vall. leviter dantem per sphalma dicere arbitror. Commovent me magnopere auctoritates, nedum cum Regio ne admonendam quidem litterae V restitutionem censeam; sed praegravat ratio §§. 95. 96. ubi leviter plane est pro paululum. cf. 10, 3, 21.

104. *Quin*. Guelf. *Qui* cum Voss. 1. in poenitentia vel ira. Sic Turic. Flor. Ambr. 2. Guelf. cum Stoer. Chouet. Leid. Reliqui in *signum* (nisi quod Bad. inconsulto, opinor, *finum*) *poenitentiae vel irae*; quod revocanti Gibsono ipsi suboluit aliquid de glossemate fortasse hic versante; sed Ioann. quem testem addit et aliquot edd. auctoritas vicit

nobis primis inducta est, reliqui ante *tremula* interpungunt, eamque ad *scenica est* integram faciunt sententiam, praecisam illam, nec Quintilianae sanitatis. Nempe quae fuerunt aliquod attributum, quod adderetur *manui illi caevae — rarae — elatae — hortatrici*. Sed est in hisce praecceptis imprimis frequentata nostro structura verbi substantivi, de qua egimus ad 9, 3, 12. et alibi. Qualis hic valde manifesta §. 100. Corrigente hic

Francio *solis* pro *scholis* profecto non indigebamus; quod si vicissim fieret, ingenium erat. Illud equidem certo non dicam, a *scholis recepta* utrum sint scholae quae ceperint, an Romani rhetores qui a scholis. Prius tamen verius puto, et *accepta* in altera ratione dicendum fuisse, quod tamen excludebatur ab illo *prope*. Gallaeum *scholas* hic *provinciales* agnoscentem satis probo, nisi forte *graecas* in ipsa urbe notat noster.

vox vel inter dentes expressa non dedecet, *Quid nunc agam? Quid facias?* Averso pollice demonstrare aliquem, receptum magis puto, quam oratori decorum. Sed cum omnis¹⁰⁵ motus sex partes habeat, septimus fit ille, qui in se redit, orbis, vitiosa est una circumversio: reliqui, ante nos, et dextra laevaue, et sursum et deorsum aliquid ostendunt: in posteriora gestus non dirigitur. Interim tamen velut rejici solet. Optime autem manus a fini-¹⁰⁶

suspicionem, quibus accedunt Goth. Voss. 1. 2. 3. *non dedecet.* Guelf. Camp. cum Voss. 1. *non decet.* Perspp. Rusc. n. *dedecet.* Quod Burm. e notis Badii colligi exhibitum a quibusdam *dedisset* narrat, nihil tale in ed. anni 1516., qua sola Badiana utor, notis instructa, comparet (cf. 76.).

facias. Sic Turic. Flor. Ambr. 2. Guelf. Reliqui *faciam.* Mox *aliquem* Turic. Flor. cum Alm. Reliqui *aliquid.* Modo *adverso* Guelf.

105. *habeat.* Ambr. 2. Guelf. Goth. (tac. Geln.) *habet.* Omittunt *que* post *septimus* nobiscum Turic. Flor. Ambr. 2. Guelf. Camp. Goth. Jenf. (tac. Geln.) cum Voss. 2. et edd. ante Basil. Reliqui addunt. *gestum* Turic. Flor. Camp. (hic et mox *dirigunt*, ut modo vicissim Voss. 1. *ostenditur*). Modo *relinqui* Flor. Pro *velut rejici* Turic. Flor. *ut rei* cum Alm. *velut rei* Voss. 1.

106. *Optime autem.* Turic. O. *tamen.* Mox Camp. *in dextram.* Deinde *poni* nos e conjectura, nam Turic. Flor. Ambr. 2. Guelf. *ponere* cum Alm. Goth. Voss. 2. Bern. Jenf. et edd. posterr. ante Basil. exc. Aldo, qui *deponere* cum Basil. et aliquot edd. ap. Burm. *ponitur* Voss. 1. 3. sed iidem modo quoque *ponitur.* Reliqui *deponi*, quorum jam Camp. nisi forte

105. *una circumversio.* E reprehensio ita videtur accipienda, ut non simul et *circumversio* improbetur, quae inter gestus eo, ubi haesimus, loco §. 100. recensetur.

stra parte incipit, in dextra deponitur: sed ut poni, non ut ferire videatur: quanquam et in fine interim cadit, ut cito tamen redeat: et nonnunquam resilit vel negantibus nobis, vel admirantibus. Hic veteres artifices illud recte adjecerunt, *ut manus cum sensu et inci-¹⁰²²peret, et deponeretur*. Alioqui enim aut ante vocem erit gestus, aut post vocem: quod est ¹⁰⁷utrumque deforme. In illo lapsi nimiam subtilitate sunt, quod intervallum motus tria verba esse voluerunt: quod neque observatur, neque fieri potest: sed illi quasi mensuram tarditatis celeritatisque aliquam esse voluerunt; neque immerito, ne aut diu otiosa esset manus, aut, quod multi faciunt, actionem con-

dormitavi. Post *fine* ante *interim* iterum et Ambr. 2. Guelf. cum Voss. 3. Jenf. (tac. Gesn.) et edd. posterr. ante Bad. *cito tum* Camp. *nonnunquam et resilit* Camp. *vel ad artifices* Turic. Flor. *omissis mirantibus. Hic veteres. Mox deponeret* Goth. Jenf. cum edd. posterr. ante Gryph. *Modo manus consensu* Voss. 1. 3.

107. In illo. Voss. 1. 3. In illa. Mox *quod* omittit Goth. *metus pro motus* Turic. Flor. Camp. *neque obs. neque nobis* cum Turic. Flor. Guelf. Goth. (tac. Gesn.) Camp. *nec obs. neque* Ambr. 2. Jenf. (tac. Gesn.) cum edd. posterr. ante Bad. Reliqui *nec o. nec.* Item Turic. Ambr. 2. Guelf. Camp. *neque immerito.* Reliqui *nec i.* Pro *quasi* modo Goth. (tac. Gesn.) *tanquam.* Transponit Camp. *celeritatis tarditatisque.* Ambr. 2. *alia quam.* Guelf. *aliqua.* Jenf. (tac. Gesn.) omittit cum edd. posterr. ante Ald. *divo* bisposito O solus Jenf. per sph. *esse* Jenf. (tac. Gesn.) Tarv. Correxerit Regius.

106. *veteres artifices.* cf. 4, diisque §. 143. item Plinius 1, 9. 4, 2, 118. Sed *artifices* sunt praeceptores pronunciationis, ut mox §. 112. *veteribus* non accensentur. quales fuere Plotius Nigi-

tinuo motu conciderent. Aliud est, quod et¹⁰⁸ fit frequentius et magis fallit: sunt quaedam latentes sermonis percussiones, et quasi aliqui pedes, ad quos plurimorum gestus cadit: ut sit unus motus, *Novum crimen*; alter *C. Caesar*; tertius, *Et ante hanc diem*; quartus, *Non auditum*; deinde, *Propinquus meus*; et, *Ad te*; et, *Quintus Tubero*; et, *Detulit*. Unde¹⁰⁹

108. *quod et fit*. Turic. Flor. Camp. et omittunt cum Alm. et edd. ante Bad. *manus* (pro *magis*) Voss. 1. 3. *latentis f. persecutione* Turic. Flor. l. f. *frequentius* Voss. 1. 3. *latentis f. p.* Guelf. Exc. Santen. cum Alm. Goth. Jenf. et edd. posterr. ante Gryph. exc. Ald. *ad aliquos* Jenf. (non Goth. err. Gesn.) cum edd. posterr. ante Ald. *G. Caesar* Camp. et hic et mox. Suspicio a Qu. fuisse sine compendio *Gai C. Mox non auditum* nobiscum Turic. Flor. Ambr. 2. Guelf. Exc. Santen. Camp. cum Voss. 1. 2. 3. et edd. ante Basil. exc. Ald. qui cum reliquis *inauditum* e Cic. iidemque idem mox, nisi quod in Exc. Santen. nulla mentio. *propinquos* Turic. et *ad te apti et tuque tu vero* (quod pro *Tubero* non rarum in Turic. testatur Ulrichus, ut est 10, 1, 23.) et *detulit* Turic. Flor. et *atte et que tubero et d.* Ambr. 2. *ad te et Q.* (hoc compendium habet Guelf. quoque, sed Camp. praenomen omittit) *T. d.* Goth. (tac. Gesn.) cum Voss. 2. sed ex hoc *et ante ad* quoque refertur, quod abest eo loco in Goth. *Etate Q. T. d.* Voss. 3. et *ad te quae T. et d.* Voss. 1. et *ad te et Quintus T. d.* Jenf. (tac. Gesn.) cum edd. posterr. ante Basil. exc. Ald. Reliqui *et ad te Quintus T. d.* Nostrum e liquidis codicum vestigiis.

107. *conciderent*. Verissimam censeo Regii *κρίσις*, qui reponi volebat *concideret*, ut ad manum referretur verbum, non ad *multos* illos in parenthesis latentis; nam ad *artifices veteres* spectare nemo sanus dixerit. Altera profecto minus lenis mutatio, ut scriba-

tur *otiosae essent manus*. Nullus tamen codex addicit.

108. *magis fallit*. Quod cavimus ad 2, 12, 3., ne *latere* intelligeretur *fallere*, etiam hic locum habet.

percussiones. cl. 9, 4, 51. 75.

id quoque fluit vitium, ut juvenes, cum scribunt, gestum praemodulati cogitatione sic componant, quomodo casura manus est. Indé et illud vitium, ut gestus, qui in fine dexter esse debet, in sinistrum frequenter desinat.
 110 Melius illud, cum sint in sermone omni bre-

109. *ut juvenes.* Turic. Flor. Camp. et j. cum Jenf. Tarv. Modo *quodque* Turic. Flor. *gestum.* Sic Turic. Flor. Camp. *gestus* Goth. cum Voff. 1. 2. 3. Reliqui *gestu.*

cogitatione. Sic Voff. 1. 3. cum marg. aliquot edd. Reliqui *cogitationem. componunt* Turic. Flor. Camp. *manus sit* Goth. Jenf. cum edd. posterr. ante Gryph. *infinite* Turic. Flor. pro *in fine* cum Alm. *dextrae esse* Camp. (cf. 101.). *in sinistram* idem cum edd. ante Stoer. exc. Ald. (cf. 113.).

110. *sermone omni.* Ambr. 2. (qui et modo *sit* pro *sint*) Guelf. Exc. Santen. *s. omnia* cum Bern. *quidam* Turic. atque (pro *ad quae*) Turic. Flor. Ambr. 2. Guelf. Camp. cum Voff. 1. qui omittit *recipere spiritum*, datque *hoc gestum.* Pro *quia sequitur* mox *qui acquiritur* Turic. Flor. Ex Alm. refertur *quia acquiritur.* Mox *hunc d.* Camp. hic modo, non supra; cum Basil. et Steph. utrobique dent masculinum cum Cic. cf. Drakenb. ad Liv. 8, 11, 15. nos' ad 11, 2, 43. I. H. Voff.

109. *gestum praemodulati cogitatione.* Haec scripturam, quam sibi dari cupiebat Gesnerus, cum vetustissimi libri fere praesent, non dubitavi recipere. „Inter commentan- „dum“ ait ille „scribendum- „que de gestu ad illos pedes, „ad illas percussiones, accom- „modando cogitant; unde fit, „ut componant nonnunquam, „sicut praemodulati et gesti- „culati intra animum sunt.“ Est sane in altera loci constitutione *gestu p. cogitationem*, quod ipsum quoque verum possit videri; si memineris

eorum quae legimus 2, 11, 4. et 10, 3, 15. 21. ubi *gestus* ipse inservire inventioni cogitur. Sed nisi *gestus* est qui fingitur cogitatione, non video, quomodo dici possit *casura est manus*, futuro tempore. Id tamen sedulo cavendum, quod Gesnerus quidem attendisse non videtur, ne *componere* de alia re dictum putemus quam de *numeris oratoriis.* Qui *componere*, nullo adjecto accusativo, usurpet in genere pro *lucubrando, scribendo*, is in manifestum Gallicismum incidat.

via quaedam membra, ad quae, si necesse sit, recipere spiritum liceat, ad haec gestum disponere: ut puta, *Novum crimen, C. Caesar*, habet per se finem quendam suum, quia sequitur conjunctio: deinde, *Et ante hanc diem non auditum*, satis circumscriptum est. Ad haec accommodanda manus est, idque dum
 1023erit prima et composita actio. At ubi eam ca- 111
 lor concitaverit, etiam gestus cum ipsa orationis celeritate crebescet. Aliis locis citata, aliis pressa conveniet pronuntiatio. Illa transcurrimus, congerimus, abundamus, festina-

ad Georg. 1, 276. *accommodanda*. Sic Turic. Flor. Camp. cum Alm. Reliqui *commodanda*. Mox *et pro est* Turic. Flor. Camp. *dum erupit erit prima* Jenf. Tarv. *d. erumpit e. p.* Locat. cum posterr. edd. ante Basil. qui *d. irrumpit e. p.* Sed *d. eruperit p.* Gryphi. cum plurimis apud Burm.

111. *ubi eam calor*. Sic Turic. Flor. Ambr. 2. (nisi quod e duobus hisce assertur *color*) Guelf. cum Bern. ut videtur. Omittit Camp. *eam*. Reliqui *u. jam c. eam*. Postirenum omittere narratur Alm. Mox *concitavit, gestus* Turic. Camp. nobiscum. Reliqui *concitaverit etiam g.* Omittit *etiam* Flor. quoque. Dein *celeritatis ecrebescet et aliis* Turic. Flor. *et* inferunt Camp. quoque et Alm. [De scriptura *crebescet* vid. Add.] *convenit* Camp. *cã gerimus* Flor. *abundamus v.* Not. Exeg. *festinavimus* Turic. Flor. *hac siamus* Turic. Flor. cum Alm. *ac instamus* Guelf. cum Voff. 1. 3. Jenf. Tarv. Basil. cf. 11, 2, 41. *affingimus* Camp. *insingimus* Jenf. Tarv. *inficimus* Voff. 1. *infringimus* marg. Basil. *citatio rasopus* Flor. *citatiores opus* Ambr. 2. Mox omnia haec fuit quod — *matronarum gravior* omittunt Voff. 1. 3. *comoedias in tragoedias* Turic. Flor.

110. *ut puta*. Rarior usus probatum apud Lexicographos videbis.
idque dum erit. cf. 11, 1, 76.
 111. *abundamus*. „Deest

mus: hac instamus, inculcamus, infigimus. Plus autem affectus habent lentiora: ideoque Roscius citatior, Aesopus gravior fuit, quod ¹¹² ille comoedias, hic tragoedias egit. Eadem motus quoque observatio est. Itaque in fabulis, juvenum, senum, militum, matronarum gravior ingressus est: servi, ancillae, parasiti, piscatores citatius moventur. Tolli autem manum artifices supra oculos, demitti infra

112. *motus quoque*. Goth. *motusque*. Mox *observatione*. Itaque Guelf. Exc. Santen. *ancillulae* Ambr. 2. quod nescio ubi inventum recte improbat Badius. *ancillimae* Rusc. (non Locat. ut Burm.) Modo *militum* omittit Guelf. (cf. 73.), *est* autem ante *servi* Camp. Pro *piscatores* Badius malle se *venatores*, nihil tamen mutare ait. *citatus moventur* Flor. (ut supra Voss. 1. 5. *citator Aesopus*). *intra pectus* Turic. Flor. Ambr. 2. Guelf. Camp. (qui tres postremi *dimitti*) Jenf. (tac. Gesn.) cum Alm. (ex quo et *demittere*) Bern. et edd. ante Bad. *eum petere* Turic. Flor. (qui et *a* ante *cap.* omittunt) Ambr. 2. Guelf. Exc. Santen. cum Goth. Voss. 1. 2. 5. et edd. ante Ald. exc. Camp. cujus nullam a Gesneri discrepantem scripturam notavi.

„hoc verbum Cod. Colb. ed. „Par. Steph. Vascos.“ (anni 1542. omnes), „Gryph.“ (1536.) „Colin.“ (1541.) „Vidov.“ (1538.) „et certe glossatoris „videtur, qui *congerimus* explicabat: tria enim sequentia verba totidem prioribus, „non quatuor, recte respondent, et opponuntur, ut recte „Badius animadvertit.“ Burmannus. Hanc ego *κρίσις* verissimam censeo (cf. not. crit. ad 76.). Badius autem ubi hoc dicat, non invenio (cf. 104.). Meorum quidem li-

brorum nullus praeter ed. Gryph. (1544.) omittit vocem.

Roscius — Aesopus. Cf. inter alia Cic. de Or. 3, 26. ubi ille alter est Aesopus, quem, ut et alias Roscium, virum optimum idem Cicero ostendit Pro Sextio c. 56. 58.

112. *servi — citatius moventur*. „Hinc ille in Heauton-timorumeni prologo v. 37. „*servos currens* non minus diserte signatus quam *iratus senex, edax parasitus, sycophanta impudens, avarus leno*.“ Gesnerus.

pectus vetant: adeo a capite eam petere; aut ad imum ventrem deducere, vitiosum habetur. In finistrum intra humerum promove-¹¹⁵ tur; ultra non decet. Sed cum averfantes in laevam partem velut propellemus manum, sinister humerus proferendus, ut cum capite ad dextram ferente consentiat. Manus sinistra¹¹⁴ nunquam sola gestum recte facit: dextrae se

113. In *finistrum*. Sic Turic. Flor. cum Alm. (quanquam hic U an A det in nomine, diserte non doceor) in *finistrum* Bodl. (err. Burm.). *finistrum* absque praepositione Camp. ad *finistram* Ambr. 2. Guelf. cum Colb. Stoer. et edd. posterr. ante Gesn. ad *finistrum* Ald. Reliqui *At finistram*. (cf. 109. 114.)

promovetur. Sic Turic. Flor. Ambr. 2. Guelf. cum Alm. (quanquam per compendium) Stoer. et edd. posterr. ante Gesn. *provéhatur* Camp. cum Bodl. *promoveatur* Ald. Reliqui *promovere*. Mox *adversantes* Turic. Flor. Guelf. Goth. Jenf. (tac. Gesn.) Camp. cum Alm. Tarv. (cf. 4, 1, 10. et mox). *eum* pro *cum* Locat. Ven. Rusc. *fini iterum humerus* Turic. (quanquam hic et *umerus*) Flor. *sim iter humerus* Alm. *finister iterum h.* Camp. Equidem nihil hic praeter vulgatum latere arbitror. *dexteram* Guelf. Camp.

114. *gestum recte*. Transponunt r. g. Guelf. Goth. Jenf. (tac. Gesn.) cum edd. posterr. ante Stoer. *adversis* Turic. Guelf. Camp. cum Alm. (non Flor. cf. 102.) Jenf. (tac. Gesn.) et edd. ante Bad. Modo *degerimus* Flor. in *finistram* Camp. quod probat Badius nescio ubi oblatum. *utrumque* Jenf. cum

adeo a capite eam petere — *vitiosum*. Cum constans sit veterum scriptura, qua *eum*, masculino genere, vindicatur, eandem adoptandam quidem non duco, sed quod suadet Dan. (vid. ad 6, 2, 11.) *eum gestum repetere* eatenus sequor, ut reponi cupiam a *capite gestum repetere*, quo-

cum conspirat §. 118. Neque enim credo, *eum* ita ἀπὸ κοινῶν potuisse dici, ut intelligeretur *gestus*; quanquam tale quid est §. 96. *Petere* an ipsum quoque recte dicatur, in neutram partem affirmem. Nostrae rationi commodissime applicantur sequentia.

frequenter accommodat, five in digitos argu-
 menta digerimus, five averfis in finiftrum
 palmis abominamur, five objicimus adverfas,
 five in latus utramque distendimus, five
 115 fatisfacientes, aut supplicantes. Diverfi au-
 tem funt hi geftus, five fummittimus, five
 adorantes attollimus, five aliqua demonstra-
 tione aut invocatione protendimus, *Vos Al-
 bani tumuli atque luci.* Aut Gracchanum
 illud, *Quo me miser conferam? in Capito-*

edd. pofterr. ante Stoer. exc. Ald. et aliquot Burmanno cita-
 tis, quo male rediit Obr. five *supplicantes* Camp.

115. *gestus, five fummittimus.* Omittunt five Turic. Flor.
 Ambr. 2. (qui et modo *hic*) Guelf. Camp. cum Goth. Voff.
 1. 2. 3. et edd. ante Bafil. Ineft in hisce multa scabrities,
 quam ego sic emendo, meam rationem peritis facile perfua-
 furus: *distendimus. Diverfi a. f. h. g. five fatisfacientes aut
 supplicantes fummittimus, five* cet. Nec opus erat Pithoeano
 illo, feu Danielis, invento, ut post *supplic.* infereretur *jungi-*
mus. Sed mox qui erant dativi *demonstrationi, invocationi,*
 necessario erant mutandi ablativis, ut haberet quo referretur
aliqua; quod neminem attendiffe valde miror. Nihil sane
 adjuvabant Voff. 1. 3. *demonstrationis aut invocationis dantes.*
conferam? in Capitolium, ad fratris sanguinem? an.

Sic Turic. (nifi quod hic *fraris*) Flor. Ambr. 2. Guelf. cum
 Alm. (semel enim sic ponit Burm., deinde *sanguinem redun-*
dat ibi esse refert, falso haud dubie) Goth. Voff. 1. 2. 3. (sed
 et hic Voff. 1. 3. *quo me miserant*, Voff. 1. *quo me veram*
 dare narrat Burm., turbans profecto aliqua) Vall. Jenf. Tarv.
conf. i. C. at fr. sanguinem madet an Camp. Reliqui *c. quo*

114. 115. *distendimus—*
fummittimus. vide nott. critt.

115. *Vos Albani tumuli.*
 Cic. pro Milone c. 31.

Gracchanum illud. Idem
 refert Cicero de Or. 3, 56.
 quanquam paulo aliter et ube-

rius, five consulto contraxit
 Qu. (sicut fecit 9, 3, 56.), five
 memoria lapsus est. Complu-
 rium scriptorum similem du-
 bitationis colorem demonstrat
 Vulpius ad Catull. 63, 177.
 p. 291. nec nostri immemor.

1024 *lium, ad fratris sanguinem? an domum?* Plus¹¹⁶
 enim affectus in his junctae exhibent manus;
 in rebus parvis, tristibus, mitibus brevès;
 magnis, laetis, atrocibus exertiores. Vitia
 quoque earum subjicienda sunt, quae quidem
 accidere etiam exercitatis actoribus solent.
 Nam gestum poculum poscentis, aut verbera¹¹⁷
 minantis, aut numerum quingentorum flexo

vertam in Capitoliumne? at fr. sanguine redundat. an e Cice-
rone, jubente Regio; Badio recte dubitante. domum?
Plus. Sic supra positi cum Camp. et edd. ante Basil. Re-
liqui inferunt matremne ut miseram lamentantemque videam et
abjectam iidem e loco Cic.

116. *tristibus, mitibus.* Turic. Flor. Camp. cum edd. ante
 Bad. transponunt, quod sequentibus non congruit. Jenf. (tac.
 Gesn.) Tarv. pro *mitibus* dant *militibus*, quod corrigit Regius.
 Sed Camp. voci *mitibus* praeterea anteponit *brevibus*. Mox
brevibus pro *breves* Turic. Flor. Guelf. cum Jenf. et edd. po-
 sierr. ante Bad. *exertiores* dedimus e conjectura (cf. 76. et
 118. ubi Locat. *exercito*). *exercitiores* Turic. Flor. Camp. (hic
 quidem — *ciores*) cum Alm. *exteriores* Ambr. 2. Guelf. cum
 Goth. (err. Gesn.) marg. Basil. Reliqui *extensiores*. Quod
 continuo reliqui subjiciunt *sunt*, abest a Turic. Flor. Camp.
subicicnt sunt Turic. Flor.

116. *junctae — manus.* Cave
 complicatas seque invicem
 apprehendentes intelligas,
 quod gestibus adhuc demon-
 stratis nequaquam conveniat.
 Sunt simul gestum facientes
 dextra et sinistra, qua de re
 a §. 114. inde praecepit.

117. *numerum — efficien-*
tis. Hic quidem gestus plane
 igitur improbandus; neque
 enim alias numeros expri-
 mentem actionem ab arte
 alienam judicat noster. cf.

§. 86. et 94. Quo in genere
 quid scitum ineptumve fue-
 rit, a nobis definiri vix po-
 terit. „Hunc (numerum) ita
 „describit Ven. Beda, *Quum*
 „*dicis quinquaginta, pollicem*
 „*exteriori artu instar Graecae*
 „*litterae Γ curvatum ad pal-*
 „*lam inclinabis: quingenta*
 „*vero in dextra, quemadmo-*
 „*dum quinquaginta in laeva*
 „*facies.* Convenit Nic. Smyr-
 „naeus, ut compositum utrum-
 „que edidit in Spicilegio

pollice efficientis, quae sunt a quibusdam scriptoribus notata, ne in rusticis quidem
 118 vidi. At ut brachio exerto introspiciatur
 latus, ut manum alius ultra sinum proferre
 non audeat, alius, in quantum patet longi-
 tudo, protendat, aut ad tectum erigat, aut
 repetito ultra laevum humerum gestu ita in
 tergum flagellet, ut consistere post eum parum
 tutum sit, aut sinistrum ducat orbem, aut
 temere sparsa manu in proximos offendat, aut

117. *vidi.* Pro hoc dixi Jenf. Tarv. quod corrigit Regius. Numerum hic quidem in Vall. primitus nota signatum fuisse testatur Badius, mox *quingenarium* scriptum, tandem corrigendo ad vulgatae rationem redactum; se *quingentos* malle. In vetustioribus libris nihil discrepat scriptura.

118. *At ut brachio.* Turic. Flor. *aut vibratio* cum Bodl. *aut in b.* Guelf. *aut ut b.* Ambr. 2. Camp. Jenf. (tac. Gesn.) cum edd. ante Basil. err. Burm. qui Ioann. Voss. 1. 3. ut recte nostrae scripturae testes exhibeat, vereor. *aut ad tectum.* Turic. Flor. *aut fectus* cum Alm. *interdum* (pro *in tergum*) Turic. Camp. cum Alm. *consisteret* Flor. *an sinistrum* Turic. Flor. *totum* Ambr. 2. Guelf. *timere* Ambr. 2. Jenf. (tac. Gesn.) Tarv. cum Bern. *proximoque defendat* Turic. Flor. *saepe scio saepe venire* Turic. Flor. *s. sc. venire* Jenf. cum edd. posterr. (non Camp.) ante Ald.

„Luang. Pe. Possinus, et cum „hoc Fabricius p. 166. sq.“ Gesnerus. Cf. Fabr. B. G. Vol. 7, pag. 770. not. Harl. Vol. 3. pag. 674.

118. *introspiciatu latus.* Hoc etiam Quintiliani aevo, ubi sane nulli sine tunica amictus, potuisse fieri recte docet Gesnerus, quia manicae tunicaeque ad cubitum, modo

pertinuerint, quae „si laxiores essent retro actae vel replicatae, nudam partem subaxillarem ostenderent.“

sinistrum ducat orbem. Est hoc illud vitium, quod tetigit supra §. 109, ut in sinistrum gestus desinat; finis enim est in orbe (§. 105.).

in proximos offendat. Huius structurae unum adhuc exemplum reperi indicante

cubitus utrumque in diversum latus ventilet, saepe scio evenire. Solet esse et pigra, et¹¹⁹ trepida, et secanti similis: etiam unciis digitis, aut capite dejiciatur, aut eadem manu supinata in superiora jactetur. Fit et ille ha-

119. *secanti*. Turic. Flor. *sevam* cum Alm. Omissio mox, quod reliqui habent, *interim*, Turic. Flor. *similis etiam* cum Alm. Mox transponeus Goth. (tac. Gesn.) *unciis etiam*. Turic. *dicitis*. Dein Turic. Flor. Guelf. Camp., ut nos, *aut capite*. Reliqui inferunt *a*. Item *manu supinata* nobiscum Turic. Flor. Ambr. 2. Guelf. Goth. (tac. Gesn.) Camp. cum Alm. Reliqui *manus f.* Ambr. 2. Guelf. omittunt *habitus* — *solet* cum Voil. 1. 3. *qui ipse in statuis* Camp. *pretenso* Goth. Jenf. (tac. Gesn. hic tamen, ut sequentes, per *ae*) cum edd. ante Stoer. exc.

Forcellino Solin. c. 40. *in ea* (cornua) *offenderit*. Sed est et apud nostrum 6, 3, 67. *ad fornicem offendere*.

119. *Solet esse et pigra* — *jactetur*. Hic nemo videtur quaesivisse, quod esset subjectum. Nempe omnes *manum* agnoverunt, quod fatetur Gedyonus, et sane, quoniam *unciis* aliquid *digitis* fieri narratur, vix licet ab hoc subjecto recedere. Sententia tamen ipsa idem valde alienum est. Praeterea apparet nequaquam sanum esse locum; nec salva res est, si cum Gallaeo et Gesnero „*ut capite dejiciatur*“ scripseris. *manu* quidem *supinata* libris auctoribus restituumus, cum editorum *manus*, nominativus, ferri plane nequeat. Ipse igitur ἀπὸ κοινοῦ repetendam esse censeo subjectum, quod sit *actio*. Sic *eadem*,

pronomem eo relatum, nominativum accipiemus. Coniunctivos *dejiciatur*, *jactetur* cum iis, quos dixi, VV. DD. ab *ut* repeto, quod ante *unciis* inferendum reor. Quid tamen ad actionem *capite dejiciendam* proprie faciant *digitis unci*, non satis dixerim [vid. Addenda.]. Ad *secanti similis* elegans est Gesneri annotatio: „Πρίοντι, serra utenti. „Lepide Hippocrates s. qui „auctor est operis de Diaeta „1, 9. „Ὡσπερ οἱ τέκτονες τὸ „ξύλον πρίουσι, καὶ ὁ μὲν ἔλ- „κει, ὁ δὲ ὠφέει, τὸ αὐτὸ ποι- „έοντες.“ Vocem quae praecedit *supinata* Gallaeus, more vel potius morbo suo, expungit.

Fit et ille — *extendit*. „Hunc „habitum sive gestum adeo „frequentem in statuis nec „ipse cognovi nec a scriptori-

bitus, qui esse in statuis pacificator solet, qui, inclinato in humerum dextrum capite, brachio ab aure protenso, manum infesto pollice extendit: qui quidem maxime placet iis, qui

Camp. Ald. *inferte* Ambr. 2. omittit Turic. *potens o manum infeste pollici* Jenf. (tac. Gesn.) Tarv. Voss. 3. *protendit* Turic. Flor. Camp. cum Alm. *placentis qui* Turic. Flor. Ambr. 2. Guelf. cum Voss. 3.

„bus tangi memini.“ Hæc cum a Spaldingio hic annotata reperissem, artium antiquarum peritos adii. Sed ne hi quidem talia in statuis videre se meminerant. Monebant tamen iidem de communi illa antiquorum signorum, maxime in manibus, labe, quæ multa hujus generis nobis invidit. Sunt autem in scriptura etiam quaedam observatu digna. *Infestum pollicem* aliquoties legimus, neque dubitari potest, quin ex re gladiatoria translata sit locutio. Vid. poetam anonymum in Antholog. Burm. lib. 3. carm. 82. v. 28. *Sperat et in saeva victus gladiator arena, Sit licet infesto pollice turba minax.* Hinc pollex ita conformatus, etiam ubi miti negotio inserviret, hoc tamen epitheton retinuit. Spectat autem huc maxime locus Appuleji Metam. 2. p. 124. Elm. 142. Oudend. „—suberectus „in torum porrigit dexteram „et ad instar oratorum conformatur articulum, duobusque „infimis conclusis digitis cete-

„ros eminentes porrigens et „*infesto pollice* clementer „subridens infit.“ Cui loco recte admoveatur ille Fulgentii Planciadis de Contin. Virg. p. 143. Munck. 742. Stav. „Itaque compositus in dicendi „modum, erectis in iota duobus digitis tertium *pollicem* „*comprimens*, ita verbis exorsus est.“ Quem locum duriuscule tractavit Gesnerus (in Lex. v. *Pollex*). Nam *comprimere* ex vi ipsa vocis nihil aliud est, quam ita contrahere digitum, ut articulorum tubera promineant. Unde clarissime jam apparet, quid fuerit *pollex infestus*. Qui cum in lenissima oratorum actione ostendi solitus fuerit, multo minus mirum, eundem fuisse in habitu pacificatoris h. e. componentis sua gravitate turbas populares viri alicujus vel principis vel ducis, qui terrere etiam malos debebat. Et hoc igitur aliunde nobis ignotum discimus ex hac ipsa Quintiliani relatione; qui eundem in oratoribus habitum ut nimis arrogantem im-

1025 se dicere *sublata manu* jactant. Adjicias licet¹²⁰ eos, qui sententias vibrantes digitis jaculantur, aut manu sublata denunciant, aut, quod per se interim recipiendum est, quoties ali-

120. *Adjicias*. Turic. Flor. Ambr. 2. Guelf. (hic quidem *ce*) *adiciat* cum Alm. (quanquam hic duplici I) et edd. ante Ald. exc. Camp. qui *Adjiciant*. Mox *vibrantis* Turic. Flor. cum Alm. Reliqui *vibratis*. Sed dicit Turic. *dic̄* Flor. pro *digitis*. Deinde *ut manu* Turic. Flor. Guelf. *sublatu* Turic. *denunciandi* Turic. Flor. cum Alm. *unguis* Flor. Ambr. 2. *quatiens* Guelf. *ungulis* Camp. *erigantur* Turic. Flor. Camp.

probasse videtur. — Audacior autem utique quam pro nostri more locutio *habitus pacificator*: nam illa de animalibus, *bos arator*, *equus bellator*, quae vel ipsa in prosa oratione rara sunt (vid. Broukh. ad Tib. 1, 11, 46.), non ejusdem plane sunt generis. Tamen appositum illud in genitivum aliquem despectere conari, audacius etiam esset in nostra criticorum quam illud in oratoris persona. — Denique pronomen relativum ter hic positum in uno sensu minus se in nostro, qui ei vitio nos assuefecerit, gravari, Spaldingius ait. Nam haec omnia ab illo ad h. l. praeparata erant: executus sum ego: quod ideo monendum erat, ne, si quid in his commissum fuerit, illi imputetur. BUTTM.

sublata manu. cf. 2, 12, '9.

120. *sententias vibrantes*. cf. 10, 1, 60. Addit Burmannus Petron. c. 113. suaque ad

Petron. c. 47. annotata. In *jaculando* remittit nos Burm. ad 6, 3, 43. 9, 2, 79.

denunciant. Cave accusativo, qui praecedat, jungas hoc verbum; quae nihili esset locutio. Tam consueta et propria est hujus verbi cum nominibus mala, pericula, iras et similia significantibus conjunctio, ut per se solum *miuandi*, *mala denunciandi* vim acceperit. Vid. Schulting. et Burmann. ad Quint. Decl. 3, 9. Sic Cicero in Epist. ad Att. lib. 2. postquam ep. 20. dixerat: *Clodius adhuc mihi denunciat periculum*, ep. 22. de eodem: *volitat, furit, nihil habet certi, multis denunciat*.

per se. Etsi ingenii quadam specie blanditur Gallaei conjectura, reponentis *parce* pro *hisce*, nequaquam tamen mutatione locus indiget. Modo ne fiat hic gestus cum ridicula sui venditatione, *per se* interdum recte adhibebitur. Ita *per se* structum aliquoties vi-

quid ipsis placuit, in ungues eriguntur: sed vitiosum id faciunt, aut digito, quantum plurimum possunt, erecto, aut etiam duobus, aut utraque manu ad modum aliquid portantium composita. His accedunt vitia non naturae, sed trepidationis, cum ore concurrente rixari; si memoria fefellerit, aut cogitatio non suffragetur, quasi faucibus aliquid obfiterit insonare; in adversum tergere nares; obambulare sermone imperfecto; resistere subito

cum Alm. *quantum plurimum.* Sic Turic. Flor. Guelf. Camp. cum Alm. Reliqui *quanto pl.* Mox *recte* Turic. Flor. cum Alm. item *autem duobus* Turic. *portandum* Camp.

121. *accedunt.* Turic. Flor. Camp. *accidunt.* Mox *natura* Turic. Flor. Camp. *trepidatione* Camp. *cum more* Turic. Flor. Ambr. 2. Camp. *incurrente* Camp. *sed memoria* Goth. (tac. Gesn.). *cognatio* Flor. *non adversum* Guelf. *quoniam omnia* Ambr. 2. Guelf. *cuiquae* Ambr. 2.

diuus, ut Prooem. tot. op. extr. 5, 8, 5. 7, 4, 7. 9. 13. 9, 4, 137. Gestum eundem demonstrat 2, 5, 8.

121. *cum ore*—*rixari.* cf. §. 56. Sunt hi conatus, sed irriti, vincendi *infantem*, quem Horatius appellat (Sat. 1, 6, 57.), *puorem*. Cave autem sensum a vocula *si* ordientem cum hoc jungas; pertinet ad *insonare*, quod tenuit Gedoynus, reliqui non videntur attendisse; Capper. manifesto turbavit.

in adversum—*nares.* Hoc quid esset, nemo quaesivit, scilicet satis per se manifestum; equidem interpretatio-

nem requiro, et interim nihil aliud significari suspicor, quam quod vidimus §. 80. *nares*—*plana manu resupinare.* Quod enim Gedoynus mucii tollendi modum parum decentem intelligit, hinc alienum videtur; et est ejus rei verbum proprium *emungere*. In *aversum* tergeri videntur nares, cum demulcentur manu intra vergente et descendente; in *adversum*, cum eadem et surgit et extra tendit. Neque huic interpretationi officere credo, quod aliquo recidere deprehenditur noster, quod jam tetigerat.

resistere. cf. 11, 2, 46.

et laudem silentio poscere: quae omnia persequi prope infinitum est. Sua enim cuique sunt vitia. Pectus ac venter ne projiciantur,¹²² observandum: pandant enim posteriora; et est odiosa omnis supinitas. Latera cum gestu consentiant. Facit enim aliquid et totius corporis motus: adeo ut Cicero plus illo agi quam manibus ipsis putet. Ita enim dicit in Oratore, *Nullae argutiae digitorum, non ad numerum articulus cadens, trunco magis toto se ipse moderans, et virili laterum flexione.* Femur ferire, quod Athenis primus fecisse¹²³ creditur Cleon, et usitatum est, et indignan-

122. *venter.* Ambr. 2. *veter.* Flor. *pronunciantur cum Alm. projiciatur* Guelf. *pronuncient* Camp. *Mox pandent* Voss. 1. *otiosa* Turic. Flor. *viciosa* Camp. *suppinata* Turic. Flor. cum Alm. (nisi quod hic simplici P), *supinatas* Ambr. 2. *suppinatas* Voss. 3. *in numerum* Camp. *articulis* Jenf. (tac. Gesn.) Tarv.

123. *Cleon, et usitatum est.* Turic. Flor. *de onefiu sitatum est* (nisi quod Flor. *si tatu*). *Deon u. e.* Voss. 1. (qui et modo *ferre*) 3. *Modo creditur* omittit Goth. solus, ut opinor. Guelf. *post usit. est* inserit *per alios, mire, indignatos* Guelf. cum Goth. Stoer. Chouet. Leid. *indignatus* Voss. 1. *et post decet* omittunt Turic. Flor. Camp. *desiderat et frons* Turic. Flor. Camp. *Suspisor fuisse d. et Non f.* *Mox femur. Quanquam nobiscum* Turic. Flor. Ambr. 2. Guelf. Camp. cum Alm. Voss. 1. 2. 3. Goth. Jenf. et edd. ante Gryph. Reliqui inserunt *pedum* (quod *minimum est*)

laudem—poscere. cf. 4, 2, 37. adde 8, 5, 14.

122. *supinitas.* cf. §. 69. item §2. indicante Gesnero. *Modo pandant* cave intransitivum credas verbum cum Gesnero in Thesauro, sed retractante statim ipso suum

errorem; minus tamen a *pandendo* repetes, quod accidit ei cujus ope usus est vir eruditissimus in indice Quintilianeo.

in Oratore. c. 18.

123. *Cleon.* De hoc cf. nos ad 1, 10, 18. Hic quoque

tes decet, et excitat auditorem. Idque in Calidio Cicero desiderat, *Non frons*, inquit, *percutta*, *non femur*. Quanquam, si licet,¹⁰²⁶ de fronte dissentio. Nam etiam complodere¹²⁴ manus scenicum est, et pectus caedere. Illud quoque raro decebit, cava manu summis digitis pectus appetere, si quando nosmet ipsos alloquimur, cohortantes, objurgantes, miserantes: quod si quando fiet, togam quoque inde removeri non dedecebit. In pedibus

nulla suppletio ex Cicerone, ubi tamen *pedis*. *Nam etiam*. Sic Turic. Flor. Ambr. 2. Guelf. Camp. Goth. Jenf. (tac. Gesn. sed prior *Non* quoque pro *Nam*) cum Alm. Voss. 2. et edd. ante Gryph. Reliqui *N. et*. Mox *et* ante *pectus* omitunt Ambr. 2. Guelf.; omnia autem interjecta inter *manus* et *manu* cum posteriore ipso desiderant Turic. Flor. Camp. cum Alm

124. raro. Jenf. *rara*, correctum *Regio*, sed solus.

alloquimur. Sic Turic. Flor. (quanquam hi *adl.* et posterior etiam *cohartantes*) Goth. (tac. Gesn.) Camp. cum Bad. *alloquamur* Basil. Reliqui *alloquemur*. Mox *fiat* Jenf. cum edd. posteriorr. ante Bad. *dedecebit*. Sic Ambr. 2. *decelebit* Turic. Flor. cum Alm. in quo nostrum agnovit Burm. cf. §. 76. 80. Reliqui *decebit*. *Modo remove* Goth. (tac. Gesn.) cum Bad. Basil. Gryph. *observatur* Guelf. Camp. cum Obr. *dextero* Guelf. cum Bad. Basil. *eadem* Turic. Flor. Ambr. 2. quorum postremus *deform est*. An primitus *afuit est*?

traditur malim *prae creditur*: cf. 10, 2, 20. De *femine feriendo* cf. 2, 12, 10.

in *Calidio*. cf. 10, 1, 23.

Locus Cic. est in *Bruto* c. 80.

desiderat, *Non frons*. cf. not. crit.

Nam etiam complodere. „Quod ipsum levius tamen est et temperatius quam frontem percutere.“

124. *non dedecebit*. Cum operae pretium erit tantum affectum prae se ferre, quantus est in illo gestu, ne toga quidem debet intervenire manui et pectori. Si improbare voluisset hanc togae remotionem (v. Not. Crit.), tamen erat inserturus alicubi in hac sententia.

observantur status et incessus. Prolato dextro stare, et eandem manum ac pedem proferre, deforme est. In dextrum incumbere interim¹²⁵ datur, sed aequo pectore: qui tamen comicus magis, quam oratorius gestus est. Male etiam in sinistrum pedem insistentium dexter aut attollitur, aut summis digitis suspenditur. Varicare supra modum, et in stando deforme est, et, accedente motu, prope obscenum. Procurfio opportuna brevis, moderata, rara.¹²⁶

125. *incumbere*. Jenf. *procumbere* cum edd. posteriorr. ante Ald. *recumbere* Obr. male. *sed eo quo pectore* Flor. Omnia verba a *pedem* (§. 124.) ad alteram *pedem*, comprehenso hoc, omittit Guelf. *dextera aut tollitur* Turic. Flor. *dextera ut tollitur* Ambr. 2. *dextra tollitur* Camp. *dexter aut tollitur* Guelf. cum Alm. et edd. ante Bad. *dextere a. a.* Voss. 2. *dextre a. a.* Goth. *dextra a. a.* Voss. 1. *in tanto* Turic. Flor. cum Alm. *instando* Jenf. cum edd. posterr. ante Ald. *est acc. muto* Turic. Flor.

126. *Procurfio*. Camp. *percussio*. cf. 9, 1, 27. *conveni etiam et moderatio* Turic. Flor. *convenientia et a.* Ambr. 2. Guelf. *convenit e. et a.* Goth. Jenf. (tac. Gesn.) Camp. cum edd. ante Stoer. exc. Ald. qui *convenit et a.*, et Par. Vasc. Steph. qui *convenit etiam a.* Nostrum ipsum Stoer. Chouet. Reliqui *conveniens etiam a.* sed Obr. interpungens colo post *conv.*, male. *Ufura* Voss. 1. 3. *suro* Bern. *manilio* Turic. Flor. Camp. cum edd. ante Burm. *Manlio* Ambr. 2. Guelf. Burm. et posterr. *manilia* Goth. (tac. Gesn.). Nostrum e Voss.

125. *aequo pectore*. „Non propendente, corpusque in dextrum pedem pronum sequente.“

obscenum. Cavet Gesnerus, ne quis pudenda hoc modo aspici credat, tecta illa aut tunicis aut certe campestribus; sed in ipso motu et gestu

esset quod pudicos dedecet. In *varicando* Burmannus ablegat ad Heinf. in Ovid. Art. 3, 303, memorem loci nostri.

126. *Procurfio* — *rara*. Appositorum primum, *opportuna*, attributum facit (cf. mox §. 123.), reliqua ad subjectum pertinent. Qui hoc non agno-

Conveniet etiam ambulatio quaedam, propter immodicas laudationum moras: quanquam Cicero *rarum incessum*, neque ita longum probat. Discursare vero, et, quod Domitius Afer de Sura Mallio dixit, *sutagere*, ineptissimum: urbaneque Flavus Virginius inter-

1. 3. et constantiae causa. cf. Drakenb. ad Liv. 54, 55, 2. Epit. 67. de permutatione nominum. Ad 6, 3, 54. Flor. Ambr. 1. *Manlium*, nihil enim notatur. *flavos* Turic. Flor. Ambr. 2. (cf. 7, 4, 40. ubi Flor. quoque *flavom*, Ambr. 1. non notatur). *Flavius* edd. a Badio inde, qui hoc e Vall. conspirantibus in vitium Guelf. Goth. Nostrium edd. ante Bad. (err. Burm.). Illud levius, quod *verginus* Turic. Flor. Ambr. 2. Guelf. *antisophiste* nobiscum Turic. Flor. Ambr. 2. Guelf. Camp. Goth. Jenf. (tac. Gesn.) et edd. ante Burm. Reliqui *antisophista*. cf. 3, 4, 10. vide et Cic. Acad. 2, 25. nominativum *sophistes*, et ad Att. 7, 3. p. 105. a. Graecismum in accusativo *Piraeae* usurpantem; item nostrum 4, 1, 77. Mox quod Turic. Flor. Ambr. 2.

verunt, sententiam parum absolvi crediderunt; totamque turbarunt, cum vix dicturi sint, qualis intelligatur pro-cursio *opportuna*.

laudationum moras. cf. §. 121. item Lucian. rhet. praec. c. 21. p. 22. Vol. 3. Rtz. ibique Gesneri not. Totus ille Luciani libellus habet multam eorum agendi vitiorum infectationem, quae noster quoque reprehendit, velut cantandi insaniam (supra §. 57. seqq.) c. 19.; motum obscenum (§. 125.) eodem c. (βάδιζε μεταφέρων τὴν πηγήν); utrumque c. 15. (μέλος ἀταίσχυντον καὶ βάδισμα); nec pigebit conferre integrum. Ita-

rus incessus suadetur a Cic. loco modo cit. Orat. c. 18. De *ambulatione* agentem Hottomanum demonstrat Capper. ad Cic. pro Rosc. Amer. c. 8. p. Graev. 155. Crassi nulla erat *inambulatio* Cic. Brut. 45.

de Sura Mallio. cf. 6, 3, 54. Humili loco natum suspicor hominem, si vera, ut videtur, quam Manliorum et Malliorum diversitatem probant Manutius ad Cic. pro Plancio c. 5. et Sigonius ad Fastos a. 648. Sura certe Manliorum non comparet cognomen.

Flavus Virginius. cf. §. 3, 53.

rogavit de quodam suo antifophiste, *quot mil-*
 1027 *lia passuum declamasset?* Praecipi et illud 127
 scio, ne ambulantes avertamur a iudicibus,
 sed sint obliqui pedes ad consilium nobis
 respicientibus. Id fieri iudiciis privatis non
 potest. Verum et breviora sunt spatia, nec

127. *avertamur.* Flor. *avertamus.* Indicativum sunt Ambr.
 2. *concilium* Camp. Jenf. (tac. Gefn.) cum edd. ante Burn.
 acc. Bip. *adversi* Guelf. *sint* — *simus* Alm. solus MS. cum
 Locat. et posterr. ante Leid. *tamen ne recedere* Turic. Flor.
etiam resiliunt Camp. Tarv. Ald. Suspicio fuisse enim r. cf. 2,
 13, 11.

de — suo antifophiste. cf. Ernest. ad Sueton. Tiber. 11. Lucianus hac voce aliquoties utitur, sed figurate, ita ut addatur genitivus vitium aliquod significans, velut *μαγχανσίας* Pseudomant. 43., *τρυφής* Calumn. c. 16., *ψευμάτων* Philopf. c. 39. Proprie geminum usurpat vocabulum *ἀντίτεχνον* Saltat. c. 84. Calumn. c. 2., idem et Gregorius Nazianzenus, cujus loca profert Crescollus in teatro rhet. 5, 14.

127. *ad consilium.* cf. 4, 1, 21.

Id fieri — non potest. Quia unus tantum iudex est in *privatis iudiciis.* cf. 8, 3, 14. 5, 10, 115. Hisce enim locis, praesertim si adjungas Plin. Epp. 6, 33, 9, plane apparet, non magis cum *privatus iudex*, quam cum *privatum iudicium* dicitur, omnem

excludi *centumviralium* iudiciorum mentionem. Tenendum, id quod monuimus ad l. 5, causam privatam agi posse et apud centumviros et in iudicio privato, quod imprimis Ciceronis verbis Orat. 21. probatur memorantis *stillicidii* causam, quae tamen ipsa est inter centumvirales illas de Orat. 1, 58. Qui nostro est *privatus* iudex, is Juris scriptoribus dicitur *pedaneus*, (cf. et 11, 1, 44.). Centumvitalia, quorum scena in basilica Julia instruitur, iudicia habent sane talium praeceptorum observationem; sed non iis solis prospiciendum erat. Hoc *privatarum causarum* et *privati iudicis* discrimen qui probe tenuerit, is Siccamae (de Iudicio CVirali ed. Zepern. Hal. 1776. 3. p. 24.) sententiam iustis limitibus circumscribet.

averſi diu ſumus. Interim tamen recedere ſenſim datur. Quidam et reſiliunt, quod eſt ¹²⁸plane ridiculum. Pedis ſupplorio, ut loco eſt opportuna, ut ait Cicero, *in contentionibus aut incipiendis, aut finiendis*: ita crebra et inepti eſt hominis, et deſinit iudicem in ſe convertere. Eſt et illa indecora in dextrum ac laevum latus vacillatio alternis pedibus inſiſtentium. Longiſſime fugienda mollis actio, qualem in Titio Cicero dicit fuiſſe, unde etiam ſaltationis quoddam genus *Titius* ſit appella- ¹²⁹tum. Reprehendenda et illa frequens et concitata in utramque partem nutatio, quam in Curione patre irriſit et Julius, quaerens,

^{128.} *aut finiendis.* Turic. *ut f.* Mox *ut fin. ſit ac crebra Flor. f. ſic et crebra Camp. ac levem Turic. Flor. a. laevoni Ambr. 2.* (cf. modo 126.) *bagilatio Turic. Flor. cum Alm. ſed hic duplici L. qualem initio Cic. Turic. Flor. tutius ſit Ambr. 2. Guelf. Exc. Santen.* Ab Aldo inde ante Burm. edd. *Tityo — Tityus* praepoſtere (ut et 6, 3, 71.), nullus MS.

^{129.} *Repr. et illa.* Sic Turic. Flor. Ambr. 2. Guelf. *R. eſt i.* Camp. Reliqui *R. eſt et i.* Mox *mutatio Guelf. Goth. (tac. Gefn.) Camp. Curione praetore Guelf. cum marg. Baſil.*

Julius. Sic Ambr. 2. Guelf. Goth. (tac. Gefn.) cum Voſſ. 1. 2. 3. Vall. Baſil. (ſed hic *et C. J.*) Reliqui *Junius*, quod cum optimi dent Codd. eo devenio ſuſpicionis, ut Qu. ipſe aliquid turbaverit, librarii autem e Cicrone correctionem petierint. *et ante hoc nomen omittit Camp. inluſtre reloqueretur Turic. (hic quidem diviſim in l.) Flor. in lunt reloqueretur Ambr. 2. i. lintere l. Guelf. e l. l. Goth. (aberrante nota Gefn. ad declamaſſet §. 126.) Camp. cum Voſſ. 2. Vall. Bad. et aliquot edd. apud Burm.: quod e Cicrone aſſum-*

Quidam et reſiliunt. cf. not. crit.

^{128.} *ut ait Cicero.* de Orat. 3, 59. *non crebra ſup-*

plorio pedis in Craſſo Cic. in Brut. c. 43. De ſaltatione cui nomen *Titius* c. 62. ibid.

^{129.} *in Curione patre—*

quis in lintre loqueretur? et Sicinius: nam cum, assidente collega, qui erat propter valetudinem et deligatus et plurimis medicamentis delibutus, multum se Curio ex more jactasset, *Nunquam*, inquit, *Octavi, collegae tuo gratiam referes, qui nisi fuisset, hodie te istic muscae comediissent.* Jactantur et humeri: ¹³⁰ quod vitium Demosthenes ita dicitur emendasse, ut, cum in angusto quodam pulpito stans diceret, hasta humero dependens immineret: ut, si calore dicendi vitare id excidisset, offensione illa commoveretur. Ambulantem loqui ita demum oportet, si in causis publicis,

tum; nec praestare ad sententiam videtur. *et Sicinius.* Sic Turic. Flor. Ambr. 2. Guelf. (hic tamen *scimus*, Goth. *scinius* cum Voff. 3. an 2.?) Camp. cum Goth. et edd. ante Basil. Reliqui inferunt *C.* Mox *adsidentem* Turic. Flor. (hic post *st* inserit *l*).

medic. delibutus. Sic Turic. Flor. Ambr. 2. Guelf. cum Alm. Voff. 1. 2. 3. Reliqui inferunt *propter dolorem artuum* e Cicerone; male. *pluribus delibutus m. propt. dol. art. multum* Goth. (tac. Geln.) Camp. nisi quod hic *plurimis.* Mox *Numquid* Camp. *referres* Flor. *teistice* Flor. Ambr. 2. transponit Goth. (tac. Geln.) *istic te.*

^{130.} *Jactantur et humeri.* Turic. *ac tantu et umeri.* Pro vitare id Burmannum tentantem v. *ictum* nequaquam probo. oportet, si in — *judices, quod.* Sic MSS. mei omnes et

Julius — Sicinius. cf. Cic. Brut. c. 60. unde haec expressa, quemque consulendo intelliges, qua occasione affuerint in concione consules Cn. Octavius et C. Scribonius Curio. Nihil ego hic transponendi medela sanandum arbitror, qualem tentat; celeberrimus Schneiderus ad locum Ciceronis (p. Wezel. XXXVII. sq.),

cum abactus ille muscarum tam apud Cic. quam apud nostrum fiat iplo corpore vacillantis Curionis, Etque etiam acrior jocus, si totus homo flabelli instar fuisse dicatur, non tantum gesticulantes ejus manus.

^{130.} *Demosthenes — dicitur emendasse.* cf. §. 68.

in quibus multi sunt iudices, quod dicimus, quasi singulis inculcare peculiariter velimus. 151 Illud vero non ferendum, quod quidam, re-

edd. ante Gryph. cum Alm. Voss. 5. Reliqui *si* ante *quod* demum inferunt: sed nullus MS. hoc dare putandus est. *vasis singularis inculcare peculiari* Turic. Flor.

151. *Illud vero non ferendum.* Turic. Flor. Ambr. 2. Gucl. I. *non referendum* cum Jenf. (err. Gesn.) et edd. posterr. ante Ald. I. *vero referendum* Camp. cum Goth. Voss. 2. Vall. I. *vero non referendum* Ald. I. *vero refellendum* Bad. Basil. cum aliquot Burm. I. *non ferendum* ex Alm. Voss. 1. 3. refert Burm. Videtur nostra esse e vera viri alicujus docti conjectura. *rejecta numerum toge* Turic. Flor. *dextera* Turic. *usque lumbos* Turic. Flor. Ambr. 2. Guelf. Camp. Goth. Jenf. (tac. Gesn.) cum Tarv. Ald. Ubi sine praepositione situatur *usque*, nisi cum loca, quo perveniendum sit, demonstrantur, non memini me animadvertere. *reducerunt ut sinistra* Turic. Flor. Camp. cum Alm. Voss. 2. Goth. et edd. ante Gryph. exc. Ald. *gestu* Ambr. 2. cum Voss. 1. *spacientur et fabulentur* Camp. cum Bad. Basil. (non Locat. ut Burm.) *laevam exstinguere* Turic. I. *extinguere* Flor. *longus dextra* Flor. *moneo quoque ut id quidem* Turic. Flor. cum Alm. nisi quod hic sine *ut*. *moneor unde n. i. q.* Ambr. 2. cum Voss. 1. ut videtur. *moneo quoque u. ne i. q.* Camp. *moneor ne i. q.* Jenf. cum edd. posterr. ante Ald. qui *moneor quoque u. n. i. q.* sed Tarv. *moneo.* Nihil extundo.

151. *Illud vero non ferendum — odiosum.* Illic primum quidem objicitur difficilis illa togae ratio, quam ut totam expediat, a nemine expectari posse existimo; quanquam aliquot VV. DD. nihil dubitationis reliquisse sibi visi sunt. Nostra tamen verba satis, opinor, assequimur. De industria hic togae mentio non fit, sed levitas illa atque irreverentia notatur spatiandi simulque fabulandi, quae

scriptori legitimum modo inter ambulandum loquendi usum docenti succurrebat. Ei vitio nunc praepostera sinistrae manus nudatae et exerta gesticulatio accedit. Toga igitur, quae sinistra, minus actiosa illa et vibrante, sustineri debebat (cf. §. 141.), jam, quo liberior sit manus ipsa, in humerum sinistrum tota rejicitur (cf. §. 144.), dum reducendo ad lumbos sinu dextra occupata corpori ap-

jecta in humerum toga, cum dextra sinum usque ad lumbos reduxerunt, sinistra gestum facientes spatiantur et fabulantur: cum etiam laevam restringere prolata longius dextra sit odiosum. Unde moneor, ut ne id quidem transeam, ineptissime fieri, cum inter moras laudationum aut in aurem alicujus loquuntur, aut cum sodalibus jocantur, aut nonnunquam ad librarios suos ita respiciunt, ut sportulam dictare videantur. Inclinari ad judicem,¹³² cum doceas, utique si id, de quo loquaris, sit obscurius, licet. Incumbere advocato ad-

132. *si id.* Turic. Flor. *fuis.* Mox *licet* nobiscum Turic. Flor. Camp. ut et Alm. *deceat* reliqui. *diversis* Goth. (err.

plicatur nec quidquam gestus peragit; quod quam sit alienum et indecorum, eo imprimis apparet, quod ne ea quidem, quae et semper et maxime agendo inservit dextra (cf. §. 114.) sine ullo laevae ministerio probatur aut placeat. *Sinus* quidem *reducitur* hic, non *deducitur*, velut a Caesare jamjam morituro (Sueton. c. 82.), dum a mediis genibus retractus, in latus congeritur atque allevatur, ubi astricta dextrae apprehensione continendus est. Hoc esse videtur quod in laeva *restringere* manum appellat noster, usu verbi sane non ita frequenti.

Unde moneor. Haec si esset manifesta librorum scriptura,

fatis facile intelligeretur; etsi paulo insolentior est oratio, quod ait se inde, quod modo reprehendebat, moneri, ut protinus alius quoque vitii notationem subjungat. Sed fortasse aliquid latet in iis quae hic turbant codices. vid. not. crit.

sportulam dictare. Servis suis librariis imperant praebendam effusis hisce laudatoribus sportulam. Remittit nos Gesnerus ad Plin. Epist. 2, 14, 4. „in media basilica — „tam palam sportulae quam „in triclinio dantur.“ Nota sportularum petendarum turpitudine, teste maxime Javenale Sat. 1, 117 — 26.

132. *Incumbere advocato.* Structuram attende et cf. 9.

versis subselliis sedenti, contumeliosum. Reclinari etiam ad suos, et manibus sustineri, nisi plane iusta fatigatione, delicatum; sicut
 133 palam moneri, excidentis, aut legere. Namque in his omnibus et vis illa dicendi solvitur, et frigescit affectus, et iudex parum sibi praestari reverentiae credit. Transire in diversa subsellia, parum verecundum est. Nam et Cassius Severus urbane adversus hoc facientem lineas poposcit. Et si aliquando concii-

(Gefn.) a prima manu. in *sedente contumeliosum est recl.* Floril. Sant. *sedenti jam cont.* Turic. cum Jenf. et edd. posterr. ante Bad. Post *cont.* inserunt *est* plerique, nec tamen Turic. Flor. Ambr. 2. Guelf. *relinctri* Turic. Flor. *relinari* Ambr. 2. *Inclinari* Camp. *fatigatione.* Sic marg. Basil. *Reliqui fatigatio est,* nisi quod a Jenf. inde ante Ald. omittunt *est* acc. Basil. *deligatum nisi palam* Turic. Flor. *d. fuerit p.* Obr. *excedentis* Camp.

133. *et vis — solvitur.* Flor. *et illa tuas de solvetur.* Fateor displicere mihi receptam, cum *vis illa* parum accommodate dicatur, quippe de qua nihil neque hic fuerit disputatum neque ita vulgo jactetur, ut pronomen *illa* locum recte creatur. Quid infit Flor. scripturae, cui nihil simile in Turic. aut Alm., non exputo. *e. v. i. d. resolvitur* Camp. cum Voss. 1. 3. et edd. ante Bad. *frigescit et adfectus* Ambr. 2. *reverentia* Turic. Flor. Ambr. 2. *C. et severus* Turic. Flor.

facientem lineas. Sic Turic. Flor. Ambr. 2. *facientem lineam* Guelf. *facientes lineas* Voss. 3. Reliqui *facientes lineam.* Mox *conciatetur nunquam* Turic. Flor. *conciatere iter* Goth. (tac. Gefn.)

3, 1. pro qua vetustior est hic §. 90. 125. *adversa subsellia* sunt 6, 1, 39. item *adversarii* 5, 7, 32, sed et *diversa* mox §. 133. De *excidente* vide 11, 2, 19.

133. *adversus hoc facien-*

tem lineas poposcit. Quae hic dicuntur, *lineas* esse in amphitheatris, ferreas eas sedilia dirimentes, satis persuasit Gesnerus et ad nostrum locum et in Thesauro itemque ad Varr. R. R. 3, 5, 4. Ne igi-

tate itur, nunquam non frigide reditur. Multa¹⁵⁴ ex his, quae praecipimus, mutari necesse est ab iis, qui dicunt apud tribunalia. Nam et vultus erectior, ut eum, apud quem dicitur, ¹⁰²⁹ spectet; et gestus, ut ad eundem tendens, elatior sit, necesse est; et alia, quae occurrere, etiam me tacente, omnibus possunt. Idemque ab iis, qui sedentes agent. Nam et fere

154. *Multa ex his.* Turic. *ex iis* (om. *Multa*) cum Alm. et ex iis Flor. *multum e. iis* Ambr. 2. Guelf. Exc. Santen. Goth. (tac. Gesn.) cum Voss. 1. 2. 3. *Et multum e. his* Camp. e quo et Obr. *his* assumimus. *praecepimus* Turic. Flor. Guelf. Obr. *mutare* Ambr. 2. Guelf. Goth. (tac. Gesn.) cum Voss. 3. *dicunt animalia tribunalia* Flor. cum Alm. *spectat* Turic. Flor. Camp. (quorum hic modo „et eum“). *Mox ut ante ad* omittunt Guelf. Goth. *occurse* Flor. *occurrentes* Goth. (tac. Gesn.). *Modo pro quae* Jenf. *quoque* cum edd. ante Bad. *agent.* Sic Turic. Flor. Camp. cum Goth. Voss. 2. et edd. ante Gryph. exc. Ald. *Reliqui agunt.* Vocem omittunt Ambr. 2. Guelf. nec male. *fit lis in Camp. idem impetus* Flor. Ambr. 2. Guelf.

tur in aliena subsellia irrumperet is, qui ridebatur, patronus, in iudiciis quoque lineas pangi iussit Cassius. Cui rationi cedent quae Salmastius probat in Exerc. Plin. p. 647. de linea unde evolabant cursores: cf. Pierf. ad Moer. p. 104. Apparet autem jocum semel conjectum in aliqua, quam Cassius ageret, causa, non vero improbatum esse morem, qui vulgo obtinuerit; quare recte singularem tuemur facientem. Sic participiis hoc numero, nec addito nomine substantivo, utitur noster 6, 5, 62. 64. 66. 88. 90. Tanto

impetu agentem Calvum demonstrat Seneca pater. Controv. 3, 19.

frigide, cum visu audientium. cf. 5, 7, 26. Sic *frigidiſſime* 6, 1, 39.

154. *apud tribunalia.* Alcon. Ped. in Divinat. p. 34. „a „*subſelliis*, non a *tribunalibus*. „Sunt enim *subſellia* tribunorum, triumvirorum, quaeſtorum, et huiuscemodi minorum iudicia exercentium, „qui non in ſellis cunilibus „nec *tribunalibus*, sed in *subſelliis* conſidebant.“ Cf. 156. *ſedentes.* cf. 11, 1, 44.

fit hoc in rebus minoribus: et iidem impetus actionis esse non possunt, et quaedam vitia
 135 fiunt necessaria. Nam et dexter pes a laeva iudicis sedenti proferendus est, et ex altera parte multi gestus necesse est in sinistrum eant, ut ad iudicem spectent. Equidem plerosque et ad singulas sententiarum clausulas video assurgentes, et nonnullos subinde aliquid etiam spatiantes: quod an deceat, ipsi viderint: cum
 136 id faciunt, non sedentes agunt. *Bibere*, aut

135. *sedenti*. Guelf. Camp. *sedentis* cum Goth. Jenf. (err. Geln.) et edd. ante Burm. exc. Stoer. Chouet. Leid. Sed Bip. iterum *sedentis*. Nobiscum faciunt Turic. Flor. Ambr. 2. Verba *et ex altera — necesse est* absunt ab Ambr. 2. Guelf. ut et Voss. 1. 3. *sinistrum erant* Flor. *clausulas sententiarum* Turic. Flor. Guelf. Goth. Jenf. (tac. Geln.) cum edd. ante Gryph. quod placet ob insuavem veteris fructurae sonum. *assurgentes, et*. Sic Alm. *assurgenti* f et Flor. *adsurgenti sunt et* Turic. Reliqui *assurgentes sibi et*. Apparet, quo errore natum alienum, istud primum sunt, mox sibi.

136. *Bibere*. Flor. *vivere*. cf. 7, 2, 48. *proferre* Guelf. Exc. Sauten. *potius quam m. quam* Turic. Flor. *potius m. quam* Guelf. et continuo omittit Camp. *conceptum* Goth. (tac. Geln.)

135. *dexter pes — proferendus est*. Hoc deforme esse dicebat §. 124.

gestus — in sinistrum eant, contra praeceptum §. 114.

aliquid — spatiantes. Simili usu *aliquid* posuit 2, 10, 10. „paululum *aliquid* inclamare.“

ipsi viderint: cum. Nihil hic difficultatis, quare inferere velis et cum Burmanno,

et proxima sic refingere: *num sedentes agant?* Subauditur, et commodissime quidem: „id „saltem teneo, nequaquam sedentes eos agere, cum id faciunt.“ Quod expressit Ge- doynus.

136. *Bibere — absit*. Tantae dementiae exemplum sibi ipsi oblatum in templo S.

etiam *esse* inter agendum, quod multis moris fuit, et est quibusdam, ab oratore meo procul absit. Nam si quis aliter dicendi onera perferre non possit, non ita miserum est non agere, potiusque multo, quam et operis et hominum contemptum fateri. *Cultus* non est¹³⁷ proprius oratoris aliquis, sed magis in oratore¹⁰³⁰ conspicitur. Quare sit, ut omnibus honestis debet esse, splendidus et virilis. Nam et toga, et calceus, et capillus, tam nimia cura, quam negligentia, sunt reprehendenda. Est aliquid in amictu; quod ipsum aliquatenus tempo-

137. in oratore. Ambr. 2. in ora cum Jenf. Voss. 3. in hora Guelf. cum Cod. Bongarsii apud Salm. Exerc. Plin. p. 328. B. in ore marg. Basil. mora Voss. 1. more Leid. Burm. marg. Chouet. ut omnibus. Sic Turic. Flor. Camp. Reliqui inferunt in; sed Guelf. conspicitur ut sit in omnibus, praeposere. Mox honestas Floril. Sant. quod horum particulam exhibet, hac sola voce mutata. viridis Turic. Flor. negligentiae Ambr. 2. Guelf. contentione Guelf. Nam et veteribus Turic. Flor. Camp. breves pufillos fuerunt Flor. cum Aln.

Dionysii prope Lutetiam testatur Burmannus ad h. l. ubi is qui parentabat duci Biturigum bis vino os colluerit inter orandum.

137. omnibus honestis. cf. 21, 1, 42.

Est aliquid in amictu. „Momentum aliquod facit ad „commendandum oratorem „modus injiciendae humeris „togae; sed in hoc ipso, quid „deceret, aliis aliter temporibus judicatum est.“ Com-

mode autem Almelovenus ad partes vocat Athenaci locum 1. p. 21. c. ubi Callistratus, Aristophanis Grammatici discipulus, dicitur incusasse Aristarchi in amictu negligentiam, Φέροντός τε καὶ τοῦ τοιοῦτου πρὸς παιδείας ἔξετασιν. Amictus, ut notum est, proprie pertinet ad togam, cum induatur tunica et quidquid interius membra tangit.

rum conditione mutatum est. Nam veteribus nulli sinus: perquam breves post illos fuerunt. Itaque etiam gestu necesse est usos esse in principiis eos alio, quorum brachium, sicut Graecorum, veste continebatur. Sed nos de praesentibus loquimur. Cui lati clavi jus

138. *ufos*. Turic. Flor. *vox* cum Alm. *principi eos* Turic. Flor. *aliquorum brachium* Ambr. 2. Guelf. (ex Exc. Santen. *aliquorum* continuatum) cum Jenf. solo; nisi quod a pr. m. Vall. ita dedisse credibile est. *vestes continebantur* Guelf. *cui lati clavius* Flor. *cui laticlavus* Goth. (err. Gesn.) *cui latus clavus* Voss. 2. me quidem incredulo. *genua lavium posterioribus* Turic. Flor. *g. levium p.* ex Alm.

138. *in principiis*. In prooemiis modo haec agendi differentia: neque enim progressis longius oberant angustiae togarum; quippe qui, ardentibus jam omnibus, in humeros vestem rejicerent. cf.

144. 45. 49.

quorum brachium — continebatur. „Cicero pro M. Coelio c. 5. *Nobis quidem olim annus erat unus ad cohibendum brachium toga constitutus*. Loquitur de primo in forum aditu. Sen. Exc. Contr. 5, 6. *Apud patres nostros, qui forensia stipendia auspicabantur, nefas putabatur brachium extra togam exserere*.“ Gesnerus.

sicut Graecorum. „Aeschines in Timarch. p. 174. B.“ (p. 4, 23. Steph.) „Οὕτως ἦσαν σάφρονες οἱ ἀρχαῖοι ἐκείνοι ῥήτορες, ὁ Περικλῆς καὶ ὁ Θεμιστοκλῆς καὶ ὁ Ἀριστείδης, —

„ὡς δ' οὐνὶ πάντες ἐν εἴδει πράττομεν, τὸ τὴν χεῖρα εἴω ἔχοντες λέγειν, τότε τοῦτο θρασύ τε“ [edd. τι, recte] „εἰδοῦναι, καὶ εὐλαβοῦντο αὐτὸ πράττειν“ ac provocat deinde ad Solonis Salamine statutam, in qua ἀνάκειται ἐν τῷ τὴν χεῖρα ἔχων.“ Gesnerus. Nimirum hic mos erat in antiquiori Graecia frugi hominum in omni vita, ut apparet e scriptorum locis ad illum Aeschinis allatis a Taylora: qui cum Quintilianum infra 12, 10, 21. de antiquis oratoribus Atticis eadem iterum praedicantem „per translationem“ ad ipsius eloquentiae frugalitatem spectare putat, neque nostrum hunc locum ante oculos habuit, neque ipsa quae tractabat sui oratoris verba bene perpendit.

138. 139. *Cui lati clavi — — cinctis summissior*. Hic lo-

non erit, ita cingatur, ut tunicae prioribus oris infra genua paulum, posterioribus ad me-

eus ab omnibus, qui de re vestitaria et maxime de utroque clavo scripserunt, ad partes vocatus varieque tractatus est. Prostant autem hae Aldi P. F. Manutii, Oct. Ferrarii, Alberti Rubenii, dissertationes in volumine Thesauri Graeviani sexto, cui ipse etiam Graevius nonnulla huc potissimum facientia praefatus est. Alberto autem Rubenio illud imprimis acceptum debetur, quod de natura clavorum illorum certiores hodie sumus. Constat enim nunc quidem inter omnes, clavum fuisse lineam sive virgam purpurei coloris ita tunicae intextam, ut a summo pectore ad imam oram descenderet: deinde, latum clavum nonnisi unum fuisse in media tunica, cujus loco, quibus jus lati clavi non esset, equites, duo angustos gerebant. Nam ceterorum, quibus ne angusti quidem clavi jus esset, ratio hic quidem nulla haberi potuit. Jam cum Quintilianus nostro hoc loco cincturae in tunica angusticlavia rationem det, et mox lati modum praecipiat hunc „ut „sit paulum *cinctis* summif- „sior“; ipsa sententiarum series jubere videtur, ut *cinctis* his pro ablativo habeamus, qui a comparativo pendeat.

Quod si tenemus, ex hac *cinctorum* oppositione manifestum sit, tunicam laticlaviam cingi solitam non fuisse, ut cum fastu aliquo latus ille clavus deslueret. Quae ratio confirmatur loco Suetonii notissimo de Caesare, c. 45. „Usum „enim *lato clavo* ad manus „fimbriato, nec ut unquam „aliter quam *super eum cin-* „geretur et quidem fluxiore „cinctura. Unde emanasse Sulae dictum, optimates saepius „admonentis, ut male *prae-* „cinctum puerum caverent.“ Latum clavum ad *manus* fimbriatum omnes recte intelligunt de tunica laticlavia manicata, quae fimbrias habuerit in manicis. Hanc igitur tunicam, praeter morem, incinxisse Caesarem, ex hoc loco, collato praesertim Quintilianeo, nemo non intelligeret: nisi accederet tertius etiam Macrobbii Saturn. 2, 3., ubi memorata Caesaris „praecin- „ctura“ subjicitur: „qui ita „*toga praecinge*batur, ut tra- „hendo laciniam velut mollis „incederet: adeo ut Sulla tan- „quam providus dixerit Pom- „pejo: Cave tibi illum pue- „rum male praecinctum.“ Hic itaque locus ansam dedit nonnullis, maxime Graevio in notis ad Suetonii l. 1., ut de *cinctura* etiam *togae* cogita-

dios poplites usque perveniant. Nam infra

rent, quae proprio vocabulo *praecinctura* dicta sit. Eam fieri putant illo, quem mox Quintilianus memorat, *velut balteo*. Quod si admittimus, *cinctis* in nostro loco accipi etiam possit pro dativo, ut praecipiat Qu. eam lati clavi longitudinem, qua, post factam praecincturam illam, *paulum summissior* sit h. e. aliquantum infra sinum propendeat. Mihi tamen de ullo togam incingendi more, praeter illum, qui dictus est *cinctus Gabinus*, nondum persuasum est, *praecinctumque*, juxta ac Ferrarius, eodem quo *cinctum* significatu dictum existimo. Certe illud vocabulum non, ut Graevius ait, semper de toga usurpari, manifestum est (id quod Ferrarius contra Rubenium jam tetigit pag. Thef. Graev. 1143.) verbis Pedonis in elegia de Maecenate, quibus *discinctum* Maecenatem praefert bene *praecinctis*, eidemque tribuit *tunicas solutas*, in quibus apud Senecam quoque Epist. 114. incedit, ut et Malthinus ille personatus apud Horatium Sat. 1, 2, 25. „demissis tunicis.“ Nec temere cuiquam credam, „altius ac nos Praecinctis „unum“ cum scriberet Horatius (Sat. 1, 5. 6.), ante oculos habuisse togam balteo illo constrictam. Quare iis me ac-

cenfeo, qui *tunica* apud Macrobius reponendum judicant pro *toga*. Vid. Ald. Nep. in Thef. Graev. VI. p. 1197. B. C. Ferrar. ib. p. 642. E. Nam quod *laciniam* traxisse Caesarem ait Macrobius, potuit ea tunicae esse, cum talaris tunicae nequaquam sint inaudita. *Super latum clavum* ut dictum sit de ipsa purpura, non de tunica tota, verba Suetonii ferre mihi non videntur: nam qui *fimbriatum latum clavum* dixerat, is cum *eum* mox dicit, eundem, hoc est tunicam, designare putandus est: neque ex veterum quidem scriptorum relationibus ullam rationem comminiscor, qua *infra purpuram* (h. e. inferiore ad perpendicularum loco) *cingi* potuerit is, qui, ut peculiare sibi, *super* illam *cinctus* fuisse narratur. Quam unicum dubitationem ipse etiam Graevius (ad Sueton. l. l.) solvere non valebat. Vulgo igitur, qui *latum clavum* haberent, interiores modo tunicas cingebant, non eam, in qua esset purpura; contra Caesar *super ipsam* cingebatur. Ita apparet *cinctos* appellari a nostro, qui angusto clavo uterentur, qualis fuit Maecenas eques, cujus ipse angustus clavis *discinctus* fluebat. *Latus clavus* inferius demittitur quam angustus, qui, ut recte

mulierum est, supra centurionum. Ut pur-¹³⁹
purae recte descendant, levis cura est. No-
tatur interim negligentia. Latum habentium
clavum modus est, ut sit paulum cinctis sum-
missior. Ipsam togam rotundam esse, et apte
caesam velim. Aliter enim multis modis fiet
enormis. Pars ejus prior mediis cruribus opti-
me terminatur, posterior eadem portione alti-
us 'qua cinctura. Sinus decentissimus, si¹⁴⁰

^{139.} *purpurae.* Camp. *purpura*, et mox Turic. Flor. Camp.
descendat. Satis apparet occasio errori data, ut *purpurae*
scriberetur, quoniam sequitur *re* in *recte*; nec dubitarem
tenere singularem, nisi hoc me moveret, quod adhuc angu-
stum clavum habentium actionem regere videtur nosfer, ejus
autem binas purpuras fuisse non hoc solo loco teste doceat
Rubenius; vid. not. exeg. Quare et adducor, ut 3, 5, 28.
latum pariter et *angustum* clavum indicari credam. *pau-
lum cruris* Guelf. *fiet* omittunt Turic. Flor. cum Alm. *poste-
riore eadem* Turic. Flor. *qua cinctura.* Sic Bern.

Gesnerus, propter ipsam ciu-
gendi rationem attollitur.
[Vid. Addenda.]

^{139.} *togam rotundam esse*
— *velim.* Haec togae rotun-
ditas an fuerit plane circulari-
s, vehementer dubito, cum
τήβεννον Dionysius ajat esse
ἡμικύκλιον τῷ σχήματι. Quare
quod Gesnerus ad §. 151. te-
nendum firmiter censet, „esse
„rotundam circulari sectione
„in medio apertam ad eum
„modum, ut, si explicatam
„lumi ponas, utraque ejus
„ora circularem lineam refe-
„rat, minorem majori inclu-
„sam“ mihi nequaquam per-
suadet. Tantum sane liquet,

opponi quadratis vestibibus Ro-
manas, velut cum, qui togam
exuerant metu Mithridatis, di-
cuntur *μεταμφιάσασθαι τετρά-
γωνα ἱμάτια* apud Athenaeum
l. 5. p. 213. coll. Cic. pro
Rabir. Post. c. 10. Sed hoc
ne forte quisquam eo trahe-
ret, ut clausae fuerint togae
indusiorum nostrorum instar,
diu est cum caverunt VV. DD.

eadem — *qua cinctura.* Ut
priors tunicarum oras demif-
siores esse jusserat posteriori-
bus, sic et eadem portione to-
gam ascendere vult a tergo
supra ejusdem oram priorem.

^{140.} *Sinus* — *supra imam*
togam. Sinum togae, qui qui-

aliquanto supra imam togam fuerit, nunquam

Reliqui *quam* c. sed Gronovius (Thes. Graev. Vol. 6. p. 692. E.) nostrum conjecerat; necessario, cum absque hac scriptura locus frustra tentetur miroque VV. DD. errore intelligere sibi visi sint verba, quae sententia plane carent. Permutationem, per se probabilem, demonstrat in libris frequentem Drakenb. ad Liv. 6, 55, 9, et Goth. in nostri 4, 1, 47 dat *quam* pro *qua* (tac. Gesn.), ubi *eadem* antecedit, ut hic quoque.

140. *aliquanto supra*. Turic. Flor. *aliquo ultra*. Guelf. *aliquo super*. Mox *unam* pro *imam* Goth. (tac. Gesn.) cf. Bentl. ad Hor. ad Pis. 52. *ne strangulet* Voss. 3. *nec stragula* Turic. Flor. *est sed et* Ambr. 2. (qui tamen *est* a sec. m. habere dicitur) Guelf. *et esset* Voss. 1. 3. *continentur* Guelf. *incipiendus* Ambr. 2. Camp. *injiciendo* Guelf. *extremum oram* Turic. Flor. neque latere aliquid, neque solo casu erratum dicere ausim.

dem proprie dicitur, cavum illud appellari, quod infra rugas in pectore tumentes ex capacissimo vestimento interiori corpori applicatur, vulgo et sine controversia agnoscitur. Cui rationi quomodo congruat, ut unquam hic sinus in ima toga haeserit, nedum ut aliquando vel infra eam descenderit, nequaquam comminiscor. Ferrarius sane in summa illa togarum laxitate sinus potuisse longius fluere significat, hunc ipsum tractans nostri locum; ut sacci instar infra extremam laciniam pendulum sinum sibi finxisse videatur, quod Fabius tanquam mollius improbaverit. Graev. Thes. Vol. 6. p. 694. C. Aldus nepos allutos vel appensos sinus animo concipit, nemini jam suam rationem

probaturus; quanquam et hoc modo intelligi queat sinus ima toga inferior. ib. p. 1198. A. Hac se difficultate premi sentiens Gesnerus, in reliquorum interpretum levissimo silentio, sinum hic *togae* intelligendum negavit, et *tunicae* aliquem *sinum* agnoscendum statuit, quem significet noster; et qui Caesaris quoque fuerit morientis, prodente Suetonio c. 32. Quod remedium ut periculofum ita ab hoc loco alienum existimo, cum tunicae jam habita mentione totus nunc in componenda toga versetur scriptor. Ad aliquam igitur mutationem devenio, quam nisi necessariam ducerem, ne verbo quidem indicarem: *tunicam* reponendum censeo pro *togam*. In genibus sinum desinere vult Fa-

certe sit inferior. Ille, qui sub humero dextro ad sinistrum oblique ducitur, velut balteus, nec frangulet, nec fluat. Pars togae, quae postea imponitur, sit inferior: nam ita et sedet melius, et continetur. Subducenda etiam pars aliqua tunicae, ne ad lacertum in actu redeat: tum sinus injiciendus humero,

buius, et eae profecto sunt partes, quas *sinu abscondi* significat Juvenalis 9, 33. Sentio, quantum displicitura sit conjectura, quae *nigrum in candida vertere* videtur; sed tueor me auctoritate Aldi nepotis, qui eandem suavitatem mutationem in loco illo Macrobiani: vid. ad §. 159.

Ille — velut balteus. Hunc esse illum rugarum complicatarum, qui ab aliis dicitur, *umbonem*, ad unum omnes agnoverunt. Tuber est vesiae amplissima sub dextro humero ad sinistrum procurrente structum, in cuius ponderosa mole fulcrum habet et firmitudinem vastissimus togae ambitus, cuique inseritur iuniturque quae pars a sinistro humero demittitur, sed ita ut infra ipsam umbonem dependeat, et haec est ea „*pars togae, quae postea imponitur.*“ Res satis apparet inspicienda illa, quae a Philippo Rubenio in *Electis* primum proposita fuit, statua togata, mox Alberto Rubenio et Ferrario repetita; nec desunt plurimae statuarum effigies idem de-

monstrantes. In illa sane luculentissima Rubeniana id imprimis dolendum, quod neque ipse qui protulit, neque qui postea sunt usi, indicaverunt, ubi inveniretur spectanda haec imago. Neque enim exempli modo vice excogitatum credo; quae fuerit alienissima diligentia. Habet ea inferiorem oram longe, quam Quintilianus praefinit, demissio-rem, ut Ciceronis temporibus congruere videatur. cf. §. 143.

Subducenda — pars aliqua tunicae. Cum colobia essent tunicae, tamen aliqua earum pars ab humero in lacertum porrigebatur, quae ne affricatu adverteret et turbaret agentem, *subducenda* i. e. recurvanda et in alas intrudenda erat. Recta versione usus est Gedoynus, *retrouffer*.

tum sinus injiciendus humero. Hunc ego sinum cum Rubenio et Gesnero fluctuantem togae partem, non proprie sed generatim dictam, puto, quae dextro humero injiciatur. Est tamen quod impediatur intellectum *tum*, quasi ceteris, quae adhuc tractavit, jam peractis

cujus extremam oram rejecisse non dedecet.
 141 Operiri autem humerum cum toto jugulo non oportet, alioqui amictus fiet angustus, et dignitatem, quae est in latitudine pectoris, perdet. Sinistrum brachium eo usque allevandum est, ut quasi normalem illum angulum

141. *alioqui.* Ambr. 2. *aliqui.* Guelf. *angustior* cum marg. Basil.; placet. *amictu* Jenf. cum edd. posterr. ante Stoer. Mox *perdit* Turic. Flor. Ambr. 2. Guelf. Goth. Jenf. (tac. Geln.) Camp. cum edd. ante Bad. *istum* Guelf. *angelum* Flor. Ambr. 2. *supra quod* Goth. (tac. Geln.)

demum humero injici hic finis debeat. Haeret autem in dextro plerumque veterum statuarum humero togae pars, reducta illa a collo nec nisi summo fere tergo applicita, quam hic a nostro significari plane credo. Eam sane, cum primum amictum toga et antequam sub dextro in sinistrum humero rugae illae congeruntur, exerto mox dextro brachio continendae, imponi necesse est una cum parte sinistra. Neque enim, quo tempore brachium veste continebatur, aliter injici toga potuit quam ut pariter utrobique collum velaret; quae mox, liberiore agendi more obtinente, ut minus in genere adducebatur, ita a dextro maxime collo recedebat. Quo minus tamen, cum Ferrario aliisque, sinum hic *sinistro* humero injiciendum praecipere putem, obstat aspectus ipse togarum in statuis, qui dextram vestis laciniam ita in si-

nistrum humerum duci ostendit, ut sinistram laciniam subeat, eaque tegatur, nequaquam autem imponatur eidem; quod fortasse contra fuit in illo Graecorum, et Platonis imprimis, ἐπιδέξια ἀναβάλλεσθαι, de quo vide Heind. ad Theaetet. p. 400, item Böttigerum ad vasa Hamiltoniana 2, p. 55. Quid sit *rejicere extremam oram finis*, infra disputabimus ad §. 144. Fateor autem, hic maxime mihi aquam haerere, cum circuitum omnem amictus oculis persequi adhuc quidem nequaquam mihi contigerit. Solatio tamen est Gellneri de se idem fatentis simplicitas. Gallaeus expungendis pro glossa verbis *injiciendus humero* cujus faciliorem sane nanciscitur loci rationem, sed suo, i. e. temerario, remedio.

141. *normalem* — *angulum.*
 Qui fit e lacerto et brachio.

faciat. Super quod ora ex toga duplex aequaliter sedeat. Manus non impleatur annulis,¹⁴² praecipue medicos articulos non transeuntibus: cujus erit habitus optimus, allevato pollice, et digitis leviter inflexis, nisi si libellum tenebit: quod non utique captandum est. Videtur enim fateri memoriae diffidentiam, et ad multos gestus est impedimento. Togam¹⁴³ veteres ad calceos usque demittebant. ut Graeci pallium. Idque ut fiat, qui de gestu scripserunt circa tempora illa, Plotius Nigidiusque praecipunt. Quo magis miror Plinii Secundi docti hominis, et in hoc utique libro paene etiam nimium curiosi, persuasionem, qui solitum id facere Ciceronem velandorum vari-

142. *sedeat. Manus non impleatur.* Turic. Flor. omittunt, eum Alm. *adleratio* Turic. Flor. *nisi libellum* Turic. Flor. Guelf. Goth. (tac. Gefn.) Camp. Sic et mox §. 153. *nisi funebres* Goth. (tac. Gefn.) cf. 4, 1, 70. *sed bellum* Ambr. 2. cf. 3, 6, 73.

143. *demittebant.* Scribunt *di* Ambr. 2. Guelf. cum Voff. 3. *potius gidinusque* Turic. Flor. (hic quidem — *ninusque*). *et nimium* Goth. (tac. Gefn.) *velandorum.* Sic Turic. Flor. Guelf. (hic duplici L) cum Alm. Goth. et edd. ante Ald. *vel androrum* Ambr. 2. cum Bern. Reliqui *velandorum* mutatione non necessaria. Ambr. 2. modo *homines*

143. *Plotius Nigidiusque.* ad Fam. 4, 13. ubi vide VV. DD.

De priore cf. dicta ad 2, 4, 42. Alterius de gestu libros inter plurimos alius argumenti qui praeter nostrum memoraret, inveni nullum. Doctissimus Romanorum fuit secundum Varronem, ejusdemque aetatis. Ad eum epistola est Cic.

Plinii — in hoc utique libro. *Studiofi* titulo inscriptum librum haud dubie designat noster. cf. 3, 1, 21. item hic §. 148.

velandorum varicum gratia.

cum gratia tradit: cum hoc amictus genus in
 statuis eorum quoque, qui post Ciceronem
 144 fuerunt, appareat. Palliolum, sicut fascias,
 quibus crura vestiuntur, et focalia, et aurium
 ligamenta, sola excusare potest valetudo. Sed.¹⁰³²
 haec amictus observatio, dum incipimus: pro-
 cedente vero actu, jam paene ab initio narra-
 tionis, sinus ab humero recte velut sponte
 delabitur: et cum ad argumenta ac locos ven-

pro genitivo cum Voss. 5. *trahit* Turic. Flor. (hic et *gra-
 tiam*). *facit* Camp. Mox *in* ante *statuis* omittunt Turic. Flor.
potest Ciceronem Ambr. 2.

144. *vestiuntur, et focalia.* Turic. (hic *vocal.*) Flor. Camp.
 v. f. cum Alm. *incipiamus* Turic. Flor. *incoepimus* Guelf. *in-
 cepimus* Jenf. Tarv. *inceperimus* Obr. *initio nationis* Flor. *di-
 labitur* Flor. Camp. *anni strotogam* Flor. *etiam haereat* Turic.
 Flor. *autem si h.* Camp.

Dio Cassius hoc quoque di-
 cterio Fufium suum Calenum
 armat in Ciceronem l. 46. p.
 Reim. 461. In ejusdem var-
 rices dictum et Vatinius con-
 jecit apud Macrobr. Saturn. 2,
 5. Noster cum *persuasionem*
 notet Plinii, subit mutare *tra-
 dit* in *credit*.

144. *Palliolum.* „Capiti
 „aegrotorum involvendo ser-
 „viebat. Ovid. Art. 1, 755.
 „Arguat et macies, nec turpe
 „putaris Palliolum nitidis in-
 „posuisse comis. Sen. Quaest.
 „nat. 4. extr. *Videbis quos-
 „dam graciles, et palliolo fo-
 „caliquè circumdatos pallentes
 „et aegros.* Gesnerus. Cf.
 Ruhnk. ad Rutil. Lup. p. 104.

*sinus ab humero — de-
 labitur.* Cum *sinus* mentio
 fiat, *humerus* non potest esse,
 nisi *dexter*; a quo jam plane
 desluit toga. Apparet enim
sinum appellari quicquid a
 dextro humero demissum la-
 xius fluit, totam denique dex-
 tram togae laciniam; cf. di-
 cta ad §. 140. not. 4. Quam-
 obrem cum mox *sinum* jube-
 mur *dejicere*, cave eodem re-
 feras, quo pertinet quod *re-
 jicitur a sinistro*; nam et ibi
dexter est sinus, ut cum Gro-
 novio agnoscit Gesnerus. Vi-
 cissim *toga* dicitur quod one-
 rat humerum sinistrum. Ea
 cum rejicienda est, reminisce-
 mur eorum quae praecipie-
 bantur §. 151; nec *a sinistro*

tum est, rejicere a sinistro togam, dejicere etiam, si haereat, sinum conveniet. Laeva a¹⁴⁵

145. *Laeva*. Sic Turic. Ambr. 2. Guelf. cum Bern. Reliqui (quod in Flor. maxime miror) *laevam* exc. Loc. et posterr. ante Burm. (praeter Basil. Stoer. Chouet.) qui de Regii conjectura *laenam*, praepostera illa, cui nec Bodl. addicit nec Andr. indicante Gibsono. Vulgatam, multis sane testibus subnixam, Gesnerus interpretatur intelligens *togam* i. „partem togae laevam s. laevo humero incumbentem, quae „cum a brachio retrorsum, versus humerum, et hinc deorsum agatur, in lacerti regione colligatur necesse est.“ Magis tamen sibi placituram testatur Burmanni emendationem *Laeva etiam*. Eam ipsam igitur cum praestet Codd. optimorum scriptura, quanquam sono minus suavi, quando nihil interjicitur continuis duabus A, acquiescendum eadem duxi. Nec ut *laeva* hic de ulla alia re quam de *manu* diceretur, ferendum videbatur. Verum ne sic quidem satis doceam, qui tandem accusativus intelligendus sit ad *abducere*. Gesnerus „Facile“ ait „est *togam* supplere“. Hanc si nostra ratione interpretatur pondus illud in laevo humero aggestum, est sane quod moneatur abducendum a faucibus et summo pectore, ne „jugulus totus operiatur“; sed tum miror huic

aliter accipiemus nisi neutro genere, non subaudito humero, sed velut dictum *a sinistra manu inde*; ut Gallaeauo commento *ad sinistrum* nequaquam indigeamus. Erit igitur *rejicere*, nullo adjecto, sursum amovere, in collum conjicere, qualem significationem, ut dixi, vidimus §. 131., et plane ut hic mox firuitur verbum §. 146. *in dextrum humerum ab imo rejicere*, ubi *ab imo* respondet τῷ *a sinistro*; sed ibi quoque Gallaeo male tentante *ad imum*. Sic *in sinistrum* §. 109. 113. 114. 135. nec certo dicam §. 140.

ad sinistrum esse masculino genere, subaudiendo *humerum*. Propriam hanc *rejiciendi* potestatem si recte tenemus, aptior fortasse continget superiorum (§. 140.) interpretatio. Suspicio enim, *extremam* ibi *sinus oram* *rejectionem*, quae non dedecet, esse altius et ad ipsum prope collum sublatam in dextro humero summam togam. Continuatur saltem protinus cautio, *ne humerus cum toto jugulo operiatur*. Ut nunc est, verba ista parum assequor.

145. *Laeva*; cf. not. crit.

faucibus ac summo pectore abducere licet. Ardent enim jam omnia. Et ut vox vehementior ac magis varia est, sic amictus quoque
 146 habet actum quendam velut proeliantem. Itaque ut laevam involvere toga et incingi paene furiosum est: sinum vero in dextrum humerum ab imo rejicere solutum ac delicatum, fiuntque adhuc pejus aliqua: ita cur laxiorem sinum sinistro brachio non subjiciamus? Habet enim acre quiddam atque expeditum, et
 147 calori concitationique non inhabile. Cum vero magna pars est exhausta orationis, utique afflante fortuna, paene omnia decent, sudor ipse et fatigatio, et negligentior amictus, et

ministerio adhiberi *laevam* manum, quae difficilius id peragat. Contra si *sinum*, quo vocabulo utitur Burmannus, abducemus a faucibus (et hunc accusativum e proximo repeti consentaneum est); non video, quid opus sit a faucibus abducere id quod jam humero dejectum est. An et hic fraudi nobis est ignoratio amictus Romani? *ardet enim Turic.*

146. *toga.* Turic. Flor. Ambr. 2. Camp. *togam* (sed hic et *leva* modo). *est sic sinum in dextr.* Camp. *est sinui v. i. d.* Turic. Flor. *deligatum* Turic. Flor. *si nostro brachio* Turic. *calore concitationisque* Turic. Flor.

147. *fatigatio negligentior aut ictus* Turic. Flor. *et omittit* Camp. quoque.

146. *laevam involvere toga.* Hoc amictus schema locis valde appositis illustrat Ferrar. p. 626. B. C. velut Livii 35, 16, 11. ubi vid. Duker. et Drakenb.

incingi — furiosum. Hunc esse cinctum Gabinum, de quo egimus ad §. 139, sa-

tis manifestum est, cum, revocata a tergo in pectus lacinia, sibi ipsa est cingulo toga. Qui togae habitus quoties furoribus quasi accinxerit civilibus Romanos, apud Appianum inprimis videre est, si quis consulat indicem Schweighaeuseri voce *διαζωσάμενος*.

soluta ac velut labens undique toga. Quo ma-¹⁴⁸
gis miror hanc quoque succurrisse Plinio cu-
ram, ut ita sudario frontem sicari juberet, ne
comae turbarentur, quas componi post pau-
lum, sicuti dignum erat, graviter et severe
vetuit. Mihi vero illae quoque turbatae prae
se ferre aliquid affectus, et ipsa oblivione cu-
rae hujus commendari videntur. At si inci-¹⁴⁹
pientibus aut paulum progressis decidat toga,
non reponere eam, prorsus negligentis, aut
pigri, aut quomodo debeat amiciri nescientis
est. Haec sunt vel illustramenta pronuncia-
tionis, vel vitia: quibus propositis, multa co-

148. *curatam ut Turic. Flor. sicari viveret Flor. quam componimus paulum Turic. Flor. quam c. p. p. Camp.*

149. *in capientibus Turic. illustramenta pronunciationis Turic. Flor. cum Alm. Habet sane in quo haereas illustramenti vocabulum, quod alibi quidem non objicitur, et dicas, illustramenta pro subsidiis vel hic posse ferri. Aptius tamen ritibus opponuntur illustramenta, quae sunt dicta pro luminibus, ut et illustrare orationem 4, 3, 4, 8, 6, 14. 11, 1, 2.*

148. *ne comae turbarentur.*
„Videtur ob id ipsum vetuisse
„Plinius nimiam comarum
„negligentiam, ne deinde cu-
„ra molliore et turpicula ca-
„reparanda esset. Quam male
„audierint alioquin, qui ni-
„mis comae studerent, qui
„uno digito, ne turbarent ali-
„quid, caput scalperent, no-
„tum est.“ (cf. Juv. 9, 155.)
„Turbatas comas affectus ali-
„quid prae se ferre videri, non
„ignorabat Rullus iste, qui ut
„denunciaret omnibus vim tri-
„buniciam, meditabatur etiam

„esse corpore inculto et horri-
„do, capillatior quam ante, bar-
„baque majore, Cic. in Rull.
„2, 5.“ Gesnerus.

149. *si — decidat toga.* Si-
gnificatur sinus a dextro lu-
mero delabens.

illustramenta. cf. not. crit.
quibus propositis. „Quorum
„cum possit et debeat dele-
„ctus fieri;“ cf. dicta ad 3,
8, 42. Nam et hic *proposita*
non est praeterito tempore nec
historice accipiendum, sed ra-
tio est quae infra 12, 1, 3.

150 gitare debet orator. Primum, *quis. apud quos, quibus praesentibus* sit acturus. Nam ut di-¹⁰⁵⁵ cere alia aliis, et apud alios magis concessum est: sic etiam facere. Neque eadem in voce, gestu, incessu, apud principem, senatum, populum, magistratus, privato, publico iudicio, postulatione, actione similiter decent. Quam differentiam subicere sibi quisque, qui
 151 animum intenderit, potest. Tum qua de re dicat, et efficere quid velit. Rei quadruplex observatio est. *Una* in tota causa. Sunt enim tristes, hilares, sollicitae, securae, grandes, pusillae: ut vix unquam ita sollicitari parti-

150. *quis.* Sic Turic. Flor. Ambr. 2. Guelf. Goth. (tac. Gesn.) cum Ioann. Alm. Voff. 1. 2. Colb. marg. Basil. Reliqui *quid.* Mox *concessum est* Turic. Flor. Ambr. 2. Guelf. Goth. Jenf. (tac. Gesn.) Camp. cum Bodl. Alm. Voff. 2. Bern. Andr. et edd. ante Gryph. Reliqui *conuenit.* Item *magistratus* Turic. Ambr. 2. Guelf. Camp. cum Voff. 1. 3. Bern. Reliqui *singularem. decentium differentiam* Turic. Flor. *decent differentiam* Camp.

151. *nunc qua de re* Turic. *tunc q. d. r.* Flor. Guelf. *dicat et er litre ficere quid* Turic. Flor. *ut nunquam* Camp. *ut vix nunquam* Locat. Ven. Rusc. de praepostera Regii conjectura. Campani ratio prae vulgata placet. *non et summa minerinus* Turic. *non et summa meminimus* Flor. *non et summet minuerimus* Camp. *ut non in summa m.* Alm. Reliqui omittunt et.

150. *Primum, quis — acturus.* Apparet primam divisionis partem fieri *personam*, cui mox subicitur §. 151. *res.* *Persona* autem est et agentis (*quis*) et audientium (*apud quos, quibus praesentibus*). Horum *apud quos* mentio est ad *magistratus* usque, reliqua *privato — actione* pertinent ad *praesentes.*
apud — populum. cf. dicenda mox ad §. 153.
postulatione. De hac cf. Coel. ad Cic. famill. 8, 6. ibique Manutium. An igitur pro *actione* rescribemus *accusatione*?

bus earum debeamus, ut non et summae meminimus. *Altera*, quae est in differentia¹⁵² partium, ut in prooemio, narratione, argumentatione, epilogo. *Tertia* in sententiis ipsis, in quibus secundum res et affectus variantur omnia. *Quarta* in verbis, quorum ut est vitiosa, si efficere omnia velimus, imitatio: ita quibusdam nisi sua natura redditur, vis omnis aufertur. Igitur in laudationibus,¹⁵³ nisi si funebres erunt, gratiarum actione, exhortatione, similibus, laeta et magnifica et sublimis est actio. Funebres conciones, consolationes, plerumque causae reorum, tristes atque summissae. In senatu conservanda auctoritas, apud populum dignitas, in privatis

152. *Quartam quoque in verbis* Turic. Flor. An fuit q. denique in v.? Mox ita post imitatio omittunt, naturae ante redditur [dant, igitur post aufertur omittunt Turic. Flor.

153. *exhortatio* Turic. Flor. *magnitudini et subt.* Turic. Flor. cum Alm. *consultationes* Guelf. cum Jenf. et edd. postferr. ante Bad. *consulationes* Ambr. 2. Camp. Vocem omittunt Turic. Flor. *causae deorum* Turic. Flor. Ambr. 2. Guelf.

152. *efficere omnia.* Suspicor reponendum *effingere o.* cf. 10, 3, 4. item hic §. 89.

153. *Igitur in laudationibus.* Quam adhuc a §. inde 150. proposuit partitionem, eam ordine perceret hinc ad §. 177. usque.

plerumque causae reorum. Eodem alyndeto *plerumque* ponitur 9, 1, 5.

In senatu — auctoritas. Hic quidem deliberativum genus

designari existimo (quanquam et judicia fiebant in senatu hoc tempore), ubi maxime opus auctoritate dicentis, qui nisi gravis et honestus appareat, nemini quidquam persuadebit. cf. §. 184.

apud populum dignitas. Qualia his quidem temporibus populi judicia expectes? Qui nihil aliud quam *publica judicia* significari existimet, cum protius subjiciatur in

modus. De partibus causae, et sententiis ver-
bisque, quae sunt multiplicia, pluribus di-
154cendum. Tria autem praestare debet pronun-
ciatio: *conciliet, persuadeat, moveat*: quibus
natura cohaeret, etiam *delectet*. *Conciliatio*
fere aut commendatione morum, qui nescio
quomodo ex voce etiam atque actione pellu-
cent, aut orationis suavitate constat: *persua-*
dendi vis affirmatione, quae interim plus ipsis¹⁰³⁴

Exc. Santen. Camp. Goth. Jenf. (tac. Gefn.) cum Alm. Voss.
1. 2. 3. et edd. ante Ald. Sed Vall. *rerum* dare testatur Ba-
dus, per operarum vitium, ut opinor, cum vellet scribere
reorum.

154. *cohaeret, etiam*. Sic Turic. Flor. Camp. cum Alm.
Reliqui inserunt *ut*. Sed *cohaereat ut e*. Ambr. 2. Guelf. cum
Jenf. Tarv. *ac actione* Goth. (tac. Gefn.) cf. 11, 2, 41. 6,
2, 7. *perlucent* Flor. Ambr. 2. Guelf. Camp. cum Goth. et
edd. ante Leid. exc. Basil. cf. 6, 2, 13. ubi, ut hic Turic.,
ita vicissim Flor. cum recepta facit. 7, 10, 16. omnes con-
sentiant. vide et 8, 3, 25. Hic Obr. *prolucent*, forma quam
uno Senecae loco defendunt de vita beat. c. 32. ubi tamen
produxit meliores Codd. teste Forcellino. Mox *auctorationis*
Flor. *asseveratione* pro *affirm.* Ald. cum edd. posterr. ante
Burm. de Regii optato. Sed nostrum tuentur MSS., etiam
mei omnes, quo acc. Exc. Santen. *probationis* Flor.

privatis, cf. 3, 10, 1. et hic
§. 130, ei obstat quod modo
(§. 150.) continentur haec
apud populum et publico ju-
dicio. An igitur declamatio-
nibus hoc totum assignandum
erit, ubi causae apud popu-
lum actae fingantur? In iis
dignitas custodienda, ne ulla
βωμολοχία contaminemur.
Modus denique in *privatis*
idem est pronunciationis, qua-

lis fuit elocutionis §, 3, 14.
Eo ipso loco est *populus*, sed
in *suadendo*. An et hic de
eodem cogitabimus? Sed ne
sic quidem quidquam hic
agnosco nisi scholam.

154. *praestare debet*. cf. §.
151. *efficere quid velit*.
ex voce — atque actione *pel-*
lucent. Sicuti ex oratione 6,
2, 13.

affirmatione. Hanc plane

probationibus valet. *An ista, inquit Calidio* 155
Cicero, si vera essent, sic a te dicerentur? et,
Tantum abest, ut inflammares nostros animos:
somnum isto loco vix tenebamus. Fiducia igitur
 appareat, et constantia, utique si aucto-
 ritas subest. *Movendi* autem ratio aut in re- 156
 praesentandis est, aut imitandis affectibus.
 Ergo cum iudex in privatis, aut praeco in pu-
 blicis dicere de causa jusserit, leniter est
 confurgendum: tum in componenda toga,
 vel, si necesse erit, etiam ex integro injicien-
 da, duntaxat in judiciis (apud principem
 enim et magistratus ac tribunalia non licebit)

155. *abest.* Turic. Flor. omittunt cum Alm.

156. *aut est ratio* Ambr. 2. *autem est r.* Guelf. cum Goth.
 et edd. ante Bad. et quidem omisso *est* post *repr.* (Goth. tac.
 Gesn.); sed Guelf. utrobique. *a. r. etiam aut* Bad. *repraesentandis est ut a* imitandis Turic. *re praesenti aut imitandis* Camp.
reprehendendis a. i. Voff. 1. 3. *leniter est confurgendum.* Sic Turic. Flor. Camp. (nisi quod hic *leviter*) cum
 Alm. Vall. Reliqui *est* omittunt. *tum imponendo* Guelf. *t.*
ponenda Goth. (tac. Gesn.). *dunt.* *injugus* Turic. *d. inuigiis*
 Flor. *in jugiis* Alm. *et tribunalia* Turic. Flor. Guelf. *libebit*

pro *asseveratione* dici, quam
 et huc inferre cupiebant, vi-
 dimus ad 5, 12, 12.

155. *Calidio Cicero.* cf. §.
 123.

156. *repraesentandis* — *imi-*
tandis. suis — alienis. In *re-*
praesentando cf. 6, 1, 31.

praeco — *jusserit.* vide 6,
 4, 7.

in componenda toga. „Ita-
 „que probamus apud Plin.

„epist. 2, 3, 2. antiquam le-
 „ctionem: *Surgit, amicitur,*
 „*incipit.*“ Gesnerus. *Injicien-*
dam ex integro interpretoꝝ,
 cum forte delapsa fuit humero.
 cf. §. 149. 140.

non licebit. „In quibus
 „scilicet ad nutum paratus
 „astat orator, ut statim inci-
 „pere possit.“ Gesnerus. cf.
 §. 134.

- paulum commorandum, ut et amictus sit decentior, et protinus aliquid spatii ad cogitandum.
- 157 Etiam cum ad iudicem nos converterimus, et consultus praetor permiserit dicere, non protinus est erumpendum, sed danda brevis cogitationi mora. Mire enim auditurum dicturi cura delectat, et iudex se ipse componit.
- 158 Hoc praecipit Homerus Ulixis exemplo, *quem stetisse oculis in terram defixis, inmotoque sceptro, priusquam illam eloquentiae procellam effunderet*, dicit. In hac cunctatione sunt quaedam non indecentes, ut appellant scenici,

Turic. paulum commorandum. Sic Turic. Flor. Camp. Reliqui est inserunt. et protenus Alm.

157. converteremus Turic. Flor. consultus praeter permiserit Turic. Ambr. 2. consultum praetermiserit Guelf. consultus permiserit Goth. (tac. Gesn.) Camp. cum Voss. 2. Alm. et edd. ante Stoer. exceptis Jenf. (tac. Gesn.) et Tarv. qui consultus praetermiserit. Mox mora. ira Turic. Flor. Camp. delectant Turic. Flor. componi Turic.

158. imo totoque Ambr. 2. in hanc cunctatione Turic. Ambr. 2. suspirationem Turic. Flor. suspitione Guelf. ea diutius Turic. Flor. Camp. cum Alm. Goth. Voss. 2. eo di. Jenf. cum edd. posterr. ante Basil. hic eoque d. cum Gryph. Gibf. et aliquot Burmanni. ea diu cuius Ambr. 2.

et amictus — et protinus. Ingratum sane est, quod ad aliquid spatii repetere cogimur sit, cum praesertim priore loco sola sit, quam dicunt, copula ad decentior pertinens illa, hic aliquam quoque attributi partem expleat. Nec tamen Gallaeum, ante protinus inferentem sit, probo. Sed

quid si post cogitandum intercidit contingat?

158. Homerus Ulixis exemplo. Iliad. 3, 217. seqq.

ut appellant scenici. Suspicio demonstrari, qui praecpta dant actionis scenicae, quales vidimus oratorum actum regentes artifices §. 106. Nisi forte rectius intelligun-

morae, caput mulcere, manum intueri, infringere articulos, simulare conatum, suspiratione sollicitudinem fateri, aut quod quem-
 1035 que magis decet: eaque diutius, si iudex nondum intendet animum. Status sit rectus, ae-159
 qui et diducti paulum pedes, vel procedens minimo momento sinister: genua recta, sic tamen, ut non extendantur. Humeri remissi,

159. *status quid rectum seu sed deducti* Turic. *status quid est rectu seu sed deducti* Flor. *status quid r. ae. e. d.* Camp. S. *si r. ae. e. d.* Rufc. *Status quidem sit r. ae. e. d.* Ald. *rectus aequi et ipsum inest in istis rectu seu sed, cum seu corruptum sit e littera S et male continuato equi, cujus ultima littera distracta et ipsa et corrupta cum sequenti copula transiit in sed.* Illud autem *quidem* post *status* non magis probo quam Badius. *pedes vel — sic tamen* omittunt Ambr. 2. Guelf. *momento* omittunt Goth. Jenf. (tac. Gesn.) cum Voss. 2. et edd. posterr. ante Stoer. exc. Ald. et marg. Basil. ac Gryph. *extendam.* *Humeri* Turic. *dextera* Guelf. *prolutum ultra* Guelf. *spectans quando* Ambr. 2. Guelf. Exc. Santen. cum Goth. Jenf. et edd. posterr. ante Basil.

tur ipsi comoedi et tragoedi. *Rhythmicos* quidem, quos comparare aliquis velit, amoliti sumus 9, 4, 63.

infringere articulos. Rectissime Forcellinus in Lexico huc advocat locum Petronii (cap. 17.) „manibus inter se „usque ad articulorum strepitem contritis“, cum praesertim aptud eundem mox c. 23. legatur „infractis manibus con- „gemuit.“ Dicis tamen, distentos quoque usque ad strepitum articulorum singulos digitos posse accipi. In ca-

pite mulcendo, haec nostri verba Gesnerus comparat cum Luciani rhetore orationi praeludente T. 3. p. 13. (Rhetorum praecept.); non quidem incommode, quanquam *κρίσις* ejus minime probanda. Sed ille *ἐπισπασάμενος ὀρόσον ἐτελοιπὸν τῆς κόμης* profecto *caput demulcet.*

159. *procedens — sinister.* cf. §. 135.

Humeri remissi. Non opus esse arbitror emendatione quam tentat Gesnerus: *demissi.* Sed ipse idem inesse vul-

vultus severus, non moestus, nec stupens, nec languidus: brachia a latere modice remota: manus sinistra, qualem supra demonstravi: dextra, cum jam incipiendum erit, paulum prolata ultra sinum gestu quam modestissimo, ¹⁶⁰velut expectans quando incipiendum sit. Vitiosa enim sunt illa, intueri lacunaria, perfricare faciem, et quasi improbam facere: tendere confidentia vultum, aut, quo sit magis torvus, superciliis astringere: capillos a fronte contra naturam retroagere, ut sit horror ille terribilis: tum, id quod Graeci frequentissime faciunt, crebro digitorum labiorumque motu commentari, clare excreare, pedem alterum

^{160.} *perfricari* Ambr. 2. Guelf. Exc. Santen. cum Voss. 1. 3. *perfricare* Goth. (tac. Gesn.). *improbiorem* Camp. cum Andr. et marg. Colon. *confidentiam volum* Turic. Flor. *confidentiam v.* Guelf. Camp. *capillo* Ambr. 2. *ut si h.* Jenf. Tarv. *frequentissime* omittit Guelf. *laborumque motum* Turic. Flor. prius etiam Camp. Jenf. (tac. Gesn.) Tarv. *librorumque n.* Guelf. Exc. Santen. *labrorumque n.* Goth. (tac. Gesn.) cum Vall. Voss. 2. Ald. *ridere pro clare* prava conjectura Obr. *excreare* omittunt Ambr. 2. Guelf. *pacem — tegure* Turic. Flor. posterius cum Alm.

gato mox suspicatur. In *demittendo* aliquis tamen actus est oratoris; qui cum *remittit* humeros, omnia naturae relinquit. Contrarium est, cum *ad occipitium ducuntur humeri* §. 160.

qualem — demonstravi. §. 142.

^{160.} *lacunaria.* Commodum Passeratius Caprum demonstrat Grammaticum *laqucaria,*

non *lacunaria,* dici iubentem p. Putsch. 2246. In re ipsa cf. praef. nostr. p. LXXXVIII.

crebro — motu commentari. Elegans χαρακτηρισμός demonstrans eum, qui jamjam dicturus astet, inveniendo adhuc intentum et inspicientibus audituris digitorum labiorumque motu quae intra se cogitat manifestantem.

longe proferre, partem togae sinistra tenere, stare diductum, vel rigidum, vel supinum, vel incurvum, vel humeris, ut luctaturi solent, ad occipitium ductis. Prooemio frequentissime lenis convenit pronunciatio. Nihil enim est ad conciliandum gratius verecundia: non tamen semper. Neque enim uno modo dicuntur exordia, ut docui. Plerumque tamen et vox temperata, et gestus modestus, et sedens humero toga, et laterum lenis in utramque partem motus, eodem spectantibus oculis, decebit. Narratio magis prolatam manum, amictum recidentem, gestum distinctum, vocem sermoni proximam, et tantum acriorem, sonum simplicem frequentif-

161. *enim est.* Sic Turic. Guelf. Goth. (tac. Gesn.) Camp. Reliqui *est enim.* Mox *Neque* nobiscum pro aliorum *Nec* Turic. Flor. Ambr. 2. Guelf. Camp. cf. 5, 10, 120. *enim modicuntur* Turic. Flor. *omnino in uno modo dicuntur* Guelf. et *genus modestius* Turic. Flor. (hic tamen tertiam vocem cum vulgata). et *g. m.* Guelf. Camp. Reliqui *ac g. m.* quod minus aptum.

162. *distinctum* omittunt Ambr. 2. Guelf. cum Voss. 1. 3. *voci* Turic. Flor. et *tantum acriorem.* Sic Turic. Flor. Ambr. 2. Guelf. cum Bodl. Alm. Ioann. Voss. 1. (nisi quod *ac* dicitur esse ibi). *ac tamen acriorem* Camp. cum Andr. Nobiscum facit Obr. sed omisso *et.* Voss. 3. *cantum*

161. *ut docui.* 4, 1, 40 seqq. Quod *plerumque lenem* convenire ait, ibidem est §. 55. sed eodem spectat etiam 9, 4, 132.

162. *gestum distinctum.* Hic qualis sit, maxime apparet §.

35. 47. cf. 4, 2, 36. ubi ipsa quoque pronunciatio *distinguendo* adhiberi jubetur. Cavetur ergo gestus generalior, qui non ad singulas se applicet res et sensus, cujusque non sint partes manifestae.

sime postulabit, in his duntaxat, *Q. enim Ligarius, cum esset in Africa nulla belli suspicio, et, A. Cluentius Habitus pater hujusce.* Aliud in eadem poscent affectus, vel concitati, *Nubit genero socrus; vel flebiles, Constituitur in foro Laodiceae spectaculum acerbum et miserum toti Asiae provinciae.*
 163 Maxime varia et multiplex actio est probationum. Nam et proponere, partiri, interrogare, sermoni sunt proxima, et contradictio-

acriorem lepido errore. Reliqui *ac t. apertiore* ab Jenf. inde. *Q. enim.* Sic Ambr. 2. (fortasse tamen pleno praenomine) Guelf. Goth. Jenf. (tac. Gesn.) Camp. cum Voss. 2. Vall. Tarv. cf. Ernest. ad loc. Cic. Reliqui *Q. igitur* et recentiores pleno praenomine. Sed Turic. Flor. *enim* praenomine omisso. *in Africa.* Sic Turic. Flor. Guelf. Camp. cum Goth. Voss. 1. 2. Alm. Jenf. Tarv. Haec omitunt Loc. Ven. Rufc. Reliqui *adhuc.* Mox *poscent* Turic. Flor. Ambr. 2. Goth. Jenf. (tac. et err. Gesn.) Camp. cum edd. ante Gryph. *posceret* Guelf. Reliqui *poscunt.* Mox *flevilis* Turic. Flor. *flexibiles* Guelf. *flebilis* Camp. Goth. Jenf. (tac. Gesn.) Tarv. *constituatur* Goth. (tac. Gesn.) *laudiciae* Flor. *laodiciae* Camp. *laodice* Goth. (tac. Gesn.) Tarv. (hic per AE). *lodiceae* Jenf. cum edd. ante Ald.

Q. enim Ligarius. Pro Lig. c. 1. *A. Clu.* et *Nubit* pro Clu. c. 5. *Constituitur* in Verr. 1, 30.

163. *contradictionem sumere.* Non equidem cum Gesnero *sumtam contradictionem* interpretor *repetitam* eam, quae ab adversario fuerit prolata. *Sumere* in argumentando cum toties sit *praesumere*, statuere quod argumentis non-

dum effectum sit, accipio et hic *contradictionem* adversarii *praesumptam*; cf. 5, 13, 46. *Proponere, partiri* quid esset, de industria tractavit noster l. 4. c. 4. 5. In his igitur nihil elatius sectandum erit, sed plane loquendum. Ut magnam cum compositione affinitatem habet pronuntiatio. Cf. ad haec de *sermone* 9, 4, 131.

nem sumere. Nam ea quoque diversa propositio est. Sed hanc tamen aliquando irridentes, aliquando imitantes pronunciamus. Argumentatio plerumque agilior, et acrior, et ¹⁶⁴ instantior, consentientem orationi postulat etiam gestum, id est, fortem celeritatem. Instandum quibusdam in partibus, et densanda oratio. Egressiones fere et lenes, et dulces, et remissae, *raptus Proserpinae, Siciliae de-*

163. *hanc tamen.* Sic Turic. Flor. Omittit pronomen Camp. Reliqui *haec t.* Verba *aliquando irridentes* omittunt Turic. Flor. cum Alm. Voss. 3. Mox *pronunciatio* pro *pronunciantes.* Argumentatio Turic. Flor. cum Alm.

164. *gestus* Turic. Flor. neuter tamen *consentientes* ante. *postulat enim* Goth. (tac. Gesn.). *celeritatem standum* Turic. *celeritates tantum* Flor. posterius cum Alm. *Celeriter instandum* Obr. prava novandi libidine. *fere et lenes.* Sic Turic. Flor. Camp. Reliqui omittunt *et:* cf. modo §. 161. *et vox temp.* Pro *fere, vero* Guelf. *remissae, raptus.* Sic Turic. Flor. Ambr. 2. Camp. cum Voss. 3. et edd. ante Basil. Reliqui inserunt *ut.* Mox *Neque enim mirum* Camp. Goth. Jenf. (tac. Gesn.) cum edd. ante Gryph.

Nam ea — propositio est.
 „Cum contradictionem adversarii ipse prior profers, nihil aliud quam proponis (ut hoc praecedenti simile esse, liqueat), quanquam non tua, tu argumenta, sed diversae partis.“ Referebat ostendere, in contradictionibus quoque sumendis non esse ultra sermonem pronunciatione tendendum. Mox tamen fatetur, plus scenicae virtutis exigi interdum in contradictione

pronuncianda, quoniam ea soleat condiri aut irrisione adversarii aut ejusdem imitatione, ad comicam prope festivitatem accedente, nec jam solo sermone transigenda. Ita saltem horum inter se sensuum nexum agnoscere mihi videor.

164. *fortem celeritatem.* Elegans accommodatissimi gestus significatio.

raptus Proserpinae — laus.
 cf. 4, 3, 15. item 9, 2, 55.

scriptio, Cn. Pompeji laus. Neque enim mirum, minus habere contentionis ea, quae
 165 sunt extra quaestionem. Mollior nonnunquam cum reprehensione diversae partis imitatio, *Videbar videre alios intrantes, alios autem exeuntes, quosdam ex vino vacillantes.* Ubi non dissidens a voce permittitur gestus quoque, in utramque partem tenera quaedam, sed intra manus tamen, et sine motu
 166 laterum, translatio. Accendendi iudicis plu-

neque mirum Turic. Reliqui n. est m. nisi quod pro postremo numerum Ambr. 2. Guelf. cum Bern. centuriones aequae sunt Guelf.

165. *vicino vacillantes Turic. Flor. discedens Jenf. Tarv. gestus quoque, in. Sic Turic. Flor. Ambr. 2. Guelf. Camp. cum Voss. 1. 2. 3. Goth. et edd. ante Bad. Reliqui g. quo fit in de conjectura Regii. tenere quaedam Turic. Flor. si intra Turic.*

166. *Accendendi iudicis. Sic Goth. (err. Gesn.) cum edd. ante Leid. acc. Gtbl. Obr. Roll. Capper. accedendi iudicis*

Pompejum ornatum in Corneliana apparet etiam loco Q. Ciceronis de Petitione Consulatus c. 13.

165. *cum reprehensione — imitatio.* Locum ex Galliana vidimus jam 3, 3, 66. Videtur autem hic quoque aliqua nostro obrepisse oblivio, ut Gallium, cuius temulentia notatur, adversarium Ciceronis nunc quidem acciperet. Neque enim pro Gallio orasse Ciceronem ignorare potuit. *Diversae partis genitivus referendus ad imitatio, non ad*

reprehensione; et recte se habent haec, etsi illa et imitatio et reprehensio non in diversam partem, sed in clientem ipsum diriguntur. Nec major error, quam qui erat in loco Rullianae 3, 4, 28.

gestus quoque, in utramque — translatio. Quod subjicitur illi *gestui*, mera est appositio, ipsum describens illa. Nove tamen hic dicitur *tenera — translatio, pro moderata, levi.*

166. *Accendendi iudicis — gradus.* Modo totum hoc ad

1037res sunt gradus. Summus ille, et quo nullus est in oratore acutior: *Suscepto bello, Caesar, gesto jam etiam ex parte magna.* Praedixit enim, *Quantum potero voce contendam, ut populus hoc Romanus exaudiat.* Paulum inferior, et habens aliquid jam jucunditatis, *Quid enim tuus ille, Tubero, in acie Pharsalica gladius agebat?* Plenius adhuc et len-167tius, ideoque dulcius, *In coetu vero populi*

Turic. Flor. *accedendi iudices* Guelf. *accedendi iudicis* Camp. Reliqui *accendendi iudices* fortasse e sphaemate Leidensis. *pluris s. gaudiis* Turic. primum et Flor. *ex oratore acutior* Turic. Flor. *gesto etiam*, omisso *jam*, Goth. (tac. Gesn.) Camp. cum ipsis Cic. libris; transponit Jenf. (tac. Gesn.) g. *etiam jam ex.* cum edd. ante Basil.

populus hoc. Sic Turic. Flor. Guelf. cum Alm. et libris Cic. p. *hic* Camp. p. *haec* reliqui. *jam jucunditatis.* Sic Turic. Flor. Ambr. 2. Guelf. Jenf. (tac. Gesn.) cum Goth. et edd. posterr. ante Ald. qui cum reliquis *etiam j.* de Regii conjectura; sed Camp. ipse hoc videtur dare. *acie pars alia gladius* Flor.

167. *coetu* omittunt Turic. Flor. *trahendisque cum v.* Turic. *trahendoque t. v.* Camp. Mox autem ante *fauces* omittunt *sunt* Turic. Flor. Quid faciam illo *tum*, plane non re-

solam prononciationem asfrinxeris, non erit quod mireris, tam lentam, qualis est in protinus sequentibus exemplis, orationem appellari *summum accendendi iudicis gradum.* Intendenda enim voce unice hic res geritur, quae sane facit ad affectum audientibus movendum. Ejus autem acerrimam speciem ostendit esse in loco Ligarianae priore.

Suscepto — *magna.* Cic. pro Lig. c. 5. item mox *Quid enim tuus eodem cap. In coetu vero* Philipp. 2, 25. *Vos Alb.* pro Milo. 31. *Saxa atque solit.* pro Arch. 8.

167. *ideoque dulcius.* Nihil sane dulcedinis inest ipsi, qui demonstratur, sensui: sed sola spectatur vox, quae cum ab illo acutissimi soni fastigio descendit, lenior fit natura et

Romani negotium publicum gerens. Produ-
cenda omnia, trahendaeque tum vocales, ape-
riendaeque sunt fauces. Plenior tamen haec
canali fluunt, *Vos, Albani tumuli atque luci.*
Jam cantici quiddam habent, sensimque resu-
pina sunt: *Saxa atque solitudines voci respon-*
168 *dent.* Tales sunt illae inclinationes vocis, quas
invicem Demosthenes atque Aeschines expo-

perio, quare incidi in mutationem, ut scriberetur *trahendae-
que sunt v. aperiendaeque fauces.* Nisi forte haustum aliquid
credis, ut fuerit *cum — tum —* [Mihī *tum* respicere videtur
illud ipsum de lenta et dulci pronuntiatione praeceptum,
„cum tali actioni locus est.“ BUTTM.] *Jam can-*
tici. Sic Turic. Flor. Ambr. 2. Guelf. Camp. cum Obr. (qui
et mox *habentia*, male). *Nam c. reliqui. sensumque respina*
sunt Turic. *sensumque respinant* Flor. Ex hoc malim effi-
cere: *sensimque respinantur.*

168. *voci respondent — inclinationes.* Omittunt Turic.
Flor. solito propter homoeoarcton errore. *utramque Tu-*
ric. Flor.

jucundior. cf. 178. *jucundior*
— *acrior.* Pertinet enim haec
ratio eo, quod modo notabam,
nihil horum esse ipsis senten-
tiis censendum, quae nec dul-
ces nec acutae esse judicantur,
verum accommodatam singu-
lis vocem habere acrimoniam,
jucunditatem, lentitudinem,
plenior canalem, denique
canticum; quorum nihil non
inservit *accendendis* i. affectu
imbuendis *judicibus.*

trahendaeque tum vocales.
vide not. crit.

Plenior — canali. „Meta-
„phora est ducta a *tubis* et

„*canalibus aquaeductuum.* Ita
„enim transtulit ad *arteriam*
„*tracheam,* quae *canalis* est
„*vocis.*“ Pseudo-Turnebus.
cf. 7, 2, 51.

sensimque respina sunt. vi-
de not. crit.

168. *Demosthenes atque Ae-*
schines. „V. G. Ille huic pro
„*Coro. c. 90.*“ (p. Rsk. 322. 3)
„*Ἐπάρας τὴν Φωνὴν καὶ γεγῆ-*
„*δῶς καὶ λαρυγγίζων.* Hic vero
„*δάκρυα* et *τόνον τῆς Φωνῆς* illi
„objicit c. 72 et sq.“ (contra
Ctes. p. Rsk. 602.). „*Jusjuran-*
„*dum per Marathonis — pro-*
„*pugnatores* est c. 60. pro Co-

brant, non ideo improbandae: cum enim uterque alteri objiciat, palam est utrumque fecisse. Nam neque ille per Marathonis et Plataearum et Salaminis propugnatores recto sono juravit, nec ille Thebas sermone deflevit. Est his diversa vox, et paene extra organum, cui Graeci nomen *amaritudinis* dederunt, super modum ac paene naturam vo-

169. et his diversa Turic. Flor. et est h. d. Camp.

super modum. Sic Turic. Ambr. 2. supra m. reliqui. cf. 9, 3, 46. 8, 4, 6. exercere modum Turic. Flor. cum Alm. qui comp. Turic. Flor.

„rona“ (p. Rsk. 297. 11.)
 „vid 9, 2, 62. 12, 10, 24.
 „Lamentatio autem Aelchimis
 „de Thebis c. 49. contra Cte-
 „siphontem“ (p. Rsk. 544.)
 „Νομίσατε ὄραν ἀλισσομένην τὴν
 „πόλιν, τευχῶν κατασκαφᾶς, ἐμ-
 „πρήσεις οἰκίῳν etc.“ Gesnerus.

neque ille — nec ille. In duplici ille cf. 2, 8, 11. *rectum sonum* et *sermonem* conjungi eidemque rei significandae adhiberi apparet, velut modo §. 162. *vocem sermoni proximam* — *sonum simplicem*, cui opponitur *flexus vocis* (§. 170.) et *plasma*, sed tale quod reprehensione vulgo huic vocabulo haerente careat: cf. de *plasmate* 1, 8, 2.

169. extra organum. cf. §. 40.

Graeci nomen amaritudinis. Hoc nominis usurpatum videtur Graecis artificibus vocem

et prononciationem formantibus, quorum quidem libri aetatem non tulerunt. Neque enim adhuc quisquam potuit *πικρίας* in voce usum demonstrare apud Graecos scriptores, et quam Pseudo-Turnebus ille, velut satis cognitam, memorat *πικροφωνίαν*, frustra quaerimus. Res ipsa tamen, quae significetur, facile agnoscitur; cum praesertim *acerba* eadem vox appelletur, quae denominatio est §. 32. quoque. Hinc Ernestus in *technologia Graeca* p. 265. rectissime definit, „esse vocem *acerbam* i. *amaram*, cum quis „indignatione vel alio affectu „abreptus ita faucium et vocis veluti terminos excedat, „ut sonus oriatur absonus, „pueriliter clamorosus, atque „exilitate sua pessime aures „afficiens.“ Idem in *techn.*

cis humanae acerba: *Quin compescitis vocem istam, indicem stultitiae, testem paucitatis?* Sed id, quod excedere modum dixi, in illa 170 parte prima est, *Quin compescitis*. Epilogus, si enumerationem rerum habet, desiderat quandam conciforum continuationem; si ad concitandos iudices est accommodatus, aliquid¹⁰³⁸ ex iis, quae supra dixi; si placandos, incli-

170. *conciforum* Ambr. 2. cum Bern. *conciiffiorem* Voss. 1. 5. Hic vocem omittit Camp. et mox inserit post *dixi*, omiffis *si placandos*, quae deinde reponuntur inter *quandam et lenitatem*, omni sententia obruta. *ex is* Turic. Ambr. 2. *ex his* Camp. Goth. (tac. Gesn.). *dixi plagatos* Turic. Flor. *placatos* ex Alm. affertur. *quandam si lenitatem* Turic. Flor. cum Alm. *lenitatem misericordia* Ambr. 2. Guelf. *flexus* Turic. Flor. *flexibilem* Guelf. Camp. *quae praecipue* Turic. Flor. *quia pr.* Guelf. *quoque est* Turic. Flor. *videbas* Ambr. 2. Guelf. cum Voss. 1. *etiam morbos* Flor.

Latina p. 5. valde huc facientem demonstrat Valerii Maximi locum 3, 7. extern. 1. 5. (Demosthenes) propter nimiam exilitatem *acerbam* auditu vocem suam exercitatione continua ad *maturum* et gratum auribus sonum perduxit.

Quin compescitis. Cic. pro Rabir. perd. c. 6. ubi sane *continetis* legitur, sed in nostro quidem scriptore MSS. ad unum omnes dant nostrum, quibus accedit Barberinus Garatonio memoratus ad loc. Cic.

170. *conciforum continuationem*. Brevia illa *concisa* (qua voce utitur et 10, 7, 10. cum plerumque appellantur

incisa, velut 9, 4, 2. 22. 44 et passim, quanquam decimo libro adjectivi magis est usu, hic substantivi) celeri pronuntiatione sunt continuanda, ut velocem, quae audienti praestatur, rerum ἀνακεφαλαίωσι cito peragant. cf. 6, 1, 1. seqq. quae supra dixi. cf. §. 166.

169. fortasse et 162.

si placandos — *commovendos*. Rarior est haec repetendae ante accusativos praepositionis omiffio. Quam si contra libros inserere tentes, non congruere sentias ante vocem *misericordia*. Quae ipsa nostro etiam haud dubie causa fuit, cur insolentiosem juncturam admitteret.

natam quandam lenitatem; si misericordia commovendos, flexum vocis, et flebilem suavitatem, qua praecipue franguntur animi, quaeque est maxime naturalis. Nam etiam orbos viduasque videas in ipsis funeribus canoro quodam modo proclamantes. Hic et-¹⁷¹ iam fusca illa vox, qualem Cicero fuisse in Antonio dicit, mire faciet: habet enim in se, quod imitatur. Duplex est tamen miserationio; altera cum invidia, qualis modo dicta de damnatione Philodami: altera cum deprecatione demissior. Quare, etiamsi est in illis¹⁷² quoque cantus obscurior, *In coetu vero po-*

171. dicit. Omittit Camp.

faciet. Sic Turic.

Flor. Ambr. 2. Guelf. (quanquam in hoc ob defectum verus desinentis *ci* omittitur) cum Goth. Jenf. et edd. posterr. ante Gryph. Reliqui *facit*, unde recedentem Camp. non notavi.

imitatur. Sic Turic. Flor. Ambr. 2. Guelf.

Camp. (quanquam hic *imiratur*) cum Alm. Voff. 2, Jenf. Tarv. *miratur* Goth. *imitemur* reliqui. *dicta* omittit Camp. *dampnatione Philolam* Turic. *dimissior* Flor. Camp.

171. Hic — *faciet*. Probabiliter Francius reponit *Huc* pro *hic*. cf. 4, 2, 55. Nisi tamen propria est locutio *mire facere in aliqua re* pro: *praeclarum esse, et multam virtutem exerere*, quale est, quod sequitur §. 173. *mire facit in peroratione — confessio*. Et fuit observata haec *faciendi* potestas, quasi remediorum proficientium propria, de qua agit Burm. ad nostri Decl. 8,

4. p. 169. nec praetermittunt Lexica.

habet — quod imitatur. Eum ipsum affectum, quem fingendo imitatur, praestat fusca illa vox, qualem in Antonio fuisse narrat Cicero Bruto c. 58. ubi, quantopere miserationi movendae profuerit illa, idem testatur.

modo dicta. §. 162.

172. *In coetu et Vos Albani*, vid. §. 167. Est autem

puli Romani; non enim haec rixantis modo dixit: et, Vos, Albani tumuli; neque enim, quasi inelamaret, aut testaretur, locutus est: tamen infinito magis illa flexa et circumducta sunt, Me miserum, me infelicem. et, Quid respondebo liberis meis? et, Revocare tu me in patriam potuisti, Milo, per hos; ego te in eadem patria per eosdem retinere non potero? Et cum bona C. Rabirii uno tertio addicit,

173 *O meum miserum acerbumque praeconium. Illa quoque mire facit in peroratione velut deficientis dolore et fatigatione confessio: ut pro eodem Milone, Sed finis sit: neque enim prae lacrimis jam loqui possum. Quae similem ver-*

172. *pr. non enim quasi inelamare et aut Turic. Flor. cum Alm. omiſſis interjectis ex homoeoteleuto, quare ſuſpiceris, iterum quoque pro neque enim fuiſſe non enim, quod anaphorae commendatione ſane blanditur. quas inelamaret Ambr. 2. Guelf. detestaretur Camp. cum Goth. Voff. 2. et edd. ante Gryph. quidquid respondebo Ambr. 2. cum Bern. An fuit Quid? quid r. Mox adjicit Guelf. Camp. cum Jenſ. Tarv. adicit Goth. (tac. Geſn.) miserum non acerbumque Turic. Flor.*

173. *mifere facit Turic. Flor. Camp. dolore Ambr. 2. et pro eodem Camp. praeclarimis Flor.*

obſervatio per ſe acuta et iudicii pleniffima, illa quamvis invidioſa in Antonium et Clodium nequaquam increpantis modo fuiſſe pronunciata a Cicerone; et mirifica eloquendi concinnitas in hiſce: *non rixantis modo dixit, non, quaſi inelamaret aut teſtaretur, locutus eſt.*

infinito magis. cf. §. 4. Loca mox ſunt Miloniana c. 37. et 58. extr. Pro C. Rabirio Poſt. c. 17. Nec dubito, quin recte Bentlejus ad Horat. Sat. 1, 4, 14. ex ipſo Cicerone reponi jubeat nummo pro uno. Librorum tamen meorum nullus recedit a vulgata.

bis habere debent etiam pronunciationem. Possunt videri alia quoque hujus partis atque officii, *reos excitare, pueros attollere, propinquos producere, vestes laniare*: sed suo loco dicta sunt. Et quia in partibus causae talis est varietas, satis apparet, accommodandam sententiis ipsis pronunciationem; sicut ostendimus. Sed verbis quoque, quod novissime dixeram, non semper, sed aliquando.

1039 An non haec, *misellus et pauperculus*, summissa atque contracta; *fortis et vehemens et latro*, erecta et concitata voce dicendum est?

174. alii quoque Turic. Flor. *causae talis est.*

Sic Camp. cum Goth. Voss. 2. Vall. Bad. *parte talis est Turic. Flor. cum Alm. profecto, qui hic turbare narratur. causa et aliis e. Ambr. 2. causae et aliis Guelf. cum edd. ante Ald. causae etiam aliis e. reliqui, sine sensu manifesto. si verbis Turic. Flor. Camp.*

175. *At non* Guelf. Goth. Jenf. (tac. Gesn.) Tarv. cum Voss. 2. Vall. Bern. *et pauperculus* omittunt Turic. Flor. *vehemens elatio* Guelf. Jenf. (tac. Gesn.) cum edd. posterr. ante Ald. *dicendum est pro dicenda sunt* Turic. Flor. Ambr. 2. Guelf. Camp. cum Alm. Goth. Voss. 1. 2. et edd. ante Ald. acc. Bad. Hoc igitur in tanto consensu verum, eique in praecedentibus *hoc pro haec* aptandum iudico. Cf. nos ad 1, 11, 13. 2, 17, 30. (Vid. Addenda.)

174. *suo loco dicta.* Supra 6, 1, 30.

quia — talis est varietas.
„Eo quod pro quaque causae
„parte varianda est pronun-
„ciatio, apparet protinus sen-
„tentiis quoque singulis can-
„dem esse accommodandam;
„quod ipsum tot exemplis

„proferendis ostendimus.“ Ne-
que enim haec partes causae
agendi differentia demonstrari
potuit nisi sententiis ex qua-
que earum promendis. Re-
spicit autem suam divisionem
§. 153.

175. *haec — dicenda sunt.*
Vid. not. crit.

Accedit enim vis et proprietates rebus tali astipulatione: quae nisi affit, aliud vox, aliud
 176 animus ostendat. Quid? quod eadem verba
 mutata pronuntiatione indicant, affirmant,
 exprobrant, negant, mirantur, indignantur,
 interrogant, irrident, elevant? Aliter enim
 dicitur, *Tu mihi quodcumque hoc regni; et,*
Cantando tu illum? et, Tunc ille Aeneas? et,
Meque timoris Argue tu, Drance. Et, ne morer,
 intra se quisque vel hoc, vel aliud, quod
 volet, per omnes affectus verset: verum esse,
 177 quod dicimus, sciet. Unum jam his adjiciendum
 est, cum praecipue in actione spectetur

176. *negant.* Omittit Camp. *mili quod cuique eo regni*
 Turic. Flor. *cantando tullium* Turic. *donec ille* Turic. Flor.
Aeneas sed sequem timoris argutis tu dranie Turic. Flor.
argue omittit Guelf. *drances* Camp. *Et nemo rerum intra*
quisque Turic. Flor. *Et nemo rerum i. s. q.* Ambr. 2. cum
 Bern. *Et nemo rerum inter s. q.* Guelf. *Et ne moremur i. s. q.*
 Voff. 3. *ho vel* Ambr. 2. *homo vel* Guelf. *per omnis* Flor.
 Ambr. 2.

nisi affit — ostendat. Con-
 junctivus in posteriore verbo
 plane potentialis est: $\delta\epsilon\acute{\iota}\zeta\epsilon\iota\epsilon\upsilon$
 $\acute{\alpha}\nu$. Quare alienissima Fran-
 cii conjectura *ostentat*; nec
 attendenda Camp. scriptura
ostendit, fortasse et ipsa a cor-
 rigente profecta: cf. 5, 12,
 20. ubi alia ratio.

176. *eadem verba mutata*
pronuntiatione. Hoc commo-
 de docet exemplo pronomi-

nis secundae personae in lo-
 cis Virgilianis Aen. 1, 78.
 Ecl. 3, 25. Aen. 1, 617. 11,
 335. Cum tamen ternis ter
 differentiis rem distinguat (cf.
 per paria euntem §. 87.), mi-
 ror, plus tribus, minus no-
 vem, exemplis defungi no-
 firum. Nunc nihil in Vir-
 gilianis hisce agnosco, nisi
 admirationem et contemptum,
 tam recta oratione quam per
 interrogationem significata.

decor, saepe aliud alios decere. Est enim latens quaedam in hoc ratio, et inenarrabilis: et ut vere hoc dictum est, *caput esse, decere quod facias*; ita id neque sine arte esse, neque totum arte tradi potest. In quibusdam¹⁷⁸ virtutes non habent gratiam, in quibusdam vitia ipsa delectant. Maximos actores comoediarum, Demetrium et Stratoclea, placere diversis virtutibus vidimus. Sed illud minus mirum, quod alter deos, et juvenes, et bonos patres, servosque, et matronas, et graves anus

177. *decor*. Sic Turic. Flor. Camp. cum Alm. *decorum* reliqui, nisi quod *deorum* Jenf. (tac. Gefn.) Tarv. quod inveniebat Regius. *alios decedere* Turic. Flor. *esse, decere*. Sic Turic. (nisi quod *capud* modo, et *decedere*) Flor. Camp. cum Alm. *artis* inferunt reliqui. Sed *qui* post *quod* addit male Camp. *ista id* Turic. Flor. *id ita* Goth. Jenf. (tac. Gefn.) cum edd. ante Ald.

178. *delectatur* Turic. Modo in quibus vitia Floril. Sante. per errorem. *auctores* Camp. cum Jenf. Tarv.

Stratoclea, Sic Turic. Flor. Ambr. 2. Guelf. (quorum duo postremi omittunt *et*) cum Goth. Voff. 1. 2. 3. Bodl. Andr. *Stratoclem* reliqui. cf. 4, 1, 77. item 12, 10, 24. *vidissemus* Turic. Flor. Quid lateat, non exputo; nisi forte turbatum fuit male continuando *vidi sed illud minus*. Goth. *videmus*, cui obstat *mox erat*. Ambr. 2. *illum minus*. Turic. Flor. *melius set enim*. Guelf. *m. fit e*. Voff. 1. 3. *m. fit e*. Goth. *m. fiunt e*. Camp. *m. sunt e*.

177. *decor*. cf. 11, 1, 41. *caput esse, decere*. vide Cic. de Or. 1, 29. Mox quod potest Gefnerus mutandum censet infinitivo *posse*, non persuadet mihi. Opponuntur haec *verum est caput esse decere et nequit sine arte esse aut totum arte tradi*. Id ipsum apparet positu adverbii *ut*, quod in Gefneri ratione inter *est et caput* demum poni debebat.

178. *Demetrium et Stratoclea*. De his quidem actoribus scenicis nihil praeterea comperi.

optime, alter acres senes, callidos servos, parasitos, lenones, et omnia agitatoria melius.

Fuit enim natura diversa. Nam vox quoque ¹⁰⁴⁰
 179 Demetrii jucundior, illius acrior erat. Annotandae magis proprietates, quae transferri non poterant, manus jactare, et dulces exclamationes theatri causa producere, et ingrediendo ventum concipere veste, et nonnunquam dextro latere facere gestus: quod neminem alium praeter Demetrium decuit: nam-

179. *adnotandae memoriae magis* Turic. Flor. (ex hoc quidem *memoriae*, et mox *proprietatis*) Camp. cum Alm. Bodl. Andr. Facilius sane fuit vocem molestissimam ejicere quam emendare; sed ipse bonam copiam ejurare cogor. Id quidem apparet, adjecto aliquo apposito ad *proprietates* longe melius procedere, quod subjungitur iisdem, *quae transferri non poterant*. Indicabantur itaque *proprietates*, quae nullo negotio videbantur cum alio communicari; ut eo mirabilius esset, eas ipsas a Demetrio ad Stratoclea non potuisse transferri, nec vicissim. [Quid si *mimicae*? h. e. quae non in hominis cujusque natura, sed in histrionis arte sitae erant; ita ut ab altero in alterum imitando viderentur posse transferri. BUTTM.] *theatri eam pr.* Jenf. cum edd. po-

179. *Annotandae magis.* cf. not. crit.

et dulces — producere. Hic quoque nihil aliud agnosco nisi *plasma* (cf. §. 168.), quod non quidem *proferatur* modo, sed *producat* i. diutius continetur ac trahatur, et quidem *theatri*, i. spectatorum (cf. 1, 2, 9.), *causa*, iis ut placeat actor. Ita mox aliquid *populo datur*, eo tamen, ni fallor, discrimine, ut prius honestiores etiam complecta-

tur, alterum ad *summam* magis *caveam* spectet. cf. 2, 12, 10.

ventum concipere veste. Ponunt illustrandi causa locum Ovidianum Art. 3, 501. *Haec movet arte latus tunicisque fluentibus auras Excipit, extensos fertque superba pedes.*

dextro latere facere gestus. Hoc illud ipsum esse censeo, de quo agit §. 74. id ostendere maxime latus.

alium praeter Demetrium. cf. not. crit.

que in haec omnia statura et mira specie adjuvabatur. Illum cursus, et agilitas, et vel¹⁸⁰ parum conveniens personae risus (quem non ignarus rationis populo dabat), et contracta etiam cervicula. Quidquid horum alter fecisset, foedissimum videretur. Quare norit se quisque, nec tantum ex communibus praeceptis, sed etiam ex natura sua capiat consilium formandae actionis. Neque illud tamen¹⁸¹ est nefas, ut aliquem vel omnia vel plurima deceant. Hujus quoque loci clausula sit eadem, necesse est, quae ceterorum est, regnare

sterr. ante Ald. *producere ut in egrediendo* Turic. *p. ut ingrediendo* Flor. *Camp. p. et in ingr.* Alm. *dextra latere* Jenf. *Tarv. alium Demetrium* Turic. *Flor. Ambr. 2. Guelf. cum Alm. a. quam D. Camp. a. nisi D. Voss. 1. 3. Suspicio fuisse alium ut D. omnia quasi statura* Turic. *Flor. Camp. cum Bodl. Andr. Ald. o. quali st.* Alm. *Frustra quaero, quid lateat. spatiae adjuuitur* Turic. *Flor. f. admirabatur* Goth.

180. *cursus* Ambr. 2. *personae reus* Turic. *Flor. contractata* Camp. *cervicalia* Camp. cum Goth.

181. *clausulae eadem* Turic. *clausulae eadem* Flor. *clausula eadem* Alm. *ceterorum est* Turic. *Flor. non enim* omittunt Turic. *Flor. neque* omittunt Turic. *Flor. cum Alm. prosequemur* Camp. *temporibus affectionibus* omittunt Turic. *Flor. cum Alm. temporibus affectationibus* Jenf. cum edd. posterr. ante Ald. qui *affectibus* cum Bad. qui hoc et in Vall. esse narrat; mire, quoniam Goth. Voss. 2. nostrum. *effictionibus* Basil. Gryph. de conjectura Regii. *molestè putemur* Turic. cum Alm.

180. *vel parum — risus.* Hic igitur fuerit ad aures accidens spectatorum, movensque alterum sibi respondentem ipsorum. Sed dubitari potest, an recte legamus *risum*, nulla tamen alia voce magnopere se commendante. cf. not. crit. *rationis* interpretare: *rectae*.
181. *nefas.* cf. 10, 2, 5.

maxime modum. Non enim comoedum esse, sed oratorem volo. Quare neque in gestu persequemur omnes argutias, nec in loquendo distinctionibus, temporibus, affectionibus
 182 moleste utemur. Ut si sit in scena dicendum,

Quid igitur faciam? non eam, ne nunc quidem,

Cum arcessor ultro? an potius ita me comparem,

Non perpeti meretricum contumelias?

Hic enim dubitationis moras, vocis flexus, varias manus, diversos nutus actor adhibebit. Aliud oratio sapit, nec vult nimium esse condita. Actione enim constat, non imitatione.
 183 Quare non immerito reprehenditur pronun- 1041

182. *num eam* Camp. *arces ultro* Turic. Flor. *Hice dubitatione moris* Turic. Flor. *H. e. dubitationes m.* Ambr. 2. Guelf. Exc. Santen. Goth. Jenf. (tac. Gesn., nisi quod posterior cum Tarv. inserit *est post enim*) Tarv. Ald. *H. e. dubitatione moris* Camp. *H. e. dubitatione moras* Locat. cum Alm. (ut fertur) et edd. ante Ald. de Regii conjectura. Nostra est a Badio rectissime emendante. *varia manus* Turic. Flor. *diversos natus* Turic. *d. actus* Camp. *d. tutius* Voss. 1. *orator sapit* Guelf. Exc. Santen. *vult minimum* Turic. Flor. Camp.

183. *aeque re non* Turic. *equare non* Ambr. 2.

pron. et vultuosa. Sic Turic. Flor. *et omittunt reliqui.*

distinctionibus, temporibus, affectionibus. Lucem accipiunt duo priora §§. 35 — 40. Postremum sanum esse nequit, nec quidquam melius reperio Regiana emendatione, suadentis *effictionibus*; cf. §. 89. 152. 174. 175.

moleste, „nimia et odiosa „diligentia.“ Usus adverbii copiose illustrat, nostro quoque adhibito loco, Vulpus ad Catull. 42, 8. p. 140. cf. mox §. 183. et in re ipsa 1, 11, 3. 183. *pronunciatio* — *vultuosa.* Gesnerus eodem voca-

ciatio et vultuosa, et gesticulationibus molesta, et vocis mutationibus resultans. Nec inutiliter ex Graecis veteres transtulerunt, quod ab iis sumtum Laenas Popilius posuit, esse *hanc inotiosam actionem*. Optime igitur, 184 idem, qui omnia, Cicero praeceperat, quae

cf. §. 164. *moleste* et Ambr. 2. cum Voff. 1. *molesta* — *mutationibus* omittunt Turic. Flor. cum Alm. et *Graecis veteris* Turic. Flor. et *graeca v. Camp.* ab iis. Sic Goth. (tac. Gesn.) Camp. *ab is* Ambr. 2. *a bonis* Guelf. *a nobis* marg. Basil. *ab his* reliqui (cf. §. 134.). *Lenax* Goth. (tac. Gesn.) Nos nomen per diplithongum scribimus, hic quidem sine auctoritate libb. Sed ita Turic. et 5, 1, 21.

hanc mocosam Flor. Ambr. 2. cum Bern. (cf. Salm. ad Treb. Pollionis Gallien. c. 8. p. 208, nihil agens et quantumvis erudite ineptiens non solum nostro sed et Ciceronē ad Att. 1, 13. obtrudenda voce inaudita, revictus idem ab J. Fr. Gronovio ad Sen. Nat. Quaest. 1, 1.) *h. vitiosam* Guelf. *h. invitiosam* Goth. *h. injocosam* Voff. 1. 3. *h. in ociosam* Camp. *h. mucosam* Tarv. cum Andreana. *actione* Camp.

bulo utentem demonstrat Ciceronem Orat. c. 13. Similia sunt ipsius quoque Ciceronis *actuofus* et sequiorum *gestuofus*.

veteres transtulerunt. Demonstrantur ii, quos cognovimus §. 106. Cave autem *transtulerunt* accipias de vocabulo in latinum converso, cui non congruit quod „ex „*Graecis*“ dicitur, non „ex „*Graeco*.“ Nec, si hoc spectasset Qu., integram locutionem subiecisset: *esse hanc*. A veteribus igitur hoc sumfit ipse recentiorum unus prae-

ceptorum *Laenas*, de quo cf. 10, 7, 32.

inotiosam actionem. Nec latinam, id quod sane non mirum, nec Graecum huic respondens vocabulum demonstrare adhuc habuerunt VV. DD. nisi quod aptissime Gesnerus confert Lucian. Philopat. c. 25. p. 614. τὴν πολυάσχολον μαθηματικὴν i. astrologiam. Nec igitur dubitare licet, quin *ἀσχολον ὑπόκρισιν* dixerint Graeci rhetores, etsi nondum nobis quidem animadversū. Talis pronuntiatio fuerit *fatagentium*, non *agentium*. cf. §. 126.

supra ex oratore posui: quibus similia in Bruto de M. Antonio dicit. Sed jam recepta est actio paulo agitatior, et exigitur, et quibusdam partibus convenit: ita tamen temperanda, ne, dum actoris captamus elegantiam, perdamus viri boni et gravis auctoritatem.

184. *qua supra Turic.* *M. Antonio.* Sic Guelf. Camp. Goth. Jenf. (tac. Gesn.) cum edd. ante Stoer. exc. Tarv. Plenum reliqui praenomen, si fides in talibus conferentium diligentiae. *sed etiam Turic. Flor. Guelf. Goth. (tac. Gesn.) Camp. cum Alm. qui recepta et pro r. est dare narratur. paulo etiam agitatior Obr. sed paulo ipsum omittit Guelf. et exigeritur Turic. Flor. et exigitur Ambr. 2. etiam e. Jenf. Tarv. et jam e. Locat. cum edd. posterr. ante Bad. acc. Basil. etiam et e. Bad. Gryph. Quid in verbo productius lateat eo, quod vulgo legimus, non exputo; sed est salebrarum aliquantum in istis et exigitur, et — convenit. Jenfoniana quidem scriptura paulo tersior, prae qua tamen malim: quae et exigitur et — convenit. Qui exigant sunt et iudices et auditoria. *necdum actori ris c. actoris elegantiam Turic. Flor. summa vitii paritate, quanquam in Turic. actori in fine versus et inde natus error.**

184. *supra ex oratore.* „Re- „sententiisque consentiens.“
 „spicit puto s. 122. In Bruto Gesnerus.
 „de M. Antonio c. 58. Ge- et exigitur. cf. not. crit.
 „stus erat non verba exprimens, viri boni — auctoritatē.
 „sed cum sententiis congruens: Latens et gratus ad ea quae
 „manus, humeri, latera, supplo- continuo tractanda sunt trans-
 „sio pedis, status, incessus, itus.
 „omnisque motus, cum verbis

ARGUMENTUM LIBRI XII.

Pro. Gravitas argumenti. — Oratorem esse debere virum bonum Cap. 1. — 5. *malum ne posse quidem oratorem fieri, cum idem careat sapientia; — 7. mente libera; — 10. ipsorum, quae tractet, scientia; — 13. fide. — 22. Quid respondendum iis, qui Demosthenem et Ciceronem tanquam malos viros objiciant. — 32. malos desitui eo, quod in quacunque re optimum sit et efficacissimum. — 35. malas tamen etiam artes rhetori tractandas esse, ut noscantur. — 45. fieri item posse, ut contra veritatem agat vir bonus, malasque causas defendat. — Cap. 2. Mores oratori excolendi. — 3. naturam ad virtutem non sufficere. — 10. philosophiae opera danda, — 14. dialecticae; — 19. ethicae; — 25. physicae. — 31. oratorem nulli se addicere sectae debere, sed optima quaeque exercitatione et studio complecti. — Cap. 3. Jus civile noscendum. — Cap. 4. Exemplorum copia paranda. — Cap. 5. Plurimum valere animi, et quibus data sit, corporis praestantiam. — Cap. 6. Qua aetate initium agendi faciendum. — C. 7. — 7. Quales causae potissimum suscipiendae. — 12. An gratis agendum. — C. 8. Summam in discenda causa diligentiam esse ponendam, litigatorem saepius audiendum, instrumenta inspicienda. — C. 9. — 7. Nimia laudis cupido reprehenditur. — 13. Male dicentiam nocere fere et causae et actori. — 21. Quaenam scripto sint praeparanda et quomodo improvisis occurrendum. — C. 10. De genere dicendi. — 10. plurimum differre genera exemplo docetur pictorum et sculptorum. — 12. Recensentur Oratores Latini — 15.*

Ciceronis laus et defensio. — 19. *Divisio inter Atticos, Asianos, Rhodios.* — 26. *Demonstratur vera Atticorum virtus, contra affectatores ejus.* — 35. *Latinos elocutione tantum a Graecis vinci; quod linguae inopia fieri in elementis maxime et accentu docetur.* — 39. *huic incommodo sententiis et luminibus medendum.* — 48. *refelluntur qui omnem ornatum repudiant.* — 57. *An discrimen servandum in agendo et in scribendo.* — 65. *Alia divisio inter subtile, grande et floridum genus.* — 72. *his multa interjacere mixta.* — 72. *usum esse omnium.* — 76. *longe diversum esse corruptum licentiosumque genus.* — 80. *bona illa facilia etiam fieri studio: sed modum servandum esse in omnibus.* — C. 11. — 7. *Finem orandi faciendum esse antequam annis deficias.* — *Peroratio operis.* — 13. *non magnam nimis et arduam esse tot artium conjunctionem.* — 20. *tempus, modo recte utaris, non deficere.* — 30. *quid praestari possit, exemplis virorum illustrium docetur; et modicae quoque eloquentiae uberrimos fructus esse monetur.* — 31. *Conclusio.*

M. FABII QUINTILIANI
 DE
 ORATORIA
 INSTITUTIONE
 LIBER DUODECIMUS.
 PROOEMIUM.

¹⁰⁴² VENTUM est ad partem operis destinati longe gravissimam. Cujus equidem onus si tantum opinione prima concipere potuissem, quanto me premi ferens sentio, maturius consuluissem vires meas. Sed initio pudor omittendi, quae promiseram, tenuit: mox, quanquam per singulas prope partes labor cresceret, ne perderem, quae jam effecta erant, per omnes dif-

onus sit si Turic. Flor. Ambr. 2. Guelf. cum Voss. 1. 3. Modo quidem Camp. quanto premi forens Turic. Flor. q. m. prime f. Voss. 1. 3. An q. p. me f.? Pro quanto Guelf. quantum, Camp. quam nunc. Mox omittendo Turic. Flor. praemiseram Camp. quoque partes Guelf. cum Jenf. et edd. post. ante Stoer. libor Flor. me sustentavit Turic. Flor. cum Alm. mensus temptavi Guelf.

1. pudor omittendi. cf. *ve-* ipsum, illic *verecundatur* alio-
recundiam negandi Pro. 1, 3. rum causa.
 3. 5. 15. Sed hic *pu-*det

2 facultates animo me sustentavi. Quare nunc quoque, licet major quam unquam moles pre-
 mat, tamen prospicienti finem mihi constitu-
 tum est vel deficere potius, quam desperare. Fefellit autem, quod initium a parvis cepera-
 mus. Mox velut aura sollicitante provecti¹⁰⁴³
 longius, dum tamen nota illa, et plerisque
 artium scriptoribus tractata praecipimus: nec
 adhuc a litore procul videbamur, et multos
 circa velut iisdem se ventis credere auros ha-
 3 bebamus. Jam cum eloquendi rationem no-
 vissime repertam, paucissimisque tentatam in-
 gressi sumus: rarus, qui tam procul a portu
 recessisset, reperiebatur. Postquam vero no-

2. *majori* — *mole premar* Camp. (nisi quod hic *primar*) cum edd. ante Stoer. acc. Gibl. qui et Bodl. testem ad-
 jungit. Nostri nostram (quanquam *molet* Flor.), commen-
 datam ipsa varietate, cum modo *quanto me premi* praecesserit.
vim quam pro unquam Ambr. 2. *efficere potius* Voss. 1. *spe-
 rare* Guelf. *initium aparuisse* Flor. *sollicitanti* Turic. Flor.
dum tamen. Sic Turic. Flor. Ambr. 2. Guelf.
 cum Alm. d. *tantum* reliqui. *plerisque parvum* Flor. *velut
 iisdem* omittunt Turic. Flor. Camp. *auros habemus* Turic. *au-
 ras habemus* Flor.

3. *paucissimos quae* Turic. Guelf. Pro *Jam* — *tentatam*
 Goth. nil nisi *tam.* Turic. *ingressumus.* *qui tam pro-
 cul.* Primi dedimus e conjectura Gesneri. *quia procul* Turic.

2. *deficers'* — *desperare.* cf. 2, 12, 12.

nec adhuc — *et multos.* Haec legitimo illo copularum *nec* atque *et* vinculo junguntur (ut mox §. 4. *nec* — *et longius*), ita ut *et* prope litus esse, *et multos* habere navigationis

socios nostrum appareat, qui etsi *longius provectus* nihil tamen praeter nota illa tractet. *Dum*, ut aliqui quoque vidimus, proprio usu indicativum praesentis sibi vindicat.

3. *rarus* — *reperiebatur.* cf. 6, 2, 3.

bis ille, quem instituebamus, orator, a dicendi magistris dimissus, aut suo jam impetu fertur, aut majora sibi auxilia ex ipsis sapientiae penetralibus petit: quam in altum sinus ablati, sentire coepimus. Nunc *coelum undique et undique pontus*. Unum modo in illa 4 immensa vastitate cernere videmur M. Tullium, qui tamen ipse, quamvis tanta atque ita instructa nave hoc mare ingressus, contrahit vela, inhibetque remos, et de ipso demum genere dicendi, quo sit usus perfectus orator, satis habet dicere. At nostra temeritas

qui procul Camp. q. jam p. reliqui. *ratus qui* Guelf. *ratis quae* Jenf. cum edd. post. ante Ald. *reperietur* Turic. Flor. cum Alm. *orator jam dicendi* Guelf. o. *dicendi* Voss. 1. 3. *aut in suo impetu* Turic. Flor. *et ipsis sententia* Ambr. 2. *sumus ablati* Jenf. Tarv. cum Goth. *sententiae coepimus* Guelf.

4. *modo in illo* Flor. Mox ipse et ita omittit Guelf. *mare hoc nave* Guelf. *contrahet* Ambr. 2. *est de ipso* Turic. Camp. At. Ambr. 2. ad. Goth. (tac. Gesu.)

coelum — pontus. Rectissime judicat Gesnerus, nihil hinc scripturae Virgilianae Aeneid. 5, 9. accedere auctoritatis, cum Quintilianus memoriter referens loca veterum toties ea immutaverit. Sunt tamen MSS. qui pro vulgato *maria undique et undique coelum* nostra ipsa exhibeant in versu Virgiliano. Idem Gesnerus demonstrat Ovidianum illud Trist. 1, 2, 22. *Nihil est nisi pontus et aër*, cui accedit Horatii dictum *nihil astra praeter* *Vidit et un-*

das Carm. 5, 27, 31. 32. Aliquid ejusmodi obversatum est nostro.

4. *M. Tullium*. In eo, qui Orator inscriptus est, libro. Fateor autem, hanc per tot membra continuatam similitudinem mihi non valde placere: cf. 2, 4, 7.

inhibetque remos. De *inhibendo* non quidem *remos*, sed *navem*, nota res est, quid se errasse Cicero ipse confessus sit ad Att. 15, 21. qui tamen loci de Or. 1, 53. securus fuit. Haud diligentius

etiam mores ei conabitur dare, et assignabit officia. Ita nec antecedentem consequi possumus, et longius eundem est, ut res feret. Et probabilis tamen cupiditas honestorum, et velut tutioris audentiae est tentare, quibus paratior venia est.

I. Sit ergo nobis orator, quem constitui-1044

Ac. Dein mores enim Turic. Flor. adsignavit iidem. antecedentemque c. Camp. res paret Turic. Flor. cum Alm.

Et probabilis. Sic Turic. Camp. conjunctionem omittunt reliqui. *velitioris* Turic. Flor. cum Alm. quam ex hoc *relitioris*. Sed *veluti oris* Ambr. 2. Guelf. Exc. Sant. *velocioris* Camp. *tutioris* solum Goth. Jenf. cum edd. ante Gryph. *vel tutioris* reliqui praeter Obr. cui nostrum acceptum referimus. *audientiae.* Sic Ambr. 2. Camp. cum Voff. 1. 2. Obr. *audiente* Turic. cum Bodl. *audientiae* Flor. Guelf. Exc. Sant. cum Alm. *audaciae* reliqui.

Inscriptio capitis in Ambr. 2. (neque enim ulla in Turic. Flor.) Guelf. Goth. *non posse oratorem esse nisi virum bonum*, cum edd. praeter Camp. Obr. Gefn. Bip. Primus quidem solus uncialibus eam litteris dat. Nulla capitum hic distinctio in Exc. Santen.

1. *constituimus.* Sic Turic. Flor. Ambr. 2. Guelf. Exc.

versatum hic esse nostrum credo, aut mutandum *remos* in *remis*, quae ratio impeditior est deficiente accusativo. Nec retro cedentem significare voluit Ciceronem, quod est in *inhibenda nave*, plane ad artis modulum dicta. Vide et Valcken. ad Herodot. 3, 84. Not. 30. Mongaltus ad locum Ciceronis in nostra et ipse est sententia.

ut res feret. Haec verba

praecedentibus continuanda sunt; non autem ad sequentia trahenda, quod quibusdam e veteribus etiam placuit. Significant autem *pro re nata*, velut mox c. 1. extr.

audientiae. cf. 3, 3, 27. et videtur mollius vocabulum altero *audaciae*. Ante quibus non eos intelligi, sed ea, facile apparet.

1. *constituimus.* vid. not. crit.

tuimus, is, qui a M. Catone finitur, *vir bonus, dicendi peritus*; verum, id quod et ille posuit prius, et ipsa natura potius ac majus est, utique *vir bonus*. Id non eo tantum, quod, si vis illa dicendi malitiam intruxerit, nihil sit publicis privatisque rebus perniciosius eloquentia, nosque ipsi, qui

Sant. cum Alm. Voff. 3. Vall. Bern. Jenf. Tary. *institui-*
mus reliqui. „Sensus est, is orator quem constituimus i.
 „definimus esse oratorem, sit is qui etc. Non enim jam
 „de institutione sed de constitutione oratoris loquitur.“
 Badius. Nec sufficit quod Burmannus ait praeteritum posse
 agnoscī in verbo, cum praesertim optimi codd. alterum
 vindicent. „Quem *constituimus* oratorem“ eundem dicit
 noster quem mox „qui *mihī* sit orator.“ Alia videtur ra-
 tio infra §. 28. item 1. Pro. 9. Continuo *qua* Turic.
 Flor. (hic tamen direntim) omisso *is*. Sed Ambr. 2. Guelf.
 et *quia* cum Bern. (posteriores duo itidem direntim). et
quare Voff. 3. Mox *definitur* Camp. *verum idque quod et*
ille Turic. Flor. Camp. Nobiscum faciunt Ambr. 2. Guelf.
 Basil. et ante *ille* omittunt reliqui. et *ipsa*. Sic
 Turic. Flor. Ambr. 2. Guelf. Camp. Goth. (tac. Gesn.)
 cum edd. ante Gryph. *etiam i*. reliqui. non *eo*, omisso *Id*,
 Leid. cum Steph. *vis ulla* Goth. (tac. Gesn.). *malitia* Tu-
 ric. Flor. nosque *ipsi*. Sic Turic. Flor. (nisi quod

a M. Catone finitur. cf. 2,
 15, 1. Mox utique *vir bonus*
 referes ad illud quod praeces-
 serat *sit nobis*. Interjecta ista *id*
quod — *majus est*, legitimam
 habent structuram formulae
id quod: cf. 3, 6, 1. hic §.
 9. item Drakenb. ad Liv. 6,
 17, 6.

Id non eo tantum. Qui hic
 aliquid interpretamenti affer-
 re dignati sunt, veteres illi
 philologi, male suppleendum

statuerunt *spectat*, vel *perti-*
net, cum *eo* loci acciperent
 adverbium et sic devenirent
 ad mutandum mox *quod* in
ut. Est autem pro *propterea*.
 cf. 4, 2, 80. Nec tamen dif-
 ficultate caret locus, cui ana-
 coluthon quoddam inest, non
 quidem negligentia, sed con-
 sulto admissum. Procedebat
 enim ratio consueta hoc modo,
 ut post illud *non tantum* in-
 ferretur *sed etiam*, quod nus-

pro virili parte conferre aliquid ad facultatem dicendi conati sumus, pessime mereamur de rebus humanis, si latroni comparamus haec arma, non militi. Quid de nobis loquor? Rerum ipsa natura in eo, quod praecipue in-

hi ipsa et continuo quae) Ambr. 2. Guelf. Exc. Sant. Camp. cum Goth. Voss. 1. 2. 3. et edd. ante Gryph. Ex Alm. nos quoque i. reliqui sed nos quoque i. Praepostera ratione, qua suum damnum majus eloquentiae incommodo significet, et mox tamen a sua persona, per figuram aliquam modestiae, ad naturam ipsam recedat. Nimia sibi licere ratus est, qui haec mutavit, ut *sed quoque* undeunde extunderet. In mutata autem ea, quae adhuc obtinuit scriptura id quoque notandum, quod nulla est diversitas earum rerum, quae per *non tantum* et *sed—quoque* opponuntur invicem. *pro uili uili parte* Turic. *pro uili utri p.* Flor. *comparamus.* Sic Turic. Flor. Ambr. 2. Guelf. Camp. *comparemus* reliqui. *non multi* Bern. vicissim mox §. 6. *militum* pro *multum* Camp.

2. *quidem de Bern. loquar* Flor. *quod praecipue — vi-*

quam hic comparet. Sententia eo redit, non tantum eloquentiam omnemque ejus augendae et provehendae laborem in damnum cedere humani generis, si viri mali fiant oratores; sed vocis ipsius munus a natura hominibus concessum sic converti in eorundem perniciem et poenam. Gradus est ab arte nocente ad naturam novercam. Jam, pro illo quod expectabatur *sed etiam*, magno cum affectu interjecit: *Quid de nobis loquor?* Eleganter autem *instruxerit* dictum est quasi *armaverit*, sed levius, ut posset mox insurgere oratio iis quae memorantur *armis*. Ha-

bet sane *Id* aliquam structurae insolentiam, qua ut leverentur, aliquot editores omiserunt, satis leviter illi. Equidem pronomen refero ad praecceptum modo datum, ut *vir bonus* sit orator, nec quidquam intelligo nisi illud ipsum *fit*, nominativum agnoscens in vocabulo *Id*, non accusativum, quasi subaudiendo *praecipio, dico*, quae fortasse aliquis probet. Sed simplicissima ratio est, ut ita haec cogitando continuaverit noster: „vir bonus sit orator, „sitque id (i. talis) non pro- „pterea solum, sed“ cet. [Vid. Add.]

dulfisse homini videtur, quoque nos a ceteris animalibus separasse, non parens, sed nociva fuerit, si facultatem dicendi, sociam scelerum, adversam innocentiae, hostem veritatis invenit. Matos enim nasci, et egere omni ratione, satius fuisset, quam providentiae munera in mutuam perniciem convertere. Longius tendit hoc iudicium meum. Neque enim ¹⁰⁴⁵tantum id dico, eum, qui mihi sit orator, *virum bonum esse oportere*: sed ne futurum quidem oratorem, nisi virum bonum. Nam certe neque intelligentiam concesseris iis, qui, proposita honestorum ac turpium via, peiorem sequi malent, neque prudentiam, cum

detur omittunt Turic. Flor. cum Alm. *quo praecipue* Ambr. 2. cum Jenf. et edd. post. ante Ald. (nisi quod prius omittit Rusc.). *indulisset* Camp. cum Goth. *inclusisse* Voss. 1. *indulxisse* Voss. 2. *nos quoque* Jenf. (tac. Gesn.) Tarv. male transponentes. *quo nos sine que* Turic. Flor. Continuo a om. Goth. *animantibus* Camp. *superasse* Guelf. Exc. Sant. *parans est* Turic. Flor. *parens est* Camp. *multos enim sciregere omni* Turic. Flor. *multos e. non n. e. e. o.* Guelf. m. *autem n. e. e. o.* Camp. *multos* Voss. 2. 3. quoque et Beru. *Muros etiam n.* Goth. (err. Gesn.) *Muta e.* Voss. 1.

3. *tendit* om. Voss. 1. 3. *qui mihi sit orator.* Sic Camp. *qui mi sit o.* Turic. *qui misit o.* Flor. cum Alm. *mihî om. reliqui. oportere nisi virum,* omissis interjacentibus, Turic. cum Flor. et Alm. nisi quod ex his oportere non affertur. *eis qui proposita* Flor. *his q. p.* Guelf. *priorem* Goth. (tac. Gesn.). *malent.* Sic Turic. Ambr. 2. *mallent* Guelf. Exc. Sant. Goth. (tac. Gesn.) cum Voss. 2. 3. *malunt* Camp. cum edd. ante Bad.

2. *quoque nos — separasse.* remittit ad 2, 16, 16. 17.
Recte Pseudo-Turnebus nos

in gravissimas frequenter legum, semper vero
 malae conscientiae, poenas a semet ipsis im-
 4 proviso rerum exitu induantur. Quod si ne-
 minem *malum* esse, *nisi stultum* eundem, non
 modo sapientibus dicitur, sed vulgo quoque
 semper est creditum: certe non fiet unquam
 stultus orator. Adde quod ne studio quidem
 operis pulcherrimi vacare mens, nisi omnibus
 vitiis libera, potest: primum quod in eodem
 pectore nullum est honestorum turpiumque
 consortium, et cogitare optima simul ac de-
 terrima non magis est unius animi, quam ejus-
 5 dem hominis bonum esse ac malum: tum illa
 quoque ex causa, quod mentem tantae rei in-
 tentam, vacare omnibus aliis, etiam culpa ca-
 rentibus, curis oportet. Ita demum enim li-
 bera, ac tota, nulla diffringente atque alio

qui cum reliquis *malint* ex ipsius conjectura: cf. 1, 5, 64.
prudentiam cujus in Turic. Flor. Camp. *p. iis cum* in Voss.
 1. *p. cum* Jenf. cum edd. ante Ald. Nostrium Ambr. 2.
 Guelf. cum Goth. Voss. 2. Obr. *p. qui* in Ald. cum edd.
 ante Stoer. *p. iis qui* in reliqui. *inducantur* Gryph. cum po-
 sierr. ante Obr. *pellime*.

4. *sapientibus*. Sic Turic. Flor. cum Alm. *a f. reliqui*.
Adde om. Turic. Flor. cum Alm. cf. 10, 1, 53. *studia*
 Turic. Flor. *pulcherrimae* Flor. *quod si* in Turic. Flor.
 Camp. cum Alm. *bonum est ac* Turic. Flor. *esse bonum ac*
 Camp.

5. *omnibus etiam culpa aliis carentibus aliam etiam cu-*

4. *sapientibus dicitur*. Vel-
 ut toti Socraticae domui.

5. *nulla — ducente causa*.
 Non profecto displicet Rol-
 lini conjectura, *cura* reponi

cupientis. Nam quod modo
 est *aliis — curis*, Quintiliano
 condonandum. Nec procul
causa.

ducente causa, spectabit id solum, ad quod accingitur. Quod si agrorum nimia cura, et 6
 1046 sollicitior rei familiaris diligentia, et venandi voluptas, et dati spectaculis dies, multum studiis auferunt: (huic enim rei perit tempus, quodcunque alteri datur) quid putamus facturas cupiditatem, avaritiam, invidiam? quarum impotentissimae cogitationes somnos etiam et illa per quietem visa perturbant. Ni- 7
 hil est enim tam occupatum, tam multiforme,

ris Turic. Flor. oporteat Turic. Flor. Camp. cum Alm. ut suspicor. male.

6. *agrorum n. cur tuendi et sollicitiora Turic. Flor. (hic sollicitiora). corporum pro agrorum Ald. cum edd. post. ante Stoer. de conjectura Regii levi illa et intemperanti, quam tamen reduxit Gisl. et venandi om. Turic. Flor. cum Alm. et latere videtur in illo quod praesumerunt tuendi. Ante venandi om. et Guelf. Goth. Jenf. (tac. Gefn.) Camp. (qui transpouit etiam vol. ven.), cum Voss. 2. et edd. ante Basil. nec displicet, si paria accipiantur duo occupationum, quibus singulis interjiciatur copula. quorum impotentissime Turic. somnus Turic. Flor. etiam et. Sic Turic. Flor. Camp. cum Alm. Inferunt ipsos reliqui. perturbent Ambr. 2. Guelf. cum Jenf. Tarv.*

7. *Nihil enim est Camp. tam om. Goth. celeratum Turic. Flor. mens mala Floril. Sant. non displicet. specuriis Turic. prae curis Guelf. cum Goth. Voss. 2. Jenf. Tarv. labore om. Turic. Flor. cum Alm. etiam cum Ambr. 2.*

6. *Quod si agrorum nimia cura — dati spectaculis dies. Aliquid simile hisce 1, 12, 13. cupiditatem. cf. 5, 12, 6. et mox §. 24. cupiditas corrumpat. Mox illa per quietem visa i. somnia nemo non accusativum acceperit, nec*

quidquam hinc alieni habet, in quo tamen haeret Burmannus, quod impotentes affectuum cogitationes perturbant somnia i. terrore ea complent. visa nominativum existimare sustinuit Capper.

tot ac tam variis affectibus concisum atque laceratum, quam mala mens. Nam et cum infidiatur, spe, curis, labore dstringitur: et iam, cum sceleris compos fuit, sollicitudine, poenitentia, poenarum omnium expectatione torquetur. Quis inter haec litteris, aut ulli bonae arti locus? Non hercle magis, quam frugibus in terra sentibus ac rubis occupata.

8 Age, non ad perferendos studiorum labores necessaria frugalitas? Quid igitur ex libidine ac luxuria spei? Non praecipue acuit ad cu-

Guelf. Goth. Jenf. (tac. Gefn.) Camp. cum Vall. et edd. ante Ald. et etiam cum Voss. 3. et cum Ald. de Regii conj. sed sic et Floril. Sant. *compos fuit.* Sic Camp. *composuit* Turic. Flor. *composuerit* Alm. *compos fuerit* reliqui. *poenit. et poen.* Floril. Sant. *sollicitudinem omnium* Turic. *poenit. poen.* omis. *articulos.* Non Flor. Ambr. 2. *arti cultus.* N. Jenf. cum edd. post. ante Ald. acc. Bad. *hercule* Guelf. solus hic quidem; cf. 11, 3, 9. *interea* Jenf. meorum solus.

8. *aut luxuriae* Jenf. cum edd. post. ante Bad. et l. Goth. (tac. Gefn.). *nomen praecipue acui* Turic. Flor. *lau-*

7. *concisum atque laceratum.* An dicemus, obversatum esse locum Platonicum, quo respicit Tacitus Annal. 6, 6. ? cf. Heind. ad Gorg. Plat. §. 70. p. 269. Est enim longe convenientior Taciti verbis ille ex Gorgia prolatus sensus, quam quem indicat Lipsius reipublicae Plat.

compos fuit. Dictum pro hisce: *compos factus est.* [Nisi

forte melius ita explicandum: *patravit quod voluit.* BUTTM.] *aut ulli bonae arti.* Apparere puto, *artem* hic generatim dici de omni occupatione, ἐπιτηδεύματι, moribus, non proprie de eruditione, quae iam erat in *litteris.* Plerumque enim *bonae artes* sunt hominis, non studiosi, nec ad litteras pertinent.

8. *necessaria frugalitas.* cf. 11, 3, 19.

piditatem litterarum amor laudis? Num igitur malis esse laudem curae putamus? Jam hoc quis non videt, maximam partem orationis in tractatu aequi bonique consistere? Dicitne de his secundum debitam rerum dignitatem malus atque iniquus? Denique, ut 9 maximam partem quaestionis eximiam, demus, id quod nullo modo fieri potest, idem ingenii, studii, doctrinae, pessimo atque optimo 1047 viro: uter melior dicetur orator? Nimirum qui homo quoque melior. Non igitur unquam malus idem homo, et perfectus orator. Non enim perfectum est quidquam, quo me- 10 lius est aliud. Sed, ne more Socraticorum nobismet ipsi responsum finxisse videamur,

dis esse. Num iidem. laudum. N. Goth. (err. Gefn.). Mox esse om. Guelf. in tractatum Flor. malos a. iniquos Flor.

9. *eximiam Camp. cum Jenf. Tarv. Voff. 2. sed Goth. non item. demus de id Turic. Flor. et mox id enim ingenii iidem. quid homo Turic. Flor. quod h. Camp. malis idem Flor. malus id est Ambr. 2. Non igitur — orator om. Camp.*

10. *est nemo re Socr. Turic. Flor. (nisi quod hic nemo). De est et sed confusis cf. §. 2. sit aliis adeo Turic. Flor. cum Alm. et audeat Turic. futurum oratorem om. Ambr. 2. Guelf.*

laudem curae. Ne hic quidem laudis curam dixit; cf. 3, 8, 46. item 9, 3, 74.

in tractatu aequi bonique. cf. 1. Pro. 16.

9. *idem ingenii. Suspicior interponendum esse; neque enim eo omisso recte subjiciatur quod nullo modo fieri potest; nisi putide admodum*

hoc referas ad ipsum verbum demus, quasi nos ipsi imperitiamus ingenium, studium, doctrinam. Demus est concedamus; cf. 4, 1, 24.

10. *more Socraticorum. Videtur hoc vulgo objectum esse philosophis Socraticis, fingere sibi faciles nec valde formidabiles adversarios.*

fit aliquis adeo contra veritatem obstinatus, ut audeat dicere, eodem ingenio, studio, doctrina praeditum nihilo deteriore futurum oratorem malam virum, quam bonum. Con-
 11 vincamus hujus quoque amentiam. Nam certe nemo dubitabit, omnem orationem id agere, ut judici, quae proposita fuerint, vera et honesta videantur. Utrum igitur hoc facilius bonus vir persuadebit, an malus? Bonus qui-
 12 dem dicet saepius vera atque honesta. Sed etiam si quando aliquo ductus officio (quod accidere, ut mox docebimus, potest) falso haec affirmare conabitur, majore cum fide necesse est audiatur. At malis hominibus ex contemptu opinionis, et ignorantia recti, nonnunquam excidit ipsa simulatio. Inde immo-

11. *Nam certe.* Sic Turic. Camp. hoc inferunt reliqui. dubitavit Turic. Flor. Camp. cum Alm. orationem. Sic Turic. Flor. Ambr. 2. Guelf. oratorem reliqui. agere vitium quae Turic. Flor. proposita om. Turic. Flor. cum Alm. proposita Ambr. 2. vara Ambr. 2.

quidem dicet. Sic Turic. Flor. Camp. et inferunt reliqui.

12. *quod occideret* Flor. majore om. Camp. malus ho-

12. *ut mox docebimus.* Infra a §. inde 35. Qui tamen minus saveat nostro, poterit sane miris modis exagitare eum hoc quoque inter commoda virtutis recensentem, quod species ejus externa et bona fama inde nata possint interdum fucum facere iudicibus.

opinionis. cf. 2, 12, 5.

immodeste — sine pudore. Puto interesse, quod prius modo caret, alterum mentiendi turpitudinem non sentit. Proponere enim potestate illa oratoria dicitur, qua indicunt res mox probandas: cf. 11, 3, 163. Vir malus hic quoque nimia pollicetur, standi iis securus.

desse proponunt, sine pudore affirmant. Sequitur in iis, quae certum est effici non posse, deformis pertinacia, et irritus labor. Nam sicut in vita, in causis quoque, spes improbas habent. Frequenter autem accidit, ut his etiam vera dicentibus fides desit, videaturque talis advocatus malae causae argumentum. Nunc de iis dicendum est, quae mihi ¹³ quasi conspiratione quadam vulgi reclamari videntur. *Orator ergo Demosthenes non fuit?* atqui malum virum accepimus. *Non Cicero?* atqui hujus quoque mores multi reprehenderunt. Quid agam? magna responsi invidia

minibus Turic. Flor. conceptu Jenf. cum posterr. ante Bad. unde immodeste Camp. pudore adfirmantur Turic. Flor. pondere a. Camp. cum Andreana.

13. *pertinatio Flor. vita, in. Sic Turic. Flor. Camp. cum Alm. ita inferunt reliqui. ut iis etiam Turic. Placebat, nisi quod his pro talibus dictum accipio.*

14. *reclamare Guelf. at quicquid malum Turic. Flor. at quicquid m. Camp. accipimus Turic. Flor. Cicero qui hujus Turic. C. cujus Camp. C. atque h. Jenf. (tac. Geln.) Tarv. magni responsa Turic. Flor. magis r. Camp. subeunda mitigandae, omisso est, Goth. Jenf. (tac. Geln.) cum edd. post. ante Ald. subeunda est — ut omnia om. Flor.*

13. *spes improbas i. nimias, nec ulli frustrationi cedentes.*

talis advocatus. Qualis Polioni visus est Labienus. cf. 4, 1, 11.

14. *magna responsi invidia. Haec eo cernitur, quod ne hos quidem viros ad summam,*

quo eniti possit natura humana, eloquentiam pervenisse dicturus est §. 18. *mitigat ergo aures negans illam multis creditam horum improbitatem. De ipsa locutione cf. 4, 5, 9. Enim, quo levare se cupit Regius, inchoat illam aurium mitigationem, quod ipsum monuit Badius.*

subeunda est, mitigandae sunt prius aures.¹⁰⁴⁸

- 15 Mihi enim nec *Demosthenes* tam gravi morum dignus videtur invidia, ut omnia, quae in eum ab inimicis congesta sunt, credam; cum pulcherrima ejus in republica consilia et
16 finem vitae clarum legam. Nec *Marco Tulio* defuisse video in ulla parte civis optimi voluntatem. Testimonio est actus nobilissime consulatus; integerrime provincia administrata; et repudiatus vigintiviratus; et civilibus bellis, quae in aetatem ejus gravissima inciderunt, neque spe neque metu declinatus

15. *tam graviorum* Turic. cum Alm. *dignus om.* Camp. *congestas incredam* Turic. cum *pulcherrima*. Sic Turic. Camp. cum Alm. *et inferunt reliqui. ejus rei publicae* Ambr. 2. Guelf. (quanquam hic *r. p.*) cum Goth. Jenf. et edd. post. ante Ald.

16. *Nec om.* Turic. Flor. cum Alm. Pro *Marco* notam solam Guelf. Goth. Camp. cum edd. ante Stoer. *cujus optimi* Flor. Camp. *Testimonium est habitus* Camp. *integerrime* — *vigintiviratus om.* Turic. Flor. cum Alm. *neque spe om.* iidem. *metus declinatus* Turic. Flor. *idem pro id est* Camp. *optimis partibus rei p. se j.* Jenf. (tac. Gesn.) cum edd. post. ante Ald. *jungerentur* Turic. Flor.

15. *Demosthenes tam gravi* — *invidia*. Gesnerus ad Lucianum ablegat in encomio Demosthenis summa quaeque de ejus animo referentem: qui certe, quae fuerit multorum sui temporis hominum de oratore sententia, prodit. Nobis quoque opera Demosthenis volventibus nemo hoc eripiet, additum patriae civem fuisse et rigidum liber-

tatis satellitem. *Invidia* hic est pro *infamia*, sed lenius vocabulum. Nimis tamen prope se ipsum hic sequitur.

16. *in ulla parte.* cf. 2, 16. 18.

repudiatus vigintiviratus. vid. Vellej. 2, 45. collato Dione Cass. 58, 1 sqq., ipsumque Ciceronem ad Att. 9, 2. et lib. 2, 6.

animus, quo minus optimis se partibus, id est, reipublicae, jungeret. Parum fortis videtur quibusdam: quibus optime respondit ipse, *non se timidum in suscipiendis, sed in providendis periculis*: quod probavit morte quoque ipsa, quam praestantissimo suscepit animo. Quodsi defuit his viris summa virtus: sic, quaerentibus, an oratores fuerint, respondebo, quomodo Stoici, si interrogentur, an sapiens Zeno, an Cleanthes, an Chrysippus, respondeant, Magnos quidem illos ac venerabiles, non tamen id, quod natura ho-

18. *si interrogantur* Turic. Flor. *si interrogarentur* Camp. cum Goth. et edd. ante Ald. Hoc ipsam verum suspicor, modo et mox *respondebant* reponatur pro *respondeant*. Neque enim recte se Stoicorum exemplo tuetur noster, si illorum quoque responsionem fingit modo, qualem possint reddere, non prodit eam, quam vere dederint. Latere autem, quod probō, in ipsa vetustissima scriptura puto. *Chrysippus ipse, resp.* Sic Ambr. 2. *Ch. ipsi r.* Turic. Flor. Guelf. Camp. cum Alm. Voff. 2. et edd. ante Gryph. *ipse om. reliqui.* Sed Goth. *Ch. qui r.* *magno quidem* Flor. *sumum habebat* Goth. Jenf. (tac. Gesn.) cum edd. post. ante Basil. *f. habeat* Camp. non male.

17. *respondit ipse.* Haec ipsa quidem, quae continuo recensentur, Ciceronis verba non inuenio, nec demonstrarunt VV. DD. Sententiam saepissime profert, cum in epistolis queritur de temeritate Pompejanorum, velut Famill. 6, 21. multisque praeterea locis. Gesnerus hanc vanam Ciceronis et pro ipso jactationem arguit, qui ne morti quidem ejus multum fortitudinis affuisse censet, simul usus ipsa Senecae patris ad laudem Ciceronis tendente Suaforia 7. *praesiantissimo — animo.* Non est quod cum Francio et Burmanno reponere velis *praesentissimo.* cf. 6, 1, 25. 18. *si interrogantur.* cf. not. crit.

19 minis summum habet, consecutos. Nam et Pythagoras, non *sapientem* se, ut qui ante eum fuerunt, sed *studiosum sapientiae* vocari voluit. Ego tamen secundum communem¹⁰⁴⁹ loquendi consuetudinem saepe dixi, dicamque, *perfectum oratorem* esse Ciceronem; ut amicos et *bonos viros*, et *prudentissimos* dicimus vulgo, quorum nihil nisi perfecte sapienti datur. Sed cum proprie, et ad legem ipsam veritatis loquendum erit, eum quae-
 20 ram oratorem, quem et ille quaerebat. Quamquam enim stetisse ipsum in fastigio eloquentiae fateor, ac vix, quid adjici potuerit, invenio, fortasse inventurus, quod adhuc absci-

19. *consecutos ut Pyth. Camp. sed ut qui Turic. se et qui Jenf. Tarv. se ut et qui Locat. Ven. Rusc. ante fuerunt Camp. et stud. Turic. vocare vol. Turic. Flor. Camp. viros sed prudentissime Turic. Flor. Postremum Alm. quoque. cumque proprie Turic. Flor. erit cumque oratorem Turic. Flor. (qui posterior infra etiam §. 34. cum ad pro eum ad): ab Alm. quaeram abesse dicitur. quaeram eloquentiae oratorem Camp. quaerebat om. Obr.*

20. *stetisse eum Camp. Jenf. (tac. Gesn.) cum edd. ante Stoer. exc. Ald. eloquentiae om. Turic. Flor. Camp. c. Alm. quid adhuc Turic. Ambr. 2. Guelf. Camp. (qui vicissim supra quod adjici) c. Goth. Voff. 2. 3. Alm. et edd. ante Gryph. abscurum. Ita sine libris etiam hic emendare debui vulgatum abscurum, cum alibi addicentes*

19. *quem et ille quaerebat. Veluti in Oratore c. 2. 29. Demonstrat Gesnerus et Crassi sententiam de Or. 3. 22. abscurum. cf. 10, 1, 106. illi nihil detrahi potest, huic nihil adjici. — adhuc i. ad ea s. praeter ea quae jam abscurum putandus est.*

20. *quid adjici — quod —*

surum putem fuisse (nam fere sic docti judicaverunt, *plurimum in eo virtutum, nonnihil fuisse vitiorum*: et ipse se multa ex juvenili abundantia coërcuisse testatur): tamen quando nec sapientis sibi nomen, minime sui contemtor, asseruit; et melius dicere, certe data longiore vita, et tempore ad componen-

illos habuiffem; vid. ad 9, 4, 118. Nemo quidquam *abscindet* supervacui, sed aut *recidet* aut *abscidet*. *nam et fuisse sic dicti* Turic. Flor. *ipse se*. Sic Turic. Flor. Camp. transponunt reliqui. *ex juvenili*. Sic Turic. Flor. cum Alm. *illa* inserunt reliqui. *juvenali* Ambr. 2. *tamen quia* Guelf. *quando donec sapientissimum sibi* Turic. Flor. Ex Alm. *sapientissimum* solum affertur. *certa data* Guelf. *longiora ut et tempora ad componendam securiora* Turic. Flor. cum Alm. (quanquam ex hoc tempore, componendum, securiore asseruntur). Nos eam repraesentamus scripturam, quam Burmannus suasit, et a qua libri ceteri in eo tantum recedunt, quod pro *et tempore ad dant et te ad* Ambr. 2. Guelf. *et se ad* Goth. cum Voss. 2. *et ad se* Camp. *aetate ad* Jenf. cum edd. ante Ald. qui nihil mutat nisi quod ex Regii conj. dat *severiore*; hinc Basil. *et aetate ad se c. sev.* Gibf. Obr. *et aetate ad c. sev.* reliqui *et aetate ad c. securiore*. Quod autem Burmannus scripturam Voss. 2. et Goth. *se in seculo* fortasse mutandam esse putabat, fefellerat eum ratio mutationis consulto factae ab aliquo, qui *componere* dici pro *elucubrando* non ferebat. Hic tamen usus aliis quoque locis fit manifestus, velut 12, 10, 50. ubi itidem non additur id quod *componitur*, ut fit alibi et ibid. §. 49. *a componendis — orationibus*, quae opponuntur *dicens*. Non igitur est ubique numerorum cura intelligenda, cum *compositio* usurpatur. *Aetatem* hic quidem aevum Ciceronianum acceperunt, sed hoc in illa *vitae* vicinia non licebat, ubi unusquisque erat ad ipsius *aetatem* i. annos relatu-

ipse — testatur. cf. 12, 6, *cuerit*; ubi vide Wezel.
4. Gesnerus ponit locum e *longiore — securiore*, cf. not.
Bruto c. 91. de Moloue, qui *crit*.
Ciceronem redundantem coër-

dum securiore, potuisset: non maligne crediderim, defuisse ei summam illam, ad quam
 21 nemo propius accessit. Et licebat, si aliter sentirem, fortius id liberiusque defendere. An vero M. Antonius *neminem a se visum eloquentem*, quod tanto minus erat, professus

rus, ut est supra §. 16. Illam ipsam tamen intellexerunt qui reponerent *severiore*, praepostere illi, si plus quam sexagenarium ad maturitatem tandem et severitatem scribendi perventurum expectarunt. *crediderunt defuisse Turic. enim pro ei Camp.*

21. *et ligaliat si Flor. liberiusque. Sic Turic. Flor. Guelf. Camp. cum Alm. et edd. ante Gryph. et liberius reliqui. eloquentiae quam t. m. erit Turic. Flor. enim pro etiam Camp. hunc pro adhuc Guelf. c. Goth. Voss. 2. 3. quae semper est Turic. Camp. qui superest Guelf. aeternitatem Flor. cum Bern. (siquidem, quod verosimile est, siglae Bern. et Obr. confusae sunt ap. Burm. in Addendis). perfectus Ambr. 2. cum Voss. 3. perfectum Guelf.*

non maligne. Hoc simili modo continuandum ut supra 11, 3, 12.

21. *licebat, si aliter.* Non metu, sed vero praestantiae Ciceronianae sensu, tam caute se in hac ejus reprehensione versari testatur. Quidni enim ipsi liceat *perfectum* fortiter negare Tullium, cum ne eloquentem quidem („quod minus“) se unquam vidisse dicat Antonius, et Tullius ipse quaerat, non inveniat eum, quem probaturus sit, oratorem? Ea vis est in figura orationis, quam aliquoties animadvertimus, *An vero — ego non.* cf. 11, 2, 38. Gesue-

rus mire aberrat, contentum Ciceronis hoc aevo ingruentem, aulam principum ei minus faventem, causas existimans, quare *licuerit* ei hoc fortius defendere; aut, si *aliam sententiam* accipias de laudibus summis Ciceronis, per Domitianum, qui has ei facile indulserit, licuisse hoc etiam suspicans. Loca Ciceronis de Antonii et suo iudicio vide apud nostrum §. Pro. 15. et modo hic §. 19. *Quaerendi* autem vocabulum in quo consulto haeret noster apud Cic. est in Orat. c. 21: 29.

est; ipse etiam M. Tullius *quaerit adhuc eum*,
 et tantum imaginatur ac fingit: ego non au-
 deam dicere, aliquid in hac, quae superest,
 aeternitate inveniri posse eo, quod fuerit, per-
 1050fectius? Transeo illos, qui Ciceroni ac De- 22
 mostheni ne in eloquentia quidem satis tri-
 buunt: quanquam neque ipsi Ciceroni De-
 mosthenes videatur satis esse perfectus, quem
dormitare interim dicit; nec Cicero Bruto Cal-
 voque, qui certe compositionem illius etiam
 apud ipsum reprehendunt; nec Asinio utri-
 que, qui vitia orationis ejus etiam inimice
 pluribus locis insequuntur. Concedamus sane, 23
 quod minime natura patitur, repertum esse

22. aut Dem. Camp. in *eloquentiae* Ambr. 2. *satis* — De-
 mosthenes om. Guelf. ex homoeoarcto, nam quae continuo
 sequuntur ita ibi transposita leguntur: *satis videatur esse*,
 ut et in Goth. Jenf. (tac. Gesn.). *satis* secundo loco omittit
 Obr. interdum Camp. reprehendit Turic. Flor. Solum tamen
 reprehensorem Calvum agnoscere non placet. Nec insolens
 corruptela; cf. 5, 6, 52. pluribus locis. Sic Tu-
 ric. Flor. Ambr. 2. in inferunt reliqui.

23. *patitur*. Sic Turic. Flor. Ambr. 2. Guelf. Goth.
 Jenf. (tac. Gesn.) Camp. cum Alm. Voff. 2. et edd. ante
 Gryph. *patiatur* reliqui. Cf. §. 9. *id quod* — *potest*. Mox

22. Ciceroni Demosthenes
 — *dormitare*. Verbum ab Ho-
 ratio ad Ciceronem secure
 translatum. cf. 10, 1, 24.

Cicero Bruto Calvoque —
 apud ipsum. cf. 9, 4, 1. Ap-
 paret igitur compositionem huc
 esse numeros oratorios, quo
 vel certe illud deducit.

Asinio utrique. „Patri et

Tom. IV.

„filio, quorum hic *de com-*
 „*paratione patris et Ciceronis*
 „libros edidit lectos Plinio
 „epist. 7, 4, 4. et refutatos a
 „Claudio Imp. teste Suet. c.
 „41. Add. Gell. 17, 1.“ Ges-
 nerus. Iniquissimum Ciceronis
 obtrectatorem Asinium
 Pollionem ostendit Seneca pa-
 ter Suafor. 6.

Ii

aliquem malum virum, summe disertum: nihilo tamen minus oratorem eum negabo. Nam nec omnibus, qui fuerint manu prompti, viri fortis nomen concesserim, quia sine virtute
 24 intelligi non potest fortitudo. An ei, qui ad defendendas causas advocatur, non est opus fide, quam nec cupiditas corrumpat, nec gratia avertat, nec metus frangat? sed proditorem, transfugam, praevaricatorem donabimus oratoris illo sacro nomine? Quod si mediocribus etiam patronis convenit haec, quae vulgo dicitur, *bonitas*: cur non orator ille, qui nondum fuit, sed potest esse, tam sit moribus, quam dicendi virtute perfectus?
 25 Non enim forensam quandam instituimus operam, nec mercenariam vocem, nec, ut asperioribus verbis parcamus, non inutilem sane litium advocatum, quem denique *causidicum* vulgo vo-

nihilo — *negabo* om. Guelf. *eum* om. Camp. *Nam* om. Turic. Flor. cum Alm. et Turic. quidem apice imposito voci *uec*, pro qua Goth. (tac. Gesn.) Camp. *neque*, sicut mox ante *cupiditas* dant *neque* Turic. Flor. Ambr. 2. Guelf. Goth. (tac. Gesn.) Camp. cf. 3, 9, 5. et mox §. 25.

24. *advocator* Ambr. 2. *gratia* *vertat* Turic. Flor. Camp. cum Alm. *transfugatorem* Camp. *esse* *fitam* *fit* Guelf. *majoribus* *quam* Flor.

25. *quendam* Guelf. *quadam* Turic. *mercenaria* Guelf. *neque* *ut* Turic. Ambr. 2. Guelf. Camp. (hic et *neque* *merc.*). *asperius* *verbis* Tuic. Flor. *non utiles an elitium*

25. *ut asperioribus* — *parcamus*. *Rabulam*, ut recte monet Pseudo-Turnebus, diciturus erat. vide infra 12, 9, 12.

non inutilem — *advocatum*. vide not. crit.

causidicum. Ita nonnisi per contentum nominari eos, quos patroni nomine, nedum

cant; sed virum, cum ingenii natura praestantem, tum vero tot pulcherrimas artes penitus mente complexum, datum tandem rebus humanis, qualem nulla antea vetustas cognoverit, singularem, perfectumque undique, optima sentientem, optimeque dicentem. In hoc quota pars erit, quod aut innocentes tue-

quem Turic. Flor. Ex Alm. affertur non utile sane quem, unde Burmannus conjicit n. inutilem plane advocatum quem, quoniam litium advocatum an recte dicatur dubitandum sit. Quod quidem plane ei assentior; sed medelam non item probo. Nam advocatum et ipsum abesse ab Alm. oblitus videtur, nec valde credulus ego illi vocis litium omissioni. Habetque hoc etiam difficultatem, quod, cum sit in his manifestus ad honestiora vocabula reditus, tamen advocatus aut potior est (cf. 4, 1, 7.), aut saltem non inferior causidico. Ut non multum absit, quin vetusta illa scriptura indicio utar vocis litigium (ad modum mancipii) de homine etiam in familiari sermone usurpatae („non inutile sane litigium“). Quod si, ut par est, displicuerit, vide an reponendum videatur litium instrumentum. [Vid. Add.] causidicum Ambr. 2. vulgo dicant Flor. eum pro cum Camp. praestante Turic. Flor. tot Turic. Camp. omittunt. Placet. Mox agnoverit Camp. optime sent. Goth. solus.

26. his hoc quod apers erit Turic. Flor. (hic asperferit). tuebatur Turic. Flor. aderit om. Turic. Flor. cum Alm. summum Turic. summis Jenf. (tac. Gefn.) Tarv. operibus om.

omnium honorificentissimo, oratoris non digneris, docet Burmannus ad eum Petronii locum (c. 46.), ubi cum praecone (plane ut ap. Juv. 6, 438.) componitur causidicus. Plane autem apposite ad nostrum locum verba ibi afferuntur Cic. de Orat. 1, 46. „Non enim causidicum ne-

„scio quem, neque proclamatore, aut rabulam hoc sermone nostro conquirimus, sed eum virum, qui primum sit hujus artis antistes“ cet. Cf. etiam initium Dialogi de Oratoribus.

26. quota pars — quod. Imminutionem inesse tali interrogationi exempla pro-

bitur, aut improborum scelera compescet, aut¹⁰⁵¹
 in pecuniariis quaestionibus veritati contra
 calumniam aderit? Summus ille quidem in
 his quoque operibus fuerit, sed majoribus
 clarius elucebit, cum regenda senatus confi-
 lia, et popularis error ad meliora ducendus.
 27 An non talem quendam videtur finxisse Vir-
 gilius, quem in seditione vulgi, jam faces et
 faxa jaculantis, moderatorem dedit?

*Tum pietate gravem ac meritis si forte vi-
 rum quem
 Conspexere, silent, arrectisque auribus
 astant.*

Habemus igitur ante omnia *virum bonum*, post
 haec adjiciet *dicendi peritum*,

Jenl. (tac. Gesn.) cum edd. post. ante Ald. *sed ma-
 joribus.* Sic Turic. Ambr. 2. Guelf. Camp. cum Voss. 1. 3.
in inferunt reliqui. *ac pop.* Camp.

27. *tale quaedam* Turic. *inde sedit.* Turic. *de-
 dit.* Goth. Jenl. cum Voss. 2. et edd. post. ante Basil. adji-
 ciunt *animi.* Quod, refectum duntaxat in *animis*, necessa-
 rium structurae cenfeo, quae in illo *dedit* finem non habet.
astant. Hoc, non *adst.*, dare Turic. Camp. di-
 ferte moneor. *adjiciet.* Sic Turic. (quanquam *adi-*

bant; nec erat quod Burman-
 nus quae optaret prae quod.
 Illud insolentius, quod non
 adjicitur genitivus, velut *lau-
 dis* aut similis; nam sic fere
 struitur, ut apud Juvenalem
 (3, 61.): *quota portio faecis
 Aethacae* i. Graecorum quidem
 minimum. Neque tamen ideo

reponere velim: *Hujus hoc
 quota pars erit, quod.* Quan-
 quara cf. var. lect.

27. *dedit.* vide not. crit.
adjiciet. Promittit quasi hoc
 noster Virgilium legentibus,
 modo attendere velint apud
 poetam sequentia; et congruit
 illud quod praecessit praefens,

Ille regit dictis animos, et pectora mulcet.

Quid? non in bellis quoque idem ille vir, ²⁸ quem instituimus, si sit ad proelium miles cohortandus, ex mediis sapientiae praeceptis orationem trahet? Nam quomodo pugnam ineuntibus, tot simul metus laboris, dolorum, postremo mortis ipsius exciderint, nisi in eorum locum pietas, et fortitudo, et honesti praesens imago successerit? Quae certe ²⁹ melius persuadebit aliis, qui prius persuaserit sibi. Prodit enim se, quamlibet custodiatur, simulatio: nec unquam tanta fuerit loquendi facultas, ut non titubet atque haereat, quoties ab animo verba dissentiunt. Vir

eiet) Guelf. cum Voss. 3. *adjecit* reliqui. *dictis amicos* Flor.

28. *simul mecum cum laboris* Turic. Flor. *dolorum.* Sic Turic. Flor. Ambr. 2. Guelf. Goth. (tac. Gese.) Camp. cum Voss. 2. 3. *doloris* reliqui. *honesti patris* Jenf. e compendio scripturae, ut recte Gese. Sed ne in Tarv. quidem recurrit. Inveniebat Regius.

29. *loquendi.* Sic Turic. Flor. Guelf. Camp. c. Goth. Alm. Voss. 2. 3. Obr. *eloquendi* reliqui. *non pro ut non* Turic. Flor. Ambr. 2. Camp. *quae non* Obr. *titubet adhaereat quoties* Flor. Ambr. 2. Guelf. c. Voss. 1. 3. *t. ac h. q.* reliqui. [Spaldingio certum erat eliminare vitiosum *ac.* Eidem tamen *t. haereatque* edi jubenti morem non gessi. Nam qui *et non* posuit post — *et,* eidem *que* obtrudere verebar ante *qu* —. Feci itaque quod unum relictum erat. BURTM.] *sub animo* Guelf. Exc. Sant. Mox pro *Vir a. m. aliud* Turic. Flor. *vir bonus in aliis aliud.*

habemus. Locus est Aen. 1, 28. *pugnam ineuntibus.* cf. 148. 2, 16, 8.

autem malus aliud dicat necesse est, quam
 30 sentit. Bonos nunquam honestus sermo de-
 ficiet, nunquam rerum optimarum (nam ii-
 dem etiam prudentes erunt) inventio: quae
 etiam si lenociniis destituta sit, satis tamen na-
 tura sua ornatur: nec quidquam non diserte,
 31 quod honeste, dicitur. Quare, juvenus, im-
 mo omnis aetas, (neque enim rectae volun-¹⁰⁵²
 tati serum est tempus ullum) totis mentibus
 huc tendamus, in hoc laboremus: forsan et
 consummare contingat. Nam si natura non
 prohibet et esse virum bonum, et esse di-
 cendi peritum: cur non aliquis etiam unus
 utrumque consequi possit? cur autem non
 32 se quisque speret fore illum aliquem? Ad
 quod si vires ingenii non suffecerint, tamen

30. *Bonus nunq.* Ambr. 2. *Bonis n.* Guelf. cum Jenf. et edd. post. ante Ald. *bonos unquam* Turic. et mox iterum *unquam.* *lenocinii* Jenf. (tac. Gesn.) Tarv. *tamen satis* Flor. *dicatur* om. Guelf.

31. *omnes aetates* Turic. Flor. (hic quidem *omnis*) Camp. *omnis aetate* Alm. *in hoc laboremus.* Sic Camp. *in haec l.* Turic. *in haec elaboraremus* Flor. *in haec elaboremus* Ambr. 2. Guelf. c. Alm. *in hac el.* Goth. Jenf. c. Voff. 2. Tarv. *in hoc el.* reliqui. Cf. nos in Prooem. Vol. 3. p. XI. sed et 2, 8, 8. *contingant* Flor. Ambr. 2. Guelf. c. Voff. 1. et post *prohibet* om. Camp. c. Stoer. Chouet. Leid. *bonum* om. Turic. Flor. *dicidi p.* Turic.

32. *sufficerent* Turic. Flor. cum Alm. *usque* om. Turic.

31. *in hoc laboremus.* Mihi Cic. ad Famil. 5, 12. p. Ald. quidem dubitatione caret hoc 68. b. *in eo genere laborarunt* esse accusativum, pro quo alienum hinc agnoscit, cujus- modi est et nostri locus 5, Senoc. Epist. 108 *in rem unam* laboremus affert Burm. et idem 10, 119. cf. hic not. crit.

ad quem usque modum processerimus, meliores erimus ex utroque. Hoc certe prorsus eximatur animo, rerum pulcherrimam eloquentiam cum vitiis mentis posse misceri. Facultas dicendi, si in malos incidit, et ipsa judicanda est malum: pejores enim illos facit, quibus contigit. Videor mihi audire quosdam, (neque enim deerunt unquam, qui disertissimi esse, quam boni, malint) illa dicentes: Quid ergo tantum est artis in eloquentia? cur tu de coloribus, et difficilium causarum defensione, nonnihil etiam de confessione locutus es, nisi aliquando vis ac facultas dicendi expugnat ipsam veritatem? Bonus enim vir non agit nisi bonas causas, eas porro etiam sine doctrina satis per se tuetur veritas

Flor. c. Alm. *procul eximatur* Turic. (hic *eximatus*) Flor. Ambr. 2. Guelf. Exc. Sant. Camp. c. Alm. et edd. ante Ald. Correxerunt Regius. *animo rem* Turic. Flor. (hic conjunctim) Camp. *animorum* Ambr. 2. Guelf. c. Jenf. Tarv. *rerum om.* Ald. *posce* Ambr. 2. *incidat* Camp. *contigit.* Sic Turic. Flor. *contingit* reliqui.

33. *neque enim.* Sic Turic. Flor. Guelf. Goth. (tac. Gesn.) Camp. cf. 11, 3, 161. *dicerent unquam* Turic. *erunt u.* Guelf. Exc. Sant. *disertissimi essent* Flor. *malunt* Goth. (tac. Gesn.) *custode pro cur tu de* Flor. *etiam defensione* Turic. Flor. c. Alm. *e. de confesso* reliqui. Nostrum e conjectura. *est pro es* Turic. Flor. Ambr. 2. cum Bern. *ac facultas.* Sic Turic. Flor. Guelf. Goth. (a fec. m.) *et f.* reliqui. *ipsa in veritate* Turic. Flor.

32. *rerum pulcherrimam.* *ne. velut* 4, 2, 63 — 75. 11, cf. 1, 12, 16. 1, 76.

33. *nonnihil — confessio-*

34 ipsa. Quibus ego, cum de meo primum opere¹⁰⁵³ respondero, etiam pro boni viri officio, si quando eum ad defensionem nocentium ratio duxerit, satisfaciam. Tractare enim, quomodo aut pro falsis, aut etiam pro injustis aliquando dicatur, non est inutile, vel propter hoc solum, ut ea facilius et deprehendamus, et refellamus; quemadmodum remedia melius adhibebit, cui nota, quae nocent, 35 fuerint. Neque enim Academici, cum in utramque differuerunt partem, non secundum alteram vivent: nec Carneades ille, qui Romae audiente Censorio Catone non minoribus viribus contra justitiam dicitur differuisse, quam pridie pro justitia dixerat, injustus ipse vir fuit. Verum et *virtus* quid sit, adversa ei *malitia* detegit, et *aequitas* fit

34. opere spondebo Turic. Flor. o. respondebo Alm.

Tractare. Sic Turic. Flor. Camp. c. Alm. protractare Ambr. 2. c. Bern. Jenf. Tarv. pertractare reliqui. facilius non deprehendamus refellamus Turic. f. ut deprehendamus r. Flor. f. e. deprehendamus o. r. Camp.

35. in utraque Turic.

differuerunt. Sic Camp.

differunt Turic. Flor. differunt Goth. (tac. Gefn.) dixerunt Jenf. (tac. Gefn.) Tarv. differunt, suadente Regio, reliqui. vivent. Sic Turic. Flor. Camp. vivunt reliqui.

nec Carneades. Sic Turic. Flor. Camp. Goth. (tac. Gefn.) ne C. Ambr. 2. Guelf. nec Arn. Voss. 3. neque C. reliqui. minoribus verbis Camp. ei malitiae Flor. ex iniquae contemplatio Turic. Flor. contra his prob. Turic. c. Alm.

35. Carneades — dicitur differuisse. cf. ad 2, 15, 23. Consulatur autem, qui haec fu-

sius narrat, Lactant. Divin. Instit. 5, 13. et 16.

ex *iniqui* contemplatione manifestior, et plurima contrariis probantur. Debent ergo oratori sic esse adversariorum nota consilia, ut hostium imperatori. Verum et illud, quod ³⁶ prima propositione durum videtur, potest afferre ratio, ut *vir bonus* in defensione causae velit auferre aliquando judici veritatem. Quod si quis a me proponi mirabitur, (quamquam non est haec mea proprie sententia, sed eorum, quos gravissimos sapientiae ma-
¹⁰⁵⁴giftros aetas vetus credidit) sic judicet, pleraque esse, quae non tam factis, quam causis eorum, vel honesta fiant, vel turpia. Nam ³⁷ si *hominem occidere*, saepe virtus, *liberos necare*, nonnunquam pulcherrimum est; asperiora quaedam adhuc dictu, si communis utilitas exegerit, facere conceditur: ne hoc quidem nudum est intuendum, qualem causam *vir bonus*, sed etiam quare, et qua men-

36. *judicii veritatem* Turic. Flor. *sic judicent* Turic. Flor. Ambr. 2. Guelf. c. Goth. Voss. 1. 2. 3. nec displicet Burmanno ob antecedens *si quis*. Ego errore natum suspicor eorum, qui hoc cum gravissimis illis struerent.

37. *pulch. esse* Turic. Camp. *quidem unum quam intelligendum qualem* Turic. Flor. c. Alm. q. *nondum e. i. q.* Jenf. Tarv. *intuendum* om. Voss. 1. 3. Susplicor e recepta *unquam* excidisse post *nudum*.

36. *auferre* — *judici veritatem*. cf. 4, 5, 6. „quos gravissimos — aetas vetus credidit“ inter eos imprimis censendus videtur Panaetius ex loco Ciceronis de Off. 2,

14. extr. cf. noster 2, 17, 26 seqq.;

37. *hominem occidere* — *necare*. Sp. Ahalae, Scipionis Naficae, Bruti, Manlii exempla animo obversantur.

38 te, defendat. Ac primum concedant mihi omnes oportet, quod Stoicorum quoque asper-
 rimi confitentur, facturum aliquando virum
 bonum, ut mendacium dicat, et quidem non-
 nunquam levioribus causis: ut in pueris ae-
 grotantibus, utilitatis eorum gratia multa
 fingimus, multa non facturi promittimus:
 39 nedum si ab homine occidendo grassator aver-
 tendus sit, aut hostis pro salute patriae fal-
 lendus: ut hoc, quod alias in servis quo-
 que reprehendendum est, sit alias in ipso sa-
 piente laudandum. Id si constiterit, multa
 jam video posse evenire, propter quae ora-
 tor bene suscipiat tale causae genus, quale,
 40 remota ratione honesta, non recepisset. Nec

38. *uti pueris* Obr. non necessaria mutatione. *non fa-
 ctura* Turic. Flor. cum *Andreana. non futura* Camp.

39. *in servis* Turic. c. Alm. *respondendus e. f. alius i. i. f.
 laudandus* Turic. Flor. c. Alm. *alias in — est sit* om. in
 Voss. 2. retinet Goth. *recepisset.* Sic Turic. Flor.
 Ambr. 2. Guelf. Exc. Sant. Camp. c. Goth. Voss. 1. 2. 3.
 Bern. *suscepisset* reliqui, concinnitatis gratia.

40. *sed ne hoc pro nec hoc* Turic. Flor. c. Alm. Habet

38. *ut mendacium dicat.* cf. 2, 17, 27. Exempla recte dissimulandae veritatis habet etiam Plato in lib. 2. reipubl. p. 382. Steph.

39. *nedum.* Hic longius quid inferendum est cogitatione legentis, velut *ut sit vetitum mentiri.* Nam ut nunc est, expectabas potius: *sed multo magis etiam,* quod referretur ad *levioribus causis.*

(Et hoc monet Capper.) Est anacoluthiae quiddam in hac structura voculae *nedum,* quale, sed mollius illud, apud Livium 10, 32, 4. demonstrat Drakenborchus. (cf. et Liv. 45, 29, 2. et Oudend. ad Sueton. Galb. 5.) Propius etiam nostro Liv. 7, 4, 3. „quem armorum etiam pro „patria fatietas teneret, *nedum* „adversus patriam.“

hoc dico, quia severiores sequi placet leges, pro patre, fratre, amico periclitantibus; tametsi non mediocris haesitatio est, hinc *justitiae* proposita imagine, inde *pietatis*. Nihil dubii relinquamus. Sit aliquis insidiatus tyranno, atque ob id reus: utrumne saluum eum nolet is, qui a nobis finitur, ora-

duritiei aliquantum in sono *nec hoc*, in quo aliquoties variare codd. vidimus: cf. 4, 2, 93. 9, 3, 97. Malim *neque h. tametsi mediocris* Flor. Ambr. 2. Guelf. Goth. (tac. Gesn.) c. Bern. pessime, et spero immunem revera erroris Turic. *inde pietas* Guelf. cum Bern. Subjicitur *non* continuo ante *nihil* a Gesnero solo, non quidem, ut videtur, per sphalma, sed ut succurreretur tenebris sententiae. *nihil dubitare linquamus* Turic. Flor. c. Alm. *nolet*. Sic Goth. Jenf. cum edd. post. ante Gryph. (nisi quod Basil. vo-

40. Impeditus locus, cuius explanatio cum neque Spaldingio neque mihi successisset, Boeckhium etiam consultavi. Is eum, qui unus verus sit, sensum emergere posse negavit, nisi haec, *Nec hoc dico pro patre, fratre, amico periclitantibus*, jungantur, illa autem, *quia severiores sequi placet leges*, seorsim dicta et praeoccupata ibi existimentur, cum vera eorum ad normam logices sedes sit post verbum *periclitantibus*. Omnia autem plenioribus verbis sic esse explicanda: „Neque hoc „ita dico, quasi pro patre, fratre, amico periclitantibus re- „vera que noxiis contra veritatem et justitiam dicere liceat: „severio rem enim in talibus le-

gem sequi mihi etiam placet: „tametsi non mediocris haesitatio sit, ipsa pietate contra „justitiam nitente: ut facile „fortasse sit in hoc etiam genere causam fingere, quae „plerisque ad demonstranda „illa satisfaciatur. Sed ponamus „exemplum extra omnem dubitationis ansam positum.“
Esse autem hanc veram sententiarum seriem, mihi quidem plane exploratum est; neque breviloquentiam in illis, *neque hoc dico pro patre* etc., moraturum quemquam iudico, immo ne ipsam quidem illam transpositionem, modo pro *quia* scriptum esset *nam*. Quare integrum aliis relinquo iudicium, an *quia* etiam eo modo usurpari possit, an

- tor? an, si tuendum susceperit, non tam falsis defendet, quam qui apud iudices ma-
 41 lam causam tuetur? Quid si quaedam bene facta damnaturus est iudex, nisi ea non esse facta convicerimus: non vel hoc modo servabit orator non innocentem modo, sed etiam laudabilem civem? Quid si quaedam ju-¹⁰⁵⁵sta natura, sed conditione temporum inutilia civitati sciemus: nonne utemur arte dicendi, bona quidem, sed malis artibus simili?
 42 Ad hoc nemo dubitabit, quin, si nocentes mutari in bonam mentem aliquo modo possint, sicut posse interdum conceditur, salvos esse magis e republica sit, quam puniri. Si

let) acc. Obr. nollet reliqui. cf. §. 3. defendet qui apud quam iudices Turic. multam causam Turic. Flor.

41. *quod si quaedam bene Turic. mox in altero membro quid si quidem Turic. Flor. juxta Turic. matura Guelf. artibus similia Ambr. 2. Camp. c. Voff. 1. 3. a. simillima Goth. Jenf. (tac. Gefn.) c. edd. ante Burm. exc. Stocr. Chouet. Leid.*

42. *Ad hoc. Sic libri omnes ante Burm. qui At h. e marg. Basil. obsequente solo Gesnero. quid si noc. Turic. (qui et dubitavit) Flor. quando f. n. Jenf. c. edd. post. ante Ald. Correxerit Regius. mutari bonam Turic. Flor. imitare b. Camp. inter conced. Turic. Prius omittunt Ambr. 2. Guelf. c. Voff. 1. 2. 3. Erat profecto interim.*

esse magis. Sic Turic. Flor. c. Voff. 1. eos inserunt reliqui. et rempublicam Turic. Flor. utile rei p. (omisso sit) Camp. liceat Turic. Flor. c. Alm. cf. 4, 2, 83. virum tum

eius loco nam, vel si mavis
 quia reponendum sit. BURM.
 utrumne. Amat vocem no-
 fier. cf. 5, 11, 28.

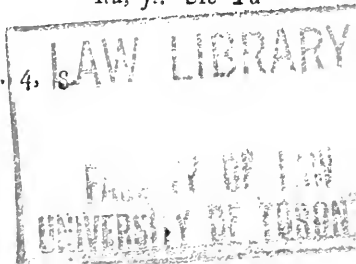
42. *Ad hoc. Est transeundi formula, potestate ea, quam vidimus 6, 3, 6. et passim.*

liqueat igitur oratori, futurum bonum virum, cui vera objicientur, non id aget, ut salvus sit? Da nunc, ut crimine manifesto 45 prematur dux bonus, et sine quo vincere hostem civitas non possit: nonne ei communis utilitas oratorem advocabit? Certe Fabricius Cornelium Rufinum, et alioqui malum civem, et sibi inimicum, tamen, quia utilem sciebat ducem, imminente bello palam consulem suffragio suo fecit: idque admirantibus quibusdam respondit, *A cive se spoliari malle, quam ab hoste venire.* Ita, si fuisset

vera Flor. Camp. *v. tunc v.* Ambr. 2. Guelf. Exc. Sant. c. Voss. 1. *v. cum v.* Goth. c. Voss. 2. Vall. et edd. ante Ald. *ad aget et salvus* Turic. et ex Alm. quoque assertur.

45. *hostem.* Sic Colbert. Ms. et Obr. curis secundis. *hostes* Camp. *honestem* Ambr. 2. *honeste* reliqui. *non posset* Turic. Flor. *nonne comm.* Turic. Flor. c. Alm. *nonne ei c.* reliqui. Nostrum e conj. Cf. 11, 5, 87. Videtur noster magis amare simplex, ut modo aliquoties posuit. *advocavit* Turic. *advocabitur* Guelf. *Ruffum* Jenf. c. edd. post. ante Ald. ut et iterum. *et alioqui.* Sic Turic. Guelf. Goth. Camp. et adoptavit Gesn. *et alios qui* Flor. *et aliqui* Ambr. 2. *et alioquin* Voss. 3. *et aliquando* Jenf. cum edd. post. ante Ald. *alioqui et*, de conjectura Regii, reliqui; ad quorum unum vel alterum cum collati sint codices mss., eos qui silentur dixeris dare inversum hunc ordinem; quod mihi tamen non fit probabile. *quem pro civem* Turic. Flor. c. Alm. *utile* Turic. Flor. *idque admirantibus.* Sic nos e conj. *atque adm.* Turic. Flor. Camp. *atque id adm.* Goth. cum reliquis, ut suspicor, quos *atque adm.* dare Burmannus refert, ante Basil. *atque id mirantibus* reliqui, nimis operose. *spoliare* Camp. *Ita, si.* Sic Tu-

45. Fabricius Cornelium. Gell. 4, 8
vide Cic. de Or. 2, 66. item

orator, non defendisset eundem Rufinum vel
 44 manifesti peculatus reum? Multa dici pos-
 sunt similia, sed vel unum ex iis quodlibet¹⁰⁵⁶
 sufficit. Non enim hoc agimus, ut istud
 illi, quem formamus, viro saepe sit facien-
 dum: sed ut, si talis coëgerit ratio, sit ta-
 men vera finitio, *oratorem esse virum bo-*
 45 *num, dicendi peritum.* Praecipere vero ac
 discere quomodo etiam probatione difficilia
 tractentur, necessarium est. Nam frequen-
 ter etiam optimae causae similes sunt malis,
 et innocens reus multis verisimilibus premi-
 tur: quo fit, ut eadem actionis ratione de-
 fendendus sit, qua, si nocens esset. Jam in-
 numerabilia sunt bonis causis malisque com-

ric. Flor. Camp. cum edd. (de Jenf. tac. Gefn.) ante Ald. hic inferunt reliqui.

44. *dici possent* Jenf. c. edd. post. ante Gryph. *ex iis.* Sic Turic. Ambr. 2. Camp. Goth. Jenf. (tac. Gefn.) c. edd. ante Basil. *ex his* reliqui. *viro re sit facienda* Turic. Flor. *saepe* tantum om. Camp.

45. *Praecipue* Guelf. (cf. 6, 5, 2.) omiſſis mox *neceſſarium est.* Sed Turic. Flor. *neceſſario est* cum Alm. *neceſſe est* Goth. Jenf. c. edd. post. ante Gibf. exc. Ald. (cf. 5, 10, 69.). Tuentur nostrum Ambr. 2. Camp.

virisimil. bis Ambr. 2. *eadem responſionis accommoda-
 tione* Obr. mira libidine. *def. sit.* Sic Turic.

44. *si talis.* Malim *si ta-
 tia.* [Mihi, ob nexum sen-
 tentiarum, praestabilius vide-
 tur vulgata, in qua verbum
 spectat ad oratorem. BUTTM.]

45. *probatione.* Cave hoc
 referas ad *tractentur*, sed con-
 junctum voci *difficilia* accipe

probatu diff. monente id jam
 Badio. Neque velim scribi
probationi. cf. Drakenb. ad
 Liv. 45, 30, 2.

Jam innumerabilia. Hic ne-
 mo de substituendo *Nam* cogi-
 tet, ut hoc imputetur negle-
 ctui illi nostri scriptoris fo-

munia, *testes, litterae, suspiciones, opiniones*. Non aliter autem verifimilia, quam vera, et confirmantur et refelluntur. Quapropter, ut res feret, flectetur oratio, manente honesta voluntate.

II. Quando igitur orator est *vir bonus*, is autem citra virtutem intelligi non potest; virtus, etiamsi quosdam impetus ex natura sumit, tamen perficienda doctrina est: *mores* ante omnia oratori studiis erunt excolendi, atque omnis honesti iustique di-

Flor. Guelf. Camp. Goth. Jenf. (tac. Gesn.) cum edd. ante Stoer. acc. Roll. *f. d.* reliqui. *causis in aliisque in aliisque c.* Turic. Flor. (sed hic nonnisi semel). *animi post opiniones* inserit Camp. *et ante conf.* om. Ambr. 2. Guelf. c. Voss. 5. Bern. *refellentur* Turic. Flor. Solum *confirmantur* dat Obr. non ex typographi quidem sphalmate. *ut referet* Turic. Flor. *u. r. ferret* Ambr. 2. *u. r. fiet* Guelf. *flectatur* Guelf. c. Goth. Obr. *oratio non manente h.* Turic. Flor. Camp. c. Bodl. et Andreana. *oratio, vero manente, et h.* ed. Obr. Apparet, quantum nocuerit in *o* desinens vocabulum. *hon. vol.* om. Ambr. 2.

Inscriptio: *Cognoscenda oratori quibus mores formantur* Turic. Ambr. 2. (hic litteris uncial.) Guelf. (hic *formantur*) Goth. (hic *c. esse. o. — formentur*). Ut Goth. etiam Jenf. c. edd. post. ante Obr. acc. Burm. Capper. In Flor. nulla memoratur.

1. *igitur at oratores vir* Turic. Quid hoc loco significet nota, non exputo. *oratori ante omnia* Camp. *exco-*

lito: sed *Jam* non modo transitum facit, sed novi quid adjungit, significatque *praeter ea, insuper*. cf. nos ad 6, 4, 9. item Drakenb. ad Liv. 5, 34, 8.
1. *virtus — doctrina est*. cf. haec etiam citantem Valcke-

sciplina pertractanda, sine qua nemo nec vir bonus esse, nec dicendi peritus potest.

- 2 Nisi forte accedimus iis, qui natura constare mores, et nihil adjuvari disciplina putant: scilicet, ut ea quae manu fiunt, atque eorum etiam contentissima, confiteantur¹⁰⁵⁷ egere doctoribus: virtutem vero, qua nihil homini, quo ad deos immortales propius accederet, datum est, obviam et illaboratam, tantum quia natū simus, habeamus. Abstiniens erit, qui id ipsum, quid sit abstinentia, ignoret? Et fortis, qui metus doloris,
- 3

lenda Turic. honestius utique Flor. qua omnia cur bonus Turic.

2. *accedimus.* Sic Goth. (tac. Gefn.) Camp. c. Voss. 2. *accidimus Turic. accedemus Ambr. 2. Guelf. c. Voss. 3. Bern. accedamus reliqui. is qui Ambr. 2. cui solum Turic.*

ea quae. Sic Turic. Flor. c. Alm. *quidem* iulerunt reliqui. *fiant at quae eorum Camp. regere doct. Turic. Flor. Ambr. 2. Guelf. c. Voss. 1. 3. Bern. quo nihil Turic. quo ad eos Turic. quod ad d. Ambr. 2. Guelf. Exc. Santen. c. Voss. 1. Bern. accedat Camp. c. edd. ante Bad. accedere Basil. qui et modo quoad junctiu. obv. illab. omisso et Ambr. 2. Guelf. Goth. (tac. Gefn.) c. Voss. 1. 2. 3. nati sumus Camp. c. Goth. et edd. (nisi quod Jenf. Tarv. nacti) ante Stoer.*

3. *qui id ipsum* omittere dicitur Flor. sed Turic. *quid ipsum*, post quae repetit ex antecedd. haec *tantum quia — abstiniens erit* et continuo pergit *quid sit a.* Aut igitur librarius Flor. codicis, aut is qui hunc contulit, eandem repetitionem ante oculos habens, aberravit. Sed *id ipsum* abest a Camp. Goth. Voss. 2. et edd. ante Basil. quorum Jenf. (tac. Gefn.) Tarv. *quicquid sit. ignoret.* Sic Turic.

naer. ad Hippolyt. v. 79. pag. apud nostrum 4. Pro. 3.
174. mores excolendi sunt

mortis, superstitionis, nulla ratione purgaverit? Et justus, qui aequi bonique tractatur, qui leges, quae natura sunt omnibus datae, quaeque propriae populis et gentibus constitutae, nunquam eruditore aliquo sermone tractarit? O quam istud parvum putant, quibus tam facile videtur! Sed hoc transeo, de quo neminem, qui litteras vel primis, ut ajunt, labris degustarit, dubitaturum puto. Ad illud sequens praevertar, ne dicendi qui-

Flor. Ambr. 2. Guelf. Exc. Sant. Goth. (err. Gefn.) c. Alm. Voff. 1. 2. 3. Obr. *ignoraret* Camp. quod sibi reperi-
tum correxit. Regius *ignorarit*, obsequentibus reliquis. *ra-
tione purgationis* Turic. Flor. c. Alm. ex errore illo per-
peram continuandi; cf. 5, 9, 13. *r. pugnaverit* Goth. (tac.
Gefn.) c. Voff. 2. Gryph. 1536. cf. 7, 1, 12. Mox *vir-
tus* pro *justus* Guelf. *nunquam eruditore.* Sic

nos e conj. Nam Turic. Flor. *quam e.* cum Alm. *num e.*
Ambr. 2. *nun e.* Guelf. *non e.* reliqui. *tractarit.* Sic

Flor. Ambr. 2. Guelf. Camp. c. Alm. Voff. 3. *tractaverit*
reliqui. *parvum.* Sic nos e conj. *pavorem* Tu-

ric. Flor. c. Alm. *parum* reliqui. Cf. 1, 1, 18. *quibus
non facile* Jenf. Tarv. *q. tam non f.* Locat. Ven. Rusc.

4: *degustaret* Ambr. 2. c. Voff. 1. *degustaverit* Goth.
(tac. Gefn.) *Ad aliud* Camp. *praevertar.* Sic

3. *tractatum — tractarit.*

Hic quidem insigniter sui oblitus erat noster, et gravius etiam peccavit quam in „modo illo modo terminato“ 9, 4, 125. *tractatum* autem *aequi* dicere imprimis amat, velut hic §. 15. 16. 12, 1, 8. 5, 10, 72. 118. In genere de disputatione philosophica hic §. 19. *tractatum.*

Tom. IV.

4. *de quo neminem — du-*

bitaturum puto. Quid igitur censes illos, Fabi, qui virtutem doceri negarunt gravissimi veterum philosophorum? Sed qui virtutis artem nullam agnoscerent, ii nostro videbantur quales qui nullam eloquentiae. cf. 2, 21, 5.

ad illud — praevertar. Duplicem disciplinae moralis

Kk

dem satis peritum fore, qui non et naturæ vim omnem penitus perspexerit, et mores
 5 præceptis ac ratione formarit. Neque enim frustra in tertio de Oratore libro L. Crassus cuncta, quæ *de æquo, justo, vero, bono*, deque iis, quæ sunt contra posita, dicantur, propria esse oratoris affirmat: ac philosophos, cum ea dicendi viribus tuentur, uti rhetorum armis, non suis. Idem tamen confitetur, ea jam esse a philosophia petenda, videlicet quia magis hæc illi videtur in
 6 possessione earum rerum fuisse. Hinc etiam

Ambr. 2. (nisi quod *pre*) Obr. *prævertat* Guelf. *revertat* reliqui. Pro sincera illa scriptura, quam et Burmannus tuetur ad Gronov. not. in Plin. 38, 8. ablegans, deserendi fuerunt vel optimi codd. *nec pro ne* Turic. Flor. Camp. *satis* om. Guelf. *fore* om. Turic. Flor. Camp. *moris* Flor. *morum* Camp. *formaret* Flor. *firmarit* Goth. (tac. Gesn.) *firavit* Camp. cf. 10, 1, 1. et Drakenb. ad Liv. 8, 35, 9. Hic quidem *formare*, tenui discrimine tamen, præstat.

5. *dicantur*. Sic Turic. Flor. Ambr. 2. Guelf. Camp. c. Obr. *dicuntur* reliqui. *adfirmate philosophos* Turic. qui volebat, opinor, *a. et ph.* Mox *cum ad dic.* Turic. Flor. c. Alm. *uti rhetorum* om. Flor. sed lacuna relicta. *jam philosophia* Turic. Flor. (quanquam ab hoc abesse a diserte non monetur) Camp. c. Alm. *magis h. i. videtur in* om. Turic. Flor. c. Alm.

utilitatem descriperat §. 1. *Illud sequens* plane sic dicitur ut 4, 5, 13. *præverti* est *potius se convertere*, quod Pliniorum uterque (cf. not. crit.) usurpat, et videtur hujus maxime ætatis fuisse, ut do-

cent Lexica, quanquam Horatius jam posuit Serm. 1, 3, 38.

5. *tertio de Or. libro. C.* 19. 27. 31. postremo tamen maxime.

illud est, quod Cicero pluribus et libris et epistolis testatur, dicendi facultatem ex intimis sapientiae fontibus fluere: ideoque aliquamdiu praeceptores eosdem fuisse morum atque dicendi. Quapropter haec exhortatio mea non eo pertinet, ut esse oratorem philosophum velim: quando non alia vitae secta longius a civilibus officiis, atque ab omnium munere oratoris recessit. Nam quis philosophorum aut in judiciis frequens, aut clarus in concionibus fuit? Quis denique in

6. *et libris.* Sic Turic. Flor. Camp. c. Alm. *et om. reliqui.* *epistolis* om. Guelf. *aliquando diu* Camp. *hoc exhortatio* Turic. *haec cohortatio* Guelf. Exc. Sant. *mea* mox abesse dicitur ab Alm. Voll. 3. Mei quidem libri non desiderant.

7. *ac jud. pro aut in j.* Turic. (qui et *judicis*) Flor. *plerique eorum vitandam praecipiant* ex praeposito Regii monitu Bad. Basil. Gryph. Gibl. Obr. Roll. praeter ali-

6. Cicero — testatur. Loca demonstrare longum est. Sed ex epistolis velim plura mihi in promptu esse. Nunc unum, quod huc traham, reperio in epistola ad Catonem (famil. 15, 4. extr.), ubi et ab illo et a se ipso philosophiam in forum atque in rempublicam deductam esse ait. E *libris* magna exemplorum copia supeditat, et hoc quidem de juncto officio philosophi et oratoris, de Orat. 3, 15. ubi cf. nostri 1. Prooe. 15. sicuti et in omni hac cum philosophis quasi lite. In *fontibus*

sapientiae ad partes vocandus locus Tuscul. 1, 3. extr. item quodammodo Orat. c. 21.

oratore philosophum. Quod hic Gesnerus agnoscit Domitiani demerendi studium, de eo egimus ad 1. Pro. 15. Pithoeus commodum demonstrat Macrobiani verba In Somn. Sc. 2, 17. „Soli — sapientiae otio deditos ut abunde „Graecia tulit, ita Roma nescivit“ (quanquam ibi mendose vulgatur *nou nescivit*, quod inepte tuetur Pontanus). cf. et 11, 1, 35.

ipsa, quam maxime plerique praecipunt, reipublicae administratione versatus est? Atqui ego illum, quem instituo, Romanum quendam velim esse sapientem, qui non secretis disputationibus, sed rerum experimentis atque operibus, vere civilem virum exhibeat. Sed quia deserta ab his, qui se ad eloquentiam contulerunt, studia sapientiae,

quot edd. Burmanno memoratas.

Atqui. Sic Jenf. (tac. Gesn.) cum odd. post. ante Leid. acc. Gibl. Obr. *atque* reliqui; cf. 9, 4, 139. 8, 6, 32. 8 Pro. 27. *eo illum* Ambr. 2. Guelf. Jenf. (tac. Gesn.) Tarv. c. Leid. *se* ante *vere* inf. Ald. de conj. Regii.

3. *ab his.* Sic Turic. Ambr. 2. Camp. *ab iis* reli-

7. *quam* — *praecipunt.* Qui hic aliquid inferendum desiderarunt, velut *vitandam, fugiendam*, si *praecipere* dictum putaverunt velut *suadere*, ita ut in recepta scriptura philosophi illi reip. administrationem *suscipiendam* praeciperent. Et usurpatur ita sane verbum, ut 1, 1, 16. *idem praecipèrunt*, item §. 34. 1, 10, 29. *si* — *studium* (musicæ) — *praeciperem*, ibid. §. 31. *hanc a me praecipere*. Sed est et *artem praecipere* pro *a. docere*, ejus praecepta dare, ut nostro 10, 1, 69. *quae praecipimus*, et Ovid. Trist. 2, 486. *artem nandi praecipit*: nam *oratoriam artem praecipere*, quod ex nostro ponit in Thesauro Gesnerus, non invenio. Frequentius eo ta-

men est *praecipere de arte*, ut mox §. 9. Multi autem philosophi reipublicae administrationae praecepta dederunt, Phormiones quidam Hannibalem instituentes visi illi nostro praecceptorum, qui aversatur umbratiles doctores. Sententiam recte tenuit Gedoyus; cum Burm. et Capper. aberrarint.

Romanum — *sapientem.* Non Graeculi cujusdam similem; sicuti noster dixit *Romanum pudorem* 8, 3, 39. Mox *exhibere*, quod struitur sine *se*, quomodo *praeslare* usurpatur, defendit exemplis Burmannus Jullin. 3, 4. 27, 2. cf. et Oudend. et Wolf. ad Sueton. Vitell. 17. *vere civilem virum habes* et 1. Pro. 10. item 11, 1, 35. hic §. 21.

non jam in actu suo atque in hac fori luce versantur, sed in porticus et in gymnasia primum, mox in conventus scholarum recesserunt; id quod est oratori necessarium, nec a dicendi praeceptoribus traditur, ab iis petere nimirum necesse est, apud quos 1059 remanfit, evolvendis penitus auctoribus, qui de *virtute* praecipunt; ut oratoris vita cum scientia divinarum rerum sit humanarumque conjuncta. Quae ipsae quanto majores ac pulchriores viderentur, si illas ii do-

qui. *de quis* pro *qui se* Turic. *studii sap.* Turic. Flor. *actus suo* Turic. *et in gymnasia.* Sic Camp. et latet praepositio in hisce Turic. Flor. *porticu sed ingenii si a* (Flor. *in genus ia*). *nec adiciendi* Flor. Ambr. 2. *nec adicendum* Voss. 1. n. *adjiendum* Voss. 3. n. *adjicendi* Bern. n. *adjicendi* Jenf. (tac. Gcfn.) Tarv. *trad. et ab Goth.* (tac. Gcfn.) *ab his* Camp. *necessarium est* Turic. Flor. Camp. c. Alm. *quos om.* Ambr. 2. *evolvendis.* Sic Camp. *volendi* Turic. Flor. *volvendi* Alm. *Evolvendi,* diremta a proximis sententia, reliqui. *auctoribus.* Sic Turic. Camp. *ductoribus* Flor. *auctores* reliqui. Mox pro *ut oratoris* Turic. Flor. *autoribus.*

9. *maj. hic. pulchr. videretur* Turic. *si illa si doceretur* Turic. Flor. *si illas l doc.* Ambr. 2. *si illa scilicet d.* Guelf. c. marg. Basil. *possunt* Flor. c. Gryph. et posterr. ante Obr. acc. Roll. *utinam sine que* Guelf. cf. 6, 3, 5.

8. *in actu suo.* Ubi id ipsum agitur, quod studia illa praecipunt. Ita rationem pronominis reddere videor.

in porticus — — scholarum. Primum quae apud veteres Graecos fuerit philosophiae conditio, mox quae apud Romanos suoque tempore de-

clarat. Bene autem Stoicam a reliquis sectis secernit, quoniam ea sola non in gymnasio.

scientia — humanarumque.

Nota veterum sapientiae definitio; cf. Cic. de Offic. 2, 2. Tuscul. 4, 26. Diligenter autem hoc loco *vita cum scientia* componitur.

cerent, qui etiam eloqui praestantissime possent? Utinamque sit tempus unquam, quo perfectus aliquis, qualem optamus, orator hanc artem superbo nomine et vitiis quorundam bona ejus corrumpentium invisam, vindicet sibi, ac, velut rebus repetitis, in
 10 corpus eloquentiae adducat. Quae quidem cum sit in tres divisa partes, *naturalem, moralem, rationalem*: qua tandem non est cum

hanc artem. Sic Ambr. 2. Guelf. c. Obr. h. partem reliqui; cf. 12, 1, 16. Vulgata ob eas quae innox (§. 10.) sunt *tres partes* ferri nequit. *vindicent* Flor. Ad hujus §. vocem *Utinamque* definit commentarius Regianus.

10. *in tristis d.* Flor. *qua tandem.* Sic Ambr. 2. Guelf. c. Bern. *quam tamen* Turic. *quae tamen* Flor. Camp.

9. *Utinamque — unquam.* Posterius recte tuetur Badius contra Regium negantem citra negationem poni. Sed ea ipsa est in interrogatione; qualem frequentissimam demonstrat idem Badius in illis *en erit unquam Ille dies* Virg. Ecl. 8, 7. De hac forma Burmannus ablegat ad J. F. Gronovium ad Liv. 30, 21, 8. Sed tractavit jam Erythraeus in Indice Virgil. v. *unquam*. Optime *unquam* restitutum Ovidii versui Amor. 1, 6, 25. ab Heinio monet Burm. ubi sane nulla nec negatio, nec interrogatio.

hanc artem. Significat philosophiam, cui nomen ab originis suae modestia desluxum, jamque arrogantiae

suspectum (cf. 1. Pro. 14.) invidiam fecerit. Ejus autem triplicem divisionem tetigerat in Prooemio quoque totius operis §. 15. Quarum partium eadem, quae noster (cf. 6, 2, 3.), vocabula ponunt Seneca Epist. 89. et Macrobius in fine libelli de Somnio Scipionis; sed hic *rationalem* nequaquam, ut cum Seneca Qu., ad dialecticam astringit, verum de *incorporeis* sermonem esse tradit, cum *de motu et immortalitate animae* disputetur, quae naturali philosophiae ab illis impertiuntur. *Corpus eloquentiae* dicitur, cujus quasi membra sint singulae, quas orator mente complectitur, artes (cf. 12, 1, 25.).

oratoris opere conjuncta? Nam ut ordinem retro agamus, de ultima illa, quae tota versatur in verbis, nemo dubitaverit, si et proprietates vocis cujusque nosse, et ambigua aperire, et perplexa discernere, et de falsis judicare, et colligere ac resolvere, quae velis oratorum est. Quanquam ea non tam est minute atque concise in actionibus utendum, quam in disputationibus: quia non docere modo, sed movere etiam ac delectare audientes debet orator: ad quod impetu quoque ac viribus et decore est opus: ut vis

c. Alm. quae tandem reliqui. agimus Turic. Flor. Camp. in verbis om. Turic. Flor. cujuscumque Turic. Goth. (tac. Geln.). nosset amb. Turic. Flor. (hic a pr. m. noscet). nosce et a. Ald. oratorum est. Sic Turic. Flor. Ambr. 2. Guelf. Camp. c. Alm. Voss. 1. 3. Bern. oratoris est reliqui.

11. causa pro ea Guelf. cf. 4, 1, 19. 9, 4, 63. si pro est Turic. Flor. conscise Camp. cf. 12, 1, 20.

ac viribus et. Sic Turic. de v. et Flor. et v. ac reliqui. visa major Turic. vis aī major Voss. 1. 3. majorem pro m. est Ambr. 2. Guelf. ripus multosque gurgitis que tenuis Flor. (omissis tract. flu.) quem tenuis Turic. Sed Alm. hic turbare narratur, qui monstra Florentina praeferre est putandus.

10. si — oratorum est. Dicitur si pro siquidem. cf. 1, 2, 17. item 2, 14, 4. et Drakenb. ad Liv. 7, 13, 6. colligere ac resolvere, quae manifesto sibi invicem opponuntur, prius ratiocinandi, τοῦ συλλογίζεσθαι, alterum refutandi potestate accipienda. In resolvendo cf. 5, 13, 12.

11. ut vis annium — resultantis. Luculentissima similitudo, sed eadem fere alteri 5, 14, 31. cf. 12, 10, 25. Minus huc facit, quod comparat Burmannus 5, 8, 2. ad quem locum decurrendi tractum similibus dicendi generibus e scriptoribus illustrat. In resultando cf. 9, 4, 66.

annium major est altis ripis, multoque gurgitis tractu fluentium, quam tenuis aquae, et
 12 objectu lapillorum resultantis. Et ut palae-
 strici doctores illos, quos *numeros* vocant, 1060
 non iccirco discentibus tradunt, ut iis omni-
 bus, quos didicerunt, in ipso luctandi cer-
 11 tamine utantur; (plus enim pondere et fir-
 mitate et spiritu agitur) sed ut sit copia illa,
 ex qua unum aut alterum, cujus se occasio
 13 dederit, efficiant: ita haec pars dialectica,
 sive illam dicere malumus *disputatricem*, ut

12. *Sed ut p.* Turic. Flor. Camp. *paestrici* Turic. *nervos* vocant Camp. c. Andreana, Ald. Bad. Basil. et ali-
 quot Burmanni, qui eandem corruptelam demonstrat ap.
 Ovid. Am. 1, 1, 18. Trist. 4, 4, 4. ut iis. Sic
 Ambr. 2. Camp. Goth. Jenf. (tac. Gefn.) c. edd. ante Ba-
 fil. *vitiis* Turic. ut his reliqui. quos didicerunt.
 Sic nos ex vestigiis codicum. quo didicerunt Turic. Flor.
 quae didicerunt Camp. c. Ald. qui didicerunt Jenf. (tac.
 Gefn.) c. edd. ante Ald. hi qui didicerunt Basil. ii qui di-
 dicerint reliqui. et firmitate et om. Flor. lacuna relicta.
 sit copia. Sic Turic. Flor. c. Alm. *subsit* c. re-
 liqui, cujusmodi nihil alibi vidi. est pro se Goth. (tac.
 Gefn.) dederint Guelf. efficiantur Tarv. c. edd. post. ante
 Ald.

13. *malumus.* Sic Flor. Ambr. 2. Guelf. Camp. *ma-*

83. 11, 3, 183. 12, 10, 73.
 8, 3, 56.

12. quos numeros vocant.
 cf. 10, 1, 4.

unum aut alterum — efficiant.
 Pronomina plane sunt mascu-
 lino genere accipienda et ad
numeros referenda; unde eo
 deducor, ut pro efficiant re-
 ponere velim effingant. cf. 11,
 3, 181.

15. *disputatricem.* cf. 2, 20,
 7. item 7, 3, 14. ubi *cavil-*
latrix, et totus ille locus, a
 §. 12 — 17. sicuti alter quo-
 que 4, 5, 25. quibus eadem
 fere hisce nostris disputantur
 contra nimiam dialectices di-
 ligentiam. Libro quarto et-
 iam, ut hic, *secundi* verbo ope-
 rositas dividendi notatur §. 6.
 25. Quo magis conciliemur

est utilis saepe et finitionibus et comprehen-
sionibus, et separandis, quae sunt differen-
tia, et resolvenda ambiguitate distinguendo,
dividendo, illiciendo, implicando: ita si
totum sibi vindicaverit in foro certamen, ob-
stabit melioribus, et sectas ad tenuitatem suam
vires ipsa subtilitate consumet. Itaque repe- 14
rias quosdam in disputando mire callidos,
cum ab illa cavillatione discesserint, non ma-
gis sufficere in aliquo graviore actu, quam
parva quaedam animalia, quae in angustiis
mobilia, campo deprehenduntur. Jam qui- 15
dem pars illa *moralis*, quae dicitur *Ethice*,

luimus Goth. (tac. Gefn.) c. Voss. 5. (an 2.?) *malimus* re-
liqui. *et est utilis* Goth. (tac. Gefn.) *differentiae* Turic.
Flor. Camp. *ambig. disting.* Sic Turic. Flor.
Ambr. 2. Guelf. Camp. Goth. Jenf. (tac. Gefn.) c. edd.
ante Bad. exc. Rufc. *et inferunt* reliqui. *dividendo* om.
Turic. (qui *distigendo* *illiciendo*) Flor. Guelf. c. Alm. *ob-*
stavit Turic. Flor. (ut et Flor. §. 31. *debevit*). *sectans*
Camp. *consumat* Turic. Flor. Camp.

14. *Quosdam reperies* Floril. Sant. *integram et direm-*
tam sententiam efficiens. in disputatione et mox cum vero
ab i. idem. c. ab illa vero Goth. c. Alm. Voss. 1. 2. Jenf.
et edd. post. ante Stoer. *sufficiunt* Floril. Sant. *discesserit*
Turic. *prava* Camp. *angustis* Turic. *in campo* Goth. Jenf.
(tac. Gefn.) cum edd. post. ante Basil.

15. *quidem* om. Goth. (tac. Gefn.) *et haec et certe*
Guelf. *et hic certe* Flor. *et hic e certe* Ambr. 2. *certe*

usui huic infolentiori *sectas* remittendo lectorem ad 2, 15,
vires dicendi: vide et 5, 10, 1. 11. vide nos ad 11, 1, 51.
90. 5, 11, 30.

comprehensionibus. Recte *henduntur.* Licebit et hic di-
Capper. hanc vocem illustrat *gitum intendere ad consum-*

certe tota oratori est accommodata. Nam in tanta causarum (sicut superioribus libris diximus) varietate, cum alia conjectura quaerantur, alia finitionibus concludantur, alia jure summoveantur, vel transferantur, alia colligantur, vel ipsa inter se concurrant, vel in diversum ambiguitate ducantur: nulla fere dici potest, cujus non aliqua in parte

om. Camp. *t. o. e. decommodata* Flor. *t. oratoris e. accommodata* Bern. *t. oratori est. Nam* Ambr. 2. *t. oratoris est. Nam* Guelf. c. Goth. Jenf. et edd. post. ante Ald. recte improbante Bad. quia modo haec forma praecesserit §. 10. *tota causarum* Locat. Ven. Rusc. *sicut superioribus.* Sic Turic. Flor. Ambr. 2. Guelf. Camp. c. Alm. *sicut in f. Voss. 3. ut in f. Goth. ut f. reliqui. alia — concludantur* om. Turic. Flor. c. Alm. *summoveantur.* Sic libri mei omnes Guelf. Goth. Camp. Roll. Gesn. Bip. qui *subm. cf. 11, 3, 42.* *non aliqua in parte.* Sic Camp. *n. aliquam in parti* Turic. *n. a. i. parti* Flor. *in parte non aliqua* Goth. (tac. Gesn.) *n. p. i. a. reliqui. tracti aequi* Turic. *tracta ae.* Flor. c. Alm. *repperiantur* Turic. Flor. *reperiditur* Guelf. c. Jenf. et edd. post. ante Stoer. acc. Gibf. Obr. Roll. pessime ignorata ratione genitivi in *aequi ac boni. quis nesciat* Camp. *sola* om. Camp.

matissimam, qua noster pollet, et comparandi et eloquendi proprietatem. Cf. §. 11.

15. *vel transferantur.* In hisce technicis et veteres solent dormire interpretes et Burmannus ac Gesnerus securi fere transcurrunt, si quid objicitur difficultatis. Solus Capper. rei ipsi animum fere intendit, qui ne hic quidem cessavit, sed verum vidisse

non est putandus. Monet is, *vel* esse epexegeticum verbi *summovere*, quo manifestius fiat lectori, statum translaticivum significari illo jure summovente. Hoc autem, ut per se fatuam quandam habet facilitatem somnolento lectori plus justo indulgentem, ita minime congruit duplici, quod continuo infertur, *vel*. Neque enim quisquam dicet, *vel — concurrant et vel — ducant*

tractatus aequi ac boni reperiatur. Pleras-

tur interpretando illi colligantur inservire. Tantum unicuique liqueat necesse est: Recensentur diversa causarum genera, et quidem status 1) conjecturalis (*c. quaerantur*), 2) finitivus (*f. concluduntur*), 3) legalis (*j. summoveantur*). Hujus quidem tertii status mox singulae quaestiones comparant: 1) syllogismus (*alia colligantur*, cf. lib. 7. c. 8.), 2) leges contrariae (*ipsa inter se concurrant*, cf. lib. 7. cap. 7.), 3) amphibolia (*in diversum ambiguitate ducantur*, cf. lib. 7. cap. 9.). In hoc, qui agitur, censu causarum facile desideres 1) qualitatis statum, 2) quaestionem legalem *scripti et voluntatis*. (cf. lib. 7. cap. 6.) Et prior quidem consulto est praetermissus, mox proferendus in illis: *Plerasque — consistant*. Neque enim attinebat probare, qualitatis statum indigere praeceptis philosophiae moralis, quod sponte intelligitur. De illa autem quaestionis legalis (*scripti et voluntatis*) omissione, alia res est. Ea profecto carere non poterat haec enumeratio, ut esset integra. Quibus ita accurate, ut quidem mihi videor, perpensis, eo adducor, ut aliquo modo obrutam suspicer hujus partis mentionem, quae ab ipso scriptore haud dubie fuerit facta. Nam verba *vel transferantur* meram glossam interpretor, profe-

ctam illam ab ejusmodi librario, qualem scriptorem Quintilianum Capperonnerius credidit. Accedit quod ne probat quidem *transferendi* appellationem noster in hac re. cf. 3, 6, 68—84. Sed illud quoque in nostri loci scriptura displicet, quod *alia* praemittitur verbo *colligantur*. Apparet enim, quoties *alia* hic ponatur, novum significari statum; cujusmodi nihil est in *colligendo*, quo species tantum aliqua legalium quaestionum demonstratur i. *syllogismus*. Neque hoc attendit is, qui alioqui satis bene versatus est in hoc loco, Gedoynus. Sed visus est sibi majorem hic agnoscere divisionem, reddens ita: *les autres enfin sur les loix, dont on fait voir la liaison avec le fait en question par voie de syllogisme*; plurima ille de suo addens ad praecisam scriptoris nostri in hoc loco breviter. Censeo igitur, loco illius *alia* hic quoque *vel* reponendum esse. Emendare autem haec tam corrupta ne aggredior quidem, quibus, me quidem iudice, et adjiciendo et subtrahendo nocuerint librarii. Sententiae consuletur talibus fere: *summoveantur, ut vel aliud scriptum ostendatur* (sive *mavis sit*) *voluntas alia, vel aliqua colligantur* etc.

- que vero esse quis nescit, quae totae in sola
 16 qualitate consistant? In consiliis vero quae
 ratio suadendi est ab honesti quaestione se-
 posita? Quid illa etiam pars tertia, quae
laudandi ac vituperandi officiis continetur?
 Nempe in tractatu recti pravique versatur.
 17 An de *justitia, fortitudine, abstinentia, tem-*
perantia, pietate non plurima dicet orator? 1061
 Sed ille vir bonus, qui haec non vocibus
 tantum sibi nota atque nominibus aurium te-
 nus in usum linguae perceperit, sed qui vir-
 tutes ipsas mente complexus ita sentiat, nec
 in cogitando laborabit, sed, quod sciet,

16. *est absti quaestione* Turic. Flor. e. ab honesta q.
 Voss. 1. 3. *qui in laetitia quae laud.* Turic. Flor. (sed hic
let. et que) *Quin i. e. p. t. q. l.* Ambr. 2. Guelf. c. Voss.
 1. Bern. Jenf. et edd. post. ante Gryph. (nisi quod Basil.
 Gryph. 1536. Vidov. *quinetiam illa*). *quid honesti quae laud.*
 Camp. mire. *Quid* autem, praeter hunc, solus vindicare
 videtur Goth. nisi quod Turic. *qui*, quod fere cum *quid*
 permutatur; Nec video, quomodo aliter procedat ista per
nempe inducta sententiae absolutio.

17. *tantum si bona nota* Turic. Flor. c. Alm. t. *sed n.*
 Camp. *tenus ac in* Turic. Flor. Camp. c. Alm. Andr. Ald.
 pravo connectendi studio, cum neque copula indigeat sen-
 sus, et haec ipsa corruptelam arguat. cf. 12, 1, 29. *lin-*
gua Turic. Flor. Ambr. 2. Guelf. Goth. (tac. Gesn.) Camp.
 c. Alm. Voss. 1. 2. Vall. *perceperat* Turic. Flor. c. Alm.
et qui Turic. Flor. *sentiat.* Sic Turic. Flor. Camp.
sentiet reliqui. *nec in agendo cogitando* Goth. (tac. Gesn.)
cogitando laborabit. Sic Turic. Flor. (nisi quod
 solito uterque errore — *vit*); *ita* inferunt reliqui, manife-
 sto repetitum ex proximis; quanquam Badius *non ita* hic
 quoque interpretatur *non multum*. *quod sciret* Turic. To-
 tus hic sermo parum videtur exploratus esse a VV. DD.
 Qui, cum *sentiet* legant omnes, continuare coguntur, quid-

17. *nec in cogitando — vere dicet.* cf. not. crit.

vere dicet. Cum sit omnis generalis quae- 18

quid hic tribuitur viro bono, et soli pronomini *qui* applicare, ut verbum ipsum sententiae repetendum sit ex illo *dicet* in quaestione praecedente posito, quasi ita illi respondeatur: „dicet quidem orator, sed ita demum dicet, si „fuerit vir bonus, qui etc.“ In hac autem *ille* non placet, positu saltem amandandum post *bonus* et ne sic quidem satis clarum. Hanc difficultatem mecum qui senserit, sententiam integram in hisce requireret, verbo suo principali non carentem; eaque potiemur, si pro *sed quod sciet* scripserimus et q. f. unde legitima illa nascetur copularum nec — et structura. Sic *perceperit* — *sentiât* absolvit subjectum i. eum, de quo agatur, virum bonum, quem deinceps noster dicat „nec laborare, et dicere“. Si quis tamen *sed* maluerit propter opposita *laborandi* et *vere dicendi* verba, ei succurret scriptura Gothana, unde haec eruat: *nec in agendo nec in cogitando laborabit*. Oneratur sane tribus *sed* haec nostri oratio: sed hoc ferre didicimus; nec quidquam proficit Turic. et qui virtutes exhibens pro *sed q. v.* Attendere autem decet venustam locutionem *aurium tenus in usum linguae*, ubi demonstratur transitus ille celerrimus verae de moribus et virtute doctrinae ab aure ad os, pectore animoque nequaquam contactis. Vir malus dicendi studiosus arripit quaecunque de iustitia audierit, ut mox deblateret eadem. Nec satis illi, qui *lingua* scriberent pro *linguae*, ceperunt *usum linguae*, quae jam coepit in *quaestu esse* (cf. 1. Pro. 13.), quaeque hic cum aliquo contemptu dicitur, velut *mercenaria vox* 12, 1, 25. „Qui autem ita „*sentiât* sicut loquitur“ is demum audiendus est de virtute dicens; dicit enim *vere* i. sensibus ex ipso animo promtis, quique sibi ipsi fidem faciant apud auditores; cf. 4, 2, 38. Superest ut moneamus, non illud ante *vocibus* commune esse toti sensui, non adhaerescere soli participio *nota* aut particulae *tantum*; quare propagabimus negationem ad verbum ipsum *perceperit*, cui deinde respondet *sed — ita sentiât*. Hanc nos structurae rationem tollendis aliquot, quae male haec distinebant et sepiebant, virgulis planiorem fecimus. [Vid. Add.]

18. Cum sit omnis. Sic Turic. c. autem o. Guelf. c.

18. generalis quaestio — his potentior accipias ea vi, quod uniuersum est. Cave in qua usurpatum est 10, 1, 17. et

ftio ſpeciali potentior, quia univerſo pars continetur, non utique accedit parti, quod univerſum eſt: profecto nemo dubitabit, generales quaefiones in illo maxime ſtudio-
 19 rum more verſatas. Jam vero cum ſint multa propriis brevibusque comprehenſionibus finienda, unde etiam ſtatus cauſarum dicitur *finitivus*: nonne ad id quoque inſtrui ab iis, qui plus in hoc ſtudii dede-

Goth. Voff. 2. Jenſ. et edd. poſt. ante Ald. acc. Bad. c. *autem ſit o.* Camp. c. Ald. Baſil. c. *ſit autem o.* reliqui. *qua pro quia* Turic. Flor. *pars utique cont.* Sic Turic. Flor. *utique om.* reliqui. *quod in univ.* Voff. 1. *eſt om.* Turic. *dubitavit* Turic. Flor. Camp. *verſatis* Turic. Flor. *verſitas* Guelf.

19. *brevique c. finiendis* Turic. Flor. *brevibus c. finienda* Guelf. c. Voff. 3. *finitivus* Camp. *ab his* Turic. Camp. *ſtudio* Flor. c. Alm. *aequi diſpoſitione* Camp. *a pro aut* Turic. *pars ad rat.* om. Camp. *parum ad mor.* Ambr. 2. c. Voff. 1.

alibi, ubi ad cauſas vincendas reſertur. Quod cum ipſi Spaldingio hic acciderit, turbatum hic aliquid putabat. Sed *potentior* dictum hic philoſophico ſenſu; plus enim valet generalis quaefio et plura efficit, eo quod plura complectitur. Illud porro, quod in quaque materia univerſum eſt, non utique *accedit* (ἐπεταί, ſic optime Boeckhii) parti. Quae cum ita ſint, facile efficitur, cum, qui in dicendo ſe nunquam deſtitui volet, generalibus quae-

ſtionibus operam dare debere; neque quiſquam dubitabit, eas in illo maxime, quem graeci philoſophi praeferebant, ſtudiorum more quam ſubtiliſſime ſemper tractatas eſſe. Ita haec ſi explicamus, non ſolum in illo *more* (pro quo ne quis tentet *genere*, cautum volo) nemo haerebit, ſed et perfectum *verſatas* non ſine ratione adhibitum agnoſcemus, quod pro *verſari* poſitum et ipſe cum Spaldingio, antequam cum Boeckhio haec communicarem, mirabar. ВУТМ.

runt, oportet? Quid? non quaestio juris
 omnis, aut verborum proprietate, aut ae-
 qui disputatione, aut voluntatis conjectura
 continetur? quorum pars ad rationalem,
 pars ad moralem tractatum redundat. Ergo ²⁰
 natura permixta est omnibus istis oratio,
 quae quidem oratio est vere. Nam ignara
 quidem hujusce doctrinae loquacitas erret,
 necesse est, ut quae vel nullos, vel falsos
 duces habeat. Pars vero *naturalis*, cum est
 ad exercitationem dicendi tanto ceteris ube-
 rior, quanto majore spiritu de divinis re-
 bus, quam humanis loquendum est, tum
 illam etiam moralem, sine qua nulla esse, ut
 docuimus, oratio potest, totam complectitur.
 Nam si regitur providentia mundus, admi- ²¹
 nistranda certe bonis viris erit respublica. Si
 divina nostris animis origo, tendendum ad
 virtutem: nec voluptatibus terreni corporis

20. *quas quidem oratio om.* Turic. Flor. c. Alm. *loqua-*
citatis erit Flor., posterius c. Alm. *utique vel* Turic. Camp.
 (sed hic prius *dicentim*). *hebeat* Camp. *de om.* Turic.
 Ambr. 2. Guelf. Camp. *eloquendum est* Turic. Flor. Ambr.
 2. Guelf. Camp. c. Voss. 3. Sed huc non videtur facere com-
 positum; cf. 9, 4, 147.

21. *ad virt. tendendum* Turic. (quanquam hic *tenen-*
dum c. Flor.) Camp. In Turic. tamen noster ordo per

20. *quae quidem oratio est* ut *docuimus.* modo §,
vere. Eodem redit haec ex- 15.
 d ceptio, quo locus elegans 10,
 7, 12. Mox autem pro „ignara
 „quidem“ malim „i. quae-
 „dam“.

21. *si regitur providentia.*
 cf. 3, 5, 6.

serviendum. An haec non frequenter tractabit orator? An *de auguriis*, *responsis*, *religione* denique omni, de quibus maxima saepe in senatu consilia versata sunt, non erit ei differendum, si quidem, ut nobis placet, futurus est vir civilis idem? Quae denique intelligi saltem potest eloquentia hominis optima nescientis? Haec si ratione manifesta non essent, exemplis tamen crederemus. Si quidem et Periclem, cujus eloquentiae, etiam si nulla ad nos monumenta venerunt, vim tamen quandam incredibilem cum historici, tum etiam, liberrimum hominum genus, comici veteres tradunt, Anaxagorae physici constat auditorem fuisse: et Demosthenem, prin-

notam reponitur.

An de aug. Sic Camp. Jam d. a. reliqui. *futuros sed vir* Flor. *idem om.* Camp.

22. *rationali* Turic. Flor. Ambr. 2. Guelf. Goth. (tac. Geln.) Camp. *saltem pro tamen* Turic. Flor. c. Alm. *Periclem*, accusativo Romano, ad unum omnes mei, quare nihil mutare sum ausus. *pervenerunt* Camp. placet. *historicum etiam uberrimum* Turic. Flor. postremum c. Alm. *etiam om.* Camp. c. Goth. *hom. genus.* Sic Turic. Flor. Guelf. g. h. reliqui. *Graeciae oratorem* Turic. Flor. Camp.

Quae denique — saltem. Cum interrogatio sit instar negationis, facile intelligitur saltem, valens quidem. cf. 6, 5, 15.

22. *liberrimum* — genus, comici. cf. 2, 16, 19, 10, 1, 82. De cum et tum cf. 4, 1, 66. *Historicorum*, qui testati sunt praestantiam eloquentiae Pe-

ricleae, maximus Thucydides. *Liberrimi*, nihil erant adulationi daturi, et tunc ipsum conviciabantur. cf. et 12, 10, 24. ubi Demosthenicae *δεινότητος* origo Platonica iterum demonstratur. Hoc autem de philosophis doctoribus oratorum sumit a Cicerone Orat. c. 4.

cipem omnium Graeciae oratorum, dedisse operam Platoni. Nam M. Tullius, non tantum se debere scholis rhetorum, quantum Academiae spatiiis, frequenter ipse testatur. Neque se tanta in eo unquam fudisset ubertas, si ingenium suum conseperto fori, non ipsius rerum naturae finibus terminasset. Verum ex hoc alia mihi quaestio exoritur, quae lecta conferre plurimum eloquentiae possit: quanquam ea non inter multas potest esse contentio. Nam in primis nos *Epicurus* a se ipse dimittit, qui fugere omnem disciplinam navigatione quam velocissima jubet. Neque vero *Aristippus*, summum in voluptate corporis bonum ponens, ad hunc nos labo-

23. *testatur*. Sic Camp. *testatus* Turic. Flor. *testatus est* reliqui. *fuisse ubertas* Turic. Flor. Ambr. 2.; idem, sed omisso etiam antea *se*, Camp. c. Voss. 1. 2. 3. Stoer. Chouet. Leid. *fuisse ubertates* Guelf. *rerum om.* Guelf. (qui et *natura*) cum Goth. *inter multos* Camp. c. edd. ante Basil.

24. *Epic. in primis nos* Goth. Jenf. (tac. Gesn.) c. edd. post, ante Stoer. ordine nequaquam displicente. *a se ipso* Goth. c. Voss. 1. 2. 3. (non Ald. ut Burm.) *velocissime* Turic. Flor. (sed uterque *veluc.*) Ambr. 2. Guelf. Camp. c. Goth. Voss. 1. et edd. ante Bad. acc. Basil. Pro *jubet* autem Turic. *juvet*, Flor. *viret*. Mox *sum in volupt.* Turic. *sicut i. r.* Camp. *adhuc nos* Turic. *adhuc nos ad Tary.* et edd. post. ante

23. *M. Tullius — testatur*. Facile succurrit VV. DD. locus Orator. c. 3. *fateor me — extitisse*. Sed cum frequenter dicat noster, requiro plura hujus confessionis loca. Nam autem hic infervit transeundo ad aliquid, quod etiam ma-

nifestius sit praecedenti. cf. 9, 4, 84. In *Pericle* et *Demosthene* constabat hoc communi fama, sed *Cicero* de se ipse testatur.

se — fudisset. cf. 11, 3, 84.

24. *Epicurus*. cf. 2, 17, 15.

rem hortatur. *Pyrrhon* quidem quas in hoc opere habere partes potest? cui iudices esse, apud quos verba faciat, et reum, pro quo loquatur, et senatum, in quo sit dicenda
 25 sententia, non liquebit. *Academiam* quidam utilissimam credunt, quod mos in utramque partem differendi ad exercitationem forensium causarum proxime accedat. Adjiciunt loco probationis, quod ea praestantissimos in eloquentia viros ediderit. *Peripatetici* studio quoque se quodam oratorio jactant. Nani theses dicere exercitationis gratia fere est ab

Ald. hortatur. Sic Camp. *ortatus* Turic. *ortatur* Flor. *adortatus* Alm. *hortetur* Jenf. c. edd. post. ante Bad. *adhortetur* reliqui. *Pyrrhon*. Sic Flor. Goth. Jenf. (tac. Gesn.) c. Voss. 2. 3. et edd. post. ante Basil. (quanquam plerique corrupta forma). Nos Graecam formam praetulimus, cf. 1, 5, 60. 11, 3, 178. Pro hoc tamen nomine *Patronus* Guelf. c. marg. Basil. *habere partes*. Sic Turic. Flor. Ambr. 2. (et hi quidem tres *partis*) Guelf. Camp. *habere in hoc opere partes* Goth. Jenf. (tac. Gesn.) c. edd. ante Gryph. i. h. o. *partes habere* reliqui. *rerum pro reum* Ambr. 2.

25. *quidem* Turic. Flor. Jenf. (tac. Gesn.) c. Alm. et edd. post. ante Ald. *ad iudicium loco* Turic. Flor.

est ab iis. Sic Ambr. 2. Camp. Goth. Jenf. (tac.

25. *praestantissimos* — *viros*. „Platonem primo ipsum, quem audivisse modo dictus est Demosthenes, tum Carneadem, ipsumque Cicero- nem.“ Gesnerus. Cf. et 12, 1, 35.

studio — *oratorio*. i. aliquid singulari suo se hujus artis amore praestitisse. Uni-

cuique autem in mentem veniat, quos et Gesnerus memorat, Aristotelis et Theophrasti, item Theodectae aliorumque. Sed exercitationem thesium dicendarum disertè tribuit Aristoteli Cicero *Orat.* c. 14. extr. indicante Pseudo-Turnebo. vide et 3, 1, 14.

iis institutum. *Stoici*, sicut copiam nitoremque eloquentiae fere praeceptoribus suis defuisse concedant necesse est, ita nullos aut probare acrius, aut concludere subtilius contendunt. Sed haec inter ipsos, qui velut sacramento rogati, vel etiam superstitione constricti, nefas ducunt a suscepta semel persuasione discedere. Oratori vero nihil est necesse in cuiusquam jurare leges. Majus enim est opus atque praestantius, ad quod ipse tendit, et cuius est velut candidatus, si qui-

Gesn.) nisi quod duo postremi transponunt *ab iis est c.* edd. post. ante Stoer. *est stabilis* Turic. Flor. unde effici possit etiam *ab illis*. Reliqui *est ab his*. *opinione pro copiam* Turic. Flor.

26. *vel pro velut* Guelf. *ducant* Turic. Flor. Camp. quod fortasse praeferendum. *oratorium nihil* Turic. Flor. Fraudi fuit compendium ^o *u i. e. vero*; cf. 8, 6, 43. 7, 2, 41. 7, 1, 53. 6, 2, 30. 5, 14, 5.

27. *enim opus* omisso *est* Ambr. 2. Guelf. Goth. Jenf. (tac. Gesn.) c. Voss. 2. 3. et edd. ante Basil. nec displi-

copiam nitoremque — defuisse. cf. Ciceronis locus positus ad 2, 15, 35.

fere praeceptoribus. Dubitari potest, suone morbo hic iterum posuerit *fere* noster, an librariorum culpa irreperit.

26. *Sed haec inter ipsos*. i. philosophos. De structura cf. 11, 3, 144. Eodem enim redit species haec aposiopeseos. Philosophorum sectas, semper cum aliquo contemptu

sibi commemoratas, vel militibus, vel enthusiasticorum sacrorum consortibus, velut agyrtis quibusdam, comparat. Prius est in mentione *sacramenti* (et est *sacramento rogatos* in Decl. Quint. 3. p. Bip. 42. ut apud Livium quoque), pro quo mox redditur *in leges jurare*, plane ad modum loci Horatiani Epist. 1, 1, 14. Neque enim fas erat militem unquam abesse signis. cf. 7, 4, 14.

dem est futurus cum vitae, tum etiam eloquentiae laude perfectus. Quare in exemplum dicendi facundissimum quemque proponet sibi ad imitandum: moribus vero formandis quam honestissima praecepta, rectissimamque ad virtutem viam deliget. Exercitatione quidem utetur omni, sed tamen erit plurimus in maximis quibusque ac natura
 28 pulcherrimis. Nam quae potest materia reperiri ad graviter copioseque dicendum magis abundans, quam *de virtute, de republica, de providentia, de origine animorum, de amicitia?* Haec sunt, quibus mens pariter atque oratio insurgant: *quae vere bona,*

cet. *exemplum dicendi.* Sic Turic. Flor. c. Alm. bene inferunt reliqui. *vere pro vero* Turic. *diligit* Ambr. 2. Guelf. Jenf. (tac. Gefn.) c. Bern. (err. Burm.)

quedam ut. Turic. Flor. *quid est u.* Camp. et tamen Turic. Flor. *plurimis* Turic. Flor. Guelf. *quibusque actura* Turic. *q. atque natura* Guelf. *quibus natura* Camp. *pulcherrimus* Jenf. c. edd. post. ante Bad. qui nostrum conjectura allecutus videtur.

28. *vera bona* Camp. c. Andreama. *vero b.* Jenf. c. edd. ante Ald. *quod mitiget* Guelf. *quae mitigent* Basil.

27. *cum — tum.* Hic quoque legitima agnoscitur particularum ratio, quia mirabilius est ipsam eloquentiam, non vitam modo, indigere majoribus, quam quae vulgaris sectarum philosophia praestet. Quanquam igitur eloquentia infra vitam est, tamen insurgit oratio, si, quod vitae soli deberi credebamus,

id eloquentiae quoque perficiendae necessarium docemur.

28. *quae vere bona — opinionibus vulgi.* Haec valde commonent illorum quae sunt apud Horatium Epist. 1, 18, 96 — 103., ita tamen, ut nequaquam inde sumta videantur, sed utrique scriptorum sponte subnata, et quae utrumque optimo cuique lectorum

106. *quid mitiget metus, coërceat cupiditates, eximat nos opinionibus vulgi, animumque coelestem.* Neque ea solum, quae talibus disciplinis continentur, sed magis etiam, quae sunt antiquitus dicta ac facta praeclare, et nosse, et animo semper agitare conveniet. Quae profecto nusquam plura majoraque, quam in nostrae civitatis monumentis repe-

c. edd. post. ante Obr. ut et coërceant, eximant eadem, sed nullus ita vetus liber. nos om. Flor. metum Camp. Post coelestem addunt pariant vel pariat Chouet. Leid. Gibf. Rollin.

29. neque eam quae solum Turic. sunt antiquitus. Sic Turic. Camp. tradita inserunt reliqui, unde dicta et facta contrahunt naturam nominum substantivorum, cum potius sint participia ad antiquitus referenda. dicta acta praecl. Ambr. 2. Guelf. c. Voss. 3. convenit Guelf. c. Obr. nos quam Ambr. 2. Guelf. c. Bern. (ex quo non q. Burm. per errorem, ut suspicor.) majora quam Guelf.

commendaverint olim et commendent.

animumque coelestem. Qui hic repetendo proximo verbo *eximat* acquiesci posse judicant, nihil plane vidisse censendi sunt. Manifesta est lacuna, quam miror a Burmanno modo agnitam narrare Gefnerum, de suo sensu tacentem. Supplementa adhuc tentata parum adjuvant. *Animus coelestis*, postquam originem animorum inter quaestiones noster recensuit, non potest nisi haustam e divina natura mentem declarare;

quare, cum ad mores regendos fere pertineant quae adhuc posita sunt verba *mitiget, coërceat, eximat*, nihil convenientius reperio quam ut duobus vocabulis inseratur *deceat*. [Elegans conjectura: cui tamen, cum in talibus certitudo attingi non potest, meam etiam adjungere licet: *animumque coelestem levet*. BUTTM.]

29. *antiquitus dicta ac facta praeclare.* Apparet hujusmodi adverbia in *itus* ex-euntia non tam locum et tempus unde significare, quam ubi.

- 30 rientur. An fortitudinem, iustitiam, fidem, continentiam, frugalitatem, contemptum doloris ac mortis, melius alii docebunt, quam Fabricii, Curii, Reguli, Decii, Mutii, alii-que innumerabiles? Quantum enim Graeci praeceptis valent, tantum Romani, quod est
31 majus, exemplis. Tantumque non cognatis id e rebus admoneri sciet, qui non modo proximum tempus, lucemque praesentem in-

30. ut pro *An Turic. Flor. c. Alm. fidem, continentiam om. Turic. Flor. c. Alm. aliqua innum. Ambr. 2.*

31. *tantum quod Turic. Flor. Ambr. 2. Guelf. c. Voss.*

3. Vall. Ald. Basil. Obr. *non conognotis si de ribus ad veri qui non Turic. non cognotis si de ribus ad veri q. n. Flor. n. c. i. e r. admoveri q. n. Ambr. 2. n. c. i. e r. amoveri q. n. Guelf. n. c. idem r. admoneri q. n. Goth. c. Voss. 1. 2. 3. Vall. n. c. id est r. admoveri q. n. Bern. n. c. fideribus admoneri q. n. Jenf. (tac. Gefn.) c. edd. post. ante Ald. acc. Obr. Illud quod hic legimus sciet nullus meorum habet ante Gryph. (1544.), nisi quod defectum ejus in Camp. non notavi, per errorem haud dubie; nec quidquam princeps illa editio praeterquam quod id e omittit. *lucemque praesentem. Sic libri et scripti et**

30. *quod est majus. Velim anteponi hisce id, quod facillime excidebat. Inde orientur legitima illa structura id quod (cf. §. 8.), quae praemissa voci exemplis excitat lectorem et pondus addit sequenti. Certe Tacitum si forte dedecuerit minus praecisa hujusmodi oratio, Quintiliani nostri eadem est prorsus; nec Geinero, glossam suspicanti, assentiar. Similis au-*

tem est vox Ajacis apud Ovidium *Metam. 13, 11. 12. „quantumque ego Marte feroci, Quantum acie valeo, „tantum valet iste loquendo.“ Admonet Passeratius loci Ciceroniani de Or. 3, 34. „ut „virtutis a nostris, sic doctrinae sunt ab illis“ (Graecis) „exempla repetenda.“*

31. *Tantumque — sciet. De his cf. not. crit.*

tueri satis credat, sed omnem posteritatis memoriam, spatium vitae honestae, et curriculum laudis existimet. Hinc mihi ille iustitiae

excusi ad unum omnes praeter Gesnerum et Bip. qui *locumque p.* Quae illius, nisi est sphaema, audacula conjectura vix cuiquam probabitur. Acquivit autem Gesnerus in ea, quam, ab ipso quidem non nominatus, praeiverat Capperonarius, interpretatione, ut *tantum non esset prope*, diceretque Qu. „Quicumque posteritatis memoria curriculum laudis metietur, is sciet i. e. sentiet, se idem“ (probat enim Gesn. Gothanam scripturam) i. e. ad eandem rem „cognatis prope exemplis admoneri.“ *Eandem rem* intelligit, opinor, virtutem qualem praestiterunt Romani illi heroës. *Prope autem cognata exempla* vocat, quae ejusdem sunt populi, quanquam non ejusdem familiae. At quam leve hoc, quamque non dignum, quod tam operose significaretur! Adde quod hanc vocum *tantum non* structuram apud nostrum non reperio: cf. ad 6, 2, 4. Quanquam in Declamatt. Quint. eadem est etiam frequens. Nec quidquam agitur recentiorum quibuslibet interpretationibus, cum omni auctoritate careat, unde pendent illae, verbum *sciet*. Nihil equidem extundo; sed hoc dispicere videor, *tantum quod non* nequaquam esse sollicitandum, quod speciem praebet illius apud Ciceronem quoque, pro *nisi quod non*, occurrentis formulae: cf. Ernest. Clav. v. *tantum*, et Gronov. ad Liv. 31, 4, 6. (err. Ern.). Turicensi illi pro *cognatis* scripturae aliquid reconditius subesse suspicor: et in illis *fideribus* latet fortasse *sed rebus* cum oppositione praecedenti ablativo reddenda. Ex illis autem *ad veri*, addenda littera *t*, verbum finitum est eruendum. Denique hoc etiam diligenter attendendum, sintne illa *credat, existimet*, ut nunc est, modi potentiales habendi, an refingendo illo *qui* (sicut *quin* scribit Obr.) ad praecepti rationem traducendi. Dolet sane hariolantis et trepidantis partes agere in loco honesti affectus plenissimo, non explanantis; sed qui adhuc sibi visî sunt intelligere, longius etiam a vero fuerunt. Quorum Gedoyus quidem robori et gravitati sententiae maxime prospexit, securus tamen verborum scriptoris. *Hinc ante mihi om.* Turic. Flor. Ambr. 2. Guelf. Camp. c. Alm. Voff. 3. *superatum libertatem* Guelf.

haustus bibat, hinc sumtam libertatem in causis atque consiliis praestet. Neque erit perfectus orator, nisi qui honeste dicere et sciet, et audebit.

III. *Juris quoque civilis* necessaria huic viro *scientia* est, et morum ac religionum ejus reipublicae, quam capesset. Nam qualis esse suavior in consiliis publicis privatis-¹⁰⁶⁵ve poterit, tot rerum, quibus praecipue civitas continetur, ignarus? Quo autem modo patronum se causarum non falso dixerit, qui, quod est in causis potentissimum, sit ab al-

1. Inscriptio: *necessariam* (Turic. — *um*) *juris civilis oratori* (Ambr. 2. — *is*) *scientiam* (Turic. *sententiam*) est in Codd. meis (in Ambr. 2. quidem uncialibus litteris, in Goth. *oratori* continuo post *necess.*) exc. Flor., itemque in edd. ante Gesn. exc. Camp. et Obr. Sed a Basil. inde esse inferunt ante *scient.* *Juris quodque* Turic. *J. quicque* Flor. *neccessario* Flor. *qui* ante *scient.* inf. Turic. Flor. Quid lateat, non expnto. *privatis vel* Flor. *vel privatis* Camp. *dixerat* Turic. Flor. *ab om.* iidem. *diffimulas* Flor. *poetarum scripta irarum scripta pron.* Flor. c. Alm. miro vitii consensu: nihil ejusmodi e Turic. *poeticarum s. p.* Camp.

in causis atque consiliis; apud judices et in senatu: cf. 5, 3, 65.

1. *Juris quoque civilis — scientia.* „Julius Severianus „libello de Arte dicendi: *Ora-* „*tori juris civilis neque omit-* „*tendum studium est, nec pe-* „*nitus appetendum. Nam nec* „*rudis esse debet juris orator;* „*et, si se multum juris scien-* „*tiae dederit, plurimum de*

„*cultu oratoris atque impetu* „*remittit. Quod fortassis ex* „*antiquo scriptore mutuatum* „*a Julio Severiano, Fabius* „*hic quasi ex professo repre-* „*hendere videtur.*“ Passera- „*tius, communicante, ut vide-* „*tur, Pithoeo. Badius autem* „*a Valla huc advocatum com-* „*mode locum Pomponii de* „*origine juris (Dig. I, tit. 2,* „*2. §. 43.) memorat, qui Ser.*

téro petiturus? paene non dissimilis iis, qui poëtarum scripta pronunciant. Nam quodammodo mandata perferet, et ea, quae sibi a iudice credi postulaturus est, aliena fide dicet: et ipse litigantium auxiliator egebit auxilio. Quod ut fieri nonnunquam minore incommodo possit, cum domi praecepta et composita, et sicut cetera, quae in causa sunt,

2. Turicensis non dans pro Nam auctoritate sua paene persuasit. Sed aptius tamen videbatur causam subijci, quare tam similis esset patronus juris civilis ignarus comœdo aliena pronuncianti. *perferret* Turic. Flor. Jenf. (tac. Geln.) c. Voss. 1. 3. *perfert*, omiſſa copula *et*, Camp. *et ea* om. Tarv. Loc. Ven. Rusc. Sed Jenf. pro his dat *eaque*. *quodquod ut fieri* Turic. nec aliter Alm. (errante in compendio Burm.). *quod autem fieri* Guelf. cum marg. Basil. *Quid quod fieri* Camp. c. Bodl. Andreana et edd. ante Ald. qui *Quod si fieri*. Sed *Quod ut ferri* Voss. 1. Mox *possunt* Camp. qui *et percepta*. *et fit ut certa quae* Turic. Flor. *et ut fit certa q.* Camp. In vulgata *sicut et* transponunt Stoer. Chouet. Leid. Gibf. Burm. Capper. Cum in minutis hisce plurima turbata sint, rectam rationem servasse videtur Campanus (*et, ut fit, certa quae in c. f.*). Qua scriptura admitta participia ista sat numerosa, ut *praecepta, composita*, sicut et mox *certa*, accipiantur pro nominibus substantivis, *cognita* autem, tanquam verum participium, applicetur illi *certa*. „Fieri potest sine magno incommodo, ut aliena, sibi que aliunde tradita, pronunciet orator quatenus quae a litigatore domi *praecepta*“

Sulpicium, orandi post Ciceronem principem, narrat, consulto a se aliquoties de jure Q. Mucio et parum intellectu, deinde ab hoc ipso propter ignorantiam juris corruptum, totum se juri civili discendo tradidisse.

qui poëtarum scripta pro-

nunciant i. histriones, operae modo scenicae, non eorum quae dicunt auctores ipsi. Ita his *aliena scripta* tribuit noster 6, 2, 35.

2. *egebit auxilio*. Similia habes 6, 4, 6. 7. ubi, ut mox hic quoque, *minores*.

cum domi — ad iudicem

in discendo cognita ad iudicem perferet: quid fiet in iis quaestionibus, quae subito inter ipsas actiones nasci solent? non deformiter respectet, et inter subsellia minores

(sic dicuntur, quoniam *discente* patrono *praecipit* litigator) „accepit, et *composita* i. condicta, item *certa quae in causa* „sunt i. *partem causae nulli dubitationi obnoxiam* (cf. 2, 4, „33. 3, 4, 8. 3, 5, 3.), quam probe ei, ut fieri solet, inculcavit litigator, quatenus haec, inquam, iudici exposnet.“ Habet sane illud *ut fit* aliquantum obscuritatis, sitne ad *cognita* referendum, sicut adhuc ipse interpretatus sum, an ad *perferet*. In hac quidem ratione fieri vulgo dicet noster, ut *certa* in causa, neque magna jurisconsulti sollertia eruenda, verbose tractent oratores illi a juris civilis scientia alieni. „Quidquid a docente litigatore resciscere potest patronus, id quidem sat bene orando commendabit, vel nulla juris peritia adjutus: sed „quota haec pars est in tota actione dicendorum?“ [Hanc viri optimi demonstrationem, qua mihi quidem minime persuasit, premere tamen nefas duxi; et si, quod volebat idem, recipere in textum Campani scripturam non sustinui. Nam cum toties similium vocum confusione peccatum sit in antiquissimis illis, levis sane error erat *fit ut* facientium ex illo *sicut*, et *certa* e *cetera*; manifesta quoque hujus scripturae correctura est illud quod in sola principi editione legitur. Sensus autem vulgatae mihi quidem impeditus non videtur. „Non magno incommodo haec etiam, quae sunt e jure civili petenda, domi a jurisperito praeccepta et *composita* (cf. 4, 1, 54.) et cum ceteris, quae in ipsa causa sunt, in discendo cognita ad iudicem perferet.“ BUTTM.] *perferret* Turic. Flor. *perfert* Ambr. 2. c. Goth. Voss. 2. Ald. *praefert* Guelf. Exc. Sant. *in his* Camp. Pronomen omittunt Goth. et edd. rel. ante Ald. *quaestionibus* Flor. *ipsa sanctionibus nasci* Flor. qui et mox non omittit, sed lacuna relicta. *respectet nisi subselli m.* Turic. Flor. (hic quidem *subseli*). *re spectet inter f. m.* Camp.

perferet. Vid. not. crit. — libri octavo. cf. 5, 7, 7. 7. Quid sit *causam discere*, mox 1, 4. enarrabit noster capite hujus

advocatos interroget? Potest autem satis diligenter accipere, quae tum audiet, cum ei dicenda sunt? aut fortiter affirmare, aut ingenue pro suis dicere? possit in actionibus: quid fiet in altercatione, ubi occurrendum continuo, nec libera ad discendum mora est? Quid, si forte peritus juris ille non aderit? Quid, si quis non satis in ea re doctus, falsum aliquid subjecerit? Hoc enim est maximum ignorantiae malum, quod credit eum scire, qui moneat. Neque ego sum nostri moris ignarus, oblitusve eorum, qui velut ad arculas sedent, et tela agentibus sumministrant: neque idem Graecos quoque ne-

3. *Potest aut* Jenf. (mero sphalmate, quoniam ne in Tarv. quidem) Ald. Bad. Basil. ingrato asyndeto. *cum adicienda sunt* Turic. Flor. Ambr. 2. c. Alm. c. *adjicienda s.* Camp. Voff. 1. 3. c. *dicenda s.* Guelf. Goth. (tac. Gesn.) *ingenue possit pro suis dicere in act.* Jenf. c. edd. post. ante Ald. qui plane omittit verbum *possit.* *fiet om.* Goth. Vall. *s. intercatione* Flor. *ad dicendum* Goth. (tac. Gesn.) *ora* Flor. *hora* Camp. *quod si forte* Turic. Camp. *aderit et quid* Camp. a. *quod* Jenf. *non satis om.* Guelf. *maxime* Flor.

4. *sumministrant.* Mss. hic quidem *subm.* *Graeco* Turic. *omisso quoque.* *tusis pro causis* Flor.

3. *in altercatione.* cf. lib. 6. cap. 4.

4. *velut ad arculas—sumministrant.* Cf. 5, 7, 8. Nescio autem quam bene provocant ad Virg. Aen. 10, 333. ubi Achatae inclamat Aeneas *Suggere tela mihi, magnam*

mox hastam capessens. Certe quibus *arculis* in ipso proelio *assidere* potuerit Achates non video, sive in ipso eas curru militari cum Gesnero fingas, sive alibi. Quare fuisse tales suspicor in palaestris aliisve exercitiorum locis. BUTTMANN.

scio factitasse, unde nomen his *pragmaticorum* datum est. Sed loquor de oratore, qui non clamorem modo suum causis, sed omnia, 5 quae profutura sunt, debet. Itaque eum nec inutilem, si ad horam forte constiterit, neque in testationibus faciendis esse imperitum velim. Quis enim potius praeparabit ea, quae, cum ager, esse in causa velit? Nisi forte imperatorem quis idoneum credit in praeliis quidem strenuum et fortem, et omnium, quae pugna poscit, artificem: sed neque delectus agere, nec copias contrahere atque instruere, nec prospicere commeatus, nec locum capere castris scientem: prius est enim

5. *nec utilem* Ambr. 2. Guelf. c. Bern. *oram* Turic. Ambr. 2. *Quis enim pro tuis Camp. praeparavit* Turic. Flor. *cum ageret iidem. si forte* Flor. *dilectus* Flor. Ambr. 2. c. Voff. 3. *agere om.* Guelf. *neque instruere* Guelf. *certa pro certe* Ambr. 2. Guelf. Jenf. (tac. Gesa.) c. Voff. 3. Bern. Tarv. Loc. Ven. *parere b.* Flor.

pragmaticorum. vid. 3, 6, 59. *clamorem — suum.* „Quo „ad clepsydram latent.“ vid. Cic. de Or. 3, 34, cf. et 6, 4, 6.

5. *si ad horam — constiterit.* Rectissime contra Burmannum, de oratore ad clepsydram dicente haec interpretantem, Gesnerus observat, „non esse hic sermonem de „agenda causa apud iudices, „sed de *praeparandis* quae paratrons in causa esse velit, „nempe vel apud praetorem

„sive in iure, ubi *lis* sit *constanda*, vel in testationibus „faciendis.“ Ad contestandam autem litem et quodcunque praevium apud praetorem fiebat, *hora* erat condicta litigatoribus. Ad quam si forte orator ille *constitisset* i. interesset (*consistunt* enim in iure qui ab alterutra parte adsunt; cf. Lexica), utilem et ipsum vult esse Quintilianus. BUTTY.

in testationibus faciendis. cf. 5, 7, 33.

certe parare bella, quam gerere. Atqui similis huic fit advocatus, si plura, quae ad vincendum valent, aliis reliquerit: cum praefertim hoc, quod est maxime necessarium, nec tam sit arduum, quam procul intuentibus fortasse videatur. Namque omne jus, quod est *certum*, aut *scripto* aut *moribus* constat: *dubium* aequitatis regula examinandum est. Quae scripta sunt, aut posita in more civitatis, nullam habent difficultatem: cognitionis sunt enim, non inventionis: at quae consultorum responsis explicantur, aut in verborum interpretatione sunt posita, aut

6. *quae* om. Turic. Flor. c. Alm. Sed *ad*, quod apud Locatellum non invenerunt Bad. et Burm. in meo certe exemplo legitur. *reliquerint* Flor. *maxime* om. Guelf.

nec tam. Sic Ambr. 2. Guelf. Goth. Jenf. (tac. Gefn.) Camp. c. Voff. 2. et edd. ante Bad. *nec tamen* Turic. Flor. *non tam* reliqui. *omnis vis* Turic. Flor. *certum quod scriptum* Turic. Flor. c. Alm. c. *aut scriptum* Camp. c. *ut scripto* Jenf. (tac. Gefn.).

7. *habet* Turic. Flor. Mox inter *difficultatem* et *cognitionis* Turic. Flor. inserunt verba ex §. 12. (quae tamen illic etiam ab iisdem ponuntur) ita: *sequebantur aliqui pigritiae adrogantioris qui subito frontae confincta inmissaque; cuiusmodi illud quoque est profecto, quod suum cod. turbare multa inferciendo narrat Almelovenus. cogitationis sunt enim* Turic. Flor. *posita jam in recti* Turic.

† † †

6. *nec tam sit arduum*. Librorum scriptura *nec* facile defenditur, si memineris inesse *ne sit quidem tam arduum*; cuiusmodi exempla nobis quoque in superioribus sunt animadversa, nunc quidem non occurrentia, et aliquoties nu-

per demonstravit I. H. Voffius ad Tib. 1, 2, 30. 37. 1, 7, 45. 69.

Haec mane cum scripisset Georgius Ludovicus Spalding, vespere ereptus est Quintiliano, et his litteris universis,

in recti pravique discrimine. Vim cujusque vocis intelligere, aut commune prudentium est, aut proprium oratoris: aequitas 8 optimo cuique notissima. Nos porro et bonum virum et prudentem in primis orato-¹⁰⁶⁷rem putamus, qui cum se ad id, quod est optimum natura, direxerit, non magnopere commovebitur, si quis ab eo consultus dissentiet; cum ipsis illis diversas inter se opiniones tueri concessum sit. Sed etiam si nosse quid quisque senserit volet, lectionis opus est: qua nihil est in studiis minus la-

posita aut recti Jenf. cum edd. post. ante Ald. *Mox notissima est* Goth. Jenf. (tac. Gesn.) cum edd. post. ante Stoer.

8. *virum bonum* Camp. *Mox id* om. Turic. Flor. Camp. *natura dixerit* Flor. Verbum om. Ambr. 2. Guelf. *nat. duxerit* Jenf. c. edd. post. ante Ald. *commobitur* Flor. Ambr. 2. *conabitur* Goth. *si quis habeo* c. Turic. *dissentiat* Jenf. (non Goth. err. Gesn.) c. edd. post. ante Stoer. exc. Bad. Basil. *etiam nosse si quis quae sens.* Camp. *nolle* Guelf. *nosse quod quisque* Turic. *nosse quisque* Goth. *lectione* Alm. Vall. Bad. c. edd. aliquot post. genitivum vindicante G. J. Vossio in Aristarcho 7, 8. *Mox quia nihil* Turic. Flor. Camp.

et siquid in quocunque genere boni aut re aut humanissimo gaudio plausuque juvandum erat.

8. *Nos porro.* vid. ad 2, 3, 5. Directa autem est oppositio, quae est in voce *porro*, contra nimiam quam quis tribuere possit juris consultis auctoritatem.

ipsis illis. Naturalis verborum ordo erat „*illis* — in „ter se ipsos“, ut *ipso*s subiecto infinitivi adhaereret. Nunc more sollemni ob verbum *concedendi* mutatum in dativum, et non sine vi in fronte locutionis positum est. „Quid mirum, si a nobis dissentiant, qui ipsi inter se?“

boriosum. Quodsi plerique, desperata facultate agendi, ad discendum jus declinaverunt; quam id scire facile est oratori, quod discunt, qui sua quoque confessione oratores esse non possunt? Verum et M. Cato cum in dicendo praestantissimus, tum juris idem fuit peritissimus: et Scaevolae Servioque Sulpicio concessa est etiam facundiae virtus. Et M. Tullius non modo inter agendum nunquam est destitutus scientia juris, sed etiam componere aliqua de eo coeperat: ut appareat, posse oratorem non di-

9. *vel discendum pro ad d. Guelf. sua quaeque Ambr. 2. mencato pro M. Cato Flor. praestantissimos Turic. tum — peritissimus om. Turic. Flor. c. Alm. fuit idem Goth. Jenf. c. edd. post. ante Stoer. servique Flor. iustus pro virtus Turic. Flor. omissis ob homoeoteleut. seqq. Et — destitutus.*

10. *in agendum Ambr. Guelf. in agendo Camp. nusquam Obr. non dicendo Goth. Voss. 2. Ioann. Camp. tanti juri Guelf. tanti viri Ambr. 2. etiam dicendo Flor.*

9. *desperata — declinaverunt.* „Cicero pro Murena „c. 13. Videntur plerique „jurisconsulti initio multo „hoc maluisse (ut oratores fierent). Post cum id assequi „non potuissent, istuc potissimum sunt delapsi, ut ajunt „in Graecis artificibus“ etc. [cetera quaere apud nostrum 8, 3, 79.] Gesnerus.

10. *M. Tullius — coeperat.* Constat e Gellio (1, 22.) librum scripserit Ciceronem qui inscriptus erat *de jure civili in*

artem redigendo. Quem cum absolutum nunquam fuisse ex hoc Fabii loco suspicatus esset Bynckershoeckius, apte Bachius (Hist. Jurisprud. Ro. 2, 2, 43.) reposuit, id hoc loco valere verbum *coepisse*, quod hoc uno libro edito initium Cicero fecerit eorum, quae de jure civili scribere in animo haberet. Ceterum qui de Ciceronis Jurisprudentia scripserint indicavit Harlesius in Notit. Script. Latin. II. p. 149.

scendo tantum juri vacare, sed etiam do-
 11 cendo. Verum ea, quae de moribus exco-
 lendis studioque juris praecipimus, ne quis
 eo credat reprehendenda, quod multos co-
 gnovimus, qui taedio laboris, quem ferre
 tendentibus ad eloquentiam necesse est, con-
 fugerint ad haec deverticula deliciae. Quo-
 rum alii se ad album ac rubricas transtule-

11. *praecipimus* neque in Jenf. (err. Gesn.) neque in ullo meoram: lectum tamen id alicubi dicas Obrecht, qui hinc effecerit suam *praecipimus modo* (err. Burm.); cui nostrum profecto nemo postponet. *nonne quis* Guelf. Goth. Exc. Sant. c. Voss. 1. 2. 3. Jenf. et edd. post. anto Bad. qui (ex cod. Vall. haud dubie, err. Burm.) nostram restituit, merito rejecto Aldino commento *non aequius eo quis cr.* Mox *reprend.* Camp. *quem fere* Flor. Ambr. 2. Camp. *diverticula* Guelf. Camp. Goth. Jenf. (tac. Gesn.) c. edd. aliq. post. Mox *ad om.* Turic. *rubrica* Ambr. 2. Guelf. c. Voss. 3. *formula velud* Turic. *formula v. u.* Flor. c. Alm. *legii* Turic. *legu* Flor. *legum* Alm. *quidem* Turic. Flor. Ambr. 2. Camp. c. Alm. *effem mal.* Turic. *ele- gentes* Flor. *egentes* marg. Basil. *solum* Turic. Flor. Camp.

11. *ad album* — *esse ma-*
luerunt. „Hic album dixit pro
 „Jure praetorio et rubricas
 „pro Jure civili, quod XII ta-
 „bulis continebatur: ut et
 „*formularios* ad praetorias re-
 „tulit formulas, *legulejos* ad
 „jus civile et XII tabb. le-
 „ges.“ Verba sunt Turnebi
 in Advers. 4, 5. quae nos ideo
 hic ponimus, quod Gesnerus
 quoque in Thesaurum suum
 v. *Albus* inferre ea dignatus
 est, omissis tamen illis quae
 ad XII tabularum leges ru-
 bricas juris civilis restringere

videbantur. Recte ille qui-
 dem: sed male eadem restric-
 tio in *legulejis* relicta est.
 Nam utique universum jus
 civile, quod inde a XII ta-
 bularum tempore legibus,
 consuetudinibus et consulto-
 rum responsis obtinuit, ho-
 minesque qui haec omnia me-
 moria tenebant, a Quintilia-
 no demonstrantur. Sed in eo
 sane non falsus est Turnebus,
 quod ad jus civile rubricas spe-
 ctare dicit; hoc enim vel
 sola illa „Masuri rubrica“
 apud Persium docet (5, 90.

runt, et formularii, vel, ut Cicero ait, *leguleji quidam* esse maluerunt, tanquam utiliora eligentes ea, quorum solam facilitatem sequebantur: alii pigritiae arrogantioris, qui su- 12

12. *aliqui pigr.* Turic. Flor. supra §. 7. sed hic e Turic. nulla varietas. *aliquae p.* Flor. c. Voss. 3. *aliquae p.* Ambr. 2. Guelf. Exc. Sant. (quae mox *pigritiores*). *arrogantiorisque subito* Turic. Flor. (sed supra uterque vulgata, nisi quod *adr.*) *arrogantiores q. s.* Guelf. *arrogatio-*

Excepto siquid Masuri rubrica vetabat), qua libri Masurii Sabini de Jure Civili intelliguntur. Tales enim libri, in quibus totum jus civile tantquam in corpus redactum erat, manibus illorum de vulgo jurisconsultorum terebantur; et *minio* in illis aut verba ipsa legum, aut si mavis capita juris picta erant. De praetoribus autem edicta sua in *album* referentibus et in publico proponentibus vide plura apud eundem Gesnerum; quorum huc maxime faciunt „*fedentes ad album*“ i. leguleji edictum praetoris ediscentes et singula aliis commonstrantes, e Senec. Epist. 48. Neque tamen erat cur *formularios* etiam ad solum jus praetorium spectare putaret Turnebus. Quamvis enim formulae agendi a praetore praescribi solerent; non tamen in his solis versabatur hominum

illorum peritia, sed in multitudine illa formularum, quae in omni re civili valebant, quasque illi in numerato semper habebant, agentibusque ministrabant: quemadmodum hae etiam libris concinnatae habebantur, quales erant libri illi Maniliani sive leges venalium vendendorum a M. Manilio collectae, de quibus vid. Ernest. Clav. Cic. in Iudice Legum v. Manilianae. In *legulejis* denique nemo haereat. Quare restat, ut quae indigitat Qu., apponamus verba Ciceronis de Orat. 1, 55. „Ita est tibi jurisconsultus, ipse per se nihil nisi *legulejus quidam* cautus et acutus, praeco actionum, *cantor formularum*, auceps syllabarum.“

12. *subito*. post navatam per aliquod tempus eloquentiae operam.

bito fronte conficta, immiffaque barba, veluti despexiffent oratoria praecepta, paulum aliquid federunt in fcholis philofophantium, ut deinde in publico triftes, diffoluti, captarent auctoritatem contemptu ceterorum. Philofophia enim fimulari potefit, eloquentia non potefit.

nisque qui f. Camp. confincta Flor. (et ita Turic. Flor. §. 7.) philofophanti ut Turic. Flor. c. Alm. reliqui philofophorum ut. Noftro e conj. Burmanni certiffima. Nam fui temporis „iftos qui philofophi vocantur“ (11, 1, 35.) philofophantes vocare noftro decebat, non philofophos, quo nomine antiquos illos tantum, tametfi in hos etiam iniquus, appellat; cf. 12, 2, 7. Sic philofophari per contemptum cum Graeculis ufurpavit rhetor ille in oratione poft Redit. in Senat. 13. ubi Caefoninus Calventius plane iisdem, quos hic videmus, coloribus pingitur. ut demum in Camp. trifteque doniti Turic. Flor. diffolati Turic. his folati Flor. contempti Turic. contenti Flor.

conficta. Molefti funt VV. DD. *confictam, contractam, quin et conftructam* frontem nobis propinantes, quafi vero fola fronte non fatis haec omnia indicentur, neque optimum fit *conficta* vocabulum. Vindicavit autem illud noftro jam Davifius in curis fecundis ad Caef. B. G. 1, 39. non fatis apto quidem loco, fed aptum afferens Senecae (de Tranq. 15.) „frontem fuam „fingere.“ Commodum etiam Badius admonet verborum Juvenalis (2, 8.) de his ipsis hominibus: „Frontis „nulla fides. Quis enim non „vicus abundat Trifibus ob-

„fcentis?“ et quae fequuntur.

immiffa. Immittitur prolixa coma humeris, barba pectori: hinc *immiffa* utraque dicitur aeque bene ac *promiffa*. Exempla quaere in Gefneri Thef.

despexiffent. Praeteritum refer ad tempus illud, quo rhetorum fcholas quafi taedio pleni relinquebant. Ut facile careamus arguta Gebhãrdi conjectura *depexuiffent*; quae vel eo nomine displicet, quod barbam hic *immittunt*, non qui confufam antea et impexam; fed qui tonfam potius et bene curatam gesserant.

IV. In primis vero abundare debet orator *exemplorum copia*, cum veterum, tum etiam novorum: adeo ut non ea modo, quae conscripta sunt historiis, aut sermonibus velut per manus tradita, quaeque quotidie aguntur, debeat nosse; verum ne ea quidem, quae sunt a clarioribus poetis ficta, negligere. Nam illa quidem priora, aut testimoniorum, aut etiam judicatorum obtinent locum: sed haec quoque aut vetustatis fide tuta sunt, aut ab hominibus magnis praeceptorum loco ficta creduntur. Sciat ergo quam plurima: unde etiam senibus auctoritas major est, quod plura nosse et vidisse creduntur: quod Homerus frequentissime testatur. Sed non est expectanda ultima aetas, cum studia praesentent,

1. Inscriptio: *Item historiarum est in Turic. Flor. Ambr. 2. Guelf. Bern. Necessariam oratori cognitionem historiarum Goth. tum vet. Guelf. adeo u. n. e. m. adeo quae (Flor. quae) Turic. Flor. constricta Camp. in historiis Guelf. quoque pro quaeque Ambr. 2. cotidie ag. debeant n. Camp. claribus Turic. claris Camp.*

2. *Nam illi quidam priora Turic. Flor. N. ea quidem propria Jenf. (tac. Gesn. de ea) c. edd. post. ante Ald. N. i. quae propria Voss. 1. propria etiam Ambr. 2. Guelf. etiam om. Turic. Flor. Camp. vetustis Ambr. 2. loca ficta Flor. ergo plurima Turic. Flor. nosse vidis cred. Turic. praesentent Guelf. cogitationem Ambr. 2. Guelf. c.*

2. *vetustatis fide tuta sunt.* Non quidem tuta sunt historica fide: sed quoniam iis, tanquam exemplis ex historica sumptis, usi sunt homines ab antiquis inde tempori-

bus, tutum est nobis etiam idem facere.

ultima aetas i. senectus. praeteritis — videamur i. juvenes etiam instar senum sumus,

ut, quantum ad cognitionem pertinet rerum, etiam praeteritis seculis vixisse videamur.

V. Haec sunt, quae me redditorum promiseram, instrumenta, non artis, ut quidam putaverunt, sed ipsius *oratoris*. Haec arma habere ad manum, horum scientia debet esse succinctus, accedente verborum figurarumque facili copia, et inventionis ratione, et disponendi usu, et memoriae firmitate, et actionis gratia. Sed plurimum ex his valet *animi praestantia*, quam nec metus frangat, nec acclamatio terreat, nec audientium auctoritas ultra debitam reverentiam tardet. Nam

Bern. (qui et modo *tum pro quantum*) *pertinent* Jenf. (tac. Gefn.) *videamus* Turic. Flor.

1. Inscriptio: *Quae sint artis oratoriae instrumenta* Turic. Flor. Ambr. 2. Guelf. Bern. sed in Ambr. 2. superscriptum *Q. s. alia oratoris i.*; in Guelf. autem additur: *seu oratoris i.* Gothanus: *Quae hujus artis et oratoris i.*

oratoris omittunt Ambr. 2. Camp. c. Voss. 1. quod specie non caret: tamen non probō. *horum in sc.* Turic. Flor. Camp. c. Alm. *an cedente* Flor. *antecedente* Camp. c. Bodl. *facile* Turic. Flor. *memoriae firmatae* Jenf. (non *firmate*, err. Gefn.) c. edd. post. ante Ald. qui a Locat. inde et quoque ante *actionis* omittunt. *actionibus* Turic. Flor. c. Alm. *ex iis* Jenf. (tac. Gefn.) *ne adclam. ter-* rant Turic. *tradet* Flor.

1. *promiseram*. Prooem. op.
22. et prooem. hujus libri
§. 4.

accedente — *inventionis ratione* i. cum quis „rationem „inveniendi accepit“ (ut lo-

quitur Qu. 10, 5, 19), quid et quomodo inveniendum sit, callet.

ex his. Jam enim comprehensa est animi praestantia iis quae dicta sunt cap. 1. 2.

ut abominanda sunt contraria his vitia confidentiae, temeritatis, improbitatis, arrogantiae: ita citra constantiam, fiduciam, fortitudinem, nihil ars, nihil studium, nihil profectus ipse profuerit: ut si des arma timidis et imbellibus. Invitus mehercule dico, quoniam et aliter accipi potest, ipsam verecundiam, vitium quidem, sed amabile,

2. *fidientiae* Voss. 3. pessime. *improbabit* Flor. *nihil artes* Flor. (quanquam ex hoc *arter*) Ambr. 2. Guelf. Goth. *profuerat* Turic. Flor. *fuert* Ambr. 2. Guelf. quod cave arripias: nam figuram esse in his *profectus nihil profuerit* facile sentias, et annotavit Bad. *bellibus* Turic.

mehercule. Sic Camp. et edd. (de Jenf. tac. Gefn.) mei quidem ante Rusc. *me hercules* Turic. Flor. Guelf. Ceteri *mehercle*. Nos quod posuimus constantiae dedimus: nam vid. Spald. ad 6, 3, 74. *quidem amabile* Voss. 3.

2. *profectus* — *profuerit* v. not. crit.

vitium quidem, sed amabile. Haec verborum junctura, qua commendatio vitii per *sed* adjicitur, causam reddit, cur *invitus* illud damnet. Quod ideo moneo, ne quis omissionem particulae *sed* in uno codice arripiat ad hunc sensum extendendum: „amabile quidem vitium, et quae virtutes generet, esse tamen inter „adversa.“ Non recte autem docent, qui duplicem esse verecundiam statuunt, quarum alteram tantum hic vituperet Qu. Nam si ita esset, certe non hanc *virtutum genitricem* praedicaret. Apparet igitur eum

non distinguere; sed in eo paradoxii aliquid quaerere, quod verecundiam sine discrimine vitium esse pronuntiat: id haud dubie spectans, quod non sit cur *vereatur* unquam vir bonus: vitium igitur, sed quod eo nomine veniam a sapientibus etiam impetret, quod homines, vitiosum genus, a pejoribus haud raro abducatur, et fiat quasi via ad ipsas virtutes. Ita et alibi honesto loco verecundiam memorat (vid. 4, 2, 88. 6, 3, 64. it. *verecundior* 4, 2, 8.) et hic per oxymoron *amabile vitium* dicit, sed vitium tamen, cui obnitendum sit, quoties ab honestis reducat.

et quae virtutes facillime generet, esse inter adversa, multisque in causa fuisse, ut bona ingenii studiique in lucem non prolata, situ quodam secreti consumerentur.

3 Sciat autem, si quis haec forte minus adhuc peritus distinguendi vim cujusque verbi, leget, non probitatem a me reprehendi, sed verecundiam, quae est timor quidam,¹⁰⁷⁰ reducens animum ab iis, quae facienda sunt; unde confusio, et coepta poenitentia, et sub-

esse inter adversa. Sic Turic. (nisi quod hic *esset*) Ambr. 2. Guelf. Camp. Goth. c. Vall. Alm. Bern. *esset interim adversa* Flor. (de *interim* tamen non discrete monente qui contulit). *esse interimque adversa* Voss. 3. *esse interque adversam* Voss. 1. Ceteri *esse interim adversam*. Quae scriptura bis peccat. Nam qui vitium quantumvis venia dignum dicit verecundiam, is, quasi de quo monendi sumus, inferre non potest, eam *interim* esse adversam: neque rursus si *interim* tantum est adversa, multis illa potuit esse perniciofa. Manifesto autem docent sequentia, sedulo recedere nostrum a vulgari opinione, qua verecundia a *probitate* parum distinguitur. Huic igitur scriptoris menti unice convenit quod maximus optimorum librorum consensus praestat; dum vulgata in scriptis adhuc collatis, praeter levem illum Voss. 2. (siquidem recte silentem de eo Burmannum interpretor) integra nusquam extat. *et bona* Turic. Flor. *prolatā sit a quodam* Flor. *consummantur* Camp.

3. *aut* Turic. Flor. *quis ad haec* Camp. Mox *ad hunc* Turic. Flor. (hic quidem junctim). *leges* Turic. Flor. *repraendi* Camp. *quae ante est* om. Turic. Flor. *quam pro quae est* Ambr. 2. Guelf. *abducens* Camp. cum Andreana. Sed praestat vulgata. Timor enim non *abducit*, sed eum qui jam ad faciendum processerat *reducit*. *ab his* Guelf. Camp. *sunt facienda* Obr. *inde confusio* Turic. Flor. Ambr.

itum silentium. Quis porro dubitet vitiis ascribere affectum, propter quem facere honeste pudet? Neque ego rursus nolo eum, 4 qui sit dicturus, et sollicitum surgere, et colorem mutare, et periculum intelligere: quae si non accident, etiam simulanda erunt. Sed intellectus hic sit operis, non metus: moveamurque, non concidamus. Optima est autem emendatio verecundiae *fiducia*: et quamlibet imbecilla frons magna conscien-

2. Guelf. Camp. Goth. (tac. Gefn.) c. Voss. 2. et edd. omn. exceptis Ald. et recentioribus inde a Gryph. In sollemni et proclivi harum vocum confusione vulgatam retinendam putavi, cum aptior hic videretur sensuum continuatio.

4. *Nego ego* Goth. (tac. Gefn.) et ante *sollicitum* om. Jenf. (tac. Gefn.) et edd. post. ante Basil. exc. Ald.

colorem mutare. Sic Jenf. (de priori voce tac. Gefn.) et edd. post. ante Basil. *colore mutare* Turic. Flor. Camp. Reliqui *colore mutari*. Apparet, mendum vetustum diverso modo correctum fuisse. Nos priorum editorum rationem praetulimus, quod verisimilius ablativum natum putamus ex accusativo cum apice, quam activum e passivo. *Mutare colores* habes ap. Horat. I. Ep. 16, 38. ubi vid. Bentl. Alterius formulæ, quamvis nemo inventam eam repudiet, exempla nunc non suppeditant. Affine tamen est quod ap. Tacit. Ann. 4, 54. mihi demonstravit amicissimus Carol. Schneider *vultu et sermone flecti. acciderent* Turic. Flor. Ambr. 2. Guelf. Exc. Sant. Camp. c. Alm. Bern. *acciderant* Voss. 1. 3. *Mox erant* Turic. Flor. Camp. c. Alm. *hic fiet* Flor. *concidamur* Flor. *autem est* Camp. et *quantumlibet* Goth. (tac. Gefn.) *etiam quamlibet* Jenf. Ven. et-

honeste. „Malim honesta.“ Ita Spald. in Schedis, ipsas has artes, opinor, melius nomine quam adverbio indicari ratus. Sed ita et 7, 1, 53. *Tu impie fecisti, cum exhere-*

dationem meruisti; et Horat. Rex eris, si recte facies; ubi actiones ipsae adverbio signantur.

4. *colorem mutare* v. not. crit.

5 tia sustinetur. Sunt et naturalia, ut supra dixi, quae tamen et cura juvantur, instrumenta, *vox, latus, decor*: quae quidem tantum valent, ut frequenter famam ingenii faciant. Habuit oratores aetas nostra copiosiores: sed cum diceret eminere inter aequales *Trachalus* videbatur: ea corporis sublimitas erat, is ardor oculorum, frontis auctoritas, gestus praestantia, vox quidem non, ut Cicero desiderat, paene tragoedorum, sed super omnes quos ego quidem audierim tragoedos. Certe cum in basilica Julia diceret primo tribunali, quatuor autem judicia, ut moris est, cogerebantur, atque omnia clamor-

iam quaelibet Tarv. Locat. Rusc. quod merum sphaelma mireris adoptatum ab Ald.

5. *ingenii facient* Guelf. cum *decere temere inter Turic.* Flor. *aequalis* (ut et paulo post *super omnis*) Ambr. 2. *non ut ante Cicero* om. Turic. Flor. *inferentes mox non ante paene. deside paene* Ambr. 2. *desiderabat p.* Guelf. *audiverim* Jenf. *tragoedos. Certe cum* om. Turic. Flor. c. Alm.

5. *ut supra dixi.* Pro. op. 27. De *Trachalo* vid. 10, 1, 119.

ut Cicero. De Orat. I, 28. „In oratore autem acumen „dialecticorum, sententiae „philosophorum, verba prope „poëtarum, memoriae juris- „consultorum, vox tragoedo- „rum, gestus paene summo- „rum actorum est requiren-

„dus.“ Vides in voce *paene* memoria lapsam Quintilianum. Recte autem Cicero: modo ne Francogallorum nostri temporis tragoedos mente concipias.

6. *basilica Julia* vid. Intpp. ad Suet. Calig. 57.

quatuor — judicia. cf. 10, 5. 30. et not. Spald. ad 5, 2, 1.

ribus fremerent; et auditum eum et intellectum et, quod agentibus ceteris contumeliosissimum fuit, laudatum quoque ex quatuor tribunalibus memini. Sed hoc votum est et rara felicitas: quae si non assit, sane sufficiat ab iis quibus quis dicit audiri. Talis esse debet orator et haec scire.

1071 VI. Agendi autem initium sine dubio secundum vires cujusque sumendum est. Neque ego annos definiam: cum *Demosthenem* puerum admodum actiones pupillares ha-

6. *auditiosum eum* Turic. Flor. quod monstrum natum arbitror ex var. lect. *iosum* superscripta voci *contumeliosissimum*: nam *contumeliosum* Goth. Jenf. (tac. Gesn.) & edd. post. ante Obr. exc. Ald. *memineret sed* Turic. Flor. *notum* Voss. 1. Jenf. c. edd. post. ante Basil. exc. Ald. Frequentem confusionem notavit Gesn. in Thef. v. *Votum*. *si non ad id saue* Turic. Flor. c. Alm. *ab his* Turic. Ambr. 2. Camp. *dicit om.* Guelf. *Mox et ante haec scire om.* Turic. Flor. Ambr. 2. c. Alm. Voss. 1. 3. obsequente Obrechto, qui antea *debet esse*.

1. Inscr. *Quod sit incipiendi causas agere tempus* Ambr. 2. Guelf. Goth. Jenf. et poster. et ita Turic. nisi quod *quid et agendi*. Ceteri silentur. *ditionis pupillares* Flor.

laudatum. vid. ad 4, 2, 37. hic graece etiam τὸς locum haberet, non ὁ αἰσί.
votum. Mira et elegans breviloquentia de re votis tantum comprehendenda; ut alias *votum* est res votis expetita et impetrata; vid. Gesn. in Thef.

quibus quis. Spald. in Schedis: „Malim *q. quisque*: cf. „4, 1, 46.“ Non accedo. Nani
 1. *puerum admodum*. μειράκιον ὡς κομιδῆ, ut ipse Demosthenes ait, ubi hanc suam contra tutores ipsius litteram tangit adv. Mid. 23. (p. 539. Rsk.) Erat autem XVIII annos natus: vid. locos a Spaldingio ibi allatos.

buisse manifestum sit; *Calvus, Caesar, Pollio* multum ante quaestoriam omnes aetatem gravissima iudicia susceperint; praetextatos egisse quosdam sit traditum; *Caesar Augustus* duodecim natus annos aviam pro rostris
 2 laudaverit. Modus mihi videtur quidam te-

a. *populares* Ambr. 2. Guelf. Goth. (tac. Geln.) Jenf. et edd. post. ante Bad. qui veram e Cod. Vall. reposuit; relabentibus tamen in vitiosam aliquot poster. si fides Burm. qui Gryph. (1536.) quoque memorat: sed veram habet Gryph. 1544. *calvos* Flor. *Pollio. Matius. ante* Camp. Ald. in hoc certe errante Burmanno, qui Andr. et Ald. *Pollio Matius multum ante* dare narrat, nimiumque haeret in sphalmate: cui Spaldingius etiam ne tantulum quidem tribuisset, quantum fecit in nota ad 3, 1, 18. si tum ei contigisset scire, nullum usquam in scriptis codd. ejus nominis esse vestigium. *susceperunt* Turic. Flor. c. Jenf. et edd. post. ante Ald. *eosdem* pro *quosdam* Basil. altero in marginem rejecto (turb. Burm.). *natus* om. Turic. c. Alm. *laudavit* Camp. c. Goth.

2. *Modus mihi* om. Flor. vacuo tamen spatio relicto,

Calvus, Caesar, Pollio —
susceperint. Disertius de his
 tribus Dialogus de Oratorib.
 34. „Nonodecimo aetatis an-
 „no L. Crassus C. Carbonem,
 „uno et vicesimo *Caesar* Dola-
 „bellam, altero et XX *Afinius*
 „*Pollio* C. Catonem, non mul-
 „to aetate antecedens *Calvus*
 „*Vatinium* iis orationibus in-
 „secuti sunt, quas hodieque
 „cum admiratione legimus.“
 Usus est et hoc et nostro loco
 Lipsius in Exc. ad Tacit. Ann.
 3, 29. ubi simul sat certis ar-
 gumentis aetatem quaestoriam
 definit anno aetatis XXV. Add.

eund. Lips. de Magistr. P. R.
 c. 5. (to. 3. p. 1433.) Ernest.
 ad Suet. Calig. 1, 1.

judicia susceperint. Non sub-
 titiliter agunt, qui *judicia cau-*
sas hic interpretantur Capper-
 et Index Gelnernianus; quam-
 vis ita etiam loqui potuisset
 noster. Nam si quis in judi-
 cium adducitur *sabitque* judi-
 cium, patronus *suscipere* illud
 pro eo dici potest; sicut *accipit*
 iudicium et reus et patronus.
 Vid. Cic. Quint. 20. (62
 et 63.) Verr. III, 22. (55.)

Caesar Augustus. Sueton.
 Octav. 8.

nendus, ut neque praepropere desringatur

et mox posito *tenenda*. Verba mihi videtur transponit Camp. nec *propere* Guelf. *neque propere* Goth. Jenf. c. ed. post. ante Ald. *desringatur*. Sic Ambr. 2. *desringatur* Flor. *distringantur* Turic. *distringatur* Voss. 2. Tarvis. et edd. post. ante Ald. Reliqui *distringatur*. Veram

2. *desringatur*. v. not. crit. *ut neque — desringatur — et — proferatur*. Miror neminem adhuc quicquam monuisse de hoc loco, qui a sollemni illo conjunctionum *neque — et* usu plane abhorret; cum posterior pars non affirmative, uti par erat, sed negative velit intelligi. Fuerunt quidem qui singula nomina per *neque — et* copulari posse crederent; quarum doctrinam tangit et repudiat Rulnken. ad Vell. 2, 45. (cf. Benth. ad Horat. I. Sat. 6, 68.) sed duo integra orationis membra ita conjuncta nemo, quod sciam, sibi visus est invenire. Nam Livii locus (4, 29.): *Nec libet credere, et licet, in variis opinionibus*, cujus me admonuit amicissimus Carolus Schneider, sed ita, ut diversum esse ipse intelligeret, huc trahi non potest. Quamvis enim in posteriori ibi membro mente repetendum sit negatio *non credere*; ilico tamen sentitur et causa et maxima diversitas, eo quod non ad verbum *licet* repetenda est negatio, ita ut *et licet* esset pro *nec licet*; quod longe

aliud ibi et incongruum sensum efficeret. Hic vero *et — proferatur* plane est idem quod *neque — proferatur*. Per se igitur tractandus est noster locus; quem qui sanum iudicat, novo negligentiae genere scriptorem superius *ut neque* ita dicat respexisse, quasi scripserit *ne et*. Quod cum in Quintilianum vix cadat, reliquum est ut corruptum locum statuamus. Facillima autem corrigendi eum ratio esset sane illa, quae et mihi et duobus amicis Schneidero et Boeckhio in mentem statim venit, quaque *ut nec* (vid. V. L.) mutaretur in *ut ne*. Verum hujus formulae usus apud hos potissimum auctores, qui ab antiquitate magis remoti sunt, rarior est, et semper causam aliquam habet; qualis est, cum is qui loquitur ita sensus disponere vult, ut negatio praefigatur rei ipsi negatae serius ponendae, quo facto remanet *ut in* fronte propositionis (e. g. *ut lex Fufia et Valeria non valeat*); aut cum sensus prohibitivus et cautionalis, qui est in simplici *ne*, minui debet, quod

immatura frons, et quicquid est illud adhuc acerbum proferatur. Nam inde et contemptus operis innascitur, et fundamenta jaciuntur impudentiae, et, quod est ubique perniciosissimum, praevēnit vires fiducia. Nec rursus differendum est tirocinium in senectutem. Nam quotidie metus crescit, majusque fit semper, quod aufuri sumus: et, dum deliberamus, quando incipiendum sit, incipere jam serum est. Quare fructum studiorum viridem et adhuc dulcem promi decet, dum

scripturam sine libris jam commendavit Burmannus persuasus iis quae Cuperus in Obs. 4, 5. de his verbis observarat; tametsi usus in *fronte* ibi non tangitur. Sed facile apparet particulae *dis* translatum huc sensum esse posse nullum. *est ubicumque* Turic. Camp. c. Alm.

3. *differendus* Ambr. 2. *senectute* Flor. Camp. *majusque sit* Goth. Mox alterum *est post serum* omittere refer-

a nostro loco alienissimum est; aut cum consilium illud negativum sive cautio pendet a verbo vel sermone sensus affirmativi, sed nondum absoluti, h. e. objectum aliquod desiderantis, qualia sunt *facere, operam dare, munus ejus est, postulare, ut ne* —; quae omnia hujus loci non sunt. Quare servato illo *ut neque*, vocula *et* utique mutanda est. Neque tamen ejus loco satisfacit *aut*: non enim *aut* alterum *aut* alterum metuendum est, si *modus non tenetur*, sed utrumque. Unicum itaque,

ni fallor, relictum est, ut legamus *nec quicquid*.

innascitur, intell. animo juvenili. Quod longe praestantius inutili Obrechtii conjectura, quam textui immisit, *nascitur*.

3. *fructum* — *viridem et adhuc dulcem*. Multum haereo in hac appositorum conjunctione. Hoc tamen ex voce *adhuc* recte colligere videor, cogitasse nostrum de *fructu vitis* (cf. 3, 3, 8.); sed remanet dubitatio, potueritne *mussum*, quod *viride* fortasse non inepte dicitur, solo *fructus* no-

et veniae spes est, et paratus favor, et audere non dedecet; et, si quid desit operi, supplet aetas; et, si qua sunt dicta juveniliter, pro indole accipiuntur: ut totus ille Ci-
 1072ceronis pro Sexto Roscio locus, *Quid enim tam commune, quam spiritus vivis, terra mortuis, mare fluctuantibus, litus ejectis?* Quae cum sex et viginti natus annos, summis audientium clamoribus dixerit, defervisse tem-

tur Flor. alterum post *spes* Ambr. 2. *veniae spes.* Sic dedimus ex egregia, quam Spaldingius etiam admodum probaverat, Davissii conjectura, prolata in curis secundis ad Caes. B. G. 1, 40. quamque certam reddit vel sola concinnitas in his *veniae spes et favor paratus.* Libri omnes *venia et spes.* *foveret audere* (an *audire*) Flor. *favor audere* Jenf. (non Goth., err. Geln.) et aliquot posteriores: *audire non decet* Voff. 3. *operari* Turic. Flor. cum Alm. *suppleta etas* Turic. Flor. *si quando sunt d.* Turic. Flor. Camp. c. Alm. *si qua dicta sunt* Goth. Jenf. (tac. Geln.) *juvenaliter* Ambr. 2. Guelf.

4. *uti totus* Goth. (tac. Geln., qui contra errat, cum voculam *pro* omittere narrat eundem cod.) *luctus ejectis* Ambr. 2. Guelf. c. Voff. 1. 3. *quae ex et vig.* Flor. q. v. *sex vig.* Camp. *defervisse.* Sic (nisi quod pars

mine indicari; an *vino*, cui quamvis dulci semper aliqua austeritas, sive severitatem mavis, accedit, commode opponi potuerint ipsae *uvae*, quibus purpureis etiam *viror* aliquis adest. Quicquid est, praudentem manifesto habes Quintilianum⁴ comparationi Ciceronianae mox ponendae. *pro indole.* „i. tanquam si „gna indolis magna quondam „promittentis.“ SPALD.

4. *pro Sexto Roscio.* C. 26. (72.) ubi est *Etenim quid tam est commune.* Quae autem hic subjiciuntur, desumpta sunt ex Oratore 50. (107.), ubi ita Cicero: „Quantis illa clamoribus adolescentuli diximus de supplicio parricidarum? Quae nequaquam sentis defervuisse post aliquanto „sentire coepimus.“ Ad haec ipsa verba cum manifesto hic respiciat Qu., memini ante

pore, et annis liquata jam senior idem fate-
tur. Et hercule quantumlibet secreta studia

per u) Ambr. 2. Guelf. Vall. Goth. Jenf. (tac. de hoc Gesn.)
Bad. neque aliter profectó in antiquioribus illis, unde Tu-
ric. *de eruisse* Alnr. *deeruisse*. Reliqui *deserbuisse*: quod
quamvis in Ciceronis verbis, quae hic laudat Qu., hodie
legatur (v. not. exeg.), et utraque genuina sit forma (v.
Prisc. 9, p. 866.), nemo tamen invitis optimis libris nostro
illam obtrudat. Eadem autem inter scriptos et editos dis-
crepantia ap. Cic. pro Coel. 18. ubi v. Lamb. *et ante*
annis om. Turic. *hercule*. Sic Guelf. Camp. *equi-*

hos viginti amplius annos in
magna quae tamen interce-
dit inter utrumque locum
discrepantia multum laborare
Spaldingium: qui id maxime
mirabatur, quod *deservisse* Qu.
hic dicat, quae Cicero *nequa-*
quam deservisse. Quod etsi in
utrovis seorsim loco non in-
epte dictum videretur: nam
qui *postea deservisse* narrat,
idem eadem antea *nondum de-*
servisse demonstrat: suspica-
bamur tamen, aliquid corru-
ptelae accessisse, ut tanta exi-
steret sermonis diversitas.
Quam dum diligenter confi-
dero, in superfluo illo *annis*
liquata detegere mihi videbar
misere distractum Ciceronia-
num illud *aliquanto*: idque
statim Spaldingio admodum
probavi; qui ut maturius
quondam de his omnibus co-
gitaret, in schedas hoc meum
observatum conjecit. Ubi
nunc tandem non modo hoc,
sed illud etiam reperio, quam

nimii uterque tum, eramus, ut
cetera etiam Ciceronis verba,
quorum spectra quaedam no-
bis obvolitabant, extunderem-
us. Sed haec tempore nunc
deserverunt. Apparet enim,
memoriter haec omnia refe-
rentem Quintilianum ita lo-
qui, quasi Cicero in illo de-
mum libro eam confessionem
faciat, quam pridem factam
narrat. Quod sane, rem si
spectas, levè discrimen est.
Quin illi ipsi *aliquanto*, quod
fortasse aliis etiam blandiatur,
quodque omissione copulae *et*
in Cod. Turic. juvatur, pa-
trocinari nunc non amplius
sustineo. Nam quantumvis
displiceant vina illa *liquata*,
quae disertissimo *deservescen-*
di verbo explicationis gratia
subjecta, non profecto juve-
nilem exuberantiam sed seni-
lem verbositatem sapiunt: ve-
reor tamen, ut recte aliquis
dicatur *aliquanto senior ju-*
vene XXVI annorum. Ha-

contulerint, est tamen proprius quidam fori profectus, alia lux, alia veri discriminis facies; plusque, si separet, usus sine doctrina quam citra usum doctrina valet. Ideoque nonnulli senes in schola facti stupent novitate, cum in iudicia venerunt, et omnia suis exercitationibus similia desiderant. At illic et iudex tacet, et adversarius obstreperit, et nihil temere dictum perit: et, si quid tibi sumas, probandum est: et laboratam con-

dem Goth. Voss. 2. Reliqui hercle. Nos, quamvis antiquissimi fileantur, constantiam secuti sumus: cf. 11, 3; 9. contulerunt Turic. Camp. alia viri Ambr. 2. plusquam sphalma in Tarv. Rusc. non Locat. (err. Burm.) neque, quod fecit Badius, Regio tribuenda scriptura, cujus castigationes jam defierant in cap. 2. usus doctrina quam, omisso sine, Turic. Flor. c. Alm. usum s. d. q. Camp. Mox citra usum doctrinae Turic. Flor. Comp. valet. Sic Turic. Flor. Camp. Reliqui valeat.

5. In voce *exercitationibus* deficit Ambr. 2.

tibi sumas. Sic Turic. (nisi quod summas) Flor. c. Alm. Reliqui inferunt ipse. Sane sumere sibi est arrogantiae verbum; de eo autem quod sine probationibus in medium profertur sumere solum adhiberi solet (vid. 5, 11, 3. 2, 11, 14.). Sed huic, si quod est, incommodo parum medetur allitum ipse, quo alioquin etiam facile caremus. Illud autem tibi minime otiosum est. Nam sicut apud Ciceronem Acad. 4, 19. verbo eidem sumpsero oppositionis cuiusdam gratia additum est a me; ita hic, ubi nihil, quod

beant itaque sua et Cicero et Quintilianus.

Ceterum leve illud diffidium inter eos, qui Fenestella duce XXVI annos natum pro Sex. Roscio Ciceronem dixisse fiatuebant, et qui cum Asco-

nio Pediano XXVII, verbo tetigisse sufficiat. Vid. Gellium 15, 28.

5. *Ideoque — desiderant. Cf. 10, 5, 18. et ibi notata, quibus adde Petron. c. 1.*

tibi sumas. vid. not. crit.

gestamque dierum ac noctium studio actionem aqua deficit: et omisso magna semper flandi tumore in quibusdam causis loquendum est: quod illi deserti minime sciunt. 6 Itaque nonnullos reperias, qui sibi eloquentiores videantur, quam ut causas agant. Ceterum illum, quem juvenem tenerisque adhuc viribus nitentem in forum deduximus, et incipere a quam maxime facili ac favorabili causa velim, ferarum ut catuli mol-

in tuam rem sit, transmissurus adversarius ponitur, dativus commodi recte adjunctus est. Neque vana sic est species arrogantiae: ut *sumere sibi* ab omni parte tutum sit; et antiquissimorum librorum scripturam absque ceterorum interpolatione repraesentare debeamus. *a qua deficit* Camp. Jenf. *a qua defecit* Tarv. et edd. post. ante Ald. qui *aqua defecit* c. Voss. 1. Bern. *cominisso* Turic. Flor. *tumere* Flor. *ille* Flor. *deserti* Jenf. (tac. Gesn.)

6. *reperies* Jenf. (non Goth. err. Gesn.) c. edd. ante Basil. *nitentem in foro* Turic. Flor. *n. i. foro* Camp. *incipere qui cum maxime* Turic. *incipere m.* sed vacuo relicto spatio medio Flor. *i. quam m.* Guelf. Camp. Goth. Jenf. (tac. Gesn.) c. Voss. 1. 2. et edd. ante Gryph. Praepositionem, quae, si certa silentio fides, est in Alm. Voss. 3. et aliis fortasse, omittere non audeo, quamvis in autographo etiam codicis Turic. non videatur fuisse. Omitterem, si vel unum exemplum hujus verbi cum ablativo solo suppeditaret; quod contra rationem certe non peccat. *ferarum ut catuli*. Sic Turic. Flor. Guelf. Camp. neque aliter esse suspicor in Alm. qui omittere illud *ferarum* narra-

6. *viribus nitentem*. Cave a *re* habet locum 8, 3, 6. *ornatus* — *sanguine et viribus niteat*. Unde tralatio etiam apparet a nitore corporis juvenilis et succulenti.

1073liore praeda faginantur: et non utique ab hoc initio continuare operam, et ingenio adhuc alendo callum inducere; sed jam scientem, quid sit pugna, et in quam rem studendum sit, refici atque renovari. Sic et 7 tirocinii metum, dum facilius est audere, transierit, nec audendi facilitatem usque ad contemptum operis adduxerit. Usus est hac ratione M. Tullius: et cum jam clarum

tur. u. c. f. reliqui. sanguinantur Flor. sed etiam scientem quid sit jam p. Turic. Flor. (nisi quod hic om. sit) Camp. et, quod mireris, Ald. (tac. ex parte Burm.). ac et renov. Guelf.

7. metuendum Guelf. meum dum Voss. 3. audiendi Turic. Flor. facultatem Bern. et, ut videtur, Argent. Obrechtii enim temeritas procedit: metam — transierit, nec dicendi facultatem — . Usus est hac. Sic nos primi dedimus. Nam in libris fere omnibus usus est et h. Solus e nostris Guelf. omittit est, vocabulo usus praecedentibus applicato. Eandem autem voculam in Argent., ut videtur, non invenit Obr. qui dat Usus et h. Sed longe molestior est conjunctio, tum ob sensum, qui nullam requirit, tum ob positum, cum deberet ante M. Tullius. Hanc igitur illo indicio usi omisimus. Sed Obrechtus omisit alterum et ante cum, ut participium usus adhaere-

faginantur. Hoc verbum hic non, ut exhibent lexica nonnulla, de simplici nutritione positum est, sed exprimitur eo simul roborandi catulos quasi consilium.

bium vocant, exempla praeter illa quae in lexicis et apud Turfellinum sunt, exhibent Heusinger. ad Cic. Off. 3, 3, 4. Goerenz. ad Cic. Leg. 1, 4. §. 13. Fin. 3, 15. §. 50.

7. et — transierit, nec — adduxerit. Legitimae hujus fructurae, quam sunt qui in du-

M. Tullius. Vide uberius haec narrantem ipsum in Bruto c. 91.

meruisset inter patronos, qui tum erant, nomen, in Asiam navigavit, seque et aliis sine dubio eloquentiae ac sapientiae magistris, sed praecipue tamen Apollonio Moloni, quem Romae quoque audierat, Rhodi rursus reformandum ac velut recoquendum dedit. Tum dignum operae pretium venit, cum inter se congruunt praecepta et experimenta.

VII. Cum satis in omni certamine virium fecerit, prima ei cura in suscipiendis causis erit: in quibus defendere quidem reos profecto quam facere vir bonus malet: non

ret verbo *navigavit*. *qui tunc* Jenf. et edd. post. ante Basil. *Romae* om. Guelf. c. Bern. Voss. 1. 3. ex edd. autem solus Basil. *rursus reformandum* Jenf. (tac. Gesn.) et edd. post. ante Bad. item Basil. *responsum reform.* Goth. Nos non tautologiam cum Badio improbamus in illis *rursus re*—; vid. Spald. ad 2, 4, 13.; sed nimietatem sensus in solo *reformandi* verbo, miramurque Gesnerum, qui in Thef. v. *Reformo* hoc praeferre videtur. *tum inter* Flor. Camp. *praecipuum venit* Jenf. (tac. Gesn.) *pretium tenuit* Tarv. et edd. post. (*tenūit* Locat. *tinuit* Rusc. in quo sphalmate annotando de novo errat Burm.) ante Bad. qui veris argumentis genuinam scripturam asseruit.

1. Inscr. *Quae in suscipiendis causis oratori observanda sint* (Guelf. *sunt*) Turic. Guelf. Goth. et edd. inde a Jenf. *Cum satiri omni ne certamine* Turic. Flor. *C. satis in omni certamen* reliqui. Nostra ad ductum vetustorum librorum constituta; longe aptior enim hic certaminum quasi palaestricorum (cf. 9, 4, 8. 10, 3, 6. 12, 2, 12.), in quibus vires fecerit, mentio, quam forensium, in quae. *ju- rium* Goth. Camp. *res pro reos* Turic. *malet.*

sine dubio — sed — tamen.
vid. ad 1, 6, 12.

crit. — *vires facere* v. ad 10,
3, 3.

1. in omni certamine v. not.

tamen ita nomen ipsum accusatoris horrebit, ut nullo neque publico neque privato duci possit officio, ut aliquem ad reddendam rationem vitae vocet. Nam et leges ipsae nihil valeant, nisi actoris idonea voce munitae: et si poenas scelerum expetere fas non est, prope est, ut scelera ipsa permissa sint: et licentiam malis dari, certe contra bonos est. Quare neque sociorum querelas, nec amici vel propinqui necem, nec erupturas in rempublicam conspirationes inultas patietur orator: non poenae nocentium cupi-

Sic Tarv. Ven. Rusc. Ald. Bad. Gryph. Obr. Bip. *mallet* reliqui et scripti quidem, si fides conferentibus, omnes. Certissima tamen nostra scriptura; quam Gesnerus, varietatem ignorans, conjectura assecutus est, sed *malit* etiam proponens. Consentit in nostra Spald. in schedis, conferre jubens 12, 1, 40. ubi idem accidit in verbo *nolet*. *accusationis* Turic. Flor. Camp. c. Alm. Voss. 1. Bern. *neque publ.* om. Turic. Flor. Camp. c. Alm. *aliquid ad* Guelf. *vocat* Flor. *valent* Camp. et edd. ante Leid. exc. Ald. Sane conjunctivum in tali structura non expectabam: tamen cum peccare eum in leges sermonis nemo dixerit, scriptura editorum quamvis antiquissimorum contra scriptos omnes revocari non poterat. *auctoris* Guelf. *auctoris* Basil. Gryph. (1556). *voce in unitate* Flor. *v. unitate* Alm. *v. imitatae* Camp. *et si pe celerum* Flor. *expertae fas* Guelf. *exigere f.* Floril. Sant. *ut om.* Guelf. *sint permessa* Floril. Sant.

2. *neque ante amici et ante erupt.* Camp. *propinqui eedem id. necem recepturus in remp.* Turic. *nec est recepturus i. r.* Flor. *neceffe pro necem* Goth. et ita e Voss. 1. *conspirationis simultas* Flor. c. Alm. (ex quo tamen

nomen — accusatoris. Ita nominari contigit M. Bruto, jurisconsulti filio, ut refert Ci-

cero de Off. 2, 14. ubi in eundem sensum disputat. *valeant* v. not. crit.

3 dus, sed emendandi vitia, corrigendique mo-
res. Nam qui ratione traduci ad meliora non¹⁰⁷⁴
3 possunt, solo metu continentur. Itaque ut
accusatoriam vitam vivere et ad deferendos
reos praemio duci, proximum latrocinio est:
ita pestem intestinam propulsare, cum pro-
pugnatoribus patriae comparandum. Ideoque
principes in republica viri non detrectave-
runt hanc officii partem: creditque sunt et-
iam clari juvenes obsidem reipublicae dare
malorum civium accusationem, quia nec
odisse improbos, nec similtates provocare,

prior vox non laudatur). c. multas Guelf. et fortasse Goth.
Camp. Jenf. (tac. Gesn.) Tarv. Rusc. (non Locat. err. Bur-
mann.)

3. *accusatoria vita* Camp. *defendos* Flor. *defenden-*
dos Turic. Camp. Jenf. c. edd. ante Basil. exc. Ald. *pre-*
mi duci Turic. *primi d.* Flor. *praemiis d.* Camp. *pri-*
mo d. Jenf. Tarv. Rusc. *praepuls.* Turic. *Ideo p.*
Guelf. Basil. *detractaverunt* Edd. ante Bad. acc. Basil.
(et sic 2, 1, 5. iidem exc. Basil.) sollempni variatione, de
qua vid. laudatos Gesnero in Thes. *creditque sed* Tu-
ric. *et clari* Goth. (tac. Gesn.) *nec sultas provocarent n.*
Turic. Flor.

3. *accusatoriam vitam vi-*
vere. Burmannus confert il-
lud Catonis apud Festum *ve-*
cticulariam vitam vivere; quod
blanditur; nam *vecticularius*
est *τοιχωρύχος*; sed dictum est
illud non de vecticulariis ipsis,
sed de iis qui *instar* furum
ejusmodi repente largiter ha-
bent, repente nihil.

propulsare, cum propugno-

ribus p. comparandum. Ean-
dem breviloquentiam in Ju-
stino 4, 3. demonstrat Bur-
mannus: *ausi facinus nulli*
tyranno comparandum. Simi-
lia congesserunt Vorstius ad
Justin. 1, 7. 2, 14. et J. F.
Gronovius ad Liv. Epit. 46.
nostri etiam loci non oblitus.

clari juvenes: vid. ad 5,

13, 3.

nisi ex fiducia bonae mentis videbantur. Id-⁴que cum ab Hortensio, Lucullis, Sulpicio; Cicerone, Caesare, plurimis aliis, tum ab utroque Catone factum est: quorum alter appellatus *sapiens*, alter nisi creditur fuisse, vix scio, cui reliquerit hujus nominis locum. Neque defendet omnes orator, idemque portum illum eloquentiae suae salutarem non et-

4. *idque ab H. Turic. Flor. i. cum H. Guelf. hostensio Turic. culucullis Flor. lucillis Guelf. Goth. Camp. Luculo Jenf. (err. Gesn.) Lucullo Tarv. et edd. post. ante Bad. qui ex Vall. reposuit nostram. Vid. not. exeg. plerisque aliis Camp. pluribusque a. Andr. pluribus a. Stoer. Chouet. Leid. appellatus sap. Sic Turic. Flor. est inserunt reliqui. Mox alter ante nisi om. Guelf. c. Voff. 3. vix satio cujus reliq. Turic. Flor. relinquere Goth. (tac. Gesn.) reliquit Voff. 3. namque defendat omnis orator idem portumque Turic. Flor. (nisi quod ille defendant, hic defendet, uterque partumque) Guelf. Jenf. et edd. post. ante Basil. (nisi quod defendet Bad. etiam ex Vall.); in qua scriptura omnis nominativus habebatur singularis, et post idem distinguebatur. Namque defendet omnis orator, idemque portum Camp. Basil. et edd. post. ante Gesn. eademque scriptura est in Goth. neque quicquam diversita-*

4. *Luculli. L. Lucullus eum M. fratre (an confobri- no; vid. Verheyk. ad Eutrop. 6, 7.); quorum mentio et alibi conjuncta, ut in aedilitate magna ap. Cic. de Off. 2, 16. quique cum alia in prima aetate simul egerunt, tum P. Servilium augurem, patris accusatorem, reum et ipsum fecerunt: vid. Cic. Acad. 4. init. Plut. in Lucull. init.*

cui reliq. h. n. locum. Nove dictum puto, sed ut facile tamen intelligatur. Nam cum dicatur locus est alicui rei vel alicujus rei, dici proprie deberet „in me locus non est „hujus nominis.“ Nunc pro in me dativum posuit ob verbum relinquere.

idemque. i. idem ille qui innocentes servat:

iam piratis patefaciet, duceturque in advo-
 5 cationem maxime causa. Quoniam tamen
 omnes, qui non improbe litigabunt, quorum
 certe bona pars est, sustinere non potest unus,
 aliquid et commendantium personis dabit, et
 ipsorum, qui iudicio decernent, ut optimi

tis ab hac recepta olim notatur ex Alm. Voss. 1. 2. 3.
 aliisque. In hac autem loci constitutione, etsi singuli sen-
 sus tolerari poterant, nexus tamen manifesto vitiosus erat:
 lepidusque est Pseudo-Turnebus ita haec exponens, ut par-
 ticulas alienas aptioribus mutet. Idem tamen ex nescio
 quo codice attulit *neque pro namque*: indeque certatim
 emendarunt VV. DD. *neque defendet omnes orator*, quod
 in textum Gesnerus demum recepit. Merito. Nam etsi
 de codice illo fortasse dubites, emendatio tamen est facil-
 lima, quamque imperiose flagitabat sensus. Sequentia et-
 iam *idemque* etc. sollicitabat Burmannus: perperam: vid.
 not. exeg. *suae eloq. Camp. etiam non Guelf. spiratus*
 Flor. *advocationem nomine causa* Turic. Flor. c. Alm.

5. *omnis* Turic. Flor. Camp. *litigabit* Turic. Flor.
certe pars Turic. Guelf. Camp. c. Alm. Voss. 2. 3. Goth.
 Jenf. et edd. ante Gryph. Vocabulum *bona*, quod boni
 codd. dant Flor. et Voss. 1. et alii fortasse eorum, quo-
 rum non continua mentio, per sensum etiam abesse non
 potest. Subabsurdum enim illud *certe pars*; quod cum de
 minimo etiam numero dici possit, aliquid utique adden-
 dum erat. *et commend.* Sic Turic. Flor. Guelf.
 Goth. (tac. Gesn.) Camp. *etiam c.* edd. inde a Jenf. omnes.
 Sed nostrum videtur esse in scriptis vel omnibus vel plu-
 ribus, quoniam *et* in lemmate ponens nonnisi impressos,
 qui *etiam* dant, laudat Burmannus. *commendatum* Goth.
 (tac. Gesn.) *aut optime* Turic. Flor. *ut optime* Alm.

5. *qui iudicio decernent. i.*
 litigantium, ut recte Capper.
 cf. 10, 1, 29. Vix monuif-
 sem, nisi mirum in modum
 perversam vidissem interpre-
 tationem Gedoyni „rien n'em-

„pêche que l'orateur ne don-
 „ne quelque chose aux recom-
 „mandations, surtout à celles
 „des juges.“ Sed neque Pseu-
 do-Turnebus dat saniora.

ut — moveatur. „Si orator,

cujusque voluntate moveatur: namque hos et amicissimos habebit vir bonus. Summo-
 6 vendum vero est utrumque ambitus genus, vel potentibus contra humiles venditandi ope-
 1075ram suam; vel illud etiam jactantius, minores utique contra dignitatem attollendi. Non enim fortuna causas vel justas vel improbas

aut optimi Jenf. c. edd. post. ante Gryph. moveamur
 Turic. moveantur Flor. hos etiam a. Camp. habebit
 vir bonus. Sic et scripti et editi mei omnes ante Stoer.
 (tac. Gefn. de Goth. et Jenf. nisi quod ex illo affert ha-
 bet, quod ex codice ipso non annotavit Spald.). Reliqui
 v. b. h.

6. vindicandi Guelf. vendicandi Camp. Jenf. et ali-
 quot post. jactantium Guelf. Goth. (tac. Gefn.) utique om.
 Turic. Camp. utique esset dign. Flor. fortunae Turic.
 causarum justus Turic. Flor. c. Alm. vel impr. v. just.

„qualem nos fingimus, per-
 „sonas litigantium respicit,
 „fieri vix potest, quin eos
 „fere sibi defendendos eligat,
 „qui et optimi homines
 „erunt.“

6. *utrumque ambitus genus.*
 Illis quae verissima disputa-
 vit Spaldingius ad 1, 2, 22.
 hoc addendum videtur, quod,
 cum vigente rep. nonnisi ad
 inferiores spectarent *ambitus*
 et *ambitio*, tempore Caesa-
 rum, quando a potentibus
 tantum honores impetrandi
 erant, eadem vocabula in il-
 lorum gratiae aucupationem
 transierunt; ita tamen ut non
 evanuerit, quod hodie etiam
 viget, potentiorum studium

erga inferiores nimium saepe
 et perversum. Haec igitur
 est *duplex* illa *ambitio*, quam
 hic tangit Qu. *Ambitus* au-
 tem vocabulum, quod olim
 nonnisi de eo usurpabatur
 quod ipsorum honorum causa
 erga populum fiebat, a Quin-
 tiliano, sicut *ambitio*, de quo-
 cunque gratiae captationis ge-
 nere usurpatur, ita tamen ut
 hoc ipsa facta fere denotet,
ambitio autem habitum et stu-
 dium ambitiosi; unde, ut re-
 cte observat Spaldingius, hoc
 vocabulum in omne gloriae
 vanum studium transiit, ubi
 nullus est gratiae locus, ut
 mox 8, 2.

minores utique contra digni-

facit. Neque vero pudor obftet, quo minus susceptam; cum melior videretur, litem, cognita inter disceptandum iniquitate, dimittat, cum prius litigatori dixerit verum. Nam et in hoc magnum, si aequi iudices sumus, beneficium est, ut non fallamus vana spe litigantem. Neque est dignus opera patroni,

Guelf. *obeft* Camp. *inter disceptandum*. Sic Goth. Voss. 2. Ald. Steph. Gryph. *i. discendum* Turic. Flor. c. Bodl. Alm. Jenf. et edd. ante Steph. *i. dicendum* reliqui (in quibus Bern. dicitur habere *int. cogn. dic.*). Vera videtur Gesneri observatio, neminem nisi levem *fufcipere* causam, antequam *didicerit*. Sed mirum quoque, si inter *dicendum* h. e. in ipsa oratione resipiscit orator. Quare utique praefendum erat *inter disceptandum* h. e. in disceptatione forensi; quod Badius etiam suadebat. Et facilius certe e scriptura *disceptandum*, quam ex alterutra reliquarum nasci potuerant ceterae. *dimittas* Goth.

7. *verum ne in hoc* Turic. Flor. *magnum*. Sic Camp. *magimum* Turic. *maximum* reliqui. Agnoscis gradus corruptionis. Aptior autem utique hic positivus. *varia spe* Guelf. *neque enim dignus* Guelf. Goth. Jenf.

tatem attollendi. Male Gesner. *dignitatem* accipit, quasi dictum esset „contra merita causae,“ solo nixus Ciceronis loco Inv. 2, 53. *justitiam* definentis „quae suam cuique „tribuit dignitatem“; unde tamen nemo probet, *dignitatem* in usu etiam fuisse de eo qui non dignus est honore. Optime autem Spaldingius monet in schedis, verbis hisce *contra dignitatem* respici illa *contra humiles*. Nimirum expectari poterat in altero ho-

membro addendum *contra potentes*. Sed haec cum in ista tempora vix caderent, illud addidit, quod perinde est ac si dixisset „nisi contra potentes et digniores, certe contra dignitatem“ i. contra suam sui que ordinis dignitatem.

dimittat — dixerit. In verbis hisce tertiae personae ablegat Spaldingius ad notata sibi ad 2, 15, 12.

7. *si aequi iudices sumus*. Hoc in sua Qu. persona dicit,

qui non utitur consilio. Et certe non convenit ei, quem oratorem esse volumus, injusta tueri scientem. Nam si ex illis, quas supra diximus, causis falsum tuebitur, erit tamen honestum, quod ipse faciet. Gratisne ei semper agendum sit, tractari potest. Quod ex prima statim fronte dijudicare, imprudentium est. Nam quis ignorat, quin id longe sit honestissimum, ac liberalibus disciplinis et illo quem exigimus animo dignissimum,

Mox *quae supra* Camp. neque tamen de omissione vocis *causis* quicquam notavit Spald.; contra in Jenf. his oculis lego *quas* et omissum tamen video *causis*.

§. *gratis ei* Turic. Flor. *sit post agendum* om. Flor. Mox *sit longe* Guelf. *et in loquendo exigimus* e Guelf. enotavit Spald. in marg. autem Basil. signo posito ante *et*, legitur *quem in loquendo e.* (err. Burm.) Sed Bern. et, ex Argent. utique, Obr. *et illo quem in eloquente exigimus* (Obr. *exigemus*). Cum nihil tale in ceteris mss. compareat, illud autem *in loquendo* in Guelf. tam facile ex *illoquem* extiterit: duae alterae scripturae mihi quidem sunt correctionis manifestissimae. Neque apparet, cur *eloquentem* prae *oratore* Quintilianus hic potissimum nomina-

illud autem *ut non fallamus* in oratoris: quae notabilis est negligentia.

§. *Gratisne*. Hanc quaestionem ne forte credas lege Cincia jam decisam, qua dona ob causam orandam capere vetitum erat; observandum est, hanc legem sub Caesariibus, relatae quidem esse aliquoties, sed ita ut temperamenta quaedam acciperet, quibus dona remuneratoria intra

certum modum capere permixtum esset. Quae omnia diligenter persecutus est Brummer in singulari *de lege Cincia* tractatu, recensito in Brummerianis Lips. 1712. §.

tractari. „in utramque partem disputari.“ SPALD. cf. 10, 5, 8. 9.

quis ignorat, quin. Insolita forma; de qua Spald. olim sic: „Quaestio pro negatione, ut *quin* possit subjici.“ Recto.

non vendere operam, nec elevare tanti beneficii auctoritatem? cum pleraque hoc ipso possint videri vilia, quod pretium habent.

9 Caecis hoc, ut' ajunt, satis clarum est: nec quisquam, qui sufficientia sibi (modica autem haec sunt) possidebit, hunc quaestum sine crimine sordium fecerit. At si res familiaris amplius aliquid ad usus necessarios exiget, secundum omnium sapientium leges patietur sibi gratiam referri: cum et Socrati collatum sit ad victum; et Zeno, Cleanthes, Chryssippus mercedes a discipulis acceptave-

10 rint. Neque enim video, quae justior ac-

rit, ubi viri notio prae qualitatis excitanda erat. *nec celebrare tanti* Turic. Flor. c. Alm. *neque elevare t.* Camp. Merula autem in annotationis suae lemmate (in marg. Locat.) habet et improbat *levare*; nescio unde sumptum.

9. *ut audiu* cum apice quodam super extrema littera Turic. c. Alm. annotante Ulrico, esse fortasse *audivit*; et sic diserte e Flor. *clarum* om. Jenf. et edd. post. ante Ald. *hi ne quaestum* Guelf. *aut si res* Turic. Flor. *at res* sphalma in Rusc. (non Locat., err. Burm.) *sordidum* Guelf. *omnium.* Sic Turic. Flor. Camp. Goth. Jenf. (tac. Gefn.) c. Alm. Voss. 1. 2. 3. et edd. ante Basil. Reliqui (in quibus certe Guelf.) *omnes.* Mox *patitur* Turic. Flor. Camp. *collocatum* Jenf. (tac. Gefn.) et edd. post. ante Ald. *Zenon* Guelf. Goth. (tac. Gefn.) c. Voss. 1. 2. 3. et ita Basil. Recte fortasse. Vid. 2, 20, 7. (sed 12, 1, 18. haec scriptura ex nullo libro affertur) et cf. 1, 5, 60. 12, 2, 24. *acceptaverunt* Guelf.

Haec autem, *nemo ignorat*, idem valent, ac si dictum esset, *dubium non est.* Ne forte credas, dici etiam posse, *non ignoro, quin* —.

9. *Socrati—ad victum.* Nemo recte dicat pugnare haec cum Xenophontis capite libri I. Mem. Socr. sexto. Longe enim dislerat merces, de qua

quirendi ratio, quam ex honestissimo labore, et ab iis, de quibus optime meruerint, quique si nihil invicem praestent, indigni fuerint defensione. Quod quidem non justum modo, sed necessarium etiam est, cum haec ipsa opera, tempusque omne alienis negotiis datum, facultatem aliter acquirendi recidant. Sed tum quoque tenendus est modus: ac plurimum refert, et a quo accipiat, et quantum, et quousque. Paciscendi quidem ille piraticus mos, et ponentium periculis pretia procul abominanda negotiatio etiam mediocriter improbis aberit: cum praesertim bo-

10. ab his Camp. meruerint om. Turic. Flor. *justo modo* Flor. *tempusve* Jenf. (tac. Gesn.) et edd. post. ante Gryph. exc. Ald. *acquirendi requirunt* Turic. Flor.

11. tum ne quoque Turic. Flor. *quotisque* Goth. Jenf. (tac. de hoc Gesn.) sed jam in Tarv. correctum; qui vicissim habet alterum illud sphaema, *paciscenda* mox insertum ante *negotiatio*; item §. 12. *prestissime* pro *praestitisse*; quae omnia memorat Merula, neque fidem invenit apud Badium et Burmannum, imo „vanus“ audit huic: quare subveniendum erat mortuo etiam contra mortuos.

ponentium. Sic Flor. c. Alm. Voss. 3. *potentium* Turic. *imponentium* reliqui praeter Camp. qui habet *impotentium*. Nostrum Burmannus jam versu Horatiano 2 Sat. 3, 23. adstruxerat, satis tutum per se. *negotio* Turic. *etiam mediocriter*. Sic Turic. Flor. c. Alm. a in-

lautissime vivebant sophistae, a stipe in victum tenuissimum, quoties opus esset, collata. Talem vero ab Aristoxeno etiam quamvis obscuris illis apud Laertium 2, 20. verbis ostendi existimo.

11. *quousque*. „Ne forte, postquam patrociniis suis dives factus sit, quaestum facere pergat.“ SPALD.

Paciscendi. Recte, opinor, Brummer l. l. cap. 9, 5. hoc ad *redemptiones litium* refert,

nos homines bonasque causas tuenti non sit metuendus ingratus: quodsi futurus, malo
 12 tamen ille peccet. Nihil ergo acquirere vo-
 let orator ultra quam satis erit: ac ne pau-
 per quidem tanquam mercedem accipiet, sed
 mutua benevolentia utetur, cum sciat se tanto
 plus praestitisse. Non enim quia venire hoc
 beneficium non oportet, perire oportet. De-
 nique ut gratus sit, ad eum magis pertinet,
 qui debet.

ferunt reliqui (sed pro *etiam* Camp. *est*, Goth. *esse*). „*ab-*
esse alicui“ nostro familiare, v. 1, 12, 11. 2, 5, 13. 6,
 3, 34. *tuendi* Turic. *sint* Flor. *metuendis* Turic. Flor.
quodsi. Sic Flor. *quid si* Turic. Camp. Tarv.
 et edd. post. ante Ald. *qui si* reliqui.

12. *utraque quam* Jenf. et edd. post. ante Ald. *satis*
est Goth. *mutua volentia* Turic. Flor. *uteretur* iid. *cum*
sciat se om. Turic. Flor. duo priora tantum omittere nar-
 ratur Alin. *sciet* Guelf. Goth. c. Voss. 2. 3. *non enim*
quia venire h. b. non oportet perire. denique Turic. Flor.
 Atque hanc scripturam, in Argent. etiam haud dubie in-
 ventam, altero *oportet* ex ingenio auxisse putandus est Obr.
 quem nos sequimur. Ad antiquissimos illos proxime ac-
 cedit Guelf. particula *enim* tantum omissa. Editi omnes
 post verbum *praestitisse* ita: *quia nec venire h. b. oportet,*
nec perire. D. in qua scriptura conspirat e scriptis Gothan-
 nus quidem omnino, e Vossianis autem 1. 3. in posteriori
 tantum parte, 2. in priori: ex illis enim refertur *non quia*
venire; ex hoc, non oportet perire. d. Vulgatam cum pro-
 xime praecedentibus nullo pacto cohaerere cuivis patet: at

quibus causas clientum quasi
 suas suoque periculo certa pa-
 ctione suscipiebant. Aptam au-
 tem attert idem quamvis se-
 riorum temporum legis Cod.
 2, 6, 5. verba, quibus pa-

ctiones ejusmodi „cum gravi
 „damno litigatoris et deprae-
 „datione“ fieri dicuntur. Cf.
 priorum etiam temporum le-
 ges ab intpp. ad illam lauda-
 tas.

VIII. Proxima *discendae causae* ratio, quod est orationis fundamentum. Neque enim quisquam tam ingenio tenui reperie-
 1077tur, qui, cum omnia, quae sunt in causa, diligenter cognoverit, ad docendum certe iudicem non sufficiat. Sed ejus rei paucissimis cura est. Nam ut taceam de negligentibus,² quorum nihil refert, ubi litium cardo ver-
 tatur, dum sint, quae vel extra causam ex personis aut communi tractatu locorum oc-

verissimum et sensum et nexum praebet vetusta illa scriptura, modo sensus verbi *oportet* repetatur ad *perire*. Burmanno tamen *debet* post infinitivum inferere suadenti, tanquam haustum ab insequenti voce, morem nemo geret: nam quis vel negligentem in talibus nostro obrudet quod mox ingratiſſime recurrat? Quare extra omnem dubitationem positum credo quod Obrechtus dedit. Nisi ipsam omissionis ansam verius repraesentari putes scribendo: *Non enim quia v. h. b. non oportet, oportet perire.*

1. *Inscr. Que in agendis Turic. per err. Q. i. docendis Flor. Guelf. c. Bern. Q. i. discendis causis sint observanda Goth. et sic fere edd. Proximam Jenf. oratoris Goth. (tac. Gesn.) Jenf. c. Bern. et edd. post Jenf. ante Stoer. acc. Gibf. Obr. Capper. In recepta conspirant Turic. Flor. c. Alm. Scriptos ceteros illa videtur infidere lectio. fundamenta Turic. Flor. enim om. Camp. quisq. negotio tenui Guelf. reperietur. Sic Guelf. Camp. Jenf. (non Goth., err. Gesn.) c. Vall. Voss. 1. 2. 3. Basil. repereretur Turic. Flor. c. Alm. reperitur reliqui (qui sunt e miss. Goth. tantum, et edd. inde a Tarvis. omnes exc. Basil.).*

2. *taceamus Obr. qui vel Camp. c. Goth. ac communi Guelf. Jenf. (tac. Gesn.) a c. Goth. (tac. Gesn.) communium Camp. et hoc ipsum conjectaverat antea Spald., ut ex schedis cognosco. Sed hoc ipsum in causa est, ut et*

2. *communi tract. loc. v. not. crit.*

caſionem clamandi largiantur: aliquos et amb-
 itio pervertit, qui partim tanquam occupati,
 ſemperque aliud habentes, quod ante agen-
 dum ſit, pridie ad ſe venire litigatorem, aut
 eodem matutino jubent, nonnunquam etiam
 inter ipſa ſubſellia didiciſſe ſe gloriantur;
 3 partim jactantia ingenii, ut res cito acce-
 piſſe videantur, tenere ſe et intelligere prius
 paene quam audiant mentiti, cum multa et
 diſerte, ſummisque clamoribus, quae neque
 ad judicem neque ad litigatorem pertineant,
 decantaverunt, bene ſudantes beneque comi-
 4 tati per forum reducuntur. Ne illas quidem
 tulerim delicias eorum, qui doceri amicos

illud in Camp. interpretamentum potius mihi videatur
 quam vera lectio. Neque enim abhorre videtur ab uſu
 Latinorum, ut idem appoſitum, quod *locis*, *tractatui* etiam
locorum dari poſſit. Planeque eodem modo ſupra .2, 4, 22.
tractatum locorum communium memorat et *generalem* et *ſpe-*
cialem, qui nihil aliud eſt quam *tractatus locorum commu-*
nium vel *generalium* vel *ſpecialium*. Accedit in noſtro loco
 ordo verborum, ſi receptam ſervas, naturalis, in Campani
 ſcriptura non item. Mox *tractam* pro *clamandi* miro
 ſphalmate Turic. Flor. c. Alm. *aliquo ſed* Flor. *ſemper-*
que occupati inverſo ordine Flor. *aliquid habent* Goth.
 Camp. c. Ald. Sed praestat *aliud*, ne videatur eſſe prae-
 vium aliquid ad ipſam cauſam ſpectans. *matut. vivent*
 Flor. *inter ſe ſubſellia* Turic. Flor. *didiciſſe ſubſellia*
 Obr.

3. *ſe om.* Obr. *paene prius* Goth. Jenſ. (tac. Geſn.)
 et edd. poſt. ante Stoer. *quam ut aud.* Turic. Flor.
 Camp. c. Alm. *mentiri* Flor. *neque ducem* Turic. Flor.
 c. Alm. *pertineat* Jenſ. (non *pertinent*, err. Geſn.) *decan-*
taverint Jenſ. et edd. poſt. ante Ald. *reducantur* iidem.

3. *clamoribus*, audientium; vid. 6, 4.

suos jubent: quanquam minus mali est, si illi saltem recte discant, recteque doceant. Sed quis discet tam bene, quam patronus? Quomodo autem sequester ille, et media litem manus, et quidam interpres, impendet aequo animo laborem in alienas actiones, cum dicturis tanti suae non sint? Pessimae vero consuetudinis, libellis esse contentum, quos componit aut litigator, qui confugit ad patronum, quia liti ipse non sufficit: aut aliquis ex eo genere advocatorum, qui se non posse agere confitentur, deinde faciunt id quod est in agendo difficillimum. Nam qui judicare, quid *dicendum*, quid *dis-*
 1078 *simulandum*, quid *declinandum*, *mutandumve*,

4. *si quis discet Turic. quomodo aut seq. Turic. Loco vocis interpres compendia quaedam obscura in Flor.*

cum dicturis tanti suae non sint. Hanc verissimam scripturam dederunt optimi codd. Turic. Flor. cum Alm. Bern. nisi quod in omnibus est *fit*, et ex Alm. et Bern. affertur *dicturus*. E Voss. 3. c. *dicturus tantis fit*. Aliorum librorum. (Camp. Goth. Voss. 2.) scriptura *cum dicturus vere non fit* nata est inde haud dubie, quod *tanti suae* abierat in *tantisve*, et mox illud etiam *tantis* post *dicturis* ob homoeoteleuton omissum erat. Tandem adverbium etiam *vere* a correctore quodam mutatum est: reliqui enim omnes ita: *cum dicturus ipse non fit*; quibus verbis inepta admodum inest repetitio ejus, quod una vox *alienas* jam absolverat. Nemo autem, opinor, haereat in plurali *dicturis*, cum praecedat *alienas actiones*.

5. *quod dicendum Turic. mutandum etiam fit Turic.*

4. *media—manus. v. 11, 2, 3. letque tamen, nihilo minus: vid. ad 8, 6, 32.*
 5. *deinde. Recte Gesner, hic etiam admonet graeci εἰ-* *declinandum. i. mollius si-*
 1078 *τα, quod objurgantis est va-* *gnificandum, ob asperitatem*

fingendum etiam sit, potest, cur non sit orator, quando, quod difficilius est, oratorem
6 facit? Hi porro non tantum nocerent, si omnia scriberent, uti gesta sunt. Nunc consilium et colores adjiciunt, et aliqua pejora veris: quae plerique cum acceperunt, mutare nefas habent, et velut themata in scho-

Flor. c. Alm. *imitandum etiam sit Camp. mutandum fingendum e. f.* Voff. 3. (cui scripturae Vall. teste Badio praemittit *quid* ex emend. haud dubie). *imitandumve f. e. si* Jenf. (tac. de *imit.* Gesn.) et edd. post. ante Ald. (err. in Locat. Burm.). Eadem, sed cum *fit*, habent Ald. (err. Burm.) Bad. Basil. *imitandum f. e. sit* Gryph. *imitandum fugiendum e. f.* aliquot ap. Burm. *mutandum fugiendum e. f.* Stoer. Chouet. Leid. Mihi recepta, quam tuentur Guelf. et Goth. quaeque in vetustis illis nonnisi ob homoeoteleuton manca est, unice vera videtur: neque indiget eadem Obrechtiano additamento *quandoque* post *etiam*.
oratorem facit. Sic Turic. Flor. Guelf. c. Alm. Voff. 3. Bern. (nisi quod ex hoc *est et oratorem*). Hanc optimam scripturam in V. L. delitescere jusserunt VV. DD. aequo animo ferentes taediosam repetitionem vulgatae, quae omittit vocabulum *oratorem*. Cf. 10, 1, 65.

6. *Nunc et consil.* Obr. *adiciunt* Turic. Tum proximum *et* ante *aliqua* om. Turic. Flor. *mutare.* Sic Turic. Flor. c. Alm. Jenf. et edd. post. ante Ald. acc. Bad. *immutare* reliqui. *schola* Flor.

vel invidiam rei; cf. 9, 2, 92. Idem, cum ita fit, ut plane diversa res evadat, *mutatio* est, diversa a *fictione*, quae ne materiam quidem e causa sumit.

„nes inepti adjiciunt saepe, „quae sunt pejora illis.“ Hoc ut monerem, Rollino debetur, nomen *veris* pro dativo habenti, et Obrecht in eundem sensum interpungenti.

6. *pejora veris.* „dum vera „quae sunt in causa incom- „moda velare student, homi-

themata — *custodiunt.* vid. 4, 2, 28.

lis posita custodiunt. Deinde deprehenduntur, et causam, quam discere ex suis litigatoribus noluerunt, ex adversariis discunt. Liberum igitur demus ante omnia iis, quorum negotium erit, *tempus ac locum*: exhortemurque ultro, ut omnia quamlibet verbose et unde volent repetita ex tempore exponant. Non enim tam obest audire supervacua, quam ignorare necessaria. Frequenter autem et vulnus et remedium in iis orator inveniet, quae litigatori in neutram partem

custodiunt deprehenduntur Turic. *ex cuius litig.* Flor. *voluerunt* Goth. (tac. Gefn.) *ab advers.* Guelf. Goth. Jenf. (tac. Gefn.) c. Voss. 2. et edd. a Jenf. ante Stoer.

7. *is* (ex Alm. *iis*) *nisi quorum* Turic. Flor. c. Alm. *erie* Turic. verbum om. Camp. *ultro* om. Turic. Flor. dixerisque natum e seqq., sed verius, ob eandem causam omissum. Plane enim hujus loci est particula. „Non patienter modo auscultemus verbose explicantes, sed ut ita „faciant, ultro exhortemur.“ *quantumlibet* Goth. (tac. Gefn.) *volunt* Turic. Flor. Camp. *volet* Guelf. *repetita ex tempore.* Sic Jenf. (tac. Gefn. de illo *ex*) et edd. post. ante Gryph. exc. Ald. *repetito e. t.* Turic. Flor. c. Alm. ex quo sphalmate nata, quam hucusque concocere VV. DD., reliquorum omnium scriptura *repetito tempore.* Quod quam eleganter dictum sit, et quam bene hic praeripiatur, quod mox (§. 8. *Nec semel* etc.) docebitur, ipsi viderint. Nostrum quam necessarium, v. not. ex. *exponant* Turic. *exponavit* Flor. *exponat* Jenf. et aliquot edd. *abest* Flor.

8. *in his* Guelf. Camp. *inv. et quae litigator* Flor. relicto mox spatio loco horum *in neutram.* Mox

deprehenduntur. cf. 1, 1, 30. 1, 8, 21. *ex tempore.* ut quam verissime et plenissime et sine

7. *ultro* v. not. crit.

fuco exponant: cf. 9.

habere momentum videbantur. Nec tanta sit acturo memoriae fiducia, ut subscribere audita pigeat. Nec semel audisse sit satis: cogendus eadem iterum ac saepius dicere litigator, non solum quia effugere aliqua prima expositione potuerunt, praesertim hominem (quod saepe evenit) imperitum: sed
 9 etiam, ut sciamus, an eadem dicat. Plurimi enim mentiuntur, et, tanquam non doceant causam, sed agant, non ut cum patrono, sed ut cum iudice loquuntur. Quapropter nunquam satis credendum est, sed agitandus omnibus modis, et turbandus, et
 10 evocandus. Nam ut medicis non apparen-

tanta sint Turic. Flor. t. sunt Camp. memoriae diffici ut Turic. Flor. c. Alm. iterum dicere ac saep. Guelf. dicam pro dicere Jenf. (tac. Gefn.) non quia Voss. 1. 3. qui effugere Camp. quod eff. Turic. et positione Flor. hominem prosequens quod Turic. Flor. (sed hic prosequens) cum Alm. In quo additamento quid lateat, felicioribus divinandum relinquo.

9. *non noceant Flor. sed cum iudice Guelf. Goth. Jenf. et edd. post. ante Bad. loquantur Flor. Guelf. Camp. Goth. Jenf. c. Voss. 2. et edd. ante Ald.*

8. *subscribere. Subscribimus, subnotamus audita, cum non omnia verbo tenus tanquam dictata calamo excipimus: sed ea potissimum quae memoriae usui futura sunt.*

9. *nunquam satis credendum est. nunquam ab omni parte fidendum est ei. Quam vocis satis rationem exemplis*

astruere nequeo. Est tamen ab eo, quod recte, opinor, dicitur „non satis credo tibi.“

evocandus, velut e latebris, in quibus se et vitia causae abscondit. Ita non opus Genuerit, quam ipse non admodum urget, conjectura avocandus.

tia modo vitia curanda sunt, sed etiam invenienda, quae latent, saepe ipsis ea, qui sanandi sunt, occultantibus: ita advocatus plura, quam ostenduntur, aspiciat. Nam cum ²⁰⁷⁹satis in audiendo patientiae impenderit, in aliam rursus ei personam transeundum est, agendusque adversarius, proponendum quicquid omnino excogitari contra potest, quicquid recipit in ejusmodi disceptatione natura. Interrogandus quam infestissime, ac premendus. Nam, dum omnia quaerimus, ¹¹ aliquando ad verum, ubi minime expectavimus, pervenimus. In summa, optimus est in discendo patronus incredulus. Promittit enim litigator omnia, testem populum, paratissimas consignationes, ipsum denique adversarium quaedam non negaturum. Ideo ¹²

10. *sed etiam*—*sanandi sunt* om. Flor. *ea ipsis*
 Goth. Jenf. (tac. Gefn.) et edd. ante Stoer. *quae sananda sunt* Turic. (nisi quod *sen.*) Camp. c. Alm. Sed hic deferendi erant optimi codd. Quamvis enim *ipsis* non ineleganter sic usurpatur, hic tamen, ubi praecedunt *medicis*, non tolerandae foret negligentiae. Sed facilis post vocem *ea* lapsus erat librarii. In Obrechtii autem scriptura *qui curandi sunt* non correctionem sed errorem agnosco. *accipiat. nam* Guelf. Marg. Basil. *impenderit* Guelf. *rursus personantur tr.* Turic. Flor. *transeundem* Turic. *animo excog.* Goth. (nimirum *a7o, o7o*). *recipi* Guelf. *disputationi* Turic. Flor. *disputatione* Alm. *discrepatione* Voff. 2. *natrā* Turic. *naturam* Flor. *nam* Camp.

11. *ad verborum* Flor. c. Alm. *pervenimus* Voff. 1. Obr. *permittit* Jenf. *non egeturam* Turic.

11. *consignationes.* „Vide „*gnationes* illae sunt tabulae „Turneb. 2 Adv. 27. *Consi-* „*testimoniales obfignatae, de*

que opus est intueri omne litis instrumentum: quod videre non est satis, perlegendum erit. Nam frequentissime aut non sunt omnino, quae promittebantur, aut minus continent, aut cum alio aliquo nocituro permixta sunt, aut nimia sunt et fidem hoc ipso
 13 detractura, quod non habent modum. Denique linum ruptum aut turbata cera, aut

12. *ome Turic. latus instrumenta Turic. Flor. videri Camp. nocitura Turic. Flor. Jenf. c. edd. ante Ald. hoc ante ipso om. Guelf. non male.*

13. *denique linum tum rupa aut turbata certe Turic. Flor. nisi quod hic cere. — d. l. rupt. rupta aut turbata*

„quibus lib. 5. c. 7. Testationes vocavit c. 3. hujus libri“ (§. 5.). Capperonnerius. Turnebus l. l. cum nostro loco apte componit hunc Cic. pro Quint. 6. „necessarios — corrogat; — veniunt frequentes; testificatur iste „P. Quintium non sitisse, et „se sitisse; tabulae maxime signis hominum nobilium „consignantur.“

13. *linum — invenies. „A „scribamus hic etiam locum „classicum Paulli sent. 5, 25. „5. Amplissimus ordo decrevit, eas tabulas quae publici „vel privati contractus scripturam continent adhibitis testibus ita signari, ut in summa „marginis ad mediam partem „perforatae, triplici lino „constringantur, atque impositam „(quid si impositae?) supra li-*

„num cerae signa imprimantur, ut exteriores scripturae „fidem interiori servent. Aliiter tabulae prolatae nihil momenti habent. Vide plena „manu ista illustrantes viros „doctos ad illa Suet. Nero. „c. 17. Adversus falsarios tunc „primum repertum, ne tabulae „nisi pertusae, ac ter lino perforamina trajecto, obsignarentur.“ Gesner. Utilis etiam Badii seu potius Vallae annotatio: „Et ad illud linum ruptum“ (sc. annotavit Valla) „Ulp. lib. XXVIII. de „testamentis“ (Dig. 28. tit. 1, 22.) „Si signa turbata sint „ab ipso testatore, non videtur signatum. Et paulo post: „Signatas tabulas accipi oportet, si“ (verius editur et si) „in linteo, quo tabulae involutae sint, signa impressa fue-

sine agnitore signa frequenter invenies: quae,

cera Camp. (sic Spald. quidem enotavit, nisi quod in voce *rupt.* in superiori litterae *t* parte lineolam imperfectam addidit, quam non intelligo). *d. l. ruptum aut turbata caetera* Voss. 1. 3. Bern. Marg. Stoer. Nostram (nisi quod Guelf. et aliquot edd. *caera*) dant Guelf. Goth. Jenf. et edd. omnes ante Burm. quibus libris accensendi mss. etiam qui silentur, ut Alm. Voss. 2. Burmannus autem primus recepit conjecturam Salmasii (v. not. exeg.) *turbatam ceram*. Cui cum libri vetusti certe non suffragentur, restituenda utique erat pristina scriptura, ut liberum de loco aliorum etiam utili iudicium relinqueretur. Scriptura porro Obr. *intervenient* loco illius quod mox legitur *invenies*, manifesta est correctio ejus qui illud *turbata cera* nominativum crederet. Vid. not. exeg. *sine agnitore.*

„rint. Justi. lib. II. de pupillar substitutione“ (Instit. 2, 16, 1.) „Separatim inferioribus partibus scribere, eaque partem proprio lino propriaque cera consignare et in priori parte testamenti cavere, ne inferiores tabulae vivo filio et adhuc impubere constituto“ (hoc verbum in edd. non comperit) „aperiantur. Paulus in sententiis lib. IV.“ Sic. Appositus autem est idem ille e libro V. Sent. locus cum notabili in extrema parte varietate hac: *atque imposito supra lino cerea signa imprimantur: ut exterior scriptura fidem interioris servaret. Aliiter tabulae prolatae nihil omnino valent.* Cum illo tempore (ipsa Badii ed. est anni 1516.) Pauli sententiae nondum fuerint editae (Ed. princ. est a. 1525.), peritiores iudicent, an

in codice haec ita scripta invenerit Valla, an tacite emendarit: quod tamen in postrema verba, quorum varietas sensum non mutat, non cadit. Apparet autem ex his omnibus *ceram* in Quintiliani verbis non esse *ceram* scriptoriam, qui error videtur fuisse Gesneri, Ciceronis illa Verr. 2, 76. (de lituris in cera) conferri iubentis, sed *ceram* signis imprimendis lino, quod tabulas constringebat, infixam. Hanc *ceram* cum ipsis signis turbari necesse erat, si quis linum ad aperiendas per fraudem tabulas inde expedire conaretur. Jam igitur cum linum et cera junctum uni effectui inservirent, nihil cogebat *turbatam* *ceram* seorsim in casu accusativo hic memorari, quem reponi jubebat Salmasius de Mod. Usur. p. 451 sqq.

nisi domi excusseris, in foro inopinata decipiant: plusque nocebunt destituta, quam non promissa nocuissent. Multa etiam, quae litigator nihil ad causam pertinere crediderit,

Sic Camp. Goth. (err. Gesn.) et (incertum e codice an Salmastii auctoritate) Obr. *f. adsiitoriae* Turic. *f. adfutoriae* Flor. c. Alm. *f. agnitione* reliqui. Nostri Salmastius nullo, opinor, codice nixus fuaserat; neque tamen Burmannus et Gesnerus quamvis probatum sibi receperunt, id fortasse reveriti, quod vocabulum *agnitor* ex nullo hactenus bono scriptore allatum sit; quam eorum religionem minime damno; tamen facile appareat, verbalia in *tor*, quae multis loquendi formis ita inserviunt, ut participia substantiva recte dixeris, in latine loquentium potestate fuisse. Talis autem est forma haec, *signa sine agnitore reperire*, i. signa quidem reperire, sed qui agnoscat ea neminem. Quod nequaquam latine dixeris *signa sine agnitione reperire*. Comparentur etiam vocabula *notor*, *cognitor* de teste, qui testatur se nosse aliquem, et esse illum ipsum, quem se esse dicat. Quare nunc ubi illam formam duo libri diserte exhibent; ipsaeque vetustissimorum corruptelae ejusdem, non alterius, vestigia monstrant; reponendum utique erat, quod, si e Camp. editi nostri fluxissent, nemo profecto hodie expelleret. *quae ni* Guelf. Goth. *excesseris* Flor. Camp. c. Alm. *docebunt* Turic. Flor. *quam promissa* Flor. *quam non provisita* Camp. *docuissent* Flor. *quae diligitor* Flor. *q. dicit litigator*

ubi totam hanc materiam tractat. Imo optime et plane latina structura ablativi sunt instar appositi ad linum: „linum ruptum aut turbata cera — invenies.“ Neque posterius aut prius illud respicere credendum est, quod ita tantum ratio cogeret, si tertium etiam praecederet aut ante linum. Nunc simplex est sensuum continuatio si-

gnificans, reperiri alias laesam sive in lino sive in cera obfignationem, alias integra quidem omnia, sed falsis signis, quae a testibus pro suis non agnoscantur. De vocab. *agnitor* vid. not. crit.

destituta. Secure hunc locum transierunt VV. DD. quasi trita omnia offerentem, qui diligentius tamen inspectus difficultatis plenus est.

patronus eruet, modo per omnes, quos tradidimus, argumentorum locos eat. Quos ut ¹⁴ circumspectare in agendo, et attentare singulos minime convenit, propter quas diximus causas; ita in discendo rimari necessarium est, quae *personae*, quae *tempora*, quae ¹⁰⁸*loca*, *instituta*, *instrumenta*, ceteraque, ex quibus non tantum illud, quod est artifi-

Voss. 1. *patronus seruet* Guelf. c. Goth. Voss. 1. 3. Bern. tradimus Turic. Flor. Guelf. Camp. Goth. (non Jenf., err. Geln.) *locos erat* Flor.

14. *circumspectare* Turic. Flor. omiffis proximis his in ag. et attentare. Mox sit in disc. Flor. sic in d. Camp. ita etiam in d. Tarvis. et edd. post. ante Stoer. exc. Basil. quae *personae* om. Guelf. quae *tempora* om. Turic. Flor. c. Alm. *locus* Turic. Flor. sed Alm. vocem omittit. *tempora et loca* Guelf. c. Goth. *instrumenta instituta* Camp. *ceterarum ex* Turic. Flor. c. Alm. *caetera ex* Guelf.

Quanquam illud non moror, quod, cum praecedens quae nonnisi ad indicia illa referri possit, paulo negligentius eo desleat oratio, ut ipsa instrumenta significantur voce *promissa*. Sed quid sunt instrumenta *desituta*? Quae quamvis auctoritate *desituta* fortasse dixeris, hic tamen *desituentia* potius, oratorem puta, dicenda erant, cum opposita sint *non promissis*. Nam quod posuit Gedoynus „car vous „serez obligé d'abandonner „ces pièces“ non sine acumine quidem est, sed a consuetudine loquendi plane alienum. Quare non dabito scripsisse

Fabium desituito. „Plus haec „nocebunt oratori desituito, „quam nocuissent non pro- „missa ei a litigatore.“ Quippe tum sibi cavisset vir peritus remediumque defectui invenisset.

14. 'propter quas diximus „supra 5, 10, 122 sq. Add. „Cic. de Orat. 2, 34.“ Geln.

instituta de moribus, consuetudinibus, agendique rationibus eorum, inter quos causa versatur, accipiendum. non tantum — artificiale — prob. genus. Cf. 5, 1, 1. 2.

cialē probationis genus, colligi possit, sed qui metuendi testes, quomodo sint refellendi. Nam plurimum refert, invidia reus, an odio, an contemptu laboret: quorum fere pars prima superiores, proxima pares, tertia humi-
 15 liores premit. Sic causam perscrutatus, propositis ante oculos omnibus, quae profint noceantve, tertiam deinceps personam induat iudicis, fingatque apud se agi causam, et, quod ipsum movisset de eadem re pronunciatum, id potentissimum, apud quemcunque agetur, existimet. Sic eum raro fallat eventus, aut culpa iudicis erit.

IX. Quae sint in agendo servanda, toto fere opere executi sumus: pauca tamen propria huius loci, quae non tam dicendi arte, quam officiis agentis continentur, attingam.

cum Goth. Jenf. *probat* g. Turic. Flor. c. Alm. *posset* Turic. Flor. *invidae* Flor. *ac odio* Jenf. c. edd. post. ante Ald. Male.

15. *quae ante profint* om. Camp. *deinde personam* Jenf. et edd. post. ante Stoer. exc. Ald. *de eadem pronunc.* Turic. *apud quemque* Guelf. *existimet. Sic.* Haec est scriptura Turic. Flor. Camp. Reliqui inferunt et.

1. Inscr. *Quae in agendis* Turic. Flor. Guelf. c. Bern. *Quae servanda in agendo oratori sint* Goth. Q. f. i. *agendis causis o. f.* Jenf. et edd. plerique. In verbis auctoris: *Quae sunt* Guelf. Camp. Jenf. et edd. ante Ald. *opere exsumus* Turic. Flor. *o. sumus executi* Obr. *officiis agendis* Turic. Flor. c. Voss. 1. 3. Bern. *officiis agendi* reliqui. Vitiosum loquendi genus. Nam *officium agendi* vix quicquam sit, nisi officium patroni agendi causam clientis; *officia agendi* nihil omnino significant. *Officia* requiruntur *eius qui agit, agentis.* Hoc autem revera scripsisse Quintilia-

Ante omnia, ne, quod plerisque accidit, ab utilitate eum causae praesentis cupido laudis abducatur. Nam ut gerentibus bella non semper exercitus per plana et amoena ducendus est, sed adeundi plerumque asperi colles, expugnandae civitates quamlibet praecipitis impositae rupibus, aut operum mole difficiles:

num ex mendosa vetustorum codd. scriptura patet: unde veram jamdudum reposueram, cum casu tandem (silent enim de eo Burmannus et ceteri) vidi, edidisse ita, Argentinensi quoque, ut videtur, *agendis* dante, Obrechtum. Neque de veritate hujus scripturae dubitare sinit illud quod statim subjicitur *eam*. Nam verbum quidem tertiae personae saepissime, pronomen vero vix invenies, non expresso in praecedentibus, ad quod referatur, nomine. *nec quod* Camp. *ab om.* Turic. Flor. *obducatur* Flor.

2. *praecipitis* Camp. *impositae rebus ut o.* Turic. Flor. c. Alm. (quanquam ex hoc ut non affertur). *i. montibus a. o.* Goth. Voss. 2. Colbert. Jenf. et edd. post. (exc. Ald.) ante Bad. qui (mero sphalmate, cum esset *impositae*) habet *positae montibus a. o.* quod repetierunt aliquot posteriores. Nostram post Camp. et Ald. de meis primus habet Stoer. e scriptis autem praeter eos qui silentur (Voss. 1. 3. Bern. etc.) certe Guelf. neque dubium, quin vera sit certa que crisis Burmanni, alteram *montibus* receptae interpretamentum esse. Illa autem vetustorum scriptura nata, non e compendio, qualia sunt qui maximo eruditorum taedio ubique comminiscuntur, sed ex interitu aliquot litterarum, quo

1. *praesentis.* „Junge *praesentis laudis.* Est autem ea „immatura illa laus et cruda, „quae in horam captatur, verborumque lenociniis petitur, „postponenda tardiori illi, at „durabili, quae re, vincendis, „que causis prudentiorum suf-

„fragiis acquiritur. Conf. 4.“ SPALD.

2. *praecipitis.* Non ita frequens de *praeruptis* et *abscissis* vocabulum, cujusque exemplum hoc ipsum cum paucissimis alijs in Lexicis poni solet.

ita oratio gaudebit quidem occasione laetius decurrendi, et aequo congressa campo totas vires populariter explicabit: at si juris anfractus, aut eruendae veritatis latebras adire cogetur, non obequitabit, nec illis vibrantibus concitatisque sententiis velut missilibus utetur; sed operibus, et cuniculis, et infi-

genere toties in iisdem peccatum vidimus. *quidem gaudebit* Camp. male. *occasione* Turic. Flor. *laetius*. Sic Turic. Guelf. Camp. c. Alm. Goth. Voss. 2. *laetus* Flor. *latius* reliqui. Diligenter omnia perpensi antequam hanc scripturam loco pellerem, cum *late dicere*, *laetus orator*, *sermo*, et similia toties apud nostrum etiam occurrant (e. g. 3, 5, 15. 5, 14, 33. 12, 10, 23.), comparatio autem lati itineris tam apta hic videatur. Tamen latam orationem non eandem esse, quae florida, de qua hic agitur, ex ipsis illis locis, et ex specimine etiam *lati et fusi* generis, quod habuimus supra 11, 3, 50. cognosces. Contra *laetum* hujus imprimis loci esse sententias conferendo illa 4, 3, 1. 8, 3, 88. 11, 1, 34. 12, 10, 80. et praeter illud 11, 1, 49. *decurrentibus periodis, quam laetissimis locis sententiisque dicentem*. Translationem porro spatii, necessariam sane, dabit *campus* in illis quae subjiciuntur; non minus autem necessarium est, quod respondeat alteri parti ex *planis et amoenis* in imagine ipsa. Ita religio potius esse debuit plurimorum et optimorum codd. scripturam diutius e textu arceri. *et quo congr.* Turic. Flor. *ex aequo* c. Goth. (tac. Gesn.) *tota* Guelf. *explicavit* Turic.

3. *at si vires an factus* Turic. Flor. *erudiendas* Flor. c. Voss. 1. *obequitavit* Flor. *amiculis* Guelf. *sed infi-*

laetius v. not. crit.

populariter. Haec una vox inter translatas omnes proprie significat. Spectat enim ad popularem per sententias delectationem: cf. 2, 10, 11. 8, 3, 12.

3. *operibus*. Ex brevi spatium duplici, quanquam bellico utroque significato repetitum vocabulum; de munimentis modo; hic de vineis arietibusque. Ceterum digitum intendit Spaldingius in sche-

diis, et occultis artibus rem geret. Quae 4
omnia non, dum fiunt, laudantur, sed cum
1081 facta sunt: unde etiam minus cupidis opi-
nionis plus fructus venit. Nam cum illa di-
cendi vitiosa jactatio inter plausores suos de-
tonuit, refurgit verae virtutis fortior fama:

diis Flor. Camp. Habet quod blandiatur; ut sit distinctio
inter ea quae machinis et instrumentis, et quae astu fiunt.
Tamen cum aliquis etiam per cognata transitus hic sit,
novare nil volui, praesertim ubi tam pronus librarii la-
plus. *acutis* Camp. *regeret* Flor. c. Alm.

4. *etiam cupidissimis opinionis* Turic. Flor. Guelf. c.
Bodl. Joan. Alm. Voff. 1. (qui et *opinionibus*) Jenf. et
edd. post. ante Ald. *e. cupidis minus o.* Vall. Voff. 2. 3.
(hos duo enim Burmannus, qui Voff. 1. memorat, utique
non tacuissent, si a sua scriptura recederent) Stoer. et edd.
post. ante Gesn. exc. Obr. qui codicum plurimorum scri-
pturam dedit, sed deleta voce *plus*, ita haec, ut videtur,
intelligens: „unde (i. ex qua tardiori laude) vel cupidissi-
mis gloriae fructus venit“: quod non uno nomine displicet.
Nos praecuntibus Aldo et Gesn. in ea scriptura ac-
quiescimus, quam non Gothanus tantum, sed, cujus major
est auctoritas, Camp. etiam exhibet. Nimium enim veri-
simile est vetustiore scripturam natam esse sphalmate ex
illo *cupidis minus*, sicut hoc ex nostra per mendosam qua-
lem toties vidimus transpositionem extiterat, illis *minus*
opinionis, plus fructus apparentem quandam sed revera nul-
lum sensum praebentibus. *fluctus* Turic. *ploufiores* Flor.
retonuit Turic. Flor. *vera et virtutis* Turic. Flor. Camp.
(c. Alm. qui habet ^a*Uet*) et edd. ante Ald. cui scripturae

dis in nimium hoc allegoriam 4. *opinionis*. Vid. 2, 12, 5.
premedi studium, quale no- et hic 7.
taverat etiam 2, 4, 7.

nec iudices, a quo sint moti, dissimulant; et doctis creditur; nec est orationis vera laus, nisi cum finita est. Veteribus quidem etiam dissimulare eloquentiam fuit moris: idque M. Antonius praecipit, quo plus dicentibus fidei, minusque suspectae advocatorum infidiae forent. Sed illa dissimulari, quae tum erat, potuit: nondum enim tantum dicendi lumen accesserat, ut etiam per obstantia erumperet. Quare artes quidem et consilia lateant, et quicquid, si deprehenditur, perit. Hactenus eloquentia secretum habet. Verborum quidem delectus, gravitas

Flor. addit *fartior*, suaviter sensum rotundans. *judices sunt a quo sint motus* Turic. j. a. q. f. *motus* Flor. cum Alm. et *doctis quae cr.* Turic. Flor. Fortasse *dissimulant; doctisque creditur.* finita et vet. Camp.

5. *quod plus* Turic. Flor. Camp. c. Alm. *sed illas forent mulari quae cum erat* Turic. Flor. mira sribligo, in qua nil tamen latere arbitror. *obstanti er.* Flor. *obstantiam er.* Camp. Goth.

et doctis vid. not. crit.

5. *Veteribus—dissimulare.* Cf. 4, 1, 9.

M. Antonius praecipit. „Credo de ipsius M. Antonii opere loqui. Sed et apud Ciceronem 2 de Orat. libro „hoc ait M. Antonius.“ Valla. De libro Antonii vid. 3, 1, 19. *Dissimulatorem artis* vocat eundem Qu. 2, 17, 6. cf. 5. Locus Ciceronis, Vallae obversatus, est in principio illius libri: *Antonius proba-*

biliorum hoc populo orationem fore censebat suam, si omnino didicisse nunquam putaretur, atque ita se graviores fore, si — ne nosse quidem Graecos videretur.

acceserat. Jejunum non immerito Spaldingio visum olim hoc verbum, quare *acceserat* conjectabat, ut *lumen* sit quartus casus. Si iterum haec tractasset, *accensum* erat fortasse tentavisset.

sententiarum, figurarum elegantia, aut non sunt, aut apparent. Sed propter hoc ipsum ostendenda non sunt, quod apparent: ac si unum sit ex duobus eligendum, causa potius laudetur, quam patronus. Finem ta-

6. *eligentia* Flor. *Sed propter.* Sic Turic. Flor. Camp. c. Alm. *vel* inferunt reliqui. *ostendenda.* Sic Turic. Flor. Camp. *ostentanda* reliqui; cujus scripturae auctor non sensit longe venustius, ob respondens *apparent*, proprium hic vocabulum usurpatum esse quam translatum. *ac si unum sit ex duobus!* Sic Turic. Flor. c. Alm. nisi quod duo priores mendose *duabus*, ex Alm. autem *fit* non affertur. Hoc tamen est in Camp. quoque, ceterum conspirante cum reliquis, qui dant *aut si unum e duobus*. Jensoniana tamen pro *e duobus* habet *est duobus*; quod sphalma, quale mihi quidem videtur, Obrechtus arripiens *est e duobus* edidit. Vulgatam repetierunt VV. DD. imo gallice interpretati sunt grammatico nexu contenti, logicum non curantes. Atqui cum dicitur: „*aut si unum e duobus eligendum*“, non aliter est ac si in antecedentibus forent haec: „neutrum quidem ostentandum est, neque causa, neque oratoris elegantia;“ cui nunc subjungeretur: „si tamen non potes quin ostentes aliquid, causa potius fac ut laudetur.“ Quasi ne hoc quidem efficere debeat severior paulo orator. Sed vel eo solo damnanda erat vulgata, quod in praecedentibus quidem ostentatio in solis verborum lenociniis ponitur; formula vero *aut si* causae ostentatio, tanquam illis comprehensa, nunc separatur. Adoptanda igitur erat vetusta scriptura *ac*, qua vocula utrumque orationis membrum ad modestiam oratori commendandam aequaliter spectare demonstratur: vid. not. exeg. *laudatur potius* Goth. Jenf. (tac. Gefn.)

6. *ostendenda.* vid. not. crit.

si unum sit ex duobus eligendum. Unum i. unum modo. „Si causa tota ex iis tantum, quos supra (§. 3.) tetigimus, locis pendeat, quae veneres dicendi parum admittant,

„aut, si illis indulgeas, negligenda sit causa: tunc huic potius quam sibi laudem parabit orator verae laudis studiosus.“

Finem. „Eventum.“ SPALD. Cf. ad 2, 15, 6, 8, 3, 11.

men hunc praestabit orator, ut videatur optimam causam optime egisse. Illud certum erit, neminem pejus agere, quam qui displicente causa placet: necesse est enim, extra causam sit, quod placet. Nec illo fastidio laborabit orator non agendi causas minores, tanquam infra eum sint, aut detractura sit opinioni minus liberalis materia. Nam et suscipiendi ratio justissima est officium, et optandum etiam, ut amici quam minimas lites habeant: et abunde dixit bene, quisquis rei satisfecit. At quidam etiam si forte susceperunt negotia paulo ad dicendum tenuiora, extrinsecus adductis ea rebus

agere om. Turic. c. Alm. dispicent causa p. Turic. displicentiam pl. Camp. (natum ex compendio ca). ex causam si quod Turic. si Flor. etiam.

7. *nec ullo Turic. Jenf. et edd. post. ante Bad. Recepta scriptura digitorum intendit in certos oratores; altera fortior videtur, neque parcat iisdem. Anceps deliberatio: in qua satius duxi auctoritatem sequi plurimorum, illud tamen etiam reputans, quod, si ullo legatur, necessarium sit jungere „fastidio non agendi“, quod insolitum videbatur; nunc non agendi tanquam per appositionem adjectum est ad haec illo fastidio. laboravit Turic. Flor. orator om. iid. cum Alm. quam pro tanquam Goth. (err. Gesn.) quamtantum Jenf. sunt Turic. Flor. suspiciendi Turic. bene qui rei Guelf. c. Vall. Goth. Voff. 2. Stoer. et edd. post. ante Gibf. satisfacit Turic. Camp.*

8. *etiam qui forte Obr. sine causa. susceperint Goth. et edd. ante Stoer. paulum Guelf. Vall. Goth. Jenf. (tac. Gesn.) et edd. post. ante Ald. acc. Bad. Gryph. adductis a*

7. *illo fastidio — non agendi. vid. not. crit.*

1082 circumliniunt, ac, si defecerint alia, conviciis implent vacua caularum; si contingit, veris; si minus, fictis: modo sit materia ingenii, mereaturque clamorem dum dicitur. Quod ego adeo longe puto ab oratore perfecto, ut eum ne vera quidem objecturum, nisi id causa exigit, credam. Ea est enim 9 prorsus *canina*, ut ait Appius, *eloquentia*,

rebus Turic. Flor. *circumlinunt* Bern. Sed alteram formam praetulit etiam 1, 11, 6. *difficerunt* Turic. Flor. (sed hic uno F). *defecerunt* Guelf. c. Bern. *caularum conic veris* (cum lineola supra I mediae vocis) Turic. c. *conicit v.* Flor. c. *si comat v.* Alm. c. f. *contingat v.* Camp. *sin minus* Goth. (tac. Geln.). *ingenua* Guelf. Jenf. et edd. post. ante Ald. *mereaturque quedam ore modum dicitur* Flor. *objectorum id.* *exigitur* Turic. Flor. *credam eam. est* Flor. Camp.

8. *mereatur.* vid. 4, 2, 59. 77. Eundem sensum in forma activa v. infra 12, 11, 3.

9. *canina, ut ait Appius, eloquentia.* Fons, nobis certe, hujus dicti est fragmentum Sallustii ap. Nonium voce *Rabula* (lib. 1. p. 60. Ed. Merc.) „Inde et Sallustius, *Canina, ut ait Appius, facundia exercebatur:*“ unde in complurium auctorum scripta manavit, quorum loca quaere apud intpp. ad Sallustii fragm. Haverc. II. p. 119. et 129. Lactantius autem (6, 18.) in Ciceronem illud contorsit: quod ideo moneo, ne quis ab ipso Sallustio, aut etiam Appio quodam, in Ciceronem dire-

ctum credat, deceptus ea fragmenti Sallustiani conceptione, quam videre est apud Haverc. p. 129. Quis fuerit autem ille Appius, frustra locis indicatis quaeras. Sed facile est conjectu, fuisse antiquum illum App. Claudium Caecum, cujus carmen morale vel sententiae lectae sunt olim, alleganturque Ciceroni Tusc. 4, 2. Pseudo-Sallustio in primae Or. de Rep. Ord. Festo in *Stuprum*. Prisciano VIII. p. 792. Quae loca non sine voluptate a venerandae illius antiquitatis studiosis conferentur; quanquam materia fortasse superest quaestionibus de antiquitate sermonis et de metro fragmentorum illorum.

cognituram male dicendi subire: quod fa-

9. *cognituram*. Sic omnes omnino mss. (nisi quod Flor. *connituram*, Voss. 3. *cognitura*) et edd. antiquiores ante Ald. qui primus, ex mera haud dubie conjectura, in *venxit censuram*, quod omnes deinde retinuerunt praeter unum Obr. qui, quod rationem non exposuit, imitatore habuit neminem. Suspecta tamen recepta fuit Rollino etiam. *madicendi Tu-*

cognituram male dicendi subire. *Cogniturae* vocabulum hucusque lectum est in unico tantum loco Suetonii Vitell. 2. ubi de aliquo *sectionibus et cognituris uberius compendium nactō* narratur, eertumque est significari eomunus vel officium *cognitoris*; quod satis probabiliter refertur ibi ad cognitorem publicum, qui res gereret aerarii sive filci ejusque causa cum maximo suo compendio delatorem ageret. Generaliori autem notione *cognitor* est, quicumque *alienam litem suam facit* et loco veri litigatoris in foro agit, quem sensum supra tetigit Spaldingius ad 3, 6, 70. et uberius explicatum vide in Lexicis: ubi illud etiam invenies, odiosum factum fuisse *cognitoris* nomen, cum saepissime sive adulandi sive alicujus commodi causa malae et injustae lites eo modo susciperentur: quo pertinet illud *fi cognitor* ap. Horat. 2. Sat. 5, 38. (vid. Bentl.) et illi „mulliercularum taeterrimarum

„cognitores“ apud Cic. Verr. 3, 34. §. 78. Hinc cum invidia adhibebatur vocabulum; ut ap. Liv. 39, 5. „Ne suas quidem similtates pro magistratu exercere boni exempli esse: alienarum vero similtatum tribunum plebis *cognitorem fieri turpe*—esse.“ Integrum hunc locum posui ob aliquam cum nostro similitudinem. Nam patronus etiam, qui pro causa tantum clientis verba facere debet, quando ipsius affectus similtatesque suas quasi facit, et, quod litigatori condones, convicia etiam in adversarios jactat, non sine vi et invidia ita traducitur, ut qui *cognituram male dicendi subeat*, hoc est, *cognitor* ejus fiat in maledicendo. *Cognituram enim subire* eodem modo dictum ut *negotium subire*, *defensionem subire* et similia. Sed haec omnia per viros doctos ignota manerent, quorum socordia constans omnium librorum scriptura, a jejuno Aldi commento loco turbata, in varietate lectionis latebat.

cientibus etiam male audiendi praesumenda patientia est. Nam et in ipsos fit impetus frequenter, qui egerunt, et certe petulantiam patroni litigator luit. Sed haec minora sunt ipso illo vitio animi: quod maledicus a malefico non distat, nisi occasione. Turpis voluptas et inhumana et nulli audientium bono grata a litigatoribus quidem frequenter exigitur, qui ultionem malunt, quam defensionem. Sed neque alia multa ad arbitrium eorum facienda sunt: hoc quidem quis hominum liberi modo sanguinis susti-

ric. *malis dicendi* Camp. *et male aud.* Jenf. (tac. Gefn.) et edd. post. ante Bad. *petulantiam patroni.* Sic Turic. Flor. Guelf. Camp. Inverso ordine reliqui. *illo ipso* Goth. (tac. Gefn.) Camp. *quod.* Sic Turic. Flor. Camp. *quo* reliqui: quod scabram facit orationem et in se ipsum quodammodo redeuntem sensum. Sed hoc facilius sentitur quam verbis exponitur. Quare satis habeo nostram scripturam et codicum auctoritate firmare, et usu Quintiliani. Nam infra etiam cap. 10, 17. *quod* ponitur ita, ut rationem reddat sententiae propositae, mutarique possit cum particulis *nam, quippe*; neque dubium, quin multa e superioribus etiam exempla afferre possem, si minus hospes ad hunc scriptorem accessissem. *maledictus a malefitio* (Flor. *malevitio*) *non dictat* Turic. Flor. *maledictus* est etiam in Guelf. Jenf. (tac. Gefn.) et edd. post. ante Ald. Sed haec sunt aberrationes: ne quis forte tentet *maledictum a malefitio*; quod verum sensum non haberet.

10. *bona gratia* Turic. Flor. *bona grata* Guelf. c. Voss. 3. *si neque* Turic. *eo facienda* Turic. Flor. c. Alm. *eorum arbitrium* Goth. (tac. Gefn.) *liberinus sanguinis* Guelf.

praesumenda. „sumpta patientia praeparare se debet ad male audiendum.“ *quod maledicus.* vid. not. crit. 10. *Sed neque alia —: hoc*

neat, petulans esse ad alterius arbitrium?

- 11 Atqui etiam in advocatos partis adversae libenter nonnulli invehuntur: quod, nisi si forte meruerunt, et inhumanum est respectu communium officiorum, et cum ipsi, qui dicit, inutile (nam idem juris responsuris datur), tum causae contrarium, quia

11. *nisi forte* Guelf. Goth. Camp. et edd. ante Gibl. exc. Ald. Gryph. Vid. not. exeg. *meruerint* Camp. et edd. ante Gryph. *respectum* Flor. *crimini* offic. Guelf. et *tum ipsi* Jenf. (tac. Geln.) et edd. post. ante Bad. *utile* Goth. (tac. Geln.) *qui plane* Guelf. c. Voss. 1. Bern. Tum

quidem —. Pronunciatione juvanda est relatio, quae est inter haec duo membra, in hunc sensum: „Sed sicut alia „etiam multa ad eorum arbitrium non facienda sunt, ita „hoc certe (quidem) minime: „nam quis — sustineat?“

petulans esse. Non est quod rariorem hanc in soluta oratione constructionem pronunciet Burmannus, quam supra quoque 3, 6, 64. habuimus, quaeque in verbo *sustinere*, quoties eodem fere quo *audere* sensu usurpatur, plane necessaria est.

11. *nisi si forte*. Cf. Spald. in not. crit. ad 3, 10, 2. Non ubique tamen duplicata haec forma locum habet: certe facile sentitur differentia inter id quod hic est *nisi si forte* et ironicum illud *nisi forte* 1, 10, 6. 25. 2, 3, 6. 5, 5, 3. Sed 4, 1, 70. etiam, ubi *nisi*

si est in ironia, *si* delendum erat. Nam cum libri omnes careant ibi voce *nisi*, male integra hac particula factus fuit defectus; cum sola syllaba *ni* vere videatur absorpta a praecedente *im*. Contra 4, 3, 5. legitimum est *nisi si*, neque ulla ibi varietas. Alium usum, quo particulae *nisi forte* ad vitandam ironiae speciem separantur, apud Ciceronem notavit Goerenzius ad Fin. 1, 17, 56.

quia plane — *inimici*. Insolitus vocis *plane* positus. Nam cum expectares ita dictum „quia adversarii fiunt „plane inimici,“ nunc *plane* ad totam orationem spectat, pro eo quod plenius ita *efferi* possis „quia id plane efficitur, „ut adversarii fiant et inimici.“ Recte autem distinctio ab Obrechtio primum in vecta est, ne jungas: „(illi) fiunt

plane adversarii, fiunt et inimici, et quantumcunque eis virium est, contumelia augetur. Super omnia perit illa, quae plurimum oratori et auctoritatis et fidei affert, 12
 1083modestia, si a viro bono in rabulam latro-
 toremque convertitur, compositus non ad
 animum iudicis, sed ad stomachum litiga-
 toris. Frequenter etiam species libertatis de- 13
 ducere ad temeritatem solet, non causis modo, sed ipsis quoque, qui dixerunt, periculofam. Nec immerito Pericles solebat optare, ne quod sibi verbum in mentem veniret, quo populus offenderetur. Sed quod ille de populo, id ego de omnibus sentio, qui tau-

et ante *adversarii* inferunt Gryph. 1544. et edd. post. ante Obr. male. Mox *et ante quantul.* om. Guelf. *eis.*
 Sic Turic. Flor. Camp. *iis* Guelf. Goth. Jenf. (tac. Geln.)
 et edd. ante Basil. qui *his*, cum reliquis. *vitium sphalma*
 Tarv. quod repetierunt posteriores ante Bad. cum ipso Ald.
jurium Camp.

12. *oratori auctorit.* Guelf. *infrabula* Turic. *infrabulam* Flor. *in tabulam* Jenf. Tarv. quod *sphalma* cum *verbosae*, ut solet, et memorat et corrigit homo fatuus sane et gloriosus Merula, mendax iterum audit Burmanno. *latronem qui* Turic. *latronemque* Flor.

13. *liberatis* Flor. *ipsis quoque dixerint opericulofam* Turic. Flor. *periculofum* Camp. *in mente* id. *ego*
omnibus Turic. Flor. *e. et o.* Camp. *Tum qui* om. Flor.

„plane adversarii et inimici.“

13. *Pericles.* Plut. in vita p. 284. Ἄει πρὸς τὸ βῆμα βαδίζων ἤδ' ἔλεγε τοῖς θεοῖς μὴδὲ

ῥῆμα μὴδὲν ἐπιτεσεῖν ἀκοντος αὐτοῦ πρὸς τὴν προκειμένην χρείαν ἀνάγκαστον. Quamquam in his nihil proprie de *offensione*; ut videatur aut Plutar-

tundem possunt nocere. Nam quae fortia,
 dum dicuntur, videbantur, stulta, cum lae-
 14 serunt, vocantur. Nunc quia varium fere
 propositum agentium fuit, et quorundam
 cura tarditatis, quorundam facilitas temeri-
 tatis crimine laboravit: quem credam fore
 in hoc oratoris modum, tradere non alie-
 15 num videtur. Afferet ad dicendum curae
 semper quantum plurimum poterit. Neque
 enim hoc solum negligentis, sed mali, et in
 suscepta causa perfidi ac proditoris est, pe-
 jus agere, quam possit. Ideoque ne fulci-
 piendae quidem sunt causae plures, quam
 16 quibus suffecturum se sciat. Dicit scripta

14. *nunc qui varium* Jenf. *hunc qui v. Tarv. vere*
 Flor. *facilitatis* Guelf. *modo tradere* Goth.

15. *afferret* Guelf. *affert* Jenf. et edd. ante Ald.
dicendum jure s. Flor. hoc solum. Sic Turic. Flor.
 Camp. c. Alm. *hoc om. reliqui. sed mali.* Sic
 Turic. Guelf. Goth. Camp. c. Alm. Ald. et *mali* Jenf. c. edd.
 post. ante Ald. acc. Bad. *sed et mali* reliqui. *causa om.*
 Turic. Flor. c. Alm. *se suffecturum* Camp.

ehus latius aut noster angu-
 stius extulisse Periclis senten-
 tiam.

14. *varium — fuit, et — la-*
boravit. Memorabile hujus
 perfecti ἀξιόστου apud profae
 scriptorem (nam de poetis vid.
 Bntl. ad Hor. 3. Od. 23, 19.)
 exemplum, cui C. Schneider
 adjungendum mihi ministra-
 vit illud ap. Senecam de Ira
 2, 3. „Itaque et fortissimus

„plerumque vir, dum arma-
 „tur, expalluit, et signo pu-
 „gnae dato ferocissimo militi
 „paululum genua tremue-
 „runt.“ Quanquam ibi lon-
 ge plus causae est in medias
 res lectores rapiendi.

propositum, vid. 9, 4.
 19. 11, 1, 32. 42.

16. *Dicit scripta.* „Scripto
 „praeparabit, quae dicturus
 „est.“

quam res patietur plurima, et, ut Demosthenes ait, si continget, et sculpta. Sed hoc aut primae actiones, aut quae in publicis ju-

16. *quam res.* Sic Turic. Flor. Guelf. Goth. Jenf. (tac. Gesn.) et edd. omnes ante Burm. qui primus in contextu posuit *quam*, ne verbulo quidem de mutatione monens, nisi quod Obrechtum *quam* dare annotavit, quasi vero non ceteri omnes. Hinc, et ex consensu meorum, tantum non certum est reliquos etiam mss. *quam* exhibere: quod restitui: nam Gesn. et Bip. Burmannum secuti sunt; Capper. non item. *patiatur* Goth. Jenf. et edd. post. ante Ald. et ante *sculpta* om. Guelf. Goth. (tac. Gesn.) c. Voss. 1. 2. 3. etiam *sculpta* Camp. *contingeret, sculpta* dedit Obr. quod aptius sane videtur in re quae fieri non facile potest. Nos tamen in verbis ex alio scriptore sumptis, necdum inventis, a codicum scriptura recedere nefas duximus. *sculptas et ut hoc ut prima actionis* Turic. Flor. *sed haec* Camp. Mox *quae* om. Turic. Flor. Camp. c. Alm. *publicis judiciis.*

quam res patietur plurima. Alibi etiam obvia est trajectio particulae *quam* in verbo *posse* (*quam possum plurima*), cuius vicem plane gerit formula *res patitur*.

ut Demosthenes ait. „Non, dum inveni, ubi. Sed multa „Plutarchus in vita p. 1557 „sq. quam fugerit ex tempore „dicere, quamque ea in re Periclem imitatus sit.“ Gesner. Dixit hoc Demosthenes respondens adversario, qui illud ei objecisset: sicut factum videmus in Midiana, ubi se ἐσκέφθαι καὶ μεριμνῆσαι τὰ δίκαια λέγειν concedit, et alio acute dicto telum illud adversarii retorquet. Itaque in sensu verborum *sculpta dicere*, qui merus est jocus, non mul-

rum laborandum; quanquam major utique cura in exoliendis, quae dicturus est orator, exprimitur hoc nimii sensus verbo; cui aptandum fortasse *contingeret* (vid. not. crit.). Gedoynum autem qui vertit „et même qu'il n'ait „perfectionné, fil y a moyen“ in errorem inductum credo a Philandri nota, observantis Quintilianum hic, contra Diomedis regulam, dixisse *sculpta* pro *scalpta*. Quippe Diomedes (v. Gesn. Thes.) *scalpere* omni sensu semper dicendum contendit. Gedoynus autem videtur nescio quid de scalpro eradendis litteris intellexisse.

in publicis judiciis. Dum

diciis post interjectos dies dantur, permiserint: at cum protinus respondendum est, omnia parari non possunt; adeo ut paulo minus promptis etiam noceat scripsisse, si alia ex diverso, quam opinati fuerint, occurrerint. ¹⁷ Inviti enim recedunt a praeparatis, et tota actione respiciunt, requiruntque, num.¹⁰⁸⁴

Sic Camp. Guelf. Goth. Jenf. (tac. Gesn.) et edd. ante Leid. qui primus, nescio an casu, *jud. publ.* eumque secuti sunt posteriores omnes. Sed Turic. Flor. *supplices iudicis*, c. Alm. nisi quod ex hoc *iudiciis*. Tum *post* om. Guelf. *aut tum* Guelf. *aut cum* Voss. 1. 3. Mox marg. Basil. habet *ideo et narret pro noceat*. An fuit *ideo paulo m. p. e. nocet*? Sed *vulgata praestat*. *si* om. Turic. Flor. *fuerint, occurrerint*. Sic Turic. Flor. Guelf. Goth. c. Voss. 1. 2. 3. (nisi quod 1. habet *occurrunt*) Jenf. et edd. *post*. ante Bad. *fuerint, occurrerunt* Camp. *fuerunt, occurrerint* Bad. Basil. Gryph. Roll. Capper. et alii ap. Burm. *fuerant, occurrerint* Stoer. Chouet. Gibf. Obr. Burm. Gesn. Bip. *fuerant, occurrerint* solus Leid. Vides e scriptis iis, qui diligentius memorari solent, solum Alm. hic fileri; quo tamen neutiquam adducor, ut hunc dare Burmanni scripturam credam. Plusquamperfecto certe *post* illa *possunt, noceat*, locus nullus esse potest. Reposui itaque constantem codicum scripturam eandemque grammaticae rationi quam maxime consentaneam, parum curans delicias eorum, qui repetitam terminationem *rint* videntur non tulisse.

¹⁷. *nota actione* Guelf. Goth. c. Voss. 1. 2. 3. Ioan.

ea, quae ad accuratius haec intelligenda faciant, ab aliis in medium proferantur, haec interim sufficiant. In privatis iudiciis semel prima actione ad docendos iudices iusta oratione agebatur: cetera altercatione fere solvebantur. In publicis iudiciis major sollemnitas. Quare si prima

actione multa ab adversario prolata essent, quae diligentior refutationem requirerent; ob rei gravitatem iudicii dignitatem, nova post aliquot dies actio dabatur, in qua ab utraque parte praeparatis iterum orationibus agi poterat.

aliquid ex illis intervelli, atque ex tempore dicendis inferi possit: quod si fiat, non cohaeret, nec commissuris modo, ut in opere male juncto, hiantibus, sed ipsa coloris inaequalitate detegitur. Ita nec liber est im-¹⁸ petus, nec cura contexta; et utrumque alteri obstat: illa enim, quae scripta sunt, retinent animum, non sequuntur. Itaque in his actionibus *omni*, ut agricolae dicunt, *pede*

Jens. et edd. ante Ald. *aliquod* Turic. *inter belli atque* Turic. *intervalli a.* Guelf. c. Voss. 1. 3. *intervallis a.* Goth. Camp. Jens. et edd. ante Burn. qui e Voss. 2. nostrum recepit, quod est etiam in Flor. et agnoscitur in Turic. corruptela. Vulgatum olim *intervallis* Obrechtus commate non post sed ante hoc vocabulum posito sensui commodum reddere tentabat: frustra. *dicendi* Turic. Flor. *dicentis* Guelf. *inferet* Voss. 1. 2. *possunt* Turic. Flor. *quod* om. Guelf. c. Voss. 1. *vincto* Camp. 18. *liber imp.* omisso *est* Camp. *optat* Guelf. *iis actionibus* Turic. Goth. (tac. Gefn.) *agricolae debent* Goth. (tac. Gefn.)

17. *intervelli.* *Intervellendi* vocabulum in Lexicis satis explicatum actum designat tollendi ex integro aliquo ea quae nimia videntur; et ita fere usurpatum est supra 10, 7, 5. Alias igitur avulsae illae partes abjiciuntur: hic vero *intervelli* per contemptum aliquem dicitur de iis quae ad usum raptim excerpuntur.

18. *illa enim* — — *non sequuntur.* Quae praeparata sunt, retinent animum, dum in id ipsum intenti sumus, ut me-

moriter ea proferamus; quae ex tempore dicuntur, libere vagantem animum quasi *sequuntur.* Contrarii motus: qui se invicem tollunt. Manifestum hunc Quintiliani sensum tam parum assecutus est Obrechtus, ut nefando auso plane interverteret eum scribendo ex conjectura: „Illa enim, quae scripta sunt, retinent animum; quae ex tempore dicenda sunt, non sequuntur.“

omni — *pede standum est.* Graecum ἐλφ ποδὶ idem pro-

- 19 *standum est.* Nam cum in propositione ac refutatione causa consistat, quae nostrae partis sunt, scripta esse possunt: quae etiam responsurum adversarium certum est, (est enim aliquando certum) pari cura refelluntur. Ad alia unum paratum afferre possumus, ut causam bene noverimus; alterum ibi sumere, ut dicentem adversarium diligenter audiamus.
- 20 Licet tamen praecogitare plura, et animum ad omnes casus componere: idque est tu-

19. *praepositione* Camp. *et refut.* Goth. (tac. Gesn.) *quae n̄re parte sunt* Flor. *q. non re parte s.* Turic. *q. non reperta s.* Camp. *et se possunt qua etiam* Turic. *Mox alterum est* om. Turic. *est enim* om. Flor. *refellantur* Camp. *unum parum* (non partum, err. Gesn.) Jenf. c. edd. post. ante Ald. *Mox et pro ut* Guelf. *ubi sumere* Goth. (tac. Gesn.) *summovere dicentem* Guelf. Sed in marg. Basil., signoposito ante *sumere*, est *summopere dicente* Camp.

20. *praecogitare multa* Camp. *omnis* Flor. *o. causas.* Guelf. Camp. c. edd. ante Gryph. exc. Ald. *exponere*

verbum esse, nemo dubitaverit; quanquam non satis ad nostrum locum apposite ἄλλ' δυνάμει illud exponat Suidas, et plane inepte Apostoles de celeritate agendi intelligat. Vocem autem *omni* cum Turnebo (in Adversariis etiam 7, 19.) de numero accipere, quanquam hoc joculari modo fieri possit („man muss auf allen „Füßen stehn“), comparatio tamen graeci proverbii vetat. Quare ductum credo a vitio standi, quo vel digitis vel cal-

ci vel alteri pedis lateri maxime innituntur nonnulli. Sed neque hoc satis explanatum est, cur agricolae potissimum hoc verbo utantur. Credo autem hoc fieri, cum demonstratur parum proficere rusticum, qui uni alterive parti, ut frumento, hortis, pomis, apibus, pecori, soli operam det: nullam negligendam esse; non ideo tantum ut, cum per tempora jaceat una, sustentaris tamen ceteris; sed quoniam nulla est quae non ex-

tius stilo, quo facilius et omittitur cogitatio, et transfertur. Sed sive in respondendo fuerit subito dicendum, sive quae alia exegerit ratio, nunquam oppressum se ac deprehensum credet orator, cui disciplina et studium et exercitatio dederit vires etiam facilitatis: quemque armatum semper, ac velut ²¹ in procinctu stantem, non magis unquam in causis oratio, quam in rebus quotidianis ac domesticis sermo deficiet; nec se unquam propter hoc oneri subtrahet; modo sit causae discendae tempus: nam cetera semper sciet.

Jens. et edd. post. ante Ald. *et sive Flor. et sine Turic. sed sive respondendis* Jens. (de omissio in tac. Gesn.) Tarv. *fuerint* Guelf. *alia exegerit.* Sic Turic. Flor. Camp. *ita* inferunt reliqui. *non quae pressum* Turic. Flor. *non pressum* Goth. (de non tac. Gesn.) Camp. (nisi quod per ae) c. Voss. 2. *nunquam pressum* Alm. Vall. Jens. et edd. post. ante Ald. *non oppressum* Voss. 1. 3. Bern. Pronomen *se* omittit dicitur Alm. Mox *ac depresso* Turic. Goth. (tac. Gesn.) Camp. c. Voss. 1. 2. Vall. Locat. Ven. *ac depresso* Jens. Tarv. Sed Guelf. haec omnia *nunquam — orator om. cum pro cui* Jens. (tac. Gesn.) *et ante exerc. om. Turic. Guelf.*

^{21.} *magis quamquam* Turic. Flor. *propter om. Guelf. praeter hoc* Goth. (tac. Gesn.) *dicendae* sphaema Gryph. 1544. quod transiit in posteriores ante Obr. quodque repetit Bip.

ceteris utilitatem capiat, nulla quae ceteris non impertiat aliquid, quod sine illis tanquam inutile abjiciendum est.

nus idoneam agnoscas et deleas, aut in commodiorem locum transferas.

20. *facilius — et transfertur.* Facile enim, dum scripta relegis, cogitationem mi-

sive quae alia. Forma quae alteri qua hic praelata ob euphoniā.

X. Superest, ut dicam *de genere orationis*. Hic erat propositus a nobis in divisione prima locus tertius: nam ita promiseram, me de *arte*, de *artifice*, de *opere* dicturum. Cum sit autem rhetorices atque oratoris opus *oratio*, pluresque ejus formae, sicut ostendam; in omnibus his et *ars* est et *artifex*: plurimum tamen invicem differunt; nec solum specie, ut signum signo, et tabula tabulae, et actio actioni; sed genere ipso, ut Graecis Tuscanicae statuae, ut Asianus elo-

1. In Turic. et Flor. nulla inscr. *De genere dicendi* Guelf. Goth. et reliqui. *praepositus* Guelf. *rhetorices utique oratoris* Turic. Flor. *rhetoris a. o.* Guelf. Goth. (tac. Gesn.) c. Vall. Voss. 2. 3. (nisi quod hic *rhetores*) Basil. Stoer. Chouet. Leid. *r. a. oratores* Camp. *omn. iis et* Turic. Jenf. (tac. Gesn.) *omnibus et* Guelf. Goth. *et tabula tabulae, et actio actioni.* Sic Turic. Flor. (nisi quod hic *actiones* sequente et) Guelf. Obr. (ex Arg. haud dubie) Burm. Capper. *e. t. t. e. actioni actio* Jenf. et edd. post. ante Basil. acc. Gesn. Bip. *e. t. t. e. actione actio* Alm. Basil. *et tabula tabula et actione actio* Goth. (tac. Gesn.) Gryph. item Camp. nisi quod hic utrumque et omittit. *e. t. tabula et actio actione* Stoer. Chouet. Leid. Gibf. Vossianos silet Burm. ut videantur nostram dare. *ut Graecis.* Sic Flor. Guelf. Camp. Goth. (tac. Gesn.) Obr. *in Graecis* Turic. *ut a Gr.* reliqui. *ut Asianus.* Sic Turic. Flor. Guelf. (nisi quod hic lepide *asianus*). *et A.* reliqui praeter Camp. qui conjunctionem omittit, ut modo.

1. *praepositus*, supra 2, 14, 5. *Tuscanicae statuae.* Recepta hodie est inter eruditos sententia, Tuscanica quae ab antiquis dicuntur opera, et ipsa reuera Graeca fuisse, sed ad primordia illa artis referenda, quae a Graecis in Italiam translata, per colonias ejus gentis aliosque populos, Tuscos etiam, invaluerint. Hujus autem generis in statuaria non

quens Attico. Suos autem haec operum genera, quae dico, ut auctores, sic etiam amatores habent: atque ideo nondum est perfectus orator, ac nescio an ars ulla, non so-

perinde atque in architectonica videtur potuisse permanere usus, cum in Italia quoque elaboratior illa et proprie sic dicta Graeca ars vigeret: neque infra in enumeratione sculptorum Quintilianus ejus generis auctores ponit, quamvis ipsa opera ut rudia verbo tangat. Nisi itaque meliora me artium historiae periti edoceant, minus commodo hoc usum exemplo nostrum censebo; cum ratio ipsa et respondentia illa Aesanae et Atticae eloquentiae genera, hic etiam duo diversa quidem sed simul vigentia postulent, quorumque non *amatores* modo, antiquissima quaeque deosculantes, sed *auctores* etiam illis ipsis temporibus extiterint.

2. *nescio an ars ulla.* „Dif-
ficilior hic ratio formulae
„*nescio an*, cum non pro-
nus insequatur *ulla*“ [ut scilicet ope litterae *u* in vocula *an* fiat *nulla*], „sed antever-
tatur *ars*. Non tamen audacia videtur, vel hic reponere *nulla*.“ SPALD. Vid. eundem ad 6, 3, 6. et not. crit. ad 7, 2, 41. 9, 4, 1. 10, 1, 65. In omnibus his locis enim negationem e conjectura (nisi quod 7, 2, 41. unum Campa-

num auctorem habuit) satis facili sane post ipsum *an* emendatione, aut reposuit aut reponendam suavit. Sane 2, 1, 10. 3, 1, 2. 6, 3, 8. 8, 4, 8. 12, 11, 17. formulam *nescio an* secundum legem criticorum usurpatam a Quintiliano invenio: sed, quod probe observandum, in omnibus hic locis (plura autem mihi quidem, qui ea quae editorem decet diligentia hunc scriptorem non perlegi, non innotuerunt) is tantum vocum illarum usus prostat, quo junguntur verbis augmentibus, laudantibus, asseverantibus („*nescio an plurimum, minima, efficacius* etc.“); negationi junctas easdem apud nostrum non reperio. Neque tamen hoc eo dico, quod de aliorum auctorum usu satis certo (*haud scio an nemo* et sim. vid. Duker. ad Flor. 3, 12. Drakenb. ad Liv. 37, 54.) dubitem: sed Quintiliani huic operi immittere meo arbitrio, quod libri ubique omnes (si unum ex tot, et uno loco, excipis) non agnoscunt, cujusque aliud exemplum apud eundem non est; hoc, inquam, non sustineo, nollemque factum a Spaldingio. Quid enim si fluctuavit in hoc etiam

lum quia aliud in alio magis eminent, sed quod non una omnibus forma placuit, partim conditione vel temporum vel locorum, partim iudicio cuiusque atque proposito.

3 Primi, quorum quidem opera non vetustatis modo gratia visenda sunt, clari pictores fuisse dicuntur *Polygnotus* atque *Aglaophon*, quorum simplex color tam sui studiosos adhuc habet, ut illa prope rudia, ac velut

2. qui aliud Turic. in alia Turic. Flor. Jenf. (tac. Gesn.) et edd. post. ante Ald. quod uno omn. Turic. Flor. cuique Turic. Flor.

3. vetustis Turic. Flor. visenda Turic. miscenda Voss. 1. 3. (Dixeris fuisse qui darent non vetustis modo miscenda.) sunt. Sic Turic. Flor. Camp. Jenf. (tac. Gesn.) cum edd. ante Leid. acc. Rollin. sunt reliqui. tum sui Guelf. habeat Flor. c. Alm. illa pro rudia

usus? Quid si Quintilianus eam normam secutus est, ut nescio an plurimum et similia sensu affirmativo, nescio an ullum, an enarrabile (cujusmodi verba per se non asseverant, sed extenuant) negativo usurparet? Quin interest aliquid inter simplicem negationem, qualis est *nullus*, quamvis per *nescio an* diffidenter prolatam, et illam de *nullo* haesitationem: atque ego illam pro hac ponendo sensum minuere verear.

Ceterum *ars ulla*, post vocem *orator*, breviter dictum est loco ejus, quod plenius est *artifex in arte ulla*.

3. clari pictores. In his et in statuariis qui mox recententur faciemus ut Gesner. et priores, studiososque ablegabimus ad Plinii libros 34. 35. et ad Francisci Junii Catalogum Artificum; nisi ubi haec etiam adminicula dubii aliquid relinquunt, ut statim in primis duobus.

Polygnotum filium fuisse *Aglaophontis* notum ex Simonidis epigr. ap. Paul. 10, 27. ex Plat. Ion. p. 532. e. et ex Dione Chryf. 55. init. qui simul narrat eum patre in pictura magistro usum. Quid igitur est cur priori loco *Polygnotum* memorat Quintilianus hic, ubi temporis ratio

1086 futurae mox artis primordia maximis, qui post eos extiterunt, auctoribus praeferant,

Turic. *i. prorudia* Flor. (unde nimium tamen foret effingere *praerudia*). *prope prorudia* Camp. *futura* Locat. Ven. Bad. *post hos* Guelf. *pictoribus* Camp. c. Goth. Voss. 2. Andr. Ald. *praeferant*. Sic Turic. Flor. Guelf. Camp. Exc. Sant. c. Alm. Voss. 2. Bern. Goth. Ba-

aliqua habetur? Et ne hoc leve putes, en Plinium etiam, qui lib. 35. c. 9. Polygnotum clarum fuisse tradit ante Ol. XC., Aglaophontem illa ipsa. Erunt qui haec ita dirimant, ut duos fuisse Aglaophontes pictores statuunt, patrem et filium; et hunc quidem esse dicant quem Dio Chryf. l. l. innuit his verbis: Πολύγνωτος δὲ ὁ ζωγράφος καὶ ὁ ἀδελφὸς ἄμφω (μαθῆται γέγονασιν) τοῦ πατρὸς Ἀγλαοφώντος. Sed alium jam hujus filium, nobilem et ipsum pictorem, *Aristophontem* novimus cum aliunde tum ex Platonis Gorg. p. 448. b. Εἰ δὲ γε ἤσπερ Ἀριστοφῶν ὁ Ἀγλαοφώντος, ἢ ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ, ἀμπειρος ἦν τέχνης, τίνα ἂν αὐτὸν ὀρθῶς ἐκαλοῦμεν; Δῆλον ὅτι ζωγράφον. Quid, tres igitur filios nobiles pictores habuit Aglaophon? Concedam ita esse potuisse: sed hoc certissimum est, et Platonem et Dionem nonnisi duos in animo habuisse ita nobiles, ut altero nominato alter sponte cuique in mentem veniret.

Quid multa? Noverant Graeci illi auctores non nisi Polygnotum et Aristophontem, filios Aglaophontis. Quid igitur fiat Aglaophonti apud Plinium et Quintilianum? Idem profecto quod Aglaophonti apud Athenaeum. Is enim lib. 12. p. 534. d. pictum ab eo narrat Alcibiadem celeberrimorum ludorum victorem, quod in antiquum illum Polygnoti patrem per tempora non cadit. Atqui idem de *Aristophonte* narrat Plutarchus Alcib. p. 199. d. Vides igitur confusos pridem patrem et filium, pictorem utrumque; quod saepius factum, in tam similibus nominibus, et in Romanorum maxime libris, nemo mirabitur; quamvis non facile decernas, ipse scriptores an doctiores etiam subinde librarii ita peccarint. Certe notatu dignum videtur, apud Plinium Aglaophontem quidem illum minorem inter artifices memorari, sed nulla ejus opera recenseri mox cap. 11; contra Aristophontis tabulas indicari, cujus inter ar-

proprio quodam intelligendi, ut mea opinio fert, ambitu. Post *Zeuxis* atque *Parrhasius* non multum aetate distantes, circa Peloponnesia ambo tempora, (nam cum Parrhasio sermo Socratis apud Xenophontem invenitur,) plurimum arti addiderunt. Quorum prior luminum umbrarumque invenisse rationem, secundus examinasse subti-

fil. *praeferantur* reliqui: perperam. modo post intelligendi inferunt Guelf. Jenf. et edd. post. ante Ald. ut ex ea opinio est a. Turic. Flor. c. Alm. ut mea op. est a. Guelf. ut m. est op. a. Voss. 1. Nostrium est in Goth. (tac. Gesn.) et edd. omnibus ante Gryph. ut m. fert op. a. reliqui: nescio unde: nisi est in Voss. 2. 3. quos silet Burn.

4. *Zeufis* edd. antiquiores omnes cum ipsis Gibf. et Obr. *Zensius* Camp. bis. *peloponnesia* Guelf. — *ensia* Goth. (tac. Gesn.) Camp. Jenf. Cf. 4, 2, 7. „Sunt qui bella substituunt, et tempora deleant: sed nihil mutem.“ Sic Bad. qui quosnam intelligat, ignoro. Sed iudicium ejus utique probo, in mira sane sed facili breviloquentia. *secundum exam.* Flor.

tifices antea nulla mentio. Quintilianum haec nomina ipsum confudisse, nihil impedit.

intelligendi — *ambitu.* cf. 4, 1, 18. Aptum de tali affectatione Gesner. affert Plinius locum 34, 2. l. 3.

4. *Peloponnesia tempora.* cf. not. crit. Accuratus autem, ut ex Plinio aliisque patet, ita tradendum erat, floruisse hos circa finem Peloponnesii belli et post: nam illi antiquiores quoque, cetera

Polygnotus, flagrante cum maxime eodem bello clari fuerunt. — Locus *Xenophontis* est in *Memor.* 3, 10, 1.

examinasse subtilius lineas, et mox *circumscripsit omnia.* Plin. 35, 10. de Parrhasio: *Primus symmetriam picturae dedit, — confessione artificum in lineis extremis palmam adeptus. Haec est in pictura summa subtilitas. Corpora enim pingere et media rerum est quidem magni operis, et in quo multi gloriam tulerint:*

lius lineas traditur. Nam Zeuxis plus mem- 5
bris corporis dedit, id amplius atque au-
gustius ratus, atque, ut existimant, Homerum
secutus, cui validissima quaeque forma et-
iam in feminis placet. Ille vero ita cir-
cumscripsit omnia, ut eum *legum latorem*
vocent, quia deorum atque heroum effi-
gies, quales ab eo sunt traditae, ceteri, tan-
quam ita necesse sit, sequuntur. Floruit 6
autem circa Philippum et usque ad succes-
sorez Alexandri pictura praecipue, sed di-
versis virtutibus. Nam cura *Protogenes*,
ratione *Pamphilus* ac *Melanthius*, facilitate
Antiphilus, concipiendis visionibus, quas

5. Ab hac inde paragrapho sigla illa *al* (vid. ad 10,
7, 14.) in Turic. et Flor. saepius recurrit, ut notabimus.
Manifesto autem in quibusdam locis valet *alias* et cum
ipsa lectionis varietate, ut statim, in textum migravit; aliis
locis nondum de ea mihi quidem liquet. *corporis*
al edidit dedit id Turic. Flor. *aut augustius* Guelf. c.
Voss. 3. *quoque* Camp. *qui deorum* Turic. *qui ad d.*
Guelf. *quod d.* Camp. Mox sunt om. Guelf. Goth. (tac.
Gesn.) Jenf. c. Voss. 2. *sectantur* Voss. 1.

6. *sed ex diversis* Guelf. Exc. Sant. c. Voss. 2. Goth.
Jenf. et edd. post. ante Gryph. *f. a div.* Camp. *cum*
pro cura Guelf. Exc. Sant. Jenf. c. edd. post. ante Ald. in
qua scriptura mox *ratione* retrahitur interpunctione ad
praecedens nomen, et sic sequentes etiam ablativi, ut Apel-

[huc refer Zeuxin]: *extrema*
corporum facere et desinentis
picturae modum includere ra-
rum in successu artis invenitur.
Ambire enim debet se extremi-
tas ipsa et sic desinere, ut pro-

mittat alia post se, ostendat-
que etiam quae occultat.

6. *concupiendis visionibus.*
Cf. 6, 2, 29. 30. Apparet au-
tem hunc artificem mirandum
fuisse in pingendis iis quae

γαρταγίας vocant, *Theon Samius*, ingenio et gratia, quam in se ipse maxime jactat, *Apelles* est praestantissimus. *Euphranorem* admirandum facit, quod et ceteris optimis studiis inter praecipuos, et pingendi fin-
7 gendique idem mirus artifex fuit. Similis in statutis differentia. Nam duriora, et Tuscanicis proxima *Callon* atque *Hegeſias*,

les tali finitione careat. *phantasias* Camp. vacuum spatium in Jenf. *παραγίας* Tarv. Sed Locatellus primus recte. *Theo* solus Tarv. sed haec nulla auctoritas omisso tantum apice. et ingenio et gr. Guelf. ipse in se Goth. Jenf. (tac. Gefn.) et edd. post. ante Stoer. exc. Ald. *ipsae maximae at jacta tapellis* Turic. i. m. at jactatapel-
lis Flor. ceteris at optimis Turic. c. aliis o. Flor. optimis et udis Guelf. o. erudis Voff. 3. optimus erudis Voff. 1. et ante ping. om. Goth. (tac. Gefn.)

7. *tuscanis* Turic. Flor. *tuschaicis* Camp. *Cal-
lon*. Sic Turic. Flor. *callo* Guelf. c. Voff. 3. Bern. *calo* marg. Basil. et (addito *que*; vid. mox) Voff. 1. *colon* Voff. 2. *Calon* reliqui. atque *Hegeſias*. Sic Guelf. Camp. Exc. Sant. a. *Hegeitas* Bern. et *egeſtus* Voff. 3. Sed Voff. 1. praecedenti nomini ita adnecit *Caloque et egeſcas*. Reliqui atque *Egeſias*. Nos dedimus quod boni libri dant, optimi voluerunt. Sed cum ignotum inter fluctuarios nomen sit *Hegeſiae*, Broukhufius et Burm. perquam probabiliter emendant *Hegias*. Hic enim inter antiquiores illos memoratur Plinio 34, 8. et Pausaniae 8, 42. ubi Atheniensis dicitur. Aliunde tamen haec etiam nominis forma non affertur; et apud Plinium quidem loco primario in antiquioribus editionibus est *Hegleas* et *Eglias*; alter ejusdem capituli locus in iisdem scribitur ita: „*He-
gias* Minerva Pyrrhusque rex laudantur, et Celetizontes

raro aut plane non contingit videre. Quod confirmatur eo quod in paucissimis quae ejus memorantur tabulis Orestes est matrem occidens. Plin. 35, 11. Plut. de aud. poetis c. 3.
7. *Hegeſias*, v. not. crit.

jam minus rigida *Calamis*, molliora adhuc supra dictis *Myron* fecit. Diligentia ac decor in *Polycleto* supra ceteros, cui quanquam a plerisque tribuitur palma, tamen, ne nihil detrahiatur, deesse pondus putant. Nam ut hu-
 8 manae formae decorem addiderit supra verum, ita non explevisse deorum auctoritatem videtur. Quin aetatem quoque gravio-

„pueri; et Castor et Pollux ante aedem Jovis Tonantis „*Agesiae*.“ Ultimam nomen non immerito omiserant posteriores: sed Harduinus e mss., ut ait, restituit *Hegesiae*, nihil praeterea de hoc nomine hic annotans; quod equidem e varietate lectionis irrepisse puto. Ad priorem autem locum Quintilianei *Hegesiae* meminerat Harduinus, eumque sibi visus erat reperire in inscriptione apud Reinesium, quae est notissima illa in Borghesiano quem vulgo dicunt Gladiatore ΑΓΑΣΙΑΣ ΔΩΣΙΘΕΟΥ ΕΦΕΣΙΟΣ ΕΠΟΙΕΙ. Nomen tamen *Ἀγασίας*, si genuinum, derivandum est ab *ἀγαμαι* miscendumque neque cum ionico *Ἡγησίας*, neque cum dorico *Ἀγησίας*. Sed adhuc fortasse diligentius inspiciendum marmor ipsam, ut sciamus, an liquida sit illa scriptura. Interim hoc quidem ex his omnibus apparet, nondum licere editori Quintiliani a libris in hoc nomine recedere.

jam minu frigida Turic. Flor. (hic quidem junctim minufr.). j. multifrigida Guelf. lami frigida Jenf. j. m. frigida Goth. (tac. Gesn.) Camp. c. Alm. Voff. 1. 3. Tarv. et edd. post. ante Gryph. j. m. frigidus Vall. Recepta unde sumpta sit, nescio: sed esse videtur in Voff. 2. Deinceps loco nominis *Calamis* in Turic. Flor. est *calmus*. Sed *calamus* Voff. 3. *calinus* Camp. Vall. Goth. Voff. 2. *polyclito* hic et mox Guelf. c. Voff. 1. Bern. *super cet.* Guelf. *tribunatur* Jenf. c. edd. ante Bad. acc. Ald.

8. *humane decorem*, omissa voce *formae*, Guelf. *explicituisse* Goth. Camp. c. Voff. 5. *auctoritate* Flor. *gra-*

supra dictis. „his proxime postpositam. (v. Spald. ad 2, „dictis.“ Vid. 2, 1, 10. — 19, 2.) comparativo jungas Vocem autem adhuc quamvis oportet.

rem dicitur refugisse, nihil ausus ultra leves genas. At quae *Polycleto* defuerunt, *Phidiae* atque *Alcameni* dantur. *Phidias* tamen diis quam hominibus efficiendis melior artifex creditur, in ebore vero longe citra aemulum, vel si nihil nisi *Minervam Athenis*, aut *Olympium* in Elide *Jovem*, fecisset: cuius pulchritudo adjecisse aliquid etiam receptae religioni videtur; adeo majestas operis deum aequavit. Ad veritatem *Lyfippum* ac *Praxitelem* accessisse optime affirmant. Nam *Demetrius* tanquam nimius in ea reprehenditur, et fuit similitudinis quam pulchritu-

tioem Guelf. Exc. Sant. *utra levis* Flor. *u. levas* Guelf. *u. lenes* Goth. *Alcmeni* Goth. (tac. Geln.) *Alcimoni* Camp.

9. *creditur*. Sic Turic. Flor. Camp. Guelf. Goth. (tac. Geln.) Exc. Sant. c. Alm. Bern. Voff. 2. Colb. Ald. *traditur* reliqui. In sollemni permutatione (cf. 10, 2, 20.) illud praetuli non solum ob librorum auctoritatem, sed quoniam de *Phidiae* arte et praestantia non traditio quaedam, sed iudicium etiam tum erat et persuasio. *cuj. pulchr. adj.* om. Turic. Flor. c. Alm. *ideo* Guelf. *ac Praxit.* Sic Turic. Flor. Guelf. Camp. et sic in superioribus bina semper nomina per *atque*. Reliqui *et P.* certe Goth. et edd. nam silentio de codd. nulla in talibus fides. *minus in ea* Guelf. Exc. Sant. *in ea nimius* Camp. n. in eo Obr. (err. Burm.)

9. *efficiendis*. „Pro efficiendis, ut cum Apulejo loquar, vel efficiendis. Macrobius. 5. Sat. 17. hac materia, vel maxime in efficiendis simulacris utuntur. Cod. Theod. „leg. ult. de artific. *Efficiendos sacros vultus.*“ Colomelius. Cf. 5, 12, 21. item Dukerum ap. Oudend. ad Sueton. Domit. 19. qui tamen malebat h. l. *efficiendis.*“

dinis amantior. In oratione vero si species ¹⁰ intueri velis, totidem paene reperiis ingeniorum quot corporum formas. Sed fuere quaedam genera dicendi conditione temporum ¹⁰⁸⁸ horridiora, alioqui magnam jam ingenii vim prae se ferentia. Hinc sint *Laelii*, *Africani*, *Catonnes* etiam *Gracchique*, quos tu licet *Polygnotos* vel *Callonas* appelles. Me-

10. *penae* (Flor. *poenae*) *al. recipias ing.* Turic. Flor. *p. recipias i.* Alm. *p. reperies i.* Jenf. (tac. Gesn.) c. Voff. 3. *quod corpora f.* Flor. *fuere* Camp. Jenf. (tac. Gesn.) et edd. ante Gryph. *conditione al. corporum horr.* Turic. Flor. *c. corporum h.* Alm. *horridior* Turic. *alioquin* Jenf. (tac. Gesn.) et edd. aliquot post. *magna alia ingenii prae* Turic. Flor. c. Alm. omissa voce *vim*; ut paene suspicere *magnalia* Tertulliani jam nostro usurpata. *vim ingenii* Camp. Goth. Jenf. (tac. Gesn.) *praeferentia* Voff. 1. 3. *Hinc sint.* Sic Turic. Flor. quos deferere non poteram, cum hujus conjunctivi eadem sit ratio, quae sequentium *teueant, efflorescat.* Reliqui *sunt*, siquidem diligenter omnes sunt collati. *laedi* Turic.

Catonnes etiam. Sic Turic. Flor. (nisi quod *hic canores*) Guelf. Goth. (tac. Gesn.) Camp. c. Alm. Voff. 1. 2. Ald. Reliqui *etiam* omittunt; quos cur contra scriptos tantum non omnes sequerer non erat. Neque sine illo *etiam* in fine longioris seriei seruari poterat *que*; quod *Catonnes* tantum *Gracchosque* nunc copulat. *Callonas.* Sic Flor. Camp. *Callones* Tarv. *calones* Goth. Jenf. et edd. post. ante Bad. acc. Basil. Gibl. Obr. *Calonas* reli-

10. *species.* Hae generibus hic etiam opponuntur. Cf. §. 1. 2. *magnam jam — vim.* cf. not. crit.

Hinc sint Laelii. i. ex hoc numero (v. ad 3, 6, 37.) esse dicamus Laelios. — Confe-

rantur autem in C. *Laelii* Sapiientis et Scipionis *Africani* minoris eloquentia infr. §. 39. it. 1, 1, 6. Cic. Brut. 82. *Catonem* Cenforium et *Gracchos* conjunctos habes etiam 2, 5, 21.

diam illam formam teneant *L. Crassus*, *Q. Hortensius*. Tum deinde efflorescat non multum inter se distantium tempore oratorum ingens proventus. Hic vim *Caesaris*, indolem *Coelii*, subtilitatem *Calidii*, diligentiam *Pollionis*, dignitatem *Messalae*, sanctitatem *Calvi*, gravitatem *Bruti*, acumen *Sulpicii*, acerbiter *Cassii* reperiemus. In iis etiam, quos ipsi vidimus, copiam *Senecae*, vires *Africani*, maturitatem *Afri*, jucunditatem *Cri-*

qui; nisi quod silentur manuscripti Burmanniani. *te-*
nent Goth. t. vel Crassusque Hortensius Flor. t. L. Cras-
sus Hortensiusque Guelf.

11. Verba *Tum deinde* — — *proventus* om. Guelf. *distantium temporum* mendose Stoer. et edd. post. ante Burm.

Hic vim. Sic Turic. Flor. Guelf. Camp. c. Bern. *Hinc v. reliqui.* Quae sequuntur, eo, quo nos, ordine dant Turic. Flor. Goth. (tac. Gesu.) Camp. Sed Alm. omittit *Brutum, Sulpicium, Cassium*; Guelf. cum Voss. 2. *Pollionem Messalam, Calvum.* Reliqui modo nominatos tres ultimo loco exhibent; ut appareat, omissos primo, mox ad marginem notatos, tandem non suo loco insertos esse. Nam, ut hoc unum memorem, quam male *gravitas*, interjectis dissimillimis, distracta sit a *dignitate* et *sanctitate*, nemo non sentiat. Nunc varietates singulorum verborum ponemus. *Calidii* vid. ad 10, 1, 23. Pro *Pollionis* Voss. 1. *polidis*, Turic. Flor. *calvi quis*, mire. Tum *messalae* Turic. Flor. *sanctitatem* Turic. Flor. *calvii* Camp. *breviter* pro *Bruti* Turic. *sulpitia* Turic. Flor. *cervitatem* Turic. Flor. *reperimus* Goth. (tac. Gesu.) In iis. Sic Turic. (nisi quod uno I) Guelf. *his* reliqui; sed silentur Burmanniani. *videmus* Stoer. Chouet. Leid. *judicantem Crispi* Flor.

11. *Hic vim Caesaris* etc. racteribus conferantur iudicia
Cum iis, qui in singulis vi- de iisdem supra 10, 1, 113.
ris verbo hic indicantur, cha- usque ad finem capitis. Nam

spi, sonum *Trachali*, elegantiam *Secundi*. At ¹²
M. Tullium, non illum habemus *Euphrano-*
rem circa plurium artium species praestan-
 tem, sed in omnibus, quae in quoque lau-
 dantur, eminentissimum. Quem tamen et
 suorum homines temporum incessere aude-
 bant ut tumidiorem, et *Asianum*, et redun-
 dantem, et in repetitionibus nimium, et in
 salibus aliquando frigidum, et in compo-
 sitione fractum, exultantem, ac paene, quod
 procul absit, viro molliorem. Postea vero ¹³
 quam triumvirali proscriptione consumtus est,
 passim qui oderant, qui invidebant, qui ae-
 mulabantur, adulatores etiam praesentis po-

12. *A M. Tullium* Goth. (tac. Gefn.) *adam T. Flor.*
plurimum Flor. quae tamen Flor. incessere audiebant Tu-
ric. Flor. timidiorem Jenf. (tac. Gefn.) et Asianum et
videbunt et red. Turic. Flor. sed ex Alm. et videbitur af-
fertur. Facile quidem elicitur et ridebant ut redundan-
tem: sed illepidam haec foret variatio, cum non appareat,
cur tumidior quidem incessatur, redundans rideatur. Quare
ex male repetitis syllabis et redund. natam credo scriblici-
nem olim, quae in verbum illud transierit. reddudantem
Turic. et repetitionibus Voss. 2. non male: vid. 1, 11, 3.
compositionem Turic. Flor. exultantem om. iid.

13. *passim al. qui oderant passim quid inviderant Tu-*
ric. p. al. qui oderant passim quod ederant qui viderant
Flor. p. quod erant q. i. Voss. 3. p. quod oderant q. i.
Voss. 1. inviderant Camp. quoque. quae mulaban-

omnes ibi memorantur prae- qui debebat, successit mox
 ter *Calidium*, de quo vid. ad *Postea vero quam.*
 10, 1, 23. *exultantem. Cf. 9, 4, 108.*

12. *Quem — incessere. Vid. 10, 2, 16.*
 12, 1, 22. *et suorum. In 13. qui aemulabantur. Non*
 locum alterius et, quod se- aemuli illi virtutis et prae-

tentiae, non responsurum invaserunt. Ille tamen, qui jejunos a quibusdam atque aridus habetur, non aliter ab ipsis inimicis male audire, quam nimis floribus et ingenii affluentia, potuit. Falsum utrumque, sed tamen illa mentiendi propior occasio. Praecipue vero presserunt eum, qui videri Atticorum imitatores concupierant. Haec manus,¹⁰⁸⁹ quasi quibusdam sacris initiata, ut alienige-

tur Turic. q. emulabant Guelf. responsum Flor. atque aridus. Sic Alm. Goth. Jenf. (tac. Gesn.) et edd. post. ante Stoer. et a. reliqui. habebatur Turic. Flor. quod verum fortasse; quanquam ab alterutro ad alterum facilis lapsus in compendio habebatur. Tum, omisso non, Turic. Flor. ita: aliter ab ipsis inimicis alia inimicis quam nimis flor. Ex Alm. autem Burm. sic. „Aliter ab inimicis.] Alia inimicis.“ quae relatio ob omissum quidem in lemma ipsum suspecta, tamen originem confusionis in illis codd. praebere videtur. Mox nimis Alm. quoque. fit tamen Turic. Flor.

14. *concupiebant Turic. Flor. Camp. Jenf. (tac. Gesn.) et edd. ante Ald. acc. Gryph. Gibf. Obr. Roll. cupiebat (sic) Basil. concupierunt Goth. In vitioso concupiebant „fere omnes“ conspirare Burmannus notavit. Nostrum dant praeter edd. aliquot recentiores Guelf. et Bern. In quo acquievi; quamvis concupiscebant vel cupiebant malim.*

quasi om. Turic. Flor. c. Alm. ut alienigenam

stantiae (ut 10, 1, 62.), sed famae et gratiae, ut Hortensius olim fuerat; vid. 11, 3, 8.

habetur. vid. not. crit.

illa mentiendi propior occasio. „Malim fere agnoscere „neutrum in illa.“ SPALD. Acute et vere. Illa enim respicit illud jejunos — habetur, quae non est occasio mentien-

di, sed ipsum mendacium. „In „illum“ itaque „sensum mentiendi propior est occasio.“

14. *concupierant. v. not. crit.*

alienigenam i. non Atticum et tantum non barbarum. illis i. Atticae eloquentiae. De ceteris hujus et seq. §. cf. not. crit.

nam parum studiosum devinctumque illis legibus insequeretur: unde nunc quoque aridi, ¹⁵ et exucci, et exangues. Hi sunt enim, qui suae imbecillitati sanitatis appellationem, quae est maxime contraria, obtendunt; qui quia

parum studiosum. Sic Camp. u. a. p. *statiofum* Turic. Flor. c. Alm. ut *alienigena metrum superstiofum* Guelf. Exc. Sant. it. Bern. quanquam ex hoc vox *alienigena* non ponitur. ut *alienigenam et virum superstiofum* reliqui, praeter Obr. qui effinxit u. a. *metrorum superstiofum*, quod recte displicuit Burmanno. Mihi scriptura Camp. a qua leviter recedit corruptela vetustorum, satis commoda visa est (cf. 9, 4, 16.): inde autem conjecturis et mendis concretae reliquorum scripturae. Non multum autem repugnam, si quis et inde sumptum ante *parum* inferere velit; quanquam sine eo sequentia commodius fortasse voci *alienigena* ulterius explicandae inferviunt. Sed vocem *eum* indidem exculptam acceptiorem fortasse legentibus tradam. Quae omnia ut incerta hic ponere malui. In ea autem ratione quam Burmannus et Gesner. commendant, et *parum superstiofum*, bene quidem habet superstitionis mentio (cf. 4, 2, 85. 9, 4, 25.), sed discrepat ab usu vox *parum*, quae non satis valens, verbis sensus deterioris jungi non potest, nisi per ironiam, quae hic non placeret. *devinctumque* Goth. (tac. Gesn.) c. Voss. 1. 3. *insequeretur* Jenf. et edd. post. ante Gryph. 1544. quod a Gesnero laudatum (cf. Ruhnk. ad Rutil. Lup. 2, 1.) si scripti etiam tradant, nemo repudiet.

15. *exfuti* Flor. *exfucti* Voss. 1. *exucci* Camp. *exuci* Jenf. et alii. Ego *exucci*, *exangues* scribendo Spaldingii constantiam in hoc libro servare utique debui (ipso hic etiam in schedis jubente), alias *exsuccus*, *exanguis*, oculis, non sane auribus, scribens; nihiloque minus eos ridens, qui *exsilium* quoque et similia nobis anxie religiosi repraesentant. *imbecillitatis san. appellatione quae ex max.* Guelf. *obtendant* (Turic. *optendant*) *qui quia* Turic. Flor. Guelf. Exc. Sant. Camp. Goth. Jenf. (tac. Gesn.) c. Bern. et edd. ante Stoer. unde non dubium ceteros etiam codices, quos Burmannus perinde ut editos tacet, ita exhibere. Reliqui, ex nescio cujus arbitrio, locum ita consti-

clariorem vim eloquentiae, velut solem, ferre non possunt, umbra magni nominis delitescunt. Quibus quia multa, et pluribus locis Cicero ipse respondit, tutior mihi de hoc
 16 differendi brevitatis erit. Et antiqua quidem illa divisio inter *Atticos* atque *Asianos* fuit:

tuunt, ut omisso *qui*, et verbis *hi sunt enim* — obtendant parentheseos signo inclusis, verbum *delitescunt* ex superioribus *Unde nunc quoque aridi* etc. pendere faciant. Qui non animadverterunt nullam in his esse logicam consecutionem. „Olim Attici qui sibi videbantur Ciceronem insequerentur: unde nunc quoque aridi oratores Atticorum nomine se tutantur.“ Nam Atticos indicari hoc *magno nomine* (cf. 21. 26.) et illi viderunt; neque in Ciceronem (quem ratio sane logica requirit) quisquam hoc cogat. Et fac ad Ciceronem haec quocumque modo redeant; quomodo „Cicero ipse responderit“ illis, qui „nunc quoque“ eum insequuntur? Sed aridis illis omnium temporum pseudo-Atticis respondisse dici potest. Reduxi igitur antiquam et omnium codicum scripturam, in qua ad *nunc quoque* mente repetendum est *Ciceronem insequuntur*. Tum novo spiritu insit oratio: *Hi sunt enim* etc. Verum sic obtendendi et delitescendi verba ad unum eundemque modum redigenda erant: quod contra codices me fecisse nemo vitio vertet; eo minus, quod conjunctivi (*obtendant*) post illa *hi sunt* in tanta asseveratione plane nulla sit ratio. Fieri quidem potest, ut in duabus hisce paragraphis ipsa Quintiliani manus nondum usquequaque sit repraesentata: sed omnia tamen expulsi quae nulla auctoritate nitentur, et praeter indicativum *obtendant*, non reposui nisi quod libris legitime firmatur, imo solam editionis principis scripturam, a qua antiquissimi codices in levioribus tantum recedunt; reduxi.

16. *illa quidem* Goth. (tac. Gesn.) *Att. atque As.* Sic Turic. Flor. Guelf. Goth. (tac. Gesn.) c. Voss. 2. Bodl. et edd. ante Gryph. (nisi quod Camp. *A. et A.*). Reliqui

15. *Cicero ipse respondit.* c. 82 sqq. *Orat. c. 7* sqq. Vid. Gesnero indicante Brut.

cum hi pressi et integri, contra inflati illi et inanes haberentur; in his nihil superflueret, illis iudicium maxime ac modus deesset. Quod quidam, quorum et *Santra* est, hoc putant accidisse, quod, paulatim sermone Graeco in proximas Asiae civitates influente, nondum satis periti loquendi facundiam concupierint: ideoque ea, quae proprie signari poterant, circuitu coeperint enunciare, ac deinde perseverarint. Mihi autem orationis differentiam fecisse et dicentium et audientium naturae videntur: quod Attici, limati quidam et emuncti, nihil inane aut redun-

Af. atque Att. scilicet ob sequens *hi—illi*: cf. 12, 3, 30. cum *ii* Guelf. Jenf. (tac. Gefn.) in *his*. Sic Turic. Flor. Guelf. Camp. cum Alm. Goth. Jenf. et edd. ante Gryph. 1544. acc. Obr. Reliqui *et* praemittunt. *maximi* Turic. Flor. Guelf. *maximum* Jenf. Locat. *modus* *at* denique quod Turic. Flor. *m. denique q.* Alm. *santra* Goth. *sanctra* Jenf. Ald. *sancta* Flor. cum Kapp. Locat. Ven. *satira* Voff. 3. *concupierunt* Camp. *signa pot.* Turic. Flor. *deinde persev.* Sic Turic. Flor. Camp. c. Alm. Reliqui inferunt in *eo*, quod est scholium. *perseveraverint* Camp. Jenf. (tac. Gefn.) c. edd. ante Bad. acc. Basil. *perseverarent* Guelf. c. Voff. 3.

17. *differentia* Camp. *atti climati* Turic. *quidam.* Sic Turic. Flor. Guelf. Camp. Goth. (tac. Gefn.)

16. *Santra.* Nobilis Grammaticus, quem laudat auctor vitae Terentii, sapientiusque Festus et alii. *severent adhibere*, it. 3, 8, 19. 7, 1, 30.

17. *quod Attici.* vid. 12, 9, 9.

limati quidam. Notus hic pronomini *quidam* usus, quo additur vocabulis significatio- nis translatae, vel nimiae, vel *perseverarint.* Hoc verbum haeret eidem, cui *coeperint*, infinitivo: cf. 6, 4, 19. *per-*

dans ferebant; Afiana gens, tumidior alio-
 qui atque jactantior, vaniore etiam dicendi
 18 gloria inflata est. Tertium mox, qui haec
 dividebant, adjecerunt *genus Iihodium*: quod
 velut medium esse atque ex utroque mixtum¹⁸⁰⁰
 volunt. Neque enim Attice pressi, neque
 Afiane sunt abundantes: ut aliquid habere
 19 videantur gentis, aliquid auctoris. *Aesch-*

et; noli dubitare, scripti omnes: nam Burmannus, qui nul-
 lum memorat, indiligentiae manifestus est. Edd. omnes
 inde a Jenf. *quidem*, quod vel positione falsum se prodit,
 cum oppositio Afianorum post nomen *Attici* locum illi as-
 signaret. Sed ibi etiam facile eo caremus. Genuinum
quidam ignoratio sensus oblitteravit. *enucti* Turic. *alio-*
quin et jactantior Jenf. et edd. post. aut. Bad. qui habet
alioqui et j. cum edd. post. ante Burm. qui primus dedit
 nostrum, unde sumpserit, ne verbo quidem monens: esse
 tamen in Spaldingianis certe mss. (excepto Guelf. qui ha-
 bet *aliquid etiam jact.*) et in Camp. silentium in collatio-
 nibus, quae factae sunt ad edd. Burm. et Gesn., demon-
 strat. Itaque formam *alioquin* ante vocalem spernere de-
 bui, idque eo confidentius, quod infra etiam §. 63. forma
alioqui ante *et* optimis firmatur libris. Sed 2, 17, 31.
 ante *ubi* Flor. habet *alioquin*, Guelf. *alioquim*.

18. *ac ex utroque* e Goth. enotavit Spald., cum Gesn.
 posuisset *velut* tanquam varietatem vocis *atque*. Mox ver-
 ba *mixtum volunt* — — *ut aliquid* desunt in Turic. Flor. et
 Alm. *aliquid ut habere* Camp. non male.

alia de causa excusandae, et 10, 38. Fin. 4, 7, 16. 5,
 idem fere valet quod adver- 25, 74.
 bia *quodammodo, quasi*, quo- *alioqui*. „cf. 2, 15, 9. 12,
 rum posteriori saepe etiam 10, 63.“ SPALD.
 jungitur. Cf. supra c. 3, 11. 19. *Aeschines*. Scholam
leguleji quidam, it. hic 19. et rhetoricam Rhodi aperuisse
 superius 14.; et vid. Goerenz. Aeschinem, non contemnendi
 ad Cic. Acad. 1, 5, 21. : 1, auctores narrant, Plutarchus

nes enim, qui hunc exilio delegerat locum, intulit eo studia Athenarum: quae, velut fata quaedam coelo terraque degenerant, saporem illum Atticum peregrino miscuerunt. Lenti ergo quidam ac remissi, non sine pondere tamen, neque fontibus puris, neque torrentibus turbidis, sed lenibus stagnis similes habentur. Nemo igitur dubitaverit, ²⁰ longe esse optimum genus Atticorum. In quo ut est aliquid inter ipsos commune, id est iudicium acre tersumque: ita ingenio-

19. *delegerit* Turic. Flor. *studio iid. velud* Turic. *sita* Turic. Flor. *caelum terramque iid. c. Alm.* in quo accus. Burm. ablegat ad Heins. ad Ovid. Pont. 3, 1, 45. quem eo tantum fructu conseras, ut sentias diversissima esse, quae prostant ibi exempla. *sapore* Flor. ubi sola apicis omissio structuram nobis poeticam protulit. *peregrinum* Guelf. *quidam.* Sic, nisi quod Vossianos et Alm. iterum silet Burm. (vid. 17.), mss. non modo omnes, Bernensi etiam hic a collatore suo non neglecto, sed editi etiam ante Bad.: ut dubium nemini esse possit, vulgatum *quidem* arbitrio sive hujus sive Vallae invecum esse. Quod quamvis hic sine reprehensione locum obtineret, consensui tamen librorum dandum erat, ut illud reponeamus, quod hic etiam legitima vi sua fungitur. *hac remissi* Turic. *fontibus pluris* Flor. *f. impuris.* (en correctorem!) Guelf. *levis stagnis* Camp. *lentibus st. marg.* Basil. (err. Burm.)

20. *communes* Turic. Flor. *idem pro id est* Turic. *item ing.* Guelf.

in vit. Demosth. p. 857. b. memores patris ejus ludimagistri.
 Philostr. de Vit. Sophist. 1, 18, 2. Phot. cod. 61 et 264. *Lenti—quidam.* Cf. 17. Mitigatur autem hic pronomine unde ludum litterarum fecerunt vulgares grammatici, nomen, quod videri possit ni-

21 rum plurimae formae. Quapropter mihi falli multum videntur, qui solos esse Atticos credunt tenues, et lucidos, et significantes, et quadam eloquentiae frugalitate contentos, ac semper manum intra pallium continentes. Nam quis erit hic Atticus? Sit *Lysias*: hunc enim amplectuntur amatores

21. *falsum multum* Turic. *fallum m.* Flor. *videtur* Turic. Flor. Camp. *tenuis et* Camp. *tenuisset* Guelf. c. Voss. 3. *et quadam.* Sic Goth. (tac. Gefn.) c. Voss. 2. *sed q.* reliqui. Particula *sed* locum hic non habet, cum ne a *lucido* quidem et *significanti* sermone recte tanquam diversa discernatur *eloquentiae frugalitas*; cf. not. exeg. nunc ubi jam praecessit *tenuis*, ferri plane non potest particula adverbativa. Unice verum *et*, quo anectitur id, quod praegressa tria velut una cogitatione complectitur. . . Leviores autem auctores sequi poteram, ubi vel conjectura agere licitum erat. Meursium vero (Spicil. ad Theocr. p. 84.) proponentem *significantes se — contentos*, nemo audiet. Cf. 9, 2, 44. *dilucida et significans descriptio.* *fragilitate* Guelf. *inter pallium* Camp. c. Voss. 1. *amplectimur* Goth. Voss. 2.

niae vituperationis. Cf. 11, 3, 52.

21. *solos esse Atticos — tenues* etc. Cave in subjecto et praedicato erres. Subjectum est *tenues* et quae sequuntur.

lucidos, et significantes. Hae virtutes propriae sunt generis *tenuis* et *simplicis* et *eloquentiae illa frugalitate* jvantur. Cf. 5, 14, 35. 10, 1, 74.

manum intra pallium. Vid. ad 11, 3, 138.

quis erit hic Atticus? Non pronomen *hic*, sed adverbium accipio, ita explicandum „haec

„si ita sint“; ut in illo *Hic miramur* ap. Cic. Manil. 13. et alibi saepius.

hunc enim — modum. „Mensuram omnis ejus, quod Atticum vocari debeat, ajunt „esse Lysiam.“ Gefner. Recte: ut *amatores* respiciat *Lysiam*, et *nominis* pendeat a nomine *modum*: verbum autem *amplectuntur* et ad *Lysiam* et ad *modum* referatur: „hunc tanquam modum et „mensuram Atticae orationis „venerantur.“

istius nominis modum. Non igitur jam usque ad *Cocum* et *Andocidem* remittemur? Interrogare tamen velim, an *Ifocrates* Attice dixerit. Nihil enim tam est *Lyfiae* diversum. Negabunt. At ejus schola principes oratorum dedit. Quaeratur similis ali-

ad cocum Guelf. Kapp. *ad colum* Flor. *remittentur* Camp. c. Goth. Voff. 2.

22. *socrates* Turic. Flor. et edd. ante Ald. (err. Burm.) est ante *Lyfiae* om. Turic. Guelf. *diversum alia* negant Turic. Flor. c. Ald. in qua scriptura vox *alia* nata est haud dubie ex sigla *al*, cum qua toties in his codd. variam lectionem, quae in textum migraverat, deprehendimus. Sed praestat *Negabunt* post illud *velim*. *aliqua* imperidis Tu-

Non igitur jam usque ad Cocum. „Coccus, Atheniensis, „Ifocratis discipulus, teste Suida in v. Sed Quintilianus „eum videtur antiquiorem statuere non solum Ifocrate, „sed etiam Lyfiae. Nisi forte „locum subobscuro de Cocci et Andocidis contemptu interpretari malis.“ Ruhnkenius in Hist. Oratt. Gr. p. 64. Similia Spaldingius in schedis, Ruhnkenii libro nondum inspecto. Sed idem, cum mox Pericles, illis etiam vetustior, inter indubitate Atticos recensetur, vidit, de aetate hic non agi. Nimirum C. et A. hic ponuntur tanquam extremi tenuitatis fines, ad quos tamen nihil impediatur quo minus remittamur, si Demosthenem jam et Ifocratem relinquentes ad Lyfiam nos

contulerimus. Non — remittemur? i. non manifestum est, nos, quando Lyfiae nos applicuerimus, ad C. etiam et A. remissum iri? Ita minime opus est Gesneriana correctione Num.

In seqq. jam hoc agit Qu., ut quos illi inter vere Atticos admittant, multum tamen inter se et a Lyfiae diversos, imo plerosque copia et figuris ad Asianum genus vergere demonstraret; quos illi respiciant, fontes tamen Atticae eloquentiae fuisse moneat. De singulis autem inspiciendum esse eundem illum Ruhnkenii libellum, vix est quod meminem.

22. *similiter aliquid*. Perstat in neutro post illud nihil tam diversum.

quid. *Hyperides Atticus?* Certe. At plus indulgit voluptati. Transeo plurimos, *Lycurgum, Aristogitona*, et his priores, *Isacum, Antiphontem*: quos, ut homines, inter se
 23 genere similes differentes dixeris specie. Quid¹⁰⁹¹ ille, cujus modo fecimus mentionem, *Aeschines?* nonne his latior, et audentior, et excellior? Quid denique *Demosthenes?* non cunctos illos tenues et circumspectos, vi, sublimitate, impetu, cultu, compositione su-

ric. Flor. aliquid. *Pericles Camp.* certe plus, omisso *At*, Turic. Flor. Camp. Goth. (tac. Gefn.) c. Alm. Voss. 2. c. aut p. Voss. 3. Bern. Receptam contra vetustos illos defendo: nam aliter non recte procedit diverbii ratio. et iis priores Jenf. (tac. Gefn.) et edd. post. ante Basil. praeter *Tarvis.* qui lepide et diis p. Mox *iseneum antephosita* Flor. (unde miror ex Turic. non enotatum *Antiphonta*). Sed is eum Guelf. verbis deinceps *Antiph.* — *similes* omissis. *Isacum* Goth. quo sunt hom. Voss. 1. 3. genere *dissimiles* Jenf. (tac. Gefn.) et edd. post. ante Bad. qui ex Vall. correxit. *dixerat* Turic. Flor.

23. *facimus* Guelf. nonne his — *Demosthenes* om. Guelf. iis Jenf. (tac. Gefn.) et edd. aliquot. nonne cunctos Jenf. et edd. post. ante Gryph. exc. Bad. qui nostrum ex Vall. num c. Camp. *teretes* pro *tenues* Camp. *sublimitate* vi Goth. Jenf. (tac. Gefn.) in *subl.* Voss. 3. *culto*

ut homines. „Sicut homines, quatenus homines sunt, „genere similes (e. g. Attici) „specie tamen (facie, corpore, „ingenio, cet.) differunt; ita „illos, quatenus oratores sunt „etc.“ Minime difficilem sensum non perspexerunt tamen *Badins* et *Gedoynus*.

23. *latior.* Cf. 21, 3, 50.

et *Spaldingii* not. crit. ad 5, 14, 33. Quanquam non satis perspicio, qua mente ibi hunc nostrum locum laudaverit. Nam quod illic pro *lato* ex *Obrechtii* conj. reposuit *lato*, probo id quidem, sicut eandem mutationem e codd. admisimus supra 12, 9, 2: sed neque hic propositam eam in sche-

peravit? non insurgit locis? non figuris gaudet? non translationibus nitet? non oratione ficta dat tacentibus vocem? non illud 24

Turic. Flor. non *furgitio* non *f.* Turic. Flor. n. *furgit* l. n. *f.* Camp. n. *ingurgit* l. nec *f.* Guelf. dat *tacentibus* vocem. Sic Turic. Flor. Camp. c. Goth. Bodl. Jenf. et edd. ante Vascof. 1542. teste Gesnero, acc. Gryph. 1544. Gibf. Obr. Roll. *datur* (sed *ur* per compend.) *dicentibus* Guelf. dat *caerentibus* reliqui. Sed *tacentibus* esse etiam in mss. Burmanni, ex eo patet, quod tam misere editos ille circumspicit, qui dent *caerentibus*; patetque simul, quam nulla usquam sit silentio ejus de mss. fides. Non negarim tamen *caerentibus* in ms. quodam, a Gallandio fortasse, inventum. Sed immerito praelatam hanc scripturam contendo. Nimirum capti sunt viri docti elegantia quadam, quae illis videbatur, grammatica, qua verbum *caerentibus* sine casu suo ante accusativum insertum est: cum tamen majori etiam elegantia *tacendi* verbum de voce *caerentibus* usurparctur. Sed quid est cur proprium sensum hinc excludamus? Certe silentio hominum infacundorum, qui moesti astant, silentio indignantium, mirantium callidus orator utitur tanquam loquentium voce.

dis a viro optimo necessariam puto, neque in locis Ciceronis et Taciti, quos nostro in nota illa ad 5, 14, 33. adjunxit, de tali correctione cogitare potuit ipse. Sane in loco quem hic in margine notavit Spald. e Dialogo de corr. eloq. c. 14. conjungitur *laeta et audentior oratio*: sed non minus commode *latior et audentior* hic; cum laetum opponatur *arido*, latum *angusto*.

locis. Cave hunc ablativum eodem modo quo sequentes, *figuris*, *translationibus*, accipias et de locis oratoriis intelligas, uti fecit Gedoynus.

Sic enim plane non apparet, cur *insurgere* potissimum *locis* dicatur orator. *Locis* dictum hic ut 9, 4, 85. de opportunitate. Demosthenes, orator alias minime tumidus, tamen, ubi opportunum est, et res poscit, *insurgit*. Fateor aliquanto negligentius Quintilianum hunc ablativum ceteris diversissimis miscuisse. Sed talem jam novimus nostrum: et hic tamen positus verborum, tenore juvandus, ambiguitatem tollit. „Non „*insurgit* locis? non *figuris* „*gaudet*?“

tacentibus. vid. not. crit.

jusjurandum per caesos in Marathone ac Salamine propugnatores reipublicae, satis manifesto docet, praeceptorem ejus *Platonem* fuisse? quem ipsum num Asianum appellabimus, plerumque instinctis divino spiritu vatibus comparandum? Quid *Periclea*? similemne credimus *Lyfiacae* gracilitati, quem fulminibus et coelesti fragori comparant *Comici*, dum illi conviciantur? Quid est igitur, cur in iis demum, qui tenui venula per calculos fluunt, Atticum saporem putent? ibi demum thymum redolere dicant? Quos ego existimo, si quod in his finibus uberius in-

24. *quem num*, omisso *ipsum*, Turic. Flor. Camp. Aegre tamen hoc adjecto caream. *appellavimus* Turic. Flor. — *amus* Camp. *Periclem* Guelf. Camp. *pericle* *afuisse* nec credimus Turic. Flor. Vix dubitari potest, in antiquioribus, unde haec fluxerunt, fuisse: *Quid Periclem? afuisse* credimus a *Lyfiaca* gracilitate? enclitica ne nota figura pro nonne posita. Sed haec nolui lectoribus obtrudere, antequam de aliorum etiam codicum scriptura constaret. Nam Burmanno de omnibus suis hic tacenti fidem habere nequeo. In forma accusativi nominis *Pericles* cf. 11, 3, 178. 12, 2, 22. it. 10, 1, 80. et ibi Turic. *fragore* Flor. Guelf. *conviciantur* Jenf.

25. *Quod est* Turic. Camp. *quid enim* Guelf. Mox *quod in his* Camp. Basil. *his* etiam Guelf. Sed *quod in iis* Ald. et edd. plerique post. ante Stoer. *venulae* Guelf. *pro calc.* Camp. *per calsus* Turic. Flor. sed *callus* ex Alm. *putant* Guelf. *ubi dem* Turic. Flor. c. Alm. (nisi quod ex hoc junctim). *sibi demum* Voss. 1. *iis finibus* Tu-

24. *jusjurandum*. vid. ad 9, 2, 62. In enthusiasmo autem hujus Demosthenesi loci, *Platonem* agnoscit Qu.

similemne. v. not. crit. *fulminibus*. vid. 2, 16, 19. 12, 2, 22. Conferatur etiam Cic. de Orat. 3, 54. unde, ut

venerint solum, fertilioremve segetem, negaturos Atticam esse, quod plus, quam acceperit, feminis reddat; quia hanc ejus terrae fidem Menander eludit. Ita nunc si quis ad eas Demosthenis virtutes, quas ille summus orator habuit, tamen quae defuisse ei,

ric. Jenf. (tac. Gefn.) et edd. post. ante Basil. *fertiliorumve* Turic. Flor. *fertilitatem ve* Camp. *negaturis atticam* Guelf. *reddant* Turic. Flor. *hanc hujus ejus terrae* iid.

26. *Ita nunc si quis ad.* Sic Turic. Flor. Camp. Ald. *I. f. q. nunc ad* Alm. Voss. 1. 3. *I. nunc f. q. nunc ad* Jenf. (tac. Gefn.) et edd. post. ante Ald. (in Locat. err. Burm.) *Itaque nunc f. q. ad* Guelf. Obr. *Itaque nunc f. q. nunc ad* Bad. *Itaque f. q. nunc ad* reliqui. In illis *Ita* et *Itaque* v. Goerenz. ad Cic. Leg. 2, 2, 5. (p. 111.) In nostro loco forma *Ita* indignationem adjuvat. Neque ignavum est anteversum illud *nunc. tamen quae de ge-*

monet Spald. Formam hujus observationis sumpsit Qu.

25. *negaturos Atticam.* „Re-
„cte sane illi,“ dicant tirones.
Qui monendi sunt verbum
negare hic in duo sua, ut ple-
runque, elementa resolven-
dum esse „*Dicent* (nec sine
„contemptu illi), *non* tamen
„esse hic Atticam,“

„dixit. Menander jocosus vi-
„detur in *fidem terrae Atti-*
„*cae*, quae depositum cum fi-
„de, licet non cum fenore,
„reddat. Sterilem enim fuisse
„et apibus quam vervecibus
„aut bubus opimis commo-
„diorem, eaque de causa *πείρας*
„non minus quam *παιδείας*
„*πυργόφους* Atticos, pervul-
„gatum est.“ Gefner.

hanc — fidem Menander.
„*Fides certa segetis* ap. Hor.
„Od. 3, 16, 30. non minus
„quam *fundus mendax* apud
„eundem Od. 3, 1, 30. nota
„sunt. Sed et Plinius Paneg.
„32, 4. *fallacem unius anni*
„*fidem* de sterilitate Aegypti

26. *Ita nunc.* v. not. crit.

tamen quae. Transponere interpretando possis has voces: sed melius *tamen* sollemni usu accipias pro *certe*, *saltem*.

sive ipsius natura, seu lege civitatis videntur, adjecerit, ut affectus concitatus moveat, audiam dicentem, *Non fecit hoc Demosthenes?* et si quid exierit numeris aptius; fortasse non possit; sed tamen si quid exierit, non erit Atticum? Melius de hoc nomine sentiant, credantque *Attice dicere esse optime dicere*. Atque in hac tamen opinione

nere sive Turic. Flor. c. Alm. Mira variatio: in qua quid lateat, sive quomodo ex aptissima utique vulgata nasci poterit, plane non assequor. Pro *ei* autem et Guelf. c. Voss. 5. seu. Sic Turic. Flor. Guelf. sive reliqui. viderent Turic. Flor. c. Alm. audeat iid. audiat Camp. c. Voss. 2. si quid numeris exierit Guelf. Camp. Goth. (tac. Gesn.) cum Voss. 1. 3. nisi quod hi numeris. Ob homoeoteleuton autem verba *aptius* — usque ad alterum *exierit* om. Guelf. c. Voss. 1. 3. Sed pro *exierit* bis *dixerit* Turic. Flor. c. Alm. quod quamvis stare possit, e mendo tamen natum judico, tum incredulus caeco casui Persii imitatori (vid. not. exeg.), tum variationem agnoscens in bifaria relatione: *adjecerit* — *fecit* — de oratore; *exierit* — *erit* — de voce.

lege civitatis. vid. ad 2, 16, 4.

et si quid exierit. Non de nihilo est quod Badius monct, alludere nostrum ad illud Persii *Non ego cum scribo, si forte quid aptius exit: Quando haec rara avis est: si quid tamen aptius exit, Laudari metuam*. Nam quem poetam illo 10, 1, 94. elogio ornat, cujusque et versus et verba toties in medium profert: quidni eleganti etiam allusione loco ejus memoriter

omnibus noto utatur? Add. not. crit.

Attice — *optime dicere*. Dissimilis aliquanto, ut observat Valla, est Ciceronis sententia Brut. 84. *ita fiet, ut non omnes qui Attice iidem bene, sed ut omnes qui bene iidem etiam Attice dicant*. Sed Cicero priori loco siccos illos et jejunos Atticorum imitatores notat. Cf. totum caput, et de Opt. Gen. Orat. 4.

27. in hac tamen. Nos diceremus in illa: respicit enim

perseverantes Graecos magis tulerim. *Latina mihi facundia*, ut inventione, dispositione, consilio, ceteris hujus generis artibus similis Graecae, ac prorsus discipula ejus videtur; ita circa rationem eloquendi vix habere imitationis locum. Namque est ipsis statim sonis durior: quando et jucundissimas ex Grae-

27. *magis graecos* Goth. (tac. Gesn.) *disputatione consilio* Guelf. *caeterisque* Jenf. (tac. Gesn.) et edd. post. ante Stoer. *disciplina ejus* Guelf. Exc. Sant. Goth. Camp. *mutionis locum* Camp. c. Voss. 3. *est ipsis statim sonis*. Sic Turic. Et ipsis quidem est in omnibus et scriptis et edd. ante Obr. qui primus e conj. reposuit *ipsi*, quod ratio sane flagitabat; cum summo, praeter Turic., consensu omnes qui quidem diligenter inspecti sunt dent *sonus*; et correctio *dulcior* pro *durior*, qua ad Graecos haec referuntur, mera sit correctio. Hanc Badius primus, sed taciens, quod miror, invexit; ut ex Vallensi codice, quem Valla correxerat, sumpsisse videatur: eamque servarunt edd. ante Stoer. accedente Gisl. Ita ferri quidem poterat sermo; inconcinnior tamen in his „est ipsis —: „quando — non habemus“. Turicensis scripturae praestant-

nimiam illam tenuitatis laudem. Sic paulo ante *hanc fidem* non respiciebat proxime praecedens *plus* — *reddat*, sed illud de terra Attica iudicium, ob quod dixerat *negaturos* cet.

durior: quando et jucundissimas. Primaria forma cogitationis erat: „*Latina facundia sonis durior est: quando quidem et jucundissimas Graecorum litteras non habemus, et tristes quasdam habemus.*“ Mox altera parte

aliter constituta, prius illud et ἀναπαύδοτον relictum est.

jucundissimas—litteras. Has esse v et φ, non per exemplum tantum (quae depravata hucusque lecta sunt, v. not. crit.), sed certius ex iis patet quae de littera P mox ita subicit Qu. ut necessario cum his vinculo jungantur. Certe illis qui de littera Z hic cogitabant, hoc etiam, ut recte monet Gesner., obstabat, quod haec littera in latinam nullam, „qua Graecia careat“, transit.

cis litteras non habemus, vocalem alteram, alteram consonantem, quibus nullae apud eos dulcius spirant: quas mutuari solemus, 28 quoties illorum nominibus utimur. Quod cum contingit, nescio quomodo hilarior protinus renidet oratio, ut in *Ephyris* et *Zephyris*. Quae si nostris litteris scribantur,

tiam demonstrare superfedeo. Illud adhuc moneo, in Goth. Jenf. (tac. Gefn.) hoc ordine scriptum esse *ipsis est statim*; et sic in omnibus meis ante Stoer. E scriptis nostrum ordinem servare Turic. Bern. diserte monemur: de ceteris non liquet. Florentini autem hic nulla omnino mentio, ut videri possit dare *ipsi*: nisi verisimilius esset hoc minutum effugisse magnam alias collatoris diligentiam. *litteris* Goth. Ante *litteras* autem edd. aliquot ap. Burm. et Gefn. quibus adde Gryph. 1544. inserunt *et* ζ ex interpret. Mox *alteram* semel positum in Flor. Jenf. et aliquot post. *dulcis spirant* Flor.

28. *cum contigit* Turic. Flor. c. Alm. levissimo inter apicem et punctum discrimine. Aptius autem praefens. Nam *dum pronunciantur litterae*, effectus ille sentitur. *necessio* Turic. Flor. *quomodo hilarior*. Sic Turic. Flor. Goth. Camp. et edd. ante Gryph. *velut* inserunt reliqui. Pro *renidet* Goth. *re* cum vacuo spatio, ut in Voss. 2.; sed in illo spatium pro syllabis *nidet* nimium. At verbum receptum tuentur optimi libri. *Ephyris et Zephyris*. *Quae*. Sic, nisi quod utrumque nomen per I, Turic. Flor. quorum posterior voculam *quae* hac forma, *que*, alteri nomini annectit. *Zephyris zephirisque* ex Alm. Voss. 2. non referente Burmanno, an novum *quae* sequatur: credo tamen: nam sic in Goth. *Zephyris zephirisque*

nominibus. De propriis, non solis quidem, sed imprimis tamen cogitandum et hic et §. 33.

28. *Ephyris*. Populi nomen intelligo; quanquam nil

impedit *Ephyras* etiam urbes cogitare.

Quae, litterae graecae. *nostris litteris*, V et F: sicut fit in *sue, mure, Cumis; fama, fure, ferendo etc.*

furdum quiddam et barbarum efficiant, et velut in locum earum succedent tristes et horridae, quibus Graecia caret. Nam et illa, 29

quae (tac. Gefn.). *Zeph. Zephyris quae Guelf. Zephyris zephyrisque. Quae Camp. Gryph. 1544.* (sed hic utrumque per Y). *Z. zopyrisque quae Jenf. et edd. post. ante Gryph. 1544.* Ex Voff. 3. *Zephyri* assertur pro priori nomine, altero non memorato. *Zephyris et Zopyris, quae* reliqui, ex edd. meis inde a Stoer. Apparet nomen *Zopyris* fere nulla niti auctoritate, nisi in uno alterove forte eorum mss. qui silentur ita scriptum est. Fons autem corruptellae manifestus. Nam nomine *Ephyris* in repetitis illis *Zephyris* semel oblitterato, sensim inde enati sunt *Zopyri*, iuvante simul falsa opinione, alteram litteram esse Z. Quod cum e seqq. non ita esse appareat; nihil ineptius fingi potest illis *Zopyris*, qui unam tantum ex illis litteris praebent et similitudine tamen praecedentis nominis in errorem illum de littera Z lectorem inducunt. Est itaque hic unus e splendidioribus locis, ubi e solis optimis illis libris insignis Quintiliano medela facta est. Spaldingius et ego, ante inspectos illos, nobis persuaferamus, *Zephyros* solos hic a Qu. nominatos esse. *furdum quiddam et b. e. sonum* Turic. Flor. c. Bodl. Voff. 2. Vall. Bad. Basil. et aliquot ap. Burm. et Gibl. acc. Camp. nisi quod hic dat *quidam*, unde Jenf. et qui eum sequuntur faciunt *quidem*. Primariam illam scripturam non male tuetur Bad. distinguendo post *quiddam*, et illud *et* interpretando *id est*. Inficeta tamen remanet compago: et longe rotundior sermo est in recepta, quae bonis et ipsa nititur libris. Videtur itaque vox *sonum* vetus esse interpretamentum. *et velud* Turic. *sed v.* Guelf. Camp. Goth. (tac. Gefn.) c. Voff. 2. *succedere* Turic. Flor. c. Alm. *succedunt* Guelf. Camp. Goth. Jenf. et post. ante Gryph. exc. Ald. *ex horride* Camp.

29. *Nam et illa.* Sic Turic. Flor. Camp. Jenf. (tac. Gefn.) et edd. ante Basil. acc. Gryph. Gibl. Obr. Reli-

29. *Nam et illa.* Conjunctio et respicere mihi videtur omnem controversiam postvocalem V, cujus furdum et tam censeret Qu., de sola F

quae est sexta nostrarum, paene non humana voce, vel omnino non voce potius, inter discrimina dentium efflanda est: quae, etiam cum vocalem proxima accipit quassa quodammodo, utique quoties aliquam conso-

qui et omittunt. Cum tamen ratione hic non careat particula neque temere facile in optimos libros irrepere poterit, reducendam putavi. *quae est sexta.* Sic Turic. Flor. Guelf. Goth. (tac. Gesn.) Camp. q. f. e. edd. inde a Jenf. *non vocem* Flor. *afflanda* Turic. Flor. *deflat* Guelf. Exc. Sant. verbo *est* ad sequentia relato. *etiam cum non vocalem* Goth. (tac. Gesn.) *e. non v.* Guelf. *proxima.* Sic Turic. Flor. Voss. 3. Bern. et sic Gibl. (non Leid., err. Burm.) tacite, sed optimo iudicio: reliquorum enim scriptura *proximam*, si recte attendis, sensu cassa est. *et utique* Camp. *consonantem.*

haec addit, et illam ingratissimam esse dicens. — Nimia autem haec vituperatio cum in hodiernam plurimarum gentium ejus litterae pronunciationem minime cadat, apparet aliquid peculiare fuisse in F Latinorum; et in eo solo fortasse quaerendum illud inter Ph et F discrimen, quod hodie non observamus.

vocalem proxima accipit — consonantem frangit. Frangi dictam litteram r in hoc ipso verbo *frangi* ex hoc loco et altero illo 1, 4, 11. liquido demonstrarunt Gesner. et ad illum locum Spaldingius. In eo autem errasse mihi videntur ambo, quod sonum nescio quem nobis incognitum, quique in quibusdam

modo talibus juncturis accidat, hoc verbo indicatum putarunt. Veteres, ut ex grammaticorum lectione patet, nullam litteram integra sua vi et puram sonare censebant, nisi quae aut inciperet vocem aut proxime praemissam haberet *vocalem*; ut consonantes r, t in vocibus *re, te; ara, late.* Contra *consonans* quaeque litteram sequentem accipere credebatur, ita ut velut partem potestatis ejus in se reciperet, neque integra haec sonaret. *Impurae* itaque fiebant postpositae illis litterae, ut in vocalibus pervulgatum est: sed de consonantibus etiam dicebatur, eas vel *καταρρέειν* vel non, hoc est vel ab alia consonante praecedi vel non.

nantem frangit, ut in hoc ipso *frangit*,
 1093 multo fit horridior. *Aeolicae* quoque lit-
 terae, qua *servum cervumque* dicimus, et-
 iam si forma a nobis repudiata est, vis ta-
 men nos ipsa persequitur. Duras et illa 30
 syllabas facit, quae ad conjungendas demum

Sic Turic. Camp. c. Alm. Voss. 2. Jenf. et edd. ante Ald.
 acc. Bad. Basil. Vidov. *consonantium* reliqui. *frangit, u.*
i. h. i. frangit. Pro his verbis ob homoeoteleuton uni-
 cum verbum *frangit* legitur in Turic. Flor. (nisi quod hi
fringit) c. Alm. et edd. inde a Locat. fere omnibus, excep-
 ptis Vascofan. 1542. Gesu. Bip. Vid. ad 1, 4, 11. *co-*
licae Guelf. si pro *etiamsi* id. *vis tamen non sonus ipse*
persequitur Turic. c. Alm. it. Flor. Camp. nisi quod hi
proseq. et Camp. *vix* pro *vis*. Sed *vix tamen nos ipsa* Jenf.
 Tarv. Locat. Ven. *vis t. ipsa nos* Guelf. *vix t. nos so-*

Hanc igitur a praecedente
 consonante velut imminutam
 potestatem exprimit Quinti-
 lianeum illud *frangi*: fran-
 gunturque e. g. litterae *t* et *r*
 in vocabulis *ptera, pro, fran-*
gō. Hoc itaque dicit Qu.
 litteram *F* jam tum quassam
 quodammodo sonare, cum vo-
 calem *proxima accipit* i. pro-
 xime antecedit; sed multo
 horridiorem fieri, quoties ali-
 quam *consonantem frangit* i.
 quoties inter eam et vocalem
 alia consonans intercedit.

vis — *persequitur.* Cf. not.
 crit. In re autem cf. 1, 4, 7.
 Displicuisse autem videtur
 Quintiliano *V* consonantis so-
 nus non nisi cum, ut in alla-

tis exemplis, consonans alia,
 proxime praecederet.

30. *et illa.* Q litteram in-
 dicari exemplis patebat; ad-
 dere opus non erat. Itaque
 obsequiosos nos non invenit
 imperium illud G. I. Vossii
 de A. G. 1, 22. ipsam litte-
 ram loco pronominis *illa* re-
 ponere jubentis: satis pin-
 guiter.

ad conjung. — *al. superva-*
cua. Littera *Q* sua ipsius vi
 nil differt ab illa *C*: super-
 vacua igitur foret, nisi indi-
 cio esset, subjectam sibi *V*
 cum altera vocali conjungen-
 dam esse; ut in illis *QVI* et
AQVAM; quae si *C* littera
 scribantur, distinctis vocalibus
 sonent *CVI*; *ACVAM*.

subjectas sibi vocales est utilis, alias super-
vacua; ut *equos* hac et *equum* scribimus;
cum etiam ipsae hae vocales duae efficiant
sonum, qualis apud Graecos nullus est, ideo-
31 que scribi illorum litteris non potest. Quid?
quod pleraque nos illa, quasi mugiente, lit-
tera cludimus *M*, qua nullum Graece ver-

nus ipse effecit Ald. quo sensu, nescio. Videtur fuisse: *vis*
tamen nos et sonus ipse persequitur.

30. *utilitas alias* Turic. Guelf. c. Voss. 1. 3. Bern.
Quod autem vocem *utilis* in vet. codice omitti notatur in
marg. Bas. ad vocolam *ut* referendum videtur. Hanc enim
omittunt Turic. Flor. Guelf. Goth. Camp. c. Voss. 1. 2. 3.
sed est in Bern. et fortasse in Alm. (vid. mox) neque ca-
rere ea possumus. *ut equos hac et equum.* Sic
plene et diferte scriptum affertur ex Bern. *equos h. e. ecum*
Turic. (e Flor. et *equum* tantum enotatum, sed ita ut in-
certum sit, ac praecedat, necne). *equos hac ecum* Guelf. e.
haec et aecur Voss. 1. 3. e. *aeque cum* Camp. e. *aeque cur*
Goth. Voss. 2. *ut equos ac equum* reliqui; sed nullus,
opinor, mf.: nam quod Alm. in omnibus his *ut* — *equum*
plane filetur, Burmanni aut Almeloventi indiligentiae tri-
buo. Mendoso autem illo *ac* ope nunc optimorum libro-
rum levamur. Illud tamen incertum remanet, dederitne
ut nos Qu., an *equos hac et aequum*. Sed cum diversae
tantum post *u* vocales ostendi debuerint, quod in uno no-
mine *equus* fieri poterat, nihil quod non opus esset novare
volui. *etiam ipsae.* Sic Turic. Flor. Camp. Guelf.
Goth. (tac. Gefn.); inverso ordine reliqui. *hecales duae* Flor.
haec v. d. Guelf. *vocales d.* omisso pronomine Alm. Jenf.
(tac. Gefn.) et edd. post. ante Stoer.

31. *quidquid* Turic. Flor. (uti et mox). *quod* Guelf.
quasi ignorat vitam cludimus Turic. Flor. c. Alm. *cu-*
dimus Jenf. et edd. ante Basil. exc. Ald. *elidimus* Basil. ex
mala, ut videtur, emendatione. *in qua* (pro *M*, *qua*)
Turic. Flor. Guelf. Goth. (a pr. m., err. Gefn.) Camp. cum
Alm. Voss. 2. 3. Bern. Jenf. et post. ante Bad. Nostram
praeter Goth. qui voci *in* superscriptum habet *f. m.* hoc

bum cadit: at illi *ny*, jucundam, et in fine praecipue quasi tinnientem illius loco ponunt; quae est apud nos rarissima in clausulis. Quid? quod syllabae nostrae in *B* litteram et *D* innituntur adeo asperere, ut plerique non antiquissimorum quidem, sed tamen veterum, mollire tentaverint, non so-

est *sive M*, e scriptis solus dare videtur Voss. 1. *ny*. Sic Turic. *nr* Flor. *N. T.* ex Bern. *vv* Guelf. enim (natum ex male intellecto *n*) Camp. Ven. *n* vel *N* reliqui, praeter Jenf. qui plane omittit (tac. Geln.). Poterat videri utramque litteram non posuisse Qu. contentus illo mugitus et tinnitus indicio; qua ratione priori loco scribendum esset *in quam* (cf. 33.). Sed cum hunc accusativum nullus omnino liber praebeat, ablativus autem sine praepositione verbo *cadere* in hac terminandi significatione supra etiam 9, 3, 79. haereat: a libris omnino standum est. *illius colunt quae* Turic. Flor. c. Abu. *rarissimum clausulis* Turic. Flor.

32. *quid syllabae Goth.* in *B* litteram et *D* innituntur. Hanc receptam tumentur Turic. Flor. nisi quod ille dat *innii tumentur*, hic *innituentur*. Sed Guelf. Jenf. (tac. Geln.) et edd. ante Ald. in omittunt, servatis ceteris (in Locat. err. Burm.): eadem porro praepositione omissa Voss. 2. *littera — immittuntur*, Goth. *litteram — immittuntur*. *antiquissimum* Turic. Flor. *antiquorum* Jenf. et post. ante Bad. *mollire* Flor. *molliore* Guelf. c. Voss.

32. *syllabae nostrae.* Hoc ne univarse nimis dictum putes, observandum, ex ingenio linguae latinae ita etiam intelligi posse: „sunt nobis syllabae quae —“.

ut *plerique* — — *S* *subji-*
ciendo. Haec scriptura, qua sanio-
rem ex varietate libro-
rum non expisceris, habet ta-

men in quo haeseris, haeseruntque revera viri docti: ut statim in eo, quod forma *aver-*
fus, quae vulgaris est, vide-
tur veteribus tribui. At ego
hoc dicere nostrum existimo:
antiquissimos quidem forma
abverfus nos esse; tamen jam
veteres fuisse qui primi vo-
cem illa ratione mollierint.

lum *aversa* pro *abversis* dicendo, sed et in praepositione *B* litterae absonam et ipsam *S* 33 subiiciendo. Sed accentus quoque, cum ri-

1. 3. Bern. *aversa* pro *abversis*. Hanc, quam in Leid. primum invenio, scripturam et ipsam tuentur Turic. Flor. *versa* pro *abversis* dantes, unam litteram omittentes, quam ratio supplet. Quin, si Burmanni (qui edd. hic tantum memorat) silentio fides, mss. ejus integram dant receptam; praeter Bern. ex quo *adversis* affertur; et sic (*aversa* pro *adversis*) Camp. etiam et Ald. *adversa* pro *adversis* Guelf. Goth. 2. Jenf. Tarv. Basil. (Locat. Ven. per sphalma om. pro adv.) *asversa* pro *abversis* Bad. cum hac nota: „*aversa* pro *adversis* sic Aldus. Vallenfis autem pro *abversis*: quod sequar.“ Vides eum ex Vall. voluisse dare nostram. *asversa* pro *adversis* de meis Gryph. Stoer. Chouet. Ceteros vid. ap. Burm. et Gesn. praepositionibus litterae Turic. Flor. *adsonam* Goth. 2. ipsam *f* subiiciendo Flor. Guelf. cum Goth. 1. 2. Vall. Voff. 2. Bodl. Joann. Camp. et edd. ante Ald. acc. Basil. et aliquot ap. Burm. i. P. f. Kapp.

Posterius porro exemplum cum nemo non de praepositione *abs* intellexerit, Gesner. miratur, quomodo ope *absonae* litterae molliri possit syllaba, et cur absona sit *S*. Verum hoc est nodos quaerere, quanquam non fortasse in *sippo*. *Absona* enim non per se dicitur *S*, sed in hac cum *B* conjunctione; quam tamen non ita asperam putarunt, ut asperior ille in *B* exitus ea non molliretur. Quod autem dicit in praepositione, quasi non etiam *a*, *ab*, sit praepositio, hoc ita explico. In priori illo exemplo non cogitabat Qu. nisi de compositis, in posteriori de ipsa dictione *abs*, hoc est, de prae-

positione. Nam grammaticis praepositio est pars orationis, non pars vocabuli. Porro varietatem *a*, *ab*, quatenus et ipsa est in parte orationis, non molliendi studio natam sed originariam, adjectionem autem litterae *S* accessoriam credidit noster. Quod autem in composito *aversus* studium molliendi agnovit, illud in causa erat, quod antiquissimos nonnisi *abversus* dixisse aut sciebat aut scire videbatur. Hanc certe loci nostri explicationem conjecturis virorum doctorum quae apud Burmannum et Gesnerum visuntur omnibus praefero.

33. *rigore*. Hunc in ipsa pronunciationis latinae, quam

gore quodam, tum similitudine ipsa, minus
 1094 ¹⁰⁹⁴suaves habemus; quia ultima syllaba nec
 acuta unquam excitatur, nec flexa circumdu-
 citur, sed in gravem, vel duas graves cadit
 semper. Itaque tanto est sermo Graecus La-
 tino jucundior, ut nostri poëtae, quoties dulce
 carmen esse voluerint, illorum id nominibus
 exornent. His illa potentiora, quod res plu- 34
 rimae carent appellationibus, ut eas necesse
 sit transferre, aut circumire: etiam in iis,
 quae denominata sunt, summa paupertas in
 eadem nos frequentissime revolvit: at illis
 non verborum modo, sed linguarum etiam
 inter se differentium copia est. Quare qui 35

33. *suaves at ab ejus* Turic. Flor. *integra pro*
in gravem Guelf. *dulce tamen esse* Turic. Flor. c. Alm.
voluerint. Sic Turic. Flor. Camp. *voluerunt*
 reliqui.

34. *potentia* Turic. Flor. c. Alm. *quod non res*
 Turic. Flor. c. Alm. (*an nobis?* cf. §. 38.) *quo res* Voss.
 1. 3. *necessit* Flor. *in his quae* Guelf. Jenf. (tac. Gefn.)
 et edd. aliq. *dominata* Turic. Flor. *damnata* Jenf. (tac.
 Gefn.) et post. ante Ald. *differentiam* Flor.

35. *quare aliqui lationis* Turic. Flor. c. Alm. *q. qui*
labinis Vall. Apparet syllabas *ali* in vetustorum scriptura
 natas ex illo *at*, quibus remotis remanet scriptura fere Val-
 lensis, quam non sequor tamen, licet exempla talis stru-

hodie non audimus, natura
 situm puto. De ceteris cf.
 1, 5, 30. 31.

sed in— cadit semper. An
 negligentius locutum Quinti-
 lianum dicamus? an vox in-

ferendo post *graves* locum
 emendemus?

34. *quae denominata sunt.*
 Cf. 8, 2, 4. Male Gefner.
 videtur intellexisse de adje-
 ctivis *a nomine deflexis*. Sed
 bona exempla posuit ejus-

a Latinis exiget illam gratiam sermonis Attici, det mihi in eloquendo eandem jucunditatem, et parem copiam. Quod si negatum est, sententias aptabimus iis vocibus, quas habemus, nec rerum nimiam tenuitatem, ut non dicam pinguioribus, fortiori-
 36 que pereat ipsa confusione. Nam quo minus adjuvat sermo, rerum inventione pugnan-

cturae lexiæa nobis offerant. *exigit* Camp. Goth. Jenf. (tac. Gefn.) cum edd. ante Stoer. *loquendo* Turic. Flor. Guelf. Goth. Jenf. (tac. Gefn.) c. edd. ante Basil. acc. Gryph. 1544. Infra §. 39. eandem varietatem praebent Flor. Guelf. Goth. Camp. c. Voss. 1. 2. 3. et edd. ante Ald. acc. Bad. Colin. Sed *eloq.* verum utrobique, sicut supra §. 27. et 8 Pro. 17. et aliis locis, ubi nulla varietas. *sententiis* Turic. Flor. *aptavimus* Turic. *his* Guelf. Goth. (tac. Gefn.) *vocimus* Turic. *et non dicam* Turic. *fortioribus* om. Turic. Flor. c. Alm.

36. *adjutoriam sermo* Turic. Flor. c. Alm. Vereor ne non temere ita varietur; nam *adjutoris* et *adjutorii* vocabulis saepius utitur Qu. Sed nihil exculpere possum quod receptae sit praefereendum: ut si ne litterula quidem mutata ponerem: „Nam quo minus adjutor jam sermo“: nisi *adjutorem esse* melius forte facultatem adjuvandi exprimit, quam verbum solum. Sed istis non confido. *inventio* Flor. *inventione rerum* Camp. *minus* iterum, pro

modi copiae vocabulorum Latinis negatae e Xen. Mem. Socr. 3, 1, 6. et 3, 3, 9.

35. *nec rerum — — ipsa confusione.* Latini penuria propriorum verborum translatis fere et fortioribus et tantum non pinguibus uti co-

guntur. His itaque si res et sententiae nimium tenues proferantur, confusio quaedam oriatur, qua utraque virtus, et proprietates sermonis et pondus sententiarum pereat.

36. *adjuvat sermo.* vid. not. crit.

dum est. Sensus sublimes variique eruantur. Permovendi omnes affectus erunt, oratio translationum nitore illuminanda. Non possumus esse tam graciles: simus fortiores. Subtilitate vincimur: valeamus pondere. Proprietas penes illos est certior: copia vincamus.

rerum, ponit Guelf. Exc. Sant. *variique sens. subl.*
er. Bern. *f. f. varii e.* Locat. Ven. Obr. perperam. *illum.* est Goth. Jenf. (de hoc tac. Gesu.) c. edd. ante Bad. acc. Basil. *tamen graciles* Turic. Flor. *vincamus* iid. *valemus* Guelf. c. Voss. 1. 5. *proprietates* Flor. *proprietatis* Guelf. Alm. Jenf. c. edd. post. (exc. Ald.) ante Stoer. in quibus rotus locus, arrepta scriptura ingenio, (quae tamen non est in Guelf.) ita constituitur: *proprietatis—certior copia: vincamus ingenio. Graecorum etiam minora suos portus habent* etc. Hanc scripturam nostrae ideo praetert Badius, quod *copiam* paulo ante ejuraverit Quintilianus ipse. Sed quid? Graecosne a Romanis vinci ingenio dixerit idem? idque subabsurde in forma imperativa? Ut taceam de hac ceterorum verborum explicatione: „Graecorum etiam minora sc. opera, dicta aut inventa:

Proprietas—vincamus. *Proprietas* cum in laude oratoris ponitur, alia esse nequit nisi facultas utendi verbis cujusque rei propriis; cf. 8, 2. in it. Illa *certior* est, quando rarius destituimur ejusmodi verbis. *copia vincamus*, idem est ac si dixisset „sit nobis „certior copia.“ cf. 10, 6, 6. Quod ideo monemus, ne cui videatur e codicum vestigiis reponendum *certior: certiore*—. Ita enim vel hoc ipsum *certiore* vel illud *vincere* supervacuum esset, quod maximum est in ejusmodi antithe-

tis vitium. *Copia* autem cum absolute in oratore nominatur, est *copia dicendi*, non copia verborum: nam paulo ante §. 55. ubi *copia* de copia verborum dictum erat, proxime praecesserat *in eloquendo*, quod ad verba spectat (cf. §. 27.), sicut *dicere* ad res. Quanquam solitam hic nostri scriptoris in talibus negligentiam non dissimulo. Cujus gratiam si feceris illi, aptissime utique *proprietas* et *copia* hic componuntur. Haec enim certiores facit, *quid*, illa, *quomodo* dicamus.

37 *Ingenia Graecorum, etiam minora, suos por-* 1095
tus habent: nos plerumque majoribus velis
moveamur, validior spiritus nostros sinus
tendat. Non tamen alto semper feremur:
nam et litora interim sequenda sunt. Illis
facilis per quaelibet vada accessus: ego ali-
 38 *cymba non fidat, inveniam. Neque enim,*

„hoc est, Graecos etiam tenuia dicta decent.“ *certiore* (jungendum voci *copia*) Vall. Goth. Voss. 1. 2. 3. quod habet quo se tueatur: cf. not. exeg. sed recepta scriptura fideiullos optimos habet Turic. Camp. Ald. nisi in Turic. forte mendum *proprietates* fugit diligentiam Ulrici.

37. *ingenio* ex Alm. et ita edd. multi: vid. paulo ante. *suos partes* Turic. *moveamur* Turic. Guelf. Camp. Stoer. quo admissio periret necessaria in talibus concinnitas, tertia propositione inter duo antitheta inserta.

nostros si non tendat Turic. *sinus n. t.* Goth. Jenf. (tac. Gesn.) et post. ante Stoer. *feremus* Flor. *illi facilis* Turic. Flor. Guelf. c. Bern. *non dat* Camp. *non confidat* Jenf. et post. ante Obr. exc. Ald. qui *confidat non inveniam?* e conjectura nimirum. *inveniat* Turic. Flor.

37. *suos portus habent: non ubi tuta sint, ut male Gesner.: nam sic plane non appareret, quid sibi velit illud etiam in minoribus navigiis: sed portus hic sunt emporia, ubi ob merces quas advehunt acceptae semper sunt naves, et acceptiores quo majores et locupletiores. Eatenus igitur recte Gesner., quod de „gloria, certe gratia“ haec interpretatur, quae vel minoribus ingeniis non desit.*

moveamur. cf. not. crit.

ego — inveniam. Romanis etiam licebit tenui illo orationis genere uti (litora sequi); ita tamen ut ob illa linguae suae impedimenta majore circumspectione et dexteritate utantur (non nimis prope accedant, paulo *altius* ad evitanda brevina et scopulos vehantur), quam necesse est naturali Atticorum gracilitati.

si tenuiora haec ac pressiora Graeci melius, in eoque vincimur solo, et ideo in comœdiis non contendimus, prorsus tamen omit- tenda pars haec orationis; sed exigenda ut optime possumus: possumus autem rerum et modo et iudicio esse similes: verborum gra- tia, quam in ipsis non habemus, extrinsecus

38. *se tenuiora* Guelf. *eo quo* Goth. (tac. Gefn.)

non omittenda ex Alm. et ita (emendante, ut sibi videtur, Merula) Locat. Ven. Basil. Gryph. et al. ap. Burm. Sed illud attendendum, quod Pithoeanus ille Dan. (v. ad 6, 2, 11.) hic suadet *nobis pro non* (cf. §. 34.), fortasse e inf. cf. not. crit. ad 10, 1, 124. Mox alterum *possumus* om. Turic. c. Alm.: sed *possimus* assertur pro al- tero (priori opinor) e Flor., pro ambobus e Voss. 2. *opus funus autem* Guelf. c. Voss. 3. *rerum modo et in jud.* Jenf. et post. ante Bad. 1. *modo et j.* Obr. *gratia* om. Turic. Flor. c. Alm. *qua in* Goth. (tac. Gefn.)

38. *prorsus tamen.* Parti- cula *tamen* ad negationem re- ferenda. „Nam, si Graeci me- lius, non tamen prorsus no- bis omittenda —.“

verborum gratia — condienda est. Sensus manifestus. Gratia, quae verbis ipsis non inest, extrinsecus, i. actione potissimum, illis concilianda sive compensanda est. Hoc quam apte exprimat *condiendi* verbo, sponte patet; et ipsum jam Qu. supra 11, 3, 182. de actione verba iuvante usum eo vidimus. Haeserunt tamen omnes hic in eo, quod

ipsum condimentum hic vi- deatur dici condiendum. Qua- re varie tentatus est locus: sed frustra: nam certissima est loci explicatio, in quam digi- tum mihi intendit Boeckhiius meus, gratiam hic sibi videri dicens esse illud *quod efficitur condiendo.* Verissime. Est enim gratia neque cibus, ne- que condimentum, sed sapor. Jam *cibos* quidem *condire* di- citur coquus: sed quis non ferat eundem etiam dicentem „ego tibi hodie hujus cibi „condiam saporem novum ju- „cundissimum“?

39 *condienda est. Annon in privatis et acutus, et non asper, et non indistinctus, et non supra modum elatus M. Tullius? non in M. Calidio insignis haec virtus? non Scipio, Laelius, Cato in eloquendo velut Attici Ro-*

condienda Guelf. Jenf. Tarv. *condicenda*. Locat. Ven. Bad.

39. *at non* Guelf. Jenf. et post. ante Ald. *aut non* Bern. quod non displicet: esset enim redarguens illud *aut*, contra eos qui praecedentia negant: *non* autem solum, ut toties, interrogationem inchoaret. *ut acutus* Turic. Flor. (an fuit in his quae mox in iisdem codd. interciderunt *ita non asper?* Sic melius fortasse negativi sensus praecedentibus annecterentur.) *et acutis* Jenf. et post. cum ipso Ald. ante Bad. In seqq. proclivi errore varie omittitur in codd. *et non asper et non indist.* om. Turic. Flor. c. Alm. *et non asper* om. dicuntur Voss. 1. 3. (an 2? nam ex 3. ap. Burm. mox iterum assertur hoc: *acutus, indistinctus*). *non asper et non* om. Guelf. c. Bern. (*acutus et indistinctus*). *super modum* Flor. Guelf. *semper m.* Turic. *elevatus* Turic. Flor. c. Alm. *visionis pro insignis* Guelf. *cum Scipio* Voss. 1. *in eloquendo* vid. ad §. 35. *velut attico* Turic. *v. actio* Flor.

39. *Annon — et non — et non —*: vid. not. crit.

non indistinctus. Quid sit oratio *distincta*, non petendum ex 11, 3, 35. ubi de pronunciatione tantum agitur, sed ex 5, 14, 33. ubi ut praecipua argumentorum virtus ponitur „sermo purus et dilucidus „et distinctus“. et ex 4, 2, 36. ubi de narratione aperta et dilucida requiritur, ut sit „distincta rebus, personis, temporibus“ cet. Contra „inordinata aut indistincta“ 8,

2, 23. in perspicuitate ponuntur ut contraria dilucidis et apertis. Apparet igitur huius virtutis locum in tenui potissimum genere esse, cujus sunt causae privatae. Cum igitur in his *non indistinctum* Ciceronem praedicat Qu., non hoc dicit, *indistinctum* alias fuisse, qui Dial. de Orat. 18. hoc ipso nomine ut *distinctus* Graccho et Crasso opponitur; sed in illis causis demonstrasse, se, quamvis Romana lingua et eloquentia utentem, non ideo

manorum fuerunt? Qui porro non satis est, quo nihil esse melius potest? Ad hoc quidam nullam esse naturalem putant eloquentiam, nisi quae sit quotidiano sermoni simillima, quo cum amicis, conjugibus, liberis, servis loquamur, contento promere animi

fuerint Guelf. Bern. *cui porro* Turic. *cui porro* Flor. et mox *quod nihil uterque. cui porro non satis esse, quo est melius nihil, potest* Jenf. (tac. Gesn.) et post. ante Ald. acc. Bad. *cui p. n. f. est, quo esse melius nihil p.* Ald. Basil. item Gryph. nisi quod hic *melius esse*. Reliqui eodem quo nos ordine, sed cum voce *cui*, quam Obrechtus solus mutavit in *qui*. Certe mira est interrogatio: *cui non satis est?* cum non satis sit utique omnibus iis, qui hic refutantur. Huic incommodo aliquantum quidem sed non omnino medetur scriptura Jensoniana: verum haec manifesta est correctionis, et multa praeterea scabritie laborat. Unde pedetentim in antiquam redierunt scripturam editores: et ego secutus essem, nisi admodum se mihi commendasset Obrechtii scriptura, quam unice aptam sensui fere persuasum est mihi invenisse illum in cod. Argent. De sollemni autem vocum *qui* et *cui* permutatione monere opus non est.

40. *adhuc quidam* Turic. Flor. Guelf. Goth. (tac. Gesn.) Camp. c. Voss. 1. 2. Bern. Quis editorum primus habeat *ad hoc*, nescio: e meis dant illud Gryph. 1544. tum Leid. et posteriores omnes. Quos deserere nolui, addicentibus etiam, ut videtur, Alm. et Voss. 3. Quanquam enim non ita liquida mihi quidem ubique videtur decisio (cf. 7, 1, 36. cum 9, 3, 80. not. Sp.); hic tamen *ad hoc* unice aptum videtur. cf. 8, 5, 22. et Spald. ad 3, 6, 53. *quam cum* Camp. *loquimur* Goth. Camp. Jenf. et edd. ante Stoer. acc. Gibf. Obr. *contento*. Sic Flor. c. Voss. 3. *contemptio* Guelf. *contentio* Exc.

esse indistinctum, immo, nam hic est sensus formae hujus negativae, quam maxime distinctum.

Qui porro. v. not. crit.

40. *Ad hoc.* v. not. crit.

voluntatem, nihilque arcéssiti et elaborati requirente: quidquid huc sit adjectum, id esse affectationis, et ambitiosae in loquendo jactantiae, remotum a veritate, fictumque ipsorum gratia verborum, quibus solum natura sit officium attributum, servire sensibus: sicut athletarum corpora etiam si validiora fiant exercitatione, et lege quadam ciborum, non tamen esse naturalia, atque ab illa specie, quae sit concessa hominibus, abhorrere. Quid enim, inquit, attinet circuitu res ostendere et translationibus, id est, aut pluribus aut alienis verbis, cum sua

Sant. Major autem et certior consensus in altero ablativo *requirente*, quem dant Turic. Flor. Guelf. Exc. Sant. c. Voss. 1. 3. Reliqui *contenti* (*contempti* Goth.) — *requirentes*, praeter Obrechtium, qui ex Argent. suo haud dubie ablativos reposuit: merito: nam a scriba esse non possunt. *nihilque et arcéssiti* Turic. Flor. Ex Alm. *arcéssiti* solum. *accerfiti elaborati* Camp. *quid quid* Turic. *adesse* Guelf. Exc. Sant. c. Voss. 1. 3. *adfectatio* et Turic. Flor. *affectationis* et Guelf. Jenf. et post. ante Ald. *ambitiosae* et Flor. *jactore remotum* Turic. Flor. *gratia verborum* om. Guelf. c. Voss. 1. 3. Bern. *natura*. Sic Turic. Flor. Guelf. Camp. Goth. Jenf. (tac. Gesn.) c. Voss. 1. 2. 3. Bern. et edd. ante Bad. *a natura* reliqui, sed editi tantum: nam Almeloventii diligentiae in tam minuta re non nimis fidendum. Non „a natura rerum“ officium aliquod verbis assignatum; sed „sua ipsorum natura“ attributum i. proprium est. Hic enim hujus participii usus absolutus vel e lexicis notus est, maxime e Cis. Inv. 1, 24. §. 34. *aut tributum* Guelf.

41. *corporum etiam si* Turic. Flor. *inquit attingit* Jenf. et post. ante Bad. *transl. idem aut pl.* aut Turic. *t. idem pl. et Goth. t. id est pl. aut Camp.*

cuique sint assignata nomina? Denique antiquissimum quemque maxime secundum naturam dixisse contendunt: mox poëtis similiores extitisse, etiamsi parcius, simili tamen ratione, falsa et impropria virtutes ducentes. Qua in disputatione nonnihil veri est, ideoque non tam procul, quam fit a quibusdam, recedendum a propriis atque communibus. Si quis tamen, ut in loco dixi compositionis, ad necessaria, quibus nihil minus est, aliquid melius adjecerit, non erit hac calumnia reprehendus. Nam mihi aliam quandam videtur habere naturam sermo vulgaris, aliam viri eloquentis oratio: cui si res

42. *contendant* Turic. Flor. *nos pro mox* iud. cum aliqua specie, sed vana. *etiamsi parum* cujus Guelf. *virtute dicentis* Turic. *virtute ducentis* Flor. Guelf. *virtute dicentes* Camp. Goth. Jouv. (de posteriori verbo tac. Gesn.) c. edd. post. ante Ald. acc. Bad. E Voss. 1. 3. *virtute* tantum enotatur, sed ex Bern. diserte *virtute ducentes*: Ex omnibus autem hisce scripturis nil melius exculpo nostra, quam Aldus primus recepit, quaeque est in Voss. 2. haec enim fides Burmanno 1. 3. memoranti. Cf. 1, 5, 19. *disputationis* Flor. — *ibus* Camp. *a quibus* Turic. *communiis* Turic. qui proxima omnia om. usque ad *compositionis* cum hoc ipso verbo, socios habens in hac omissione Flor. et Alm.

43. *ut in illo loco* Camp. c. Goth. Voss. 2. Basil. et edd. post. ante Gibl. *comp. si ad te nec. a quibus* Guelf. c. Voss. 1. 3. *non enim hac* Turic. Flor. *vulgaribus* Turic. Flor. *virii periti ac eloquentis oratio* Basil. interpolamentum ignotae plane originis, sed suspectum vel sola forma ac. *cui.* Sic Turic. Flor. Guelf. Goth. Camp. et edd. ante Gibl. acc. Obr. *qui reliqui.*

43. in loco — compositionis. 9, 4, 3 seqq.

modo indicare satis esset, nihil ultra verborum proprietatem elaboraret: sed cum debeat delectare, movere, in plurimas animum audientis species impellere, utetur his quoque adiutoriis, quae sunt ab eadem nobis concessa natura. Nam et lacertos exercitatione constringere, et augere vires, et colorem trahere, naturale est. Ideoque in omnibus gentibus alius alio facundior habetur, et in loquendo dulcis magis. Quod si non eveniret, omnes¹⁰⁹⁷ pares essent, et idem omnes deceret: at lo-

modo indicare. Sic Turic. (nisi quod *judicare*) Flor. Guelf. i. m. reliqui. Sed *judicare* Jenf. quoque, cum aliquot posterioribus. *nihil citra* Turic. Flor. Camp. n. extra Alm. Illud ferri posset, sensu particulae *sine* nostro familiari. Sed longe aptius hic *ultra* maxime post illud *satis*. *proprietate elabora sed* Turic. In verbo *delectare* desinunt codd. Voss. 1. 3. Bern. *moveri* Flor. *plurimis animam* Turic. Flor. *his.* Sic Turic. Guelf. Camp. (sed hic *quoque his*). *iis* reliqui. *sunt ab eadem.* Sic Turic.-Flor. Camp. Guelf. Goth. Jenf. (tac. Geln.) Ald. a. e. f. reliqui jam inde a Tary. in quo per *sphalma* mox *necessa natura*.

44. *et age vires* Flor. *aut a. v.* Camp. *colorem contrahere* Guelf. *calorem t.* Jenf. et post. ante Ald. acc. Bad. *et loquendo* Turic. Flor. (nisi quod hi *loquenda*) Camp. Guelf. c. Alm. Goth. in *eloq.* Voss. 2. et *eloq.* edd. inde a Jenf. Nostrum e conjectura. *idem omnes alter decere allocuntur* Turic. Flor. nisi quod hic *alter* per *compendium alt* cum lineola litterae *t* superne adhaerente. *i. o. d. alloquuntur* Guelf. In recepta mirum videtur verbum *loquuntur* ita nude positum et cum sequente copula ita ex-

44. *lacertos* — — *trahere.* *rata et ascripta et lacertis expressa sunt:* ubi vid. not. Add. Cf. 8 Pro. 19. *Corpora sana* 8, 3, 10. *et integri sanguinis et exercitatione firmata* — — *et colorem* *at loquuntur.* vid. not. crit.

quantur, et servant personarum discrimen. Ita quo quisque plus efficit dicendo, hoc magis secundum naturam eloquentiae dicit. Quapropter ne illis quidem nimium repu- 45

plicandum: *dum loquuntur s. in loquendo.* Haec consideranti accepta fortasse veniat Obrechtii scriptura *At aliter loquuntur.* Sed usus vocis *aliter* pro *diversimode* aliunde, quod sciam, nondum probatus est. Exemplum enim quod ex ipsius nostri loco, infra §. 70. peti possit, non admitto ex causis ibi exponendis. Neque illo *alter*, quod hic est in vetustis, tanquam vestigio uti aliquis possit; hoc enim cum alieno loco positum sit, vix dubito natum ex sigla illa *al*, quae cum varietate lectionis *decere* in textum migraverit, quamque similes plane turbas fecisse vidimus supra §. 22. et 35. Integram igitur rem felicioribus relinquo. *salvant* Turic. Flor. Guelf. Goth. Camp. et edd. ante Gryph. *salutant* Voss. 2. Receptum *servant* esse in Alm. vix crediderim: quis primus intulerit, et an inventum in codice, olim patebit. Nunc utique retinendum ob motam illam pridem contra verbum *salvare* ferioris seu abjectioris Latinitatis suspicionem, de qua vid. Gesn. in Thes. Quamvis enim aliis in locis, ubi manifesta est *salvum faciendi* notio, dubitationi locus relictus est: hic tamen per sensum etiam aliena videtur altera forma: et conf. 2, 17, 6. ubi est „ut Antonii persona servetur“ sine ulla varietate. *discriminum* Flor. c. Alm. *itaque quo* Goth. (tac. Gesn.)

naturam eloquentiae. Sic Turic. Flor. Guelf. Camp. cum Alm. Bodl. Voss. 2. Goth. *naturae eloquentiam* edd. inde a Jenf. omnes, praeter Ald. qui nostrum. Vulgata quin sit a correctore aliquo, dubitari vix potest: ita feci, quod facere voluit jam Gesn.

45. *quapropter te ne* Turic. Flor. *ne in illis* Camp.

secundum naturam eloquentiae. Illis qui naturam semper crepant observari debet, naturaliter agere eos, qui secundum naturam cujusque rei.

Itaque, siquidem est aliquid eloquentiae, *naturaliter* etiam dicunt non nisi qui secundum naturam eloquentiae.

gno, qui dandum putant nonnihil etiam temporibus atque auribus nitidius aliquid atque effectius postulantiibus. Itaque non solum ad priores Catone Gracchisque, sed ne ad hos quidem ipsos oratorem alligan-

nonnihil etiam. Sic Camp. *n. est Turic. n. esse* reliqui. Ex compendio *et pro etiam* nata erat scriptura *est*, et inde per correctionem vulgata. *nitidus Turic.*

effectius. Sic Goth. *affectius* Guelf. Camp. c. Vall. Voss. 2. Obr. *affectibus* Turic. Flor. Jenf. et post. ante Ald. *affectatius* reliqui, ex Aldi, opinor, conjectura. Nostram Gesner. commendavit, recepit nemo. In seqq. vulgatum erat hucusque ita: *Itaque non solum ad priores Catonem Gracchosque sed ne ad hos quidem oratorem alligandum puto.* Quorum verborum loco in Turic. hae repetitione turbæ: *i. n. f. ad priores cati me gracchisque itaque sed ne ad hos q. o. a. puto atque affectibus postulantis itaque non solum ad prioribus catime gracchisque sed, ne ad hos quidem ipsis o. a. p.* In quibus imprimis attendendum *grachis* bis in ablativo, et pro Catonis mentione priori loco *cati me*, tum *catime*, post verba autem *ad hos quidem* altero loco additum *ipsis*. Ex Flor. nullae hujusmodi turbæ, sed hæc mendosa tantum asseruntur *catime gracchis itaque sed ne ad hos quidem ipsis o. a. p.* In Guelf. est *Catoni me Gracchisque*: in Camp. *gracchisque* tantum, cetera ut in vulgata, quam et habet Jenf. sed ita interpolatam: *ad priores me Catonem* (tac. Gesn.) c. post. ante Ald. qui primus dedit vulgatum, ut posuimus supra et uti est in Goth. Voss. 2. Vall. Ex Alm. autem nil nisi *ipso* post illa *ad hos quidem* enotatum; ut hic etiam in ceteris vulgata habere videatur. Hanc igitur Gesner. ita explicabat, ut *hos* dictum putaret de illis „qui nuper fuere et nunc „sunt“. Quod per se hic durissimum (nam quis interjectis nominibus pronomen *hos* tam nude, ne vocabulo quidem *oratores* adjecto, ita intelligat?) ob adjectum illud *qui*

45. *effectius.* magis curatum et elaboratum. vid. Geln. in Thef. et supra 8, 3, 38.

10, 5, 23. cf. etiam 11, 3, 26. *nitidu et curata vox.* „
ad priores — — *alligandum*

dum puto. Atque id fecisse M. Tullium video, ut cum omnia utilitati, tum partem

nuper plane ferendum non est. Apparere enim, Gesnerum de Ciceronis potissimum aevio cogitasse: nam quis ad superiores illos „oratore[m] alligasse“ putandus est? Aut, si hoc tantum est alligare, vetare ne quis nitidior et ornatior sit, reverane Quintilianus in hoc genere ultra sui etiam temporis declamatores procedere interim oratorem voluit? Et quomodo tandem his ita positis transitus per Atque id ad Ciceronem fieri potest? His saniora cum e vulgata effici non possint, Obrechtus solus hucusque reposuit priores Catone Gracchisque, sive diserte illud sive tam manifesta ejus, qualia in optimis nostris, vestigia in Arg. etiam codice invenit: eamque scripturam Spald. in schedis unice probavit. Cui nos in subjectis verbis pronomien illud ipsos addidimus, quod eo certius est, quo magis sensu caret in eorum, qui praebent illud, codicum scriptura. omnium util. scripti omnes et edd. ante Ald. acc. Basil. quod si e

puto. Catonem et Gracchos conjunctos ita habes etiam 2, 5, 21. Sed imprimis conferendus est locus 3, 5, 35. ubi nimis illis vetustatis amatoribus dicitur: Quomodo potest probare Ciceronem, qui nihil putet ex Catone Gracchisque mutandum? Sed ante hos simplicior adhuc ratio loquendi fuit. Qui locus sinceritatem nostrae scripturae egregie probat. Vides enim ibi etiam priores Catone Gracchisque indicari caecos oratores, quos hic tanquam exemplaria illorum simplicitatis sectatorum quasi per ludibrium memorat. Magis autem seriis verbis et hic et illic cum iis agit, qui aliquod quidem in eloquendo studium admitte-

bant, sed non ultra Catonem illud Gracchosque. Et ita demum ad Ciceronem, ut verum exemplar, hic pergit, a quo illic inverso argumentandi ordine inchoaverat.

cum — utilitati, tum — delectationi. Legitime hic per cum, tum diversa junguntur. Sequens autem cum, negligentius fortasse adjectum, cum verbis suis ita accipiendum ac si esset et tum — dicebat, agebat. — Tandem haec ageret autem explicant et augent illud ipsam rem. Paulo plenius: „et tum dicebat se sic „etiam ipsam rem agere; agebat autem revera, et maxime „quidem rem litigatoris.“

quandam delectationi daret: cum et ipsam se rem agere diceret, ageret autem maxime litigatoris. Nam hoc ipso proderat, quod
 46 placebat. Ad cuius voluptates nihil equidem quod addi possit invenio, nisi ut sensus nos quidem dicamus plures. Neque enim fieri

conj. correxit Ald. certissima illa fuit. *dare* Turic. Flor. *ageret autem*. Sic Turic. Flor. Guelf. Camp. *agebat a. reliqui, et quidem ita, ut inde ab Ald. verba agebat autem maxime* parenthesi includerent et vocem *litig.* praecedentibus applicarent: male: nam qui dixit *rem ipsam*, omnia dixit. *agebat autem rem litig.* omisso *maxime* Goth. Voss. 2. *quod placet* Turic. Flor. Guelf. Exc. Sant. Camp.

46. *ne si sensus* marg. Basil. *sensus non quidem* Turic. Flor. Exc. Sant. Camp. Leid. *f. n̄ q.* Alm. Receptam tutantur, praeter sensum, Guelf. Goth. Voss. 2. *plu-*

46. *sensus — dicamus.* cf. 12, 10, 36. 9, 3, 74. In illo autem *nos quidem* excusatio quaedam per tempora inesse videtur, cf. 45.

Neque enim — offecerint. Hanc librorum omnium scripturam sanam non esse, recte viderunt mali illi medici, de quibus vid. not. crit. Ex illis autem quae sequuntur „Sed me hactenus cedentem „nemo insequatur ultra,“ apparet, haec nostra in defensionem adhuc illius licentiae dici: verumque sententiarum nexum agnosces simulac pro illo *Neque* reponas *Hoc*. *Neque* tamen hanc tibi medicinam propono, sed aliam, ut mihi quidem videtur, certio-

rem. Nimirum oblitterata hic fuit duplex negatio *Neque — non*, cuius usus est, quoties non tam ipsi affirmare, quam aliorum negativam sententiam negare volumus. Intelligebat Qu. severiores iudices sibi objecturos „fieri hoc salva — „ — non posse“; quibus respondere occupat his verbis: *Neque enim fieri non potest* cet. Ita Cicero ad Div. 6, 1, 5. *Nec enim is, qui in te adhuc injustior, non magna signa dedit animi erga te mitigati.* Corn. Nep. 9, 2, 3. *Neque vero non fuit apertum.* Sed haec pervulgata: vid. Turfell. v. *Neque*. Illud autem et ante invicem servari posse credo, ut utrumque ver-

potest salva tractatione causae et dicendi auctoritate, si non crebra haec lumina et continua fuerint et invicem offecerint. Sed me 47 hactenus cedentem nemo insequatur ultra: do tempori, ne hirta toga sit; non serica:

ris Flor. Camp. *salve* Flor. *si non crebra* et mox *et invicem*. Sic Turic. Flor. Guelf. Goth. Camp. c. Alm. (nisi quod hic iterum \bar{n} pro non) Vall. Voss. 2. et edd. ante Bad. qui primus locum ita correxit, ut non ante *crebra* tolleretur atque deleto *et* poneret ante *invicem*, subaudiendo jubens *ut*, quod ipsum mox inseruerunt editores (de meis primus habet Gryph.) ita: *ut non invicem offecerint*, quod legitime sane pendere videbatur ab illo *neque* — *fieri potest*. Sed nemo observavit ab eadem phrasi pendere jam illud *salva tractatione* cet. nullumque plane sensum inesse his verbis: „fieri non potest, ut haec lumina, salva tractatione causae, sibi invicem non offecerint.“ Ergo perueniente causa fieri potest, ut sibi non offecerint; salva vero causa utique sibi officient? Ut taceam de magno sententiae hiatus inter illud *neque enim* et quae praecedunt; quem quomodo sarcire studeat Gesner., apud ipsum vide. Ita repudiata mera et vitiosa conjectura librorum scriptura reducenda erat, ut liberum cuique de loco sit iudicium.

effecerint Guelf. Goth. Camp.

47. *tempori nihilo rati gasit ut non seriga* Turic. *t. nichira toga sit non ut seriga* Flor. *ni hirta toga sit* (non *serica*; sed haec silentur) Alm. *nigra toga situ non s.* Guelf. Exc. Sant. *ne nigra toga sit non s.* Jenf. Ald. *ne crassa toga sit ut non serica* Goth. Voss. 2. Camp. et sic, sed omisso *ut*, reliqui. Nostrium est e certissima Burmanni conjectura, quae nunc nostris codd. tantum non comprobatur, satis certa jam antea ex comparatione loci gemini in Dial. de Or. 26. (vid. not. exeg.) Recte autem *togas hirtas* Silio etiam (1, 613.) vindicat Burmannus contra *comas*

bum (*fuerint, offecerint*) pendeat ab una negatione.

47. *do tempori* — — *annulos contum.* Dial. de Or.

26. *Ceterum si omisso optimo illo et perfectissimo genere eloquentiae eligenda sit forma dicendi; malim hercule C. Grac-*

ne intonsum caput; non in gradus atque¹⁰⁹⁸
annulos contum: cum eo quod, si non ad
luxuriam ac libidinem referas, eadem spe-

aliorum librorum. *atque annulos contum.* Sic
Ald. et aliquot post. cum Obr. *atque annullus contum* Tu-
ric. (sed hic *an nullus*) Flor. *a. annulos coptum* Camp. *a.*
an nullus certum Guelf. *a. a. totum contum* Goth. Vall.
Bad. et reliqui (praeter Jenf. etc. quos vide mox) item
Voff. 2. quem filet Burm. sed dubito de Alm. Quam fa-
cile totum nasci potuerit e *cōtum*, nemo non videt; sed mo-
lestum quoque hoc augmentum in re per se virum non
decente. Quod tamen iudicium non secutus essem, nisi gra-
vissimos auctores habuissem. *cum eo quod, si non*
—referas. Sic Turic. Flor. Guelf. Goth. cum Vall. Voff.
2. Alm. (quanquam ex hoc *referas* non assertur) Bad. item
ante hunc Jenf. et post. ante Ald. sed cum prava interpun-
ctione. *cum in eo, qui se non — referat* reliqui, praecunte
solo Camp. nullo vero sensu. Atque nunc tandem pone-
mus miram illam horum omnium depravationem, quae est in
Jenf. et post. ante Ald. *non smaragdus atque annuli centum*
sint cum eo: quod si — referas: quod nihil est nisi auda-
cissima correctio ejus qui annulos in coma ignoraret.

chi impetum, aut L. Crassi
maturitatem, quam calami-
stros Maecenatis, aut timi-
tus Gallionis. Adeo melius est
oratore vel hirta toga in-
duere, quam fucatis et mere-
triciis vestibus insignire. Ne-
que enim oratorius iste, immo
hercule ne virilis quidem cultus
est, quo plerique temporum no-
strorum actores — utuntur. In
gradibus autem comarum cf.
1, 6, 44. — In his non se-
rica, non — contum, apparet
deesse ut, quod mente repe-
tendum est ex praegresso utro-
bique ne. Legitime hoc fieri

posse non dubito: tamen ipsum
ut, quod priori loco praebent
codd., quanquam iusto non-
nisi unus posito, recepissem,
ne eo quidem offensus, quod
sic priori loco posita, poste-
riori ommissa esset positiva con-
iunctio; ni in talibus meo
soliis iudicio agere vererem.

cum eo quod. vid. 2, 4, 30.
10, 7, 13. Sensus est: „quo
„accedit, quod haec hone-
„stiora revera sunt speciosiora
„quoque, siquidem non ad li-
„bidinem et luxuriam referas
„pulchritudinem.“

cioliora quoque sint, quae honestiora. Ce- 48
 terum hoc, quod vulgo *sententias* vocamus,
 quod veteribus, praecipueque Graecis in usu
 non fuit (apud Ciceronem enim invenio),
 dum rem contineant, et copia non redun-

48. *sententiis* Turic. Flor. Guelf. *quod veteri-*
bus. Sic Turic. Flor. c. Alm. et ita haud dubie in Arg. repe-
 rit Obr. qui inde fecit *quodque*. Reliqui *quod* omittunt et,
 inde ab Ald., verba *veteribus* — *invenio* parenthesis loco ha-
 bent. Paulo negligentior sane, sed minime insolens, jun-
 ctura *quod* — *quod* — . *Ciceronem enim invenio.* Sic
 scripti et mei et Burmanni omnes, et edd. ante Bad. acc. Ba-
 fil. Reliqui *enim* omittunt, praesente Badio, qui in notis
 tamen posuit illud cum hac observatione „redundat enim“.
 Verum non redundat, sed causam potius reddit, cur senten-
 tiarum usum non suo tantum aevo tribuat Qu. Sane Spal-
 dingio etiam natum videbatur *enim* e vicinis utrinque litte-
 ris: sed tum consensum omnium librorum nondum vide-
 rat. *copia dum redundant* Turic. Flor. Camp. *co-*
pia redundant Jenf. et post. ante Bad. qui primus nostrum ex
 Vall. inventum deinde in reliquis etiam, certe in nostris.

48. *Ceterum hoc.* i. hoc
 ipsum, de quo agimus, *sen-*
sus. Monemus hoc eorum
 causa, qui adverbio *ceterum*
 utuntur cum ad alia transeunt;
 cum tamen antiquis non po-
 natur nisi in aliqua ad supe-
 riora oppositione. Reprehen-
 derat nimias sententiarum de-
 licias: nunc pergit: „Cete-
 rum utiles esse — quis ne-
 gat?“

quod veteribus — — *inve-*
nio. vid. not. crit.

rem contineant. *Rem* nu-
 mero singulari vix est quin
 rem de qua agitur sive cau-
 sam intelligas; atque sic no-

ster 7, 1, 23. de principali in
 jure quaestione dicit, eam esse
 quae *causam* fere *contineat*;
 et propius etiam Cic. Brut. 29.
 senatoris alicujus „non pru-
 dentiam solum, sed, quod
 „maxime rem continebat, fi-
 „dem“ laudat. Sed quis a
 sententiis, quibus carere et-
 iam possimus, hoc poscat, ut
 illud contineant in quo ma-
 xime cardo vertatur? Nam
 hoc fere esse *rem continere*
 exemplis illis patet. *Spectare*
 quidem ad rem, *accommoda-*
tae esse ei debent: sed hoc
 non est *continere*: et si vel
 maxime ita intelligas, *sentis*,

dent, et ad victoriam spectent, quis utile neget? Feriunt animum, et uno ictu frequenter impellunt, et ipsa brevitate magis
 49 haerent, et delectatione persuadent. At sunt qui haec excitiora lumina, etiamsi dicere permittant, a componendis tamen orationibus excludenda arbitrentur. Quocirca mihi ne hic quidem locus intactus est omittendus,

Redundare semper est in vitio: cf. 9, 3, 74. utilem neget Turic. c. Alm. utilem neget Flor. et, nescio quo errore, Ald. Malim utiles: nam displicet singularis inter haec ipsa spectent, feriunt. freq. pellant Flor. delectatione. Sic nos certa emendatione: cf. 52. it. 8 Pro. 7. deiectione marg. Basil. deiectione Turic. Flor. Guelf. Goth. Camp. dictione reliqui, manifesta correctione, quam (nisi est in Voss. 2. quem filet Burm.) egregio illo Jenfonianae procuratori debemus, quem in smaragdus illis et centum annulis jam cognovimus.

49. *At sunt. Sic Camp. Bad. Ac s. reliqui. omittendos Turic. Flor. om. a pluribus eruditorum Turic. Flor. Guelf. cum Alm. Mira varietas. An fuit in primo horum omnium autographo etiam putari? Sed hoc displice-*

opinor, quam inconcinne dictum sit debere eas „ad rem „spectare, non nimis copiosas esse, ad victoriam spectare“: ubi quod primo et ultimo loco positum est ad idem fere redit. Vix itaque aliud de sententiis primo loco requiri poterat, nisi ut *aliquid*, non mera verba, contineant, quomodo et accepit Gedoynus. Sed hocine, cum de sententiis in universum lo-

queris, est *rem continere?* neque statim quisque *rem* illo altero sensu dictam credet? Quare hic etiam *m* in *s* mutato (vid. not. crit. *utile*) *res contineant*, legendum censeo.

49. *excitiora. cf. 6, 1, 2. et, ne forte suspiceris legendum excitantiora, 9, 3, 10. ubi schema quoddam Horatianum duabus communibus loquendi formis excitatus dicitur.*

quod plures eruditorum aliam esse dicendi rationem, aliam scribendi putaverunt: ideoque in agendo clarissimos quosdam nihil posteritati mansurisque mox litteris reliquisse, ut *Periclem*, ut *Demaden*: rursus alios ad componendum optimos, actionibus idoneos non fuisse, ut *Isocratem*: praeterea in 50 agendo plus impetum posse plerumque, et

ret. quo plures Voss. 2. mansurisque Camp. ut *Demaden*. Sic Turic. Flor. Guelf. Camp. (nisi quod duo postremi — em). et *Demadem* reliqui. optimis Turic. Guelf.

50. *impetum posse plerumque*. Sic Camp. Obr. *impetum plerum* Turic. Guelf. *impetum plerumque* Flor. c. Alm. Voss. 2. Goth. Jenf. et edd. post. ante Ald. acc. Bad. *impetius pl.* Ald. Basil. *impetus posse pl.* reliqui. Manu exaratorum qui quidem diserte memorantur codicum scriptura a Badio explicatur subaudiendo verbo *facere*: qualis tamen ommissio non sapit nostri stilum: Aldina manifesta est correctionis, ut *impetus* sit genitivus subaudiaturque *esse*: male profecto: sed hinc apparet recentiore scripturam, uti nunc quidem est, non esse e codice: nam verbum *posse* unde unde acceptum insertum fuit in scripturam Aldinam ita ut *impetus* fieret pluralis. Restituendus itaque erat utique singularis, et sic ambigi poterat, quod verbum et ubi inferendum esset. Nam Spaldingius in sua Campani collatione illud *posse* non diserte posuit, sed posito verbo *impetum* de omissione verbi *posse* nil monuit. Sed confidendum censui ejus diligentiae, qualem toties cognovi. Non igitur e Gallandii, ut forsitan suspiceris, conjectura, sed ex libris derivatum mihi quidem hoc

mox. Uncis incluserat Gesner.; quod recte improbat in schedis Spald. illudque explicat per „deinceps, h. e. postquam detonuerunt verba et „voces.“ *Demaden*. Vid. 2, 17, 13. 50. *impetum posse*. vid. not. crit.

petitas vel paulo licentius voluptates; commo-
vendos enim esse ducendosque animos imperi-
torum: at quod libris dedicatur, et in exemplum
editur, tersum ac limatum, et ad legem ac re-
gulam compositum esse oportere; quia ve-
niat in manus doctorum, et iudices artis ha-
51 beat artifices. Quin illi subtiles, ut similes¹⁰⁹⁹
ac multos persuaserunt magistri, παράδειγμα

verbum videtur.

vel petitas paulo Camp. *volupta-*
tis Guelf. *docendosque* libri omnes, praeter Voss. 2.
qui *decendosque*. Nostrium e conj. Burmanni, quae satis fir-
matur re ipsa, ut vix opus sit exemplo infra 74. et quae at-
tulit Burm. ad Ov. Met. 11, 2. *ad quis libris dedica-*
tor in exemplum edantur et tersum Turic. *ad quis l. dedica-*
torum et i. e. edantur et t. Flor. *ad quis libros dedicatarum*
i. e. dedantur et t. Guelf. Reliqui nostram, nisi quod pro
editur Jenf. redditur c. post. ante Ald. *et regulam*
Goth. (tac. Gesn.) *venient* Flor. *judicis artis* Camp. *judi-*
cis artes Goth. *judices artes* Jenf. et post. ante Ald.

51. *ut similes ac multos persuaserunt.* Haec est con-
stans manu exaratorum omnium scriptura (nisi quod Goth.,
tac. Gesn., et alii fortasse, vid. Burm., et), quam servarunt
Camp. et Ald. Reliqui omnes praeeunte Jenf. dant *multi*,
e conjectura, ut apparet, quae tamen satisfacere non po-
test. Ego sanius nihil extundo illa Burmanni emenda-
tione: *Quin illi subtiles (ut sibi ac multis persuaserunt) ma-*
gistri — tradiderunt, quae aliquanto etiam probabilior sit
Gesneriano additamento *sibimet*. Tamen latinatam hujus
locutionis „subtilis (ut sibi persuasit) magister“ pro eo
quod planius esset „ut sibi videtur“ praestare non ausim.

libris dedicatur. Fateor mi-
hi non liquere de hac for-
mula: in qua vel hoc amb-
igo, dativumne an ablati-
vum illud *libris* accipiam. Sed
neque scriptura certa est. Ma-
lim saltem *in libris*; sicut *in*

templo signum vel tabula de-
dicatur.

51. *ut similes — magistri.*

vid. not. crit.

— παράδειγμα — ἐν δόξημα. vid.
ad 5, 11, 2.

dicendo, ἐνδύουσα scribendo esse aptius, tradiderunt. Mihi unum atque idem videtur bene dicere, ac bene scribere; neque aliud esse oratio scripta, quam monumentum actionis habitae. Itaque nullas non, ut opinor,

Rem integram itaque relinquo. *esse altius scripti* et editi omnes ante Obr. nisi quod Jenf. solus praeclare *esse a tuis*. Recepta, qua certius nihil, in Leid. primum prolata est cum sigla Dan. (cf. §. 38.) Stribligines pro graecis afferre nil attinet. *ac idem Goth. et bene Guelf.* itaque non illas modo ut opinor Turic. Flor. (nisi quod hic opinior) Guelf. Camp. In Exc. Sant. non illas tantum notatum est. i. non illas ne u. o. Alm. i. non ullas non u. o. Vall. i. nullas non o. Voff. 2. Cum satis certa sit prima haec sententiae pars, servavi vulgatam, ex qua facillime nata est illa quae est in Turic. confusione compendiorum nō et mō, et coalitione vocum ū illus.

Itaque nullas non — — non vitia. Impedita haec utique oratio et, ut videtur, corrupta (vid. not. crit.). Omnem autem ratiocinationis seriem reputanti hoc verosimillimum mihi videbatur, geminandam esse vocem *virtutes*. Quippe cum subtiles illi abesse quaedam voluerint ex oratione scripta, quae tamen probarent in ipsa actione; Quintilianus unam eandemque esse ponens et scriptam et actam, hinc intert, in scripta omnia esse debere, quae vicerint ipsa actione. Nam si vicerunt, *virtutes* illae erant, neque iis carere debet scripta in exemplum oratio. Addit autem, se probe scire imperitis *vitia* quoque placere aliquando,

ipsisque itaque vitiis vincere interdum oratorem. Tamen ideo non hoc se dicere, vitia quoque inferenda esse illi actionis monumento. Cujus rei causam mox reddit. Haec itaque, quae exposui, omnia contineri puto his verbis: *Itaque* (oratio scripta) *nullas non, ut opinor, debet habere virtutes: virtutes dico, non vitia: nam imperitis placere aliquando quae vitiosa sunt, scio.* In qua sermonis forma nam causam reddit, cur de vitiis vel cogitari hic a quoquam possit. Nihilominus autem veniam daturus aliquibus etiam vitiis ejusmodi voluntariis, et in hoc discrimen aliquod tamen inter scriptam orationem et habitam ponens,

debet habere virtutes dico, non vitia. Nam imperitis placere aliquando quae vitiosa sunt, 52 scio. Quo different igitur? Quodsi mihi des consilium judicum sapientum, perquam multa recidam ex orationibus non Ciceronis modo, sed etiam ejus, qui est strictior multo, Demosthenis. Neque enim affectus omnino movendi erunt, nec aures delectatione mulcendae, cum etiam proemia supervacua esse apud tales Aristoteles existimet: non enim trahentur his illi sapientes: proprie et si-

virtutes dico, non vitia. Sic scripti et editi omnes (parum diligente in Goth. et Jenf. Gesnero) ante invecum illud quod recentiores praeferunt, quodque ex ed. Rob. Steph. 1542. primum affert Gibsonus: *virtutes, non dico, nulla vitia.* Sponte autem patet illud esse ex mero corrigentis arbitrio. Secundum quod haec esset mens Quintiliani. „Oratio scripta, quae eadem est ac habita, ob id „ipsum vitiis plane immunis esse non potest; cum ad imperitos directa esse potuerit, quibus placent aliquando vitiosa quoque.“ Atqui diserte vetat Qu. §. 55. talia relinquere in oratione scripta, „ne videantur propositi esse, non „temporis.“ Aliter igitur difficultas antiquae scripturae, quam ideo reduxi, solvi debet. *vitiosa sint Turic. Flor.*

52. *different ergo Guelf.** *qui si mihi Camp.*
si m. Goth. Voss. 2. misericordes pro mihi des Flor. suavi-
ter. iudicium sapientum Turic. Flor. Guelf. j. sapientum
Camp. iudicium s. Jenf. (tac. Gesn.) recitem Guelf.
quis est fictior Turic. Flor. fictior Camp. etiam et
Jenf. (tac. Gesn.) correctum jam in Tarv. Demosthenes Camp.
prophemiae supervacuae Flor. prohemio supervacuae Camp.
prooemium supervacuum Jenf. cum post. ante Bad. Aristoteles esse c.c. Guelf. his illis absentes Guelf. c. Alm.

illo quasi per pudorem circuitu utitur, quem continent §§. 52 — 55.

52. *consilium—sapientum. cf. 2, 17, 28. 3, 8, 2. 4, 1, 21. Aristoteles. vid. 4, 1, 72.*

gnificanter rem indicare, probationes colligere, satis est. Cum vero iudex detur aut 53 populus, aut ex populo, laturique sententiam indocti saepius, atque interim rustici: omnia, quae ad obtinendum quod intendimus prodesse credemus, adhibenda sunt; eaque et cum dicimus promenda, et cum scribimus, ut doceamus quomodo dici oporteat. An *Demosthenes* male sic egisset ut 54

h. illi absentes e Flor. *iis i. f.* Goth. Jenf. (tac. Gefn.)
indignare Flor. Guelf. *probationes.* Sic, sed per — *is,* Turic. Flor. Guelf. *probatione* reliqui. Sed quamvis in probatione formam fere indagandi et colligendi sequimur, tamen *probatione* rem non colligimus, sed perspicuam aliis reddimus; cf. 2, 20, 5. 10, 1, 84. Sed *colligere probationes* idem est quod 5, 7, 18. „*sparsa colligere argumenta, quorum congregatione factum convincimus.*“

53. *vero alia iudex* Turic. Flor. c. Alm. *alia* natum ex *al* (cf. §. 44.) videturque varietas aliqua hic olim fuisse pro *iudex.* *decur* Flor. *aut exemplo* Turic. Flor. Guelf. c. Alm. *sententiam* Turic. *quae intendimus* Jenf. c. aliq. post. *credimus* Goth. Voss. 2. Jenf. et edd. ante Basil. acc. Stoer. et aliq. ap. Burni. *eaque et.* Sic Ald. *ea quae et* Jenf. c. post. ante Ald. *eaque etiam* reliqui, mendo manifesto. *dicimus.* Sic omnes et scripti et edd. ante Leid. exc. Basil. qui *dicimus* cum reliquis. *scribimus.* Sic Turic. Flor. Guelf. Goth. Jenf. (tac. Gefn.) c. Voss. 2. et edd. inde a Jenf. ante Leid. acc. Gibf. Obr. *scribemus* reliqui.

54. *An Demosthenes male sic egisset ut f. a. Cicero.* Sic Lugd. 1538. (male enim ap. Gefn. bis impressum 1528.) Obr. Gefn. Bip. et ita plane Turic. Flor. nisi quod *egisse* uterque. *a. D. m. f. e. vel scripsit aut Ciceronem* Voss. 2. Goth. nisi quod ex hoc Gefner. (tacens ille quidem de

probationes colligere. vid. not. crit.

scripsit, aut Cicero? aut eos praestantissimos oratores alio quam scriptis cognoscimus? Melius egerunt igitur, an pejus? Nam si pejus, sic potius oportuit dici, ut scripse-¹¹⁰⁰ runt: si melius, sic oportuit scribi, ut di-
 55 xerunt. Quid ergo? Semper sic aget orator, ut scribet? Si licebit, semper. Quodsi impediunt brevitatem tempora a iudice data, multum ex eo quod potuit dici, recidetur; editio habebit omnia. Quae autem secundum naturam judicantium dicta sunt, non ita posteris tradentur, ne videantur propositi fuisse,
 56 non temporis. Nam id quoque plurimum refert, quomodo audire iudex velit: atque

voce vel) pro male affert *vellem*, non obloquente in collatione codicis Spald. an *Demosthenem male* — *Ciceronem* Camp. an *Demosthenem m. s. egisse* — *Ciceronem* Guelf. Exc. Sant. an *Demosthenem malle sit egisse* — *Ciceronem* Jenf. et (sed correcto sic pro fit) post. ante Ald. an *Demosthenem mallem sic egisse* — *Ciceronem* Vall. Ald. et reliqui mei omnes: de aliis cf. Gesn. *alia qua* Turic. Flor. Camp. *alia quam* Guelf. Exc. Sant. Jenf. (tac. Gesn.) et post. ante Gryph. exc. Ald. *egeruntur igitur* Flor. Camp. *si* ante *pejus* om. Guelf. *potius* ante alterum quoque oportuit inserunt Turic. Flor.

55. *scribet*. Sic Turic. Flor. Camp. c. Goth. probante Gesn. *scriberet* Guelf. *scribit* reliqui. *semper quae* *pediant* Turic. Flor. *s. quae imp.* Guelf. *ac iudicè* Flor. *reciderunt* Turic. Flor. Guelf. Exc. Sant. Camp. et edd. ante Bad. cum ipso Ald. sed hic modo *multumque*, ut verbum pendeat ab illo *tempora*: male. *quaedam* *secundum* Turic. Flor. Guelf. Exc. Sant. Camp. c. Alm. *dici sunt* Turic. Flor.

56. *audire iudex*. Sic scripti omnes et Camp. Jenf. *j. a.* reliqui. *velud* Turic. Flor.

ejus vultus saepe ipse rector est dicentis, ut Cicero praecipit. Ideoque instandum iis, quae placere intellexeris, resiliendum ab iis, quae non recipientur. Sermo ipse, qui facile iudicem doceat, optandus. Nec id mirum sit, cum etiam testium personis aliqua mutantur. Prudenter enim, qui cum interrogasset rusticum testem, *an Amphionem nosset*, negante 57

ejus — rector est dicentis. Sic Obr. usus haud dubio talibus in Cod. Arg. vestigiis, qualia sunt in nostris haec: *ius vultus* Flor. *iis v.* Turic. Guelf. *rectos est docentes* Turic. Flor. *ei vultus — rectus e. d.* reliqui. *praecipit* om. Flor. *praecepit* Tarv. Locat. Ven. et al. ap. Burm. *instandum his* Turic. Camp. Jenf. (tac. Gefn.) Basil. *resiliendum* Jenf. *re silentium* Flor. *ire* (Turic. *irae*) *silentium* Turic. Guelf. c. Alm. *ab his* Turic. Camp. Basil.

57. *testem ad amphinionem negant et detraxit* Turic. Flor. et sic Guelf. nisi quod *amphiona*; *t. ad amphinionem negantem d.* Camp. *t. ad Amphionem negant et detraxisset* Goth. (err. Gefn.) Voss. 2. *t. at Amphion negat et detraxit* Jenf. *t. an Amphiona nosset negat et detraxit* Tarv. Locat. Ven. Nostram Aldus primus dedit, secutique ceteri omnes, nisi quod inde a Basil. praetulerunt formam *Amphiona*; non bene, ut observat Badius (an in Ed. 1519? vid. Burm.), cum res acta sit in foro Romano. Necessarium illud *an — nosset* e m. quidem nondum allatum est: sed in Tarv. nulla conjecturae suspicio. Verba *negante eo* an sint ex Aldi emendatione, nescio. Dixeris esse eadem in

56. *Cicero praecipit.* Locum nondum quisquam indicavit.

optandus. „H. e. eligendus „et studiose confectandus“ Gefner. Cf. eund. in Thes. Hoc quamvis in tali quidem sententia rarum ejus significatio-

nis exemplum nemo tamen cum mera, qualem esse puto, conjectura Obrechtii *aptandus* mutaverit; praesertim cum haec etiam insolita sit structura „aptare sermonem, qui „doceat.“

. 57. *Amphionem.* Burman-

eo, detraxit aspirationem, breviavitque secundam ejus nominis syllabam, et ille eum sic optime norat. Hujusmodi casus efficiunt, ut aliquando dicatur aliter quam scribitur; cum dicere, quomodo scribendum est, non
58 licet. Altera est divisio, quae in tres partes et ipsa discedit, qua discerni posse etiam recte dicendi genera inter se videntur. Namque unum *subtile*, quod *ἰσχνόν* vocant: alterum *grande* atque *robustum*, quod *ἀδρὸν* con-

Alm. cum ex hoc ap. Burni. nil notatum sit nisi verbi *noisset* defectus. *spiratione brevi aut que* (Turic. Guelf. Voss. 2. *quae*, Goth. *autque*) Turic. Flor. Guelf. Camp. cum Goth. Voss. 2. *secundum* Flor. *secunda est e. n. syllaba* Camp. *quam scribatur et mox scribendum sit* Camp. *non licet* om. Guelf.

58. *descendit* Turic. Flor. Guelf. Camp. c. Goth. Voss. 2. *quod non vocant* Turic. Flor. Guelf. *quod ἰσχνόν ἡλαιοῦ* voc. Tarv. Locat. Ven. *ἰσχνόν* solum est jam in Camp. *quod ἀδρὸν constituunt.* Sic Camp. q. ad *ponus*

nus observat, hoc nomine Amphionis multos in lapidibus occurrere inter libertinos praecipue et vilioris sortis homines.

58. *in tres partes et ipsa.* Retpicit §. 16. 18. Eandem autem divisionem in *ἀδρὸν*, *ἰσχνόν*, *μέσον* habes apud Gellium 7, 14. Ex aliis alias generum dicendi sive *χαρακτηρηῶν* divisiones proferi Capperonnerius. In his est etiam *floridum* ap. Macrobi. 5, 1. *ἀνθηρὸν* ap. Proclum in Chrestom. (Phot. cod. 239.), cui adde auctorem Vit. Hom. ap. Ga-

leum p. 515. Genuina itaque sunt haud dubie graeca in nostro contextu. Sed e codicum vestigiis apparet τῷ ἰσχνῷ et τῷ ἀδρῷ addita fuisse per ἡ congrua quaedam vocabula, difficilia tamen illa conjectu. Nam λεπτόν, quod Capper. proponit, de subtili maxime quidem est proprium, sed nimium recedit a librorum scriptura; ut fortasse verius sit λιτόν; cf. Dionys. Hal. de Demosth. p. (Sylb.) 184, 28: τὴν λιτὴν καὶ ἰσχνὴν φράσιν.

constituunt. cf. 9, 4, 54.

stituant: tertium alii *medium* ex duobus, alii *floridum* (namque id *ἀνθρηρὸν* appellant) addiderunt. Quorum tamen ea fere ratio est, 59 ut primum *docendi*, secundum *movendi*, tertium illud utroque nomine *delectandi* sive aliud *interconciliandi* praestare videatur officium; in docendo autem *acumen*, in con-

dionter c. Turic. Flor. Guelf. q. c. ἀθρηρὸν reliqui. id anae poenim app. Turic. Flor. Guelf. (hic anepoenim). i. ἀνεπαίνην a. Camp. ἀνθρηρὸν in Tarv. primum comparat. In Goth. ejus loco lacuna.

59. *sec. amovendi* Turic. Flor. *f. admonendi* Guelf. Camp. *illud est utroque* Turic. Flor. Guelf. Verbum est habet Camp. quoque. videtur officium Jenf. quod mendum hinc omnes, praeter Badii, editiones infedit ante Geln. in conciliando. Sic Turic. Flor. c. Alm. Basil. *interconciliando* Guelf. cum Goth. Jenf. et eod. post. ante Bad. *interconciliandi* Camp. in *interconciliando* reliqui ex Badii

59. *sive aliud interconciliandi*. Hoc verbum, quod nusquam praeterea occurrit, Gesnero eo tantum tutum videbatur, quod bis hic positum esset, lectum nimirum hucusque altero etiam post aliquot verba loco. Nunc itaque, ubi ope optimorum codicum manifestorumque in ceteris vestigiorum ab altera tamen sede deturbatum est, integra de eo redit quaestio. Jam cum Qu., qui supra etiam 3, 5, 10. tria posuit, quae praestare debeat orator, ut doceat, moveat, delectet, postea 11, 1, 6. eandem divisionem memoravit his verbis, quid con-

ciliando, docendo, movendo judici conveniat: quis credat eum hic potissimum insolito illo et sesquipedali verbo usum, cujus ne ratio quidem constat? Nam *interconciliare* quid esse potest, nisi alios conciliare inter se? Quantilla autem haec pars operis oratorii? Senferunt haec alii etiam, et cum vox quoque *aliud* otiosa videretur, Heumannus proposuit *auditores conciliare*; quae tamen ingeniosa alias conjectura eo maximo incommodo premitur, quod non apparet, cur huic potissimum verbo praemissum sit quod eodem jure ad tria etiam cetera

ciliando *lenitas*, in movendo *gravitas* videatur. Itaque illo subtili praecipue ratio narrandi probandique consistet; sed quod etiam detractis ceteris virtutibus, suo genere plenum. Medius hic modus et translationibus crebrior et figuris erit jucundior, egressionibus amoenus, compositione aptus, sententiis

aut Vallae correctione: *monendo* Camp. *gravitas* om. scripti et mei et Burmanni omnes cum Camp. sed habet jam Jenf. qui e cod. haussisse putandus est, donec aut verius aut commodius aliud verbum inveniat. Quod fortasse fuerit *ris*, subjecto verbo etiam alio in locum illius videatur, quod non ob ingratam solum repetitionem (quam non semper curat noster) sed ob ipsius inertiam plane non ferendum videbatur Spaldingio quoque. In Guelf. est *movendo moveatur*.

narrandi quae conf. Turic. Flor. Guelf. Totum hoc *probandique* omittere narratur Alm. *consistet.* Sic Turic. Flor. Guelf. (a pr. m.) Goth. Jenf. (tac. Gesn.) cum Alm. Voss. 2. et edd. ante Leid. Conf. mox erit *jucundior*, et *feret cogetque.* *sed quae id etiam* Turic. Flor. Guelf.

plenum. Sic Turic. Flor. Guelf. Camp. cum Voss. 2. Goth. et edd. ante Gryph. *plenum sit* reliqui.

60. *medius hic medius* Turic. Flor. Guelf. *medius hic* omissa tertia voce Camp. c. Goth. Voss. 2. et edd. ante Bad. qui nostrum ex Vall. *medius hic modus* Bip. ex nescio cujus correctione, prava illa quidem, altero, quo referatur *his*, in hac quidem serie nondum posito. *amoenis* Turic.

Flor. Jenf. et post. ante Ald. per se non male, sed contra concinnitatem. *captus* Jenf. c. post. ante Ald.

pertinet. Equidem servem illud *aliud*, quo diversum ejusdem generis officium indicatur: et, ne nihil contulerim, criticorum judicio submitto hoc: *delectandi, sive aliud item conciliandi—officium.*

gravitas videatur. vid. not. erit.

sed quod—plenum. Recte Gesner. ita haec interpretatur „totas etiam in hoc genere „orationes, pro materiae ni- „mirum ratione, probabiles „esse posse, etiamsi nihil ne- „que *floridum* habeant neque „*grande.*“

60. *Medius hic modus.* Pro-

dulcis, lenior tamen, ut amnis lucidus quidam et virentibus utrinque filvis inumbratus. At ille, qui saxa devolvat et *pontem indignetur* et ripas sibi faciat, multus et torrens iudicem vel nitentem contra feret, cogetque ire qua rapit. Hic orator et defunctos excitabit, ut *Appium Caecum*: apud hunc et patria ipsa exclamabit, aliquandoque *Ciceronem* in ora-

tamen nam vis et lucidis quidem (Turic. quide) est virentibus Turic. Flor. t. nam vis et l. qui deest v. Guelf. t. et amnis lucidus quidam est et v. Jensch. in qua scriptura statim Tarv. mutat ut amnis, et meorum primus Gryph. 1544. est omittit, quam nostram invenit etiam in suis Merula, dantque Goth. certe et Camp. nisi quod hic quidem; cf. §. 17. 19.

utrinque sibi sibi verberatus Flor. sibi sin est etiam in Guelf.

61. indignatur Turic. Flor. Guelf. mittentem Flor. cogitque ire quarta pite hic Turic. (nisi quod irae, piteae) Flor. rapit om. Guelf. nimia lacuna relicta. defunctus Camp. excitavit Turic. Flor. exclamabit Turic. aliquando-

nomen hic respondet suo ille in praecedentibus et subiectis: illo subtili—; medius hic—; at ille qui saxa—.

ut amnis. Pungunt me diversae in optimis libris scripturae vestigia, maxime illud nam, cujus prima littera ex proximo tamen adhaesit. Hinc non mutata serie verborum et nonnisi necessariis mutationibus fit, lenior tamen amnis et lucidus quidam et—inumbratus; ut ipse orator dicatur amnis, sicut ἐναργέστερον longe mox tertius ille, eamque locutionis audaciam

mitiget adjectum quidam. Vid. laudata ad §. 17.

61. pontem indignetur. Verba sunt Virgilia 8, 728. „Nimirum praecepta hic simul „sunt exempla“, ut vere Gellner.

ripas sibi faciat. Novas videlicet, non curans moles obstantes.

Appium Caecum. vid. 3, 8, 54.

patria—exclamabit. Cic. Caecil. 1, 7.

Ciceronem—alloquetur ib. 11. Mira tamen videri potest ratio hujus sermonis:

tione *contra Catilinam* in senatu alloquetur.
 62 Hic et amplificationibus extollet orationem,
 et in superlationem quoque erigetur. *Quae*
Charybdis tam vorax? et *Oceanus medius fi-*
dus ipse. Nota sunt enim jam studiosis haec
 lumina. Hic deos ipsos in congressum prope
 suum sermonemque deducet. *Vos enim Al-*
bani tumuli atque luci: vos, inquam, Alba-

que Ciceronem. Sic omnes et scripti (nisi quod Turic. Flor.
 Guelf. *quae* direptim) et editi, mei quidem, ante Gryph.
 1544. Ab illo autem inde lectum est *aliquemque ut apud*
Ciceronem, nisi quod Obr. omisit vocem *apud*. Quae omnia
 ut arbitrarias correctiones merito abiecit Gesner. antiquam-
 que restituit. *aliquando Cic.* e solo Voff. 2. affertur. Mox
alloquantur Turic. Flor. *alloquatur* Guelf. Exc. Sant.

62. *etiam ampl. Camp.* *et insuper latiniorem*
quoque erigetur Turic. Flor. *et insuper latiniorem q. eriget*
 Guelf. *et in superlationem q. eriget* Jenf. et post. ante Bad.
et vi superlationum q. e. Camp. et vi superlationum q. eriget
 reliqui. Nostra est ipsa illa vetustiorum librorum cum ne-
 cessaria e ceteris correctione. In vulgata hucusque putida
 certa erat sermonis variatio, „orationem amplificationibus
 „extollet et vi superlationum eriget.“ *sunt enim et-*
iam Turic. Flor. Guelf. c. Alm. *sunt etiam* Camp. *quo-*
que pro prope Guelf. Mox bis *nos* pro *vos* Camp.

„apud hunc oratorem (uni-
 „verse cogitatum) patria ali-
 „quando Ciceronem alloque-
 „tur“; cum mens scriptoris
 sit „patria aliquando ipsum,
 „qui dicit, alloquetur.“ Sed
 ideo adjectum est hoc „in
 „oratione contra Catilinam“,
 quod alias dixeris esse scho-
 lion. Nunc perinde est ac si
 dixisset: „in hoc genere pa-
 „tria aliquando Ciceronem in

„ipsius Ciceronis oratione al-
 „loquetur.“

62. *in superlationem.* cf. 9,
 2, 3.

Quae Charybdis —, *Ocea-*
nus —. Cic. Phil. 2, 27. ubi
 vox *ipse* non legitur. *Vos*
enim Albani —. Haec etiam
 memoriter recitata ex Or. pro
 Mil. 31.

norum obrutae arae, sacrorum populi Romani sociae et aequales. Hic iram, hic misericordiam inspirabit: hic dicet, Te vidit, et appellavit, et flevit: et per omnes affectus tractatus hic itaque illuc sequetur, nec doceri desiderabit. Quare si ex tribus his generi- 63

inspiravit Turic. Flor. h. (sic, una litt.) dicit Turic. hic dicit Guelf. Goth. (tac. Gefn.) hic dicunt Flor. dicet hic Camp. te vidit et appellavit et flevit. Sic Camp. te judet a. e. f. Turic. te videt a. e. f. Flor. c. Goth. Voss. 2. te vidit a. e. f. Guelf. Bad. t. v. et flevit et app. reliqui praeunte Jenf. tractatus. Sic Turic. tractatur reliqui. hic itaque. Sic Turic. Flor. Guelf. Voss. 2. Goth. Jenf. (tac. Gefn.) et post. ante Gryph. 1544. hinc i. reliqui praeunte jam Camp.

sequetur. Sic Turic. Flor. Guelf. Camp. Goth. Jenf. (tac. Gefn.) et edd. omnes ante Burm. ut hujus suspicer sphaema merum sequitur, quod Gefn. et Bip. repeterunt, Capper. non item. doceri. Sic omnes et scripti (nisi quod Goth. deceri, non decere, err. Gefn.) et editi, quos equidem viderim, praeter Burm. qui docere; quod tamen sphaema typographi non est, cum doceri tanquam v. l. appictum sit. Haec omnia cum manifesto sint corrupta, Obr. ita in textu suo posuit: et per omnes affectus auditor huc atque illuc sequetur, nec doceri desiderabit, quod illum dedisse e conjectura vel sola vox auditor et neglectum tractandi verbum prodit. Burm. itaque coniciebat et ita per omnes affectus tractatus judex huc illuc

hic dicet — — doceri desiderabit. Haec cum nonnisi corrupta dare potuerim, posui ut sunt in vetustissimis, aliquot emendandi conatibus in not. crit. allatis. Sed haec etiam Te vidit — flevit, quae neque apud Ciceronem neque alibi hucusque inventa sunt, suspicione apud me quidem

non carent: neque fortasse errem, si e Turicensi — scriptura unica littera in simillimam mutata haec effecerim: Te, judex, appellavit et flevit. Quae ad miserum aliquem et a potentioribus oppressum clientem relata, scriptor ipse ita sinxerit.

bus necessario sit eligendum unum, quis dubitet hoc praeferre omnibus, et validissimum alioqui, et maximis quibusque causis accom-¹¹⁰²
 64 modatissimum? Nam et Homerus *brevem* quidem cum *jucunditate*, et *propriam*, id enim est *non deerrare verbis*, et *carentem super-*

sequetur, nec *d. d.* in qua loci constitutione certe illud *tractatus* nunc ab optimo codice confirmatur. Utriusque autem conjecturae virtutes ita fortasse commodissime junxeris: et *per omnes affectus tractatus iudex huc atque illuc sequetur n. d. d.* ut sola vox *iudex* exciderit in vetusta scriptura et verba *huc atque* leviter sint corrupta; quam postremam emendationis partem certissimam judico; de obliterato verbi *sequetur* subjecto aliorum judicia provocans. Add. et not. exeg.

63. *elig. sit* Goth. (tac. Geln.) *qui dub.* Turic. Flor. *hunc praef.* Guelf. Goth. Voss. 2. et edd. ante Gryph.

aliqui Turic. Flor. Guelf. *aliquo* Camp. *alioquin* Jenf. et post. ante Bad. *ex maximis* Turic. *quibus* abjecto *que* Turic. Flor. Guelf.

64. *cum jucunditate.* Sic Goth. Camp. (nisi quod in hoc *cum*) c. Alm. Voss. 2. *cum jocunditatem* Turic. Flor. *animi jocunditatem* Guelf. et sic (sed per *u*) Tarv. et post. ante Basil. ex quo sphalmate (confusis tantum compendiis *cū* et *ai*) Philander, quem sequitur Basil., fecit *amoris jucunditatem*. Reliqui utramque vocem conjunxerunt: *cum animi jucunditate*, quod patienter hucusque tulerunt viri docti. *enim non* Camp. *deerrare.* Sic Cod.

64. *Homerus.* Decantata haec de tribus dicendi generibus in tribus Homericis regibus. Vid. Gell. 7, 14. Clark. et Heyn. ad Il. γ, 213 sqq. Placet autem versus Homericos hic ponere, ut cum nostri scriptoris verbis comparentur. Ἦτοι μὲν Μενέλαος ἐπιτροχά-

δην ἀγόρευεν, Παῦρα μὲν, ἀλλὰ μάλα λιγέως, ἐπεὶ οὐ πολύμυθος Οὐδ' ἀφωμαρτοειπής. et de Ulysse v. 221. Ἄλλ' ἔτε δὴ ῥ' ὅπα τε μεγάλην ἐν στήθεος ἴει καὶ ἔπεια νιφάδεσσιν ἰοιότα χειμερήσιον· Οὐκ ἂν ἔπειτ' Ὀδυσῆϊ γ' ἐρίσσειεν βροτὸς ἄλλος. et de Nestore Il. α, 249. Τοῦ καὶ

vacuis eloquentiam Menelao dedit, quae sunt virtutes generis illius primi; et ex ore Nestoris dixit dulciorem melle profluere sermonem, qua certe delectatione nihil fingi majus potest: sed summam aggressus in Ulixē facundiam, magnitudinem illi junxit; cui orationem nivibus hibernis, et copia verborum,

Palat. teste Gebh. in Crepund. 3, 18. *derrare* Turic. Flor. c. Alm. *derrare* reliqui. et ante *ex om.* Jenf. (tac. Gesn.) et post. ante Bad. *dulciore — sermone* Flor. *qua cerit id. magis* Guelf. *Sed summa regressus est inutilae facundiam et magn. illi vicisset* Turic. Flor. Guelf. (nisi quod hic inutile). Et ita Goth. etiam (non satis accurate referente Gesn.), nisi quod habet in *Ulyze*, et ne ex Spaldingii quidem notatis appareat, an ut etiam post *est* ibi insertum sit, quod tamen credere me facit Voss. 2. (vid. mox) et monstra haec Jenfoniana: *sed si in mare gressus esset ut in Ulixē fac. et magn. illi junxisset.* Sed Camp. ita: *sed ad summam regressus est in Ulixē fac. et magn. illi vicisse.* Recepta autem inde a Badio erat haec: *sed summam aggressus, ut in Ulyssē facundiam, magn. illi junxit, quam cum in Vall. et Ald. esse dicit Badius, in posteriori quidem eatenus errat, quod ibi non ut legitur, sed est, servato mox et ante magn. Ex Alm. nihil refertur nisi inutile (pro ut in Ulixē) et vicisset, ut, nisi indiligentissimus fuerit Almeloventus, in ceteris codex credendus sit receptam dare. Sed e Voss. 2. cum haec tantum proferat Burm. sed summa regressus est ut in Ul. (sic), vix mihi persuadeo in reliquis hunc a Goth. recedere. Sat bonis tamen auctoribus nititur recepta, et facile potuit in illam vetustorum scripturam corrumpi; ut statim verbum *junxit* in codd. multum simile est illi *vicisset*. Quare cum sensus etiam receptae sit accommodatissimus rei, ut veram, certe verae proximam eam servavi, ejecto unico *ut*, quod alienissimum erat, cum praeter Ulyssē nemo tali laude apud Homerum mactetur. cum orationi similibus et copia* Turic.

ἀπὸ γλώσσης μέλιτος γλυκίων
ῥέεν αὐδῆ.

magnitudinem illi junxit.
Pronomen non respicit dele-

65 atque impetu *parem* tribuit. *Cum hoc* igitur
nemo mortalium contendet: hunc ut deum
 homines intuebuntur. Hanc vim et celerita-
 tem in Pericle miratur Eupolis, hanc fulmi-
 nibus Aristophanes comparat: haec est, vere
 66 dicendi facultas. Sed neque his tribus quasi
 formis inclusa eloquentia est. Nam ut inter
 gracile validumque tertium aliquid constitu-
 tum est, ita horum intervalla sunt, atque in-
 ter haec ipsa mixtum quiddam ex duobus me-
 67 dium est eorum. Nam et *subtili* plenius ali-
 quid, atque subtilius, et *vehementi* remissius

Flor. Guelf. *cum oratione simili nimbus et c.* Camp. *cum orationi n. h. e. c.* Goth. Qui silentur, Alm. et Voss. 2. receptae favere putandi sunt. *impetum* Camp.

65. *intuebantur* Flor. *fluminibus* id. *vere.* Sic Turic. Flor. Guelf. Camp. c. Alm. (qui u. supra. posito e) Goth. Jenf. et edd. ante Bad. Reliqui *vera.* Sed illud fortius: neque metuendum, ne *vere dicendi* jungatur: nam *vere dicere*, non adjecto vel intellecto, quid dicatur, in usu esse non credo, sed *verum* sive *vera dicere*; ut in ambiguitatis vitium yulgata potius cadat.

66. *Sed* om. Camp. *iis* Jenf. (tac. Geln.) *eloquentiae* est Flor. *inter se vallida sunt* Flor. *inter se valla f.* Guelf. Exc. Sant. cum Alm. marg. Basil. Mira varietas, cuiusmodi nihil tamen ex Turic. refertur. *medium est quorum nam* Turic. Flor. Guelf. et, omisso *nam*, Camp. c. Goth. Voss. 2.

67. *ut vehementi* Turic. Guelf. Exc. Sant. *vehementi re-*

clationem, ut videbatur Hey- *vere.* vid. not. crit.
 nio l. l. sed *facundiam*, *επα*
με-ἀδερ.

65. *in Pericle.* vid. ad 2, *66. tertium aliquid.* Me-
 16, 19. et 10, 1, 82. *dium illud et lenes.*

atque vehementius invenitur; ut illud *lene* aut ascendit ad fortiora, aut ad tenuiora summittitur. Ac sic prope innumerabiles species reperiuntur, quae utique aliquo momento inter se differant; sicut quatuor ventos generaliter a totidem mundi cardinibus accepimus flare, cum interim plurimi medii eorum, va-

missius omittere refertur Flor. (mirum ni *atque* etiam). *ascendet* Turic. Flor. Guelf. *aut tenuiora* Turic. Flor. Guelf. c. Goth. Voss. 2. *sumitur* Jenf. (tac. Gesn.) *ac si propriae* Turic. *ac si p.* Flor. Jenf. (tac. Gesn.) et post. ante Bad. *generaliter ventos* Jenf. et edd. post. ante Gesn. exc. Obr. Proximum autem *a* omittunt scripti omnes, et edd. ante Bad. *carminibus* Flor. *plurimum* Camp. *cum interim plures sint intermedii*, sic in lexicis v. *Interim*, et quidem, quantum reperire potui, in Rob. Stephani primum thesauro, locus hic citatur, nostra tamen scriptura simul posita. Nihilominus priorem non e codice, sed ex alicujus memoriter laudantis observatione derivatam puto. *medii*

67. *interim*. Hoc sensu hanc particulam habuimus 4, 1, 64. De formula ipsa *cum interim* (pro *cum tamen*) v. Bud. ad Pand. lib. 22, 3. (de probationib.) l. 28. (Si arbiter), ubi locus allatus Ciceronis est pro Sull. 5, 16. Gronov. ad Liv. 4, 51. Quod autem huic formulae junximus indicativum *deprehenduntur*, factum auctoritate omnium librorum, cum conjunctivus editoribus tantum deberetur de grammatica sollicitis. Atqui editoris est non utique regulas sequi, sed usum antiquorum indagare, qui non semper illis astringitur. Ita haud rari

sunt loci, ubi usus particulae *cum* causalis delabitur in alterum temporalem, nec apud poetis tantum, ut Hor. l. Od. 29. extr. *Quis neget etc. cum tu coemptos — libros Panaeti — mutare loricis Iberis, pollicitus meliora, tendis*; sed apud Ciceronem quoque, ut in loco quem C. mihi Schneider. indicavit, ad Div. 15, 12, 3. *Quam mihi facultatem cum hic — casus eripuit, tamen — peto etc.* Quid igitur mirum, fieri illud nostro etiam loco, ubi adjecto *interim* formam temporalem plane induit oratio (*während*).

varie — proprii: vid. not.

rie etiam regionum ac fluminum proprii, de-¹¹⁰³
 68prehenduntur. Eademque musicis ratio est,
 qui cum in cithara quinque constituerunt so-
 nos, plurima deinde varietate complent spa-
 tia illa nervorum, atque iis quos interpofue-

et eorum varia etiam reg. Turic. Flor. Guelf. Exc. Sant. Camp.
 cum Goth. Voss. 2. (nisi quod hic et pro *etiam*). *m. et eo-*
rum varietate r. Jenf. c. post. ante Ald. *medii eorum, varie-*
tate r. reliqui impressi omnes. Sed cum non appareat, quid
 sit „proprii varietate regionum“ et valde verear, ne Jenso-
 nianum illud *varietate* nullo scripto nitatur, codicum scriptu-
 ram cum facillima Gesneri correctione, omissoque *et*, cujus
 nulla utique ratio est, reposui. *regun* Turic. Guelf.

Exc. Sant. cujus mendi fons deprehenditur in Flor. ubi *re-*
giūm. Alm. in his omnibus „turbare“ tantum narratur. Mox
proprie Jenf. c. edd. post. ante Burm. exc. Ald. Nimirum
 opposita haec vox videbatur illi *generaliter*; sed neque loco
 suo posita, neque sic etiam admodum latina, et nullo scri-
 pto nitens (nam ex Alm. etiam et Voss. diserte *proprii* affer-
 tur) merito rejecta est. *deprehenduntur*. Sic Turic.
 Flor. Guelf. Goth. (err. Gesn.) Voss. 2. et edd. ante Gryph.
deprehendantūr reliqui.

68. cum cithara Flor. constituerint Camp. at-
 que his Guelf. Camp. atque his atque huc Turic. Flor.

crit. Venti autem fluminum
proprii intelligendi sunt, qui
 proprietatem habere putantur
 a flumine aliquo regionis ejus,
 unde flant, derivatam.

68. quinque—sonos. Sonos
 hoc numero primarios cum
 nusquam apud antiquos me-
 moratos invenirem, Vitruvius
 autem et Boëthius, ad quos Ba-
 dius nos remittit, quinque te-
 trachorda nominent, quorum
 hic nulla ratio; Boeckhii um-
 adii, qui in usum lectorum

Quintiliani haec mecum com-
 municavit. „Ut Quintilianus
 „sonos musicos (*ᾠδῶν*) il-
 „lustrandis dicendi generibus
 „adhibet, ita Dionys. Halic.
 „περὶ τ. Δημοσθ. δεινότη. c. 2.
 „genus grave et subtile cum
 „ὑπάτη et ὑψήτη octavam (*διὰ*
 „πασῶν) complectentibus com-
 „parat. Verba autem Quin-
 „tiliani ad Sectionem Canonis
 „secundum systema perfectum
 „ex binis octavis consistens,
 „quod inde ab Aristoxencis

runt, inferunt alios, ut pauci illi transitus multos gradus habeant. Plures igitur etiam 69 eloquentiae facies, sed stultissimum quaerere, ad quam se recturus sit orator: cum omnis species, quae modo recta est, habeat usum, atque id ipsum omne sit oratoris, quod vulgo

69. *se recturus sit.* Sic Turic. Flor. Camp. r. *fit Guelf. sit se r. Goth. (tac. Gefn.) r. se fit reliqui. id ipsum*

„usitatissimum erat, referenda
„sunt. In eo octo quidem
„sunt *soni immobiles*, qui ante
„ceteros designantur, quippe
„quinque tetrachordorum ter-
„mini, iisque inferuntur *mo-
„biles*, quorum descriptio vul-
„go *καταπέυκωσις* appellata est:
„cujus loco Quintilianus ver-
„bo utitur *compleudi*, ut Plato
„(Tim. p. 36. a.) dixit *ξυνε-
„πληρεῦτο τὰ τε διπλάσια καὶ
„τριπλάσια διαστήματα*. Sed ex
„immobilibus illis *quinque
„soni* totum systema in maxi-
„ma intervalla dispefcunt, *νήτη
„ὑπερβολαίων, μέση et προςλαμ-
„βανόμενος*, quibus chordis
„binae constituuntur octavae,
„ut apud nos sonis \bar{c} , c , C ,
„et *νήτη διεξευγημένων* atque
„ὑπάτη μέσων, quae singulas
„octavas in quartam et quin-
„tam dividunt, ut nobis \bar{f} et
„ f . Hos itaque quinque so-
„nos ut principes secrevit
„Quintilianus; reliquosque
„tres, quoniam illis minora
„jam unius toni intervalla na-
„scuntur, cum proxima *κατα-*

„*πικνώσει*, qua octo immobi-
„lium intervalla, secundum
„genus diatonicum, omnium
„simplicissimum, tonis et he-
„mitoniis complentur, his
„verbis complexus est: *plus-
„sima deinde varietate com-
„plent spatia illa nervorum*.
„Supereft designatio minorum
„intervallorum generi chro-
„matico et enharmonio pro-
„priorum, ex qua novi ori-
„untur soni prioribus inter-
„positi. Huc spectant verba:
„*Atque his quos — alios; at-
„que ita sonorum varietas ea-
„dem reperitur, quam in di-
„cendi generibus agnoscit scri-
„ptor §. 66. „ita horum —
„„est eorum.*“ Notitiam au-
„tem sonorum et intervallo-
„rum veteris systematis cete-
„raque huc spectantia pete in
„commentatione mea de Con-
„formatione animae munda-
„nae in Platonis Timaeo, in-
„serta Studiis a Daubio et
„Cruzero editis T. III. P. I.
„et in libro de Metris Pin-
„dari III, cap. 7.“

genus dicendi vocant. Utetur enim, ut res
exiget, omnibus, nec pro causa modo, sed
70 pro partibus causae. Nam ut non eodem
modo pro reo capitis, et in certamine here-
ditatis, et de interdictis ac sponsonibus, et
de certa credita dicet; sententiarum in se-
nato, et concionum, et privatorum consilio-
rum servabit discrimina; multa ex differen-
tia *personarum, locorum, temporumque* mu-
tabit: ita in eadem oratione aliter concilia-
bit, non ex iisdem partibus iram et miseri-1104

non sit Turic. Flor. Guelf. cum Alm. Goth. Voff. 2. Jenf. et
edd. ante Basil. exc. Ald. Ita librorum antiquorum unus
Camp. habet receptam. Neque tamen in hoc haerendum,
recte monente Gesn. de confusione notarum *ō* et *ōe*.

Jic. genus Camp. tutetur Flor. *sed pro.* Sic
Turic. Guelf. Jenf. (tac. Gesn.) et edd. ante Bad. et infe-
runt reliqui.

70. *nam non ut* Turic. Flor. Guelf. Camp. *et*
de internis Turic. Guelf. Camp. c. Goth. Voff. 2. *et de*
intms. Alm. et *internis* Flor. *certa credita.* Vid.
certissimam crisin Spald. ad 4, 2, 61. 8, 3, 14. Addatur
autem codicibus priori loco nominatis Flor. *senten-*
tiam Guelf. Exc. Sant. *sententiarum quoque* Flor.

multa. Sic Obr. neque dubium mihi quidem, quin e
cod. *vita* Turic. Flor. *vitam* reliqui, praeter Alm. qui
utram. *conciliavit* Turic. *hisdem* Turic. *eis-*

69. *pro causa i.* ut causa disse censentis, ut scripserit
exiget. Quint. in hunc fere modum:

70. *de interd. ac spons.* cf. „aliter inflammabit, aliter
2, 10, 5. *de certa credita* v. 4, „conciliabit.“ Burmannus
2, 61. quidem ad defendendam vul-
gatam provocat ad Gronovii

aliter conciliabit. Plane not. ad Liv. 3, 37. Tac. Ann.
meum facio iudicium Rollini 1, 63. sed ibi alienissima in-
alterum membrum hic exci-

cordiam petet: alias ad docendum, alias ad movendum adhibebit artes. Non unus color ⁷¹ proemii, narrationis, argumentorum, egreflionis, perorationis fervabitur. Dicit idem graviter, fevere, acriter, vehementer, concitate, copiofe, amare, comiter, remiffe, fubtiliter, blande, leniter, dulciter, breviter, urbane: non ubique fimilis, fed ubique par

dem Leid. Burm. Gefn. Bip. Noſtra in omnibus mſſ. niſi quod Flor. et Voſſ. 2. in re minuta ſilentur. Sed loco verbi *partibus* in Turic. Flor. legitur *huaeſtibus*, in Alm. *hic aſtibus*, et ſimile quid reperiffe videtur Obr. in Arg. unde effecerit ſuum *eventibus*, quod ipſum tamen, ſi vel fuerit in codice, nemini probabitur; requiritur enim aliquid, quod in poteſtate et arte oratoris ſitum ſit. Ita quod ceteri codices praebent minime eſt incommodum: „ex iis- dem (artis ſuae) partibus“, eoque acquieſcendum putavi, donec probabilius aliquid e ſtriblignibus illis excudatur.

Mox *alios* — *aliis* Turic. *aliis* e Flor. etiam, ſed incertum utro loco. *ad monendum* Camp. (ſed junctim) Jenſ. et poſt. ante Baſil. exc. Ald. *artis* hic raro conſenſu Flor. Guelf. Goth. Camp. et edd. ante Ald. qui ſolus *arteis*.

71. 72. *non ubique ſimul ſed ubique par ſibi ſic fiet*

venias. Agit enim Gronovius de voce *alius* ſemel tantum in altero membro poſita, ut in Liviano *virgis caedi, alii ſecuri ſubjici*. Hic autem unum *aliter* loco geminati cum uno eodemque verbo poſitum eſſet: ut ſit „aliter atque aliter, „i. e. diverſimode, conciliabit.“ Cujus formae nullum exemplum affertur. Sed fac latinam eſſe, ſenſus tamen non admitteret. Tam minutae enim dicendi generis diverſitates, quae in una eademque parte, ut in conciliando, con-

ſpiciantur, locum hic non habent, cum ſtatim diverſiffimae *docendi* et *movendi* partes ſibi opponantur. Hoc itaque tantum dicit Qu., non modo diverſarum cauſarum diverſa eſſe dicendi genera; ſed in eadem oratione mutandum eſſe genus, cum in eadem judex ſit et docendus et movendus et conciliandus. Jam his tribus hic quidem abſolvi res poterat; nec male haec ipſa *aliter* — *alias* — *alias artes* inter ſe referrentur; niſi intercederet illud *non ex iis-*

72 *sibi*. Sic fiet cum *id*, propter quod maxime repertus est usus orationis, ut dicat utiliter et ad efficiendum quod intendit potenter: tum laudem quoque, nec doctorum modo, sed
73 etiam vulgi consequetur. Falluntur enim plu-

cum Alm. et, nisi quod *pars: ibi*, Guelf. n. u. simul sed ubicunque p. f. f. c. Goth. Voss. 2. n. u. simul sed ubicunque par sibi fiet. tum Camp. Gryph. Gibl. n. u. simul sed ubi pars ibi sic fiet cum Jenf. (non plene ref. Gefn.) c. post. ante Ald. et sic, nisi quod *par*, Bad. n. u. simul sed ubicunque par sit: sic fiet tum Stoer. Chonet. Leid. Roll. Alios vid. ap. Burm. Nostram Aldus primus, sed prava distinctione (*par sibi sic fiet, cum*); tum recentiores inde a Burm. eamque nunc demum codd. firmant Turic. Flor.

ut dicat utiliter. Sic Turic. Flor. Guelf. Goth. (tac. Gefn.) Camp. ut et d. u. Jenf. (tac. Gefn.) et post. ante Bad. ut d. et u. reliqui. intendi Flor. non doctorum Jenf. et post. ante Bad. consequetur. Sic

Camp. Basil. et post. ante Burm. consequatur reliqui, praeter Tarv. Loc. (err. Burm.) Ven. qui mendose consequantur. In codicum illa et a recentioribus adoptata scriptura ingrata erat, et praeter Quintiliani morem turbata oratio „fiet cum *id*, ut—dicat, tum—consequatur.“ Aut igitur excidit in his alterum ut post *tum*; aut vera est Campani scriptura: in qua et ipsa quidem decessum est aliquantum a logica consecutione, sed longe gratiori modo. Naturalis enim forma erat „cum—dicet, tum consequetur“: haec in priori parte ob inferendum illud propter quod mutata est in „fiet cum *id*, ut—dicat—“: neque tamen haec forma nunc nimis sollicitate continuanda erat, sed in naturalem illam redire potuit scriptor. Reduxi igitur priorum, et in his illius qui instar scripti est, scripturam; idque eo confidentius, quod C. Schneider, nescius illam extare, conjectura assecutus erat.

73. falluntur enim plurimi Jenf. (nisi quod hic per

dem—petet, quod indicio est, diversas jam in eo quod praecedit artes indicatas esse, quae responderent et irae et misericordiae provocandae. Et perfecto irae inflammatio, quamvis in adversarium, non est

pars conciliationis. Ita sic etiam manifestum est, quod per se patet, bis positum a Qu. fuisse *aliter*, sicuti mox bis *alias*.

72. cum *id—consequetur*. vid. not. crit.

rimum, qui vitiosum et corruptum dicendi genus, quod aut verborum licentia exultat, aut puerilibus sententiolis lascivit, aut immodico tumore turgescit, aut inanibus locis bacchatur, aut casuris, si leviter excutiantur, flosculis nitet, aut praecipitia pro sublimibus habet, aut specie libertatis insanit, magis existimant populare atque plausibile. Quod quidem placere multis nec in- 74
fitor, nec miror. Est enim jucunda auri ac favorabilis qualiscunque eloquentia, et ducit animos naturali voluptate vox omnis:

sphalma fallunt) et post. ante Bad. exultat. Sic nos ex Turic. Flor. in quibus tamen exultet scriptum. resultet Guelf. Camp. resultat reliqui; cf. 9, 4, 28. tumoretur gestit Flor. leniter—floribus Camp. avet pro habet Jenf. (tac. Gesn.) et post. ante Ald. existiment Goth. Voss. 2. Camp. Bad. existimet Turic. Flor. Guelf. Jenf. et post. ante Bad. Vides indicativum nullo (nisi quod Alm. siletur) scripto nisi. Coniunctivum tamen neque exemplis destitutus reponere, neque nimis festinato iudicio damnare amsim. Quid enim si pro eo quod plenius esset „Falluntur, si qui sunt, qui existiment“ Quintilianus pressius dicere potuit aut voluit „Falluntur, qui existiment“?

74. infinitior Flor. jucundioris et favorabilis qualiscunque eloquentiae. Haec est constans plerorumque librorum scriptura cum hac tantum varietate: jucundi oris in Voss. 2. et in aliis Badio visis divisim scriptum; favorabili Flor. favorabilioris aliquot edd. ap. Burm. acc. Gryph. 1544. eloquentia Goth. Voss. 2. Mihi Gesneri conjectura ab longo inde tempore in notis proflans matura tandem videba-

73. locis bacchatur. Non displicet observatio Badii, aludi hic ad loca terrae, per quae Bacchae vagantur. qui—existimant. vid. not. erit. 74. jucunda auri. vid. not. erit. favoreabile autem esse cui

neque aliunde illi per fora atque aggerem circuli: quo minus mirum est, quod nulli
 75 non agentium parata vulgi corona est. Ubi vero quid exquisitius dictum accidit auri-
 bus imperitorum, quaecumque id, quod modo se ipsi posse desperent, habet admirationem; neque immerito: nam ne illud quidem facile est. Sed evanescunt haec atque emoriuntur comparatione meliorum: *ut lana*

tur, quae in contextum reciperetur.
 Camp.

nec aliunde

75. *exquisitus dictu Camp. impeditorum Flor. neque merito id. nec imm. Camp. haec om. Guelf. atque moriuntur Guelf. Camp. c. Goth. Voss. 2. et edd. meis ante*

favetur, e lexicis notum; cf. 7, 1, 43. 11, 1, 42.

aggerem. Comparant VV. DD. versum Juvenalis 6, 588. *Plebejum in circo positum est et in aggere fatum;* de plebe hariolos et agyras in illis locis consultante. Utroque autem loco aggerem Tarquinii significari Burmannus censet, quem merito Gesner. audiri vetat, donec ostendatur, ibi quoque ejusmodi circulos fuisse. Ipse tamen aggerem intelligens spinam circi, immo confidenter hoc in Thes. Lat. proponens, hanc appellationem non magis probat: nam ex ipso Juvenalis loco profecto hoc nemo efficiat. Restat ut eo redeamus, unde non minus abegit lectores Gesner., *viamque publicam omnem in-*

telligamus utroque loco. Cf. Hor. 1. Sat. 8, 15. *Aggere in aprico spatari* (via publica in Esquilis significatur). Iuv. 5, 153. *Tu scabie frueris mali, quod in aggere rodit, Qui tegitur parma et galea etc.* (simia describitur plebeculam per plateas oblectans). Quod autem Gesner. ait, *aggeres* potius dicturum fuisse hoc sensu nostrum; primum, si ita reponere suadeam, non ita magnum facinus suadeam; dein singularis etiam numerus in talibus quae univarse enuntiantur ratione carere non videtur: nam fora plura et singula, viae urbis continuatae et quasi una.

75. *ut lana* — — *Ovidius ait.* Ovidiana haec esse Quintiliano credendum est: sed

110 *distincta fuco citra purpuras placet: at si con-*
tuleris etiam lacernae, conspectu melioris ob-
ruatur, ut Ovidius ait. Si vero iudicium his 76
corruptis acrius adhibeas, ut fucinis sulfura,

Gryph. 1544. a. morantur Turic. Flor. c. Alm. fuco
 Locat. Ven. succo Bad: Basil. purpuras. Sic omnes
 scripti (non mem. tamen Alm.) et edd. ante Gryph. acc.
 Obr. ac si Turic. Flor. Guelf. aut Ov. Flor.

76. iis corr. Goth. is c. Jenf. ut fucinus sul-
 phura Turic. Flor. c. Alm. (nisi quod hic facinus). ut fuci-

unde sumpta non facile est
 conjicere. E tragoedia esse
 volunt VV. DD. Et Heinſius
 quidem (non Colomeſius, ut
 falſo Geſner. ait) corrigendo
 quaedam ſenarium inde cum
 duobus phalaeciis efficit: quod
 metrum mirarentur ſane ſibi
 affixum tragicum veteres. Sed
 neque argumentum ipſum la-
 cernaeque mentio tragoediam
 ſapit: niſi dixeris forte, nos
 tragicos quidem, ſed Ovidium
 tragicum non noſſe. Ita haec
 quidem relinquo. Correctio-
 nes autem quas tetigi Heinſii
 ſunt vox fuco omiſſa, et et-
 iam mutatum in eam. Quo-
 rum illud nemini ſane perſua-
 debit, ut ne Geſnero quidem,
 cui totum tamen conamen
 mire placebat. Alterum ſpe-
 cie non caret, cum vocis et-
 iam locus eſſe nullus poſſit:
 ſed eam nimis eſt pedeſtre, et
 rectius in corruptela etiam la-
 tere dicas appoſitum aliquod
 lacernae. Non enim audiendi
 ſunt neque Ferrarius, qui,

cum purpureae fere fuerint
 honeſtiorum lacernae, hic
 ipſam pro purpura poſitam
 eſſe putat; neque Gallaeus, qui
 mendum Valleniſis libri, lace-
 nae, arripiens, Lacaenam ſic
 nude pro Laconica purpura
 (Hor. 2. Od. 18, 7.) ab Ovi-
 dio nominatam credit. Vix
 autem aptius quicquam exco-
 gitari poſſe puto eo quod Al-
 drovandus (de Teſtaceis 3; 5.)
 dudum propoſuit Tyriae la-
 cernae: niſi quod ille vocem
 etiam non eliminabat, quam
 equidem ex ſcriptura tyriae
 natam exiſtimo; ſalvo tamen
 eo quod de metro hoc peri-
 tiores ſtatuent.

ut fucinis ſulfura. Quae ho-
 rum loco hucusque lecta ſunt,
 ex ſola ſcripturae varietatum
 collatione tantum non mani-
 feſta fiunt aut corruptelae aut
 arbitrariae correctionis. Ne-
 que melius eadem procede-
 bant re ipſa. Nam contra
 ſcripturam ut buccino purpu-
 ram recte hoc movit ex Pli-

jam illum, quo fefellerant, exuant mentitum colorem, et quadam vix enarrabili foeditate pallefcant. Luceat igitur haec citra solem,

nus sulphura Guelf. *ut succinis s.* Jons. et post. ante Gryph. *ut buccinis purpura* marg. Basil. *ut buccinum purpura* Goth. Vall. *ut buccinum purpuram* Voss. 2. *ut buccinis purpuram* Gryph. et recentiores praeter Obr. Apparet, opinor, scripturas *fuscinus*, *succinis* eadem, quanquam in mss. corruptionis via provenisse, qua in superioribus *fumum* et *succum*; *buccina* autem esse correctionem. Repraesentanda itaque erat vetustorum librorum scriptura, non tamen cum manifesto indocti librarii mendo — *us*, sed in ea, quam nexus sententiarum et comparatum illud *succinis* prius fuisse docent, dativi forma *fuscinis*. Quae vox an latina sit, an aliud quid verius, sic demum rite investigabitur. *jam illum, quo fefellerant, exuant — pallefcant.* Sic nos e certis codi-

nio Gesner., quod in pretiosissimis erat buccinum et ad purpuras ipsum referebatur. Immerito tamen idem probavit Ferrarii conjecturam *ut buccini purpuram* i. e. „ut si fuco „tinctis pretiosissimam illam „buccini purpuram adinoveas“; quod per se infectum, corruiit ea sola observatione, quae contra vulgatam illam etiam valet, quod illis Ovidianis de conferenda fuco purpura, non hoc ipsum iterum per *Si vero* subjici potuit. Haec reputanti statim exploratum esse debuit, scripturam *sulfura* alteram veritatis partem continere. Neque tamen *succinis* ideo, quae in aliquibus libris juncta illis erant, adhaerendum erat, cum ob illepidum in aliud

genus digressionem, tum ob rem ipsam; nam corruptum aliquid aut vile memoratum requirebatur, quale non est succinum; neque pro mangonizato nescio quo succino (vid. Gesn.) succinum ipsum nominaverit Quintilianus. Ita verum sensum haud dubie unicus adhuc Obrechtus repraesentavit, qui conjectura rem assecutus posuit *ut fuco tinctis sulfura*. Jam hoc ipsum alia forma hodie nobis praebent codices optimi levissime tantum ope ceterorum librorum emendati, *fuscina* neutro genere, ut in aliis coloribus saepe, e. g. in illo Martialis 2, 39. *Coccina famosae donas et ianthina moechae*. Quod autem non adhuc lectum est aliis locis adjectivum *fuscinus*,

ut quaedam exigua animalia igniculi videntur in tenebris. Denique mala multi probant, nemo improbat bona. Neque vero omnia ista, de quibus locuti sumus, orator optime tantum, sed etiam facillime faciet. Neque enim vis summa dicendi est admiratione digna, si infelix usque ad ultimum sollicitudo persequitur, ac oratorem

cum vestigiis, cum antea fuisset *jam illud, quod fefellerat, exuat — pallefcit*. Nam *quo se fefellerat* Turic. Flor. *quo fefellerat* Goth. Voss. 2. Vall. In Alm. pronomen omissum. *palescant* Turic. Flor. His adde Camp. qui omissis illis *ut fuc. sulf.* sic haec continuat: — *adhibeas, jam illum, quo fucus fefellerat*, servata tamen in sequentibus quoque forma singulari; ubi veri vestigiis correctio est immissa. Praeterea in Camp. est *enarrabilis*, in Turic. *feditante*. Mox *et ut quaedam* Turic. Flor. Guelf. Camp. Jenf. (non Goth., err. Gesn.) et edd. ante Gryph. *ut et q.* Gryph. Stoer. Chouet. Gibl. Obr.

77. *nec vero* Camp. *neque enim vim summam dicendi eos admirationem dignum infelix* Turic. Flor. Guelf. Eadem in Alm. nisi quod *est admirationem signum*. In recepta habent *effet* pro *est* Goth. Voss. 2. Jenf. et edd. ante Gryph. *sollitudo* Camp. *prosequitur* Guelf.

nec oratorem Turic. Flor. Guelf. cum Alm. quod certe legitimi atque vestigium non est. Intactum itaque reliqui ac, indicium fortasse turbati ordinis; nam magis placeret *persequitur ac macerat oratorem et coquit*. Remanet autem suspicio, in corrupta veterum scriptura vestigia

neque in Graecis Φύκινος, hoc in talibus nullius fere est momenti. Qui enim dixerunt *coccinus, crocinus, faginus, Φύγινος, εύκινος*, eosdem illo abstulisse nescio qua religione ductos credis? Praesertim cum alia adjectivi a fuce de-

ivati forma huic usui non exstet: nam *fucata* prosa certe oratione aliud sonant. Quod si cui minus probavero, illi sane hoc unum relictum est, ut hoc ipsum *fucatis* e codicum scriptura, parum utique probabiliter, extundat.

78 macerat et coquit, aegre verba vertentem, et
perpendendis coagmentandisque eis intabe-
79 scentem. Nitidus ille et sublimis et locuples
circumfluentibus undique eloquentiae copiis
imperat. Definit enim in adverfa niti, qui
pervenit in summum. Scendenti circa ima
labor est: ceterum quantum processeris, mol-
79 lior clivus ac laetius solum. Et si haec quo-
que jam lenius supina perseverantibus stu-

esse antiquioris cujusdam, receptam autem nonnisi corre-
ctionibus natam. Spaldingius in schedas haec conjecerat:
*Neque enim vim summam dicendi et admiratione dignam in-
felix—solicitude persequitur nec oratorem macerat* cet. Dis-
plicet tamen haec sententiae inversio „vim d. admiratione
„dignam sollicitudo non persequitur“ pro eo quod rectius
est in recepta „si vim d. sollicitudo persequitur, non est
„admiratione digna“. *maceret Alm. et quo quid
Turic. Flor. c. Alm. verbentem Turic. Flor. coau-
getandisque Flor. coaugmentandisque Guelf. Jenf. et aliq.
post.*

78. *eloquentiae opus Camp. e. pompis marg. Basil.
enim adverfa niti Turic. Camp. e. adversanti Flor.
suadenti Flor. Guelf. c. Alm. labore Turic. Jenf. Tarv.
labores Locat. Ven. mollier clives Turic. Flor.
mollier dives Alm. mollitur dives Guelf. mollietur dives*
reliqui ante Gesn. qui primus conjectura affecutus est, quod
nunc manifestum e vestigiis optimorum codicum *clivus* scri-
bendum esse. Qui si minus festinanter haec procurasset,
ex illo quod ex Alm. jam allatum erat *mollier* comparati-
vum etiam extudisset; quo addito nunc demum locum in-
tegritati restituimus: nam durissima et vix latina erat com-
pago: *mollietur clivus, et laetius solum* sc. fiet. *ac
laetius.* Sic Turic. Flor. Guelf. Camp. et l. reliqui.

79. *quoque haec Jenf. et post. ante Bad. lenius
suprema Goth. Voss. 2. et edd. ante Basil. levius vel lae-*

77. *ac macerat. vid. not. verba vertentem, i. e. ab
crit. omni parte considerantem, ut*

1106 diis evaseris, inde fructus illaborati offerunt sese, et omnia sponte proveniunt: quae tamen quotidie nisi decerpantur, arescunt. Sed et copia habet modum; sine quo nihil nec laudabile, nec salutare est; et nitor ille cultum virilem, et inventio iudicium. Sic erunt ⁸⁰ magna, non nimia; sublimia, non abrupta; fortia, non temeraria; severa, non tristia; gravia, non tarda; laeta, non luxuriosa; jucunda, non dissoluta; grandia, non tumida.

vius *suprema* edd. reliqui ante Burm. qui primus nostrum ex Alm. quod nunc firmatur etiam a Turic. Flor. Guelf. *evaseris* Flor. *eveteris* Guelf. marg. Basil. *evaserit* Jenf. et post. ante Obr. *off. saepe* Turic. Flor. Guelf. *neque laud.* Guelf.

80. *nimum sublimia* Jenf. et post. ante Ald. *abruta* Guelf. *stristia* Flor. *jucunda non lux dissoluta* Turic. Flor. Apparet scribam autographi horum codicum per errorem relapsum ad *luxuriosa*, inceptum jam verbum non delevisse. Hinc tamen natum *non luxu dissoluta* in Guelf. (quod notatu dignum ad genesin hujus codicis) Ald. Basil. *grandia, non tumida.* Sic Goth. Voss. 2. *fortia n. t.* Turic. Flor. (nisi quod hic *tumidia*) Guelf. c. Alm. Jenf. Bad. *fortia n. timida* Tarv. Locat. Ven. *plena non tumida* reliqui praeunte Camp. Cum *fortia* nescio quo corruptionis casu huc venerit, apparet alterutrum certe eorum, quae ejus loco leguntur, correctione susceptum esse. Praetuli *grandia* non ideo solum quod esset e scriptis, sed aliqua etiam rei ipsius ratione habita. Nam primum *tumidum* supra etiam 10, 2, 16. (ubi haec sunt nostro loco

dicitur *vertere quaestionem* et sim.

80. *grandia, non tumida.* Cf. not. crit. Videntur autem magna quidem ad res spectare, *grandia* ad oratorem

ipsum et ad verba animam patefacientia sive, in tumido, ostentantia. Cf. praeter loca in not. crit. laudata, 2, 11, 3. 10, 1, 65. 77. 12, 10, 58.

Similis in ceteris ratio est, ac tutissima fere per medium via, quia utriusque ultimum vitium est.

XI. His dicendi virtutibus usus orator in judiciis, consiliis, concionibus, senatu, in omni denique officio boni civis, finem quoque dignum et optimo viro et opere sanctissimo faciet: non quia prodesse unquam sa-¹¹⁰⁷tis sit, et illa mente atque illa facultate praedito non conveniat operis pulcherrimi quam longissimum tempus: sed quia decet hoc quoque prospicere, ne quid pejus, quam fece-

congrua: *fiunt pro grandibus tumidi, — fortibus temerarii, laetis corrupti* —) cum *grandi* ita compositum habuimus, et 8, 3, 18. cum *magnifico*, quod idem est. Contra *plenum*, quod 11, 1, 31. opponitur presso et 12, 10, 66. subtili, cognatum vitium Quintiliani certe sermone non *tumorem* habet sed *redundantiam*. Fateor non satis apparere, cur *grandia* a cognatis illis *magnis, sublimibus* etc. tam longe distineantur: sed valeret idem de omni verbo quod *tumori* recte adjungeres. Quare subnasci possit contra utrumque verbum suspicio, et non inepte proponas *mitia, non timida*, vel si quod aliud commodius *timori* adjungatur.

ratio, omisso est, Goth. Jenf. et post. ante Basil.

ac tutissima. Sic Alm. Camp. Obr. *acutissima Turic.* *acutissima* Flor. *tutissima* sine *ac* reliqui. (In Aldinis *turbae: dissoluta; non tunida. S. i. c. r. est plena ac tut.*) quod *utriusque* Turic. Sed Camp. conjunctionem omittit.

Novi capituli in Flor. Guelf. nulla inscriptio. *Conclusio* Turic. *Quae post finem studia* Goth. Jenf. et reliqui.

1. *senatu nomini* Flor. *offero boni cuius* Camp. Mox *ille* bis pro *illa* Turic. Flor. Guelf. Exc. Sant. *prodito* Guelf. Pro illis autem *non conveniat* Turic. Flor. Guelf. *non quod eandem; ex Alm. Inq eandem*, mira varietate.

qua long. Turic. Flor. Guelf. *perspicere* Guelf. *ne quid id* Jenf. Tarv. *ne quis id* Locat. Ven. Valde pla-

3. *ne quid.* cf. not. crit.

rit, faciat. Neque enim scientia modo con-²
stat orator, quae augetur annis, sed voce,
latere, firmitate; quibus fractis aut immi-
nutis aetate seu valetudine, cavendum est,
ne quid in oratore summo desideretur, ne
interfistat fatigatus, ne quae dicet, parum au-
diri sentiat, ne se quaerat priorem. Vidi ego ⁵
longe omnium, quos mihi cognoscere conti-
git, summum oratorem, *Domitium Afrum*
valde senem, quotidie aliquid ex ea, quam
meruerat, auctoritate perdentem: cum agente
illo, quem principem fuisse quondam fori
non erat dubium, alii, quod indignum vi-

ceret *ne qua id.* Mox faciet Flor.

2. *non interstat* Turic. Flor. Guelf. (hic *inter stat*).
In Exc. Sant. *interstat* solum notatum. *non interfistat* Goth.
et edd. ante Ald. acc. Bad. *neque dicet* Turic. Guelf.
nec quae d. Goth. Jenf. (tac. Gesn.) et post. ante Ald. acc.
Bad. *nec quae dicat* Camp. *aud. sententia* Turic.
Flor. Guelf. *nec se* Turic. Flor. Guelf. c. Bodl. Goth. et
edd. ante Ald. acc. Bad. *queratur perire* Goth. Voff.
2. Jenf. et post. ante Ald. acc. Bad. Obr. Rollin. *quera-*
tur pejorem Ald. Colin. *quaeratur* (sic) *priorem* Basil. 1541.
queratur priorem Gryph. (1544.) Stoer. Chouet. Leid. Gifl.

3. *vide ego* Flor. *vidi eo* Camp. *afrae* Flor. *quod*
mer. Flor. *aliquid indignum* Flor. *aliquod i.* Guelf.
alii i. Camp. *videbatur* Ald. et post. ante Obr.

2. *ne se quacrat.* „Id est
„desideret, sentiat se immuta-
„tum et plane alium. Illu-
„strarunt hanc formulam lau-
„dati hic Burmanno Graevius
„Lectt. Hesiod. c. 9. Broukh.
„ad Tib. 2, 3, 26. Barth. ad
„Stat. Achil. 2, 211. Ceterum“

[vid. nos ad 12, 10, 48.] „quod
„suadet hic Fabius aliis, id se
„fecisse ipsum testatur 2, 12,
„12.“ Gesner.

3. *quod indignum videatur.*
Cf. 2, 16, 1. *quidam — in-*
vehi solent, et, quod sit in-
dignissimum, — utuntur.

deatur, riderent, alii erubescerent: quae occasio fuit dicendi, *malle eum deficere, quam desinere*. Neque erant illa qualiacunque mala, sed minora. Quare antequam in has aetatis veniat infidias, receptui canet, et in portum integra nave perveniet. Neque enim minores eum, cum id fecerit, studiorum fructus

occafio alio fuit Turic. o. illo f. Flor. c. Alm. o. aliis f. Camp. o. illi f. Guelf. c. Goth. Voss. 2. Jenf. Tarv. Basil. o. illis f. reliqui (edd. tantum, duce Merula) praeter Obr. qui mediam vocem omisit. Eum autem nos secuti sumus; non quod nimium ei fideremus, sed propriis rationibus ducti. Nam cum vulgata, per se inepta (qui enim sunt illi? ridentes? erubescerentes? utriusque?) nullaque auctoritate nitens, abjicienda esset; nihil tamen porrigebant meliores libri, quod ejus loco suffici posset. Nam putidum esset, aliis scribendo tertium quasi genus addere duobus quae praecedunt. Neque ullo modo, si illi scribamus et mox cum Guelf. Exc. Sant. enim pro eum, credibile est, haec ipsum Afrum mira pertinacia dixisse, cum scilicet videret alios ridere, alios erubescere. Admodum autem probabile est ceteras scripturas omnes prodiisse ex una alio, quae mihi quidem videtur nata ex illo ad appictum olim his fuit dicendi sive ob aliam quam nunc ignoramus scripturae varietatem (cf. 12, 10, 44.) sive ob illam quae est in Gothi. fuit dicendo. Pro malle autem male Camp. Mox quam de se venire Turic. Flor. Guelf. c. Alm.

4. canet in portui int. Turic. Flor. Guelf. (nisi quod

malle — desinere. „Sen. „Controv. 1, 8. Optimus vir, „tutis finis est, antequam desicias desinere.“ SPALD.

Neque—qualiacunque mala, sed minora. Mala hic sunt illae irrisiones et amicorum rubor. Quod non vidit Gedoyus. Qualiacunque autem hic

notatu dignum. Nam cum alias imminuendi potestatem in hac formula agnoscere videmur (vid. 74. et 75.); hic intensionem manifestam habemus. Enimvero re vera neque minuit illa, neque auget: non enim quantitatis est, sed qualitatis: sed ubique in de-

prosequuntur. Aut ille monumenta rerum posteris, aut, ut L. Crassus in libris Ciceronis destinat, jura quaerentibus tradet, aut elo-

portiu Flor. *portu* Guelf.) *prosequuntur*. Sic Flor. Camp. Basil. Gryph. (1536. non 1544.) Obr. *persequuntur* Turic. Guelf. c. Vall. Alm. Goth. Voss. 2. *sequuntur* reliqui praeeunte Jenf. Apta quidem simplex forma et Quintiliano familiaris de iis quae sponte proveniunt aut facile fiunt (vid. 10, 2, 26. 12, 9, 18.): hic tamen, ubi scriptus eam nullus firmat, retinere non debui. Neque *prosequi* male fructus dicuntur, qui e vita publica decedentem quasi comitantur nec in otio deserunt. Cf. 1, 1, 36. 1, 11, 19. 6, 2, 50. *aut* aut *ut* om. Voss. 2. Jenf. (tac. Gesn.) et post. ante Basil. qui *aut* habet, omisso *ut*.

grassus Flor. Tum novum *aut* Turic. Flor. inserunt ante *in tibras*; nam sic iidem. *libros* Guelf. *destinatur a q.* Turic. Flor. Guelf. *destinat a q.* Alm. *destinabat q.* reliqui praeter Obr. qui non dubium est quin eadem illa, quae in nostris sunt, in Arg. etiam repererit vestigia et inde effecerit *jura*, servato tamen imperfecto, quod nos iisdem indiciis freti Spaldingique jussu mutavimus. *reddet* Tu-

terius vergit. Ita ad pessima etiam significanda adhibetur. Cic. in Pis. 12. *cum tamen ille, qualiscunque est, qui est ab uno te improbitate victus, collegit ipse se.* Tacit. Hist. 4, 8. *bonos imperatores voto expe-tere, qualescunque tolerare.* Quod autem ubique in deterius, id malo si affigitur, in pejus necessario vergit. Sensus itaque est: „*Neque tamen quae Afer passus est ultima erant illa malorum, sed quae tolerari adhuc poterant. Longe itaque graviora illi, qui est minore ingenio, evenire possunt. Quare*“ cet.

4. *prosequuntur*. Vid. not. crit.

L. Crassus — *destinat*. i. facturum se dicit. Ita senties unice aptum esse hic praesens tempus. Nam quanquam memoriam aliquam secutus de Crasso ita tradiderit Cicero; addito tamen *in libris C.* ineptum esset tempus praeteritum. Locus autem Ciceronis esse creditur de Orat. 1, 42. §. 190. Quanquam ibi de componenda juris civilis arte loquitur Crassus: ut Quintilianus haec quoque memoria falsus aliquantum immutaverit.

jura — *tradet*. Spaldingio placebat illud *reddet* (v. not. crit.) notum sibi tunc e Guelferbyitano tantum: qui non

quentiae componet artem, aut pulcherrimis¹¹⁰⁸
 5 vitae praeceptis dignum os dabit. Frequentabunt vero ejus domum optimi juvenes more veterum, et veram dicendi viam velut ex oraculo petent. Hos ille formabit quasi eloquentiae parens, et ut vetus gubernator litora et portus, et quae tempestatum signa, quid secundis flatibus, quid adversis ratis poscat, docebit, non humanitatis solum communi ductus officio, sed amore quodam
 6 operis. Nemo enim minui velit id, in quo

ric. Flor. Guelf. Alm. Jenf. (tac. Geln.) et post. ante Ald. acc. Bad. arte Flor. artem componet Camp. hos dabit Flor. c. Alm.

5. more votorum Flor. vere dicendi Turic. Flor. Guelf. formavit Turic. Flor. quae pro quasi Turic. Flor. Guelf. quae utate pestatum Flor. quod adv. Turic. ratis Turic. ratum marg. Basil. ratim Guel. Nam hum. Goth. (tac. Geln.) amoris Camp.

offensus est itaque ejusdem verbi ad superiora *monumenta rerum posteris* relatione. Sane „quaerentibus“ jura „tradere“ non satis congruum videtur; solentque scriptores, cum duo sensus ad unum verbum referunt, propiori illud magis accommodare quam remotiori. Ita zeugma hic, in verbo *reddere* (cf. 1, 10, 47. 8, 3, 51.), non adeo durum sit: et equidem addicentibus nunc optimis codd. plane transeo in Spaldingii sententiam.

5. more veterum. Vid. Cic.

de Sen. 8. 9. et nostrum 10, 5, 19.

quid — ratis poscat. „Num „rate“ velletur gubernator?“ Spaldingius quaerebat; merito. Nam poeticum hujus vocis usum de nave apud bonae notae scriptores non invenias: alterum proprium habes supra 10, 2, 7. *ratibus ad huc navigaretur*: adde 6, 3, 96. 3, 8, 23. Verissima itaque mihi quidem videtur ejusdem Spaldingii emendatio: *quid — ratio poscat.*

maximus fuit. Quid porro est honestius, quam docere quod optime scias? Sic ad se Coelium deductum a patre Cicero profite- tur: sic Panfam, Hirtium, Dolabellam in morem praeceptoris exercuit quotidie dicens audiensque. Ac nescio an eum tunc bea- 7 tissimum credi oporteat fore, cum jam se- cretus et consecratus, liber invidia, procul contentionibus, famam in tuto collocarit, et sentiet vivus eam, quae post fata praestari magis solet, venerationem, et quid apud po- 8 steros futurus sit, videbit. Consciis sum mihi, quantum mediocritate valui, quaeque antea scierim, quaeque operis hujusce gratia potue- rim inquirere, candide me atque simpliciter

6. *honestus* Flor. *vero pro Cicero* Turic. Flor. c. Alm. *do tabellam* Turic. Deinceps *in om.* Turic. Flor. Guelf. c. Alm.

7. *eum turbatissimum* Flor. Guelf. Exc. Sant. *fore om.* Jenf. (non Goth. err. Gesn.) et post. ante Ald. *procul cont.* Sic Turic. Flor. Camp. c. Alm. Reliqui *a* inserunt.

fama Turic. Jenf. et post. ante Bad. *collocavit e* Jenf. enotavit Gesn. sed in meo ex. liquido legitur *r.* *et sententia et vivos* Turic. Flor. *et sententiat vivos* Camp. *et sententia vivus* Alm. *et sentiat et vivus* Guelf. *et sentiat v.* reliqui. Nostra est e certa Gesneri emendatione. *ea quae* Flor. *facta* Turic. Flor. *solet et* Flor. Guelf. Camp. *videbat* Guelf.

8. *opere h. gratie* Camp. *ac simpl.* Guelf.

6. „De Coelio ad Cicero- „scipulis suis ad Fam. 9, 16.“
 „nem a patre deducto vid. Cic. [quanquam nihil ibi de Pan-
 „in Orat. pro eod. c. 4. De sa] „et al.“ Gesner. Cf. de
 „Hirtio, Panfa, Dolabella di iisdem nostrum 8, 3, 54, Suet.

in notitiam eorum, si qui forte cognoscere voluissent, protulisse. Atque id viro bono satis est, docuisse quod sciret. Vereor tamen, ne aut magna nimium videar exigere, qui eundem virum bonum esse, et dicendi peritum velim; aut multa, qui tot artibus in pueritia discendis, morum quoque praecepta, et scientiam juris civilis, praeter ea quae de eloquentia tradebantur, adjecerim: quique haec operi nostro necessaria esse crediderint, velut moram rei perhorrescant,¹¹⁰⁹

protulissent Flor. Guelf. *quod sciret.* Sic Turic. Guelf. Camp. *scieret* ex Alm. *scierit* reliqui, quod legitimum non credo. Alia enim ratio est verbi *scierim* in praecedentibus, ubi sermo finitus erat „docui et quae ante scivi, et quae — potui“. Hic autem sermo finitus est „docuit quod sciebat.“

9. *exire* Flor. superscripto e solo. *quae eundem* Goth. (tac. Gesn.) *esse dicendi* Camp. *aut iecerim* Flor. *qui quae haec operi* Guelf. *quique operi* Jenf. Tarv. *quaeque op.* Ald. Bad. Basil. Gryph. *crediderint.* Sic liquido Turic. Ediderunt autem ita Obr. Bip. *crediderim* reliqui. *velut morum rei* Turic. (sed suo more *velud*) Flor. *v. mox rei* ex Alm. littera x nata ex simili terminationis *rum* compendio. *v. pondus v.* reliqui praeter Obr. qui dedit *velut remoram perhor.* ita sine dubio e conjectura corrigens eandem in Arg. inventam scripturam, quam vetusti nostri exhibent, quamque nos simplicius multo emendare

do clar. rhet. non procul ab initio; Sen. Controv. I. Prooem.

8. *Atque.* „An atqui? Vid. „4, 2, 10. not. crit.“ SPALD. *quod sciret.* v. not. crit.

9. *aut multa.* Repete *nimum.* Totam autem hanc pa-

ragraphum facilius mente capias ita sensus contrahendo: „Vereor, ne nimium videar exigere, quique haec necessaria crediderint, desperent.“ *moram rei.* Sic *mora* passivo significato genitivo jungitur haud raro. Cic. Verr. 5, 64.

et desperent ante experimentum. Qui primum ¹⁰
renuncient sibi, quanta sit humani ingenii
vis, quam potens efficiendi quae velit: cum
maria transire, siderum cursus numerosque
cognoscere, mundum ipsum paene dimetiri,
minores sed difficiliores artes potuerint. Tum
cogitent, quantam rem petant, quamque nul-
lus sit hoc proposito praemio labor recu-
sands. Quod si mente conceperint, huic ¹¹

non dubitavimus. *et desperent.* Sic Turic. Flor.
(sed hic *desperet*) Guelf. Camp. ac d. reliqui.

10. *experimentum. tum qui primum* Turic. Flor. (nisi
quod hic *tu qui*) Guelf. Exc. Sant. Camp. *experimentum.*
hi pr. Alm. e. namque pr. Goth. Voss. 2. e. namque qui
pr. Jenf. Tarv. e. Sed hi pr. ex emend. Merulae reliqui.
exc. Obr. qui nostram, quam manifesto indicant libri opti-
mi. *quantum* Flor. *humani generis* Alm. Jenf. et
edd. post. ante Stoer. acc. Gibl. *demetiri* Flor. Camp. *mi-*
nores et d. Guelf. Voss. 2. Goth. Jenf. (tac. Gesn.) et post.
ante Bad. *cogitant* Guelf. *quanquam* Guelf. c. Voss. 2.

§. 165. *crudelissimi taeterrimi-
que iudicii aliquam parvam
moram — asserre.* 166. *si non
effugium, ne moram quidem
mortis. pro Rab. perd. 3. §. 8.
cum ad iudicii moram excusa-
tio quaereretur.* Flor. 4, 9. *scopu-
lus et nodus et mora securi-
tatis publicae Antonius.*

10. *renuncient sibi.* „cogi-
tent, considerent, ad ani-
mum revocent“ sic Gesner.
in Thes. non immerito obser-
vatu dignum hunc usum di-
cens, cujus simile aliunde non-
dum allatum est. Nam aliis

quoque non renunciat nisi
quod nesciunt. Hinc neque
illud satisfacit, quod annota-
vit Spaldingius, esse pro re-
spondeant. Quare mihi qui-
dem veritas hujus scripturae
nondum in tuto est.

artes. Nescio quid accide-
rit Burmanno accusativum hic
videnti et in formula *possum*
artes haerenti. *Artes aliae,*
minores illae dignitate nec tan-
tum ingenium sibi poscentes,
quanquam difficiliores perce-
ptu, maria transire cet. potue-
runt.

quoque parti facilius accedent, ut ipsum iter neque impervium, neque saltem durum putent. Nam id, quod prius, quodque majus est, ut boni viri simus, voluntate maxime constat: quam qui vera fide induerit, facile easdem, quae virtutem docent, artes accipiet. Neque enim aut tam perplexa, aut tam numerosa sunt quae premunt, ut non paucorum admodum annorum intentione discantur. Longam enim facit operam, quod repugnamus: brevis est institutio vitae honestae beataeque, si credas. Natura enim nos ad mentem optimam genuit: adeoque discere meliora volentibus promptum est, ut vere intuenti mirum sit illud magis, malos

11. *accendent* Flor. *quod pejus* Turic. Flor. Guelf. Exc. Sant. *viri simul* Flor. Guelf. *voluntatem* Turic. Guelf. *constant* Turic. Guelf. *artis* Flor.

12. *premuntur* Turic. *legem meam facit op.* Turic. Flor. Guelf. Exc. Sant. c. Ahn. *instituto* Flor. *instituti* Guelf. *Mox intuendi* Flor. *magis om.* Camp.

11. *neque saltem.* vid. ad 1, 1, 24. *easdem.* Plane nullam video hujus pronomini rationem: nam virtutes nondum memoratae sunt, sed homo. Quare scribendum puto *eas idem, quae.*

12. *quae premunt.* Corrupta utique scriptura. Neque tamen *petuntur*, quod Obrechtus reposuit, satisfacit: quanquam formam passivam

codex optimus nunc praebet. Aptius ad sensum videtur *praecipiantur*, sicut 1, 10, 29. dictum est *praecipere studium* ali-quod.

si credas. Mirum, viros doctos apud Burmannum tantum desudare in mutando verbo convenientissimo. An veriti sunt, christianam esse sententiam? Sed certa est scriptura oppositione verbi *repugnamus*: apteque Gesner.

esse tam multos. Nam ut aqua piscibus, ut 13
 sicca terrenis, circumfusus nobis spiritus vo-
 lucribus convenit: ita certe facilius esse oportebat, secundum naturam, quam contra eam vivere. Cetera vero, etiam si aetatem nostram non spatio senectutis, sed tempore adolescentiae metiamur, abunde multos ad discendum annos habent. Omnia enim breviora reddet ordo, et ratio, et modus. Sed 14
 culpa est in praeceptoribus prima, qui libenter detinent quos occupaverunt, partim
 1110 cupiditate diutius exigendi mercedulas, partim ambitione, quo difficilius sit quod pollicentur, partim etiam insipientia tradendi,

13. *ut atque Flor. terrenis id. circumfusus Flor. Guelf. cerit pro certe Flor. caetero pro cetera Guelf. etiam scientiam Flor. sed corpore adolescentiam Turic. Flor. (nisi quod ex hoc corpore tantum assertur) Guelf. marg. Basil. motiamur Turic. ad dicendum Goth. (tac. Geln.) ratio et mundos Flor. r. e. mundus Guelf.*

14. *prima qui libenter detinent occupaverunt Turic. Flor. Guelf. c. Alm. prima libenter detinentes puerum Voss. 2. p. l. detinentibus puerum Goth. Camp. et edd. ante Obr. acc. Capper. Nostra in marg. Basil. notata ab Obr. primo recepta est. cupiditatem Flor. divitiis Flor. Guelf. mercedulam Camp. ambitio Turic. Flor. Guelf. quod diff. Turic. Flor. sit om. Turic. Flor. Guelf. insipientiam Turic. Flor. insipientia Guelf. inscitia Goth. (tac. Geln.) Camp. Ald. Basil. et post. ante Obr. tradenti*

assert illud Socraticum ap. Cic. de Orat. 1, 47. *quibus id persuasum esset, ut nihil mallent se esse quam bonos viros, iis reliquam facilem esse doctrinam.*

15. *Cetera. Respicit ad prius illud et majus §. 11. tempore adolescentiae. Tempus, cum opponitur quasi spatio, τὸν καιρὸν significare acute in schedis monet Spaldingius.*

vel negligentia. Proxima in nobis, qui morari in eo quod novimus, quam discere
 15 quae nondum scimus, melius putamus. Nam ut de nostris potissimum studiis dicam, quid attinet tam multis annis, quam in more est plurimorum (ut de his, a quibus magna in hoc pars aetatis absumitur, taceam) declamare in schola, et tantum laboris in rebus falsis consumere, cum satis sit modico tempore imaginem veri discriminis, et dicendi
 16 leges comperisse? Quod non dico, quia sit unquam omittenda dicendi exercitatio, sed quia non sit in una ejus specie consenescent-

Turic. *vel negligendi* Turic. Flor. Guelf. (sed hic per I). *proximam in nobis* Turic. *proximam nobis in eo quod nobis discere* Turic. Flor. Guelf. Camp.

15. *nam et de* Guelf. *de iis a* Goth. Jenf. (tac. Gefn.) Ald. Sed nostrum digitum intendere videtur in quosdam. *partis aetatis* Turic. Flor. *discrimine* sed Flor. Guelf. In Exc. Sant. *discrimine tantum notatum.*

16. *quae pro quod* Camp. *non dico qua* Turic. Flor. *discendi* Turic. *sed quia ima sit ejus specie consenescentum* Turic. item Flor. nisi quod hic in ima. Sed Guelf. *sed quia una ejus sp. c.* (nisi quod Spald. enotavit tantum usque ad vocem *una*, ut fere suspicer, fugisse illum verbum sit post vocem *una*). *sed quia non sit una ejus sp. c.* Camp. Colin. Vidov. *f. q. n. sit ejus specie c.* Goth. Voff. 2. Jenf. et post. ante Basil. qui primus nostram, incertum e cod. an e conjectura. Iplane Quintiliani verba habeamus, dubium: sed sensum, credo, habemus. Nam vocem *una* si omittas, *speciem dicendi* dictum sit pro *immagine dicendi*. Quod falsum. *Discriminis quidem imaginem tantum*

15. *de his*, cf. not. crit. *hac addiscendi potestate vercomperisse.* Ignotum mihi *bum. An fuit combibisse?*

dum. Cognoscere, et praecepta vivendi perdiscere, et in foro nos experiri potuimus, dum scholastici sumus. Discendi ratio talis, ut non multos annos poscat. Quaelibet enim ex iis artibus, quarum habui mentionem, in paucos libros contrahi solet: adeo infinito spatio ac traditione opus non est. Reliqua

declamationes illae praebebant; sed dicebatur revera. Ita vox *una*, quae latet etiam in mendo *ima*, recte adoptata est, ut sensu logico, sicut toties, dicta sit *species*: neque abjicienda vocula *in*, quam firmat Flor. *Cognoscere*

et. Sic Turic. Flor. Guelf. Camp. cum Alm. Goth. Voss. 2. et edd. ante Ald. acc. Bad. *enim* inserunt reliqui, ex Aldi, ut videtur, correctione minime necessaria. *praecepti vivendi* Turic. Flor. *p. dicendi* Goth. quod alienissimum hinc probat tamen Gesn. *in forones ex pe-*

riuri Flor. *in forensibus experiri* Camp. *possimus id. dicendi ratio* Locat. quod sphaelma transiit in posteriores, exc. Ald. Veram omnium codd. scripturam primus restituit Gesn. *poscat om.* Turic. Flor. Guelf.

quaelibet enim plus ex his partibus Turic. Flor. *q. e. plus ex his artibus* Guelf. Camp. *quantumlibet e. plus ex his a.* Goth. (de *plus* tac. Gesn.) *q. e. plus ex iis a.* Voss. 2. Jenf. (de *plus* tac. Gesn.) Tarv. *q. e. ex iis partibus* Bodl. Andr. Illud *plus* unde irrepsit, non perspicio, nisi natum forte e voce *prius* margini adscripta; vid. mox: sed inter *artibus* et *partibus* fluctuari potest. Praefero tamen *artibus* vel ob relationem ad §. 9. *quarum habui.* Sic Turic. Flor. Guelf. c. Goth. Voss. 2. Jenf. Tarv. *prius* inserunt reliqui. *contrahis f.* Flor. *non est*

16. *Cognoscere.* Rollinus adjectum aliquid desiderabat; cui Burmannus non dubitabat tradere sequens *praecepta*: adeo nulla interdum viris illis doctis cura fuit vel simplicissimarum verba ordinandi legum. Verum bene *cogno-*

scere, quod spectat rerum in vita *cognitionem* (§. 17.), absolute primum positum est, quo efficacius opponatur usui *declamitandi, exercendi*, et omni scholasticae vitae. *adeo — opus non est.* Cave *ideo* reponas, quod fecit Badius,

17 est, quae vires cito facit, consuetudo. Rerum cognitio quotidie crescit, et tamen quam

om. Turic. Flor. Guelf. c. Alm. Voss. 2. Goth. Jenf. Sed Camp. Tarv. Ald. solum *non* omittunt. Goth. autem et Camp. modo *finito*: scilicet sic sensui medentes. Equidem quo casu duae voculae, quibus tamen sensus carere plane nequit, exciderint nescio: nisi fuit forte olim *non opus est*, sigla autem \bar{o} absorpta est a voce *opus*. Mox pro *consuetudo* Turic. Flor. *confetitur* c. Alm. *conficitur* Guelf.

17. *tamen multorum* omisso *quam* Goth. Voss. 2. Camp.

vel, quod pejus etiam, *adeo* pro *ideo* dictum existimes, quod commissum est in indice Gesneriano non in hoc tantum loco, sed in longe faciliori §. 12. *Adeo* — *est* in tali compositione valet *adeo certum est*, — *esse*. Cf. 1, 12, 7. *Adeo facilius est multa facere, quam diu*.

17. *Rerum cognitio* etc. Totus hic locus impeditus et valde incertae adhuc est scripturae. Apparet proxime superiora respicienti, Quintilianum ea quae scholarum sunt, disciplinam et exercitationem, fecernere ab iis quae sunt insequentis vitae, rerum cognitione, studio, usu. Scholastica non ita longi temporis esse praedicat; improbat diutinam illam exercitationem (§. 15. 16.); et ne quis obijciat, ipsas artium disciplinas multum temporis absumere, haec verba addit: *Discendi ratio* etc. Jam rerum cognitionem vel sine studio adipi-

scimur usu quotidiano: concedit tamen Qu. opus esse simul assidua lectione. Hic itaque statim offendor illo *et tamen quam multorum* — ! Sentis enim, hoc non esse ex sermone quo respondeatur illi querelae. Fatentis et mox responduri erat simplex *tamen*. Quare cum aliquot libri, minoris sane illi auctoritatis, omittant voculam *quam*; vide an leviozem alteram *et*, post similem vocis proximae exitum, itidem ejicere liceat. Mox „lectio librorum, quibus ab historicis et ab oratoribus exempla petuntur“ habet aliquid scabri; quod tamen non urgeo. Illud autem, quod „rerum cognitio“ complecti dicitur „exempla rerum“ et „exempla dicendi“, gravius videtur; ita tamen ut hoc etiam solitae nostri in talibus negligentiae condones. *Res* enim priori loco *penum* omnium eorum significant, quae post ipsam oratoris insti-

multorum ad eam librorum necessaria lectio est, quibus aut rerum exempla ab historicis, aut dicendi ab oratoribus petuntur. Philosophorum quoque consultorumque opiniones, sicuti alia, velimus legere necessarium est. Quae quidem possumus omnia: sed breve nobis tempus nos facimus. Quantulum enim 18

et edd. ante Obr. *ad eam.* Sic Turic. Flor. Goth. (tac. Gesn.) Camp. *ad earum* Guelf. *ad eas* reliqui.
necessario lectio Flor. *historiis* Turic. Flor.
 Guelf. *hystoreis* Camp. *opinione* Flor. Guelf.
velimus legere ne quod quidem potest omnia Turic.
 Guelf. Goth. Jenf. (err. Gesn.) *v. l. ne quidquod potest o.*
 Voss. 2. *v. l. non* (Alm. ñ) *quod quidem potest o.* Flor. c.
 Alm. *v. l. necessarium est quod quidem potest o.* Camp.
 Tarv. Vulgata in Locat. primum compareret corrigente Merula.
fecimus Turic. Flor. Alm. Guelf. Voss. 2.
 Goth. Jenf. (tac. Gesn.) et post. ante Gryph. 1544. Receptam solus e vetustis Camp. habet.

tationem historice, ut nos loquimur, discit idem, et in his etiam multifaria, quae apud oratores profant, *dicendi* exempla, quae per se *rebus* angustiiori sensu recte opponuntur. Sed omnium impeditiissima sunt verba „Philosophorum — — omnia“, quae in scriptis, quos quidem novimus, libris non ita leguntur. Quare Obrechtus quidem e codicum scriptura solum *ne* vel *non* omittens ita reposuit: *Philosophorum — opiniones, sicuti alia, velimus legere, quod quidem potest, omnia: sed breve nobis tempus nos facimus.* Quae ratio

quot titulis displiceat, ne longus sim, exponere superfedeo. In recepta quidem, si ab his „sicuti alia, velimus“ recedas, cetera tam bene congruunt, ut, quamvis verba *necessarium est* e scripto nullo allata sint, et haec *quae — possumus* Merulae videantur deberi, tamen ex meris virorum non sane doctissimorum conjecturis haec conflata credere non sustineam. Enimvero solet levissimus ille homo, quoties manifesta menda e notissimis exemplis corrigit, ita loqui, quasi ex ingenio haec deproinat. Quare e scriptis libris derivata haec omnia credo. In

studiis impartimur? Alias horas vanus salutandi labor, alias datum fabulis otium, alias spectacula, alias convivium trahunt. Adjice tot genera ludendi, et insanam corporis curam; trahat inde peregrinatio, rura, calcu-

18. *partimur* Turic. Flor. Goth. Camp. Locat. Ven. Ald. *patimur* Guelf. Jenf. Tarv. *impertimur* Bad. Basil. Obr. Nostrium in Gryph. primum invenio, neque servare dubito, cum *a* sit in scriptis omnibus, et aliunde quoque nota forma. *varius* Camp. *saltaudi* Guelf. *adiciet* ut Turic. Flor. Guelf. (sed hic per *ji*). *trajam* per-

reliquis autem emendandis a vero proxime, iudice me, abest Gesner. proponens *si uti alias velimus*. In qua ratione una vox *alias* non recte adhibita videtur. Quare aut *aliquando* legendum aut plane delendum *alia*, quod eodem quo toties modo irrepperit: cf. not. crit. ad §. 3. Neque hoc „opinionem legere“ admodum placet. Quare ope optimorum codd. Flor. et Guelf. ita forrasse scribendum: *Philosophorum quoque consultorumque opinione si uti velimus, legere necessarium est. Quae* etc. In illis autem *sed — nos facimus*, pronomen *nos* fortiter pronuntiandum; est enim pro *ipsi*. Plane nullam rationem haberet hoc *nos*, si non vera esset in proximis scriptura *quae — possumus*.

18. *impartimur*. v. not. crit.

salutandi labor. Nota res de salutationibus Romanorum,

quae mane fiebant in atriis potentiorum.

datum fabulis otium, praesertim ante spectaculorum mentionem, de theatro intelligi nequit. Referrī possit ad inanem nugalemque, qualis hodieque viget, lectionem, collato Cic. de Fin. 5, 19. *Quid, cum fictas fabulas, e quibus utilitas nulla duci potest, cum voluptate legimus*. Sed unice vera videtur de *confabulationibus* interpretatio. Petron. 39. init. *Interpellavit tam dulces fabulas Trimalchio*. Plin. Ep. 8, 18. *Habes fabulas urbis*.

trahat. Majores olim distinctiones ante hoc verbum et post vocem *animus* ponebantur. Sed *trahat* protasin esse eorum quae sequuntur *ne ea quidem* etc. Gedoyus recte opinor, vidit. Equidem praecedentem quoque imperativum eidem protasi inclusi. *rura*. Negabat Burmannus

lorum auxiliae sollicitudines, multae causae libidinum, et vinum, et flagitiosus omni genere voluptatum animus: ne ea quidem tempora idonea, quae supersunt. Quae si omnia ¹⁹ studiis impenderentur, jam nobis longa aetas et abunde satis ad discendum spatia videntur, vel diurna tantum computantibus tempora: et noctes, quarum bona pars omni so-

egrines rura Turic. Flor. *trajam peregrinatio jura* Guelf. *Trajani peregrinatio jura* Goth. (non plene Gesu.) Voss. 2. *terrarum peragratio rura* Camp. *jura* habent etiam Vall. Jenf. et post. ante Ald. *ansia sollicitudine* Turic. Flor.

eum pro causae Turic. Flor. *causa* Voss. 2. *flagitiis omni* Turic. Flor. (nisi quod hic — *tus*) Guelf. Jenf. *flagitiosus o.* Goth. (tac. Gesu.) Voss. 2. Camp. (qui tamen mox *animus*) Tarv. et post. ante Bad. *animis* Turic. Flor. Guelf. Goth. Voss. 2. Jenf. et post. ante Bad. *Nostram (flagitiosus — animus)* Badius primus e Vall.

19. *impedirentur* Guelf. *aetatis et* Flor. Camp. *discendum* Jenf. Tarv. *ut diuturna — tempora, ut noctes* Turic. *et diuturna — temporet ut n.* Flor. *ut diurna — t. at n.* Guelf. Camp. *ut d. — t. aut n.* Goth. *et d. — t. at n.* Jenf. *et d. — t. et n.* reliqui inde a Tarv. E Voss. 2. *ut diurna* affertur tantum. *Nostrum* e conjectura, cum toties *vel et ut* in codd. permutata sint, vulgata autem ob continuatum illud sensu diverso *et ferenda* non videatur. *computationibus* Goth. Voss. 2. *una pars*

studium ruris honestissimum „perturbationes animi, vel inter occupationes vanas et „negotia adeo orta ex his, et inutiles poni potuisse. Quasi „quae enumerata sunt.“ Gesner. non plurimi Romanorum solius voluptatis desidiaequae causa rus secessissent.

calu lorum — sollicitudines: cura peculii, fenus etc.

ne — supersunt. „Propter „habitus malos desidiaequae „nihil agendo contractam, et

19. *Quae — omnia.* Vix opus observare, haec non ad proxima illa „quae supersunt „tempora“ referenda esse, sed ad omnia quae praecedunt. *vel diurna.* vid. not. crit.

mno longior est, adjuvarent. Nunc computamus annos, non quibus studuimus, sed quibus viximus. Nec vero si Geometrae et Grammatici ceterarumque artium professores omnem suam vitam, quamlibet longa fuerit, in singulis artibus consumserunt, sequitur ut plures quasdam vitas ad plura discenda desideremus. Neque illi didicerunt haec usque in senectutem, sed ea sola didicisse contenti fuerunt, ac tot annos in utendo, non in percipiendo ex-
 20
 21 hauserunt. Ceterum ut de *Homero* taceam, in quo nullius non artis aut praecepta, aut certe non dubia vestigia reperiuntur; ut *Eleum Hippiam* transeam, qui non liberalium

Goth. *est* om. Guelf. Goth.

20. *nec viros in geometre* Turic. Flor. *geometri* Guelf. *viam* Flor. *quantumlibet* Goth. (tac. Gefn.) *plura dicendi* Turic. *pluras dicendi* Flor. *in utendo* om. Turic. Flor. Guelf. Goth. (tac. de hoc Gefn.) Camp. et edd. ante Bad. qui tacite nostram e Vall., ut videtur, reposuit. *praeicipiendo* Jenf. et post. ante Ald.

21. *aut praecepta*. Sic Jenf. et post. ante Ald. *aut perfecta* reliqui (ut *perf.* Flor.) cui scripturae quid praeter auctoritatem librorum faveat, plane non video. *Artem perfectam*, artis *perfectum exemplum* novi; sed *perfecta vestigia*, quae plus quidem sint quam *non dubia vestigia*, merae sunt nugae. Manifestissimum itaque hic habemus exemplum optimae scripturae in antiquis illis editionibus servatae, cujus in nostris codicibus nullum vestigium. Nam *praecepta* tantum non omnium doctrinarum apud Homerum reperiri quis veterum non dixit? *aut certa* Turic. Flor. Guelf. *helium* Flor. Guelf. Exc. Sant. Voss. 2. Goth. Jenf. (tac. Gefn.) et post. ante Ald. *Elium* Camp. *Aeleum* Ald. *qui non* om. Turic. Flor. Guelf.

20. *plures quasdam vitas*. Cf. 12, 11, 17. 60.

21. *Hippiam*. „Nemini „ignotum ex Cic. de Orat. 3.

modo disciplinarum prae se scientiam tulit, sed vestem, et annulum, crepidasque, quae omnia manu sua fecerat, in usu habuit, atque ita se praeparavit, ne cuius alterius ope
 1112 egeret ullius rei: *Gorgias* quoque summae

scientiam prae se Camp. per se Alm. Goth. Voss. 2. et aliq. edd. ap. Burm. crepidas quoque omnia tullit manu Turic. Flor. crepidas quaeque o. tulit m. Guelf. crepidasque quae o. tulit m. Goth. crepidasque quaeque o. m. Camp. crepidas quoque o. tulit m. Jenf. crepidasque quaeque o. tulit m. Tarv. Locat. Ven. Sed Voss. 2. haec omnia sed — omnia omittit; nimirum per homoeoteleuton, cum in ejus quoque autographo verbum tullit bis legeretur. Notra in Ald. primum comparet. Non displiceret autem crepidas quoque, quae — fecerat: abjectiores enim crepidae. Sed quo casu alterum tullit irrepperit, divinare nequeo.

in usa Flor. atqui Camp. ad quae Goth. marg. Basil. alteris Flor. opere geret Turic. c. Alm. ope regeret Flor. opere e. Camp. ullius rei. Sic Voss. 2. Camp. Ald. nullius rei Goth. Jenf. et post. ante Ald. inlusire Turic. Flor. Guelf. neve ullius rei reliqui, tacite praeunte Badio. Quae scriptura falsum sensum praebet: nam non id egit Hippias, ut nullius rei ope egeret; quod ne intelligi quidem recte potest; sed ut in omni re sibi ipse sufficeret. Ita simplicissimum foret reponere in ulla re: hoc tamen cum nimium recedere videretur ab illo vetustorum codicum inlusire; revocavi principis editionis scripturam, luxatam orationem praeferens et stribligini in vetustis et sensui non sensui in vulgatis. Proxime post illud inlusire in Turic. legitur tot quod summa senectutis, in Flor. Guelf. totque summa s. in quibus latet ignotum

„32. luxurie Africana de-
 „scriptum ab Apulejo Florid.
 „p. 546. Elmenh.“ Gesner.
crepidasque. cf. not. crit.
ullius rei. vid. not. crit.
Gorgias — jubebat. Sincera
 nos Quintiliani verba in hisce

non habere, patet tum ex mira
 lectionis varietate, tum ex
 ipso sententiarum nexu. „Ut
 „de Homero taceam —; ut
 „Hippiam transeam —: Gor-
 „gias quoque —“. Quenam
 quaeso in Gorgia tanta gravi-

senectutis quaerere auditores, de quo quis-
 22 que vellet, jubebat. Quae tandem ars digna
 litteris *Platoni* defuit? Quot seculis *Aristo-*
teles didicit, ut non solum quae ad philoso-
 phos atque oratores pertinent, scientia com-
 plecteretur, sed animalium satorumque natu-
 ras omnes perquireret? Illis enim haec in-
 venienda fuerunt, nobis cognoscenda sunt.

scribis nomen.

senectutis quaerere auditores. Sic
 Goth. (tac. Gefn.) Voss. 2. Camp. Ald. Bad. Obr. *sen-*
ectutis habet quod quere auditoris Turic. *sen.* (vacuum hic
 spatium) *quere auditoris* Flor. *f. habetque quaerere a.* Guelf.
f. quaerere audituros Alm. et aliq. edd. ap. Burm. *f. hic*
quaerere auditores Jenf. (tac. Gefn.) et edd. ante Ald. *f. id*
q. a. reliqui inde a Basil. *quisque disputari vellet*
 Camp. Ald. *jubeat* Flor. *videbat* Camp.

22. *platonis* Turic. Flor. Guelf. Goth. (tac. Gefn.)
 fuit Guelf. *quot scilicet* Guelf. marg. Basil. *quod*
saeculis Camp. Jenf. (tac. Gefn.) *didicit ait ait non*
 Turic. Flor. *aut ad oratores* Camp. *onus perqui-*
reret Flor. *omnis perquirerent* Guelf. *enim om.* Tu-
 ric. Flor. *illi enim inv.* Camp.

tas, ut illos praeteriens in
 hunc quasi impetum faciat
 Qu? Apparet itaque locum
 ita constituendum esse, ut Ho-
 merum et sophistas transeun-
 tes, in Platonem et Aristote-
 lem deveniamus. Ita ex parte
 quidem veram videar Quinti-
 liani manum restituere, si ve-
 stigia codicum sequens ita
 scribam: *ut Gorgiam* (sc. trans-
 eam), *qui summae senectutis* —
jubebat: quae tandem — Pla-
toni defuit? quot seculis Ari-
stoteles cet. Sed remanent

male facta quaedam. Nam
 hoc „quaerere, de quo quis-
 „que vellet“ nimis breviter
 dictum videtur: neque tamen
 verbum *disputari*, quod prin-
 ceptus editio inserit, adopta-
 rim: sed illud *habetque* s. *ha-*
bet quod, quod in vetustis li-
 bris conspicitur ante verbum
quaerere, indicio est, aliter
 plane haec olim lecta esse;
 quorum causa ad meliores li-
 bros aut ad feliciora ingenia
 provoco.

22. *Illis enim.* Conjunctio

Tot nos praeceptoribus, tot exemplis instruxit antiquitas, ut possit videri nulla forte nascendi aetas felicior, quam nostra, cui docendae priores elaboraverunt. *M. Censorius* 23
Cato, idem orator, idem historiae conditor, idem juris, idem rerum rusticarum peritissimus, inter tot operas militiae, tantas domi contentiones, rudi seculo, litteras Graecas aetate jam declinata didicit, ut esset hominibus documento, ea quoque percipi posse, quae senes concupissent. Quam multa, immo paene 24
omnia tradidit *Varro*? Quod instrumentum dicendi *M. Tullio* defuit? Quid plura? cum

forte Flor. c. Alm. Voss. 2. Goth. et edd. ante Gryph. *elaborarunt* Guelf.

23. *Menſe* igitur *Cato* Turic. Flor. Praenomen integrum scriptum in edd. inde a Stoer. *oratorum* Camp. *peritiſſimus* fuit libri mei omnes et scripti, et edd. ante Stoer. acc. Gibl. Burm. Revocare verbum non sustineo. Sed vide an fuerit olim *fuit, interque*. Mox *operis* Turic. Flor. Guelf. *opera* Goth. (tac. Gesn.) Camp. *conventionis* Flor. Camp. *Graecas* om. Turic. Flor. c. Alm. *ut esse* Flor. *omnibus* Camp. *praecipere* Jenf. et post. ante Ald. *possunt* Turic. Flor.

24. *immo* om. scripti et mei et Burm. omnes, et edd. ante Gryph. Carere tamen voce non possum. *bene omnia* Flor. *varra* id. *instrumenta* Turic. Flor. Guelf. Goth. *didicimus tullio* Turic. Flor. Guelf. Goth.

causam indicat, cur tam im-
mensa sibi videantur, quae
praesiterint illi.

forte nascendi. i. non omni
forte, sed ea qua nascimur.

23. *contentiones*. „*Accusa-*
tor assiduus malorum Galbam

„*octogenarius accusavit: ipse*
„*quadragies quater accusatus,*
„*gloriose absolutus.* Aur. Vict.
„Vir. ill. 47. Eadem Plut. in
„vita et Plinius 7, 27.“ Ges-
ner.

litteras Graecas. „Vid. Cic.

etiam *Cornelius Celsus*, mediocri vir ingenio, non solum de his omnibus conscripserit artibus, sed amplius rei militaris, et rusticae etiam, et medicinae praecepta reliquerit? dignus vel ipso propolito, ut eum scisse omnia
 25 illa credamus. At perficere tantum opus, arduum; et nemo perfecit. Ante omnia sufficit ad exhortationem studiorum, non ca-

(non monente Gesnero de omisso M.). In Camp. mira scriptura haec: *quod quo instrumento in Tullio defuit. Mox quis multa Guelf. quod in Camp. quam etiam Guelf. de iis Jenf. et post. ante Basil. circumscripserit Camp. regi Turic. militari sed Turic. Flor. sed est etiam in Guelf. rustice et praecepta Turic. Flor. rustice etiam p. Guelf. c. Alm. rustice p. Camp. Dixeris medicinae mentionem a recentiori homine intrusam. Sed plene omnia leguntur in Goth. certe.*

25. *ad perf.* Guelf. arduum. Sic Turic. Flor. Guelf. Goth. Camp. *est* addunt reliqui. *perficit* Turic. Guelf. Goth. (tac. Gesn.) *ad exorcitationem* Turic. *ad exercitationem* Guelf. *ad hortationem* Camp. et, junctim, Goth. *studiorum, non cadere in rerum.* Sic Bad. tacite; inventum, ut videtur, in Vall. et sic Gryph. Gibf. et alii ap. Burm. *st. capere id r.* Turic. Flor. Guelf. Exc. Sant. c. Alm. (nisi quod ex hoc *capere id*) Basil. *st. non cupere r.* Goth. (tac. Gesn.) Voff. 2. (ut suspicor; v. Burm.) Camp. *st. non capere r.* Jenf. (tac. Gesn.) et post. ante Bad. *st. non capere id r.* reliqui. Cf. mox 26. *id pro in in Turic. Non capere non videtur referri posse nisi ad res nimium magnas, quod hinc alienum; nostram formam habes etiam 2, 17, 34. hoc quoque in naturam rerum cadit, ut duos sapientes aliquando justae causae in di-*

„Acad. 2, 2. (§. 5.) et Hieron.
 „Epist. select. 2, 12.“ Alme-
 lovenus.

24. *Celsus.* Cf. 10, 1, 124.

25. *At — — perfecit.* Ob-
 jectio. *Ante omnia etc.* Re-
 sponso.

non cadere in. cf. not. crit.

dere in rerum naturam, ut quidquid non est factum, ne fieri quidem possit; tum omnia, quae magna sunt atque admirabilia, tempus aliquod quo primum efficerentur, habuisse. Quantum enim poësis ab Homero et Virgilio, tantum fastigium accepit eloquentia a Demosthene atque Cicerone. Denique quidquid est optimum, ante non fuerat. Verum etiam si quis summa desperet, (quod cur faciat, cui ingenium, valetudo, facultas, praeceptores non deerunt?) tamen est, ut Cicero ait, pulchrum *in secundis tertisque consistere*. Neque enim si quis Achillis gloriam in bellicis

versum trahant. eo quicquid pro ut q. Turic. Flor. Guelf. nec fieri Camp. Obr. quod pro quidem Guelf. tum — habuisse. Sic Camp. cum — habuisse Turic. Flor. Guelf. c. Alm. quin — habuisse Obr. cum — habuerint reliqui, nisi quod habuerunt Goth. Voss. 2. aliqua quo Turic. a. quod Guelf.

26. nam et poetas ab homero Turic. (nisi quod omero) Flor. et in rasura Guelf. c. Alm. nam et poesis ab H. Camp. Nam quantum poesis ab H. Guelf. (a man. sec.) vastidium Flor. accipit Goth. Jenf. et post. ante Basil. a om. Turic. Flor. Camp. c. Alm. qui summa Turic. Flor. Guelf. (a pr. m.) quod in Guelf. a sec. m. lacunae inscriptum. praeceptores. Sic Flor. quanquam per E, cui superscriptum S. praeceptore Turic. praeceptor reliqui. est om. Camp. pulchrum id secundis Turic. p. est saeculis Camp. certisque Turic. Flor.

27. enim om. Flor. spatio relicto. inbecillis Flor. et (per M) Guelf. Camp. c. Voss. 2. Jenf. imbellis Tarv.

26. ut Cicero ait. Orat. 1. honestum est in secundis tertisque. 4. Prima enim sequentem tertisque consistere.

consequi non potest, Ajacis aut Diomedis laudem aspernabitur: neque qui Homeri non, Tyrtaei. Quin immo si hanc cogitationem homines habuissent, ut nemo se meliorem fore eo, qui optimus fuisset, arbitraretur: hi ipsi, qui sunt optimi, non fuissent; neque post Lucretium ac Macrum Virgilius, nec post Crassum et Hortensium Cicero, sed nec alii

Ven. Ald. *non possit* Camp. *neque qui homeri non fuerunt* quin Turic. Flor. Guelf. Goth. c. Alm. Voss. 2. unde per meram, ut apparet, conjecturam Camp. *neque Hesiodi et Theocriti qui Homeri non fuerint, quin* cum Ald. et aliq. ap. Burm. Veram scripturam Jenf. primus exhibet, nisi quod *Tyrrei*; veram autem distinctionem Bad.: ut mireris Burmannum alia tentantem. *qui nimio* Guelf. *hominem* Flor. *eoque* Turic. *fuisse* Turic. Flor. Guelf. *hi ipsi*. Sic Turic. Guelf. Camp. *ii ipsi* reliqui praeter Jenf. et post. ante Ald. qui dant *ii qui ipsi sunt*. Sed *que sunt* Flor. *sunt* om. Guelf. *lucretio* Flor. *aut Macrum* Guelf. *ac Marcum* Camp. c. Voss. 2. *nec post*. Sic Turic. Flor. Guelf. Camp. Goth. Jenf. (tac. Gesn.) et post. ante Gryph. *neque post reliqui*. *ciceronem sed* Turic. Flor. *sed nec illi*

27. *sed nec alii postea vicerint*. Haec corrupta esse mirum tot viros doctos non vidisse, certe non dixisse. Nam si verbum *vicerint* commune est praecedentibus etiam; quid? vicerintne revera, iudice Quintiliano, aliqui Virgilium et Ciceronem? Sed ne recte quidem haec junguntur „non fuissent, neque — „vicerint.“ Quare hoc, opinor, certum est, sententiam absolutam esse in nomine Ci-

cero, menteque repetendum *optimus non fuisset*. Ita verba *sed — vicerint* futurum tempus spectent. At hic sensus superioribus per *sed* nullo modo annecti poterat. Solum *nec* locum haberet; et cum haec ex parte essent concedentis, ita fere dixisset Quintilianus: „et sic sane neque alii „postea vicerint.“ Veriora itaque e scripturae varietate exculpenda: quod mihi tamen non successit. Nisi ob-

postea vicerint. Verum ut transeundi spes 28
 non sit, magna tamen est dignitas subsequen-
 di. An Pollio et Messala, qui jam Cicerone
 arcem tenente eloquentiae, agere coeperunt,
 parum in vita dignitatis habuerunt, parum
 ad posteros gloriae tradiderunt? Alioqui pes-
 sime de rebus humanis perductae in summum
 artes mererentur, si, quod optimum fuisset,
 defuisset. Adde quod magnos modica quo- 29
 que eloquentia parit fructus, ac, si quis haec
 studia utilitate sola metiatur, paene illi per-
 fectae par est. Neque erat difficile, vel ve-

post eos vicerunt Turic. Flor. Guelf. c. Alm. (nisi quod ex
 hoc pro *post* affertur *p* cum lineola inferius transversa,
 quod alias est *per*). *f. n. alii post eos vicerunt* Bodl. Camp.
 Andr. Ald. *f. n. a. postea vicerunt* Goth. Voss. 2. Camp.
 et edd. ante Ald.

28. *ut om.* Turic. Flor. Guelf. Goth. (tac. *Gefn.*)
 Camp. c. Voss. 2. *ciceronem* Guelf. *tenentem* Flor. Guelf.
alioquin Flor. Jenf. Tarv. Ald. *si quid*
 Camp. Ald. *defuisset* om. scripti omnes cum Camp.

29. *at si quis* Goth. *haec* om. Flor. spatio relicto,

jectionis forte loco hanc ali-
 quot librorum scripturam ad-
 mittas: *Sed nec alii post eos*
vicerunt: aut, quod haud dis-
 simile vero Boeckhius suadet,
postea hos. Cui objectioni re-
 spondeatur his verbis *Verum*
ut etc. Sed neque illa obje-
 ctio, neque haec responsio
 mihi quidem satisfaciunt. Qua-
 re viderint acutiores.

28. *si, quod optimum fuis-*
set, defuisset. Haec mendosa

esse omnes agnoverunt. Sed
 neque Obrechtii scriptura *ef-*
feciissent, neque Rollini *Gef-*
nerique conjectura *defeciisset*
 sensum aptum praebent. Im-
 mo opera omnis perdata in hoc
 verbo emendando, quod o-
 sola nescio cujus conjectura in
 Jensonianam venit. Hoc ita-
 que ejecto facile me persua-
 surum intelligentibus spero
 legendum *si, quod optimum,*
idem ultimum fuisset.

teribus vel novis exemplis palam facere, non aliunde majores opes, honores, amicitias, laudem praesentem, futuram, hominibus contigisse: si tamen dignum litteris esset, ab opere pulcherrimo, cujus tractatus atque ipsa possessio plenissimam studiis gratiam refert, hanc minorem exigere mercedem, more eorum, qui a se non virtutes, sed voluptatem, quae fit ex virtutibus, peti dicunt. Ipsam igitur orandi majestatem, qua nihil dii immortales melius homini dederunt, et qua remota muta sunt omnia, et luce praesenti ac memoria poste-

nobis Turic. Flor. Guelf. opes, honores. Sic Camp. opus h Turic. Flor. h. o. reliqui. futurum Turic. Flor. conticescent sint d. Turic. Flor. Guelf. litteres essent Flor. litterescent Guelf. passio Turic. Flor. Guelf. Exc. Sant. Goth. (tac. Gesn.) Camp. voluntatem Turic. Flor. Guelf. quae fit Flor. virtutinus Flor. virtute Camp. quod placet, correcto in superioribus virtutem. petus dicunt Flor. speties d. Guelf. p. dicuntur (non dicantur, err. Gesn.) Jenf.

30. dñ mortales Flor. dum mortales Turic. correctum ita di imm. a man. sec. quod unum fere (praeter exigui quaedam momenti in seqq.) secundae manus in libris posterioribus vestigium, nisi quod paulo ante eadem manus vitiosum exigege (quod est etiam in Flor.) correxit exigere. muta sunt om. Turic. cum Alm. Goth. Voss. 2. (non Locat. certe non in meo exemplo: vid. Burm.) sunt solum om. Flor. Guelf. Camp. lucent pr. Turic. Flor. ac mem. Sic Turic. Flor. Guelf. et m.

29. virtutes — virtutibus. posuerunt, virtutemque consue-
vid. not. crit. — Ascripsit Ges-
ner. Ciceronis locum Off. 3, runt ob eam rem esse laudanda,
33. Ab Aristippo Cyrenaeici at-
que Annicerii philosophi nomi-
nati omne bonum in voluptate
auctorque sententiae.

ritatis carent, toto animo petamus, nitamurque semper ad optima: quod facientes, aut evademus in summum, aut certe multos infra nos videbimus.

Haec erant, Marcelle Victori, quibus ³¹ praecepta dicendi pro virili parte adjuvari posse per nos videbantur: quorum cognitio studiosis juvenibus si non maguam utilitatem afferet, at certe, quod magis petimus, bonam voluntatem.

reliqui. tota Flor. autem vademus Flor. aut vademus Guelf. autem er. Camp. multa Guelf.

31. Haec meus vitori Turic. sed a m. sec. correctum habes. Sed in Flor. ita: Haec erat m̄f vitori. Reliqui Habes M. V. Nostra e manifestis codicum vestigiis. Pro Marcelle autem Guelf. in rafa charta solum M. a manu recentiori. mi Victori Camp.

A D D E N D A.

Ad 10, 1, 7. Recepta ante Spaldingium scriptura erat haec: *Equidem scio quosdam collecta quae idem significarent vocabula solitos ediscere*, quam hic repeto, quoniam mea etiam culpa aliquid obscuritatis in Spaldingii notis relictum erat. Turicensis loco horum omnium haec dabat *Et quae idem significarentur solitos ediscere*. In his mendosum erat passivum, cujus loco ceteri plerique activum exhibent. Sed deerat verbum finitum. Jam cum *solitos ediscere* perperam in nonnullis ita distinctum esset *solito se discere*, hoc tandem ansam dedit inferendo verbo *scio*, quod hoc quidem loco in scripto nullo comparet. Sic nata Badii scriptura *Et quae idem significarent solitos scio discere*. Hanc itaque Spaldingius, nisi quod ex Turic. *ediscere* restituendum sibi esse censeret, praeposuit subsequenti editionum scripturae pleniori, quam supra posui. Neque quisquam profecto damnet religionem viri, repetere verentis, quae unde fluxerint nemo dixerit. Quod autem e Philandri illa esse conjectura suspicaretur, animum non advertit vir optimus ad notam marginalem Basileensis (1541; an antiquioris etiam 1529, nescio) hanc: „Longe aliter „legit hanc periodum vetustus codex“ [e Polonia ad Sichardum missus] „et ipse Aldus; unde non dubitamus quin „a neoterico hic locus sit conversus“. Hinc apparet, Basileensem editorem hanc scripturam non tanquam Philandri, cujus castigationes in fronte libri promittit, emendationem adoptasse, sed in editis jam reperisse: quaerendumque adhuc, in quonam primo compareat illa. In breviori autem illa scriptura valde me offendit particula *et* in fronte, quae, cum pro *etiam* esse per sensum non possit, pro copula tantum est habenda. Atqui rationem statim sibi repudiandam monitis suis per *et* subjungere, me iudice, non potuit Quintilianus. Neque placet *solitos*, suppresso subjecto *quosdam*. Sed quantumvis recte his offendar, nequaquam ta-

men sunt ejusmodi, ut ab antiquioribus illis criticis emendationem provocare potuerint, et omnium minime tam operosam et amplam. Contra si longiorem hanc primariam ponis scripturam, facile apparet, oculum aberrantem ab illo *equidem* ad insequentia *quae idem* ansam dedisse scripturae illi, ex qua Turicensis et reliquorum omnium manavit, omissa tantum voce *vocabula* quoque, qua carere poterat sensus. Ita *equidem* ad recentiorum editionum scripturam redeo, non minus tamen circa fontem ejus curiosus.

Ad 10, 1, 53. not. exeg. *secundas* — *secundum*. Spaldingianam hujus loci interpretationem hoc maxime premit, quod, si eam sequaris, Quintilianus diverso sensu commiserit has voces *secundas* et *secundum*, neque tamen talis differentiae, quam per acumen aliquod quaesierit, indicium dederit ullum. Quare non dubito veram pronuntiare Schellenbergii rationem. Nimirum non recte, si quid video, usi sunt viri alias sagacissimi illis poetarum locis; in quorum utroque manifestum est acumen poeticum. Horatius enim sermone pedestri hoc fere dixisset: primum esse dignitate Jovem; secundam, quanquam magno intervallo, Minervam. Jam sentis, quam magnifice hoc extollat negando usurpari posse vocem *secundus* respectu Jovis, qui *unus* sit semper et *solus* maiestate sibi propria. In voce porro *proximus* distinguendus est superlativus comparationis a superlativo intensivus, qui in omni voce perquam familiaris erat veteribus. Ita vocem etiam *proximus* sic nude usurpare non poterant nisi de eo qui revera *prope admodum* abesset. Per acumen itaque Virgilius quoque dixit „longo sed *proximus* intervallo“. Superlativum enim vult intelligi comparationis (*proximus* inter ceteros), qui nonnisi oppositione se manifestat hic et apud Horatium. Apud Quintilianum contra tali usui locus non est, qui absolute adhibet illud *proximum esse*, quod aliter accipi nequit quam *valde prope accedere*, sicut *secundum esse* nihil aliud est quam *priorem esse tertio et reliquis*. Plane sic in eadem re auctor epigrammatis in Anthol. Burm. I. p. 355. „Maeonio vati qui *par aut proximus* esset, Consultus Paeon risit“ etc. ubi *proximus* tantum non *par* est. Alterum autem epigramma, quod ibidem legitur, ut indefinitam fortasse hanc quidem vocem relinquit, ita firmat nostram de altera sententiam:

De numero vatum si quis seponat Homerum,
Proximus a primo tum Maro primus erit.

Et si post primum Maro seponatur Homerum,
 Longe erit a primo quisque *secundus* erit.

Hoc posterius epigramma in margine suo indicarat Spaldingius per primum otium inspecturus: quo facto in eandem, ut confido, quam hic exposui sententiam ipse quoque transiturus erat.

Ad 10, 1, 63. not. crit. Dum extrema haec Spaldingii verba (p. 52.) lego, mirari subit, cur loco illorum *sed et Teius fit*, quibus tantopere ipse diffidit, non proposuerit *sed et lauis fit*, quod a codicis scriptura *sed et eius fit* tam prope abest. Nam ab adoptanda codicum aliquot scriptura *sed et lusit* vel sola perfecti forma, quae ceteris non bene coit, detertere debet.

Ad 10, 1, 94. not. exeg. *Lucilius*. Haec ad usum commentarii sui praeparaverat Spaldingius, cum mecum et cum Heindorfio, quos in contraria inveniebat opinione, multa disputaret. Memini autem eum, quo erat candore, et solius veritatis amantem in nostram tandem transiisse sententiam. Sed cum ante ultimam, quam notatis suis ad movere volebat, manum a fati abreptus sit, factum ut antiquata illa intacta tamen hic invenirem. Interim immutata relinquere nunc eadem malui, et meas rationes quam brevissimis possem subicere. Maximam autem earum in ipsa imaginis veritate videbam. Nam si totus est lutulentus rivus, quomodo dici potest „esse in eo“ (recte, opinor, Quintilianus inserit „aliquid“) „quod improbes“? Omne illud lutum *demptum* fortasse velis, *abesse* velis, non ipse illud *auferre* et *tollere*, qui verbi activi infinitivus ineptam hic faceret orationem. Immo de *tollendo*, hoc quidem sensu, quicquid illud sit, cogitari plane non potest in flumine aquae perennis. Mutatam ejus naturam optare tantum potes. Accedit quod in altero loco, ubi haec sua dicta defendit Horatius (1 Serm. 10, 50.) ita repetat ea „At dixi fluere hunc lutulentum saepe ferentem Plura „quidem tollenda relinquendis.“ Vides hic eum aliqua ad mentem suam melius declarandam addere. Dixerit autem fortasse aliquis, consulto eum hic duris verbis onerare orationem, ut vel haec se defendere posse ostendat. Parum illud quidem probabile. Sed fac ita esse: quomodo his verbis subicere potest illa „age quaeso, Tu nihil in magno „doctus reprehendis Homero“? Sentire quemvis puto, minime haec valere ad excusandum iudicium, quo *majorem*

partem libri alicujus vituperaris. Contra optime omnia procedunt in contraria ratione. Imago defumpta a flumine violento, qui lutum, ligna, lapides, et in his haud pauca quae usui infervire possunt, quin est qui aurum quoque, secum rapit. Dictum autem priori loco non sine stomacho, ob nimios Lucilii laudatores, in hunc fere sensum: „in tam lutulento flumine mirum sane non est reperiri etiam bona, et utilia quaedam“. Quod autem posteriori loco addit „plura quidem relinquendis“, illud, fateor, non satis est ex prima imagine. Sed apparet, haec nunc demum ad minuendam prioris dicti invidiam addi, ipsisque illis verbis, ut taedium operosae correctionis et explanationis vitetur, inferri. Atque sic tandem recte subjici potuit illud „tu nihil, in magno.“ Jam ad Quintilianum nostrum nos convertentibus obscurum esse vix potest, plane eodem modo, quo nos et antiqui Horatii interpretes, nostrorum scholiastarum decessores, illum etiam verba haec accepisse. Nam cum dicit „ab Horatio dissentio, qui Lucilium fluere lutulentum, et esse aliquid quod tollere possis, putat“, vides, eum particula et duas assertiones tanquam pariter iniquas jungere et ab utraque dissentire. Jam qui potuit obloqui iudicio, quo esse dicerentur nonnulla in Lucilii carminibus quae minus placerent? Sed si bono sensu intellexit verbum *tollere*, parcam illam laudem reprehendit, apparetque, hanc fuisse causam, cur vocem *aliquid*, quae in Horatii verbis latet, disertè addiderit. Haec scripsi nondum viso Heindorfii in Horatii Satiras commentario, quem avidè expectant studiosa juvenus et senectus: cujus de hac re disputationem, sive in antiqua sententia permanferit, sive in alteram tot ingeniosis viris probatam transierit, non sine delectatione et fructu legam.

Ad 10, 1, 104. Non temere Spaldingius ejus, qui emendare hunc locum vellet, animum intendit in illud *librorum uti* et in variationem *ei, vel, illa*. Mihi quidem tria haec pariter insititia videntur, et illud *uti* natum e dativo *cui*. „Habet amatores, nec imitatores; cui libertas, quanquam circumcisus quae dixisset nocuerit“, h. e. „cum, — ei nocuerit.“ — Tacitum autem quo minus hic agnoscam, tum illa faciunt, quae Spaldingii quoque fiduciani infregerunt, tum alia, in quibus non infimum locum occupat illud „Supereſt adhuc“; quibus verbis hominem juniorem, suum fortasse discipulum, futuris temporibus nuntiare non potuit Qu. Quis vero fuerit, in eo non multum

desudabis, si timidam nostri naturam reputaveris: qui quamvis satis manifestum fecerat, vivorum neminem sibi attingi; tamen non potuit, quin satiricos non solum sed lyricos etiam sui temporis, non nominatos illos, tanta laude mactaret (§. 94. 96.). Qua cum ne unum quidem dignum nominare possimus; quid mirum si illum quoque ignoramus, quem longe alia, quam quae praetenditur, causa hic indigitatum esse, ipsa elogii forma, quod sensit etiam Spaldingius, demonstrat.

Ad 10, 1, 130. not. exeg. Equidem de sententiae repetitae crimine, quod suae ipse rationi Spaldingius objicit, sollicitus non sum; cum non haec modo, sed omnia quae quadruplici illo *si* introducuntur, nonnisi leviter variatam eandem sententiam exhibeant; ita tamen ut quidam per gradus ascensus existat, quem hac sermonis forma manifestiorem reddam. „Seneca levia etiam et vero oratore indigna „lenocinia *non* semper contempsit; imo concupiscebat illa, atque, ut verbo dicam, *omnia sua amabat*: quo factum, ut rerum pondera *minutissimis sententiis frangeret*.“ Sed durus est ille vocis *parum* usus, quem Sp. fingit. Mihi illud exploratum est, excidisse post illam vocabulum sensus boni, a cuius primis litteris facilis aberratio esset ad similia quae sequuntur, in hunc modum „*si parum concupiscenda non concupisset*“ vel „*si parum convenientia non concupisset*.“ Cf. Cic. Famil. 15, 6. *honor non nimis concupiscendus*. Noster infra 11, 3, 180. *parum conveniens personae risus*.

Ad 11, 1, 73. Verissimum est Spaldingii iudicium, codicum scripturam *verum et iusta sic faciendo*, quorum verborum sensum recte exponit, indubitatum esse Quintiliani manum. Sed accuratius ea intuenti hoc etiam mihi manifestum fit, ante haec ipsa verba excidisse quaedam non tam brevis spatii, quam visum est eidem. Nimirum excidit ante omnia verbum unde pendebant haec *non se — esse sollicitum*: hae autem particulae *verum et* indicio sunt, excidisse alia praeterea, quae ab eodem verbo penderent. Hoc porro verbum non sermonem aliquem Ciceronis indicasse puto, sed fuisse *ostendendi* sensu. Ita eorum quae hic interciderunt non quidem ipsam sententiam, nedum ipsa verba, sed schema tamen exhibere conabor ita. „Dixit C. pro Gabinio et P. Vatinio, inimicissimis antea sibi hominibus, et in quos orationes etiam scripserat. *Ostendit itaque, pro illis nunc dicendo, non adeo malos fuisse illos, quam videri poterant ex*

„illis quae contra eos scripserat; verum et, iuxta sic faciendo, „non se de ingenii fama, sed de fide esse sollicitum.“ Poterat enim nunc etiam contra illos dicere, et malam adversariorum causam ingeniose defendere.

Ad 11, 3, 40. not. crit. *toto — organo instructa*. Satis mirari virum optimum hic nequeo antiquissimos suos deserentem; et vellem rationes hujus judicii addidisset. Mihi certe optima videtur Flor. scriptura; et in levi Turicensis aberratione semina habes interpolationis, quae est in vulgata. *Organa* pluraliter fere ubique leguntur apud alios et nostrum §. 16. 20. 1, 2, 30. ubi v. not. Unicus autem §. 169. locus contra non valet: quem hoc nostro illustrari quidem, non hic respicere censeo.

Ad 11, 3, 44. (not. crit. p. 363. 364.) Nimirum mihi de hoc loco sollicitus videtur fuisse vir optimus. Nam quod ad sensum vocis *μονοειδής* per oculos explanatum attinet, observandum, genus hoc vitii non statim diserte ad orationem ejusque actionem hic referri, sed in universum proponi, ut ipsa etiam illa *inaequalitas, varietas* cet. Recte autem vox, quae a primitivo *εἶδος* formata est, explicatur notione *aspectus*; quod tamen in hac sensuum serie non facit Qu. nisi addita particula *quasi*. Quod autem timide prorsus, ob codicum consensum, et ne conjecturae quidem instar proponit Sp. „quod dicitur *μονοειδής*“, illud optimum equidem judico et veram scriptoris nostri manum. Nam poni hic debuit, quod differret ab illa, quae sequitur, *μονοτονία* ut genus a specie. Retineri porro debet utique illud *Ars*, quod nescio cur alio vocabulo mutatum optabat Sp., quodque nonnisi in uno alterove quamvis antiquissimo codice facillimo lapsu deest. Illud denique *ne quis — putet* loco simplicis dissuasionis habere non idoneis de causis detrectare mihi videtur Sp. Nam quod ait, dicturum fuisse Qu. *Nec quisquam — putet*, illud non concedo: nusquam enim vox *nec* vel *neque* ita adhibetur, ut resolvenda sit in *et ne*: quarum particularum loco in copulandis quidem sententiis usurpatur *neve* vel *neu*; in transitu autem, qualis hic est, aliter variari nequeunt illae nisi hoc ipso, quod hic legitur, *Ac ne*.

Ad 11, 3, 111. *crebescet*. Operam perdidit olim elegantissimus ille simul et eruditissimus Paulus Manutius, cum ad Cic. *Favil.* 7, 20. e manifestissima verborum *ruber, rube-*

fco analogia doceret homines, unice veram esse eandem in verbo *crebesco* a *creber* formando rationem. Abripuit enim denuo semperque abripiet viros praestantissimos etiam infanum illud etyma ubique repraesentandi studium. Tamen illo exemplo non absterreor, si forte aliquos tamen ad saniora reducam. A nominibus in *er* duae sunt cetera derivandi legitima viae, quarum altera pressius hanc ipsam formam sequitur, ut in illis *nigresco*, *nigredo* a *niger*, *macresco* a *macer*, altera haud minus etymologica ipsi radici se applicat, ut in illo *macies*: cujus loco nemini, quod sciam, in mentem venit, *macries* nobis obtrudere. Sic itaque in illo etiam *ruber* vides contrariam illi in voce *niger* viam servari: constanter enim *rubesco*, *rubedo*, *rubor* etc. Neque causa hic latet. Iteratio cavebatur litterae caninae. Quod si in his vocibus fiebat, omnium minime negligendum erat in illo *crebescere*, ubi ingrator longe erat haec iteratio: nisi forte sunt qui perfecto etiam *percrebruit* delectantur. Fieri sane potest, ut apud antiquos etiam duplex hic usus obtinuerit: et abuti aliquis possit codicum consensu in hoc quamvis unico in his libris loco, ut perverfam rationem Quintiliano usitatam fuisse contendat. Sed in minutissimis hisce, in quibus nulla librorum auctoritas, dudum hoc apud viros doctos invaluit, ut quod certa, neque philosophica illa, sed ex ipsa antiquitate deducta ratio suaderet, in emendandis veterum monumentis, illo quidem periculo, constanter restitueretur.

Ad 11, 3, 119. not. exeg. Indubitata huic loco medelam asferre non spondeam: sed hoc ut certum dare audeo, illud *uncis digitis* a sequentibus esse distinendum, ut per se vitium exhibeat. Hoc autem posito *manus* utique est subjectum. Nam Spaldingii rationi vel hoc solum me alienum redderet, quod illa ἀπὸ κοινῶν *actionis* repetitio, in his femininis, quae omnia *manus* admonent lectorem, durissima est, neque alioqui tolerabilior illa, quam in §. 112. ipse Sp. rejecit. Neque si *gestum* recte alicunde *repetere*, *dejicere* dicas, protinus etiam *actionem*. Quare videan servato *manus* subjecto, ipso tamen hoc vocabulo post vocem *eadem* deleta, ope particulae *ut* post prius aut insertae, propior saltem verae quae olim fuit exeat scriptura haec: *Solet esse et pigra, et trepida, et secanti similis: etiam uncis digitis: aut ut capite dejiciatur, aut eadem supinata in superiora jactetur.*

Ad 11, 3, 138. 139. not. exeg. Hanc etiam annotationem non absolutam inveneram in Spaldingii commenta-

riis (cf. p. 425. a.). Quare cum in sententia ejus paucula essent, quae ut viris doctis satis probari possent vererentur, haesi aliquantum, au ea premerem et quae veriora viderentur substituerem. Mox, ut lectoris ipsis eligendi facultatem relinquerem, cautius visum est, ad illius mentem omnia illic exponere quantumque fieri posset firmare, hic vero de iis quae secus mihi viderentur monere. Sunt autem illa nequaquam in re ipsa sita. Nam bini illi Quintiliani et Suetonii loci, si naturalem utriusque sensum intueris, tam belle inter se conspirant, ut temerarium sit solius Macrobiani causa vexare utrumque. Videamus autem, an in Macrobio quoque satisfacere nobis possimus. Nam illa *togae in tunicam* mutatio hic vel ideo displicere debet, quod insolite prorsus dictum foret *praecingi tunica* pro *in tunica* vel etiam *praecingere, incingere tunicam*: quod longe aliter est in toga, quae, si vera est Graevii aliorumque sententia, ipsa praecincturae inservit, dum pars ejus ita astringitur, ut cetera ea contineantur. Quamvis enim in eo minime assentiar Graevio, quod verbum *praecingere* de sola semper toga intelligendum esse contendit; hoc tamen negari non debet, de toga quoque et illud et *cingendi, incingendi* verbum usurpari posse: quod imprimis manifestum illo apud eundem Macrobianum (2, 9.) de Hortensio loco, qui dicitur in *praecinctu* posuisse omnem decorem, quod statim amplius exponitur in cura ejus togam struendi. Imo ille ipse *cinctus Gabinus*, qui fuit in toga, demonstrare videtur, alium etiam fuisse *incingendi* eam modum; et cum in illo pars togae fuerit instar *cinguli*, in communi autem instar *baltèi*; sane non apparet, cur non utrumque et *cinctum* vocemus et *praecincturam*. Illud etiam Graevius contra Macrobiani loci emendatores monuit, *laciniam*, quam traxisse dicitur Caesar, in tunica nullam esse potuisse: recte sane; uti nec in nostris sive indusiis, sive palliis et lacernis, sive quocumque vestimento subtus rotundato. Quid igitur? ipsum Macrobianum haec confudisse dicamus? Sed quis credat, post tam pauca saecula, stanteque adhuc vetere Roma, doctissimos etiam homines omnem togae rationem amisisse? Quin potius eam viam ingredimur, quam omnis ubique nobis historia monstrat? Varie, ut fieri solet in talibus, narrabatur de Caesaris in vestitu negligentia, dictumque Sullae alii ad tunicam, alii ad togam referebant; quod eo tutius faciebant utrique, cum in utroque vestimento induendo pariter haud dubie peccare solebat ille.

Restat ut moneam, virum eruditissimum, qui Suetonium Ernestianum auctiorem procuravit, in notula ad locum supra laudatum festinantius scripta in errorem incidisse, quem in studiosorum gratiam vel ideo tangere debeo, quod tanta merito est viri illius apud omnes ut apud me ipsum auctoritas. Nam cum ait solitos esse plerosque „magis *infra* latum clavum“ cingi, „quo conspectior esset „clavi *latitudo*“, Caesarem contra ita fecisse, ut clavus tunicae prope *tegeretur*; manifestum est accidisse ei, ut de clavo *in transversum eunte* cogitaret: quod secus fuisse, profecto non ego doctior doceo, sed longe doctiorem moneo.

Ad 11, 3, 175. Commissum hic est a me, ut textui non recte respondeant notae Spaldingii. Nam cum tres essent scripturae, quarum ratio habenda esset, vulgata *haec — dicenda sunt*, codicum *haec — dicendum est*, Spaldingii-que conjectura *hoc — dicendum est*, ipse Spaldingius hanc quidem textui destinaverat. Mihi tamen tutius videbatur relinquere vulgatam et de reliquis in notis monere, quas vulgatae, ut vides, adaptavi. Nescio itaque qui factum sit, ut codicum scripturam textui immitterem. Nunc, postquam de eo monui, non adeo malum est. Quare de re ipsa jam videbimus. Nempe ante nos haec verba „*misellus* et *pauperculus*“ ut et haec „*fortis* et *vehemens* et *latro*“ ita litteris distinguebantur, ut copulae quoque *et — et — et* eodem quo nomina caractere expressae essent. Neque quicquam contra monet Sp. Omnes itaque unam verborum complexionem tum in illis *m. et p.* tum in his *f. et v. et l.* agnoverunt. Quod secus esse ipsa res docet, cum singula verba etiam suam habere pronuntiationem docere velit Qu. immo tria posteriora verba ne coeant quidem bene. Haec consideranti singulare *hoc* parum probabitur; quod sic soli voci *misellus* applicandum et quinquies mente repetendum esset. Hoc itaque sine libris admittere veritus sum. Interim quis contra libros optimos et tantum non omnes servari velit vulgatum *dicenda sunt*? Ita peritioribus cogitandum relinquo, annon in hac scriptura agnoscenda sit rarior illa utique in latinis structura, qua accusativum regit verbale neutrum in *dum*. Cf. Heusing. et Gernh. ad Cic. Off. 1, 31. §. 112. qui tamen non recte utuntur exemplo Famil. 5, 17. extr. ubi verum est gerundium (*ad levandum*), cuius diversa est ratio. Conferatur etiam notus Ciceronis locus Sen. 2. *viam longam*,

quam nobis quoque ingrediendum sit, ubi nolim temere corrigas *qua*: hoc enim an „longa senectutis via ingrediendum nobis sit“ ignoramus, „ingredi eam“ dici potest quicunque in limine est.

Ad 12, 1, 1. Verissimam hujus loci, quem priores certatim obscuraverant, scripturam e libris restituit Spaldingius. Cui si secundis curis relegere verba haec Quintiliani datum fuisset, hoc etiam vidisset, nihil jam iis inesse quod a consueta loquendi forma recedat, neque anacoluthon, sed interruptum tantum aliquatenus esse sermonem. Quippe legitimo plane vinculo cohaerent haec *Id non eo tantum* — cum illis §. 3. *Longius tendit hoc iudicium meum*. Illa autem, quibus hi sensus distinentur, *Quid de nobis loquor? Rerum ipsa natura* cet. prius dicta continuant, hoc fere sensu: „Hoc non ideo tantum dico, quod „perniciosa alias hominibus sit eloquentia, nosque qui eam „tradimus, pessime de rebus humanis mereamur; quodque „ipsa natura in dono vocis noverca fuerit: longius tendit „hoc iudicium meum: nam ne *posse* quidem oratorem „fieri nisi virum bonum contendo.“ Haec tam manifesta sunt, ut ratio formulae *Id non eo tantum, quod — sit* per se pateat. Videtur autem mihi subaudiendum esse sollempne in hoc sensu verbum *valet*; quo si *consilium* aliquod indicatur, sequi sane debet *ut*; hic, ubi *causa* et vera mens definitionis datae verbis illis introducitur, solum idoneum erat *quod*.

Ad 12, 1, 25. Verba *non inutilem sane* adjectum requirunt nomen rei proprium; quare optime eatenus decurrit vulgata, in hunc sensum: „nec, quanquam haec „utilis est alioquin persona, advocatum in litibus, caufidicum denique.“ Sed si non recte jungitur *advocatus litium*, ipsique *advocato*, quem vetusti codices ignorant, diffidimus: indicio codicis Alm. ejciam illud *litium* quoque; ut haec scriptura existat: *nec — —, non inutilem sane, quem denique caufidicum vulgo dicunt*. Ita vox *denique* respicit generaliora illa duo, iisque vocabulum proprium sollempni usu subnectit; nam *denique* illud ipsum valet „ut „sine ambagibus rem ipsam nominem“. Neque commodiorem voci locum invenias quam ante ipsum nomen. Sed vide an nimis morosi sint VV. DD. in illo *litium advocato*; quo relicto fateor longe commodius positam esse vocem *denique*.

Ad 12, 2, 17. Certissima est haec quam Spaldingius instituit sententiarum distinctio. Illud tamen observo, eos qui *sentiet* hucusque legebant, et ipsos claudere ibi subiectum potuisse, cum futurum (in quod tempus verbum quoque *perceperit* trahi poterat) non minus legitimum sit in tali sensu, et Quintiliano perquam familiare. Sed ob perspicuitatem et librorum auctoritatem merito hic praelata est forma conjunctivi. In altero vero orationis membro mihi praecedentia diligenter retractanti omnia, ut nunc leguntur, sana videntur. Agitur enim in hoc capite de philosophorum doctrina potissimum et arte, quam oratoris propriam esse contendit noster: quod postquam hic quidem in singulis ethices quaestionibus demonstravit, digreditur in superius illud de probitate caput, obiter quasi monens, virum bonum non nota tantum et in memoria habere haec omnia, sed supersedere etiam posse in actione cogitandi labore; cum propria sibi sint eadem et insita. Habes hic illud *etiam*, quod cum negatione coaluit in particulam *nec*, quae recte nunc alterum orationis membrum orditur. Non deerunt etiam fortasse qui Gothanam illam scripturam *in agendo cogitando* abjicere nolent; nam hoc urgeri potissimum debuit, *in ipsa actione cogitando laborare* illos, qui non revera sint viri boni. Sed dictionis suae adeo negligentem Quintilianum fingere mihi non possum, ut eandem gerundii formam diverso sensu copularit; quare si ratio est habenda illius scripturae, aut *inter agendum* corrigatur, aut saltem verba transponantur ita: *nec in agendo laborabit cogitando*.

E r r a t a.

- Pag. 9. not. crit. v. 8. *inter* l. *iter*.
— 21. — — v. 2. l. Flor. cum Bern. *callidi*.
— 48. — — v. 12. *gratia* l. *grata*.
— 59. — — v. 14. *ferre* l. *ferri*.
— 138. not. exeg. a. v. ult. fortasse l. fortasse.
— 177. not. crit. v. 8. *marg.* l. *margg.*
— 199. — — v. 15. Goth. Voll. 1. 2. 3. l. Goth.
1. 2. Voll. 3.
— 203. not. crit. v. 13. *em* l. *cm*.
— 243. — — v. 7. dele punctum post litteram *d*.
— 244. text. v. 5. pro (?) pone punctum.
— 354. not. crit. v. 12. *quod* l. *quos*.
— 394. text. v. 4. *Non* l. *Nam*.
— 409. not. crit. v. 6. *displicit* l. *displicet*.
— 437. text. v. *paenult.* *Idemque* l. *Itemque*.
— 441. not. exeg. a. v. *paenult.* *his* l. *hic*.
— 480. — — *b.* v. 4. *aliqui* l. *alibi*.
— 533. — — *b.* v. 9. *potest* l. *possit*.
— 544. — — *b.* v. 1. *ille* l. *hoc*.
— 571. not. crit. v. 4. post *quotisque* inf. pro *quousque*.
— 585. — — v. 6. *eam* l. *sum*.
-

1870

1871

1872

1873

1874

1875

1876

1877

1878

1879

1880

1881

1882

1883

1884

1885

1886

1887

1888

1889

1890

1891

1892

1893

1894

1895

1896

1897

1898

1899

1900

1901

1902

1903

1904

1905

1906

1907

1908

1909

1910

1911

1912

1913

1914

1915

1916

1917

1918

1919

1920

1921

1922

1923

1924

1925

1926

1927

1928

1929

1930

1931

1932

1933

1934

1935

1936

1937

1938

1939

1940

1941

1942

1943

1944

1945

1946

1947

1948

1949

1950

1951

1952

1953

1954

1955

1956

1957

1958

1959

1960

1961

1962

1963

1964

1965

1966

1967

1968

1969

1970

1971

1972

1973

1974

1975

1976

1977

1978

1979

1980

1981

1982

1983

1984

1985

1986

1987

1988

1989

1990

1991

1992

1993

1994

1995

1996

1997

1998

1999

2000

2001

2002

2003

2004

2005

2006

2007

2008

2009

2010

2011

2012

2013

2014

2015

2016

2017

2018

2019

2020

2021

2022

2023

2024

2025

2026

2027

2028

2029

2030

2031

2032

2033

2034

2035

2036

2037

2038

2039

2040

2041

2042

2043

2044

2045

2046

2047

2048

2049

2050

2051

2052

2053

2054

2055

2056

2057

2058

2059

2060

2061

2062

2063

2064

2065

2066

2067

2068

2069

2070

2071

2072

2073

2074

2075

2076

2077

2078

2079

2080

2081

2082

2083

2084

2085

2086

2087

2088

2089

2090

2091

2092

2093

2094

2095

2096

2097

2098

2099

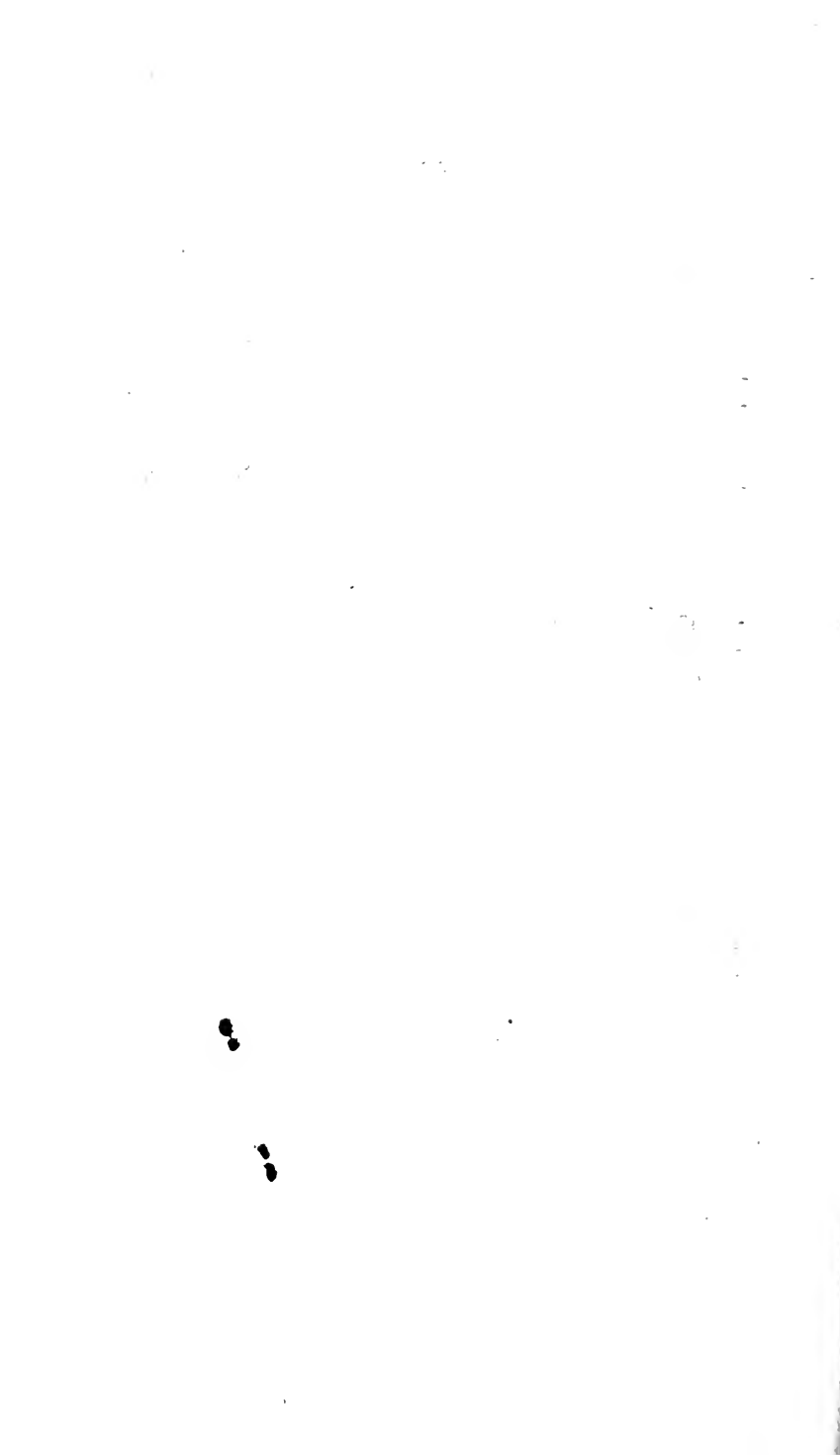
2100

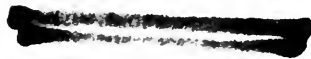
E r r a t a.

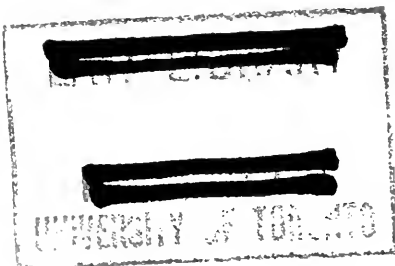
- Pag. 9. not. crit. v. 8. *inter* l. *iter*.
 — 21. — — v. 2. l. Flor. cum Bern. *callidi*.
 — 48. — — v. 12. *gratia* l. *grata*.
 — 59. — — v. 14. ferre l. ferri.
 — 138. not. exeg. a. v. ult. fortasse l. fortasse.
 — 177. not. crit. v. 8. marg. l. margg.
 — 199. — — v. 15. Goth. Voff. 1. 2. 3. l. Goth.
 1. 2. Voff. 3.
 — 203. not. crit. v. 13. *em* l. *cm*.
 — 243. — — v. 7. dele punctum post litteram *d*.
 — 244. text. v. 5. pro (?) pone punctum.
 — 354. not. crit. v. 12. quod l. quos.
 — 394. text. v. 4. Non l. Nam.
 — 409. not. crit. v. 6. displicit l. displicet.
 — 437. text. v. paenult. Idemque l. Itemque.
 — 441. not. exeg. a. v. paenult. his l. hic.
 — 480. — — b. v. 4. aliqui l. alibi.
 — 535. — — b. v. 9. potest l. possit.
 — 544. — — b. v. 1. ille l. hoc.
 — 551. not. crit. v. 16. Carol. l. Conrad.
 — 555. not. exeg. a. v. 25. Carolus l. Conradus.
 — 571. not. crit. v. 4. post *quotisque* inf. pro *quousque*.
 — 582. — — v. 18. monstrent l. monstrant.
 — 585. — — v. 6. *eam* l. *eum*.
 — 586. not. exeg. b. v. 1. Ex l. En.
 — 603. — — b. v. 11. hic l. his.
 — 627. not. crit. v. 9. correctio l. scriptura.
 — 663. — — v. ult. *exclamabit* l. *exclamavit*.
 — 667. — — v. 8. appareat l. apparet.

L I P S I A E,

IMPRESSIT FRID. CHRIST. GUIL. VOGELII.

PLEASE DO NOT REMOVE
CARDS OR SLIPS FROM THIS POCKET

UNIVERSITY OF TORONTO LIBRARY

LL

Q78deiS

v.4

v.4

Quintilian

[De institutione oratoria]

De institutione oratoria

